

TÖRÖK-MAGYARKÖRI
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY : OKMÁNYTÁR

HETEDIK KÖTET.

PEST, 1871.

EGGENBERGER FERDINÁND AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK KIADÁSAI.

TÖRÖK-MAGYAR KORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: I. II. köt. Okmánytár a Hódoltság történetéhez Magyarországon Szilády Áron és Szilágyi Sándortól. I. II. köt. 1863. XXX és 458 és 480 l. 5 frt.

— — — III.—V. köt. 1868—71. Török-magyar-kori Állam-Okmánytár, szerk. és jegyzetekkel ellátva Szilády Áron és Szilágyi Sándor. I.—V. k. 1868—71. Külön mindenik kötet 3 frt.

M. TÖRTÉNELMI TÁR. I. köt. X. és 266 l. egy pecsétmással 2 frt 10 kr.

— — — II. köt. 215 l. száz pecsétmással 2 frt 10 kr.

— — — III. köt. 264 l. egy címerrajzzal 1 frt 40 kr.

— — — IV. köt. 260 l. 2 frt 40 kr.

— — — V. köt. 231 l. 1 frt 40 kr.

— — — VI. köt. 264 l. egy pecsétrajzzal 1 frt 60 kr.

— — — VII. köt. 266 l. 1 frt. 60 kr.

— — — VIII. köt. 259 l. 4 köirati táblával 1 frt 60 kr.

— — — IX. köt. 244 l. 1 frt. 40 kr.

— — — X. köt. 210 l. aranybullák s okm. hasonmásaival 1 frt. 60 kr.

— — — XI. köt. 210 l. 1 frt 40 kr.

— — — XII. köt. 292 l. 1 frt 70 kr.

Az egész tizenkét kötetes folyam ára tizenöt forint.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. XIII. v. Új folyam I. kötete 1868. 252 l. 1 frt 40 kr.

— — — XIV. v. „ II. kötete 1869. 282 l. 1 frt 80 kr.

— — — XV. v. „ III. kötete 1871. 265 l. 1 frt 50 kr.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Négy száz magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX és 432 l. kilencz köiratu hasonmásos táblával 4 ft.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betürendü tárgymutatója, Czizár Mórtól. XVI és 549 l. 3 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához. Knauz Nándor által. 44 l. 40 kr.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON Gr. Teleki Józseftől. I.—V., VI.: 1 és X—XII. köt. Mindenik kötet ára 3 frt 65 kr. — (VI. köt. 2. része sajtó alatt.)

MAGYARORSZÁG HELYRAJZI TÖRTÉNETE, fő tekintettel az egyházi intézetekre vagyis a nevezetesebb városok, helyégek, s azokban létezett egyházi intézetek, püspök megyék szerint rendezve, Rupp Jakabtól. Első kötet két darabban. Az esztergami egyháztartomány a hozzá tartozó püspökmegyékkel együtt. XVIII és 807. l. 5 frt.

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története, Rupp Jakabtól. Két térképpel 306 l. 2 frt.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA. Magyar Történelmi Emlékek, egy-egy kötet ára 3 frt 15 kr. kivéven a következőket: I. osztály, XI. köt. (Árpádkori Okmánytár, VI. k.). II. oszt. XII. k. (Brutus I.), és XVI. köt. (Forgách) 4—4 frt. — XV. k. (Tököly, Nagy Ivántól) 4 frt 50 kr. — XVIII. köt. (Tököly, Tormától) 1 frt 20 kr. — E nagy gyűjtemény tartalmát l. a boríték következő lapjain.

TÖRÖK-MAGYARKORI
E M L É K E K.

OKMÁNYTÁR.

VII.

TÖRÖK-MAGYARKORI
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY : OKMÁNYTÁR.

VII.

PEST, 1871.

EGGENBERGER FERDINÁND AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

TÖRÖK-MAGYARKORI
ÁLLAM-OKMÁNYTÁR.

SZERKESZTÉK
ÉS
JEGYZETEKKEK ELLÁTTÁK
SZILÁDY ÁRON és SZILÁGYI SÁNDOR.
AKADÉMIAI TAGOK.

ÖTÖDIK KÖTET.

PEST. 1371.

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

TÖRÖK-MAGYARKORI
ÁLLAM-OKMÁNYTÁR.

Ötödik kötet.

I.

Celsissime et Illustrissime Princeps Domine mihi Domine gratiosissime.

Post solitam tributi consignationem, et officiorum ad hoc pertinentium honestissimam absolutionem revertitur Magnus Dominus Legatus, a quo Vestra Celsitudo Illustrissima fuse intelligere potest, quidquid ego litteris exprimere non possum, deinceps quoque in omnibus occupationibus promptissimum me esse experientia monstrabit. Deus Vestram Celsitudinem et Regnum diu incolumem servet.

Adrinapoli 21. Januarii Anno 1671.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae ad officia paratus
Panajota N.

Kivül: Celsissimo et Excellentissimo Domino, Domino Miháli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino mihi observandissimo.

A levei hátára írva: Panajot levele, hozta Rédei Ferencz uram Fogarasban die . . . Febr. A. 1671.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József erd. tört. eredet lev. XVII. köt.)

II.

Az regalis . . . . . szerint kell hívatni az s . . . . . és Regiu (sokat).

Michael Apafi etc. Nyilván va(gyo)n kegyelmeteknél miképen kapdossanak az jenei török vitézek Zarándvármé-

gyében az Körösben lévő falukon, melyek közül (azt állítják), hogy negyvenkilencz falukot hatalmas császáruink pecsétével megerősítettett registrommal adott volna az fényes porta nekik, de azonban azokat az negyvenkilencz falukot is oly formán iratták fel az registromban, hogy közben közben sok falukot elhagyván és azomban beljebb egész Dupa Pia-tráig és az Kaján-Torokig irván fel némely falukot, azoknak alkalmatosságával akarják az többit is, az melyeket kihagytak az registromból, elfoglalni. Tudván azért azt, hogy az ország határra való szorgalmatos gondviselés fejedelmi hivatalunkban áll, akarván annak megfelelni, az fényes portára tartozó adó beküldésének alkalmatosságával erről az dologról is hatalmas császáruinkat alázatosan megtaláltuk az adóval bement becsületes tanácsur hívünk által, az ki mai napon érkezvén hozzánk vissza, megvalljuk nem szintén kívánságunk szerint való választ hozott; hogy tudni illik az me(ly) negyvenkilencz falukot hatalmas császáruink egyszer az jen(ei) vitézeknek adott, abban változás immár nem lehet, mely . . . igazítására az fényes porta nem sokára emberét fogná (küldeni). Ezenkívül vagyon még hátra azoknak az faluknak álla(potja), az melyeket az jenei török vitézeknek az registromban . . . . az fényes porta, de azomban (az mint feljebb is jelentők) azok(on) az falukon innét több faluk lévén felírva, emezek is tapasztalhatóképen veszedelemben forognak miatta, melyeknek odaengedése felől az fényes porta semmit sem parancsolt ugyan, de miképen tarthassuk meg az ország számára, nagy consideratio kívántatik hozzá, sőt nehezen hiszszük rendkívül való költés nélkül végben is mehessen az dolog. Nem akarván azért az hazának határra felől az nemes ország statusi nélkül semmit cselekedni, szükségesképen kellett kegyelmeteket convocáltatnunk, poronesolván kegyelmesen és igen serio bizonyos becsületes atyafiait magok közül választván, ad diem nonum futuri mensis Martii küldje oly tanúsággal ide fogarasi városunkban, hogy az nemes országnak több becsületes statusival együtt concludálhassanak ő kegyelmek arról, mit kellessék in hoc casu cselekednünk és ez (haza) h(atár)inak conserválásában, ha valami költésnek kelletik le(nni) . . . . mi módon telhessék ki. Egy napi consultatio

által ez . . . . . azután nem lészen ő (kegyelmeknek) késedelme. Secus su(b poena in generali Decr)eto ut Articulis . . . . . non facturis gratiose propensi (manemus).

Ez szerént kell iratni mind az (vármegyéknek) székeknek és r(egiusoknak).

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levél. XVII. kötet.)

III.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak szolgálók.

Kegyelmes uram Radi Dobrin, az nagyságod Rédey Ferencz uramnak szóló levelét én hozzám hozá, nem találkozáván Rédey Ferencz uramékkal. Ő azt mondja kegyelmes uram, hogy azt tudta, hogy tölem valami ide való dolgok felől ha rendelt volna nagyságod; mivel kegyelmes uram látám mi felől való parancsolatja volna nagyságodnak, visszaküldém Rédey uramnak ő kegyelmének. Istennek hála kegyelmes uram semmi alkalmatlan hírek most itt nincsenek, sem hadakozások felől, sem egyéb bizonyos dolgok felől valók; ha azután nem érkezik valami oly alkalmatlan hírek valamely felől. Az Bozna vidéki törökök is mondják kegyelmes uram, hogy az horvátok megverték volna két vagy három basa-alja törököket; az vezír oda küldé czirákokat látni, s ha úgy vagy, magokat az bassákat, kik elszaladtak, ide hozzák, még oda vadnak kegyelmes uram; elhitem Erdélyben világosabb lehet ez hír, ha igaz; mivel ha úgy volna is, ezek erőmöst eltagadnák, mivel szégyenlik, hogy az keresztyény megcsúfolta őket. Ha mi oly dolgok érkeznek kegyelmes uram, kiről nagyságodat tudósítani kell, minél hamarább lehet, el nem mulatom. Isten nagyságodat kegyelmes uram boldogítsa minden dolgaiban mind végig. Datum in Drinapolj die 24. Februarii 1671.

Nagyságodnak igája alázatos szolgálja míg él

Türy László m. p.

Kivül Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az Erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev., XVII. köt.)

IV.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég fénes vezérének egyik fű ágazája az tekintetes és nagyságos Hasseki Amhet aga.

Hozzám illendő szomszédságos barátságomat ajánlom nagyságodnak, Istentől minden jókat kívánok nagyságodnak. Isten engedelmeiből békévelj ide Váradra érkeztem, itten is mulatásom nincsen, hanem az mely dologért az uram az hatalmas győzhetetlen császár az fényes vezér avval az ezimeres legistrommal nagyságodhoz ott létemben válaszom nem lén, azért az mely két ágát jenei Amhet ágát, tomosvári osmán ágát az válaszsza az ezimeres legistrommal mentül hamarébb negyed, ötöd napig küldje utánam, hogy Jenőben írjenek, mivelj azt az ezimeres parancsolatot igen parancsolta az fines vezér, hogy visszavigyem, azért akár az választ, akár az legistromot, mentül hamarébb küldje utánam üket, elegendő kísérőket adván melléjek. Ezzel kívánom ez levelem találja egészségben nagyságodat. Datum ex Várad die 27. Februarii Anno 1671.

P. S. (A levél külsejére írva) Az mit nagyságod az vezérnek ír, külön nekem is írjon, hogy tudjam én is, mit irt az füvezérnek, hogy az én levelem is egyezzen az nagyságod válaszával.

Kivül: Az tekintetes és nagyságos Apafi Mihálynak, Erdélyországnak méltóságos fejedelmének, Magyarországnak egy részének urának, Székeleknek Ispánának, nekem szomszéd jóakarómnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört ered. lev. XVII. köt.)

V.

Kegyelmes urunk!

Az elő Istentől az elő emberek között egyedül való reménségünkre bölcsen hivatott fejedelmünk.

Hogy az királyok királya nagyságodat maroknyi nem-

zettünk közt megmaradott Isten igaz tiszteletire állhatatos országglással, erős birodalommal koránázza, szívünk hűségese tiszaságából kívánjuk!

Kegyelmes urunk két dolgok végett kellett ez igen megajlódot országban lévő szegény megsarvatt városunkból két iga alá vettetett szegény atyánkfiait küldenünk, mindenek felett nagyságod méltóságos személye elibe és országában nagy reménségünkre.

Elsőbben, hogy az mindennapi Isteni szolgálatra az harangozás (mely már mintegy hűsz esztendőül fogván nem szabad) az fényes portátul, vagy más török méltóságtul, az nagyságod istenes és hathatós forgolódása által megengedtesék itt mi közöttünk Vác városában.

Másodszor: hogy csak ezelült két esztendőkkal temérdeki költségunkkal felépített s ez télen, régen dülő félben álló magos tornyának leromlásával öszve rontatott templomunk újjobban való felépítésire nagyságod istenes fejedelmi kegyelmességit mutatván, birodalmában is méltóságos parancsolatjával és embereinknek adandó salvus conductusával alamizna szedést ez szent dologra embereinknek engedjen kegyelmesen.

Mind az két dolognak nagyságod igen méltóságos személye eleiben szóval is bővebben való terjesztésit biztuk tisztelendő Komáromi András Dévai praedicator és esperes becsületes urunkra. Nagyságod ő kegyelmének audentiát nyújtván és szavainak is hitelt adván, méltóztassék nekünk is igaz hiveinek jó és kegyelmes válaszszaal megfelelni. Melyért nyelvtünk szóllásáig az nagyságod hosszú ideig való boldog országglását, végre az örök boldogságu országnak nagyságodtúl való birattatását az Jehováat alázatosan kérni hűségesen meg nem szüntünk.

Igen alázatosan és nagy reménségben irattuk Vác városában 3. Martii A. 1671.

Azon városan az Christusnak legeltetésinek igen megajlélt nyája; nagyságodnak pedig egyenes tisztassággal való hű szolgálai nagyig kicsintül fogván.

Kivül: A méltóságos erdélyi fejedelemnek, tekéntetes nagyságos Apafi Mihály urunknak ő nagyságának, Isten kegyelmiből Erdélyországának fejedelmének, Magyarország részeinek urának, és Székelyek ispánjának etc. Nekünk nagy reménységünk szerint való kegyelmes urunknak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered lev. XVII. kötet)

VI.

a.)

A. 1671. 11. Martii. Fővezér kapucesiájának irt levélnek párja.

Tekéntetes nagyságos aga, nekünk kedves ur jóakaró barátunk, Isten kegyelmedet hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse.

Váradról nekünk irt kegyelmed levelét barátságos jóakarattal vettük. Irja kegyelmed, hogy a mely agákat itt hagyott, visszaboecsássuk; im azért mind az választ s mind az regestrumot kegyelmed kezében küldöttük; az mint azért nálunk létében is kegyelmednek megmondottuk vala, az nemes országnak három nemzetből álló minden rendeit összevgyűjtöttük s fővezér urunk ő nagysága parancsolatját elejekben adtuk, kik az ő nagysága parancsolatjára mind fejeket hajtottak s azt mondták, ők is minnyáján hatalmas császáruké s az ország is ő hatalmasságáé, szabad ő hatalmassága hová teszi őket, de ők is rövid nap az fényes portára hatalmas császáruk s fővezér urunk ő nagysága méltóságos tekénteti előtt való megjelenésre beküldik, s az dolgot megvilágosítván, bíznak, hogy sem hatalmas császáruk, sem fővezér urunk ő nagysága kegyelmességében meg nem fogyatkoznak. Ke-
gyelmedet is kérjük barátságosan, mutassa minden jóakarátját, meglátja kegyelmed nem lészünk háládatlan barati érette. Éltesse Isten kegyelmedet jó egészségben. Költ Fogarasban 11. Martii A. 1671.

Kegyelmed jóakaró barátja

Apafi Mihály.

P. S. Kérjük azon is barátságosan kegyelmedet, az jenei vitézeknek paransolja meg, legyenek csendességben az míg az országnak követi hatalmas császáruk és fővezér urunk előtt megjelenhetnek, az szegény embereket ne bolygassák s ne károsítsák s azok is szegények mindnyájan hatalmas császáruk őtől maradt jobbágyi, ne pusztúljon ő hatalmassága országa, mind az jenei vitézeknek s mind nekünk egy urunk, egy császáruk lévén.

b.)

A. 1671. 11. Martii. Tömösvári passának irt levélnek párja.

Tekéntes nagyágos passa, nekünk kedves szomszéd ur jóakaró barátunk, Isten kegyelmedet hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse.

Kegyelmed nekünk irt köszöntő levelét illendő jóakarral vettük, egészségének örülünk, kívánjuk ezután is kegyelmednek azon jó egészségét. Mi is Istennek hála mostan hatalmas császáruk szolgálatjára jó egészségben vagyunk s ügyekezünk minden dolgokban ő hatalmassága fényes portájának kedve keresésére. Azonban a minémű dolog felől fővezér urunk ő nagysága címeres levelével az kapucesi hozánk jött, arról az országnak minden rendeit öszve gyűjtöttük, mi is hatalmas császáruk fényes portájára követünket küldjük, az ki a dolgot voltaképen megvilágosítván, bizunk mind hatalmas császáruk s mind fővezér urunk ő nagysága oly kegyelmességéhez, hogy azon dolog könnyen lecsendesedik. Kivántatik azért, az vitézeket kegyelmed oly fenytékben tartsa, hogy az szegény emberek meg ne károsíttassanak, mert az ország s azok az szegény emberek is hatalmas császáruké lévén, az kár is ő hatalmasságáé, és így mind kegyelmedre, mind mi reánk harag lenne. etc. Datum in Fogaras 11. Martii A. 1671.

Az irat hátára jegyezve: Tömösvári passa és fővezér kapucsiája levelekre való választétel az körösi dolgokról. Fogaras 11. Martii Anno 1671.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (Gr. Kenény József Erd. tör. ered. lev. XVII. követ.)

VII.

Fővezér levelére való választétel. Expedita A. 1671. die 11. Martii.

Hatalmas császarunk széles ez világra kiterjedt fényes birodalmának főgondviselője tekintetes, nagyságos Kuprili Amhet passsa, nekem jóakaró uram, Isten nagyságot sok esztendőig éltesse, dolgait boldogítsa.

Az nagyságod nekem irt méltóságos levelét igen alázatosan vöttem, melyben jelenti nagyságod, hogy hatalmas császarunknak igen nagy nehézsége volna reám azért az falukért, az melyeket az jenei vitézek elakarnak foglalni. Mivel Erdélyországa hatalmas császarunknak őstől maradt országa, én abban csak szolga vagyok; nagyságod maga bölcsen megítélheti, kételen kelett azoknak igazságát az fényes portán s nagyságod méltóságos személye előtt követeim által megjelentennem, minthogy nyilván volt előttem Erdélyországnak ez dologban való igazsága. Mostan is ez későbbi nagyságod méltóságos levele érkezvén, az három nemzetből álló Erdélyországnak fejeit mindjárt összehívtam, az nagyságod méltóságos levelét nekik megmutattam, poroncsolatját megjelentettem, melyet megértvén lefüggesztett fővel, könnyes szemmel mindnyájan egyenlő szóval azt mondták, ők mind közönségesen, mind penig kicsintől fogván nagyig életek, mindeknek, az mely földön laknak is, hatalmas császarunké, Isten után ő hatalmassága keziben áll, szabad mit akar cselekedni velek, mindazáltal bíznak igen hatalmas császarunk kegyelmességihez s az nagyságod jóakarójához, hogy az mely földről adóznak, annak bírásában megtartatnak. Nem szükség azért se hatalmas császarunknak se nagyságodnak ebben az dologban nehezteni erre az ő hatalmasságának őstől maradt de megnyomorodott országára, midőn az maga igazsága mellett alázatosan könyörög. Az meghajtott fő s az könyörgő ember irgalmasságot inkább, mint sem haragot szokott nyerni magának. Én pedig az nagyságod kegyelmességét magamon sokszor megtapasztalván, ennekutána is abban tökéletesen bizom, nagyságot alázatosan kérvén, ne tulajdonítsa bántó-

dásnak, midőn ennek az én reám bízott hatalmas császárunk östől maradt országának bántódását nagyságtoknak alá-
zatosan megkelletik jelentenem; mert ezt is az fényes por-
tához tartozó kötelességem szerint kell cselekednem. Az Isten
mire vezérli hatalmas császárunk elméjét, maga tudja.
Ezeknek utána ajánlom Istennek gondviselése alá nagyságo-
dot. Költ etc.

*Az irat hátán: Fővezér levelére való választétel az körösi do-
logról. 11. Martii A. 1671.*

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. eredeti
lev. XVII. köt.*)

VIII.

a.)

Az császár kapucsi passájának szóló levél minutája or-
szág nevével.

Tekintetes nagyságos kapucsi passa, nekünk jóakaró
urunk. Isten nagyságot sok esztendőig éltesse, szerencsáját
nevelje.

Az mely levelet fővezér urunk ő nagysága nagyságod
által küldött volt az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának,
Zarándvármegyében lévő bizonyos faluknak állapotja felől,
mivel az ország határát illette az dolog, és mi egész országtól
arról is adózunk hatalmas császárunknak, az mi kegyelmes
urunk mind három nemzetül bennünket egyben gyűjtett an-
nak az fővezér urunk méltóságos levelének megértésére, össze-
gyűjtven azért és megolvastatván az fővezér urunk ő nagy-
sága méltóságos levelét, melyet az mi kegyelmes urunknak ő
nagyságának nagyságod hozott, nem kicsiny szomorúsággal
és szívünknek keserűségével értők meg, hogy midőn hatal-
mas császárunknak kicsinytől fogva nagyig igaz hívei va-
gyunk, adónkat igazán megadtuk, mégis az mely határinkból
hatalmas császárunk adaja rész szerint eddig kitölt, azokat
akarnák az jenei vitézek mi tőlünk elvenni. Mivel azért az
határ nem másé, hanem miénk, arról is adózunk hatalmas
császárunknak, végeztük egész országtól, három nemzetül,

hogy igazságunknak alázatos megjelentésére hatalmas császárukhoz és fővezér urunkhoz bizonyos követ atyánkfiait küldenök késedelem nélkül. Minekokaért nagyságodat bizodalmasan kérjük az jenei passát ő nagyságát intse meg, tartsa oly fenytésben vitézít hogy az míg hatalmas császáruk alldott füleiben mehet alázatos könyörgésünk fővezér urunk ő nagysága méltóságos törekedése által, addig az szegény embereket meg ne károsítsák, szemek előtt viselvén, hogy hatalmas császáre az ország, ő hatalmasságáé lenne az kára is. Isten hatalmas császáruk és fővezér urunk ő nagysága szivét mire vezérli, nem sokára az idő megmutatja, az nagyságod jóakarátját egész országúl három nemzetül megigyekezzük szolgálni. Kivánván Isten nagyságodat sok esztendőkig éltesse jó egészségben. Költ közönséges országunk gyűlésében Fogarasban. Die 12. Martii A. 1671.

Nagyságodnak szeretettel szolgálnak Erdélyországának három nemzethöl álló minden rendei.

b.)

Jenei passának szóló levél minutája ország nevével.

Tökéntetes nagyságos passa nekünk bizodalmas jóakaró urunk, Isten nagyságod napjait tegye sok ezerekké, dolgait boldogitsa.

Ezelőtt egynehány napokkal érkezvén az mi kegyelmes urunkhoz hatalmas császáruk kapucsi passája, hozta volt ő nagyságához fővezér urunk ő nagysága méltóságos levelét, melyben írt volt ő nagysága az mi kegyelmes urunknak Zárándvármegyében lévő bizonyos számú faluknak állapotja felől, hogy az jenei vitézeknek keze alá engedné. Látván az mi kegyelmes urunk ezt oly dolognak lenni, az melyben Erdélyországának határa forgana, minket egész országúl három nemzetül egyben gyűjtett, az fővezér urunk ő nagysága méltóságos levelét közinkbe küldé ő nagysága, melyet egész országúl, három nemzetül megolvassván, úgy értettük meg mind azokat az feljebb megírt dolgokat. Tudjuk az, hogy mind életünk, fejünk, mindenünk, tartományiunk, faluink hatalmas császár-é vagyunk, arról is adózunk ő hatalmasságá-

nak hűségesen s igazságosan esztendőnként; azért mostan értvén az dolgot az mi kegyelmes urunknak küldött fővezér urunk leveléből, hatalmas császáruk és fővezér urunk ő nagysága eleiben akarjuk bizonyos követ atyánkfiai által igazságunkat terjeszteni. Nagyságodat azért bizodalmasan kérjük, jól szeme előtt viselvén, hogy nem ellenséggel hanem hatalmas császáruk őstül ma adt országával vagyon dolga az jenei vitézeknek, és ha az szegény emberek akár ki miatt pusztittatnak, hatalmas császáruké az kár, parancsolja meg az jenei vitézeknek, hogy legyenek csendességben, károkra az szegény embereknek ne igyekezzenek, az míg az fényes porta, az mi alázatos könyörgésünket is meghallván, az dolgot igazításban veszi. Egyébiránt ha az jenei vitézek külömben cselekesznek, kételenek leszünk véle, hatalmas császáruk fényes kapuját panaszunkkal kelletik terhelnünk. Mi peniglen szolgálni akarnánk inkább, minthogy vétnei nagyságtoknak. Ezeknek utána Isten gondviselése alá ajánljuk nagyságodat. Költ közönséges országunk gyűlésében, Fogarasban. Die 12. Mar. A. 1671.

Nagyságodnak szeretettel szolgálnak Erdélyországának három rendből álló minden rendei.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban (gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelekben XVII. köt.)

IX.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak akarám érté-
sére adni, hogy az szent-jóbi bék ő nagysága emberi érkezvén ide Drinápolyból, több dolgai között az somlyai kapitány ellen is akarván az vezérnek supplicálni az székelyhidi vám felől, hogy nem akarná megengedni, hogy birhassa, mint ezelőtt hogy szabadoson birta volna, hanem fele vámot magának akarná venni, az vám kereket is, kit az bék felállított volna, levágatta volna az kapitány. Esvén értésére előbb ez dolog Panajot uramnak s az ücscsinek Janaki uramnak s nem engedték, hogy hirem nélkül beadnák, hadd érkezzek, mit tudnék én is fe-

löle, megmondák ő nagyságok. Én is ott fenn lévén mondtam, én nyilván miben legyen dolga annak az vámnak, nem tudom, hanem kérem az bék emberit, hogy én megtrom nagyságodnak s tudom nagyságod az békkel ő nagyságával eligazítja szépen, nem kellett azért az vezért büsíteni. Jovallák Panajot uramék is s ezek is arra hagyák Panajot uramék kérésekre is. Azírt kegyelmes uram, nagyságod requirálván igazítsa úgy el, hogy méltán ne vádolhassák nagyságodat, ha penig kegyelmes uram nagyságod másnak nem akarná engedni az mi nagyságodé, az vezírnek is írja meg miben legyen dolga, tudom eligazítja az vezér; annyi kegyelmes uram itt az végbeliekre való vádlók, hogy ha mind eleiben menne az vezérnek, nem tudom mi lenne vége, mennyiben lehetne, az tüzet rendkívül gerjeszteni nem kellene; ennek értelmét nagyságodra hagyom. Kivánom Istentől nagyságodnak mind végig jó szerencsés uralkodását, tartsa meg Isten nagyságodat jó egészségben s bolgogítsa minden dolgait. Datum in Drinapoly die 18. Martii A. 1671.

Nagyságodnak alázatos igaz szolgálja míg él

Türi László m. p.

A borítékon belől. Kegyelmes uram meg . . . . . áson, megtaláltam metszeni az levél szélit nem akaratommal.

Kivül: Az méltóságos Erdély fejedelmének, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. köt.*)

X.

Kegyelmes uram.

22. praesentis írt nagyságod méltóságos levelét vöttem mai napon alázatosan; az Kucsuk halálán és más passának Váradra való jövetelin kívül (kíül tegnap nagyságodat tudósítottam) semmi újabb híreket nem értettem. Hopmester uram levelébül látom, nagyságodnak vittek volna oly hírt, nagy német armada júne lefelé, de azt nem kell hinni, száz és hetven lovast írják van utban, kíkíül is maga ő felsége írt ide alá az

vármegyékre, hogy újtokra provideáljanak, de más felől, úgy írják kegyelmes uram Somlyóból, többet visznek fel helyet-
tek. Ezután is kötelességem szerint nagyságodat alázatosan
tudósítani el nem mulatom. Istennek ajánlom nagyságodat és
maradok. Bonezidán 25. Martii 1671, nagyságodnak aláza-
tos szolgálja

Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, ne-
kem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev
XVII. kötet.*)

XI.

Ajánlom kegyelmednek kész szolgálatomat.

Ide a quártélyba békével érkeztem Istennek hála; a
dolgokról a miket tudtam nagyságodat tudósítottam, itt csak
csendességben vadnak most mindenek, a badaknak jobb ré-
sze még az oláságon vagyon, de már a füre szent György nap-
jára kitakarodnak, Barkóczy is most csendességben van, az
kapitányokban ide fognak jöni valami beszélgetésre; az vá-
radiak szörnyen hirdetik, most jó válaszunak lesz a portán;
az basa még beteg, az őcse bement portára, hihető maga dol-
gában jár. Feleségem úgy hallom még is rosszúl vagyon,
adná végét Isten nyomoruságunknak. Szobonya ónadi kapi-
tány igen viseli magát, boldogtalanok vagyunk mi, olyan em-
bert sem adának kezünkben. Adja Isten, levelem tanálja jó
egésségben kegyelmedet.

Maradok kész szolgálja

Gezt 6. Aprilis 1671.

Vesselénj Pál m. p.

Édes apám uram már Isten kegyelméből az szalmás há-
zat mind be sindelyeztettem, de már köművesem nincs. Kérem
kegyelmedet, küldjön köműveseket, mert a nélkül elé nem
mehetnek dolgomban; hiszen (ha) jó nincs is, ugyancsak hasz-
nát veh(etném) az alávalónak is; kirem kegyelmedet, ne fog-

(yat)kozzon meghiszen Betlembe is irta(m) . . . . .
dok én, csak ne késsék paran(csol)jon felőle.

Kivül: Tekéntetes, nemzetes Beldi Pál uramnak (titulus) bizodalmas uramnak s apámnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XII.

N. ha az fényes portának ennekelőtte is értésére adtuk volt, mennyi sok számtalan károkat tettenek az erdélyi birodalomban lakóknak az két császár között való békesség után az német császár pártján valók, de mivel az kártételek naponként többülnek és újulnak, semmiképen nem múlathatók el, most is meg ne jelentsük az dolgot. Erdélylyel az német császár az békességet semmiképen alattavalóival meg nem tartatja, mert mióta az két császár békességet csinált egymással, harmincz ezer öreg marhánál, úgy mint csak ökröt, tehenet és ménest sokkal többet hajtattanak el az erdélyi birodalomból, az juhnak pedig számát sem tudjuk, annyit. Az erdélyi birodalomban lévő falukra reá jönnek, embereket váganak le, rabokat visznek el, megsanczoltatják, mindent cselekesznek, valamit szokott cselekedni az ellenség. Ebben világos bizonyosságok lehetnek az váradi vitézek is, mert az mely erdélyi birodalomban ezt az sok károkat cselekedték, azok az tartományok az váradi vitézeknek is adózni szoktanak; de ha így léssen, épen elpusztúlnak, nem adóznak senkinek. Római császárt sok ízben megtaláltuk levelünk által, hogy ezt az dolgot orvosolja meg, mindenkor igen kegyelmes választ tett, de az dologban semmi nem tölt, sőt naponként az kártétel öregbül. Némely erdélyi főrendek birván jószágot Magyarországbán, azokat is háborgatják. Ezelőtt egynéhány napokkal az maga udvarházából vonatta ki az szatmári német kapitány Bánfi Gábor nevű erdélyi fő embert, vitette Szatmárra. Az fényes porta parancsolatjának mi engedelmesek lévén, kötve vagyon mind kezünk s lábunk, csak könnyes szemmel nézzük hatalmas császárnak üstül maradott országát pusztúlni; ha az

szegény embereket az ellenség elkóborolja, az adót ki adja meg; minket ne okozhasson az fényes porta, hogy meg nem jelentettük idején etc.

Fővezérnek irt levél parája az magyarországi persecutio alkalmazatosságával. Fogaras 9. Apr. A. 1671.

Egykorú másolat az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története ered. lev. XVII. kötet.*)

XIII.

Szentséges mufti, Isten nagyságodat sok esztendőig éltesse, dolgait boldogítsa.

Tudván azt, hogy hatalmas császárunk fényes portáján, midőn valamely ő hatalmassága országának dolga fenn forog, fővezér urunkkal ő nagyságával együtt nagyságod szokta istenes és igazságosképen eligazítani, hatalmas császárunk östől]maradt, de igen megnyomorodott országának, Erdélynek siralmas könyörgése nyújtatik be, melyet nagyságod az megnevezett Erdélyországa követitől megérthet. Nagyságodat azért igen bizodalmasan kérem, ez levelem megadó Erdélyországa követének szavait meghallani ne neheztelje, és igazságokban legyen nagyságod oly jó törekvő, hogy az nagyságod méltóságos nevének áldott emlékezeti maradjon fenn jövődre Erdélyországanak minden rendének szüveiben. Iratott Fogarasban Szent-György havának tizedik napján, ezer hatszáz hetvenedgyedik esztendőben.

Nagyságodnak minden alkalmazatossággal szolgál.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gróf Kemény József Erdély története eredeti levelek. XVII. kötet.*)

XIV.

Illustrissime Princeps, Domine et Amice Observande.

Testificata affectus ac mutuae benevolentiae propensitate nostra hisce praesentibus de aliquibus conferendum cum Illustrissima Excellentiae Vestra animadvertimus, nempe : praeteritis annis, tempore Principatus Gregorii Principis erat

quidam Generosus ac pia memoriae Baro Costantinus Catacaseno, olim Magister Aulae Principalis, nec non Gubernator fidelis istius regionis habitus, ac erga vicinos benevolus, prout claruit tam Illustrati Vestrae quam omni Almae Prosapiae totius Hungariae. Machinante autem, cum suis, dictus Constantinus Catacaseno aetate gravis tribus filiis in expeditione ad Vywar quietus in propriis tectis mansit; inimicus tandem ac hostis tam animae quam corporis, invidus paci et amori fraternae humanitatis, praefatum Stroiam maligno rancore contra supradictum Costantinum accensum induxit varii generis inculpationi atque calumniae (prout ars doemonica tentare solet) cum coram Gregorio Principe adscribere, cuius adscriptionis etiam nonnullae schedulae propria manu impressae palam sunt revelatae. Reverso autem Gregorio Principe ex bello praefatus Stroia bene ratus de innocentiae supradicti Costantini, ne confundatur se fuerit praesto ante Tribunal iudicii cum illo, petitionibus suis impetravit a Gregorio Principe, ne compareat secum supradictus Costantinus ante Tribunal Iudicii, sed continuo nocte ex propriis tectis correptus atque ad quoddam Monasterium perductus capite plectatur, atque ita absque ullo discrimine iudicii et juris legitimi est factum cum spolio magno domus suae, privatione omnium bonorum ac summae talentorum (25000). Cum autem post antecessum Principis Gregorii a successore alienigena Principe Graeco filii supradicti Costantini nullam parentis sui necis potuerant inquirere justitiam, nunc me possidente locum Principatus huius regionis, filii supradicti Costantini ante Tribunal nostrum comparuerunt ad praesens cum praefato accusatore ac calumniatore suo, atque ita tam coram spiritualis status personis, quam omni saeculari Baronum juris consultu inquirentes parentis sui necis ac effusionis sanguinis innocui causam, palam inscriptiones calumniosas praefati cavillatoris manu sua scriptas ac proprio ore nihil penitus in animo suo cellatas ante tribunal nostrum falsas demonstraverunt; quapropter facinoris ac sceleris sui causa praefatus Stroia incurrere supplicium mortis censitus est ac desinatus jure legitimo, ut lugeat paenam peccati, filii supradicti Costantini Christiano amore percussi subitanea ac improvisa morte eum condonaverunt atque ad Monasterium il-

lud in quo erat privatus parens eorum vita ut agat paenitentiam, eum miserunt; ille autem iam factus Monachus nulla poenitentia acta ex abiecto habitu, nec passus molimina ac clandestinas ex praecordiis suis eicere machinationes, ex illo Monasterio fugam arripuit. Quem postquam agnoverimus transmigratum illas in partes Transylvaniae Principitus ac Possessionis Illustritatis Vestrae, et cum ita consuetudo se habeat ut nulla transfuga ullis ex partibus regionum tradatur, neque nos id investigamus, sed tandem homicida et quilibet effusor sanguinis innocui ubique locorum iudicio ut subhereat, praesertim autem in partibus Christianorum persvasimus. Itaque ea in causa mittimus fidelem Baronem nostrum Generosum D. Radulium Hastunet Vice Cancellarium et Secretarium nostrum, postulantes obnixi ab Illustritate Vestra tanquam Amico et vicino nobis benevolo, ut consulat ea de re cum omni senatu ac Republica, nimirum ut sit detentus mandato Illustrissimae Excellentiae Vestrae illis in partibus, neque exeat alias in partes ex Principatus possessione Illustritatis Vestrae, donec venerint filii supradicti Costantini ad inquirendam iustitiam apud Illustrissimam Excellentiam Vestram. Quodcumque igitur praesentibus amplius non potuimus exprimere, illud oretenus Secretarius noster Illustritati Vestrae clarius enucleabit. Cui hactenus optimam a Deo Salutem ac omnia felicissima sincere opto. Datum Bukarest, Aprilis die 14. 1671.

Il'ustrissimae Excellentiae Vestrae ad omnia humanitatis officia semper paratus vicinus benevolus.

Oláh aláírás.

Kivül: Illustrissimo Domino Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transylvaniae, partium regni Hungariae haeredi, perpetuo Domino et Siculorum Comiti, Amico et Vicino nobis Benevolo.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered lev. XVII. köt.*)

XV.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint Pater Mi-

hált kihivattam vala és az nagyságod parancsolatját eleiben adám, az mint tudám; ő csak menti magát, ő semminek nem oka, és hogy más ember tettiért ő méltán nem szenvedhet. Tovább már mit lesznek cselekedők nem tudom.

Semmi gonosz hírek most nincsenek Istennek hála, most egyszer hirdetik, hogy az levágott Kucsuk passa feltámadott és bejű Váraddá, de én akkor hiszem, mikor látom. Kapucsi passát írnak jűtt volna Váraddá, ki vallat az törökök ellen mi-ként húzzák vonják az szegénységet, kirűl Keresztes uram mit irt, in specie levelét nagyságodnak elkűldtem, és megirtam ő kegyelmének is, küldjön be és informálja valósággal az kapucsit ellenek. Továbbra is kötelességem szerint nagyságodat tudósítani el nem mulatom. Istennek ajánlom nagyságodat és maradok

Gyalu 18. Apr. 1671.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Bánfi Diénes m. p.

Kivűl: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának én nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tört. eved. lev. XVII. köt.*)

XVI.

Kegyelmes uram.

Noha az császárnak magyarországiak ellen való manifestumját ezelűtt is nagyságodnak in scriptis megkűltem, de mostanság az mint az udvarból nyomtatásban kiszokták adni, ugy jövén kezemhez, in suis originalibus is akarám nagyságodnak ez inclusában repraesentálni, melyet nagyságod megolvasni méltóztatván, megítilheti bölcsen, mely szorosan akarja az magyar nemzetet igája alá vetni, a minthogy már a mennyi adót akar, szintén annyit vét reájok örökös jobágyképen; ugyan Morvában s Csehországban is az a szokások, hogy valamikor kedve tartja az császárnak s az udvarnak adót felvetni, csak reájok küldik az efféle nyomtatott leveleket s kételenséggel effectuálni kell a szegénységnek, Magyarországbán

is már csak az kapukra raggatják és akkor veszik eszekben mikor meglátják ő felsége parancsolatját. Az én vékony censurám kegyelmes uram ez felől a volna, ha nagyságod méltóságos személyének is tetszenék, hogy Daczó uram után béküldeni igen jó volna, és ő kegyelme tenne emlékezetet a vezérnek felőle, hogy többi között ő felsége a magyarok ellen való megindulásának okát causálja a portához való confugiálásokat, ez nyomtatást penig meg is mutathatná a vezérnek; a bizony dolog kegyelmes uram, hogy egyedül csak arra czéloznak, az magyar szabadság penitus tolláltassék, és az egész magyarság jobbágyi adózás alatt legyen, ha Isten ő felsége meg nem könyörül szegényeken. Az mi pedig a religio dolgát nézi, az evangelicusoknak persecutióját valóban nevelik, a mint ez includált czédulából, kiben az onnét kívül és egyébünnét jött hireket leirattam, kitetszik, kiknek melyike legyen igaz, Isten tudja; én ugy küldöttem nagyságodnak, az mint nekem hozták. Isten nagyságodat sokáig éltesse jó egészségben. Ex Huszt die 24. Apr. A 1671.

Nagyságodnak alázatos hive s szolgálja

Teleki Mihály m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József · Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.*)

XVII.

Illustrissime Princeps Domine Amice et Vicine nobis benevole.

Nagyságod nekünk küldett tisztességes levelit boér hivünkkel, mely elküldettük volt nagyságodhoz, elvevén, hálát adván Istennek az nagyságod jó egészsége felől, az nagyságod írásit inkább és bővebben mindeneket boérunk szavaiból értettük, melyeket ismertük meg mindeneket keresztyén módon és szomszédságoson nagyságod mutatta, az nagyságod parancsolatja és igazsága, hogy helyet találhassanak, azt is ismertük. Mely dologról ismét repetitiót teszünk ennek az dolognak, búsitván nagyságodat azért az rossz emberért, melyben reménységünk van, hogy az egész világ ismerni fogja, sok

házoknak inséges okaért és vérontásokért, és kiváltképen titkon való hamisságban eltelve minden élete, és országunknak kártevő és nagy kévérés miatt idegenekkel való meg egyezésben, kik mind ez mai napig tiranitáták az országot, mely inségekben ma is benne találhatunk, mely dolog végett más úttal szemben állván, az nagyságod ígéreti szerint meg látja nagyságod és megismerheti az igazot. Most már ezzel az küldéssel ismét búsítjuk nagyságodat, Mihok hadnagy szolgálkával, nem egyébért, csak beszélvén előttünk feljebb meg mondatott követ boérunk, mikoron szintén indulása lőtt volna, még ott értette az nagyságod főhopmesterétől, hogy az mely emberit elküldette nagyságod Brassóban, hogy detineálnák azt az embert, míg válasz lőtt volna az nagyságod igaz iteletinek, megtérvén, választ hozván, hogy ott nem volna. Mely dolog végett boérunknak indulása után nagyságodhoz, elmulván két vagy három nap, értettünk mi is valami emberinktől, kik ott történtenek lenni Brassóban, hogy ott volna, szemekkel látván; tudván azért mi az ő mély hamisságait és gonosz járást, tanácskoztunk, sietséggel elküldvén ugyan ezen szolgálkát Brassóban, hirdetvén, hogy ezért küldettünk boérunkat nagyságodhoz, hogy ne mondhatná valaki, hogy oda nem jött volna, ezekben juttatván, és hogy lehessen az ő kegyelmének vigyázása alatt, míglátnók, miképen jühetne ki nagyságodtól az poronesolat azért az emberért; mostan már ők mit mondanak felőle, mi nem tudjuk; holott az nagyságod szolgálja válaszzsal jüvén, hogy ott nem találta. Annak okaért küldettük ugyan ezt az szolgálkát nagyságodhoz, és hogy megismerhesse nagyságod, mi formán jelentettük meg az brassajoknak ezért az dologért, melyért továbbra nem busítatjuk nagyságodat, holott mindenek bölcs gondolatjára és igaz iteletire hagyattatnak nagyságodnak. Ezeknek utána Istennek gondviselése alá ajánljuk nagyságodat. Datum in sede Nostra Bukurest die 23. Aprilis 1671.¹

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus
Nobis benevolus. (Oláh aláírás.)

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apaffi, Dei gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti Amico et Vicino Nobis semper benevolo.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény Józs. Erd. tört. ered. lev. XVII kötet.)

XVIII.

Méltóságos érsek kedves úr apám!

11. praeteriti mensis Martii anni currentis írott kegyelmed levelét illendő böcsülettel vettem, hogy szegény utolsó romlásához közelített boldogtalan sorsban forgó magyar nemzetünknek keserves állapotján kegyelmed istenesen megindúlt s orvoslásában fáradozni igyekezik, azt igen istenesen és fellette dícséretesen cselekeszi. Ez maga jó indulatjával és keresztyéni munkálkodásával, kötelezi az egész magyar nemzetiségét maga szolgálatjára, fenn marad boldog emlékezeti az következendő posteritásra is. Ezt kívánja ugyan is kegyelmednek igaz magyarsága, ezt hozza magával méltóságos hivatalja. Nekem mindazonáltal ezt meg kell vallanom, hogy nem kicsiny becsteleségemnek ítélem lenni azt, hogy sokszori magam oblatiója ez Istenes keresztyén jó dologban való fáradozásom csak haszontalan tért meg az ő felsége méltóságos udvarából; mindazáltal, csak miben tudhatnék szegény magyar nemzetünknek és keresztyén vallásomnak segíteni, az mennyiben az fényes porta megbántódása nélkül lehet, semmi útát és módot abban el nem mulatnék, mely dolognak kívánatosabban való véghez vitelére nézve kegyelmed hozzám küldött meghitt szolgálója Lessenyei Nagy Mihály uram által szóval izentem, kívánván az feltett jó igyekezetnek boldog folyását és szerencsés kimenetelit. Tartsa Isten kegyelmedet jó egészségben.

Fogaras 29. Apr. Anno 1671.

Kegyelmednek szolgáló fia

Apafi Mihály m. p.

Kívül: Érsek uramnak küldött levélnek paríája.

Egykorú másolata az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.*)

XIX.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég-Várad várának és ahoz való végházainak s azokban lévő hadainak

fügondjaviselője, az tekéntetes és nagyságos Kucsuk Mehemet passa kajmekána, az nagyságos Száli aga.

Minden hozzám illendő szomszédságos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, Istentül kívánom ez levelem talál(j)a szerencsés órában kegyelmedet. Ez levelem vivő Ali bék az felső esztendőkből emmegh (emin) levén Belénes vidékén, az időben az Rézbányán gondviselő volt Márton deák nevű ember, az mely ottan felszedvén az bánya jövedelmét, elsőkött; az mely dolog miatt az megirt Ali béket megfogták, mindaddig rabságban tartották, valamig fizette az elvitt pénzt s most is miatta többel adós hét száz forintnál, mivel az hatalmas császár jövedelme volt. Azért nagyságodat kérem, azzal az Márton deákkal fizettesse meg nekie, hogy ne kellessék minden kicsin dologért az fényes portát búsítani: máskepen ha ugyan haladásban megyen az dolog, innét levelet adván nékik, az fényes portát megtalál(j)uk felőle. Annakutána mind nagyságodnak búsulása léssen miatta s mind pedig az zálognak máskepen. Én inkább kedveskedni igyekezném nagyságodnak, szolgálni valami hozzám illendő dolog az szomszédságban, hogy sem vétetni. Ezzel maradok nagyságod szolgálatában. Várad die 3. Maji Anno 1671.

Külső cím: Az tekéntetes és nagyságos Apafi Mihálynak, Erdélyországának fejedelmének, Magyarországának egy részének urának, Székeleknek ispánának, nekem szomszéd uramnak adassék.

(Száli aga pecsétével lezárva.)

(Az. Erd. Múzeum birtokában levő eredetiről, mely gróf Mikó Imre ajándéka.)

XX.

Kegyelmes uram.

Valóban csufosan jártam én evvel az német követtel kegyelmes uram, mert az somlyai első tudósításhoz képest én Kolozsvár felől strásáltattam s oda disponáltam felőle, azonban ő Sibó felé fogott által az pusztaságon s ma Báldról jüvén erre Zoát nevű falunál találám elé őket, két ros szomlyai katoná levén csak véllek, mivel az mint ma osztán magoktól érttettem, adószedő török levén kinn az Szilágyban, ők Somlyóra

mentek bé, s az töröktől való félelem viselvén, úgy csapontanak az sibai utra is; kihez képest kegyelmes uram, mivel olyan insperate talált csak ma elé, én sem tudtam egyebet velle tenni, hanem szintén velem lévén asztalnak Kendefi uram*) és nagyságod étekfogóiban is, Turzait adtam melléjek, hogy lassan vigye Fejérvár felé őket, kihez képest nagyságodat alázatosan akarom tudósítani felőle, hogy továbbra nagyságod disponálhasson felőle . . . . . mikor vigyék be Fejérvárra; holnap Kolozsvár(ra azut)án Tordára, csötörörtökön Enyedre hattam vigye csak Turzai őket. Nekem Strasoldótól az szakmári generáltól micsoda levelet hozott, in specie nagyságodnak elküldtem, magokkal fél tyúkmony stiltik ha beszéltem, csak mezőn találván öszve, kérdezém ki követe s azt felelé tolmács által : császár parancsolatjából küldetett az kassai generáltól nagyságodhoz. Kérdém azt is: ha szabad . . . . . ba . . . . . s arra azt felelé csak . . . . . hoz követséget, (nem) illik hozzá, másnak mondja meg. Kihez képest én sem tudakozám tovább tüle; ezzel váltam el tőlök. Az mely két somlyai katona véllek volt, az beszélé nekem, hogy afféle közönséges véle lévő szakmári katonáktól értették volna, hogy az szegény oda kivaló futott atyafiakat kérnék nagyságodtól kézben, de ez sem magától hallotta. Egyébiránt kegyelmes uram én megvallom bizony kimeknek hiszem őket lenni, kihez képest hopmester uramnak tetszésemet megirtam (nem akarván nagyságodat sokkal terhelni), nagyságod mint excipiálja őket s mint provideáljanak s vigyázzanak reájok.

Szintén ez levelem írása közben érkezék az Keczei Gergely uram levele Kolozsvárról, ki is mit írjon, nagyságod irásából megláthatja. Mind arra várták őket, azonban erre jött el. Ezen Keczei uram levelében írt dolgok is arra mutatnak inkább, csak kimség dolgok.

Én is Isten kegyelméből az jövő héten az nagyságod udvarlására Fejérvárra igyekezem. Adja Isten szerencsés órában látnom nagyságodat 4. Maji 1671. Boncezida.

Nagyságod alázatos szolgája   Bánfi Dienes m. p.

---

*) Kendefi Pál. Gr. Kemény József jegyzete.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc., nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXI.

Kegyelmes uram.

Ez órában micsodás tudósításom jött az török követ felől, Kolozsvárról nagyságodnak in specie elkültem; magát kapuczinak és császár emberének mondotta Somlyón, mindazáltal kegyelmes uram én bizony nem tudom, Kolozsvárt holnap jobban megvizsgáltatom és nagyságodat tudósítom ujjban. Siet igen, de ha erővel nem megyen, az én dispositióm az, holnap úgy mint csüttörtökön Tordára, pénteken Enyedre vigyék; ehhez képest nagyságod kegyelmes uram eleiben mint és kit fog küldeni, álljon az nagyságod böles tétszésén.

Ezen kolozsvári levéllel jött ez az inclusa levél is, ki-ben micsoda hírek legyenek irva, méltónak ítéltem nagyságod méltóságos személye eleiben bocsátanom. Bizony dolog kegyelmes uram sok felől sok alkalmatlan híreket hoznak az németek Erdély és nagyságod ellen való mérges szándékok felől, kikkel nagyságodat terhelni nem is kívántam. Mindazáltal az non putaram sem mindenkor szerencsés, az vigyázás mindenkor hasznos. Magam sem késsem, hétfőn az nagyságod szolgálatjára Isten kegyelméből megindulok, és akkor magam az mit értettem kötelességem szerint nagyságodnak bővebben reportálom. Tudom mindazáltal kiljebb lévén Teleki uram is fogja nagyságodat tudósítani. Istennek ajánlom nagyságodat. 6. Maji 1671. Bonczidán cstve későn.

Nagyságod alázatos szolgálója

Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának én nekem kegyelmes uramnak adassék.

Cito

Citius

Cito

Citissime

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelek. XVII. kot.*)

XXII.

Kegyelmes urunk méltóságos fejedelmünk, alázatos szolgálatunkat ajánljuk nagyságodnak, mint kegyelmes urunknak Isten kedves egészséggel és jó szerencsés hosszú élettel áldja meg nagyságodat, szívből kívánjuk.

Kegyelmes urunk méltóságos fejedelmünk, mi Kraszna vármegyebeli nagyságod méltóságos somlyai törvényszékeinek törvényszék ülő birái és assessorai, nagyságodnak méltatlan, alázatos szegény hívei. Akarók nagyságodat ez dolog felől igen alázatosan informálnunk, hogy itt Krasznavármegyében lévő Magyar-Valkó nevű szegény falubeliek ennekelőtte alázatos supplicatiójok által alázatosan találták volt meg nagyságodat ilyen istenes dolog felől, hogy mivel ez nyomorúságos és veszedelmes háborúságban, az pogány ellenség mind az templomokat és harang lábokat mind harangjokkal együtt elégette volt, mely miatt ma is szegények harang nélkül vadnak, és így hogy nagyságod fejedelmi kegyelmességéből méltóztatnék kegyelmességét mutatni hozzájok és ez istenes dologban segítséggel lenni nyavalyásoknak, hogy valami harangocskát vehetnének az Isten tisztességére és dicsőségére. Mely alázatos supplicatiójokra kívánván nagyságod informatiót, hogy ha helyes volna expositiójok, azért kegyelmes urunk és aszszonyunk, ugyan fide mediante informáljuk nagyságodat, hogy az fenn megnevezett faluknak igaz expositiójok vagyon harangjoknak kárvallásában kire erőtelenek szegények az pogánynak sok insége miatt, ha az nagyságod méltóságos kegyelmessége hozzájok nem járúl. Azért mi is alázatosan instálunk nagyságod előtt, ez alázatos informátiókban méltóztassék nagyságod kegyelmességgel hozzájok lenni. Kiért az ur Isten minden dolgaiban áldja meg nagyságodat szerencsésen. Datum in Generali Congregatione Comitatus Crasnensis in Confinio Somlyó celebrata A. 1671. Die 9. mensis Maji.

Mi fenn megirt birák és assessorok nagyságodnak alázatos szegény hívei m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae Partiumque Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Nobis naturaliter Clementissimo.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. *Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVII. kötet.*)

XXIII.

Kegyelmes uram.

8. praesentis írt nagyságod méltóságos levelét ez órában alázatosan vöttem, az hadak kiszállítása felől való kegyelmes dispositióját és parancsolatját engedelmesen értettem. Bizony dolog kegyelmes uram, az hadaknak kiszállításának az közönséges vigyázásnak okáért szükségesképen meg kell lenni, külömben kegyelmes uram alig hiszem kár és veszedelem nélkül maradjanak az haza határi ez esztendőben, az mint az hírek és dolgok kezdenek folyni; mindazáltal ennek jobb móddal való elkövetéséért vékony ítéletem szerint szükségesnek ítélem, nagyságod az urakat (avagy csak az kik közelebb lesznek) öszve hivatná, azonban én is Isten kegyelméből holnapután az nagyságod udvarlására megindulok és mindeokrül kötelességem szerint bővebben informálni el nem mulatom, s ahoz képest talám nagyságod is az urakkal együtt oly rendben állithatja az hadak kiszállásoknak rendit, hogy az terehviselés egyik részét az hazának nem inkább nyomja meg az másiknál, az közönséges jó is kevesebb akadálylyal mehet véghez. Jovallanám ezt is, hogy azokat az németeket nagyságod tartóztatná ott addig míg én is oda érkezem, mert azoknak bennlételéig nem hiszem semmit tentálganak. Ugyan ott érte az török követ őket, úgy hiszem; kire nézve én elébbeni írásomban jovallottam vala nagyságodnak, hogy ne tartóztatná sokáig őket, kihez képest jobb lészen ott kevésbé várakozásban lenniük: mindazáltal mindenekhen álljon az nagyságod böles tetszése és dispositiója meg. Az alatt is Isten kegyelméből én kegyelmes uram kezem alatt lévő hadaival nagyságodnak az mint lehet vigyáztatni el nem mulatom.

Adja Isten nagyságodat szerencsés órában látnom. Szamosújvár 10. Maji 1671.

Nagyságod alázatos szolgája

Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XVII. kötet.*)

XXIV.

T u g r a. (Pecséthely.)

Minden hozzám illendő való dolgokban ajánlom nagyságodnak szeretettel való szomszédságos szolgálatomat, Isten ő felsége boldog szerencsés hosszú élettel áldja és látogassa nagyságodat szüből kívánom.

Nagyságodnak is nyilván lehet értésére ezen Krimbicza tolvaj felől meni károkat teszen, kinek nyomában egynéhán-szor voltam és az nyomát mindenkor az fagsáti (Facsát) há-tárban vittem. Az fagsáti Huszain aga a fő gazdájok ottan körül való falukkal együtt. Értettem hogy nagyságod az ba-sának írt Huszain aga felől, hogy ő tartja őket, de annak sem-mi haszna nincs, mert a basa veszen rajta hol mit akar, és semmi bántódása egyéb nincs tőle. Az basának haszontalan ír nagyságod felőle, jobb volna nagyságodnak az portára írni, mert úgy volna haszna, és ha nagyságod ír, nekem is adja értésemre, hadd tudjam mit írt nagyságod oda, hadd irjak a szerint oda, hadd egykezzenek meg az levelek Huszain aga felől; mit tudok neki tenni, mert ha az én birtokom alatt volna, én elüttetném a fejét, de az basa birtokában vagyon s nem tehetek róla. Nagyságod nekem levelemre választ adjon, hogy tudjam tartsam magamat. Ezek után adja Isten, az szom-szédságos szeretet közöttünk legyen állandó. In Karansebe-sini Anno 1671. die 14 Maji.

Nagyságod igaz jóakarója

Amhett főbég.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek tekintetes és nagy-ságos Apafi Mihály uramnak, ő nagyságának adassék.

* *Más kézzel:* Karánsebesi bég levele, hozták az fürödőben Gyógyra mense Majo A. 1671.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Nagyságodnak két rendbeli parancsolatját alázatosan vettem. Az első sonál az moldvai vajda leveliben tött szélbeli igazításokról, ez elmúlt esztendőben arra rendeltetett commissariusok kik voltak és kik lennének most, vékony censurámról, és hogy ezen dolgot Nemes János urammal is közleném s azontúl nagyságodat sietve tudósitanám. Ugy látom kegyelmes uram ezen dologról nagyságod ő kegyelminek már parancsolt commissiójában is, úgy látom nagyságod írja ő kegyelminek, hogy az vajdának szóló levelit is nagyságod ő kegyelminek dirigálja beküldésre, kihcz képest kegyelmes uram talám nagyságodat parancsolatja szerint való információval terhelnem nem kellene, netalám az ő kegyelme te-kéntetes állapotja, hivatalja difficultálni fogja alacson állapotom szerint való interesesntiámot, mindazáltal hogy ne láttassam eziránt is nagyságodtól contumaxnak lenni, kegyelmes uram nagyságodat így informálhatom, az mint ezelőtt is nagyságod dispositiójában látom, commissariusok voltak Haller János uram, Bassa uram, Nemes János uram, Lázár István uram, Gábor Deák uram, szegül végül én is kegyelmes uram. Mivel azért Haller János uramnak más dolgai vadnak, kik előtte állanak, Haller Pál uramot jovallanám, Bassa uram helyében Czakó Dávid uramot, mivel nem is messze volnának más böcsületes emberek is, de mind panaszolnak reájok, így ha az peresek lesznek az törvény tevők, talám difficultálják az oláhok. Napja annak hamar való alig lehet kegyelmes uram, mivel uagyságod eulékezhetik reá, Csiki uramék szorgalmatoskodván nagyságodon leginkább az commissariusok kimenetele felől, azonban az nagyságodtól denominált terminusra nemhogy magokat praeparálták volna, mind ez határunkban károsittatott, arestáltatott, másképen is megbántódott emberek-

nek károknak per inquisitionem való végire menéssel és impositiójokkal az kik superstesek, hogy compareálnának az hagyott helyre, így kelletvén magok kívánságának és nagyságod méltóságának megfelelni. De nem, hogy ezt követték volna, sőt respuálván nagyságod dispositióját is az praefigált terminuskor sollicitálta nagyságodat Daczó uram, hogy nincs ő kegyelmeknek commissariusokra szükségek, azért múlték el, ki is egyik nagy akadályá lön akkori alkalmazotáságnak. Ha azért kegyelmes uram mostan is nagyságod mindezekről nem parancsol, hogy szolgalmatoskodjanak ő kegyelmek tisztekről, félő ha igazításra megyen is az dolog, az mi részünkről csak szó és egyéb semmi lészen comprobálásra való materia. Erről való inquisitio kegyelmes uram pedig bizony két három napok alatt végben nem mehet, mert abban fel kell tenni 1657-től fogvást való dolgokat, úgy hogy ha mikor ott az commissariusok proponálnák, meg is bizonyíthassák élő bizonyokkal. Másik az kegyelmes uram, az mit akkor is nagyságodnak megírtam vala, Radnától fogvást le Havasalföldéig valamennyi káros praetendans lehetett, azokat ők mind összegyűjtötték ide Tatrosához, az kik pedig elmaradtanak fassiójokat hozták károkról, annyira az mint én nekem Kövér Ferencz meghozta vala, két ezer ember káros könnyen lehetett. Mindezeket azért nagyságod meggondolván kegyelmes uram, ha generalis complanatiót akar nagyságod tétetni, sok requisitumok kívántatnak, mert az besztercei tractustól fogva három székig minden tiszteknek kellene nagyságodnak parancsolni, kiki székiben, vármegyéiben ab anno 1657. minden onnan történt károsításoknak, arestomoknak és egyéb bántódásoknak hit szerént való felesírkáltatásáról, ki annál több üdőt foglal be; azt pedig el kell kegyelmes uram kérülni, hogy az nagyságod részről relatoriával ne éljenek könnyen, mert úgy ők is azt kívánják, ők peniglen az hamis hitet nem tartván bűnnek, oly vallásokat hoznak elő, Isten tudja mikori dolgokat comportál, és így nagyobb búsulást szerzenénk magunknak; továbbra is ha jó készülettel nem leszünk, pedig akármit mondjanak szóval, de ha nem comprobáljuk, nagyságodnál az ítélet. Ha pedig kegyelmes uram nagyságod ezt az munkát el akarja táveztatni, az mint hogy

jobb eltávoztatni, hogy sem mint készületlen hozzá nyúlni, nagyságod méltósága után járván egészen az dolog, legközelebb azért kegyelmes uram, ha Gyergyótól fogván Háromszékiig levő híveinek, azonban azok ssomszédságában lévőeknek, úgy mint moldvai ezekre panaszlóknak per ordinarios commissarios igazításokról nagyságod az vajdának oblatiót teszen, nagyságod bölcs ítéleti, hogy így meg lévén határozva, amazok is ne értsék olyan late az károkról való igazítást, mint tavaly esztendőben értették és követték volt; így is napjáról nagyságodat nem tudósíthatom én, az mig rendesen az dolog Csikban és Gyergyóban véghez nem megyen. Mindazonáltal nagyságod bölcs ítéleti kegyelmes uram. Másikja sonál kegyelmes uram az eperjesi tractán felvött punctumoknak ő felsége előtt való újabb sollicitálássáról való vékony censurámról, mely felől kegyelmes uram nagyságodat alázatosan követem mint kegyelmes uramot. Ugy emlékezem reá ez elmúlt utóbbi Fejérvárat való conflualásában az tanácsi rendnek conclusuma lön ez féle censuráknak leírásáról, noha mindazonáltal az mint reá emlékezem kegyelmes uram, Péter Kászoni uram által ezen eperjesi punctumoknak válaszárol mostan is emlékezteti nagyságod ő felségit választételiben. Dolga mire fordult az uraknak, értem nagyságod írásából alázatosan; bár nyugodtak volna abban, az kiben voltanak, mintsem ilyen alkalmatlanságban ejtsék nemzeteket, édes hazájokat. Bizony siralmas kivált vallásunkra nézve, ha Isten gyámolt nem támaszt meg-
orvoslására. Jovallanám kegyelmes uram, ha nagyságod maga keresztyénségit, méltóságát, Istennek dicsőségét, nemzetinek utolsó romlásának eltávoztatását, édes hazájának hosszasabb üdökre való megmaradását előtte viselvén, az kik előtt kívánatnék, méltóságos interpositiója által igyekeznék oly mediumot felkeresni, minyájunk jóvára, hogy avagy csak régi állapotjokban, ha jobban nem is, állíttatnának, czélozván abban is az közönséges jóra inkább, mint sem sokak által lőtt megbántódásának orvoslására. Noha elhiszem kegyelmes uram, bölcs elméjében feltette minden jóknak elkövetését ezen alázatos írásom nélkül is. Melyre az jó Isten nagyságodnak elégséges alkalmatosságot szolgáltatson szívesen kívánom, és

ezekkel azon jó Istennek ajánlom. Datum Bodola die 16. Maji A. 1670.

Nagyságodnak alázatos hive

Béldi Pál m. p.

P. S. Az moldvai vajdának valának postái nálam kedden valami mesteremberek végett. Beszélék, hogy ott semmi félelmes hírek, készületek nincsenek, az portárul jött ki egy muszka követ, más megint bemenő utjában volt ott, Gyászvásárt találkoztak össze, de egyiket sem tudják miért jár. Azt írja Máthé deák, hogy az vezér hadait költöztetvén által az tengeren, 4 gályáját mind hadastól elfogták; bizonyosan hozták az vajdának.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVII. kötet.*)

XXVI.

Fővezérnek szóló levél minutája, expedita 1671. die 18. Maji.

Hatalmas győzhetetlen császárunknak szélyes ez világra kiterjedt fényes birodalmának főgondviselő vezére t. nagyságos Kupirli Amhet passa, nekem bizodalmas jóakaró uram. Isten nagyságod napjait sok ezerekké tegye, szerencsését nevelje.

Az nagyságod méltóságos levelét igen alázatosan de szomorúan vettem, melyben azt parancsolja nagyságod, hogy ezelőtt két esztendővel verette volna fel az kolozsvári kapitány Bánfi Diénes egy sereg katonával Belényes vidékén levő Réz-Bányát, azért valamennyi károkat akkor ott tettenek, fizettetném meg az szegénységnek. Mind ezeket kétség nélkül hiszem nagyságodnak az váradi vitézek jelentették így lenni, de az dolog minden részben külömben vagyon, sem az kolozsvári kapitány, sem az kolozsvári katonák ebben nem részesek, hanem az erdőkön, havasokon lappangó tolvajok verték fel az Réz-

Bányát, de hogy azok is azt cselekedhessék, az váradi tisztek szolgáltatnak alkalmatosságot reá, mert Juszup passa váradi passaságának idején az ki azoknak az tolvajoknak előljáró kapitányok volt, Faur Péter nevű, azt az váradi vitézek fogva vitték volt Váraddá, ott megsacszoltatták, békével elbocsátották, amaz ment Réz-Bányára, egy egész télen ott több tolvajokat gyűjtven maga mellé, úgy verte fel az Réz-Bányát, de avval sem elégedett meg, hanem onnét beljebb jöven Erdélyben, Topánfalva nevű helyet is felverte, embereket is ölt, egyéb sok károkat is tett. Mindezeknek az nagy latorságoknak hire midőn kiterjedett volna Kolozsvárra s egyéb tisztviselőknek is értékre esett volna, az latroknak kergetésére minden felől felköltének, üzték, kergették az havasokon őket, de az latroknak kapitányát Faur Pétert el nem foghatták, hanem akkor elszaladott maga; de az vele levő tolvajok közül tizenegyet megfogtanak az én emberim s vitték Kolozsvárra az bűntetésre. Midőn már ezek kézben voltak volna, gyanakodván az váradi vitézek arról, hogy az kolozsvári katonák is részesek volnának az dologban, küldtenek volt bizonyos szpahiákok be az kolozsvári kapitányhoz az dolognak megvizsgálására; valakikre az katonák közül gyanakodtanak, az kapitány szemben hívatta, amazok is mint ártatlan emberek batorságosan elő jöttek, úgy hogy az török vitézek magok megvallották, hogy ártatlanok azok az emberek. Az megfogott tizenegy tolvajt peniglen az kolozsvári kapitány karókban vonatta, kiket az török vitézek az úton hattanak, alá s feljárván az ország útján. Mindezeket így lenni magok az váradi vitézek megmondhatnák, ha az igazságot akarják szólani, sőt ha ők ki nem akarnák is mondani, az egész föld népe hitire, lelkére kérdeztessék meg, mást nem mondhat; de az nagyságod távul létében az akkori kajmekámot, ő nagyságát ilyen igazságtalanul találván meg az váradi vitézek azon dologról, kapuczit küldett vala ki, megvizsgálta minden részeiben mint esett az az Réz-Bányán való kár, s napfényre jött, hogy az váradi vitézek panaszának nincsen semmi igazsága, el is igazodott ugyan akkor az a dolog végképen. Az az tolvajok hadnagya is az elmúlt közelebbik nyáron az havasokon kézben akadott s megöletett. Nagyságod bölcsen megítlheti, ilyen

nagy erdők s havasok között efféle lator tolvajok tehetnek kárt mind egyik mind másik részre, de szükséges az váradi vitézek is értsenek egyet az én emberimmal effélék kergetésekben, nem hogy az én tisztviselőim által hatalmas császár országát felégettetném, sőt az ilyen tolvajok büntetésekből is valamit elkövehetek nem fogom elmúlatni. Csak igazságtalanul nagyságod előtt ne vádoljanak, attól nem félek, hogy méltán vádolhassanak és panaszt tehessenek ellenem; mostan is csudálom, hogy ilyen méltóságos helyen nem szégyellettek oly dolgot mondani, az mely különben nagyon Igen alázatosan veszem az nagyságod arról való intését is, hogy az szegénységhez kegyelmességgel legyek, melyet tartozó kötelességem szerint eddig is elkövettem, de az váradi vitézek az szegénységgel rettenetes kegyetlenül bánnak, úgy hogy az mely falú Erdélyhez tizenhat, húsz forint adóval megéri, kétszáz forintnál is többet vesznek az váradi vitézek rajta, mely elviselhetetlen tereh miatt az faluknak nagyobb részek elpusztult, az többi is pusztuló félben vadnak; hogy ha hatalmas császáruk és nagyságod atyai gondviselése meg nem orvosolja nyavalyájokat, csak az pusztta föld s az gardaly marad kevés idők alatt. Ugy látom az egyszer végben ment dolog felől való igazságtalan panasztétellel azt akarnák az váradi vitézek megelőzni, hogy az mit méltatlanul cselekedtenek, nagyságod eleibe ne terjesszem; de nagyságod előtt panaszszal jelenthetem, hogy az tavaly esztendőben minden igaz ok nélkül három ízben vágtanak le az szolgálóimban, némelyiket útjában találván, némelyiket az magam levelemmel Debreczen városában megfogván az város végén levágták, az ki nekik soha csak szóval sem vétett, nem hogy egyébben; mostan is fenyegetőznek, hogy többet cselekesznek efféle dolgot. Soha egyéb okát, hogy miért kellessék cselekedniek, nem gondolhatom, hanem azt, hogy Erdélyt egészben nekik nem engedhetem, mert nem enyém, hanem hatalmas császáruké, annak is nagy részét elfoglalták s szintén el is pusztítják. Nagyságodnak azért igen alázatosan könyörgök, ne hagyja hatalmas császáruk őstől maradt országát az ilyen cselekedetek miatt pusztulásra jutni, parancsolja meg az váradi vitézeknek, tartsanak jó szomszédságot velem, az szegény em-

bereket is ne nyomorgassák elviselhetetlen saczczoltatással, sok ezer lelkek imádhassák Istent velem együtt az nagyságod boldog jó szerencsés életéért. Költ. etc.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXVII.

Mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatos szolgálatomat ajánljom.

Noha kegyelmes uram némely nap is irtam vala az itt való állapotokról bő szóval, adták-é meg leveletem nem-é, nem tudom; azért im György Deák uramot kiküldöttem, ő kegyelme nagyságtokot mindenről tudósítja igazán, kérem is alázatosan nagyságodat, adjon hitelt szavainak, és nem késeltetvén, oly instructióval bocsássa sietve vissza, hogy nagyságodnak az országgal együtt végső veszedelme ne essék; mert bizony soha Erdély én időmben az végső veszedelemhez nem közelített úgy mint most; mert ezt bizony már nem kérik, hanem úgy látom az többivel együtt elveszik. Böcsületes úr ember titkon jelenté, hogy az császár szájából hallotta, hogy megmutatja Erdélynek, úgy cselekszik vele, ő az ura, ha még nem ismerik. Itt bizony az sátorokban sem bocsátnak, vagy meleg vagy eső, mint az ebek úgy kuczorgnak imitt amott az fal alatt; én bizony ma is megmondám, ha így bának velünk, bizony Erdélyben üttettük inkább az fejünköt el, hogy sem követségbe ide jön emberséges ember ily gyalázatra. Soha bizony szemben sem lehetünk vala az vezérrel, hanem Isák effendinek ötszáz tallért vittünk, s még egyet sem hagyta szólanunk, hanem ő kezdte beszélni, mi dolgunk vagyon, azelőtti követ mit sollicitált s az Isten megbolondított münköt veszedelmünkre, hogy egyebet akarunk kívánni az vezértől, császártól. György Deák uram mindent referál, én annak írásával nagyságodat nem terhelem, hanem akarom tudtára adni, az vezérnek adtunk az idehozott pénzben 2000 tallért, az tihájának 500, Isák effendinek 500, Panajotnak egy iromó paripát s 400 tallért, az csauz passának 300 tallért

s egy paripát, egyébűtt is adtunk ; még vagyon maradék pénz kezemnél harmadfél ezer tallér. Ezeket peniglen nem magamtól, hanem az több követek s kapihia jovallásából adtam, mivel különben soha ennyire sem ment volna az dolog, hogy rescribálásra való üdőt adjanak s én elhiszem, hogy ha valamire megyen az dolog, ismét kérni fognak. Azért nagyságod így értvén az dolgot, talám nem árt, ha tudósít, ha rászorítanak s fel nem érjük az itt való pénzzel, kérjünk-e valakitől, ha kaphatunk, vagy onnan küld több pénzt utánunk ; mert vala olyan szó az csaus passától, hogy ha pénzzel véghez vihetnék azt, hogy az falukat lehadná, s Jenőhöz inkább adnánk bizonyos számú pénzt. Nagyságodat kérem, hova hamarébb mindenekről írjon úgy, hogy itt kész hadak lévén, az végső veszedelmet távoztassa el az hazáról és magáról ; ezt pedig kívánságok szerint való válasszal távoztathatja el ; nagyságod György Deák urammal voltaképen beszélvén mindeneket jobban megérthet. Kérem alázatosan az választ éjjel nappal siettesse. Ezzel nagyságodat Istennek ajánljom. Adja Isten levelem nagyságodat találja jó egészségben, szerencsés órában. Datum Drinápoly 23. Maji Anno 1671.

Nagyságod alázatos szolgája igaz híve míg él

Daczó János m. p.

P. S. Az nagyságod írása szerint az magyarországi dolgokról is suplicatiót törökül irattam ; az nagyságod méltóságos levelével együtt küldöttem be az vezérnek, declarálván az dolgot szóval is, de arról való választ is az falukról való válasszhoz halaszták. Ezt az tiháját nagyságod bátyjának fogadtam, ne neheztelje, ha illendőnek ítéli, valami kis ajándékot küldeni neki, mert úgy látom, ha ez az dolog úgy véghez mehet, mind nagyságodnak s mind az országnak jóakarója léssen. Az kapikia felől minemű hírek folynak vala, én eleget cirkáltam ; de én bizony különben tapasztalom az dolgot az vádoknál, meg is tekertem az fülit. Az selyem szönyegeket kézhez vettem, de többet kér 300 tallérnál, azért min vegyen el tudósítson, és küldjön pénzt is nagyságod rá, s én kiviszem mind az kettőt. Azon esküszik, az harmadikát az lengyel vette meg 100 aranyon, ne felejtse az árát megküldeni tisztes-

séges munkája fejében. Azonban nagyságotat azon is kérjük alázatosan, méltóztassék az költségünkre is valamit providálni, mert bizony még Erdélytől fogva mind drága pénzünkön éltünk, rettenetes drágaság vagyon, számtalan költségünk mind lovunkra s magunkra, 18 oszporán is vettük sinakját az árpának, két oszporán egy oka szénát, négy száz 60 oszporán két szekér fát két két ökör után, ehez képest gondolkodjék róla, míg jön válasz onnét s itt meddig kell azután is az válasz után várakoznunk s legyen mit ennünk; itt bizony 12 oszporán adnak egy oka húst; én bizony nem főzetek igen sokat de még sem győzöm; vizet nem ihatunk, az bor is igen drága.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XVII. kötet.)

XXVIII.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak alázatosan akarám tudtára adni, hogy az mely kapuczi passa Erdélyben volt, hazaérkezvén ide Drinápolyba, megmondta az vezérnek, hogy azokat az falukat kiket az tefterben irtak, nem akarná az jenceieknek engedni, hanem nagyságod s az ország újabban követek által akarja megtalálni az hatalmas császárt s az vezért is ő nagyságát, ki miá úgy megharagudt, hogy alig várta, hogy az követek beérkezzenek, hogy megtudhassa az nagyságod s az ország akaratját. Beérkezvén ő kegyelmek, első alkalmatossággal is az tihájával szemben lőnek követ uramék s egy erszény pénzt is adának neki, kérvén ő nagyságát, hogy legyen minden jóakarattal az vezér előtt; megtudakozván követségeket ő kegyelmeknek, megjelentvén az vezérnek, megmondta, úgy annyira megharagudt, hogy szemben sem akart ő kegyelmekkel lenni, de csendesítvén az tihaja s az cziauz bassa, ki nagyságod jóakarója, úgy lön osztán szemben ő kegyelmekkel. Az köszöntést végezvén követ uram, négy erszény pénzt adata az kerevetire s leveleket is megadá, azonban kezdé ő kegyelme követségét mondani, hogy nagysá-

god s az ország mi végre bocsátotta, hogy könyörgenének mégis ő hatalmasságának azon faluknak lehagyása felől kik soha Jenőhöz valók nem voltak volna, most is kevesen vagyunk, az császár adaját is alig adhattuk így is meg, hát aztán hogy adhassuk meg. Nem állhatá semmiképen, elfordulván még az szemei is, kiüze bennünket előle, hazug pogányoknak mondván bennünket, talám többet is monda annál. Kijövéen onnét, mások nevetvén bennünket azt mondák, hogy nagyobbtól féltettek bennünket haragjához képest. Azután kegyelmes uram ugyan az tihája által s az csiauz bassa által addig engeszteltetődött, hogy 22. maji az tihaj által izene s az csauz bassa is ugyan azont mondá, hogy az követek legyenek, hanem küldjek embereket nagyságodhoz s az országhoz s tudakozzák meg, hogy ha akarja nagyságod s országgal együtt azokat az falukat az jenei vitézeknek engedni, kik az tefterben bevadnak irva, vagy nem; ha nem engedelmeskedik nagyságod s az ország, meg is látják, hogy az császárnak az kengyelben lábai, s fényes hadai mind fegyverben készen; bizonyosok legyenek benne, hogy egészen Erdélyre fordíttatnak s végsőképen elrontatja az országot. Panajot uram s az csiauz bassa ő nagyságok hűtökre mondák, hogy ha nagyságod az országgal együtt más módját nem keresi, rá küldi hadait Erdélyre. Hallottam kegyelmes uram olyat is, hogy az végbeliek Zólyomit jóvallanák s kívánnák inkább, mert az nem csak azokat az falukat adná nekik, hanem sokkal többet. Azért kegyelmes uram, tudom követ uramék ő kegyelmek bővebben is megírják nagyságodnak, s ha lehet kegyelmes uram kevésért nagyságod ne veszessze az maga méltóságát és az ország se veszssen; jobb kevés kár, hogy sem egy egész ország s az nagyságod méltósága; azokon kül is kegyelmes uram el kell élni, csak maradjon meg nagyságod méltósága s az haza. Én felőlem kegyelmes uram az mit hirdettek volt bal ítélettel, ne úgy hidje nagyságod; ha Isten itt levő emberséges embert nagyságodhoz viszen, mondja az meg; tudja Isten kegyelmes uram, én mindenek felett vigyáztam s vigyázok ezután is az nagyságod méltóságára s az magaméra is, úgy hogy méltó panasz rám ne vonattassék senkitől is. Hiszem kegyelmes uram oly itt az bor adásnak s vételnek az ti-

lalma, hogy ha kit rajta érnek, mingyárt az gálára adatik érte; hogy merészleném azt cselekedni kegyelmes uram? Azért kegyelmes uram ne hidje nagyságod minden ember szavát felölem úgy el; mert bizony nem vagyok oly roszt ember, hogy azt merném cselekedni. Kivánom Istentől nagyságodnak kegyelmes uram sok esztendőig való boldog uralkodását. Datum in Drinápoly die 23. Maji 1671.

Nagyságodnak alázatos szolgálója

Türi László m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelmének, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeum. (*Gróf Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXIX.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek, Isten ő felsége éltesse jó egészségben szerencsésen, édes hazájokban őrizze mindenemű változandó állapotoktól és gonosz híreknek hallásától.

Az itt való állapotok és hírek felől akarván nagyságtokat s kegyelmeteket tudósitanunk, hogy ide beérkeztünk, audentiánk nem lehetett előbb tizenheted napnál az nagy harag miatt; az audentiát is nagy nehezen vihettük végben, levén audentiánk, elég becsstelenül látott az vezér s illetlen szókkal illetvén kiüze előle, válaszuk lőtt csak tegnap az tihája által, kire képest, hogy az itt való dolgoknak jobban végére mehessen nagyságtok s kegyelmetek, bocsátattuk be György Deák uramat, mivel az dolgok ő kegyelme által voltak, az vezér tihája és egyéb rendek előtt is ő kegyelme volt az tolmács, hogy az dolgoknak nagyobb hitele legyen és végképen való instructiót is küldjön nagyságtok s kegyelmetek, mihez tartuk és alkalmaztassuk magunkat ezentúl; mert ezen dolog végképen igazítódik el, vagy jól vagy rosszul, mert csak készen vadnak fegyverben s ellenségek mostan nincsen, Erdélyt vötték fel czélul, egyik oka ez az mostani császár parancsolatja ellen való engedetlenségünk, az másik okát szó-

val megmondhatja ő kegyelme. Hogy az dolgokban eddig semmit nem effectuálhattunk, nem vagyunk okai, mert Rédei uram ő kegyelme itt benn való létében az Keresben Halmágy vizéig Jenő felől való falukat elígírte volt mind szóval, mind penig írásban beküldte volt az vezérnek; az mi instructionkban penig a vagyon, hogy se ígíretet se cserét ne tegyünk, míg nem rescribálunk. Ez dolgot így értvén, nem kicsin akadályunk vagyon, hogy az mit egyszer adunk, másszor vissza kívánjuk; nem sok hiba lőn, hogy az instructionk mellől el nem állánk, nekünk adatott instrustionkat kiküldettük, mert ha az dolgokat így tudtuk volna, nem is kellett volna kezünkhez is venni; az Keresben levő faluknak regestrumit kiküldettük mind az kettőt, az melyeket az törökök is kívánnak. Ezen dolgokat is akarók nagyságodnak s kegyelmeteknek értésére adni, hogy az nagyságtok s kegyelmetek instantiájára, az ki lészen, ha valamelyik részére lépnék az vezér, s bizonyos számú pénzt kívánnának, az honnét teljék; mert itt nincsen több harmad fél ezer tallérnál, azt is az ígéretekre kell deputálni külső rendeknek, ha valamit vihetnek végben. Kérjük nagyságodat s kegyelmeteket igen alázatosan, György Deák uramnak adjon hitelt mindenenkben szavainak; az itt való minden dolgokat írásban declarálni sok volna; ne is késleltesse ő kegyelmét, mivel magunknak is nagy fogyatkozásunkra vagyon itt való lakásunk; Fileppére is elkelletik menünk az császárral. Ezek után Isten éltesse nagyságodat s kegyelmeteket számos esztendőig kedves jó egészségben. Datum in Drinápoly 23. Maji 1671.

Nagyságtok s kegyelmetek alázatos szolgálai

Daczó János m. p.

Czermeni Mihály m. p.

Petrus Trainek m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelmünk az mi kegyelmes urunk ő nagysága belső meghitt tanácsur hiveinek, nekünk bizodalmas urainknak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört ered lev. XVII. kötet.)

XXX.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak igen alázaton akarám megírni, hogy látván az császár indulását, az tehátához menék, hogy értsem mit parancsol az mi állapotunk felől, mondá el ment-é az emberetek Erdélyben: mondék, elment nagyságos uram; mondá, mihelyt megérkezik, az válaszszaal jőjjetek utánunk, de újabban is megírtátok az királynak, hogy úgy cselekedjék, hogy mégis tovább ne szófogatlankodjék, mert mind maga s mind az országa elromol, érted-é? mondék: értem nagyságos uram, s most is az talmács jött, kit nagyságod tud, azt küldötték el követ uramék: jó, megtudja mondani, ha akarja. Azzal elbűcsűzám tőle, menék Panajot uramhoz csak magam, az tolmácsom maradván. Az házban vagy sátorában mondá, tegnap az vezér nekem azt parancsolta, hogy megmondjam nektek, hogy úgy írjátok meg az fejedelemnek, hogy elvárom az választételet, de csak kettőt írjon, azt, hogy ha adja-é engedelmességgel az elírt falukat vagy nem; ha adja jó, ha nem tudom mit kell cselekednem. Melyből kegyelmes uram értek olyat, hogy talám nem úgy foglalja el mint az tefterben vadnak elírva, hanem talám egy más mellett is, noha ezt senkitől nem hallottam kegyelmes uram. Azonban mondá ezt is Panajot uram, hogy ezt is meg akarám mondani, mivel én tudom, mit hallottam, s nem akarom eltitkolni; azért írjátok meg az fejedelemnek ő nagyságának, hogy az mely magyarországi urak Erdélyben szaladtak, az török császárnak is nyilván való ellenségi voltak, végbeli vitézeknek romlásokra s károokra sokra, az német császárnak is árulói; azért, ha maga jóvát kívánja ő nagysága, ne tartsa maga mellett őket, s meg is neveze ő nagyságokban, mert félek rajta, hogy valamint Rákóczi miá megromlik Erdély, ezek miá is ugy ne járjon. Ezt senki én felőlem egyébnek ne gondolja, hanem csak annak, hogy én kereszténynek veszedelmét nem akarom eltitkolni; azért, ha mi jót akar velek tenni, küldje küljebb valahová az szélben őket, hogy ne vádoltassék ő nagysága azok miá is. Ezekre mondék:

hiszem már egynéhány úttal megmondtam nagyságodnak, hogy nem olyanok azok az urak, főemberek, hogy csak szaladva szaladtak volna Erdélyben vétkekért, hanem jöttek úgy mint magok saját jószágokban s nemzetségek közi, az török császár ellen is nem hiszem, hogy sem egyszer sem más-szor hadakoztak volna, talám csak az végbeliek vádja ez, de nem kell azt úgy hinni; most is az szegén országgal együtt adóznak az hatalmas császárnak jószágokkal együtt s ezután is az hatalmas császár szárnyai alatt akarnak szegén orszá-gunkkal együtt élni, halni; nó én megakartam mondani, hogy az én lelkem mentett légyen, lássa ő nagysága az feje-delem mit cselekszik; mondék megmondom s tudom megírják ez szerént követ uramék s én is megírom ő nagyságának. Me-nék az csauz bassához, ki nagyságod jóakarója, kérdém ő nagyságát is, hogy ha mit értett volna az mi dolgunk felől is, tudósítana, s ezután is legyen vigyázása ő nagyságának, az mi hasznunkra igyekezzén. Monda, kérlek, írjátok ugyan jól meg az királynak (ezen szóval monda kegyelmes uram), hogy úgy vigyázzon, úgy cselekedjék, hogy most az császárnak nin-csen más dolga; azért ha még is szót nem fogad s azon falu-kat ide nem engedi jóakarát szerint, egészen Erdélyre fordít-ják ez fenn lévő hadakat; azért elhídjé ő nagysága, hogy mind magát s mind az hazát elveszti, hanem jobb keveset ve-szessen, hogy sem magát s országát. Mondám, úgy írjuk ő nagyságának. Monda azt is, hogy ezután is, ha mit ért, tudó-sít s megmondja. Ezeket kegyelmes uram így értvén, én is nagyságodhoz s hazámhoz való kötelességem szerint aka-rám nagyságodnak alázatosan megírni. Isten az nagyságod elméjét igazgassa s vezérelje minden jókra. Datum in Driná-poly die 26. Maji 1671.

Nagyságod alázatos szegén szolgája míg él

Türi László m. p.

P. S. Kegyelmes uram alázatosan kérem nagyságodat mint kegyelmes uramat, az levél kicsin s alkalmatlan voltáról megbocsásson.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak írást alázatosan.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.)

XXXI.

Urunk ő nagysága nevével szóló levél minutája az portán lévő követeknek. Expedita A. 1671. die 5. Junii.

Michael Apafi etc. Generosi, Prudentes ac Circumspecti T. fideles nobis dilecti. Noha csak tegnapi napon is Vingárdról küldtünk kegyelmelek levelet Turzai által, tudósítván és becsületes tanács ur hivenknek egyező tetszésekből instructiót küldvén az mostan fenforgó boldogtalan alkalmatosságban mihez tartsa magát, mely instructiót mostan s minden részeiben tanácsur híveinkkel edgyütt helyben hagyunk, az mint kegyelmelek az ő kegyelmek leveléből bővebben megértheti. Mindazáltal újobban érkezvén kegyelmelektől György Deák hozzánk, az ő általa küldött kegyelmelek leveleit megolvastuk, szóval is világosan az dolgot tőlök megértettük, újobban consultálkodván az tanácsurakkal ő kegyelmekkel, az Turzai által küldött instructióhoz az mit hozzá tenni szükségesnek ítültünk, az urak ő kegyelmek leveléből kegyelmelek megértheti. Bő szóval erről az materiáról alig tudunk kegyelmeleknek többet írni az eddig való írásoknál, kénszerítjük csak Isténre, hozzánk s édes hazájához való kötelességire az mint legkevesebb kárral az dolgot megcsendesítheti, munkálódják abban.

Jegyzet: Boritéknak volt ez a minuta használva.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. története eredeti levelekben XVII. köt.)

XXXII.

Kegyelmes uram fejedelem.

Az nagyságod levelét nagy alázatossággal vevén, mit írjon értem; áldott Istennek szent neve, hogy az Váradhoz foglalandó falukban csendesebbeknek látszanak, mint az elmúlt napokban gondoljuk vala; elég nyერesség is volna nekünk, ha megelégednék az porta azzal, az mik régenten Vá-

radhoz tartoztanak. Az mi az arany adóban való kívánságokat illeti, lehetetlen azt megorvosolui ilyen hirtelen nagyságodnak, hanem ha levél által arról újlag megtalálja nagyságod az portát; avagy csak annyira vehesse nagyságod, hogy most későn értvén meg akarátjokat, hozzá nem tartozhatott. Ezután való adókra a szerint kelletik nagyságodnak gondjának lenni, ha ugyan megkivánják; de hogy előbbi példára mutatnak, az ok nélkül vagyon; mert én olyan példára nem emlékezem; miolta 80 ezer tallér az adó, az mint szerét tehattük, úgy vettük el mindenkor; ehez képest szükséges kegyelmes uram ez aránt is hogy nagyságodnak új instructiója érje utól az követeket. Isten kedves jó egészségben csendes birodalomban éltesse nagyságodat.

Sz. Pál I. Sz. András havának 1671.

Nagyságodnak alázatos szolgája, igaz hive

Haller János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak.

Hátára írva: Anno 1671. Az uraknak tetszése portára való adók aranyúl való kéréséről.

Eredetije az erdélyi Múzeum. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXXIII.

Anno 1671. die 8. Julii. Az hatszáz tallerről az mint urunk ő nagysága parancsolatjára Paládi számot adott.

Elsőben mikor Huszaimhoz küldött Boér Sigmond uram engemet, küldött általam neki talleros nr. 50.

Az mikor az törökkel megalkudott Boér uram s engemet az törökkel hagyott egy házban, az mig maga is benn volt Kostantinápolyban, költöttem az törökre talleros nro 50.

Hogy ott valami praetensio nélkül ne heverjek, vétetett oly szint fel, hogy én lovakat szerzenék az fejedelem ő nagysága számára s vettem két lovakot. Az egyiket

pro talleris nro 50.

Másikot pro talleris nro 45.

Az egyiket vette el Boér Sigmond uram az 50 tallérost.
Az másik magánál van Paládinál, szép.

Item vett egy kancza lovat Boér uram abból az
pénzből per talleros nro 50.

Item vött más lovat ugyan abból per talleros nro 38.

Az Huszain feleségének kiköltöztetésére költ tal. nro 15.
az Boér uram parancsolatjából.

Az mig az kapun kiköltözödtének egyet másokkal,
költöttem az ő kegyelme parancsolatjából. talleros nro 2 $\frac{1}{2}$.

Item Boér Sigmond uram kijöven s engemet ott hagyván
oly véggel, mintha én az erdélyi házat építtetném, arra is
költöttem: fára, köre, vas szegre s kőmivesnek talleros nro 45.

Az mikor az kostantinápolyi kajmekám köszöntésre s
ajándékának praesentalására bejött Boér Sigmond uram, vött
akkor ő kegyelme kezihez abból az pénzből talleros nro 50.

Négy izben jöven menven Kostantinápolyból Driná-
polyban Boér uramhoz levelekkel, költöttem el tall. nro 30.

Item az mely legény Huszainnak az leveleket irta, azt ki-
küldvén vöttem az alá lovat mely Baló uramnál van.

talleris nro 15.

Czitromot pomagránáttal s egyébbel ahoz való szepettel,
lakattal pro talleris nro 10.
azokat is adtam Boér Sigmond kezihez.

Akkor mikor az feljebb megirt lovakkal és szolgálímmal
kijöttem, költöttem el ezen pénzből talleros nro 15.

Huszain diversis vicibus 110 napok alatt ezen dologban
járván, vött fel alkalmom szerént való fizetésében többet kétszáz
tallérnál, 200.

Az mely száz tallért visszahoztam s az Boér Sigmond
uram keziben adtam, Fogarasi Jánossal bemenvén, adta ő ke-
gyelme kezünkben, az hová költ arról Fogarasi János számot
adott ő nagyságoknak talleri nro 100.

Egy párduez bőrt, mely most is Boér uramnál van,
pro talleris nro 21.

Az többi ment erre az szolgálatra, sőt négy rabot hozván
ki, valamit azok fizettek is mind erre költ 160 napok alatt.

Ezeket hiti után így referálá Paládi Radnóthon, Anno et
die ut supra, én előttem. Baló László előtt m. p.

Hátára jegyezve: Anno 1671. die 8. Julii Radnóton Paládinak hatszáz tallérokról való számadása.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXXIV.

IV. Muhammed.

Ti jeles kadik és hákimok, bányái az erénynek s ékes szólásnak, kik a császári tábortól a magyar határig vezető út mentén lakoztok: valamint ti is az itt említett kádiknak alá rendelt tisztviselők! császári felséges levelemet vévén tudjátok meg, hogy az ezt előmutató magyar követet, ki császári táboromból hazájába visszautazik: a végre láttam el jelen fényes parancsommal, hogy mindenütt szabadon bocsássátok, magát, vagyonát s jószágát bár minemű méltatlanságtól megkiméeljétek s vigyázzatok, hogy míg a hatóságtok alá eső területen utazik, háborgatást ne szenvedjen. Jól megértsetek s fényes névjegyemnek hitelt adjatok,

1082. Rebbjtülevvel 1—10=1671. Julius 8—18.

(*Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormányzék leveltárában.*)

XXXV.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár Várad várának és ahoz való végházainak s azokban levő hadainak fügondja viselője, az tekintetes és nagyságos Kuczuk Mahomet passa.

Kegyelmednek mint régi jóakaró asszonyomnak ajánlom szok szolgálatomat, Istentől sok jókat, jó egészséges hosszú életet kívánok kegyelmednek jóakaróival egyetemben.

Nem tudom mi lehet oka, hogy az fejedelem ü kegyelmétől ember jövén, egy levelet nem érdemlettem kegyelmedtől, nám ennekelőtte egyszer is el nem múlatta, hogy nem írt volna, mostan talám valami nehézsége lehet kegyelmednek reám; im az fejedelemnek ü kegyelmének írtam ennihán dolog felől, tudom, hogy némel szavaim nehéz esnek ü kegyelmének, mind

azontal gondolkozzék jól ü kegyelme, s ha az én szómat megfogadja, talám nem árt vele; én szok sôt s keneret ettem ü kegyelmével s gonoszát nem kívánom, azirt írom kegyelmednek is, hogy Isten kegyelmednek észet adott, nimel dologban tanácsolja; hatalmas császár kenerét eszi, az török nemzet-séggel az szomszédságban szípen éljenek; az hatalmas császár az kit Erdélhez rendelt, Erdélé, az mit az váradiaknak, az váradiaké. Mit használ ü kegyelmének egyszer is másszor is hatalmas kapujában nelven hordozzák, az szok szó egyszer is másszor is, ki tudja mi dolog történék, akkor sem a végbeli kapitányokat, sem másokat nem keressék, hanem az Erdély fejedelmet. Minden ember szavának ü kegyelme ne higyük, mert nem mindenik jóakarója ü kegyelmének; akár ki mit szóln, de csak hatalmas császár hűségétül el ne szakadjon, sem Zóloomi, sem ez sem amaz semmit ü kegyelmének nem árthat, csak hogy kívántatik az egy hűség és igazság hozzá. Én ü kegyelmének mind az németek dolga felől s mind más dolgokról írtam ü kegyelmének, s elhiszem enihán szavaimat is nem is veszi jó neven, de az embernek az az jóakarója, az ki igazat szól. Evel Istentül kívánom ez levelem tallá szerencsés órában kegyelmedet. Datum ex Várad die 16. Juli. Anno 1671.

Kivül: Az tekintetes és nagyságos Api (így) Mihálnak Erdélyországának fejedelmének, Magyarországának egy részének urának, Székelek Ispánnának, szerelmes hűs társának az tekintetes és nagyságos Bornamisza Anna aszonnak jóakaró aszonomnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tör. erd. lev. XVII. kötet*)

XXXVI.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak igen alázatosan akarám röviden értésére adni ez itt való dolgokat most miben legyenek; az körösbeli faluk felől ígretet töttek, hogy egy sorjában vétetik el, az Halmágy vize két felin, kinek eligazítására, úgy értem kegyelmes uram, hogy ismét azon kapuezi bassát küldenék el, az ki Rédei uramékkal Erdélyben bement.

vala, ki is úgy tudom, hogy elsőben nagyságodhoz megyen, onnét asztán Jenőben, vagy az hol igazításban kell vétetni az faluk dolgát, az nagyságod emberivel együtt. Az magyarországi uraknak ma délben lőn válaszok. Budára küldék ő nagyságokat, törököt küldének az ott való bassához, parancsolván, mind irás által, s mind azon követ által, mi tevők legyenek mellettek, mivel már oltalmok alá vette a császár őket is; mindazonáltal Daczó uram talám világosabban tudósíthatja nagyságodat ezen dolog felől, mivel kegyelmes uram engem hol egy felé, hol más felé küldeztek s talám bővebben tudja Daczó uram ő kegyelme. Most kegyelmes uram semmi egyéb alkalmatlan szót nem értettem. Zólyomi uram dolgát ezelőtt való napokban sollicitálják vala emberi; az csauz bassát megkerülém s úgy tudakozám dolgát, ő mondá: hogy az vezér az emberit kiküldötte volna előle, az úttal semmi kedve szerint való választ nekik nem adott volna az vezér, mely dolgot asszonunknak ő nagyságának Turzai uram által meg is irtam vala; most kegyelmes uram emberit sem látom itt talám Isten arról az részről is megoltalmazza nagyságodat. Itt kegyelmes uram, kiket nagyságod jóakaróinak tudunk lenni, már mind hozzá kértük, hogy vigyázzanak, s ha mit értenének, igyekezzenek az vezér előtt töröködni nagyságod mellett s ígérék is magokat csiunz bassa, Panajot uram, s úgy hiszem kegyelmes uram, hogy Isaak effendi is az nagyságod részéről jó törökődő lészen, mivel az faluk dolgait is ő nagysága állítá ez karban, noha kegyelmes uram bizony sok fizetés által tehete ennyire is, kiről úgy hiszem követ uramék bővebben referálják nagyságodnak ez dolgot is. Holnapra halasztá az vezér követ uraméknak való válasz adást is; azután követ uramék nagyságodnak mindeneket megizennek. Én is kegyelmes uram valamennyire Isten segít, az nagyságod méltóságos dolgaira tehetségem szerint szívesen igyekezem vigyázni s jóakarói által nagyságodnak hasznoson is szolgálni s holmíkről tudósítani is nagyságodat el nem mulatom. Adja Isten kegyelmes uram nagyságod felől jó szerencsés híreket hallhassak. Költ az jajlai havasak között való török táborban 18. Julii 1671.

Nagyságodnak alázatos szolgálja míg él

Türi László m. p.

P. S. Kegyelmes uram az végbeli bassáknak parancsolt az vezér, hogy az németek ellen segítséget adjanak, az tihájától értém ezt kegyelmes uram.

Alkalmatlan írásomról kérem nagyságotat mint kegyelmes uramat megbocsásson, mivel bizony igen sietve íram.

Kivül: Az erdélyi móltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak íram alázatosan.

Hátára írva: Kapikiha Türi László levele. A.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört ered. lev. XVII. kötet.)

XXXVII.

Celsissime et Excellentissime Princeps Domine, Domine mihi observandissime.

Intelliget Celsitudo Vestra a legatis Regni Transylvaniae, quidquid tandem potuimus efficere in comissionibus, quas praedicti Magnifici Domini legati habebant, et speramus aliquam accommodationem futuram cum militibus Jenoensibus, deinceps quoque ero diligens in servitio Celsitudinis Vestrae et in rebus de quibus Magnificus Dominus Daczó mihi locutus est; interim Deo optimo Maximo commendo Celsitudinem Vestram, quam felicissime et diutissime valere cupio.

In Montibus 20. Julii 1671.

Vestrae Celstitudinis Illustrissimae ad servitia paratissimus

Panaioti m. p.

Kivül: Celsissimo et Excellentissimo Domino Domino Miháli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino mihi gratiosissimo. etc.

Hátára írva: Panajot levele, hozták Daczó János uramék Radnótra. 1671.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVII. kötet.)

XXXVIII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

Generose fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram. Turzaí étekfogónk hozzánk érkezvén, értjük tőle kegyelmekek kijövetelihez való készülétit, avagy talám már útjában is való létét, mégis mindazonáltal illendőnek itilők kegyelmedhez levelünket küldentünk. Bánjuk valóban, hogy semmi instancziánkra s költségünkre semmit is az portától nem obtineálhatánk kegyelmed által az körösi dologból; bár csak arra vihette volna az portát, hogy azok az faluk ne szaggatva a mint ők felírták, hanem egy szakaszban együtt adattak volna ki nekiek, de ez Isten akaratja, róla nem tehetünk. Egyéb dolgokrúl bővebben irtunk kapikihánkknak, s ha kegyelmedet még helyben találja levelünk, ő kegyelmének szóló levelünket is együtt nyissák fel és igyekezzenek szívesen ez haza dolgaiban fáradozni. Eidem de reliquo gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Ebesfalva. 25. Julii A. 1671.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XXXIX

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak igen alázatosan akarám értésére adni ezt is: hogy követ uramék leindultak az táborról, válaszok is lévén ő kegyelmeknek, noha homályoson, de talám az Jenőben küldött töröknek instrutiója világosítja jobban az ő kegyelmek válasz vételét, kit már ő kegyelmek rendesen értettek, ha ezután az is másképen nem változik, jóllehet kegyelmes uram tiz nap három úttal is voltam szemben ő nagyságával s az sátorában is elmentem s tudokoztam, de nem ismertem más elméjét, hanem azt, hogy ha lehet az jeneiekkal egy sorban vétesse Halmágy vize két felén el az 49 falukat; azonban kegyelmes uram látom, hogy hogy

járnak ki s be az törökök az vezérhez, végbeliek is felesen vadnak udvarnál. Azonban mondá Panajot uram nekem, az erdélyi fejedelemnek mostanában közelebb mikor jött embere, vagy levele ; mondám, az török diák 22 napja, hogy ide érkezett, azután más posta érkezvén, annak 16 napja, hogy Erdélyből urunktól elindult, 12 napok alatt jött ide, mingyárt vissza is bocsáták követ uramék. Kérdém okát, mondá, hogy egy kevés üdö múlva megmondom, de most nem lehet. Azonban az csauz bassa is kijöve az vezír sátorából, de ő is csak néz, nem szól semmit ; Panajot urammal együtt meg bemenének, jó üdö múlva kijövének, mondá Panajot uram, hogy látod-i kapikiha az gonosz emberek hamar szereznek hazugságot ; monda azt irták vezírnek, hogy az erdélyi fejedelem ez előtt négy héttel megholt, azért csak más fejedelmet kell küldeni ; kére, hogy másnak senkinek szovával ne jelenteném, én is hamar fordülek más fele s kiváram az csauz bassát, eleiben állék, kérdé mi dolog kapitíha, mondék : nagyságos uram csak akarok nagyságodtól értekezni, hogy ez két napok alatt valami alkalmatlanság urunk ő nagysága felől vagy szegény hazánk felől nem forgott-é fenn ; monda, sok dolog volt tegnap s ma az fejedelem felől, az hogy megholt, az is, hogy Erdélyből elszökött ; de már elhitettük az vezérrel, hogy hazugság, s már jól vagyon ismég az dolog ; kérdém, ki tud oly hazugságokat hirdetni, s azt mondá, hogy az váradi bassa s az több végbeliek, de ne gondolatok semmi rosszat, mert az fejedelem megmarad uraságában egy darab üdőkíig ; mondám, nagyságos uram Isten áldja meg nagyságodat jóakaratajáért, ezután is az nagyságod jóakarátját várjuk ; azt mondá erre kegyelmes uram, hogy valamiben tud, ő szívesen szolgál. Panajot uram hasonlóképen igéri jóakarátját nagyságodhoz. Mely szókat így értvén kegyelmes uram, nem akarám elmulatni, hogy nagyságodnak igen sietve értésére ne adjam. Az írásom alkalmatlanságáról nagyságod megbocsásson, mivel igen alkalmatlan helyen írák : de látja Isten az dolgoknak igaz volta szerint akarám megírni. Azért kegyelmes uram az váradi bassa, általláttam, hogy nagyságodnak nem jóakarója ; s vadnak valakik az ki ingerli efféléknek írásira, vagy hogy nagyságod ellen való vádaskodásokra, hogy így continuálja

vádló írásit nagyságod ellen ; azért tudhassa nagyságod ellene is magát mint alkalmaztatni. Bö írásomról alázatosan követem nagyságodat, mint kegyelmes uramat. Kivánom Istentől nagyságodnak méltóságos uralkodását sok esztendőkre terjedni szerencsésen. Datum in Castris Turkarum Jajla positis die 25. Julii 1671.

Nagyságodnak alázatos igaz szolgálja míg él

Türi László m. p.

P. S. Az Jenőben menő török is ma reggel indula el az táborból.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak íram igen alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XL.

Mint kegyelmes urunknak ajánljuk nagyságodnak alázatos szolgálatunkat ; isten ő felsége nagyságod dolgait boldogítsa szüből kívánjuk.

Tegnap Laczuk Gábor által nagyságodnak a dolgokat megírók, az halmakat is felhányattuk, tévén az kapudsia előnkben ilyen dolgot, hogy addig egy halmat is fel nem hányat, míg arra nem kötjük magunkat, hogy ha az nekik adott falukban vagy faluktól valamely szpaiának vagy zaimnak levele lészen, tartozzunk más falut azután érette adni. Mely dolgon igen összeszólalkozván reá nem mentünk, megmondván, látjuk titkos praktikájokat, hogy valamelyik közületek bémenne s ez elmúlt esztendőre vagy továbbra iratná levelének datumját, avval osztán beljebb csusznátok ; — egészen kitanúltuk már akaratotokat, melyre semmiképen reá nem mentünk. Meg is izenők annakutána a kapudsiának, hogy nem teszen egy pénzt is a zsebben, ha ezt le nem hagyja : — nagy nehezen azt elhagyták. Kegyelmes urunk, leveleket István deák urammal elolvastattuk, látjuk abból mind magának nagy szemtelen kérését, mind a sok panasztölt, mind a leve-

leket mi formában írja s küldje nagyságod. Magának nagyságod vetheti szemeire csak gyengén, mert igen rossz ember, hogy ha az törököket akaratjokra nem hagyta volna, ígireti szerint az hátramaradt öt falut elvételre volna (kiknek dolgát tegnapi levelünkben világosítottok) s nagyságodra hagyta volna: de mivel ezekre reá ígerte magát s nagyságoddal megalkudt hat erszény pénzben, melyet nagyságod kezéhez is adott fáradságát s jóakarátját megköszönvén, ezután is várhatja nagyságod jóakarátját. Akarván ezen levelekkel maga mellett levő vezér emberét visszaküldeni, melyet nehezen bontánk el, kívánván hogy azt is nagyságod megajándékozza: azért ha nagyságod kegyelmessége, noha megmondtuk, hogy adtunk öt aranyat neki ő kegyelme tekintetiért, küldjen nagyságod egy darab posztót neki, mivel vezér embere. Kegyelmes urunk azt is megizentük nekik, sem az ország, sem nagyságod török levelet nem pecsétel, oka az, hogy azután akármit írhatnának belé; úgy izené, hogy az ország az három pecsét alatt adjon levelet ezen falukról, ezen formában, hogy az jeneieknek hatalmas császáruk egynehányszori parancsolatjából kételenítettünk oda adni. Nagyságod is külön adjon; a vezérnek is írja meg, magának is tegyen választ. Egyébaránt maga megyen vissza nagyságodhoz: azért kegyelmes uram azokkal nem kell késni, mert minden nap a rettenetes búsítás s panasz meg nem szűnik, mely panaszokra tétethet nagyságod az urak nevek alatt olyan választ, bizonyos napot rendelhet s egy bőcsületes hívét leküldi vagy kettőt, az itt maradt emmingnek is hirt tétet; Ribiczére gyűlvén, azokat is szemben küldvén, eligazittatja, vagy a mint az uraknak fog tetszeni. Ma kegyelmes uram egynehány versben megkínálók, hogy nem szükség nagyságodat s az országot búsítani, mert reánk bizta mind nagyságod s mind az ország, hogy adnánk levelet nekik, hogyha földet adhattunk, levelet miért nem adhatnánk? Nám ők is nem vezér levelét adják nekünk vagy a császáret, hanem magok akarnak adni, melyre a lón a felelet: nincs anynyi feje, hogy a portára bemehessen, ha nagyságod az jeneieknek levelet nem ad róla s az ország, addig bizony nekünk egy csepp levelet sem ad, sem kadia sem a végbeli aga, valámig azokat el nem hozzák. Azért kegyelmes uram mennél ha-

marább nagyságod az urakban oda hivatván, az ország pecsége alatt küldje el, mert ez bizony mind fenékkal felfordúl s az teffter (defter) szerint veszik el. Ezt egy bolond is általláthatja hogy az summája, hogy nagyságod s az ország adta, nem erővel vötték. Bizony kegyelmes uram csak alig tartóztatjuk Trombiczát, hogy addig fel nem keverték őket, már Hedri uram is igen megbetegedett, haza-megyen reggel, Váradi uram is elment, Szilvási s Cserményi uram is holnap elakarnak menni, engem semmiképen el nem bocsátanak, egynehányad magammal lévén, félek attól, hogy ő benne megölvén, minket is egy halomba ne vágjanak. A pénzt megígértük neki, mert eleget fáradozott s veszekedett a faluk elvételeért, de az harmincz tallért oda nem adtuk, mert tartunk attól, hogy a lovat is vissza ne adja, azért minden nap emlegeti, hogy nagyságod lovat küld neki. Ha találtathatna nagyságod egy jó lépő vagy iramó lovat, hozná el, az lovat is visszavinnők, az 30 tallért sem adnók oda. Bizony dolog kegyelmes urunk, rüt mocskoson bánván a kapucsi basa velünk, mondván, egy napi járó föld Déva, miért nem hozatsz ha fedelem tihája vagy, kilencz vagy tiz szekér élest, gazdálkodnál nekem is különben s ezeknek az agáknak is. Nagyságodnak mégis alázatosan könyörgünk, mennél hamarébb küldje meg nagyságod a leveleket, szintén megúntuk a Körös vizet. E mellett ajánljuk nagyságodat Isten ő felsége kegyelmes gondviselése alá.

Datum in Körösbánya die 6. Septembris A. 1671.

Nagyságod alázatos hivei

Balogh Máté.

Szilvási Bálint.

Cserményi Mihál.

P. S. Ezen levelünket szintén pecsételni akarván, küldék az kapicsi bassa s az agák hozzám az lippai kapitánt, izenvén, hogy Hedri uramat innét el nem bocsátják, míg egy jobbágyának hat ökrét meg nem adat, melyet ennek előtte két esztendővel bizonyos adósságáért vétetett el. Elégge mondtuk, hogy kit adósságért, kit latorságért, kit orgazdaságért vétettek el; olyan szót is mondtak, hogy megfognak

az itt valókban s addig el nem bocsátják, mig ezen sok marhát vissza nem adják. Azért kegyelmes urunk annál tovább is ne bűcsteleníttessünk, ne láttassunk olyan földhez ragadtaknak lennünk, noha annak hitelt nem adunk, hogy meg mernék próbálni; nem ártana bár csak valami szeményt vagy gyalogot ide küldeni, Zalakna felől által jühetne egy nap, látnák, hogy vagyon nagyságodnak is embere.

Külső czim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekünk kegyelmes urunknak adassék.

Ugyanazon keztől: Expediáltuk vasárnap vacsora után.

Más kéz: A Körösben denomináltatott commissariusok levelek, ott való igazításoknak állapotjáról.

(Erdélyi Múzeum egylet. Gr. Mikó Imre ajándéka.)

XLI.

Mint jóakaró sógor uramnak ajánlom kegyelmednek szolgálatomat, Isten kegyelmedet kívánt sok jókkal meg áldja.

Itt miként mentenek végben az faluk elég nehezen s sok kárral kegyelmed megértheti az urunk ő nagysága leveleiből; mint írják az urak és urunk ő nagysága az leveleket az portára, ő nagyságok dolga; úgy látom azt kívánnák, hogy azt írjok, hogy mi adtuk, mintha nem lettünk volna kéntelenek vele; talám Isák effendinek meg kellene írni, avagy inkább kapitáha uramnak, hogy panasznál meg Panajot uramnak, hogy nem ígéretek szerint ment itt végben az dolog, mert az hódolt falukban egyet sem vöttek, azonban az mely falukkal pótolták, azokat sem olvaszták együvé, azon kívül ötöt el sem akartak benne venni, hogy inkább Keresbányához juthassanak; kegyelmedet kérem, Laczugh Gábor uramat küldje vissza, mert osztozásunk vagyon kevés jószágban.

Ezzel maradok kegyelmed kész atyjafiya, szolgálja, In Keresbánya 8. Septembris 1671.

Kegyelmednek jóakaró sógora jó szívvel szolgál

Csermeni Mihál m. p.

P. S. Minket sem igazán informáltanak volt, sem nem igazán adták volt az Keresben való faluk regestrumát, mert

ha igazán adták volna, sokkal kevesebb kárral esett volna ez mostan.

Kivül: Tekintetes nemzeti Naláezi István uramnak nekem jó-
akaró uramnak ő kegyelmének, Cum pleno titulo, irám.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev.
XVII. kötet.*)

XLII.

Kegyelmes urunk, nagyságod megemlékezhetik kegyelmesen arról, nagyságod méltóságos annuentiájából szegény nyomorúlt hazánk s nemzetünk mostani siralmas állapotja végett becsületes követ atyánkfiait expediáltuk volt az portára, honnan is válaszok lévén, ugyan onnan küldtetének az budai vezérhez, mely dolgok mind eddiglen mi karban löttenek, Radics uram relatiójából bőségesen megértette nagyságod. Minthogy azért az budai vezér tetszéséből és siettetéséből is Radics uramnak ki kellett jöni, hogy ő kegyelme által az dolgokat megértvén, mentül hamarébb fognánk és kezdenénk előttünk álló dolgainkhoz, annyival is inkább az török előtt állandó hűségünk iránt szerzenénk nagyobb hitelt. Tudván azért nagyságod ezen állapotokban s azoknak halasztásában mely nagy periculumok legyenek, az szegény haza teljességgel elpusztúl, nagyságodat, mint kegyelmes urunkat kérjük alázatosan, előtte viselvén mind az nagy Istennek dicsőségét, mind szegény hazánknak nyomorúlt sorsát, méltóztassék ezen dolgokat mentül hamarébb assecurálni és oly mediomokat feltalálni nagyságod kegyelmes segítsége által, mentül hamarébb nyúlhassunk szegény hazánk defensiójához, és nagyságod kegyelmes oblatiója szerént elküldvén mind az portára mind az budai vezérhez (mely is igen szükséges) mindazonáltal az idő alatt is, miglen az nagyságod válasza megjün is, nagyságod segítsége által foghatnánk az dologhoz, kibben nagyságodnak elég módja vagyon.

Erre való replica A. 1671. 11. September. Látjuk mely nagy veszedelmére legyen egész Magyarországnak az dolgoknak eddig haladása, azt is láthatja gyenge elme is,

hogy csak egy óra is öregbiti nyomorúságát szegény nemze-
tünknek, de kiljebb nem terjeszkedhetünk az dologban, ha-
nem az miben Isten módot mutatott; tudják ő kegyelmek
magok, Erdélyországa velünk együtt az fényes portától függ,
kinek engedelme és segítsége nélkül ha valamit cselekedni
akarunk, veszedelem követ bennünket; im csak nem régen
mit irt az fővezér nekünk, megláthatják ő kegyelmek s meg-
érthetik belőle; azért többet nem cselekedhetvén mostan, mi
készek vagyunk az fővezérnek ő nagyságának írni, hasonló-
képen az budai vezérnek is az magyarországi dolgokról, tel-
jes tehetségünkkel törekedünk ő kegyelmek mellett, azután a
tevők leszünk, az mit a fényes porta fog parancsolni, kinek
igája alá vetett Isten bennünket.

Egykorú másolat és eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr.
Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.*)

XLIII.

a.)

Tekéntetes nagyságos kapucsi passa etc.

Nekünk irt kegyelmed levelét vöttük, az körösi dolgok
igazításáról való írását megértettük; megvalljuk azt gondol-
tuk, hogy csendesebb úton menjen azon dolog végben, az mint
informáltatunk, mindazáltal kegyelmed jóakarátját cziránt
is kedvesen vettük s kérjük kegyelmedet barátságos jóaka-
rattal, hogy ezután is fővezér urunk ő nagysága előtt dolga-
inkban legyen hasznos törekedő, s megtapasztal továbbra is
jóakaró barátinak lenni bennünket; sok szóval kegyelmedet
terhelni nem akarván, ott levő becsületes hiveink által izen-
tünk kegyelmednek az levél adás felől, kegyelmed szavok-
nak adjon hitelt s az mit mondani fognak hidje mi izenetünk-
nek lenni. etc.

b.)

Fővezérnek szóló levél minutája
Titulus. etc.

Nekünk irt nagyságod méltóságos levelét nagy aláza-

tossággal és engedelmességgel vévén, az kapucsi passával ő kegyelmével Memhet aga urammal becsületes főrenden lévő híveimet küldöttem Körösben, az mely faluk felől nagyságod parancsolt volt azoknak eligazítására, kiknek jelenlétekben az egész dolog az két fél között eligazodott. Mely dologról vitéz barátom az kapucsi passa kívánta, hogy magam kezem írása és pecséte alatt adnék levelet; szemem előtt viselvén azért, hogy ennek az dolognak végben vitelére az megnevezett vitéz barátom nagyságodtól küldetett ki az fényes portáról, az minémű levelet magok kívántanak, az magam kezem írása s pecséte alatt, olyat írván, nagyságodnak beküldtem, könyörögvén nagyságodnak igen bizodalmasan, minthogy az fényes porta parancsolatja szerént ez az dolog végben ment, hogy ha nagyságodat újabb dologgal kezdenék Erdély ellen az végbeli vitézek búsítani, hitelt szavoknak ne adjon, mert így az nagyságod búsíttatásának is soha nem lenne vége; sőt ezt az őstül maradott hatalmas császárnak elpusztult országát vegye oltalma alá, ne engedje még is tovább annak határát kissebíteni, mivel hatalmas császárunk adaja is úgy telhetik ki illendőképen. Kiért Isten nagyságodat sokáig jó szerencsésen éltesse. etc.

Kapucsi passának és fővezérnek irt levél minutája az körösi dolgokról, 12. Septbr. A. 1671.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XVII. köt)

XLIV.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég Várad várának és ahoz való végházainak s azokban livő hadainak fűgongya viselője, az tekintetes és nagyságos Kucsuk Mehemet passa.

Erdélyországnak fejedelme Apai Mihál jóakaróm, Isten kegyelmedet iltesse jóakaróival egyetemben kívánom. Kegyelmed levelét vettem, írását értettem, mit írnon (írjon) az faluk dézmája s adója felől, hogy legestroma vagy on, az szegénységen mit vesznek, mit nem vesznek; az mind igaz az kegyelmed

írása, mindazonáltal más passák helében engemet nem kellene kegyelmednek tartani, az mely passákkal az szomszéd-ságban visszavonálkodnék kegyelmed; de engemet tudja kegyelmed ki vagyok, az mikor kegyelmedet az ellensége kezéből kivettem, mi tanácsokat atjam, előtte kelle kegyelmednek viselni s nem kellene elfelejteni; mert ha én azt nem nízném régi barátságát, én Erdélynek sok dolgát tudom, de az sőt, kenyeret tekéntem s elhagyom; mint hogy az igaz török hitben vagyok, sem töröknek sem magamnak gonoszt nem kívánok, az ki hatalmas császárnak igaz adófizető hive s szolgálja. Azért jóakaró szomszédom, jól megkellene gondolnod, kinek tanácsán jársz, mert im nem mind jóakaróid az kik melletted adományért, segítségért szolgálnak s tanácsot adnak, azért mind én nekem s mind kegyelmednek meg kell gondolni, ki tanácsát kell megfogadni s az kinek szolgálok, hogy ha kedves-é előtte cselekedetünk, vagy njem. Azomban im az hatalmas császárunktól hati homajom jött, az melyet kegyelmednek az magam kihájjámtól s enihán agával be kell küldenem, s ugyan az tihámtól írok kegyelmednek egy kis levelet, tanácsomat adván: ha tetszik kegyelmednek tanácsom, tartsa magánál levelemet, ha pedig nem teczik szaggossa el levelemet s vesse el, ezt pedig pedig (igy) azirt adom kegyelmednek idején értésére, mi végre megyen az én emberem kegyelmedhez az hatalmas császár parancsolatából, s parancsoljon az elmenő úton, hogy gondot viseljenek felőlek. Ezzel Istentől kívánom ez levelem találja egészségben kegyelmedet. Datum ex Várad die 14. Semptembris Anno 1671.

Kivül: Az tekéntetes és nagyságos Apafi Mihálynak Erdélyországának fejedelmének, Magyarországnak egy részének urának, Székeleknek ispánának, nekem jóakarómnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József erd. tört. ered lev. XVII. kötet*)

XLV.

Hatalmas, győzhetetlen császárunk kedves becsületes úr hive, nekünk kedves úr jóakarónk. Isten nagyságodat hatalmas

császáruk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse, dolgait boldogítsa.

Hatalmas győzhetetlen császáruk kegyelmességiből értvén nagy örömmel nagyságodnak Budára való érkezését és méltóságos tisztiben való helyheztetését, nem akarók elmulatni hogy nagyságodat meghitt becsületes hivünk nemzetes Baló László által meg ne látogatnók, egyszersmind levelünkkel is ne köszöntenők, kívánván emberünk s levelünk találja nagyságodat szerencsés órában, kedves jó egészségben. Azonban nagyságodhoz való belső jóakaratumknak jeléül, azon becsületes hivünk által küldöttünk nagyságodnak egy kevés kedveskedő ajándékot is, melynek kevés voltát nem nézván vegye jó neven nagyságod, ezután is mind minket s mind nagyságodat Isten éltetvén, minden illendő dolgokban kedveskedni el nem mulatjuk, kérvén nagy jóakarattal nagyságodat, becsületes hivünk mondandó szavainak adjon teljes hitelt s bocsássa is vissza hozzánk kívánatos válaszszaal, tapasztalhassuk meg mi is nagyságodnak hozzánk való jóakarátját. Éltesse Isten nagyságodat sokáig jó egészségben. Költ Radnóthon Szent-Mihály havának 15. napján 1671. esztendőben.

Nagyságod jóakarója

Apafi Mihály m. p.

P. S. Annakfelette fővezér urunk ő nagysága téssen emlékezetet nekünk küldött méltóságos levelében arról, hogy az mely magyarországi urak az fényes portára bementenek volt, hatalmas császáruk Budára küldte volna őket, ott is véteődnék dolgok igazításban nagyságod által. Azért nagyságodnak hatalmas császáruktól micsoda parancsolatja legyen erről az dologról, igen szükséges tudósítson róla; egy urunk egy császáruk lévén, ő hatalmassága szolgálatjában egy értemnek is kell lenni.

Kívül: Hatalmas, győzhetetlen császáruk kedves becsületes úr hivének, tengeren innen levő végvárainak fényes hadainak igazgató főszerdárának, Budavarában helytartójának, tekéntetes és nagyságos vezér Ibraim passának s nekünk kedves ur jóakarónknak adassék.

Hátára írva: Budai vezérnek Baló László ur által küldött levél pariaája. Radnóth 25. Septembr. A. 1671.

Eredeti, Apafi saját aláírásával és pecsétjével, zárt levél alakban az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVII. kötet.*)

XLVI.

Én Vádi Gyulai Tamás, mivel az én kegyelmes uram, méltóságos Apafi Mihály uram ő nagysága, Erdélyországának fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja, az hatalmas török császár fényes portájára kapikihának választván, azon tisztnek végbenvitelire béküld, az hová mentől hamarébb meg is indúlok: esküszöm azért az élő Istenre, ki atya, fiú, szentlélek, teljes szent háromság, hogy az mint minden egyéb dolgokban, úgy azon portán lévő minden reám bízandó és azon hivatalt illető dolgokban megemlített kegyelmes uramnak ő nagyságának és szerelmesének méltóságos Bornemisza Anna fejedelem asszonynak ő nagyságának és az nemes országnak is igazán szolgálók, megemlített kegyelmes uramnak és asszonyomnak ő nagyságoknak ellenségeknek ellenségek, jóakarójoknak jóakarójok leszek, ő nagyságok ellen sem titkon sem nyilván, semmi kigondolható, irható színek, praetextusok alatt senkivel is adományért, vagy jövőendő reménységnek ígiretiért, sem félelemért, senki irására, izenetire, ígiretire nem tractálok, hanem mindenekben úgy viselem magamat, mint ő nagyságoknak igaz szolgálók, hívek, ha valami ő nagyságok ártalmára, az nemes országnak is kárára, veszedelmére, ő nagyságoknak méltóságok ellen való dolgokat értenék, ő nagyságoknak is jó idein értékre adni s az fényes portán ellene állani ügyekezem tehetségem szerént, sőt minden ott hallandó ártalmas híreket ő nagyságoknak igazán megírom, és boszúból, vagy mások instigatiójokra, ösztönözésekre az én kegyelmes uramra, kegyelmes asszonyomra, az nemes országra, haragját annak az hatalmas nemzetnek nem gerjesztem, sőt minden tölem lehető módokkal, okokkal, az mikor mi nehézséget veszek eszemben, csendesítem s affélékről ő nagyságokat tudósítom. Ha mi pénzt ő nagy-

ságok számára való vásárlásra adnak, vagy küldnek kezembem, azzal igazán és tisztán, tehetségem szerént vásárlók és úgy is ügyekezem kiküldeni. Az mint mind ezeknek megállója leszek, Isten is úgy segéljen és úgy adja lelkem üdvösségét. Datum in Civitate Alba Julia. Die 25. Septembris A. 1671.

Gyulay Thamás m. p.
(P. H.)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XLVII.

Mivel az váradiaknak nyughatatlanságokra az fővezérnek ő nagyságának oly parancsolatja érkezett hozzánk, melyben az országnak nagy részét kívánja, hogy mindgyarást kezünkől kibocsássuk és soha az haza közit hozzá ne tarsa, az haza nem miénk, hanem kegyelmeteké lévén, magunktól arra választ sem akarunk adni, hanem szükségesképen kételenítettünk kegyelmeteket convocáltatnunk. Parancsolván kegyelmesen és serio, édes hazájához való szeretetire, bizonyos atyjokfiai által duodecima praesentis fejezévi városunkban jelen lenni el ne mulassa, ebben penig kegyelmetek az articulushoz specificált poenát ne respectálja, s hogy ily rövid terminust töttünk is fel, ne difficultálja, hanem viseltessék magok securitásától s édes hazája szeretetétől, mivel veszedelem forog a dologban; sőt ne bízzék senki édes hazájához, feleségéhez-gyermekéhez, ha ez az dolog jó karban nem állittatik. Azért szükséges, kegyelmetek atyjokfiai az praefigált napon fogyatozás nélkül compareáljanak, keresztyéni kötelességek és édes hazájokhoz való szeretetek azt kívánván. Secus sub poena in Articulis quoque expressa minime facturis gratiose pro, pensis manemus. Datum . . . .

Eredeti fogalmazvány egy 1671. Sept. 27-ikén kelt eredeti levél háttára írva az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XLVIII.

Én zsidó Juda esküszöm az élő mindenható szent Istenre, ki az mennyet, földet, tengert és azokban levő minden állatokat teremtett, hogy én az én kegyelmes uramnak méltóságos Apafi Mihály uramnak ő nagyságának, Isten kegyelmességéből Erdélyországának fejedelmének, Magyarország részeinek urának és székelyek ispánjának s méltóságos szerelmesének, Bornemissza Anna fejedelem asszonynak ő nagyságának és nemes Erdélyországának mindenkiben igaz, tökéletes, jámbor Istenfélő, szorgalmatos vigyázó szolgáljak leszek, ő nagyságok s az ország jóakaróinak, de mindenek felett ezen kegyelmes uram és kegyelmes asszonyom jóakaróinak jóakarójok, gonosz akarójoknak gonosz akarója, barátjoknak barátja, ellenségeknek ellensége leszek, ő nagyságok életek, személyek, méltóságok ellen sem titkon, sem nyilván, intésemmel, izenetemmel, irogatásommal nem practicálok, senkivel egyet nem értek, sőt valamit az ő nagyságok hasznokra, javokra, megmaradásokra kigondolhatok, feltalálhatok, teljes tehetséggel elkövetni ügyekezem; ha mi oly dolgot ő nagyságok és az nemes ország kárára, de mindenek felett ezen kegyelmes uram és kegyelmes asszonyom kárára és ártalmára hallhatok, érthetek, eszemben veszek, annak megorvoslásában fáradozni el nem mulatom, magamban el nem titkolom, sőt a kinek illik idején korán értésére adom. Azonban az tolmács-ságban magamat úgy viselem, hogy valamit az ő nagyságok és nemes ország követe az hatalmas nemzet előtt az ő nagyságok és nemes ország hasznára szájamban ád, semmi részeiben, czikkelyeiben nem változtatom, hanem tehetségem szerént szórul szóra, az szerént, a ki előtt kívántatik megmondom, tolmácsolom, semmit benne el nem hagyok, sem hozzá nem teszek; hogy ha az én kegyelmes uramnak és kegyelmes asszonyomnak ártalmokra lészen, arra való feleleteket hasonlóképen az ő nagyságok és nemes ország követjének, kapikihának vagy arra rendeltetett embereknek hiba nélkül megmondom, vagy jó vagy gonosz lészen, igazán megmagyarázom, másképen nem fordítom és senkinek is, valakiket af-

félre dolog nem illet, ki nem jelentem és hírré nem teszem ; egy szóval mindenkben úgy ügykezem magamat viselni, mint igaz, jámbor, tökéletes szolgálhoz illik. Az én kegyelmes uram és kegyelmes asszonyom ártalmok, veszedelmek ellen való követséget, sem országtúl sem mástúl akár kitül levő követek szavait, meg nem tolmácsolom. Mind ezekben ha valami csalárdságot, hamisságot, vagy az ártalmas dolgoknak megjelentésében személy válogatást néznék s valamit ezekben meg nem állanék, az föld engemet elnyeljen, mely Chore, Datant és Abyront elnyelte, az bélpoklosság reám szálljon, az gutta megüssön, az vérfolyás reám szálljon, az franczu el leljen és hértelen halállal haljak meg, és mind testestül lelkestül elveszszek és az Abrahám kebelében soha ne jussak, az sinai hegyen kiadott Moyses törvénye eltöröljen, és minden írás, mely a Moyses öt könyvében megiratott, öszverontson, és ha igaz nem lészek, töröljen el engemet az Adonai és az ő Isteniségének nagy hatalma. Actum in civitate Alba-Julia 12. Octobris A. 1671.

Coram me Francisco Beliniesy m. p.

(P. H.)

Paulum (így) Incedi m. p.

(P. H.)

Hátára jegyezve : Anno 1671. Sidó Juda reversalisa.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

XLIX.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod nekem írt kegyelmes levelét nagy alázattal vöttem, melyet Fogarasi János 12. praesentis ada meg itt Drinápolyban, mely írását nagyságodnak szomorú szívvel olvastam, mind szegén hazánk részéről s mind az nagyságodról ; többi között kegyelmes uram írja ezt is nagyságod, hogy én nagyságodnak s Nalácsi uramnak is egy néhányszor azt irtam, mivel akkor bizony úgy is volt, kit az nagyságod itt való jobb akaróival bizonyítok meg akár az fő-

követ előtt, de ha változott dolga, arról nem tehettem, mivel ez az udvar is nem különb az tengernél, mivel az elmúlt tidők alatt mind eddig az volt, hogy Brusszában teleljenek, úgy is irtam volt meg nagyságodnak, de ez is megváltozván, irásomban fogyatkozásnak kellett esni; noha látja Isten soha magam fejemtől gondolt dolgokkal nagyságodat nem terheltem, sőt kerültem az hiában való irásimat, de ha változtattak az dolgok, arról nem tehettem. Most kegyelmes uram az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint adván az alkalmatosság, az tihái előtt lévén, mivel Apaczia uramék az szembenlévelt remélik, kit más napra halaszta, az Kucsuk dolgát az nagyságod írása szerint, hogy Erdélynek csaknem felét kéretné az vezér ő nagysága levele által s követi által is, kire nézve nagyságod küldé postáját, hogy kéreti ő nagyságát, hogy az vezér előtt legyen törekedéssel, hogy az az kívánsága végben ne menjen, mert osztán az nem Erdély, hanem csak fél része volna, kirül soha adót is ez kívül többé meg nem adhatnának, kérdé micsoda falukat kér s hányat s melyik vármegyéből valókat, kire egyebet nem tudtam felelni, hanem azt mondám, hogy az főkövet hozza magával arról való irásokat, csak azért akarta urunk ő nagysága nagyságodat idején megtalálni felőle, hogy ha ide érkeznének az Kucsuk emberei, ne adassék hely panaszoknak, jóllehet hatalmas császárunk elveheti mind is országunkat, de ennek ő nagysága csak egy falut sem ad akarátja szerint, sem az ország; az vezér ő nagysága is mikor Jenőhöz való falukat oda adatta, azt ígerte, hogy többet az hazát nem terheli. Mind ezekre monda, hadd lásam csak mit kíván Kucsuk, hadd értsem meg jól, úgy tudok ahoz szólni addig nem; de talám Váradhoz való faluk voltak azelőtt; mondék, sohasem volt; monda, talám tefteretek van róla; mondék, azt én nem tudom; no hát addig míg jól meg nem tudjuk az dolgot, nem tudok mit mondani, azután mi jobb azt cselekeszem, az ő nagysága részéről is.

Azonban kérdé, mikor jött ez posta; mondám, az este érkezék; monda, az vezér azért hivatá kegyelmedet, mint kapitiháját az uradnak, hogy az hatalmas császár s az vezér ő nagysága szavával is megparancsoljam neked, hogy mingyárt küldj az uradhoz, ird meg neki, hogy az adót úgy küldje

most be, hogy az régi szokás szerint száz ersziny pinz tallérül jöjjön be, harmincezer tallér helyet 15 ezer aranyat küldjön, egyébaránt be nem veszik s búsulástok is megleszen miatta. Mondék, eddig bizony útban lesznek az adóval s vissza nem mehetni vele, ha visszamennek, Szent-Demeter napjára ide semmiképen nem jöhetnek, az miá is búsulásunk eshetik. Erre ezt felelé, ennek így kell lenni, akár mit beszélés is. Ez külömben ne legyen, ha meg nem akartok búsulni. Én mondék, én elküldem holnap mingyárt az ő nagysága postáját, s az szerint megírom. No, tréfára ne vigyetek ezt, érted-e; értem nagyságos uram. Ezzel eljövök előle, Apaczia uramék ott maradának, de őket is másszora halasztotta.

Onnét mennék Panajot uramhoz s az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint elsőben köszöntvén az nagyságod nevével, kezdém beszéleni az Kucsuk dolgait s követei által való kívánságát, kiről az vezértől is levelet extrahált volna, Erdélynek csak nem fele részét kívánná. Kire monda Panajot uram: oh jól tudom én azt az dolgot, Piri bassa írásával jár ő, kit tefternek nevez ő is, de mikor azt az vezér eleiben hozták vala, akkor számban sem vétették, látván Erdélynek jobb részét elírták, hanem csak elhagyák, az Jenühöz való falukat hagyák helyben; ezt sem tihája sem más jobban én nálamnál nem tudja. Kérdé ő nagysága is, micsoda falukat és hányat kéret s melyik vármegyéből valók; nem tudék semmit reá felelni, mivel semmi arról való írásom nem volt. Mondá, ha tudnád a falukat, mingyárt az vezért megtalálnám felöle, de a nélkül nem lehet, annak registromát hozzák ide s én Isák effendi uramat is rá veszem, hogy az minél jobb karban állithatjuk az dolgot, azon leszünk; tudod magad jól Isák effendinek micsoda tekinteti vagyon az vezér előtt, az dolgot ő általa vihetni derekasban végben. Én, úgy mond, bizony minden tehetséggemmel igyekezem szolgálni az fejedelemnek s az országnak, kegyelmed maga is látja. Ezt mondá. Azért kegyelmes uram a registrumot s az vezér levelének paráját minél hamarább be kell hozni, hogy ahoz képest tudjak én is valami mellett keménykedni; az inclusákat, kit nagyságod ír, ott benn hagyta Deák uram vagy ki, az mely most itt sokat használt volna. Ha kegyelmes uram aranyat hoznak most

mint tavaly, igen jól esik az adóban; de ha itt kell váltani száz arany kétszáz 25 tallért teszen s úgy sem adja váltóban, hanem legalább tízéhez oszporát megkívánja, ki itt teszen egy arany az beváltás szerint kétszáz 80 oszporánkban, egy tallért száz husz oszporában computálván, mivel egész sor, sokat teszen ez szerint az super fluitas, de nem tehet ember róla, ez szerint élnek itt az pénzváltó emberek. Azért kegyelmes uram erről tudósítsa követ uramékat mitévő legyen, mivel most akarnak a szerezésekkkel megbékélni, sok ezer aranyokat kell oda adni. A kaszul is elene támadott, mint értem, az töröknek; noha ez is csak hír, úgy is irom csak, mint az hírek folynak; nem értettem az lengyel most mi karban lehet, hiszem nagyságotok jobban megérti, mivel itt tagadják magok veszedelmeket az keresztyének előtt. Ezek után Isten boldogítsa nagyságod életét s minden dolgait. Datum in Drinápoly die 15. Octobris 1671.

Nagyságodnak egyik alázatos igaz szolgálja

Türi László m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak igen alázatosan irám.

Hátára írva: Kapikiha Türi László uram levele, hozta Fogarasi János gyógyi fürödőben, circa 28. Octobr. A. 1671.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.)

L.

Én Féjérvármegyében Fogarasban lakó Boros István adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez reversalisomnak rendi szerint, mivelhogy az mi kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos Apafi Mihály, Isten kegyelméből Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja, és méltóságos fejedelemasszony Bornemísza Anna ő nagysága méltóztattanak kegyelmességekből elébbeni hivatalomban az ő nagyságok portai postái közzé ujonnan bévenni, esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiú, szent lélek, teljes szent háromság, egy bizony örök Isten, engemet úgy segéljen, hogy

megnevezett kegyelmes uramnak, fejedelmeknek és méltóságos szerelmesének Bornemisza Anna fejedelemasszonynak ő nagyságának s nemes Erdélyországának igaz tökéletes szolgálók és tolmácsok lesznek, ellenségeknek ellensége, jóakarójoknak jóakarója; semmit az ő nagyságok fejedelemségek, méltóságok, élétek, személyek ellen és az nemes ország kárára, ily hanyatló félben lévő állapotjában is, sem titkon, sem nyilván, sem írással, sem izenetemmel, sem intésemmel nem practicálok, senkivel az ő nagyságok ártalmára és az nemes ország kárára való dolgokban mind ez hazán kívül, s mind ez hazában, személy szerint valamely uri, fő és alacsonyabb rendben lévő emberekkel, avagy külön valamely natiobeli státusokkal, szászokkal, székellyekkel és másokkal, atyafiságért, barátságért, adományért, ígretért, valamely méltóságos hivatalra való felemeltetésemért, reménségért, semmi kigondolható, mondható, írható úton és módokon nem colludálok, egyet nem értek, meg nem egyezek. Sőt ha kiket olyanokat éríhetek, hallhatok, eszembe vehetek, teljes tehetségemmel ellenek állani igyekezem, magamban el nem titkolom, hanem ő nagyságoknak vagy magam, vagy ő nagyságok igaz, tökéletes, belső hiveknek, szolgálóknak idején korán értékre adom. Nevezet szerint Zólyomi Miklóssal nem czimborálok, sőt az mit ellene végben vihetek, el nem mulatom s teljes tehetségemmel ez földről elveszteni igyekezem. Minden reám bizattatott dolgokban és az tolmácsolásnak állapotjában magamat úgy igyekezem viselni, hogy az hatalmas nemzetnek szívét, elméjét az ő nagyságok és az nemes ország hasznára hajthassam, s kedvetlenségre ne hozám; ez hazának részéről akármilyen névvel nevezendő dolgokat velem az hatalmas nemzet előtt tolmácsoltatnak, azt igazán, minden respectusok nélkül kimondom, úgy az mint nekem mondják s élémben adják; abban semmit másképen nem fordítok, sem el nem változtatok valami más dolgokra, sem abban el nem hagyok. Hasonlóképen valamit az hatalmas nemzet maga részéről ez hazának akár javára, akár kárára legyen az, tolmácsoltat is, igazán, sem hozá nem tévén, sem benne el nem hagyván, értelmesen megtolmácsolom, megmondom, azok mellől nem recedálok, olyakra tudniillik, valamelyek az ő nagyságok méltóságok és

személyek ellen volnának, és az enes ország kárára láttatnának lenni; mindeneket, valamelyek reám bízhatnak, hasznosan elkövetni teljes tehetséggel igyekezem, és azon nemzet előtt is, ha mi oly haragot, kedvetlenséget, ártalmas dolgokat szavok járásából, vagy külön magános beszélgetésekből ő nagyságok ellen eszemben vehetek, minden igyekezettel, költséggel, az dolog úgy kívánván azon leszek, az helynek nehéz és messze voltát nem respectálván, ő nagyságoknak értésére adni el nem mulatom. Egy szóval magamat mindenekben úgy igyekezem viselni, mint igaz, istenfélő, édes hazáját szerető, hasznára képmutatás nélkül tolmácsoló, és ura s asszonya méltóságát, életét szerető s oltalmazó szolgálhoz illik. Melyek ellen hogy ha cselekedném, és esküvésemet meg nem állanám, s tolmácsolásomat értelmesen igazán meg nem mondanám, csak legkisebb résziben is tolmácsolásomnak kimondásában hamisságban találtatnám, olyanban tudni illik, melyben ez hazának kára és veszedelme forogna, valamidőn mind magamnak, feleségemnek és édes gyermekimnek boldog előmenetelit, hasznát, szerencsés állapotját remélhetném és várnám, az én Istenem akkor szégyenítsen meg, és minden dolgait magamnak, feleségemnek, gyermekemnek, cselédimnek átkunkra fordítsa; és az holott valami legjobb jót várhatnék, ott fordítson a nagy Isten mindeneket ostromra és veszedelmekre. Mind ezekre mégis az én Istenem engemet úgy segédjen s úgy adja az én lelkemnek örök üdvességét. Actum in Civitate nostra Alba-Julia 16. Mensis Octobris A. Domini 1671.

Boros István m. p.

(P. H.)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.)

LI.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak, Isten nagyságodat kívánsága szerint való jókkal áldja meg, sziből kívánom.

Nagyságod kegyelmes parancsolatját vettem, mit pa-

rancsoljon az útam változtatása felől értem, ez kegyelmes uram meglehetett volna Fejérváratt létenkkor is, de ha nagyságodat azután csalták meg gonosz akaróim, arról nem tehetek. Ha Istennek s nagyságodnak úgy tetszett, hogy így bücsstelenedgyem, azt is el kell szenvednem; csak maradna ebben, de félek attól, hogy az mely barátim ezt végben vitték, nem nyugosznak addig, míg mind tisztebből is kifordítanak nagyságoddal s még egyébre is rá veszik nagyságodat. Azt bizony valóban szégyenlen, hogy eddig reversalis nélkül is hitelem volt, s most az erős reversalis is hijetlenséget szerzett; maga*) az Isten csak olyan igaz legyen nekem, az micsoda igaz voltam s vagyok én nagyságodnak. Azért kérem alázatosan nagyságodat, sokszori írási és szavai szerint emlékezzék meg bücséges szolgálatomról, s méltóztassék úgy íratni nekem, assecuáltassam, hogy tovább való bücsstelénitéselem vagy törvénytelen bántásom nem léssen; mert bizony nem tudom búmban s holtomig való gyalázódásomban mivel megajúlt lelkem vigasztalni. Adta volna Isten, halva hoztak volna Fejérvárról haza, ezt az bücsstelénitést ne értem volna; mert akár kit küldött volna nagyságod, csak küldött volna jobb embert nálamnál, nem volna nehéz, ha engem kiűzött az vezér, őt arezül pökdöste az kaimekám; de ezt ebben hagyván, nagyságodat Istenére kénszeritem, nám soha nem vétettem sem hazám sem nagyságod ellen, ez iránt való kegyelmességében ne fogyatkozzam meg. Im az oda be szóló leveleket nagyságod parancsolatja szerint kiküldöttem; csak érkeznek ő kegyelme, én az pénzt kezében adnám, noha bizony megelégedtem az Brassóban való üléssel. Ezekkel nagyságodat Istennek ajánlom; adja Isten ez levelem nagyságodat találja jó egészségben. Datum Brassó die 17. Octobris. Anno 1671.

Nagyságodnak igaz híve míg él s alázatos szolgája

Daczó János m. p.

P. S. Az mi költség felől is parancsol nagyságod, hogy kezében adjam Nemes János uramnak, ötszáz tallért vettem volt fel készületekre, abban szekerem csináltatására, hámost,

---

*) N o h a értelmében.

szolgáim s ruházására és több szükségemre, kik nélkül gondoltam, hogy az úton nem lehetek, bizon elköltöttem kétszáz tallérát; én az többit kezében adom, én bizony egy pénzt is helytelen helyben nem költöttem, hanem arra az szükségre, mivel nagyságod ottan-ottan siettetett. Ha nagyságod ez iránt való kegyelmességét mutatja hozzám, az mint írásomban könyörgök, hiszem csak nagyságod és én tudjak; csak had nyugathassam meg szívemet vele.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem mindenkor kegyelmes uramnak íram alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. köt.*)

LII.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram.

Méltóságos levelét nagyságodnak alázatosan vöttem, kegyelmes parancsolatját értem.

Ugy látszik kegyelmes uram az portának ez haza ellen nagy haragja van és szánszándékkal akar belé garázdálkodni. Az Jenő felől való alkalmatlanságok alig csendesedének ez hazának nagy kárával is le, mentest érkezék az váradiak rettenetes, ez haza végső veszedelmében ejtő gonosz szándékoknak végben mehetéséről való parancsolat, melyen által sem meheténk, ujjolag ez soha nem gondolt hír jöve, holott miolta azt az nagy adót vetette ez hazára, Isten nagyságodat fejedelmi méltóságában állította, (kiben éltesse is ő felsége nagyságodat sok esztendeig szerencsésen) soha az adónak tallérul való adminisztrálásában akadályt nem találtak, hanem most; most is olykor, mikor, csaknem szinte benn lételeét gondolhatták volna. Az Isten az, ki felindult szíveket lecsendesítheti; de egyébaránt én ennek megorvoslásában ily hirtelen semmiképen nem látok kivált az országgyűléséig módot; mivel úgy látom, ez dologban az tanács az volna, ha volna honnét, csak meg kellene küldeni, kinek az egész ország is hirtelen alig hiszem szerét tehesse. Mindazonáltal úgy remélem, ha ugyan Isten bűnünkért reánk nem bocsátja őket, már benn lévén az

adó, okok nem lehet az garázdálkodásra, és talán az követeknek adnak respiriumot az vissza való írásra; az alatt az ország is begyül és nagyságod kegyelmes megegyezéséből, az mi jobbat feltalálhat, elhiszem elkövetik nagyságoddal együtt ő nagyságok s ő kegyelmek. Az én vékony elmém ennél tovább nem mehet; mert bajos kegyelmes uram adni a nincsenből. Isten nagyságodat éltesse sok esztendeig, dolgában boldogítsa. Sorostély 31. Octobris 1671.

Nagyságod alázatos szolgálja

Teleki Mihály m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának nekem jó kegyelmes uramnak adassék.

Hátára írva: 1671. 3. Novembris Teleki uram levele az arany szerzésről.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

LIII.

Kegyelmes uram.

28. Octobris gyógyi feredőből irt nagyságod méltóságos levelét ez órában alázatosan elvettem, az portárul jött dolgokat szomorúan értem, látván gonoszink árvíz módra nevedeknek naponként. Az váradiak dolgában is rossz jelnek ismerem azt, hogy az tiha az teftert emlegette, holott az tefterben az ő kívánságok szerint való faluk mind be vannak írva, de erről való bővebb irással nagyságodat nem terhelem, tudván elégséges instructiója volt az követeknek. Kivántatik csak (az melyért most is az Istenért is kérem nagyságodat) küldjen vagy három ezer tallért az követeknek, hadd csinálhassanak valami jóakárót, mert ott kissebb dolog sem mehet végben ajándok nélkül, s hát ez utolsó veszedelmünkre való dologban mint segíthetnek Isten után az követek, ha pénzek nem leszen.

Az mint pengig nagyságodnak ezelőtt csak két vagy három órával is megíram, az váradiak bizony már elküldtek ezen dolog végett az portára.

Az mi az arany dolgát illeti kegyelmes uram, arról én

bizony nagyságodnak írni egyebet nem tudok, hanem azt látom, naponként Havasalföldre akarják tenni az országot, innen pedig az soha ki nem telik; de ha elég aranyunk volna is, az én voxommal (mivel ez új kívánság), én bizony nem adnék, mert most tizenöt ezeret kívánnak arannyúl, másszor mind úgy kívánnák, az pedig soha Erdélytől ki nem telik, sőt tallérral is Isten tudós benne, míg telhetik ki. Hogy pedig ott váltsák vagy cseréljenek, azt annál inkább nem jovalhatom, mert úgy egynéhány ezer tallérral nevedeknék az adó, melyet ország hire nélkül sem mi, sem nagyságod nem cselekedhetik; hanem kegyelmes uram szükséges nagyságodnak az követeket tudósítani, hogy ha elé fordul az az materia, mentse nagyságodat és az országot azzal, hogy soha ez dolog szokásban nem volt, egyébiránt is soha Erdélytől ki nem telik, mert ennek arany bányája nincsen; Magyarországból sem válthatnak, mert onnan is mind Németországra viszik fel az jó pénzt; más az, ennek az országnak semmi kereskedése nincsen más országokkal, azért lehetetlenséget kívánnak, sőt így is mint telik ki többször Isten tudja csak. Mentségek lehet az is, már az adóval megindultak volt. Ennél többre vékony vélekedésem kegyelmes uram nem mehet. Ugy látom, ha az Isten meg nem szán, el kell veszni ez szegény országnak. Istennek oltalmába ajánlom nagyságodat. 1. Novembris 1671. Sebesvár.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Bánfi Dienes m. p.

Kívül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára írva: 1671. 3. Novembris Bánfi Dienes uram levele az arany szerzéséről.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.)

LIV.

Illustrissime ac Celsissime Princeps ac Domine, Domine mihi natulariter Clementissime, Servitiorum meorum fidelium perpetuorumque humillimam semper oblationem etc.

Hogy az úr Isten nagyságodat minden lelki, testi üdvösséges áldásával, szerencsés hosszú élettel boldogítsa, tiszta szüvből kívánok etc.

Kegyelmes uram! Az al-gyógyi fürödőből die 28. Octobris reám dirigáltatott nagyságod méltóságos parancsolatját illendő alázatossággal vöttem, melyben mit írjon nagyságod mostanában érkezett Fogarasi János nevű nagyságod postájátul küldött kapikiha uram ő kegyelme levelebeli tudósítási felől, a fővezér tihája ő nagysága Kucsuk passa kívánságának megjelentésére való resolutiója, mind pedig a 80000 tallér adónk harmincz ezerének aranyúl való administratiójának inpositiója s a kapikihának arra való resolutiója felől, kegyelmesen kívánván nagyságod eziránt az én censurámat is, mit kellessék az követ uraknak cselekedni? hasonló alázatossággal érttettem. A mennyire ezen dolgot csekély elmém feléri, vékony és igen gyenge censurám nekem ez iránt ez. Én úgy tudom s úgy vagyon kegyelmes uram, a 80000 tallér adó csak néhai méltóságos Barsai Akos fejedelem ő nagysága fejedelemségének alkalmatosságával csúszott volt bé a hazában, melyet mind ő nagysága, mint penig nagyságod is méltóságos fejedelmi tisztinek inauguratiójátul fogva mixtim administráltatott mind eddig (a mint lehetett), aranyúl és tallérul, nem lévén annak semmi limitációja, mennyit kellessék aranyúl, mennyit tallérul adminisztrálni a hatalmas császár tárházában, s mindenkor rendesen acceptáltatott is, a követeknek a miatt semmi akadályok nem lévén. Melyhez képest, mivel az adó útban vagyon s nagyságodnak azon adónak bizonyos praespecificált részének aranyúl való beszolgáltatása felől sem egyszer sem másszor, hogy én tudnám, vagy a hatalmas császártul vagy a fővezértul ő nagyságátul semmi parancsolatja nem érkezett, azon dolog a primordio szokásban sem volt, hogy modo praemisso adminisztráltasék az adó : mind ezekhez képest nekem úgy tetszik, hogy ezen és több feltalálható helyes ratiók mellett haereálván az követ urak ő kegyelmek (megesinálván a mint jobban tudják tihájának elméjét, ha költséggel megyen is véghez, holott egyébiránt is ígérte a váradi alkalmatlanságok megorvoslásából jóakarátját,) rendességvel instáljanak a hatalmas császár és fővezér ő nagysága előtt, mint eddig, úgy mostan és

ezután is acceptáltassék az adó, mert szegény lévén az ország az adónak fenn megírt részének lehetetlen aranyúl való szerét tehetése. Egyébiránt ha nagyságod kegyelmes írása szerint oda bé kelletik talléron aranyot váltani, nagy hiba esik az adóban; vagy ha ott szereznék usurára aranyot, abból is rettenetes terhe és kára s mind kettőből igen nagy alkalmatlansága következhetik az országnak, ilyen abusús csúszhatván belőle bé, ha most harmincezer tallért kelletik aranyúl adminisztrálni, jövődöben annuatim az egész adót fogja aranyúl a fényes porta elviselhetetlen terhére a hazának megkérni. Tovább kegyelmes uram ennél lépnem csekély ítéletem nem bocsát. A nagyságod kegyelmessége, mit fog nagyságod bölcs ítéleti több tanácsur híveivel jobbat s rendesebbet feltalálni. Ezek után Isten kegyelmében ajánlván nagyságodat, marad nagyságod mindenkor igaz hive és alázatos szolgálja

Datum Szeben 1. Novembris Anno 1671.

Andreas Fleischerus m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi ac Domino, Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino ac Siculornm Comiti etc. Domino Domino mihi natariter Clementissimo.

Hátára írva: 1671. 3. Novembris. Szebeni király bíró uram levele az arany szerzésről. Fejérvára hoztuk.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.*)

LV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatosan vettem, kiben írja Kucsuk bassa számár kívánságával ellenkező szavait a tihájának, és azon dologban ígirt jóakarátját, kinek is a mi részünkre való végben vitelére, szerencsés előmozdítására a jó Isten vezérelje. Ugy tetszik, nagy hálaadással vehetjük az Istentől, mert ezt valóban feltekerték volt a nyughatatlan elmék; szintén székünk lévén, jókor érkezett a posta. Isten nagyságod protectiója által ezután is szegyenitse meg

mind azokat, valakik ez haza veszedelmére czéloznak. Az mi azon khiaja által való parancsolatját illeti a vezérnek kegyelmes uram az tizenöt ezer arany felől, hogy nagyságod parancsolta a követeknek ez ellen való keménykedést, bölcsen cselekedte nagyságod, ugyanis bizony az igen megkívántatik, noha én elhiszem alig ha erre alkalmatosságot nem vettek némely követségben bement atyánkfiainak kűfárkodásokból, az aranynak cseréléséből, magok haszna kereséséből; noha én ebben semmi akadályt nem láthatnék ez úttal, mivel olykor érkezett az parancsolat nagyságodhoz, midőn az adó immár útban volt, az hazán kívül; ez mellett Szilvási uram tudván (kivált az) portai állapotokat, könnyen meg nem tántorítják; tudom léssen annyi prudentiájok, hogy mód nélkül bésem adják az adót, hogy az tallér számot aranyúl computálván ott való valorban, restantiát ne szerezzenek magoknak, hanem ha ugyan garázdálkodni akarnak (kitül tarthatunk felfüvalkodottságokhoz képest) különben okot ellenünk nem szolgáltatunk arra valót. Mindazáltal kegyelmes uram me Judice csak szállítsák a régi adóra adónkot, bár ígírnék meg a tizenöt ezer aranyat, az én részemről én igen jóvallanám; hogy ha peniglen kegyelmes uram különben semmi úton módon nem lehetne az adónak beadása a nélkül, bizony mintsem nagyságod búsúljon, s annál inkább a hazát is veszedelem érje, jobb nagyságodnak megküldeni aranyúl, az aranyokért tallért kihozni a nagyságod tárházában.

Csudálom kegyelmes uram, ha most is héja volt az adónak s kölcsönözni kellett, holott lám a nyolczvannégy ezer tallért mindenkor superálja jóval is az országnak felvetett adaja. Ajánlom ezekkel Istennek nagyságodat.

Datum Miklósvára 2. Novembris 1671.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Béldi Pál.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. nékem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék

Határa írva: Anno 1671. Az uraknak tetszése, portára való adók aranyúl való kéréséről.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVII. kötet.)

LVI.

Nemes János uramnak írt levélpariája.
Adjon Isten jó egészséget kegyelmednek.

Noha nem régen is kegyelmedet tudósítottuk, mindazáltal akarók újabban is kegyelmedet tudósítani. Az fővezér tihája izenvén s íratván kapikihánk által, hogy az adónak harmincz ezer tallérát aranyúl küldenők be, abban egészen országúl oly difficultásink vadnak, hogy az teljességgel mi töllünk lehetetlen. Azért kegyelmednek kegyelmesen parancsoljuk, előfordulván azon materia, mind az hazát s mind minket menteni el ne mulasson, ilyen formán: soha az Erdélytől ki nem telik, mivel ennek arany bányája nincsen, Magyarországból nem válthatnak, mert mind Németországra viszik onnét az jó pénzt; más az, ennek az országnak semmi kereskedése nincsen más országokra; lehetetlenséget kívánnak az országtól, sőt tallérúl is telik-e ki többször, csak az jó Isten tudja; azomban az mint kegyelmetek maga is tudja, midőn ez kívánsága érkezett az portának, már az adóval meg is indúltak volt. Ilyennel és chez több hasonló mentségekkel pro sua prudentia bennünket az hazával együtt ügyekezék menteni.

Irta vala kegyelmetek, hogy bizonyos számú pénz hijával volna, erről noha már két ízben is írtunk, mindazáltal újabban is akarók kegyelmedet tudósítani, kegyelmesen parancsolván, ha az szükség kívánni fogja, nem másfél ezer tallérokat, hanem három ezereket is kérjen ott interesre, assecuráljuk kegyelmeteket verbo nostro Principali, mind az derék summát interesivel együtt, a mikorra kegyelmetek napot praefigál, fogyatkozás nélkül megküldjük, és ebből az summából kegyelmetek kedveskedjék mostan fennforgó dolgok végett oly helyekre, az hová az szükség kívánni fogja, s kegyelmetek is illendöbbnek ítéli. Nektünk kapikihánk azt írja, az fővezér tihája azt mondotta, neki sem hire se tanácsa nincsen az Kucsuk passa és váradiak kívánságiban: Isten penig kegyelmeteket bevívén, minden ott bennforgó dolgokról s dolgainknak folyásáról késedelem nélkül bennünket tudósítani el ne mű-

lassa. Ezek mellett úgy látjuk az pénz felől kegyelmelek az tanácsi rendnek mint irt, mintha minékünk arra gondunk nem volna; azt kegyelmelek kissebb helyen is megtérithette volna; hiszem azt maga tudja kegyelmelek Nemes János uram, van nekünk ott oly emberünk, a ki nem csak ezer, kétezer hanem öt-hatezer tallért is szokott adni. Ezek után Isten kegyelmeleknek minden dolgait vezérelje jóra. Datum Alba Juliae 3. Novembris A. 1671.

Gyógyi fürödöböl irt levélnek continentiaja is az volt: hogy valamig újobban innen Nemes János uramék nem tudósittatnak, addig semmire ne lépjenek az harmincezer talléroknek aranyúl való administrálásában. Azonban írta volt ő kegyelme, hogy az ajándék pénznek ezer kétszáz tallér béja volna, melyre is ugyan akkor olyan válasza lött, hogy oda bé kérjen másfél ezer tallérokat mind annak suppleálására s mind máshuvá való kedveskedésre, az hová kívántatik, bizonyos terminust tevén neki, hogy akkorra beküldhessük s interese ne nevedjék, és ha ugyan az szükség úgy fogja kívánni, többet is kérjenek superfluitásra, és fordítsák arra az szükségre, az mire kívántatik.

In Termis Algyóiensibus circa 28. Novembris A. 1671.

Hátára jegyezve: Nemes János uraméknak irt leveleknek pariai az adóval való bémenetelek alkalmatosságával. Albae 3. Novembris A. 1671.

Egykorú másolata az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.*)

LVII.

Barátságos képen való köszönetem után kívánom, hatalmas császárukhoz való tökéletes hűsége állandó legyen, és adja az Isten, ezen levelem találja kegyelmedet szerencsés boldog órában.

Nekem jóakarójának küldött kegyelmed levelét megadák ajándékival együtt, mit irjon megértettem, és a fővezér urunknak is mit irjon megértvén ő hatalmassága, választ is tevén reája, voltaképen megértheti ő hatalmassága leveléből; ahhoz is tartsa magát, ennek utána is irjon kegyelmed ez oda való

állapotok felől az miben tudok szolgálni, el nem mulatom.
Ezek után Istentartsa meg kegyelmedet jó egészségben.

Kegyelmed jóakarója szolgál csausz basa

Szolimán aga.

*Kivül : Csauz passa Szuliman aga levelének fordítása ; hozta
György deák Fejérvárra. 7. Novembris Anno 1671.*

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszek levéltárában levő egykorú fordításból.)

LVIII.

Excellentissime ac Serenissime Domine Domine ac Pater
mili semper collendissime.

Quod a tam longo temporis spatium Exc. Vestram non
inviserim, causa fuit, quod non habui digna notificandi, nolui
tamen ulterius pretermittere, ne ab aliquot hinc diebus occursa
ne notificem. Preterita septimana Magnificus Veselini fuit Vara-
dini ad Pasiam, et illi 100 Imperiales et unum equum dono tulit,
sed noluit Pasia accipere excuse, quod si illud donum accipient,
Ispaña accusabunt quod Comitatum Biarensem vendidit, et
hinc recoligendo quod ulterius nolunt dare quarterium, una
nocte ibi mansit, et sequenti die Chiaia vocavit Suam Magni-
ficentiam et Chede Gabor (Kende Gábor) et Kubini, sed qua-
lem tractatum habuerunt ignoro; interim tantum percepi quod
Pasia gubernatur a Chiaia; Madaras Matias Varadini misus
aduc ibi est, ego dedi hinc olaiones et . . . . *) interprete dua
pocula tulit dono ad Pasiam nil aliud. Comisarii cum Sala-
rio Ungarorum huc pervenerunt heri, sed sicuti video non
quod duo Salaria dent, sicuti promiserunt, sed vix spero quod
unum possint dare, a Dobricinienses petunt pecuniam, dabunt
ne vel non, adhuc non venit responsum, ad Magnificum Vese-
linium ferunt unum equum satis pulcrum, sicuti audi Sua Cel-
situde a Posta Mester emit pro 100 Aureos. Insolentias et
latrocinia quod faciunt Pagani milites, pretermitto, quia horret
homo tantum intellegere, et impossibile est quod posit homo re-
medire, etiam si decem Salaria dentur una vice, nisi in stricto

---

*) Olvashatlan szó, talán : ozacones.

loco clauderent illos. Sua Celsitudo iuserat mihi, ut taxam et bona . . . . . percipiam, et registram misit de Pagis quid quid tenentur, pagum illum quoque quem Suae Excellentiae dederunt, ibi scriptum est, ego dixi Domino Copai, si debeo scribere et scripsi, quod modo non ascendit ad tot, quia unus pagus quod tantum 100 florenos contruibitum donavit Sua Celsitudo, et heri accepi comisionem, quod non meminit donare, et quod exigam somam, et rescripsi quod ad natiuitatem tenentur taxam solvere, aduc usque poterit Sua Excellentia procur(are) hoc negotium. Preterita septimana fuerunt hic vendemias in toto Silagi, sed cum saccho vendemias fecerunt. In Comitatu Biarense in tribus locis dicunt fuisse paruum, sed Dobricinienses ante vendemias emerunt, et quinque florinos dederunt pro Zobor (Csöbör). Dominus . . . . . Ciapi heri statuit se, sed Biarense contradixerunt. Sex diebus elapsis Bathori cum circiter 1500 Equites penes Dobricinium venit, sed nullum damnum fecit, nisi quod platea in porta duos Paganos milites cepit. Pro nunc nil aliud mihi occurrit, nisi Exc. Serenitati Suae humiliter facio reuerentiam, commendans me semper Suae serenitati.

Datum in Somlio die 9. Novembris Anno 1671.

Exc. Serenitatis Vestrae denotissimus et fidelis Servitor
Franciscus Bialis m. p.

Kivül : Excellentissimo ac Serenissimo Domino Domino Paulo Beldi (cum pleno Titulo) Domino ac Patrono mihi semper collendissimo. Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.)

LIX.

A messiás rendin levő nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. mostani erdélyi fejedelem Apafi Mihály!

A felséges padisáh fényes udvara s az egész moszlim nép iránti hűséged s jó indulatod viszonzásául szolgáló köszöntésem s üdvözetem után barátságosan kívánom tudtadra adni, hogy miután a temesvári tartománynak s azzal együtt Jenő várának őrzésére a felséges padisáh által legközelebb

én valék szerencsés kineveztetni: a fényes portáról ide megindulván elvégre megérkeztem s Temesvárra bevonúltam. Az ország védelmezése s az szegény nép oltalmazása lévén fő-fő kötelességem, ezt csupán a végek rendbe hozásával teljesíthetvén; midőn erre nézve a szükséges előkészületek megtétele végett ezen napokban itt kell időznöm legnagyobb elfoglaltaságom közben, tehát épen a legjobbkor érkezék baráti leveled. Belőle mind a személyemre vonatkozó szerencse kívánatokat, mind a felséges padisáh iránt nyilvánított hódoló tiszteletet s szolgálat készséget megértvén: jelen baráti válaszómmal kívántalak megtalálni. Legelsőbben is kérlek, hogy továbbra is tarts meg jó indulatodban. A mit a felől irtál, hogy a jenői lovasok a béke és jó rend fenmaradására mit sem ügyelve, a határokat sértegetni szokták, hogy a dévái vár mellett eső Válgapárás nevű falura ütöttek s onnan három embert minde-
nestül elhűrczoltak, hogy midőn a Körös mentin lakó oláhok a Dévavári nemesek egyikének kilencz ökrét elorozták, a panaszt tevő tulajdonosnak nem adták vissza a tolvajoktól elvett ökröket, s általában a baráti és szomszédi viszonynak megbocsáthatlan sértegetését leveled rendiben a mint csak meg volt írva, megértettem. Én ha Isten is úgy akarja, innen néhány nap alatt Jenő felé veszem útatam s az ottani fegyveresekeket mihelyt oda érek azonnal rendre fogom útasítani szigoruan az ezelőtti békeszerződések s egyezkedésekhez tartván magamat. Az elődeink között létezett jó barátságot igyekezzünk mi is mindenképen fentartani. Azért barátom valameddig te engem leveleid, követeid s megbízott embereid által az ott történt dolgokról tudósítani meg nem szünöl: szomszédi barátságunk érdekében én is ugyanazt fogom tenni. Csak a felséges padisáh iránt hódoló engedelmességgel viseltessél s szorgalmas légy az előforduló dolgok teljesítésében; ne félj, mert óhajításaink teljesülése s az áldás Isten kezében van. Mig te a tiszta szoros igazságot követed az egyezés értelmében s cselekszel s részedről semminemű rend zavar s nem történik: addig az én irántad való barátságomban sem lesz fogyatkozás. A jenői, valamint más részről származható rakoncátlanokadásoknak minden bizonynyal elejét veszem s egyéb rendzavaró büntetteket sem hagyok büntetés nélkül.

Te is minden efféle szándékoknak utjába állj s ha szükség, szigorú büntetéseket osztogass, hogy így a béke és jó egyetértés napról napra szilárduljon. Isten áldása legyen a jó úton járókkal !

Kelt Temesváron 1082. Redseb 15-én=1671. Novembris 13-án.

Oldalt: Haszán temesvári bassa névjegye és pecsége.

(Törökből az erdélyi Muzeumegylet birtokában.)

LX.

Kegyelmes uram fejedelmem.

Közönségesen levelünkben nagyságodat ide való dolgokról tudósítottuk, mindazonáltal, hogy nagyságod előtt fedékenységben ne legyének, adja Isten levelem nagyságodat örvendetességben találja. Istennek hála kegyelmes uram vezír ő nagysága és egyéb rendű emberek is becsülettel, kegyes szemmel, jó szívvel excipiáltak, úgy hiszem hogy az boldog állapotul fogva így nem, immár kimenetelit Isten mint adja, ő felsége titkában vagyon ; az kikkel esmeretségem lévén beszéletem, sem nagyságod méltóságos személye ellen sem egyebekről semmi neheztesség nincsen, úgy vagyon magok előtt is most nagy ügy lévén előttök, az császár az lengyelnek követe által aperiálván, minden bizonynyal tavasszal reá akar menni, hadait is az Duna mellé rendelte quartélban, attúl is félvén, ha az Duna befagy, által ne üssenek, mivel az tárokat az lengyel megverte, az tengeren túl való dolgait complaceálta, noha az lengyelekkel való hadakozását, az mint értetem, nem mindenik nagy emberek javallották. Az mint látom is félve indulnak ; ha olyan ravaszság nincs benne, hogy ijesztés által valamire ne vennék az lengyeleket. Ezután is kegyelmes uram alkalmatosságom lévén nagyságodat tudósítani, el nem mulatom. Ezeknek utána ajánlom Isten gondviselése alá nagyságodat. Drinápolj die 14. Novembris 1671.

Nagyságod alázatos live

Szilvási Bálint m. p.

P. S. Az ígéretben kegyelmes uram még eddig három-ezer tallérnál feljebb nem mentünk, az is, ha kívánságunk szerint obtineálhatjuk kívánságunkat.

Kivül : Az én kegyelmes uramnak az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának adassék.

Hátára írva : Szilvási Bálint uram levele hozta Fogarasi Fejérvárra circa 24. Novembris. A. 1671.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.*)

LXI.

Tekéntetes nagyságos kihája, nekünk kedves úr jóakarónk. Isten kegyelmedet hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse, dolgait boldogítsa.

Kegyelmed nekünk írt levelét Erdélyországa adajának állapotjáról s ő hatalmassága fényes tárházában való adminisztrálásáról vöttük, melyből fővezér urunk ő nagysága előtt való törekedését s jóakaróját, hogy tudniillik az adónak egy részét ebben az esztendőben ha aranyúl nem lehet is, csak az minemű pénznek szerit tehetjük, Szent-Demeter napjára beküldjük, megértettük, s igen kedvesen is vesszük kegyelmedtől, hogy dolgainkat ez megromlott szegény ország dolgaival segítette, s Isten bennünket éltetvén nem is lészünk kegyelmednek háladatlan jóakarói érette, s kérjük kegyelmedet mint kedves úr jóakarónkat ennekutána is mind magunk s mind ez megromlott szegény Erdélyországának dolgait hatalmas császáruk fényes portáján fővezér urunk ő nagysága méltóságos személye előtt segíteni ne neheztelje. Ez mellett akarók azt is értésére adni kegyelmednek, hogy mig kegyelmed írása hozzánk érkezett volna, tudván hatalmas császárukhoz való igaz kötelességünket, noha tallérul is igen nehezen (mivel az elmúlt esztendőben Erdélyországában mind bor, búza igen szűkön termett) mindazáltal az adónak szerit töttük s hatalmas császáruk fényes tárházában beküldöttük, úgy is hiszszük, eddig becsületes meghitt híveink vele beérkeztek. De tartunk attól, hogy következő esztendőre, nem hogy

aranyúl, de tallérúl is ki ne teljék ; lehetetlenség is, hogy ez szegény megromlott ország csak mi aranynak szerét tehetné, sőt tallérúl is Isten tudja mint tétethettük szerét most is ; mert ebben az esztendőben is ez országban sem bor sem búza nem termett, mely miá, az szegénység teljességgel majd éhelhalóvá lött, kiváltképen, hogy ha hatalmas császáruk az váradiakat meg nem zabolázza és az tovább tovább való hódoltatástól meg nem szűnnek, elúnván már az szegénység az váradi vitézeknek sok alkalmatlan cselekedeteket s rajtok való hűzásokat vonásokat, és ha ezen dolog ugyan meg nem orvosoltatik, ha mi fogyatkozás az adóban esik, mi nem leszünk oka. Kegyelmedet azért mégis nagy bizodalommal kérjük, ebben is mutassa jóakarátját s ne nehezteljen fővezér urunk ő nagysága előtt eziránt is hasznosan törekedni, az sok szegénység is imádhasson Istent kegyelmed hosszú életiért Éltesse Isten jó egészségben kegyelmedet. Költ Fejérváratt 21. Novembris A. 1671.

Kegyelmed jóakarója.

Hátára írva: Fővezér kihájának irt levél pariaja az adó állapotjáról, maga levelére való választétellel. Fejérvárról. 22. Novembris A. 1671.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. levél XVII. kötet.*)

LXII.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak igen alázatosan akarám értésére adnom az itt való dolgokat s fennforgó híreket is. Istennek hála sem nagyságod ellen, sem hazánk ellen való nehézségeket mostanság nem értettem s nincsen is ; az estve lőnek szemben követ uramék az vezérrel, jó csendességgel meghallgatá az köszöntést s ígéré is jóakarátját nagyságodhoz. Én is elbúcsúztam ő hatalmasságától, köntöse megcsókolásommal követtetém, hogy ha szolgálatommal valamiben vétettem volna. Mondá, nincsen semmi vétek, járjak jó békességgel, gondolám, léa vagyon még. Ezek kegyelmes

uram, valóban készülnek az lengyelre, tavaszra kelve alig ha az császár maga személye szerint is el nem megyen. Így folyván most annak is hire, az szerencsenyekkel megbékéllettek, az kazulokkal is, most csak az lengyel ellensége, s annak mit tehet megpróbálja. Eddig is csak innét bocsátotta 22 ezer népét az tatár mellé, elhittem kegyelmes uram, másfelől is mentek elegenden. Kegyelmes uram, igen alázatosan kénszeríttettem nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak ezt is értésére adni, hogy az elmúlt napokban Budai Ferenczre találván valóami törökök, kik azelőtti üdőkben Bojér Zsigmond uram által nagyságodhoz hűtellel kötelezték volt magokat Zólyomi Miklós ellen való dolgokban, most újabban Budait rá vevén, hogy ha mit akarna nagyságtok, ők most igen jó alkalmatossággal lévén, az főmesterek is most itt lévén, hozzá fognának az dologhoz s hamar végben vinnék, csak adnának elő pinzt költségekre. Budai uram hozzám jöve s mondá meg ez dolgokat, melyhez hozzá sem akartam szólni; azonbau mutatá nagyságod neki szóló levelét azon dolog végben vétele felől. Azon kül Bojér Zsigmond uram leveleit is. Melyeket mikor láttam volna elhittem, hogy abban akarván nagyságodnak szolgálni s hasznára nem kárára igyekező szándékkal volna, s nem az maga hasznát, hanem az nagyságtokét követi, kire nézve az törököket szállásomra hozván, magam is eléggé kérdezém őket, hogy ha valósággal mernének-e fogadást tenni, hogy végben viszik azon dologot. Ők hűtökre, szakálokra fogadák, hogy végben viszik, csak adjak költségekre való pénzt, ötszáz forintot; utóljára osztán háromszáz forintban alkuvánk meg, úgy hogy végben menvén a dolog, az Bojér Zsigmond urammal való alkuvás szerint való pénzek meglészen. Én arra is nem akarván magamat ígérni, sok szók után öt ezerre hagyák az elébbi alkuvást; ők hat ezeret mondanak. Így kelle nekik előpénzt k(ét)száz tallért ígérnem s meg is . . . . . gondolván azt kegyelmes uram, ha az jó alkalmatosságot clemúlatom, nagyságtok neheztelését vonzom magamra s így kelle adnom azt az pénzt, kit az török, kitől kértem, mindennap kér. Azért kegyelmes uram kérem nagyságodat, mint kegyelmes uramat, parancsoljon követ uraméknak, szabadítsanak fel ez adósság alól. Egyébiránt engem ki nem bocsátnak in-

net s gyalázatosságot kerülném, ne terjedne továbbra az do-
log. Isten nagyságotat boldogítsa minden dolgaiban. Datum
Drinápolj 24. Novembris.

Nagyságod alázatos szolgálja

Türi László m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes
urannak írásm irám igen alázatosan.

Hátára írva : Kapikiha Türi László uram levele, hozta Fogarasi
circa 24. Novembris A. 1671.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev.
XVII. kötet.*)

LXIII.

Én most Maros-Szent-Imrén lakó Jenei Miklós recognos-
calom ez levelem által, hogy némi némü cselekedetiemért és
szavaimért az én kegyelmes asszonyomtól ő nagyságától meg-
fogattatván; egyszersmind és pedig száz tallérokat fizetvén ő
nagysága másoknak érettem; de mivel ő nagysága nem te-
kintette az én érdememet, és a szerént tovább is nem akart
poenitentiazni, hanem fejemnek szabadulást engedett. Annak
okáért én is esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiu, szent lélek,
teljes szentháromság, egy bizony örök Isten, hogy én ő nagy-
ságokhoz ennekutána mindenekben igaz és hű leszek, ő nagy-
ságok jóakarójának jóakarója, ellenségeinek ellensége, soha
sem titkon sem nyilván ő nagyságok méltóságos személyek és
fejedelemségek ellen nem practicalok, senkivel nem colluda-
lok, sőt ha kiket olyakat eszembe vennék is hitem s köteles-
ségem szerint ő nagyságoknak vagy ő nagyságok után való
tiszteteknek értékre adom. Azonban az mig az érettem fizetett
száz tallér kipotolodik, annuatim tudván fizetésemben ötven
ötven forintokat, hiven és igazán szolgálom ő nagyságokat.
Melyeknek az mint megállója leszek Isten engemet is úgy se-
géljen, s úgy adja lelkem üdvösségét. Datum Albae 30 No-
vembris, Anno 1671.

Jenei Miklós.

Kivül egykori feljegyzés : Jenei Miklós reversalisa.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

LXIV.

Excellentissime ac Serenissime Domine Domine ac Patrone mihi semper colendissime.

Pervenerunt Udvarienses a quibus accepi Exc. Serenitatis Vestrae litteras, ex quibus nova cum maxima gratiarum actione intellexi, illos quocumque in discessu suo pulchris verbis et minis admonui, ut inposterum ne expectent cursores, ad quid quid tenentur ferant, novas scripseram, imo plus aperte erunt, quia clam Celsitudini scribo, metuo, quod ulterius ne procedant, cum iam Ahitofel Picolomeri ulterius consiliabit Germanos, vix puto quod a quo tempore imperatores Germanos regnant tam bene et absque labore et strepito tam multa bona acquisivissent, sicuti modo in Debrecen; nescio si potero intrare, donec alium in meo loco mittant, quem cum toto corde expecto, non quod metuum, sed quia video malas dispositiones, quas non possum remediri absque querelas, cum non solum Nobiles pro se ipsos sed pro rusticos quoque habebunt Regem libertatem, et praerogativas (praerogativas) volunt habere, quod est impossibile. Et hic pro una die sustentationis non habeo in hac arce, nec pro pecuniis volunt introferre; scribisi quidem aliqua puncta, nisi ad Dominum Cursorum Magistrum, ut Vestrae Celsitudinis det, si dabunt responsum, bene, si non, faciam quomodo potero. Pro nunc nil aliud nisi Exc. Serenitatis Suae Magnificentiae osculo manus

Ex Somlío die 13. Dec. Anno 1671.

Exc. Serenitatis Vestrae devotus et fidelis servitor

Franciscus Bialis.

P. S. Dominus Petreci hodie vesperi huc pervenit, sed nescio quando ibit, nec ipsemet sit (scit) quid sit facturus. Magnificus Veselini adue est in Pispucki, misit ad Pasiám cum rumores istos, ille nunciavit tantum, quod altero modo fiet inposterum.

Kivül: Excellentissimo ac serenissimo Domino Domino Paulo Béli (cum pleno Titulo) Domino ac Patrono mihi semper collendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVII. köt.)

LXV.

Méltóságos és nagyságos vezér passa, Isten nagyságotat hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse, dolgait boldogítsa.

Ezelőtt egynehány napokkal nekünk írt nagyságod levelét igen kedvesen vettük és szeretettel. Az mi illeti az Magyarországból ide Erdélyben jött főrendeknek dolgát, úgy látjuk, ezek hatalmas császárunk köntöséhez úgy ragaszkodtanak, hogy mostan is ujjobban magok közül annak az dolognak előmozdítására követet akarnak az fényes portára beküldeni; vagyon olyan szándékok is, hogy a mely két atyjokfia Budán nagyságodnál vagyon, annak egyikét is ugyan onnét Budáról egyenesen beküldjék hatalmas császárunkhoz. Ezért nagyságod kívántatik legyen jóakarattal és segítséggel annak, az melyik az fényes porta felé akar indulni, vihesse véghez útját akadály nélkül. Az másik pediglen, mivel semmi derekas szükség nincsen, hogy Budán nagyságodnál tovább mulasson, kérjük nagyságodat szeretettel, azt késértesse ide hozzánk. Ezeknek utána ajánljuk Istennek kegyelmes gondviselése alá nagyságotat. Datum Albae Juliae die 28. Decemhris A. 1671.

Nagyságodnak jóakarója

Apafi Mihály m. p.

Czim : Hatalmas, győzhetetlen császárunk kedves, becsületes úr hivének, tengeren innen lévő végvárainak, fényes hadainak igazgató főszerdárának, Budavarában helytartójának, méltóságos és nagyságos Ibraim passának etc. nekünk jóakaró urunknak adassék.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet*)

LXVI.

Isten nagyságotat sok esztendőkkal boldogúl megáldja, az új esztendőnek is minden részeit szerencséltesse nagyságodnak, szívem szerint kívánom.

Kegyelmes uram az itt való dolgokról különben nem

tudósíthatom; Isten követ uramékat haza vivén, az dolgokat referálhatják, abból nagyságod bőségesen megértheti, hogy mint vadnak az dolgok. Már kegyelmes uram a követ uramék haza menvén, én igen alkalmatlanul maradtam, mivelhogy az tolmácsot ő kegyelmek nagoktól el nem hagyhatták, itt kegyelmes uram igaz ember tolmácsot, az ki igazán a nagyságotok résziről méltósága mellett és az hazánk fájdalmát előtte viselné, itt olyat nem kaphatok én kegyelmes uram; itt csak olyan vagyok, mint az néma, tolmácsom nincsen, ha kit kapnék is, hogy tolmácsoljon, az kegyelmes uram magyarból lett pogány, az is ajándékon kegyelmes uram nem akar tolmácsolni, s ha mit tolmácsol is mit tudok benne, ha igazán mondja-e vagy nem; pogány pogányhoz szít. Azért én kegyelmes uram, én nagyságodnak értésére adom, hogy ne okoztassam, ha mi fogyatkozások esnek tolmácsnak nem léte miá, hanem nagyságodat kérem, mint kegyelmes uramot, hogy az itt való dolgokról nagyságod úgy gondolkodjék, hogy az itt való dolgok kormányozzák Isten után az nagyságod méltóságát; ide nagyságod küldjen egy tolmácsot, ha mást nem, bár csak Palladit kegyelmes uram, mert egyébiránt bizony nagy fogyatkozással vagyok, leszek, ha nagyságtok vagy Borost vagy Palladit nem küldi. Itt én nem fogadhatok kegyelmes uram, mert pénzem sincsen az mivel fizessek. Akkor kérek nagyságtoktól kegyelmes uram, s ígére is, de az után nagyságtok nem ada az tolmács fizetésire valót. Kegyelmes uram nagyságodat kérem, mivel az rettenetes drágaság miá az lovaimat el kellett adnom, mert nem tarthattam, másokat hagytam hogy vétessen az feleségem, az még kegyelmes uram az császárnak indulása lészen, nagyságod kegyelmességéből parancsoljon az nagy-sinkszéki királybirónak, hadd tartanak jól kegyelmes uram, a míg békellene hozni; nagyságodnak alázatosan megiszolgálom, mint kegyelmes uramnak. Isten nagyságodat sok esztendőkkal boldogul megáldja szivem szerint kívánom.

Datum in Drinapoly Anno 1672. die 7. Januarii.

Nagyságodnak alázatos szolgálója

Gyulay Thamás m. p.

Kevül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak íráni alázatosan.

Hátára írva : Kapikiha Gyulai Thamás uram levele, Adrianapoli
7. Januarii A. 1672.

Eredetije az erdélyi Muzeum. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVIII. kötet.*)

LXVII.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem. Isten minden dolgait boldogítsa nagyságodnak.

Az nagyságod méltóságos írását alázatosan vévén mind az több levélben rekesztett írásokkal együtt, azokhoz képest mit parancsoljon, megértettem. Nekem kegyelmes uram, ha másoknak nem tetszett is, de ez volt kívánságom és itiletem : jobb volna egyszer országtól jól megrónunk egymást és bizonyos határunknak rendit, módját tudnunk, hogy sem az bizonytalan határért minden esztendőben 80 ezer tallért és annál többet fizetünk. Mivel azért most annak eljött ideje, hogy azon dologról kellessék nagyságodnak szorgalmatoskodni, vékony tetszésemből szükséges nagyságodnak munkálódni azon, hogy mentől jobban menjen az határ dolga végben, és az nagyságod ígerte pénzhez többet tenni, melyet nem az felvetett adóból, hanem magunkéból kellene letennünk, kihez képest, hogy egy kis rövid gyűlést ne hirdettessen nagyságod, nem mondhatom.

Ali bég eleiben pedig úgy gondolnám méltóságos embert kellene nagyságodnak küldeni, mivel ő is nem alacson embernek tartja magát, tanácsi urat, az kinek jelenléte is vonná arra őket, hogyha egyébiránt kedve nem volt volna is, jünne arra, az mere kívánná azon méltóságos útitársa. Azon úr mellé pedig Mikes Kelemen uramat, Erdélyi György uramat jóvallanám, ki jól tudja az partiumbeli határokat, és egy jó személyű szász embert az universitasból.

Isten szerencsésen áldja meg nagyságodat. Réten 13.
Bol. Asz. havának 1672.

Nagyságodnak alázatos híve szolgája

Haller János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gróf Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. kötet.*)

LXVIII.

Kegyelmes uram.

10. praesentis iratott nagyságod méltóságos levelét az inclusákkal együtt alázatosan elvöttem ez órában, kikbül az fennforgó dolgok mi karban légyenek az portán, megértetem. Ebben kegyelmes uram az egy jó vagyon, hogy idő s alkalmatosság engedtetett arra, hogy az váradiak ellen tött igaz panaszink revideáltassanak commissariusok által is; de bezeg sok gonosztúl is félhettink ezen alkalmatossággal, mert töröknek török barátja; más az, az váradiaknak is portán is sok barátjok nagy fautorok levén, pénzeket sem kimílik, s félő, az mi részünkről mindezekben megfogytatkozunk, mindazáltal az mit Isten ő felsége elrendelt az megyen véghez csak. Nem akarván azért sok írásommal nagyságodat terhelnem, vékony tetszésemet mindezekről Naláezi uramnak irt levelemben megirtam, kérvén az nagy Istenért is nagyságodat maga méltóságos fejedelemségeért, annak örök emlékezetben maradó méltóságáért s ily sok keresztyén ecclesiákért s Isten népiért ne szánja kötelességét, (mivel ez az dolog Isten után pénzzel promoteáltathatik csak); egyébiránt kegyelmes uram, ha most nem költ nagyságod, ezután nem leszen miért s mi mellett költeni; adjunk mi is bár, de az késő, ha nagyságod nem subleválja az szegény haza dolgait; mert csak öszvegyülni is idő múlást kíván, annál inkább készpénze az országnak ninesen, s mikor gyűlne az öszve, ha mit felvetnénk is; de az mi nagyobb, annak nagy híre is kimenne s akadált szerezni azzal is az dolgokban. Mindezekről nagyságod bővebben ért az Naláezi uramnak tött írásimbúl. Istennek oltalmában ajánlom nagyságodat. 14. Jan. 1672. Gyalu.

Nagyságod alázatos szolgálja

Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély. tört. ered. level. XVIII. köt.*)

LXIX.

Méltóságos fejedelmem, kegyelmes uram.

Isten nagyságotat szerencsés új esztendővel boldogítsa.

Ebesfalváról költ nagyságot méltóságos levelét alázasan vettem. Az Istennek nagy hálaadással tartozunk s tartoznánk, hogy ily kegyelmesen igazgatja szívét az hatalmas potentátnak, midőn ennyi reánk tátott szájtúl nemesak elnyelni nem hágy bennünket, hazánkat, hanem magok által szerez azok ellen oltalmat (noha ezt nem magunk jámborságának Isten előtt, hanem elsőben maga jóvoltának, azután pedig nagyságotat keresztyéni kegyességéért való kegyelmének tarthatjuk bátran), hogy az jó Isten tovább is nagyságotat tekintetessé tegye előttük és az szegény hazát, kívánom. Az mi az követek ő kegyelme irására nagyságot expeditióját illeti kegyelmes uram Ali békhez, az igen jól és rendesen esett; az jó Isten boldogítsa eziránt is nagy kegyelmes atyai dispositióját, mindnyájunk jóvára. Mivel itt eziránt periculum in mora, már nagyságotat eddig arról elhiszem concludált, mindazonáltal kegyelmes uram, ne legyen refractarius ebben is, vékony censurám, ha Debreczen felé jönne, javallanám Boldovai Márton, Várad István és Alsó János uramékat (és noha idegen de Francisco kapitánt is ezekhez) ez okon: Boldovai Márton mindennemű állapotját Várad megadásának, az fennforgó helyeknek állapotoknak minden circumstantiáját, mint az ki kezdetitől fogva azokban forgott, maga kárával kitanulta; Várad uramat azért, hogy akkor azon controversiában forgó helyeknek török kézre való meneteleknek idején capithiaságban forgott, s tudója az dolgoknak, tudna akkori példákkal élni és elméjében jobban inculcálni az mi igazságunkat Ali béknek; Balogh Máthé uramat is hasonló ratióra nézve, mint Boldovai uramat (azonkívül, hogy nem maga ká-

rán tanulta meg) Alsó uramot ezért, mivelhogy az váradiak tefőire fognak, nagyságodnak emlékezetiben van, midőn ezért Csehenemben ment unodalmas emlékezetű Pili passa tefterezné Váradon az falukat, az ellen ő kegyelme lévén expeditus, hogy oppugnálna, mert annak véghez menetele nem lehet, fogva vivék Tömösvárra; így ő kegyelme tehetne maga példájával tanú bizonytságot arról, hogy erőszakoson kapdosnak azokon az fennforgó helyeken az váradiak akkor is, attól fogva eddig is úgy kapdosnak. Másodszor azért, midőn az fővezér Candia alá menne, akkor is kapithia lévén, kísírte úgy tudom bizonyos hónapokig akkori követtel a vezért, s látván a sollicitatorok között egykori megszállásában mondott volna olyakat, lehetnek ezeknek a magyaroknak szegényeknek megbántódások, és azért szorgalmatoskodnak ennyire, most nem lehet eligazítani, de Isten meghozván, bizony eligazítom szegényeknek, (ezt nekem maga beszélte el, hiszem nagyságodnak is) ez is nagy motiva lehetne előtte, hogy ő által a is mint folytak a dolgok. Baló uramat is javallanám, mivel a portai állapotokat jól tudja, és Ali béknek is esmeretségében vagyon, és Székelyhid elrontásakor is a választ ő kegyelme hozá nagyságodnak a vezértől, hogy Csehbe szálltassék azon praesidium; emlékezhetik nagyságod reája; ezt is inculcálni neki jó volna. Ferenez kapitán uramat azért mivel nyelveket érti, az szilági állapotokat és az váradiak minden mesteriségét a fundamento tudná, nekem úgy tetszik nem lenne haszontalan ott léte, az mint szokták kegyelmes uram mondani: oculi plus vident quam oculus. Ezt egy emberre kettőre nem bízhatni, noha ha úgy titkosan mehetne véghez, úgy inkább nem félne az váradiak vádjaktól a portán, hogy adomért tette az informatiót ellenek. Ezek mellé Dávid deák uramat, mivel tudom ezekben excusatusok is lesznek még. A mi a költség állapotját illeti, bonnan s mennyit és nagyságod censuráját arról, hogy török adom nélkül nem cselekszik, szent s igaz; ha azért kevesebbért nem szántuk adni kegyelmes uram, a mint az tavalyi szomorú példa mutatja, országok helyben való állításáért, a ratio mutatja, inkább nem difficultálhatjuk; ugyan is most az ideje, el nem kell mulatni az én ítéletem szerint kegyelmes uram, nem haza kárára ezélezott az nemes ország akkor s

nem is az jó indulatú hazafiaknak károkra midőn az anticipativáról concludált. Hanem sokallotta azt, hogy a két meghízott ember szentelenül, mindnyájunk kárára, magok hasznát keresvén magokat építették, a mely jámborok hazájokra nézve kiadták is pénzeket, azokban is defraudáltak, mintha egyiké jobb lett volna a másikénál, kinek feljebb, kinek alább adták pénzét hasznával, kinek pénze ma is hátra hosszas időtől fogvást, ki bizony nem jó, sem a kik kiadták pénzeket, kárban vadnak, injuriáltak, sem az hazára nézve, hogy a jó indulatú hazafiai, emezek rossz cselekedeti, magok haszna keresése miatt, megkárosíttassanak; mely ugyan nem is lehet. Az költségnek azért megszerzésében nagyságod parancsolhat, a mint eszembe jut, ha elmém meg nem csal, léssen hová; mert szép pénzével marada adósa két ember az országnak, akadály nélkül penig, a kik közül egyik sem megyen költsön kérni, ha igazán akarják. Az nagyságod kegyelmes ígretiért penig Isten nagyságodat megáldja. Nagyságodat alázatosan követem itt, de a kinek többet adnak talantumban, attúl többet is várnak; me Judice kegyelmes uram nem százakat, hanem ezereket is maga méltóságáért s ilyen közönséges jóért elköltsön; mert nagyságod hasznosabb munkaért soha nem fizethet. Ha Mósesnek, az Isten népe hadnagyának jó magaviseléséért emlékezeti ma is fennforog, bizony nagyságod jó emlékezeti is fenn marad, ha költségét most nem kimili magáért, hazájáért, Isten dicsőségéért, az sok szegényekért, és az iga alól nagyságod atyai kegyelmessége által szabadíttatik meg ez haza. Végezetre kegyelmes uram, igaz dolog, az haza ugyan közös mindnyájunkkal, de jövedelme számos embereké, kiknek feleircálása ha lenne, efféléhez hasonló szükségre lehetne készen ez hazában jövedelme, nagyságod sem búsúlna, a szegénységnek sem volna panasza. Állanak mindenek az nagyságod kegyelmességén mindazáltal. Ajánlom ezekkel Istennek nagyságodat. Datum in Bethlen die 17. Jannarii Anno Domini 1672.

Nagyságodnak alázatos hive

Béldi Pál m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nékem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.)

LXX.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét az urak censurájával együtt megolvastam; írom meg legelsőbben censurámat az pénzről, mely nélkül egyéb dispositiok mind haszontalanak. Hogy ha ezért kegyelmes uram nagyságodnak módja nincsen benne, hogy az ország szükségére [mostan pénzt költsön ad-hasson, lehetetlenséget látván abban, hogy az statusok convocáltassanak és ott vettessék fel arra az szükségre adó, egyéb útát semmit sem látok fenn lenni, hanem ezt: mind az tizenkét tanácsur adjon obligatoriát az universitásnak arról, hogy az mely pénzt mostan erre az szükségre ő kegyelmektől fel kell venni, az nemes országgal az ő kegyelmek adájában acceptáltatják; ezeket az tanácsi rend leveleit nagyságod szebeni polgármester uram keziben küldvén, ő kegyelme haladék nélkül szerezzon kétezer tallért, azaz talléros num. 2000, melyet Ali béknek itt Erdélyben adhassanak, többet is ígírvén, ha az portán hasznosan szolgál ez hazának. Egész securitása lévén az universitásnak az pénz dolgából, ebben fogyatkozás nem lehet; sőt nagyságod méltóságos levele által ez mellett parancsolhat is fölöle. Az minemű assecuratiot ez dologban jóvallok, arról való leveleket az én részemről inclusive nagyságod méltóságos személye eleiben küldtem, az több tanácsurak ő kegyelmek is adjanak ilyent s az dolog effectuálódik. Ennél több mediumot én nem látok kegyelmes uram. Elég idő léssen az ország adájának beviteléig erre az szükségre való adónak felvetésére, sőt úgy hiszem kegyelmes uram, ha Isten haza hozza Nemes János uramot, akkor öszve kell hivatni az statusokat, akkor meglehet ez is; addig hogy nagyságod convocáltassa, én szükségét nem látom. Az mi illeti egyéb dolgokból az Bánffi Diénes uram censuráját, úgy mint az commissariusokról, egy néhány vármegyénél való poroncsolat fölül az készen lételről, az Ali bék számára való gazdálkodás fölül, mindezekben az Bánffi Diénes uram ő kegyelme censuráját én jóvallok; oly declaratióval is irta meg ő kegyelme levelében, hogy az deák abból mingyárást megírhatja. Ezek-

nek utána ajánlom Istennek kegyelmes gondviselése alá nagyságodat. Datum Keresd die 18. Januarii A. 1672.

Nagyságodnak alázatos híve

Betlen János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. levelekben XVIII. kötet.*)

LXXI.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Mint kegyelmes uramnak nagy alázatossággal való szolgálatomat ajánlom. Az nagyságod méltóságos levelét nagy alázatossággal elvettük, együtt az urral Petróczy urammal ő nagyságával, Thurzay uram által. Az magyar atyafiak ő nagyságok s ő kegyelmek leveléből értvén nagyságod kegyelmes parancsolatjának és tekintetes tanácsur hívei tetszéseknél lenni, hogy újebben az portára menjek, noha bizony már igen megbomlott egészséggel és sok keserves alkalmatlanságokkal, de alázatosan engedelmeskedtem, és megyek az mint lehet, kiből való alkalmatlanságokat és minden itt forgott állapotokat az ur Petróczy uram ő nagysága alázatosan értésére ad kegyelmes uramnak. Az nagyságod keresztyén fejedelmi kegyelmes gratiájában szegény fejemet, mostani nyomorúlt sorsomat ajánlom, és hogy az ur Isten nagyságodat sokáig virágzó életben éltesse, országglását birodalma szerencsésen terjedésével boldogítsa, alázatosan kívánom.

Datum Topolyán Bácsmegyében die 20. Jan. 1672.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgája

Szepesi Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály kegyelmes uramnak ő nagyságának nagy alázatosan adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XVIII. kötet.*)

LXXII.

Kegyelmes urunk.

Nagyságodnak akarjuk alázatosan értésére adni, az török commissariusok tegnap ide érkeztenek négyen, kikkel az váradi törököknek az színe velek vagyon ; ma közhelyen velek szemben voltunk, és mi dologban járjanak, általok világosan megértettük. Hogy tudniilik, két, három esztendőök alatt nagyságod öt várakat vagy palánkokat építtetett, kikből az Váradhoz hódló szeginséget elfogták túlök ; az várak pedig Somlyó, Cseh, Hadad, Gyalu és Sebevár ; kire nézve kívánják elsőben is, hogy bocsáttassuk be őket ide, hadd lásák belől is, ha új épület-é, nem-é. Sok vélekedések és szó után reá mentünk, és az négy commissarius törököket s az váradiakban ötöt bébocsátottunk, magunkkal bevívén az várban ; megnézegették, ha igazat akarnak reportálni, az váradiak panaszával ellenkezőképen látták itt az dolgot. Isten kegyelmibül hónap Csehben, azután Hadadban megyünk vélek, onan Gyaluban és Sebesben ; ebben belé telik úgy hiszszük egy vagy másfél hét, míg ezeket eljárjuk. Bajunk velek ugy látszik nagy vagyon és léssen is, de az mind semmi csak Isten adná jó végét ; kit bizony nem remélhetünk jelen való pénz és jövendőbeli ígret nélkül. Nagyságod pedig ide többire semmi pénzt nem küldött, ki miatt nem kicsin búsulással vagyunk. Kérjük Istenért nagyságodat, akár csak azt az kétezzer tallért küldje hova hamarébb kezünkben, bár csak Gyaluban érnének vele. Ezzel ajánljuk Istennek kegyelmes gondviselésében nagyságodat. Somlyó die 21. Febr. A. 1671.

Nagyságod alázatos hivei

Nagyságodtól az végbeli
dolgok végett expedialta-
tott commissariusok.

P. S. Az portáról jött kapucsi és Ali bék szavából ugy értettük kegyelmes urunk, hogy mihent az öt várat eljárák egyenesen az portára mennek ök ketten ; melyre nézve szükségesnek itilnök, hogy nagyságod minekelötte ezek beérkez-

nének, emberit expediálná az portára, az penig ki legyen s micsoda instructióval s költséggel, szükséges volna arra nagyságod az urakat convocáltatná. etc.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, ő nagyságának, nekünk kegyelmes urunknak adassék.

Hátára jegyezve: Commissarius urak levele, melyet Somlyórúl Fogarasban hoztak az végbeli állapotok tudósításáról.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erdélyi tört. ered. lev. XVIII kötet.*)

LXXIII.

Kegyelmes urunk fejedelmünk.

Somlyón mennyiben lön az törökökkel dolgunk, nagyságodat arrúl tudósítottuk; onnét Hadadban, Csehben velek elmenvén, azokat megnézegették; ma itt Gyaluban is bejövén, az kapuesi és Ali bék az váradi és jencei kadiákkal nézegeték az helyet; holnap Isten velünk lévén Hunyadra és onnét Sebesvárbán megyünk; vége mi leszen fáradságunknak, Isten s az dolognak kimeneteli megmutatja. Szükség csak az hogy nagyságod portára menendő követ és annak költsége felől sietve gondolkodjék és provideáljon; mert mihelyt az kapuesi és az több török commissariusok Varadra kiérkeznek, onnét menten postán mennek be az portára, s felette szükség az mi dolgainkra nézve, hogy az mi követünk praeveniálja, ha jó végét akarjuk érni dolgainknak. Egyéb aránt az mi kevés pénz kezünknel vagyon, igyekezzük vele csinálni elnőjeket. Tartsa Isten nagyságodat jó egészségben. 1672. 26. Febr. Gyaluban.

Nagyságod alázatos hívei,
szolgái, kik ez mostani végbeli dolgokban nagyságod túl expediáltattunk közönsegesen.

P. S. Azonban kegyelmes urunk kérjük nagyságodat, az kik itt velünk nincsenek az tanácsurak közül, hívassa

udvarhoz nagyságod ő kegyelmeket, találja együtt nagyságodat és az urakat az mi tudósításunk, melyet mihelt elvégződik az dolog, menten végben visziunk, nagyságodat és az urakat ő kegyelmeket mindenekről tudósítjuk és vékony censuránkot is megírjuk.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, ő nagyságának, nekünk kegyelmes urunknak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti level. XVIII. kötet.*)

LXXIV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk.

Ez veszedelmes bajos úton sok fáradsággal és bajoskodással ugyan, mindazonáltal Isten kegyelméből békével válánk meg ma az török commissariusoktól, kik Sebevárát is néhányon megnézegetvén elmentenek, mi is hálni ide Bánffi Hunyadra visszajövének. Az mire az jó Isten beuntinket, vékony elménket segítette, minden fáradozásunk azon volt, elméjeket kitanuljuk, meg megcsináljuk, ez megromlott szegény hazánknak hasznoson szolgálhassunk, s hogy ha Isten igazságos ítéletiből ostorát reánk nem fordítja és az nagyságod serény atyai vigyázása és kegyelmes gondviselése járul, úgy hisszük haszontalan mostani munkánk is nem lesz. De mivel kegyelmes urunk az kapucsi és Ali bék kívánta, azt hogy nagyságod embere Lippán őket elérje (mely lehetetlen) valóban szükségesnek ítéljük s kérjük is Istenért nagyságodat, ez hazának mostani szoros igyét megtekintvén, minekelőtte követatyánkfia megindúlva, Dávid Deák uramat küldje bé nagyságod az végre Drinápolyban, hogy Panajot elméjét és ő általa Isák effendiét csinálja újabban és emlékeztesse Szilvási uramék által tölt jó ígiretekre, s jelentse meg azt nekik, hogy ha ez mostani dolgunkban hasznoson szolgálnak, az Szilvási uram által tett ígret is meglesz, de azonkívül is az nagyságod kegyelmessége s az ország akarátja mindenkor hozzájuk csálthatatlanul fennlesz. Dávid Deák uram forogván már itt is ez dologban, hasznoson szolgálhat addig is, miglen követ

atyánkfia az portára beérkezik. Itt mint folytatnak minden dolgok, tracták, és mint vettünk eszünkben, követ atyánkfia is mivel mennjen és mi formán procedáljon, in particularibus rövid censuránkat az ur Bánfi Dénes által nagyságodnak alá-
zatosou megküldjük ; ő kegyelme szóval is azokat referálja ; de Dávid Deák uram indulása felette szükség sietve elébb já-
róban. Valóban most van ideje kegyelmes uram, hogy nagy-
ságod szokott atyai serény vigyázó kegyelmességét ez sze-
gény haza dolgaiban folytassa, melynek alkalmatosságával bi-
zony mind nagyságodnak, mind nekünk, úgy hisszük, dolgunk
alkalmasint elvállik ; kívánjuk azonban, Isten nagyságod el-
mését édes hazánk megmaradására vezérelje, éltesse sokáig
szerencsésen.

1671. 29. Febr. Bánfi Hunyad.

Nagyságod alázatos hivei,
szolgái, kik mostani vég-
beli dolgok igazgatására
nagyságodtól expedíaltat-
tunk közönségesen.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc.
nekünk kegyelmes urunknak adassék.

Eredetije sz erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev
XVIII. köt.*)

LXXV.

Kegyelmes uram !

Én kegyelmes uram Isten kegyelmességéből ide Buku-
restre az vajdához prima aprilis érkeztem, melyet, az nagysá-
god méltóságos levelét az nap szemben lévén ő nagyságával
megadtam, melyet nagyságodtól nagy becsülettel vett, jó szív-
vel ajánlván nagyságodnak minden atyafiúságos, szomszédsá-
gos szolgálatját, atyafiúságát, kívánván nagyságodtól hasonló
atyafiúságos, szomszédságos jóakarátját mindenekben élni egy-
mással atyafiúságoson ; kérdezvén nagyságodat tülem igen mint
vagyon s hogy vagyon. Az mellett most husvét után nagyságod
látogatására s az jó szomszédságnak s atyafiúságnak confir-
málására nagyságodhoz követjét beküldi. Én kegyelmes uram

nem tapasztaltam benne semmi egyéb alienumot, neki megparancsolták, hogy az hadban elkészüljen, de az mint beszédéből értem, ha az lengyelek ugyan jó készüllettel s keményen viselik magokat, az törökök megbékélnének. Most is itt kozák követ volt nála, az portára mennek, valóban solicitálják az lengyelek ellen az segítséget : azt is intimálván nekem, hogy nagyságodnak untalan az fővezért informálni, az portát illendő hírekkel nem árt tudósítani, kedvesen veszi a fővezér ő nagysága. Azt is intimálván kegyelmes uram, hogy az határoknak eligazítására most az ideje, nem kéméljük kevés költségünket, mert ők is az török előtt pénzzel nagy dolgokat szoktanak végben vinni. Ő nekik is most ujabbán itt az Duna mellett egy darab határokat el akarták ocupálni, de végben vitték. Kegyelmes uram az hátra maradott pénzzel ne késsenek, hanem nagyságod siettesse utánom, mert én azon vagyok, vagy 10 vagy 11-dik, hogy Drinápolyban benn legyek, hogy abból is valami fogyatkozás ne legyen, éjjel nappal sietek. Az mely kocsit nagyságod az kapucsi passának ígért volt, azon elhozhathnák az pénzt, mert én bizony kegyelmes uram az nagyságod méltósága mellett nem tom már mivel mentsem nagyságodat. Eddig mind szóval tartottam. Egyéb hírekről is nagyságodat, tudósítani alkalmatosságom lévén el nem mulatom ; mast is egy szolgámat kellett nagyságodhoz visszaküldennem. Én pedig kegyelmes uram maradok nagyságod alázatos szolgálja. Tartsa Isten nagyságodat kedves jó egészségben. Datum in Bukurest die 2. April 1672.

Nagyságodnak alázatos szolgálja

Szilvási Bálint.

P. S. Az vajda ezeket az boerokat fogatta meg, kit nagyságodnak jegyzésben beadtam, de magam is instálván mellette, az mi lehet azt cselekedje az mely jobb lészen ; ígéré arra magát, hogy bizony nem lészen semmi nyavalyák, mentvén avval magát, hogy bizony nem ő fogatta meg, hanem az fővezér még ott Drinápolyban. De az mint látom csak pénz kell mind neki s mind az vezérnek, az mit elvonhatnak. Az fő szpatár (?) Sorban az portán vagyon, az felesége árestomban, de nekem azt mondá, hogy ma elbocsátja azt is.

Külső czim : Az én kegyelmes uramnak az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának adassék.

(Erdélyi Muzeum-Egylet, Gr. Mikó J. ajándéka.)

LXXVI.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét az debreczeniek megadák, mint parancsoljon nagyságod felölök alázatosan megérttettem; ők kegyelmes uram egyéb dolog végett ide nem jüttek, hanem az váradi passa miá volt bántódások, annak az dolognak megorvoslásáért jüttek volt. Dávid Deák uram is 18. Martii érkezvén ide Drinápolyban, az leveleket mind Panajot uramnak s mind Isák uramnak megadtuk, mindenekre igérték magokat kegyelmes uram az nagyságod résziről. Ajli bék is be érkezett az kapucsival együtt, azok is kegyelmes uram mindenre ígrik magokat, hogy valamiket láttak, az váradiaknak nem kedvezvén az vezérnek ugy beszélük meg az dologt; csak már érkeznek Szilvási uram. Az itt való hírek felöl kegyelmes uram egyebet nem írhatok, hanem mind az császár kapuja előtt s mind fővezér kapuja előtt az lófark zászlókat kitették, az sátorait is kegyelmes uram quindecimam Aprilis kiviszik az mezőre s felvonják, s minden ahhoz való készületekkel kiszállanak az mezőre, az most kegyelmes uram az hírek itt. Maga az császár s az fővezér mikor száll ki, az napját nem tudom, készületi kegyelmes uram nagy vagyon. Az lengyelországi követet kegyelmes uram sietéssel az portárul elhivatta, itt Drinápolyban szállást nem adatott nékie, hanem Karagacs nevű faluban szállította; szemben kegyelmes uram sem az császár, sem az vezér nem akartak vele lenni, hanem beszélénül, levél nélkül, elbocsátotta minden válasz nélkül. Küldött volt úti költséget nekie az vezér ötszáz tallért, azt ő is elvette s elment véle. Az franziáknak is kegyelmes uram nagy hírek érkezett ide, hogy az tengeren készülnek, hová nem tudom. Térek már kegyelmes uram az magam nyomorúságos beteges állapotomra; nem tudom kegyelmes uram mint leszen magamnak is ez betegség-

bül való kimenekedésem, fogyatkozott állapattal is vagyok, az nagy drágaság miá semmi költségem nem maradt kegyelmes uram, az praemendámban kell kegyelmes uram eladom, fát, szénát s egyéb szükségemet is tennem. Melyhez képest kegyelmes uram kényszerítetttem nagyságodnak megírni, mert kegyelmes uram az praemendánkat is az előttem való kapi-tiha uramék micsoda okbúl s mint elvesztették, az árpa praemendának épen felét elvesztették, az fa praemendát épen, az borpénz praemendát épen, szénapénz praemendám kegyelmes uram egy csepp sem jár, az ki itt kegyelmes uram egy csepp sem jár, az riskását kegyelmes uram nem akarja megenni az lovam, hanem bizony el kell kegyelmes uram adnom s úgy kell szénát s egyebet vennem; az tolmács lovát is kegyelmes uram, bizony nehéz kegyelmes uram, hogy az ő lovát is magam pénzes szénámon s abrakon tartsam, bizony nehéz kegyelmes uram, mert ha Nagy Sink széki folnagy volnék is, az mint az abrakolást kívánja; avar érné meg. Kegyelmes uram nagyságodat alázatosan kérem hogy nagyságod küldjön erre a táborozásra, mivelhogy vezértül el nem maradhatok, bizonyos számú költséget az kivel béérjem, mivel az praemendához nem bízhatom ott, mivel minden drága lesz kegyelmes uram; ha nagyságtok nem küld, én elégtelen ember vagyok, egyedül csak az nagyságtok kegyelmessegéhez kell ragaszkodnom. Kegyelmes uram az csausz bassa nagyságodnak, igen jóakarója, egy jó szép iromó paripát várna erre az útra nagyságodtól. Ezek után Isten nagyságodat boldog szerencsés sok esztendővel, meg az én kegyelmes asszonyommal, ő nagyságával megáldja, szíven szerént kívánom Istentől.

Datum ex Drinápoly Anno 1672. die 2. Aprili.

Nagyságodnak szegény alázatos szolgája

Gyulay Thamás m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek az méltóságos Apafi Mihály etc nekem kegyelmes uramnak.

Hátára jegyezve: Gyulai Thamás kapikiha levele, hozták Fogarasban 8. Apr. 1672.

Eredetije az erdélyi Muzéumban. (*Gr. Kenézy József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

LXXVII.

Spankónak szóló levél minutája. Anno 1672. die 16. Aprilis.

Illustrissime Domine, Amice nobis honorande.

Incerto die Aprilis Cassoviae scriptas Vestrae Dominationis litteras hesternae die accepimus, in quibus cum violatione bonae ac christianae vicinitatis simul et ingratitude ob non consideratam defensionem Transylvaniae ante paucos annos a Sacra Cesarea Majestate factam proprio ac auxiliario Turcarum milite in Ditiones Suae Majestatis nos irrumpere velle scribit. His praemissis utrum hoc facturi simus seiscitatur, tandemque pro hostilitatibus duplum se compensaturum egregie minatur. In hac mirabili inusitataque forma scriptis Vestrae Dominationis litteris, nisi necessitudo humanitatis ad respondendum nos adegisset, nihil respondere maluissemus, ea interim urgente intelligimus pro beneficio Suae Majestatis erga Transylvaniam collato ingritudinis nobis objectari maculam. Sed quoniam totum hoc negotium, quid nimirum beneficii a Sua Majestate acceptum, quidve pro eo gratitudinis tam haecenus sit quam deinceps fiet expensum, altis committendum est consiliis, transcenditque munia Vestrae Dominationis, aliis relinquat satius est. Ex nobis ipsis autem utrum hostilia moliri in ditionesque Suae Majestatis irrumpere velimus, seiscitari ridiculum plane est, maxime, dum non saltem propriis sed conjunctis Turcarum exercitibus id ipsum nos facturos fingit aut credit. Si hostes nos credit, quis nisi plane mente captus aut propriis plus justo fidens viribus hostem imprudenter floceipendens, bellique adversa nihil metuens informaret de propria intentione hostem. Si Turcarum auxiliis nos suffultos idem tentaturos retur: sciat non a nutu nostro, sed dispositione Ottomanicae Portae pendere militiam Turcicam, nec Suae Majestatis omnes ministros adco sensu carere putet, quin illis perspectum sit, quibus tam potens Vicinus occupetur. Bidui praeterea itinere confinia Turcica cum Cassovia distent, cicius illine, quam ex nobis, quo exercitus Turcicus sit moturus, ediscere potest. Pacis inter duos Imperatores sancitae tur-

batores is solum nos dicit, aut credit, qui nos non novit. Subjuntas, Vestrae Dominationis minas non multum metuimus, si domesticae quietis pertaesa hostilia molietur, memor sit oportet triti illius dicti: Bellum per quemlibet facile posse incipi, finire autem soli Victori licere. Divinae de cactero Vestram Dominationem protectioni commendamus.

Datum.

Amicus ad officia paratus.

Eredetiye az erd. Muzeum. (*Gróf Kemény József, Erdély története eredeti lev. XVIII. kötet.*)

LXXVIII.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét az Dávid Deák uram fordításával együtt megolvastam. Úgy látom, hogy az dolognak valóságára nézve az másik fordítással mind inkább egyez. Elég keserves dolog, hogy olyan nagy darab határ felől való minden reménységünk így megfogyatkozik. Ezt az egyet tartom mégis az Dávid Deák uram fordításában valami kiesinynyel jobbat, hogy az hódoltságban levő faluk birodalmából nem rekesztettünk ki teljességesen, hanem azt poroncsolja az fővezér, hogy nagyságod úgy birja azokat, többször panasz az portára ne menjen ellenünk felőle. Az fővezér levelére való választételt még tegnap nagyságodnak elküldöttem, az én csekély elmém annál tovább most is abban az dologban nem mehet; az minutának előljáró beszédében okát is megírtam, miért kellett az minútát az szerént formálnom, mindazáltal álljon az egész dolog az nagyságod kegyelmes dispositióján. Az székre kegyelmes uram az urak közül még senki sem gyűlt, hogy ő kegyelmekkel közölhettem volna az dolgot az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént, mert az szék szeredán áll be, nem elébb. Én is az széknak végét adván Isten érnem, nem késem az nagyságod szolgálatjára Balásfalvára alámenni. Adja Isten talájam nagyságodat szerencsés órában. Datum Ludas die 23. Maji. Anno 1672.

Nagyságodnak alázatos hive

Bethlen János m. p.

Külső czim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nékem kegyelmes uramnak adassék.

Egykorú jegyzet: A. 1672 Mense Majo. Balásfalvára hozott Betlen János uram censurái az Szilágybéli dolgok végett fővezér embere hozta levélre.

(Erdélyi Muzsuzegyet Gr. Mikó J. ajándéka.)

LXXIX.

A névjegyben: Musztafa Sebes-Lugos mirilivája.

Peesét hely. Oldalra fektetett tundra, alatt a következő sorok törökül: barátom ország királya! Eszközöld kérlek, hogy ezen embereink Turnya Péter kezéből megszabaduljanak s részemről hasonló esetben viszonzszolgálatomra számolhatsz. Így értsd meg.

(P. H.)

Mi Musztaffa bég, Disder aga, Ahmet aga, Szulman aga, Huszein aga és Ill aga, Karánsebes és Lugos tartományának és ahoz való szanczákságoknak főgondviselő bégje és agák ajánljuk nagyságodnak minden hozzánk illendő szolgálatunkot, Istentől kívánunk sok jókat.

Ez levelünk vivő egri janesárok panaszkodnak jelentvén, hogy az elmúlt napokban berbécsekért menvén, hogy nem vehettek, Vinczen Rác Ivánra találtak és valami kénessővel megalkuván, melyet az nagyságod igaz zalaknai kamarjából vött volt mind régiával együtt az nagyságod zajkányi vámjánál, bizván igazságokhoz magokat, az tolvajok főlelmek miá akarván éjjel általjőni, hogy Turnya Péter uramhoz nem tértenek, embereket reájok támasztván, mind kénessőjüktől s mind penig egyebektől megfosztotta, azután is bacsian törvények lévén egyéb vétekben nem találtattak, hanem hogy be nem tértek; az kénesső penig igaz marha találtatott, az mint nagyságod az levélből is megláthatja és kitől vötte. Nagyságodat azért mindnyájan szomszédságosan kérjük, mostani véteket avagy peresztényeket nem tekintvén, hanem inkább a jó szomszédságot, méltóztassék parancsolni Turnya Péter uramnak az kénesső és egyébb egyet-

mások felől, mely szomszédságos jóakaratot hozzánk mutatván, minket is ha miben megtalál és parancsol, szolgálni igyekezzünk. Tartsa Isten nagyságodat sokáig. Karánsebes. 1672. Maji 10.

Nagyságodnak jóakaró szomszédi

Idem qui supra.

P. S. Most is az felírt jancsárok az bassát akarták megtalálni, de mi az jó szomszédságot tekintvén nem engedttük hanem levelünkkel nagyságodhoz küldöttük, hogy se nagyságod se mi ne búsíttassunk többé.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino ac Siculorum Comiti, Domino ac Vicino nobis singulariter colendo.

Eredetije az erdélyi Muzeuumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. levelekben XVIII. kötet.*)

LXXX.

Propositiones Dominis Statibus ad diem 27. praesentis Junii Anni nunc currentis congregatis exhibendae.

1. Noha ő kegyelmek közönségesen országúl az közelebbik elmúlt fejevári gyűlésében az portára beküldendő adónak felvetésében illendőképen munkálkodott; mindazáltal mivel az szomszéd török vitézekkel controversiában forgó tartományoknak eligazítására az fényes portáról commissariusok jötteenek vala ki, annak az dolognak alkalmatosságával az ország adajából egynéhány ezer tallért kellett erogálnunk az böcsületes szász natiótól felvévén, melynek menyiségéről magok ő kegyelmek relatiót tehetnek az nemes ország előtt; azért szükséges annak suppleálásáról tegyenek rendelést ő kegyelmek, sőt tavalyi esztendőben is az adónak hujja lévén, mennyi summa pénzzel kellett azt ki pótlani, arról való jegyzést alá küldöttük ő kegyelmeknek. Mind az két rendbeli defectust ő kegyelmek egyben tudván, tegyenek oly igazítást az dologban, hogy annak szokott idejében az ország adaja

egészen az portára bévitettség, mely nélkül ez az nyomorúlt haza megmaradást magának nem ígérhet.

2. Az mely tartományokat az váradi vitézek Erdélyországtól az Ali passa adott hitlevele ellen elfoglalni ügyekeznek, sőt nagy részét el is foglalták, azoknak megtartásában és felszabadításában mennyit munkálodtunk ő kegyelmekkel együtt, nyilván vagyon mindeneknél. Mindezeknek az munkáknak és sok költségnek s fáradságnak mi lött szaporája, szükséges, ő kegyelmek az fényes portára utólszor ezen dolog végett beküldött atyjokfiától Szilvási Bálint uramtól értsék meg. Rosnyai Dávid deák lévén ezen dologban tolmács, ha miben kívántatik, az dolgot cum circumstantiis tőle is ő kegyelmek megérthetik.

Ezen materiától nem Szilvási Bálint uram által, hanem maga kapuesi passája által minemű levelet küldött az fővezér nekünk, annak is igaz paráját alá küldtük ő kegyelmeknek. Az haza nem csak miénk, hanem közönségesen ő kegyelmeké; mind ezeket jól megfontolván kövessék azt, az mi ennek az szegény hazának megmaradására leghasznosabb.

3. Naponként közelítvén az ország adájának az fényes portára való küldésinek ideje, szükséges ideje koránt tegyenek rendelést ő kegyelmek, ki legyen főkövet az adónak bevételre, és kapikiha is ez jövő esztendőre.

4. Némely nap érkezék tudósításunk az kapikihától, hogy neki az fővezér háta megül lött volna olyan intimatiója, tudósítana bennünket arról, mivel még az mikor Erdély szultán Szulimán oltalma alá confugiált, belé íratott volt az athnámében, hogy ha az török császároknak Erdélyhez közel helyekre lenne hadi indulatja, tartoznék Erdély éléssel gazdálkodni, az melyet Bethlen Gábor is szultán Oszmán idejében praestálván, mind az országra s mind magára az fényes portának nagy jóakarattját vonta volna; azért mi is az nemes országgal együtt, minekelőtte az fényes portától arról parancsolatunk érkeznek, azon dolgot követni el nem mulatnók, így kedvessége is az cselekedetnek több lenne, nem is praescribaltatnék előnkben, mit és mennyit küldenénk. Egyéb aránt erről való parancsolat minden bizonynyal elérkezik nem sokára. Azért nekünk úgy tetszik, jobb ideje koránt erről is

tegyenek rendelést ő kegyelmek, ha ilyen fogyatkozása és csak nem éhelhalásra jutott állapotjában ez hazát ettől az költségtől teljességgel meg nem menthetjük, akár csak rész szerint az terhet könnyebbithessük rajtok.

Hátára jegyezve : A. 1672. pro 27. mensis Junii radnóthi országgyűlésében beadott propositiók.

Erdélyi Muzéum. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVIII. köt.*)

LXXXI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine mihi benignissime ac Clementissime.

Tisztelendő és Illustrissimus és énnekem sokban engesztelöm. Az nagyságod levele kezemhez jött, és alázatossággal vettem, melyből az nagyságod szerencsés boldog jó egészségét nagy szívem örömevel értettem, nem kicsiny conturbatiomnak örömevel az mindenható Istennek hálát adtam avagy dicsirtem, mely jó egészséget az jó Isten szüntelen, és minden időben engemet méltóztasson hallani kívánom tiszta szüdből.

Az nagyságod leveléből egyszersmind értettem, ismértem az nagyságod teljes fogadását és fejedelmi hozzám kissebbik alázatos szolgájához megmutatott kegyelmességit, és az mi szenvedésünknek mintegy kegyelmes részese lévén bennünket az szerencse ilyenképen hozván, minekünk ígírvén, és fogadván bennünket az nagyságod teljes kegyelmessége alá, és az nagyságod birodalma alatt levő földére mindnyájunkkal vala szokotáljuk, tudniillik intézzük és kívánjuk, akár hova békességben történezet nélkül, avagy akadály nélkül, jelen avagy nyilván van az nagyságod hozzánk megmutatott fejedelmi kegyelmessége, szereteti, melyről és melyért köszönet és ismét köszönet leszen, mint ama jó uramnak és kegyelmessemnek Isten napoltassa és árnyékozza meg nagyságodat minden jókkal, követvén mint kegyelmes uram és patronusom instructióját, és reménséges türessel eltűrjük és várakozom, szenvedvén mint s meddig Isten akarátja leszen az nagyságod jó

segedelmével, és az menekedésnek méltóztatni találtatván, magam is ez egyszer közel az nagyságod határinak széljében az gyorgyiai (gyergyói) szomszédságnak mellette, nem távol Lázár István uram jószágától, és várom micsodás idő és az szerencse is még mit fog hozni. Élven jó reménységgel az nagyságod fejedelmi kegyelmességének folyamodásával az törvények, avagy esetek ellen szaladni, az nagyságod titkos jó tetszéséből; hogyha Lázár István uramnak is hír adatnék, nem ártana, sőt haszonra fordúlna avagy lenne nekünk; utólszor pedig valamint az nagyságod jó tetszése leszen annak követői leszünk. Az mi unokánkot, nagyságod alázatos kisebbik szolgáját, küldtem nagyságodhoz; szóval is bővebben izentem, maradván adós teljes életünkkel, Istent imádván az nagyságod jó egészségéért és szolgálni nagyságodnak; az mindenható Istennek kegyelme nagyságodat oltalmazza sok esztendőig virágzó jó egészségben.

Semper humillimus

Servus benevolus

Servanus Cantacuzenus.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Domino et Siculorum comiti, Domino mihi semper benignissimo ac Clementissimo.

Hátára jegyezve: A. 1672. Mensis Augusti cis finem Sorban Cantacuzenus levele.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. kötet.)

LXXXII.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelit az kapitihá levelivel együtt alázatosan vöttem, kiben micsoda dolgokról írjon kapitihá uram, megértettem. Én annak az rossz oláh buérnek itt bennlételét is nem régen hallottam, egyszersmind úgy is hirdetvén az emberek, nagyságod assecuratoriát adott volna Balogh Máthé uram instantiájára neki, hogy országából ki nem adja. Bizony dolog, az az rossz oláh Erdélytől és

nagyságodtól arra nem érdemes, hogy csak egy óráig is nagyságod magát és az országot érette koczkáasztassa ; mert inkább bosszúsággal illette nagyságodat és az országot, mint sem becstülte és kedveskedett volna, míg az első lovon ülhetne Havasalföldében. Mindazáltal nagyságodnak ha assecuratiója kezénél van (kit nagyságod tudhat jobban), annál inkább az ország szabadságára és nagyságod fejedelemségének méltóságára nézve ez igen bajos matéria ; mert még soha Erdély az ilyen hozzája folyamodtakat töröknek ki nem adta, s ha nagyságod kiadná, akkor lépnék olyan szabadságtalanságára, melyet soha következendő időben is bizony senki meg nem orvosol. Másik az kegyelmes uram, ha az vezér ezt az dolgot oly keményen fogta volna, mint az kapitihának Panajot iratja, bizony maga levelit s emberit küldte volna nagyságodhoz felőle ; de ez éppen Grigorasko vajda practicája, kinek úgy hallom Panajot most nagy patronusa, és ő általa akarja csak ilyen ijesztésekkel kézben keríteni azt az buért ; sőt az mint én értettem, ennek az buérnak az kaimekám és más nagy rendek is fautori az portán s ez lehet oka, hogy sem Panajot sem az vajda nagyságodnak nem is mernek írni felőle, hanem csak az kapitihá fülében sügnak, és az által ijesztik nagyságodat. De ha önnön maga az vezér parancsolt volna és parancsolna is felőle, kegyelmes uram az én voxommal nagyságod az urak tetszése nélkül erre választ nem tenne, annál inkább ki nem adná. Most pedig az kapitihának az ő írására könnyti választ kellene nagyságodnak tenni, oly formán csak : hogy az az boér hol legyen azt nagyságod nem tudja, Erdélyben nagyságod hírével ninesen, hanem ha valahon erdön vagy valamely titkos helyen bujdosik, kit is nagyságod nem tud ; csak maga híveire viselhessen gondot, nagyságodnak más idegen nemzetre kevés gondja volna. Azonban ha nagyságod tudná hol volna, izenni kellene neki, hogy magát elrejtse és ne mutogassa, sőt a brassai bírónak is izenne nagyságod felőle, ha ott van, rejtekhelyen tartsák, ne mutogassák. Az mi az életet illeti kegyelmes uram, noha azt is én nem oly seriumnak tartom, az mint az kapitihá rémiti nagyságodat, hanem azzal is Panajotot hiszem, hogy akar complaceálni az vezérnek, mindazáltal az ugyan nagyobb consideratióra való dolog,

mert hihető az is vezér említette Panajotnak, szerezne innen is élest, s ő már maga industriájának akarja az vezér előtt mutatni, ha mit extorqueálhat. De kegyelmes uram, ha semmit az vezér nem kívánna is tőlünk, de az szomszédunkban járván, méltán kellene kedveskednünk, az mivel lehetne neki; kiről való vékony tetszésemet én most az gyűlésen is megmondám az urak előtt; de kegyelmes uram úgy látám, kevés embernek volt ahoz kedve, annál inkább, ha az egész tanácsnak tetszenék is ez, hogy küldjünk, de az ország nélkül az az gádzalkodás ki nem telik; mert az egész tanácsnak sincs annyi élése, az ki oda elég volna, annál inkább az elküldésében módja; egynéhány személy pedig országért hogy költsön, nem köteles reá, hanem, ha küldünk, mind azt, hogy mit és mennyit küldjünk, s mind pedig mi és micsoda formában küldjünk, országnak kell elvégezni. Kire nézve kegyelmes uram, ehhez az én vikony tetszésem szerint nagyságodnak, sem másnak nyúlni ország nélkül nem lehet. Egyébiránt az én voxom az, hogy küldjünk előbb ajándék formában, mint sem azután kételenítettünk adni erőszakból. Bö írásomról nagyságodat alázatosan követem, de ily nagy materiákban méltán több szónak és discursusnak is szükség volna lenni. Ajánlván ezzel Isten kegyelmes gondviselésében nagyságodat. Bonczida 8. Julii A. 1672.

Nagyságod alázatos szolgálja

Bánfi Dienes m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátúra jegyezve : Banffi Dienes uram censurája az éles és szpártár dolga felől. Hozták Radnótra A. 1672. die 10. Julii.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

LXXXIII.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgálatomot ajánlom, Isten nagyságodat sok időig való békességes országlással, hogy megáldja kívánom szüiből.

Kegyelmes uram az tavali télen adott volt nagyságod

egy néhány köből búzát, melyet Beszterczére szállítottam volt, most is ott vagyon, annak látogatására emberemet küldvén, nem akartam elmúlatni, hogy nagyságodát ez levelem által meg ne látogatnám, hogy ha nagyságod méltósága eleiben iktatják, kívánom ez írásom találja nagyságodat virágzó állapotban, kedves jó egészségben. Kegyelmes uram tudnám mint kellene, hogy nagyságodnak gyakortabb híreket írnom kellene az szomszédságban való állapotok folyásáról, igazán mondja nagyságod nékem, hogy ritkán irok nagyságodnak, (oka ez) mivel egyet nem látok mind felső mind alsó rendek közül nagyságodon kívül, kikkel mikor rabságból megszabadulván, vékony tehetségemmel, szolgálatommal jót töttem, mindenik már azok énnekem gonosz akaróim löttek. És így nem hogy mikor levelem ő kezekben megyen nagyságodhoz iktatnák, sőt az vízben vetik, melyre nézve ha lelkemet nem félténém pagánynyá lennék és bosszúmot rajtok kitölténem, nagyságod megértheti; de én ezzel is nem gondolván, Isten után nagyságodhoz bizván, tudom nem maradok teljességgel kárban. Kegyelmes (uram) az elmúlt napokban egynéhány ezer tatár és kozákkal elegyes, Movilóból kimentek volt, hogy már Bán nevű lengyel várost felveszék, sokadalom lévén Movilónál, más áros emberek megértvén szándékokot, mentest hírt adtak az lengyeleknek s fizetett had is volt ott quartélyban mind kozák ellen való vigyázásért, és mingyárt öszve gyültek, majd kétezerig való lovas választott had, s nem is várták hogy az tatár, kozák reájok menne, hanem mingyárt kiszállottak és eleikben mentek; egy lengyel próbálni látni, mint vagyon az dolog, mikor alattomban közel jöttek volna az kozák tatár táborhoz, tehát egy tatár sétál volt valami halomok között, ők azt látták, és lest vetettek arra, merre fele szaladni kellett, mások pedig megmutatták magokat, az tatár közel várta őket, mert gondolta magok féle lovasok; mikor szaladni akart, akkor ismérte meg, hogy nem ő félék, mikor futni kezdett, az lesben valók csak nyakon fogták, szintén a tábor mellett vitték el, az megmutatta mindenképen mint s mennyien vadnak kozák és tatárral s mely felé akarnak menni s hol vagyon tatár kozák strázsa, úgy reá vitte az lengyeleket az kozák tatár strásájára, hogy három avagy négy részről

környülvették az tatárt kozákok, egy abban el nem szaladt hírt mondani, azután az derék táborra mentek, szintén úgy bántak, mint nagyságod Kucsukkal cselekedett Kemény Jánosnak, még rútabbul is, noha az erős harcok volt két úttal, rettenetes álgý lövés, füst, egyik az másikat nem látták, az lengyelek pedig senki más fegyvert avagy lövő szerszámot nem fogtak csak mezítelen karddal harcoltak; esküvések szerint úgy annyira harcoltak az kozákokkal, hogy sem székéből sem földből magoknak sánczot nem verhettek, annyira az lengyelek egyik az másikon által menván az álgýukat elvették, az tábor felbontották, utoljára nem lévén az kozákoknak mihez kapni, az karuczákból ama lóvonó fát vették, avval kezdték magokat oltalmazni, ezzel is semmit sem használtak, ugyan csak négy részben is felbontották őket, rettenetesen vágták őket, mint az káposztát; lesben is voltak, azok is mikor immár futni kezdettek, elejekben állottak mind elől mind hátul vágták mint akarták, mert senki harcolni nem állott, csak szaladtak kitől lehetett. Szintén egészen Movilóban is az lengyelek bementek, az palánka kapujáig mind vágták őket; annyira szorult volt az kapuban kozákság, hogy egyik az másikat letapodták, az palánka kapuját is az lengyelek elfogták volt, majd félóraig tartották, osztán az kapuból megtolták őket, senki sem hozhatott elől hírt az vároasiaknak, hogy betakarodnának az palánkában, minél az lengyel megverte az kozákokat; csak akkor volt hírek benne, hogy már az lengyel kaput elfogta volt, az város népe pedig sietett az kapura, ha tekintik lengyelek voltak; osztán az lengyelek az városnak neki kezdettek, mind embert, asszonyt, leánt, férfiat mindegyképen vágták, akár nagy akár kicsi; utoljára az várost felégették, porrá tötték, egy karó fenn nem maradt, nem sokan vároasiak, kik csak tehették elszaladtak innen az Neszteren; sokadalom lévén ott, sok károkat vallottak az áros emberek; úgy vagyon, hogy az palánkot is megvették volna az kapuját is meg nem adták volna, de mind az tatár és kozák tüzésében sok felé elszéledtek az lengyelek, és nem volt elegendő ember, ki tarthatta volna; úgyosztán össze gyűlvén, az városhoz fogtak és az vároasiakat levágták, mert az kastétban is senkit be nem bocsátak, kit levágtak jobb részét mind

az tűzben vetették, mint akarták úgy bántak velek; csak az kik az kastélyban voltak azok maradtak, de azok is nem sokára megholdolnak, mivel szabadoson ki nem járhatnak, sőt az város is pusztán áll. Ma 15 napja mikor a vajda ő nagysága postája az lengyel királytól Varsáról megindult, úgy beszéli, hogy ő utána harmad avagy negyed nap mulva az lengyel király is meginduljon bizonyoson, Liublin felé jöjjön, onnan ismét Ilvóra szálljon, oda gyűljenek az egész respublica és az had, úgy szálljanak osztán alább az Ukraina mellé az kozákok ellen. Az muszka is bizonyos dolog parancsolt az alatta való kozák hatmanijnak felülni az lengyel segítségére az kozákok ellen, kik az törököknek holdoltak, ezt látván a törököknek nem igen tetszik, úgy vagyon parancsolt az bassa az egész Bucságnak felülni, az krimieknek is kijönni, de az mint látom nem igen sietnek véle, kozák szavára feltámadni az lengyel ellen az krimi tatár; mert most az török az tatártól nagy adót vészen, de az tatár az töröktől semmit nem vészen, az lengyeltől pedig 40 ezer aranyat vészen, nehezen engedi ki kezéből; az khamot is megváltoztaták, most nagyságod is közelebb leveleivel érheti az vezért, mert Lándor Fejérvár felé ment, az császár még tovább ment bolondoskodni, mivel mind kettőt az portára híjják fejekben, eszet akarnak verni fejekbe, ők pedig nem akarják, az khám is mondják Khrimből akarna jönni, Diornál küljebb nem jó, reménlem ez esztendőben nem sok fogjon járni; itt az városban ismét égés történt. Ennekutána is, ha mi dolgok újulnak, alkalmatosságom lévén örömet nagyságodnak megírni el nem mulatom, csak alázatosan kérem nagyságodot az válasz felől, mivel kételkedem, levelem talám nem jó nagyságodhoz, mások megtartják. Istennek kegyelmes gondjaviselése alá ajánlom nagyságodot. Datum in Jasz die 16. Julii 1671.

Nagyságodnak alázatos kissebbik szolgája

Máthé Deák m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak.

Cito.

Cito.

Citissime.

Hátára jegyezve: Allatae 19. Julii A. 1671. Ebesfalva.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.)

LXXXIV.

Illustrissime Princeps, Domine Amice et Vicine nobis benevole.

Utrum ea, quae de intentione Vestrae Dominationis in vulgus incerto Authore spargi coepere, silentio praeteriremus ex progressuque rerum praestolaremur cognitionem veritatis, eam quae ex illis facile subsequutura foret diffidentiae materiam praescinderemus, diu haesimus animo. Sed naturaliter a moribus nostris aliena simulatione semota, tanquam amicus cum eo quem sibi amicum credit candide agere maluimus. Intelligat itaque Vestra Illustrissima Dominatio, ex fide dignis nobis innotuisse relationibus, quatenus in fulgidissima Ottomanica Porta fidelitatem nostram in dubium vocare, ab eademque clam desciscendo Germanicae factioni nos innixos persuadere niteretur. Plenariam huic informationi fidem nondum adhibuimus, maxime dum Vestram Illustrissimam Dominationem ipsammet appellamus testem, nil unquam nos contra Vestram Dominationem esse molitos, novercande quin potius rebus ejus fortuna tam precibus quam etiam expensis quantum in conservanda Vestrae Illustrissimae Dominationis familia laboravimus, sit res ipsa testis. Principem Christianum contra eum, a quo nunquam est laesus, talia moliri vix mente assequi possumus. Si vero informatio praeinserta genuina est, nullo accusationem hanc niti fundamento anteactarum rerum progressus testantur. Illustrissimum enim supremum Vezereum totamque Aulam Imperatoriam non latet, quantum retroactis annis in recipiendis sub patrocinium Potentissimi Imperatoris Hungaris laboraverimus, quorum causae faventes Serenissimae Domus Austriacae incurrimus odium. Ridiculum itaque est Domus Austriacae hostes hic in Transylvania habuisse et hodie etiam habere receptaculum; Nos interim illi adhaerere, cujus hostes dietim protegimus. Rebus itaque sic fluentibus sigmenta talia non multum curamus, sed Vestram Dominationem, cujus singulari amicitiae multum semper tribuimus, ex amico inimicum factum indoleremus. Caveas itaque charissime Amice rebus a Christianitate tam alienis admovere manus. Caveas propitium

tibi numen amicitiae tam oblique satisfaciendo in perniciem propriam irritare. Ne dum quem in retroactis mutationibus tam justum quam misericordem est expertus, cogat justitiae suae in persona Vestrae Illustrissimae Dominationis facere exemplum. Praestat sanctam utrimque colamus amicitiam, cui ex parte nostra tam hactenus est satisfactum, quam deinceps fiet, dum modo recipratio non desit. Iterata praeterea retroactis mensibus ex Aula Imperatoria de pace cum Germanis illibate servanda accipimus mandata, cui nos obtemperare volumus. Sed Proceres ex Hungaria profugi molesti nobis sunt, dum ipsos in Hungariam erumpere vetamus, asserentes per mediationem Vestrae Dominationis assensum praebuisse Illustrissimum Dominum Supremum Vezerium huic ipsorum eruptioni, sed nobis longe diversum est hactenus demandatum. Vestram quocirca Illustrissimam Dominationem confidenter rogamus, Illustrissimi Domini Supremi Vezerii mentem nobis aperire ne gravetur, si hoc ipsum est ipsis permissum, ne Illustrissimi Domini Supremi Vezerii indignationem progressionem eruptionis impediendo incurramus. Eandem de cetero Divinae protectioni commandamus. Datum in Castro nostro Radnoth die 17. mensis Julii Anno Domini 1672.

Ejusdem Illustrissimae Dominationis Vestrae Amici et vicini benevoli

M. Apafi m. p.

Kivül : Illustrissimo Principi Domino Joanni Gregorio Gyika, Dei gratia Valachiae Transalpinae Vojvodae et haeredi perpetuo. etc. Domino Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. kötet.*)

LXXXV.

Kapichianak szóló levél minutája.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram.

Turzai által küldött fenséged levelét elvöttük, irását megértettük, most szintén hatalmas császáruk parancsolatja szerint az élés szerzésében szorgalmatoskodunk éjjel nappal, melyet hatalmas császáruk táborára küldhessünk; de mivel az mint maga hűséged tudhatja, mely rettenetes nagy szükség volt mind eddig ebben az országban, kételenség alatt abból kell kitelni az élésnek, az mit most aratnak. Mindazáltal azon leszünk, messzére ne haladjon; ha lehetne, egy órában vinnők véghez; azért ha erről szó lesz, bátorságosan megmondhatja hűséged, hogy mentől hamarabb lehet béküldjünk. Annakfelette az micsoda híreket mind Lengyelországtól s mind az német részről érthettünk, arról az fényes portát tudósítani szükségesnek ítélvén, im az fővezérnek ő nagyságának török nyelven levelet írtunk, hasonlóképen többeknek is; hűséged adja meg; de ennek az török levélnek úgy kell menni az fővezér eleiben, hogy se Panajot se más ne láthassa. Írtunk más levelet deákul ugyan az fővezérnek ő nagyságának, azt nem bánjuk, bár Panajot előtt adja meg hűséged Dávid deákkal együtt, minden dolgokban egyet értvén véle.

Az fővezér tihájának is kell írni egy levelet, csak olyan formán mint az csauz passának.

Hátára jegyezve: A. 1672. 26. Julii Gyulai Thamásnak kapichának expedíáltatott Radnótról.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

LXXXVI.

a.)

Fővezérnek szóló levél minutája.

Celsissime Domine mihi gratiosissime.

Magno meo infortunio hoc contigisse video, quod jam dudum in animo conceptae gratitudinis occasio per me effectuari nequivit, antequam Potentissimi Imperatoris mandatum Vestraeque Celsitudinis litterae de transmittendo commeatu scriptae mihi fuisset redditae: decreveram enim in animo,

quam primum Potentissimum Imperatorem Poloniam versus arma moturum audiveram, Divorum meorum praedecessorum exemplum sequi, in commeatuque juxta meum posse administrando obedientiam erga Fulgidam Otthomanicam Portam testatam reddere; sed intentionem hanc meam hactenus impedivit sterilitas trium ferme annorum, maxime autem aestatis anno proxime praeterito elapsae; testimonium enim in veritate perhibere possent duo Valachica Regna, unde Transylvani et anterioribus, maxime autem anno praesenti parata pecunia triticum sibi coemerunt, eoque sunt universi hujus Regni Incoli dietim sustentati. Hac difficultate impeditus intentionem praespecificatam differre sum coactus praestolatus messem imminuentem ea intentione, ut non curata etiam praesentis messis mediocritate, etiam si nulla ea de re supervenerint mandata, satis facerem obedientiae fulgidissimae Ottomanicae Portae debitae. Hoc itaque unicum doleo, quod jussus jam faciam id, quod sponte et summa cum gratitudine facere decreveram. Itaque Celsissime Domine, libentissime quod Potentissimus Imperator ac Celsitudo Vestra jubet, secundum afflictissimi hujus Regni vires exequi absque dilatione paratus sum. Meque sub tutela ac protectione Celsitudinis Vestrae unice recomendo, eandemque Divinae protectioni commendo. Datum etc.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus.

b.)

Panajotnak szóló levél minutája.

Illustrissime Domine, amice nobis semper honorande.

Magnificus Dominus T. T. Aga literas Vestrae Illustritatis diligentiae suae commissas nobis tradidit, ex quibus gratanter intelligimus boni amici officio Vestram Dominationem erga nos esse functam, literisque suis amicabilem tam salutare, quam etiam de negotiis praesentibus informare. Latorem itaque literarum Vestrae Dominationis congruo excepimus honore, nec speramus eundem cum disgustu hinc rediturum. In transmittendo commeatu quoque libentissime quidquid praestari potest praestabimus, et praestitissemus jamdudum, nisi tritici penuria messem paestolari nos coegisset. Nos in Fulgi-

dissima Ottomanica Porta singularem in amicitia Vestrae Dominationis collocamus fiduciam, amicabiliter rogantes, velit nostris invigilare negotiis, nos quoque in omnibus occurrentiis Vestrae Dominationi complacere non praetermittemus, eundemque Divinae protectioni commendamus. Datum.

Illustrissimae Vestrae Dominationis Amicus servire paratus.

c.)

Cs a u z b a s s á n a k s z ó l ó l e v é l m i n u t á j a .

Illustrissime Domine, Amice nobis honorande.

Salutatorias Vestrae Illustritatis literas, Magnifico Domino T. T. eas nobis exhibente, amicabiliter recipimus, multum animo applaudentes synceritati Vestrae Dominationis erga nos declaratae; Deo favente inter tot rerum difficultates, ad Vestrae Dominationis aliorumque Potentissimi Imperatoris fidelium servitia salvi supersumus, valetitudini Vestrae quoque Dominationis congratulamur, ut ea diuturna sit, felicissimisque successibus a Deo donata, sincere optamus. Vestram Dominationem summa cum confidentia rogamus, sicut hactenus, ita deinceps quoque juxta rerum exigentias nostris rebus favere ne gravetur, promptissima gratificandi officia nos quoque minime neglecturos certo sibi persvadeat. De caetero Divinae protectioni Vestram Dominationem commendo. Datum etc.

Illustrissimae Vestrae Dominationis Amicus ad officia paratus.

d.)

T ö r ö k c s á s z á r n a k s z ó l ó l e v é l m i n u t á j a .

Potentissime Imperator, Domine Domine mihi naturaliter clementissime.

In emolumentum late per orbem terrarum diffusi Vestrae Majestatis Imperii Deus eandem Majestatem Vestram diu conservét, felicissimisque rerum successibus in dies reddat Illustriorem.

Imperatoria Vestrae Majestatis mandata ad pedes ejusdem humillime provolutus recepi, obsequii itaque erga fulgidis-

simam Ottomanicam portam debiti memor, id quod est imperatum, secundum huius afflictissimi Vestrae Majestatis Regni vires quanto citius effectuare adnitar, quod non jussus etiam jam dudum sponte humillime offerre decreveram, nisi aestas proxime praeterita adeo sterilem produxisset in Transylvania messem, ut universi Transylvaniae incolae tritico in duobus Valachicis Regnis pecunia empto semet sustentare sunt coacti; hac difficultate impeditus quod tempestivius facere volebam, ad praesentis messis dies est dilatum, qua Deo favente in horas imminente absque omni tergiversatione Vestrae Majestatis mandatis obsequentissimus esse volo. De Imperatoria ejusdem erga me et haereditarium Vestrae Majestatis Regnum clementia nihil dubitans. Deus Majestatem Vestram diutissime incolumem conservet.

Vestrae Majestatis humilimus servus.

e.)

Panajot levelébe postscripta. Ex literis continui nostri oratoris 6. praesentis ad nos adlatis intelligimus numerum curuum, quibus in castra Potentissimi Imperatoris commeatus ex Transylvania vehi oportet, ad instantiam Vestrae Dominationis Illustrissimum Dominum Supremum Vezereum ex parte relaxasse, ut quadringenti non amplius transmittantur currus; quam Vestrae Dominationis sinceritatem grato recolentes animo, nos quoque in omnibus rerum occurrentiis Vestrae Dominationi gratificaturos spondemus. Curuum interim transmittendorum diligentissimam adhibebimus curam, quos tabellarius Potentissimi Imperatoris ipsemet committaturus est.

Hátára jegyezve: Török császárnak, fővezérnek, Panajotnak, csauz passának szóló levél minutája az élés felől expedita Radnótról A. 1672. 26. Julii.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVIII. kötet.*)

LXXXVII.

Generose Domine Domine mihi observandissime.

Literas meas de dato 6. Praeentis Generosam Dominationem Vestram accepisse non dubito, in quibus pauca scribere poteram post primam audientiam; ex post occasio non erat cui tuto literas concedere licuisset, et alioquin etiam in ea eram opinione, quod non diu detinebor, id quod nihilominus contra spem meam factum est.

Septima praesentis audientiam denuo obtinui apud Principem, occasione cuius ultra duas horas mecum colloquebatur de ratione status et in universum de negotiis Hungariae et horum fundamentis, causis etiam et rationibus, quare huc usque tam lento gradu et exiguo eventu Res et instantia Dominorum Exulum progressa, ubique haeserunt, quo in passu singularia occurrebant, sed quae calamum respuunt. Post illa retulit se ad denunciationem per Dominum Nemessányi factam, posse nimirum Dominos Exules sine indignatione fulgidae Portae erumpere, dum et in quantum ulterius pati nequeunt, et viribus propriis confidere audent; casu autem quo post alia impedimenta (quibus manifesta remedia ex causis singularibus vix speratur), correspondentia cum Hungaris extraneis non ex omni parte fida consequenter mutua insurrectio incerta esset et ambigua, subsistendum svaderet ad tempus in patientia, donec assiduo labore et continuis apud fulgidam portam fatigiis, quae sanctissime dum vivet pollicetur, impedimenta vel removeantur, vel vero Turca expeditionem praesentem contra Polonos conficiat; quo peracto nihil certius esse, quam quod Germanum aggreditur, quia non solum Candiam contra conditiones Pacis juvat, sed et nunc exercitum suum in Polonia habet Austria. In praesenti equidem nihil videt, nihil intelligit Turca, dissimulat omnia, semper dicit pax, quia non habet tempus et occasionem; sed quamprimum tempus habebit, pactum faciet cum Hungaris, et certissime persolviet Germanis; stultitiam esse cogitare, quod Hungaros tantum sic relinquet si enim Cosacos, quos Rusticos saltem aliquos et spoliones esse dicit, tam potenter defendit, id quod modernum Bellum contra

Polonos manifeste docet, quis poterit sibi imaginari, quod Gentem Hungaricam non adjuvabit, quando habebit tempus. Imo si in principio Mediatorem aliquem habuissent Hungari, qui ipsorum causam constanter egisset in Porta, relictis Cosa-cis omne robur omnemque potentiam convertisse in defensionem Hungarorum, sed quia secus factum erat, (cujus causas etiam enarravit), ita videns Turca nullam seriam continuat-ionem desidi-orum Hungaricorum, ad illos sese convertit. Huc usque cum Hungaris placidissime egit, absolutam negativam nullam dedit, reputando eos, qui ad ipsum confugerunt pro fide-
li peculio suo, et servat eos sicut Zolyomium, etc.

Plura occurrerunt, et talia, quae si nonnulli scient, longe alias personas induerent, sed tempus et moderna infelicitas tacere jubet; si Deus concesserit os ad os fideliter omnia et realiter. Universum discursus hic iteratis conclusit: Si Domini Hungari pati ulterius non possunt, et confidunt, quod extra auxilium Turcicum aliquid efficere valerent, habent annuentiam, tentent in nomine Domini; insinuationem quod attinet, de ea consequenda exiguam spem habet, eo quod Ratio Status et Turcarum natura hoc ad nunc non permittat, nec sperat quemquam sese vi armata oppositurum contra Dominos Exules, qui Imperio Ottomanico subjectus est.

Caeterum quia punctatim modernam Dominorum Exulum Denuntiationem consignandam semel iterumque mandavit, ita mandato satis facere debui, sicuti potui, et celeritas permisit, ejus verissima paria praesentibus iuculsi, Originale cum literis ad Dominum Panajota datis, sine omni mora emisit, sed responsum ad praesens adhuc nullum habet.

14. praesentis Princeps cum quadraginta sex Vexillis Militum, Vexillo itidem Imperatoris et Regni, ut et duobus Boncsokonibus, quae cum magna solemnitate et pompa per duos Boyerones efferebantur, in campum splendidissimo apparatu progressus est, et licet ad vesperum in Arcem reversus fuerit, Vexilla tamen tentoria et omnia in campo (qui uno medio milliari distat a Civitate) cum sufficienti custodia reliquit. Hodie ipse sequetur, si pluviae non impediunt, et subsistet in campo per tres quatuor dies, donec Milites Provinciales confluunt, post rectum in Moldaviam properaturus, quia Imperator

vocat, qui sequenti die Sabbathi ingressum suum in Jász-Vásár, quae residentia est Principum Moldaviae, habebit, Polonos inde infestaturos.

15. praesentis Legatus Tartaricus advenit, qui refert caesos esse Polonos, captivos etiam qui ex Germanis et Polonis, Hungaris etiam aliquod constabant, ultra ducentos ad Imperatorem abductos.

Hodie fama est, exercitum Gallicum, qui ad ducentena millia bene armatorum sese extendat, stare in campo ad Rhenum fluvium, ob quod Electores et universum Imperium arma induerint, Sveco etiam et Dano magno Belli apparatu instructis, sed quo tendant sciri adhuc nequit.

Respublica Polonica jam pertaesa fertur imminentis Belli. Vires Turcicae lento gradu progrediuntur, cum enerve- tur Regnum Poloniae per militem proprium, et inde in intestinas dissensiones, quae jam ex multis partibus initia sumere videntur, proruat : quo facto felicem rerum conficiendarum successum sperare poterit id quod et Hungaricas res facilitaret et felicitaret.

Propter tarditatem responsi, haesterna die audientiam rogavi, quam etiam post coenam obtinui, proponens, quod tempus sensim praeterlabatur, et videam quod Sua Celsitudo sese itineri praeparet, sic instarem humillime, ut si responsum aliquod allatum de me ad Dominos Principales meos remittat. Respondit Princeps : ne sim dubius in cura Suae Celsitudinis, bene me vidit quotidie in Aula sua, si responsum aliquod advenisset, statim me vocari curasset, sed quia cursores nondum venerunt, non est modus ut me dimittat ; quia vero et utile et valde necessarium, ut hominem aliquem ex Dominis Hungaris semper a latere suo habeat, ita jubet ut sequar Suam Celsitudinem in Castra, quam primum aliquem rumorem audiat vel ex Valachia, vel ex via, me de facto dimittat. Sua Celsitudo vult constantissime promovere negotia Hungarica, quod ut eo melius fiat, requiritur ut Hominem Hungarum habeat apud se pro testimonio, ad quem monstrare possit, quod hic sit, qui hoc et id sollicitet. Scit Germanum sibi propter ea, nec non et alios offensos, sed nihil curat, vel ob id nunquam desinet laborare, sed tamen tempus ad id requiritur. Hic admiranda discurrit

de fatis consiliorum et praedestinatione rerum humanarum, quibus Deus certam horam et diem praedestinavit, ut sic vel aliter eveniant. Deus flectit et volvit negotia humana, sicut ipse vult, consiliis humanis nihil saepe valentibus. Appareret exinde, quod saepe imprudentia consilia finem bonum, bona autem eventum malum habeant. Applicavit ad Hungariam, et dixit lente fluere negotia ejusdem, sed jam Deus in arcano consilio suo ordinavit iisdem certam horam, qua felicitabuntur. In quam materiam pro et contra prolixius discursus erat; conclusit, nos laborabimus per modos et media omnia, Deus autem omnia dirigat in finem bonum. Nunc commodissimam habebit occasionem apud Imperatorem et Supremum Ministrum aliosque, qui patrocinari poterunt causas Hungarorum, promovendi instantias Dominorum exulum, Sua Celsitudo nulli labori parcat, facietque cum tempore, ut omnia bene sint. Haec et alia infinita erant (in multam enim noctem protrahabatur discursus) quae dicebat, quorum fundamentalia tantum Generosae Dominationi Vestrae perscribere volui, reliqua autem vel tempus vel aliae rationes scribere prohibent.

Ego jam sequi debeo Martem, tympana et tubas, tantum quod meus apparatus valde subtilis est, mea annona cito deficiet, tametsi in Deo et provisione Majorum spero; Zomoghones non inveniuntur, jam ipsos necessitas decomedere jubebit, si enim tres illos aureos non haberem, de aliis remediis cogitandum fuisset, id quod neque negligam: alioquin in mea praesentia Princeps Camerario demandavit, ut mei curam habeat, videbo quid fiet.

Junior Comes Balassy ex mandato Principis it in castra, si quo casu diutius morari mihi contingeret, expectabo informationem et subsidium pecuniarium; quia Dominus Comes Balassy infallibiliter Hominem post filium repedit, non tamen spero quod diu detinebor: discessus autem nocte dieque properabo; faxit Divinum Numen, ut Generosam Dominationem Vestram cum caeteris Dominis in statu felici, qualem infelicitas Patriae publicae et tot gementes animae desiderant, conspicere queam. Ruit sciens volensque in praecipitium, qui in hac luce non videt. Si tamen ulterius patiendum est, feratur fortiter quod ferri necesse est; nec Deus evigilabit, ruptisque

obstaculis populum suum gaudio et felicitate coronabit. Sic voveo, sic finio, Generosamque Dominationem Vestram Divinae protectioni commendans maneo

Ejusdem Generosae Dominationis Vestrae

Servus obsequentissimus

Daniel Absolon m. p.

Bukarest 29. Julii 1672.

P. S. Illustrissimo Domino Comiti humillimam salutem perpetuamque felicitatem! Servus et equi mei quandoquidem Orphani sunt, patrocínio Generosae Dominationi Vestrae recommendo.

Eredeti az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

LXXXVIII.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos nekem írt levelét ez órában elvettem, melyeket megolvastam az inclusákkal együtt. Irja nagyságod kegyelmes uram nekem, hogy többi között kezembben küldte volna az Balassa Imre uram levelét is, melyet az fiának Kristofnak írt volna; de kegyelmes uram Balassa Imre uram levelét nagyságod ide nem küldte, úgy hiszem talán szükségesnek nem ítélte. Az mi pedig illeti az Absolon levelét és Balassa Kristof uram levelét, azokat kegyelmes uram megolvastam, conferáltam is, nekem úgy látszik az mint nagyságod is méltóságos levelében igen helyesen írja, hogy az az két levél épen ellenkezik egymással; mert Balassa Kristof uram azt írja, hogy az vajda ő nagysága semmiképen nem jóvallaná, hogy az magyarországi atyafiak török segítsége nélkül erumpáljanak, bővebb szóval megírván annak ratióját. Ellenben Absolon uram azt írja, hogy ha az magyarországi atyafiak erejekhez bíznak s tovább nem várakozhatnak, próbáljanak valamit; ez két informatio egymással ellenkezik. Mindazáltal kegyelmes uram Absolon uram is oda írja, hogy ha az oda ki való magyarokkal non est correspon-

dentia omni ex parte fida, (hogy az ő szavait allegáljam), inkább vára kozzanak s az portát tovább kell sollicitálni. Ez az subjecta particula nekem úgy tetszik kegyelmes uram, hogy az feljebb említett contrarietást nagy részént facilitálja. Hanem vagy on az Absolon írásában más nagyobb consideratióra való dolog kegyelmes uram, midőn az vajda szóvával azt írja ezen szókkal: Si in principio mediatorem aliquem habuissent Hungari, qui ipsorum causam constanter egisset in porta, relictis Kozaczis, omne robur, omnemque potentiam convertisset in defensionem Hungarorum, sed quia secus factum erat (cujus causas etiam enarravit) ita videns Turca nullam seriam continuationem desideriorum Hungaricorum, ad illos se convertit. etc. Itt kegyelmes uram világosan az nagyságod méltóságos mediatióját hozza kétségben, melyre nézve láttatnék talám, hogy nem volna illendő az nagyságod méltóságos személyének megmocsolására való levelet azokkal közleni, az kiknek íratott, de kegyelmes uram salvo meliore judicio az én vékony tetszésem ez: mivel sok ezer keresztyén állapotja forog fenn ebben az materiában, egészen az levelet suppressálni salva conscientia alig lehet, rész szerént variálni és úgy elé adni is nem illendő, mert azzal soha nem contentáltatnának az atyafiak, mert mind többet jobbat s nagyobbat hinnének, hogy volt a nekik küldött levélben, hanem legjobb az kegyelmes uram, hogy Petróczy uramot udvarhoz hivatván nagyságod Bocskai urammal együtt, ő kegyelmeknek ketten adja meg in specie az leveleket, tisztességes szókkal akkor megjelentvén, hogy noha az Absolon írásában maga méltósága ellen való czikkelt is lát nagyságod, de bízik Istenben nagyságod, hogy az dolgoknak folyása fogja refutálni az vajda ő nagysága ezaránt való opinioját. Azonban mivel Absolon maga megküldte in paribus, minemű punctumokat küldett be az vajda az magyarok részéről, és abban inferálva látja nagyságod többi közt azt is, hogy nagyságod az porta tilalmazása miatt nem meri kibocsátani ő kegyelmeket az eruptióra, melynek orvoslását is sollicitálják az portán, azért a mit ő kegyelmek az portán sollicitáltatnak, az porta választételének megértéséig annál inkább szükséges vára kozzanak ő kegyelmek, mert nagyságod annál tovább lépni nem mér. In paribus re-

serválhatni az conservatoriumban az leveleket, egyszersmind nagyságod meg is intheti ő kegyelmeket, hogy ha mit akar-nak oda írni Absolon után, ne titkolódjanak, mert valamit az porta nehézsége nélkül és az haza romlása félelme nélkül nagyságod cselekedhetik, az mint eddig úgy ennekutána is nagyságod kedveskedni kész az egész magyar nemzetnek ilyen közönseges igyében; mindazáltal kegyelmes uram az egész dolog álljon nagyságod kegyelmes dispositiójában. Tartsa meg Isten nagyságodat jó egészségben. Datum in Ci-binii die 31. Julii A. 1672.

Nagyságodnak alázatos hive

Bethlen János m. p.

Hátára jegyezve : Anno 1672. die 1. Augusti Ebesfalvára hozott Betlen János uram censurája az Dániel Absolon és Balassi Kristof intercipiált levelekről az magyarországi dolgokra nézve.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

LXXXIX.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod parancsolatját alázatosan vévén egyebet nem tudok arra felelni, hanem az szekerek előtt való ökröket, kiken élést visznek az töröknek, úgy látom senki nem reméli többször, hogy láthassa, el is vették az emberek annak az gondolatjától is elméjeket; ahoz képest nem reménlek abból se kemény akadályt, ha az nagyságod embere az marhákkal is kedveskedik az ország és nagyságod nevével, hogy annál könnyebben kiszabadúlhassanak az szekér mellett való emberek. Az magyarországi atyafiak felől való kérdésre csak azt felelje, mivel nagyságod az vezér parancsolatjához képest régen elvette reményét is azoknak minden munkájok mellől, maga sem tudja nagyságod, ki hol vonta meg magát, ki atyja-fiánál, ki barátjánál, ki **valamelyik** városban élödvén költségén, és akarnak-e valamit és mikor, nagyságod nem is vizs-

gálja ; hogy így egyezzek az követ feleleti mind az nagyságod elébbi levelével, mind az conclusummal, melyet az nagyságod méltóságos személye előtt az urak végezenek nagyságod kegyelmes akaratjából. Isten jó egészségben éltesse nagyságodat. Sz. Pál 11. Kisasszony havának 1672.

Nagyságod alázatos hive szolgája

Haller János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelmnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Hátára jegyezve: A. 1672. die 13 Augusti Radnóth. Haller János uram censurája, az hatszáz élésszekér előtt lévő vonó marhákat Baló László uram praesentálja s az magyarországiak erumpálni való szándékokat detegálja, avagy nem.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

XC.

Kegyelmes uram!

Tegnap napon írt nagyságod méltóságos levelét ma délben hozá meg az posta, az éjjel hol járt véle, maga tudja, melyből alázatosan megértettem minémű dologról kívánja nagyságod vékony censurámat. Csekély elmém szerint két dolgot látok consideratióra valót ebben az materiában ; legelsőben az Spanchau fenyegetését, hogy ha az Debreczenben confugiált magyarországi uraimék erumpálni fognának, veszedelem fogná követni az várást miatta. 2. Hogy ha az német tábor közel szállna hozzájuk, úgy is attól félnének. Az első kegyelmes uram, úgy látszik nekem, fundamentum nélkül való garázda keresés, mert az kiknek eruptiójáért őket fenyegetik, nem Debreczenben, hanem Erdélyben vadnak, azok ha szintén az mely számkivetett szegény magyarországi emberek ott Debreczenben nyomorganak, egy órában kiűznék is Debreczenből, de azok csak közönséges renden valóok lévén, nem azok által, hanem az Erdélyben confugiált magyarországi főrendek által lészen az eruptio, ha valahogy lészen. Ezt az németek is jól tudják, az Debreczeni uramék is

ez szerint megmondhatták. Az második sokkal súlyosabb, ha tudniük az német közel szállana hozzájuk táborban. Ezt nagyságod magánosan meg nem orvosolhatja, az debreczeni uraimék is tartoznak az töröknek nem csak Váradá, hanem Budára is hírré tenni, megjelentvén az németnek szándékát, fenyegetődzésit ő ellenek az Erdélyben confugiált magyarországiak eruptiojának alkalmatosságával; könyörögjenek is azon, hogy legyen gondviselés reáják, mert ha ezt elmúlatják az debreczeni uraim, nagy romlás követheti őket, melyet hogy elkerüljenek, az Debreczenben confugiált exulok kiüzésével ne reménljék az feljebb megírt okra nézve. Egyébaránt, ha abban láttam volna securitását Debreczennek, hogy azok az szegény emberek onnét kimenjenek, nagyságod méltóságos nevével irattam volna nekik. Ezeknek utána ajánlom Istennek gondviselése alá nagyságodat. Datum ex Teremi die 12. Augusti Anno 1672.

Nagyságodnak alázasatos híve

Betlen János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nékem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára jegyezve: A. 1672 Circa initium Augusti Radnótra hozott Betlen János uram censurája az debreczeniek hozta levelekre, hogy az német fenyegeti őket, ha az magyarországiak erumpálni fognak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. története ered. lev. XVIII. köt.*)

XCI.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császáruk váradai végvára quártélyában lévő kapi jancsár híveinek parancsoló s gondviselő jancsár agája s hetvenezer jancsárok főürának az tekintetes és nagyságos három kornétás vezérének és jancsár agának képe Iszá aga.

Kévánjuk Isten ő felsége kegyelmedet sokáig éltesse az hatalmas császáruk szolgálatjára. Ez levelünk által akarám értésére adni kegyelmednek, hogy az elmúlt napokban valami

kereskedő emberink menvén az kegyelmek részére, holott kegyelmeddel lévén alkuvása és vött volt kegyelmedtől kényesőt, és azzal együtt egyéb portékával elindulván, jöttében Torna Péter nevű harminczados megfosztván, ötvenkét oka kenesőjét és nyolcz tallérát és egy nusztot és három gyöngyházaz nyerget s egy hosszú puska tokát elvette, melyre nem tudják engedelve van-e kegyelmednek, avagy nincs, mindazáltal értvén azt is, hogy parancsolatot adott volt kegyelmed az kereskedőknek kezekben, hogy visszavennék portékájokat, de azzal is nem gondolván, öléssel fenyegették az szegény kereskedőt; mely dolog nem hogy nekünk, de még egy igaz császárunk hívének sem tetszik, hogy az kereskedőknek bántása lenne, mivel az kereskedő ember hódolatlan országokban is szokott járni szabadosan, egy helyett is bántatása nem léssen, főképen kegyelmek tartván magát s országát hatalmas és felséges császárunk igaz hívének, mi nekünk is jóakaró szomszédjának lenni, azért azon hűség hasonló szabadságot illet. Kérjük azért kegyelmeteket, mint szomszéd jóakarónkat, hogy ez levelünk mutató károsoknak egyet másit adassa vissza tovább való barátságinkért. Ismervén kegyelmed egyik jóakarójának lenni s kegyelmednek mint császárunk ő felsége igaz hívének nem kívánjuk illetlenül említettését, mivel kegyelmednek is tudniilik, az káros kárát oly helyt szokta keresni, holott meghallgatják, mi is károkat látván, kételen levelet kell adnunk kezekben: mindazáltal gondolván, hogy kegyelmednek ez ilyen ok nélkül való dolgokra szabadsága nem volna, akarók barátságosan kegyelmednek tudtára adni, hogy az kiken parancsolati nem fognak, illendő büntetéssel taníttassa meg, kívánván azt az hatalmas császárunkhoz való hűségünk. Kegyelmed is parancsoljon, minden hozzánk illendő dolgokban igyekezőnk szolgálni.

Datum in arce Varadiensis Anno 1672. die 15. Augusti.
Kegyelmednek szolgál

Iszá aga m. p.
(P. H.)

Kivül: Adassék ez levelünk Erdélyországának fejedelmének Apafi Mihálynak etc. mint szomszéd ur barátunknak kezében.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. k. t.)

XCII.

Kegyelmes uram fejedelmem.

Ezelőtt talám három órával érkezék Baló uram levele hozzám, onnan belől jövő két emberimmal találkozáván ő kegyelme szemben, azok által mit írjon ő kegyelmé, in veris paribus nagyságodnak megküldtem, a jó Isten adja, hogy legyen (má)sképen, de az Érsekújvári veszedelemnek is így kezde lengedezni a híre (a valósága is követé). Tovább kegyelmes uram a két rendbeli parancsolatját nagyságodnak alázatosan vévén írhatom nagyságodnak, hogy az szekerek számában hiba nem léssen, a vezér annuentiája szerint, hanem az ötszáz számra nézek, csak hogy hiba nagy vagyon, mert Tordai István levelet hozván Moldovából, a csiki úton ad 24. usque száz negyven kilencz szekérnél több bé nem ment, az Ajtozin peniglen száz hetvenöt, itt huszonnégyszáz Szeredahely, Szász-Sebes székbél, de a mint emberséges emberek relatiójából értem, marhájok olyan, lehetetlenség oda mehesen. Az feljebb irt 149 szekér csiki, udvarhely, aranyos és marosszékiek, torda, küküllővármegyebél, marosvásárhelyi és segesvári szekerekkel; úgy hallom Csikból jött emberimtől, még most gyülekeznek hátra maradott szekerek, sőt talám még ad 27. praesentis lesznek némely részi az szekereknek az Olt mellett. Baló uram peniglen szerdán úgy hiszem bément Bákóra. Az mi azért illeti kegyelmes uram Baló uram késedelmét, abban semmi akadályt nem vélek látni, megírást nagyságodnak a csauz is úgy javallotta, hogy egyszer s ne szakadozva praesentáltassanak; kihez képest Bákón várják össze őket, onnét egyszer s mind indúlnak; akár itt s akár ott váraoztak volna, a mind egy, annak a híre elmegyen, hogy már mennek az szekerek. Bereczkig a vezér néki szóló levelét nem tudta a csauz, de embertelenkedni kedvén Vásárhelyen, de nemesse megkellett jelenteni néki, kérdöben is vette, holott már hatszáz szekeret indított . . . is meg, nékem a fejedelem s mások is mondották, kissebbíteni akarjátok-é, ti tudjátok mit csináltok, de azokat az szekereket csak Brassó tartománya is könnyen megadhatta volna,

lévén ezen kívül is sok szovai, kiből nagyságod megítélheti, tudta-é nem-é az 600 szekérnek számát. Az mint írásm nagyságodnak némely nap is, elment Tatrosig, a követ elől akart menni, de viszont resipiscált, megvárta, együtt voltak vadnak is elébbi jóvallása szerint; én megírásm Baló uramnak menten, hogy semmit rá ne nézzen, h(a) ugyan elakarna menni, praeveniálja, írván a kapitihának, míg oda jut, addig éressék azok, az kik ezen szekerek számának kiszebbítésében forgolódtnak, tudom az is csendesedik, ha megérti. Ugy írja ő kegyelme, elköveti, ha a dolog fogja kívánni, az még Csapón tudta az 600 szekerek felvetését. Az mi kegyelmes uram az hátra maradó szekereknek proportionaliter való defalcatióját illeti s nézi, a mint az előtt is megírtam nagyságodnak, lehetetlen, holott ezen dologról való parancsolatjának nagyságodnak elérkezése előtt három nappal is már költöztek az szekerek, azoknak visszahozásában való akadályokat nagyságodnak megírtam; úgy hiszem ezekre is jut szer, mivel már harmad ízben szedik Havasalföldében a táborra való élést, szekereket marhájakat haza eresztették eddig elé azoknak. Kihez képest talám míg jó reménségben lehetünk kegyelmes uram marháink szekereink felől. Az üresen menni parancsolt 100 szekerek penig kegyelmes uram (tessék nagyságodnak) menjenek éléssel, ha mire ott kívántatnak, a mint hogy én úgy is bocsátom el őket. Irhatom nagyságodnak ha az előtti szám maradt volna meg, az mint én sajdit(om az) szekerek jüvetelét, hibázott volna a szekerek száma. Im ma is érkezék sz(ava) hihető szolgám Havasalföldéből, ki micsoda híreket hozza, nagyságodnak his inclusis megkülttem; most kegyelmes uram munkálodom abban, az szekerek takarodhassanak mentül hamarébb Baló uram után, tudósítván ő kegyelmét is, hogy mennek, egyszersmind nagyságod parancsolatját is megküldvén ő kegyelmének. Ajánljom ezekkel nagyságodat Istennek. Datum in Bereczk die 26. Augusti 1672.

Nagyságodnak alázatos híve

.....

P. S. Már leveletem írni kezdték vala, más levele érke-

zék Baló uramnak az Kameniez feladásáról s más nagyságodnak . . . . . adná Isten ne lenne így. *)

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék alázatosan.

Cito.

Cito.

Cito.

Cito.

Cito.

Citissime.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XVIII. kötet.*)

XCIII.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Két rendbeli nagyságod commissióit tegnap alázatosan vettem, az mi az magyarországbeli atyafiakról való vékony censurámat illeti, én jó szívvvel közlöm Baló urammal, ha ő kegyelme vészi nagyságod parancsolatja szerint; ma úgy tudom ő kegyelme hozzám jü, ha dolgait végezheti. Az ő kegyelmének szóló parancsolatit is nagyságodnak menten beküldte s ő kegyelme viszont kikülte, az urak censuráival együtt nékem, s látom, hogy ő kegyelmeknek mi légyen értelmek, s nem nékem való azt oppugnálnom, ő kegyelmek lévén a major pars, mindazonáltal nékem úgy tetszik, ha szemben lettünk volna is, ő kegyelmekben más értelemben is lettenek volna; mert csak kérdésben feltenni is azt ott, hogy adják-é oda az marhákat ne-é, én úgy látom innen való alkalmatosság nyújtás arra, hogy oda adjuk, azért küldtük, annál inkább az embereket feltenni módját nem látnám. 1.) Császár, vezér levele kik errül jüvének, meghatározzák, míg legyenek ott. 2.) Már harmadszor adnak élést Havasalföldében, ha marhájok oda maradna, sokban menne fel, és az szegénység eddig takarodni kezdett volna ide, mint másszor kevesebb előtt is. 3.) Istennek hálá míg még hire sem volt köztünk annak, hogy egy

---

*) A levél alsó része, melyen az aláírás állott, leszakadt. A postscriptum Béli Pál saját kezével van írva.

számban tartott volna bennünket az porta oláh uraimmal, mint ebben nagyságod maga tud többet, az érsekujvári út alkalmatosságával, ha azért az számár oláhokon nem követi azt, hogy az marhájokat elvenné, rajtunk inkább nem, hinném a jó Istent. Tovább penig kegyelmes uram én úgy látom, több kárt tészünk ennek az számmal, mint sem hasznót (me Judice) ha már maga is megírja, hogy az élés szekér 400, üteti 100 legyen, azonban mi annál az számnál többet küldünk. Nám az adónk mellett sirunk rivunk, határunk fogy, azonban szegények vagyunk, ellenben, az mit kíván annál többet is adunk. Ha azért az én tetszésem beférne kegyelmes uram, jovallanám én még is azt, hogy az maga írásához az vezérnek tartaná magát Baló uram, holott nám Bethlen fejedelem idejében is, kérdés nélkül, az mint akkori emberek relatiójából értem, mind szekereستül embereket visszaeresztették, ténálná csak az élést annyi számu szekerekkel, tudniilik 400, ha már az élés ott van is az ötödik százon, ám lenne meg s maradna meg az száza, ne lennénk ilyen liberalisok, mert az mit ebben mi nézünk hogy azért tekintet lészen, hasznát veszszük, abban kegyelmes uram semmi sem telik; mert nem honorarium ez ő előttek hanem debitum, mivel fel is van már írva tefterekben.

Másik az kegyelmes uram, mivel ezek az két oláhországok nagyobb nagyobb igáját viselik az töröknek, akármit kérjenek is rajtok szokott contributiojokon kívül, kik már bizonyos számban vannak, ide nem értvén, soha bizony annyi számút az mint megírják, meg nem küldi, nem azért hogy meg nem lehetne, hanem még küld benne, azomban két három embernek elküld egynéhány száz tallért, lecsinálja, még is nem tart attúl, másszor is, példáulú hozza elé néki, hogy ekkor is ennyi számút parancsoltunk, megküldted, most is annyit küldj. Továbbra kegyelmes uram, nem hogy ultro kéne az ő kívánságoknak cedálnunk, annál inkább többet kérésekre cselekednünk, de inkább az mit kérnek bátor kevés lenne is az, kissebbitését kellene sollicitálnunk. Én keresztyénektől keresztyénekhez tartanám, hogy tartoznék amaz mondás (Amplius quam promiseras praesta); mert ha mi jót reménl-vén cselekeszszük azt, magunkra több kárt vonszunk, az sem

jó, mégis ha tudnók nem leszen több, ha tudnók, hogy böcsben leszen, de azokat nem reménlhetjük. Azért én kegyelmes uram, bizony az marháknak oda adását az úr Bánfi Dienes uram censurája szerint, mivel hozzá hagyott sem vagyok, az országtól oda nem adnám, be nem is mutatnám, hanem ha látnám elakarnák tartani, azt is sollicitálnám minden tölem lehető rendes úton, ha másnak adnék benne is 50, 60, 100, oda adnám; az többit még is megoltalmazám, ha én dolgom volna; mert nekem felette vétkes példának látszik ez, ha oda adják az marhákat. Ha elakarják venni erővel, arról osztán nem tehetünk, még is ha így vennék el, több jót látnék benne, mint sem amúgy. Mindazáltal az nagyságod böles ítéleti kegyelmes uram. Ajánlom ezzel Istennek oltalmában nagyságodat. Datum in Bodola 17. Augusti 1672.

Nagyságodnak alázatos hive

P. S. Kegyelmes uram az ur Bánfi Diénes uram írja, látom az atyafiak feltett szándékokat akarják continuálni, vajjon nincs-e nagyságodnak válasza az vezértül, eddig azt nagyságod tudja, hogy nagyságodnak megírta szándékjokat, rendes és tanácsos, én is bizonyíthatom azt, látom jött levelek, innen hivogatnak az emkerekben, melyek arra az szükségre bizony nem vélem, hogy magok között is egyesek legyenek; itt Balassa nem forog, hanem mások.

Béldi Pál.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemlnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék alázatosan.

Hátára jegyezve: A. 1672. mense Augusti circa 20 Béldi Pál uram censurája Baló László uram követségének alkalmatosságával, hozták Radnótra.

XCIV.

a.)

Török császárnak szóló levélnek minutája.

Hatalmas, győzhetetlen császárunk, nekem kegyelmes

uram, Isten hatalmasságodnak napjait sok ezerekké tegye, széljes ez világra kiterjedt fényes birodalmának örömére.

Az hatalmasságod császári méltóságos parancsolatja érkeztén hozzám megszámlálhatatlan fényes hadai szükségére való élés felől, azon szempillantásban igyekeztem szorgalmatosan hatalmasságod parancsolatját véghez vinni, de mivel egynéhány esztendőktől fogván Erdélyországában oly kevés gabona termett, hogy az két Oláhországról pénzek után vött gabonával éltenek az szegény emberek közönségesen, kényszerítettem kedvem ellen az aratást megvárni, mindazáltal Isten azt is már elhozván, az hatalmasságod parancsolatjának alázatosan engedvén, az élés szekereknek egy részit megindítottam, az többi is két három napok alatt fogyatkozás nélkül utánok érkeznek, sőt egyéb dolgokban is mind Erdélyországgal együtt hatalmasságodnak alázatos hűséggel és engedelmességgel szolgálni kész vagyok életem fottáig. Várván mindekben hatalmasságod császári kegyelmességét fejemre és erre az reám biztatott megnyomorult östől maradt hatalmasságod országára.

Ajánlom mind ezeknek átána Istennek gondviselése alá hatalmasságodat. Kelt etc.

Hatalmasságodnak legkissebbik alázatos szolgálja.

b.)

Fővezérnek szóló levélnek minutája.

Az fővezérnek némely nap irtam vala én levelet ezen matériáról, melyet úgy tudom el sem küldöttek, azt keresék elé az conservatoriumból, jobbat annál most sem tudok írni, hogy ha peniglen azt fel nem találják, az császárnak szóló levélből könnyű ezt is megformálni, paucis immutatis et additis: hogy tudnilik hatalmas császár előtt legyen jó törekedő ország dolgaiban, maga is mutassa kegyelmességét az szegény országhoz.

Az csauz basának és fővezér tihájának csak credentialist kell írni, hogy az követ szavának adjon hitelt és legyen jó törekedő az erdélyi dolgokban, elhívén azt, hogy az mi kegyelmes urunk nem lészen háládatlan és feledékeny barátja azoknak.

Ezen kívül is kell vagy három levelet írni, csak credentionalisokat, az melyeket intitulálhasson az követ, az hová szükség lészen.

Az két oláh vajdának is kell írni köszöntő leveleket, egyszersmind legyen credentionalis levél is. Hogy ha az szükség kívánja, az követ adhassa meg s az mellett szólhasson.

c.)

Panajotnak szóló levél minutája.

Illustrissime Domine amice nobis honorande.

Conclusum apud nos erat ut intimationem Vestrae Illustritatis sequuti antequam juberetur aliquot centenos Currus commeatu onustos sponte potentissimo Imperatori offerremus, sed bona conscientia testari possumus, annos aliquot signanter autem proxime praeteritum Annum adeo sterilem in Transilvania produxisse messem, ut ferme omnes Regnicolae ex duobus Valachicis Regnis pecunia empto se sustentare coacti sint pane, cujus rei ipsimet vicini, quibus Transylvanica pecunia pro frumento est data, possunt esse testes. Coacti itaque sumus praestolari messem, ea intentione, ut etiamsi nulla supervenissent imperatoria mandata, id quod prius facere decreveramus, in effectum deduceremus. Supervenerunt interim eadem de re tam potentissimi Imperatoris quam Excellentissimi Domini Supremi Vezérii litterae, quibus libentissime morem gerimus, sed aetas praesens solito frigidior effecit, ut non prius sed nunc possent incumbere messi agricolae miseri. Insudamus per dies ac noctes praeparando commeatui, metuimus interim, ne haec mora ab aliquibus non bono interpretata sensu disgustum nobis pariat, qua in re Deum et propriam conscientiam appellamus testes, bona nos fide sincerissimeque praementionato insudare negotio, ad evitandamque aliorum calumniam nolumus Currus, qui ex longinquioribus Regni Transylvaniae Partibus sunt expediendi, expectare, ut aliis jungantur unaque simul et semel festinatum continent iter, sed ex Regionibus Moldaviae vicinioribus quantum fieri potuit Curruum nunc expeditimus, sequuturi sunt prope diem etiam reliqui. Vestram quocirca Illustrissimam Dominationem amica-biliter rogamus tam in negotio praesenti, quam aliis occuren-

tiis advocatum nostrum agere ne gravetur, cui nos pro veteri amicitia multum confidimus, nec erga eundem unquam ingrati esse volumus. Munusculum de praesenti transmissum rogamus bone consulere velit, non exilitatem ejus sed candorem offerentis ponderando. Divinae de coetero protectioni Vestram Illustrissimam Dominationem commendat. Datae . . .

Ejusdem Amicus ad officia paratus. etc.

Isák effendinek is kell írni egy köszöntő és credentio-nalis levelet.

Hátára jegyezve : A. 1672. Die 20. Augusti Radnotról Baló László uram által lett expeditio az élés szekerekkel az török császár táborában az instructióval együtt.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelekben XVIII. köt.*)

XCV.

Méltóságos fejedelem kegyelmes uram.

Én immár az nagyságod méltóságos parancsolatja szerint az 500 számú szekereket béküldtem; az relaxatio proportionaliter nem lehetett, oka ez : 1. Nagyságod parancsolatja 19. Augusti érkezett s már költözni kezdenek vala az Ojtozon és Gimes váránál is, az lévén akkor parancsolva nagyságodtól, 200 számú szekerek költözzenek hova hamarabb 2. Az mi akkori vélekedéstink szerint Moldovából, az bémentek közül kihozni nem lett volna bátorságos, annak penig úgy kellett volna lenni, ha proportionaliter vigyáztunk volna 3. Nem is jüttek mind el az szekerek, elmaradtak-é, hová lettek-é, én úgy hiszem ha 600 számnak kellett volna lenni, innen bizonynyal ki nem tölt volna, ezekre nézve kellett azoknak elmaradni, az kik az bėjött szekereknek utóiban jütt részei voltanak, van azért már szekér az Ojtozban és itt Csikban 55, kiket regestrum szerint nagyságodnak megviszen Tordai uram. De ezek kegyelmes uram oly confusióval voltak, én bizony alig tudám annyira is igazításban venni, maga ide is azért jöttem. Irám nagyságodnak ma negyed napja, mit parancsol ezekről, ha visszavigyék-é az élést, le-

rakják-é bizonyos helyben, elhiszem eddig útban a válaszra, ugyan is addig ezek itt lesznek, félő mindeneket el ne tékozzolják. Az bércsek szöknek, mindazáltal az utakat állják, az kik szabadosok, az többi bé vadnak vágva. Bizony kegyelmes uram, méltó az jutalomra Baló László uram, mert lesz baja elég s felette is ez latránsággal, szerencséje mégis jó lön. Nemes hunyadvármegyeiek elmaradának, hihető a főispán nem hagyott volt otthon a Trombieta hadabélicében. Az oláhok szekerei előtt való marhákat visszazahozzák kegyelmes uram bizonyoson a táborról. Tegnap kegyelmes uram nagyságodat az hírekről tudósítám, Baló uramhoz is küldék, holnap újokban, ha Isten azt adja érnem, küldök bé, noha bajos az embernek jól véghez vinni itt feltett célját, elfeleltkezvén a vitélő rend is a régi jó ususról, a szolgálatról, bajoson vehetik magokat az szolgálatra, a tisztek is nehezen szolgáltathatnak vélek. Ha mi újabb hírek érkeznek, nagyságodat tudósítani el nem mulatom, Isten azt adván érnem. Ajánlván ezekkel Istennek nagyságodat. Kozmás 2. Septembris A. 1672.

Nagyságodnak alázasos hive

Béldi Pál m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, etc. nekem kegyelmes uramnak adassék alázasosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered lev. XVIII. köt.*)

XCVI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine Amice et Vicine nobis benevole.

Baltsi basa az szokás szerint ide érkezvén, magával az khám'ól kegyelmednek szóló levelet is hozván, hogy kegyelmed emberi, kik Krimben jártak, rabok váltságokra bizonyos summa pénzt felvettek, rabokat megváltották, ki is hozták őket, az kiktől az pénzt felvették, azoknak semmit nem fizettek; erre nézve akarván Baltsi basa bizonyos emberit azon khám levelével kegyelmedhez küldeni, és bennünket is requirálván bizonyos pópánkot késérőül adnánk emberi mellé,

adtunk is, hogy kegyelmedhez késérje. Mely dolognak okáért kegyelmedet szomszédságos jó akarattal requiráljuk, ezen embereknek megfizettetvén az adósokkal ott nem sokáig mulatoztatni őket, visszabocsátani, és valami késérőt is az szélíg melléjek adatni. Ezekkel egyetemben ajánlván Istennek kegyelmes gondja viselése alá kegyelmedet. Datum in Jász die 3. Sept. 1672.

Illustrissimae ac Celsissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus benevolus.

Duka Princeps Moldaviae.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. kötet.*)

CXVII.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine Clementissime.

Praesens scribendi occasio summae subiacens infelicitati, non laetos, sed tristes Illustrissimae Celsitudini exponit rumores. Dum me in hac provincia oppressum, maximisque circumdatum afflictionibus ad tutelam et praesidium Illustrissimae Celsitudinis Vestrae abire cogit. Qua propter praemissorum humilium obsequiorum meorum commendatione ac intima Annorum plurium apprecatione venerabundus ad Munificentiae Tuae pedes prolabor, et obnixè peto, ut amore Christi commotus (quo duci in Cristianos, solitum est Illustrissimae Celsitudini Tuae) familiam meam, Uxorem et cara pignora mea, tempore Status Nostri confusi et perturbati, in Principatu Illustrissimae Celsitudinis Tuae protegere ac fovere dignetur. Ego vero, uti multorum malorum hic in Confiniis proxime Ukrainam tolerator, ulteriora superventura mala, quae jam per septem continuos menses infernalibus equalia perpesus sum, libens imperio Illustrissimi Principis Domini mei

Clementissimi tolerabo ; modo meos protectione Illustrissimae Celsitudinis Tuae salvos habeam : Quos omnem infelicitatem evasuros spero, si supplicibus votis meis Illustrissima Celsitudo Vestra annuere, eosque in loco tuto et a finibus Hungariae remotiori locare dignabitur. Quod dum in praesenti necessitate experiar, me ac omnes meos Illustrissima Celsitudo Vestra ad obsequia sibi devinctos aeternae habebit. Cujus munificae gratiae et benevolentiae me totum commuendo.

Illustrissimae Celsitudinis Tuae humilis Servus

Paulus Kontus

Ex Castris Chocimensibus

die 12. Septembris 1672.

Kivül : Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratiae Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino meo Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben. XVIII. kötet.)

XCVIII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram.

Hűséged levelét Turzai megadá, melyből mind mentegetését mind pedig tudósítását értjük, azon hűséged ne csudálkozzék, hogy az dolgoknak folyását nem érthetvén, hűségednek világos szókkal kellett volt írunk, mert mi is ilyen bajos materiában nem kicsiny búsulással lévén, úgy kényszerítettünk arra az írásra lépnünk ; mindazáltal hűséged jámbor szolgálatjában akkor sem kételkedtünk, most sem kételkedünk. Azonban lehetetlenségnek hívén, hogy az magyarországi állapotok felől az bécsi udvar valami panaszt ne tégyen ellenünk az portán, szükségesnek ítéltük hűségedet annak az dolognak folyásáról voltaképen tudósítani. Az Magyarországból ide bé Erdélyben szorult magyarországi főrendek, kimenvén innét, oda ki az hajdúság felé, az váradi törökökkel is lévén correspondentiájok, Váradról Huszain aga mingyarást

kétszáz lóval melléjek ment, véllek együtt az hajdúság közé mentenek, ugyan annak biztatásából rész szerént, rész szerént peniglen igen offensus is lévén az hajdúság az németektől, az egész hajdúság felült az exul főrendek mellé; Kállóból az lovas német kiment, az úton le is vágtnak azokban, az Kállóban levő gyalog német obsidio alatt vagyon; talám eddég fel is adta a várat, sok helyeken már az németeket ölik, egész Magyarország nagy zavarodásban vagyon, ha újabb német had nem jó Magyarországra, arra mutat az dolog, hogy Magyarország magát vindicálja; sőt tagadatlan dolog, Teleki uramat is arra inducálták az magyaországi atyafiak, hogy maga is ő kegyelme az (mi consensusunk nélkül) Kővárból közikben általment az magyarországi egyben gyülekezett hadak közé; melyről az éjjel érkeztenek Teleki uram levelei. Ha azért hűségednek az ő kegyelme elmenését objiciálják, tagadni egyenesen haszontalan volna, hanem megmondhatja hűséged, hogy nemzetsége szerént is magyarországi lévén Teleki uram, atyafiai s jószága is rész szerént ott lévén, egyzsersmind Kővár is, az hul kapitányságot viselt, oly közel lévén az határhoz, hogy három óra alatt kimehetett, midőn halotta volna hogy német had indult az Tiszán által erre felé, úgy ment hírünk nélkül ki az magyar hadak közé, de az ország határában azzal semmi el nem szakadott, ország hada is vélle el nem ment, hírével sem volt az országnak ebbeli akaratja. Ha kemény szóval kezdik ezt a materiát urgeálni, hogy az fényes porta tilalma ellen nem kellett volna efféle dolgokhoz nyúlunk, bátran menthet hűséged bennünket, hogy mi ahoz most sem nyúltunk, sem az ország nem nyúlt, ha az az egy ember valamit cselekedet, azért másra nehézség nem lehet, noha Teleki urammal is azt hitették el az magyarországi atyafiak, úgy is nyúlt az dologhoz, hogy az fényes portának hűségére kötelezvéen egyszer az magyarországi atyafiak magokat, az mint Teleki uram írja, szolgálna és nem vétene ezzel az cselekedetivel ő kegyelme az fényes portának. Mi ő kegyelmét Teleki uramat mentenők inkább, mint sem vádolnók ez dologban; azért ha az szükség magával nem hozza könnyűt lészen kegyelmednek hallgatni, hogy ha penig egyéb nem lehet benne, akkor e(zenképen) mentsen bennünket s az orszá-

got. Az váradi törököket is elő ne hozza ha a dolgot nem említik, mert mi senkit sem vádolnánk, ha lehetne. Bizonyos dolog ez is, hogy Teleki uramat inducálta ez az elmenetelre, hogy váradi törökök is adjungálták volt magokat az magyarországi atyafiak mellé, az mint hogy magunk is alig tudunk ebben az materiában eligazodni, midőn egyfelől az porta tilalmaz igen bennünket, hogy ehez az dologhoz ne nyúljunk, másfelől constál előttünk, hogy váradi Huszain aga az vele levő törökökkel együtt kényszerítette az hajdúságot az német ellen való felülésre az exul főrendek mellé. De mind ezeket hűséged ne különbben mondja így meg, hanemha kételenség hozná magával. Mivel peniglen ilyen nagy dolgok forganak fenn, s naponként többülhetnek is, ha szintén hűséged az eddég reá bízott dolgokat végben vinné is, onnét el ne jöjjön, hanem légyen szolgalmatos vigyázásban, tudósítván bennünket minden szükséges dolgokról, innét várjon tőlünk újabbán kijövedele felől. Eidem de ceteris gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Radnoth.

Hátára jegyezve: A. 1672. die 19. Septembris Radnótról Baló uram után az török táborban Lengyelországban expedíált levél minutája. Teleki uramnak az magyarországiak közé való menetele felől. Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József erd. tört. eredeti lev. XVIII. köt.)

XCIX.

Kegyelmes uram méltóságos fejedelmem.

Madarász uram által némelyik nap aláztatosan megíráim vala nagyságodnak, hogy itt az dolgok in progressu levén, Fogarasi uramat azért tartóztattam meg, hogy általa nagyságodnak minden itt forgó dolgokról bizonyost írhassek. 13. Octobris azért Bucsacz mellé az lengyel követek érkezvén, 14. az kajmekám sátrában az tractához fogának 17. ejusdem véghez mene köztük a békesség így: Podolyából valamennyire annak jobb s bal kéz felé határa kiterjedett, egészen az lengyel örökösön közit, jussát kivette, annak határa Jagolniczán túl való víz. Azon innét Russiában, az mely erősegeket erővel

s másképen is h. császár vitézi meghódoltattak volt, visszabocsáttattak az lengyeleknek; mindenünnen az jancsárságot kihozván. Buczácsi is, holott nyavaljas Poteczkiak feleségek, gyermekek volt felszabadula, az asszonyok tisztességes őrizet alatt voltak. Törököt sem láttak különben, hanem ha ablaknál, az város is két három házon kívül megmaradt.

Ukrainát is egészen hatalmas császárnak adták, és az mely erősségekben az lengyeleknek praesidiumok volt, mind kivetnek most az commissariusok által s úgy bocsáztatnak kézhez, már azokat adják-é Doroszenkonak, nem-é, még arról bizonyost nem írhatok; inkább hiszem azt, az mely részit Kozákországnak tracta által veszik kezikhez, magok rakják meg praesidiummal, Droszenko fog maradni az eddig tölle bíratott részekbe. Ez két provincia mindenütt határokkal circumscribáltatott, hogy sem a töröknek kiljebb sem az lengyelnek beljebb hatni szabados ne legyen.

Ilyvo hatalmas császár hadai fáradságáért fizet nyolczvanezer tallért s maradt az régi állapotjában.

Az tatárnak ezután Lengyelországban csapni, kárt tenni, rabolni nem szabados, az kozákság is zabolában tartatik.

Annuatim hatalmas császárnak Russiáról honorarium küldetik, mennyi még számát nem tudom, (később bejegyezve: huszonkét ezer arany.) Ezek kegyelmes uram így végben menvén, az kajmekám az követeket megvendéglé; ugyan 17. estve az fővezér ő nagysága is szemben lévén velek, 16 bennek megkaftányoza. És az békesség az táboron promugáltatván, az jancsárság 19. s hatalmas császár 20. vissza felé indula, mi is az császárral együtt járunk.

Az váradi török kegyelmes uram, igaz dolog az mit tőle kérdeztek, igazán megmondotta, hasonlól az hajdútól is mi csoda kérdések voltak mind hatalmas császár s mind fővezér ő nagysága előtt, arra menvén vissza, nagyságod magától megtudakozhatja. Azonban Ali bég uram is Erdélyen igyekezvén általmenni, mindeneket tudom nagyságodnak referál. De az váradi török közel sem azért jött, az mit nagyságodnak mondott, mivel ők az magok privátumját járlák; tudniilik

Szakmár és Szaboles vármegyéből az mely faluk az teffterben fel voltak írva, azoknak Váradhoz való meghódoltatásokra kérnek szabadságot, de nem fogják még most obtineálni. Ezt kegyelmes uram ők igen titkosan cselekszik, s én is titkosan mentem végére, nem kellene tudni az váradi agának, hogy tudja nagyságod.

Az német posta az residenshez ment Galaczra, nem tudatik még mivel jött; az mint az tolmácsok jelentette Dávid uramnak, az békességnek egymás között újabb confirmatióját kívánnák, az által akarván kitanúlni, megtartja-e velek az békességet a hatalmas nemzet?

Az Ilyvo alá ment hadak végre kegyelmes uram mind visszaérkezének. Az tatárok is Muradin szultánén kívül, ki is igen bémenvén rablani, s felette megrakodván rabokkal, egy kevés számú lengyel kozáksággal együtt reájok ütven, egészen ruínálták őket. Doroszenko bizonyos számú velek lévő kozákival együtt, maga is Maradin szultán bizonyosan elesett, vagy elevenen elfogták; de elég, oda van, az tractában is kívánták vissza; de az követek nem tudommal feleltek. Ezen kívül ezekben semmi kár nem esett. Nem hibázok kegyelmes uram bene, ha ötven ezer rabot írok, az kiket elrablottak. Ilyvón inntül egy darabig s körülötte széljel mind elpusztították; nem tudom már mikor népesedik meg.

Isák effendi kegyelmes uram az udvartól elbúcsúzóék, Csabében megyen, ki felől az egész udvar azt tartotta, valamig élnek az vezérrel, egymástól meg nem válnak; olyan totum fac embere egy sem volt, valami titkos ok lehet, hogy elbocsátotta.

Az adó felől kegyelmes uram újlag is az parancsolat kegyelmes uram, azt nagyságod siessen megindítani, úgy hogy Jász-Vásárig utban érje hatalmas császárt. Jóakarói is nagyságodnak azt intimáltatják, ha az éléssel késedelmezett nagyságod, az adó administrálásával ne késsék. Úgy mutatja meg ő hatalmasságához hívását s úgy is talál kedvet. Egyéb-iránt ha ezzel is késedelmezés lészen, az soká meg fog ártani; most míg az szomszédságban lészen s jár, nem kell neheztelésre kegyelmes uram okot adni, mert szükség is van az pénzre. Úgy hozzák kegyelmes uram ad 2. vagy ad 3. Novembris Jász-Vásárt legyenek.

Az szekereket is kegyelmes uram megígírék, hogy most szombaton mind elhozzatják: az kik megmaradtanak; ezek után ajánlom az Istennek kegyelmében nagyságodat. Datum in Castris ad Bucsacz positis die 20. Octobris 1672.

Nagyságod alázatos híve szegény szolgája mig él

Baló László m. p.

P. S. Új német posta is érkezék levelem bepecsétlése alatt, mindenik mivel jött, végire megyek s nagyságodat tudósítani el nem mulatom.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának nekem kegyelmes urannak adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József *Erdély története eredeti levelekben XVIII. kötet.*)

C.

Titulo solito praemisso.

Adjuk emlékezetére a kiknek illik, hogy hatalmas győzhetetlen római császár etc. kegyelmes urannak tüzes fényes vasas hadaival küldetvén a rebellisek kergetésére alá Magyarországba, ezelőtt való napokban az hét hajduvárosi lakosok törökkel és egyéb tyrannussal fenyegetvén őket a rebellisek, állottak volt melléjük, de mivel már redeálni akarnak ő felsége hűségére, szolgálatjára, ő felsége is szárnyai alá veszi őket, gratiát adván nekik, én is azért assecuralom őket, hogy ha redeálnak se személyekben, se feleségekben, se gyermekekben, se javakban sem tölem, sem másoktól semmi bántódások sem leszen, szabadosan vissza haza szállíttatnak, sőt ha kik igaz hűségeket megakarják mutatni ő felségéhez, valakik ezen rebelliseknek principalisokat úgy mint Petróczy Istvánt, Szuhai Mátyást, Kende Gábort és Szepesi Pált táboromban hozzám hozzák, és ezzel igaz hűségeket megmutatják, ezer-ezer tallérral megajándékozom őket, melyről adtam ezen kezem írását pecsétem alatt nekik. Datum in Castris ad Nánás positis die 8. Novembris 1672.

(Locus Sigilli.)

Comes Volf Fridericus Kobb.

(Hivatalos fordítás a rosenyai féle gyűjtemény gr. Mikó Imre birtokában)

CI.

Jézus vallását követő fejedelmek példányképe stb. Erdélyország hatalmas királya! Baráti köszöntésem után arról akarlak értesíteni, hogy bizonyos Izmail basi vég egervárabeli jancsár ki kellő útlevelemmel s igazsággal ellátva kénese vásárlás végett ment Erdélybe, miután ott bevásárolt volna, visszatérő útjában útlevelet elvesztette. Most hozzám küldött panaszkodó levelében előadja, hogy a határon levő egyik szoros őrzésére rendelt Turza Péter emberei e miatt elfogták, tőle a kénest elvették, pedig a pénz melyen ő azt beszerezte az egri várbeli vitéz jancsároké volt. Ennélfogva igazságosnak és illendőnek látszik, hogy a fennevezett Ismail basitól ily formán elvett jószág neki visszaadassék s a vizsgálat tolytán kiderülendő kár is megtéríttessék; jövőre pedig a mi az innen oda és onnan ide jövő menő kereskedőket s egyéb igaz járatbeli embereket illeti, gondod legyen rá, hogy azokon a felséges padisáh szerencsés uralkodásának napjaiban sem ehhez hasonló sem másnemű méltatlan erőszakoskedások el ne követtessenek.

Ali lippai miriliva.

Hátára jegyezve: Lippai bég levele. Urunknak hozták Fejérvárra A. 1672. die 26. Novembris.

Törökből. Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

CII.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps Amice et vicine Nobis benevole.

Kegyelmed hozzám küldött emberit s levelit jó szívvel láttam, melyből az kegyelmed kívánságát értvén jó szívvel megcselekedtem volna, de mivel hogy vissza ment ő kegyelme, egyéb nem volt a dologban, hanem hogy a királik megholt, azért kellett vissza térnik, a hadakat mind itt hagyta a szélföldön ő kegyelme. Valóban neheztelt ő kegyelme, hogy kegyel-

med semmi választ nem adott levelire; kegyelmed küldött meghitt szolgájának mondtam, hogy menjen ő kegyelme után, valahol elér, mert nem volt messze, de ő kegyelme nem akart tovább menni; ő kegyelme hatman képiben emberit hagyta, nem akart ő kegyelméhez menni, hogy tanolsága nem volt rá, hogy mással közölje az kegyelmed izenetit, hanem kegyelmed minél hamaréb emberit küldje ő kegyelmihez, embereket rendelek melléje mind mentiben, mind penig jöttiben, senkitől semmi bántása nem lészen; úgy vagyon, hogy a kit ő kegyelme képiben hagyott, minden dolgait ő kegyelmire bízta Szinacski uram ő kegyelmire. Az híreket s állapotokat megbeszélettem a kegyelmed emberinek, kegyelmednek is most vagyon módja benne, kegyelmed is lásson dolgához, valóban atyafiúi szeretetet mutat kegyelmedhez ő kegyelme; Szubeczki hatman ő kegyelmik is nem akarnák az kegyelmetek kárát, hanem azon volnának, hogy az keresztyénség egyezne meg. Ezek után Isten áldja meg kegyelmedet sok jó egészségben Datum ex Szuczva die 1. Decembris Anno Domini 1672.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus
benevolus

Stephanus Petras, Princeps
Moldaviae.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Amico et Vicino Nobis benevolő.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. köt.*)

CHII.

Kegyelmes uram.

Úgy értem az debreczeniek nagyságodhoz küldték embereket az végre, hogy nagyságodtól vehetnének oly levelet, az magyarországi szegény bujdosó és hadakozó embereket ne fogadnák avagy befogadni ne tartozzanak; mely ha úgy

lenne kegyelmes uram, azzal ők igen visszaélnének és nagyságod is láttatnék kegyelmes protectióját az magyarországiakról és igyekekről elvenni, mely is sem az Isten dicsőségére sem az nagyságod méltóságára nézve jól nem esnék. Ha azért oly dologról nagyságodat requirálnák, méltó nagyságod csak olyan választ adjon nekik, igenis befogadják, szállás adással, s minden jóakaratal legyenek inkább nekik, mert különben megbúsulják. Elég sok ratiókkal élnek ők, és hogy félnek az némettől; de az kegyelmes uram csak pokrócz, mert bizony őket addig is az német nem meri csak megilletni, míg az török császárral össze nem vesznek, akkor is megoltalmazza Isten s az török és nagyságod is.

Semmi újabb hírem nincsen kegyelmes uram, talám az német is megünja ezt az fergeteges időt. Ajánlom Istennek nagyságodat. 4. Decembris 1672. Gyalu.

Nagyságod alázatos szolgája

Bánfi Dienes m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XVIII. kötet.*)

CIV.

A Jezust valló nagy fejedelmek dicsekedő öröme stb. erdélyi fejedelem Apafi Mihály !

Barátságunkhoz illő köszöntésém után tudatom veled, hogy mint a hatalmas és győzhetetlen padisáh hű és engedelmes szolgája Erdélynek szerződés szerinti adóját (kharads) a fényes portára küldött Isztanisza Báló (Baló László) (?) nevű követed által ez évre is megküldötted. Nevezett követed miután a felséges padisáh színe előtt is megjelenhetett, császári kegyelemnél fogva hozzád ezennel visszabocsáttatik. Ez alkalommal a kiadott császári fényes fermán értelmében én is e levéllel kívántalak megtalálni, hogy az ország oltalmazásában s a szegénység védelmezésében ezentul is semmit el ne mulass; Erdély evenkénti adóját pedig a fényes portára küldetni szokott ajándékokkal együtt annak idejében mindenkor beszolgáltasd. Végre arról is értesítlek, hogy e folyó évi hadjá-

ratra általad a régi szokáshoz képest tartozott 400 szekér élés és 100 türes székér megérkezett, s szolgálatod és hűséged kegyes elismerésben részesült. Ezentul is miről parancsolatod létszen a császári jóakarát megnyerése végett, szorgalmasan teljesítsd! Isten békessége a jó uton járókkal!

Kelt Drinápolyban.

Oldalt: Köprilizáde Ahmed basa nagy vezér névjegye és pecsége.

Jegyzet: Vesd össze Rozsnyai munkái 355. l.

(Törökből; eredetie az erdélyi fels. k. kormányzók levéltárában.)

CV.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak, Isten nagyságodat szerencsés országlással megáldja.

Akarám nagyságodat tudósítani, mivel az nímét residens mind nagyságodat, mind az országot vádolta, hogy az magyarországi atyafiaknak segítséget adott volna, mind penig az végbeli törököket; már az vígekre kapuczi basát küldtek, hogy bizonyoson vigére menjen az vígekben az dolognak; ezt kegyelmes uram az csauz basa beszélte, nem valami hiában való török, az vezér előtt igen belső ember, úgy mutatja magát, hogy mind nagyságodnak s az országnak is jóakarója, mindazonáltal kegyelmes uram eddig való dolgokról Baló uram, Dávid Déák uramék jobban informálhatnák nagyságodat. Szepesi uramék is voltanak szemben az vezérrel; úgy hiszem vikony válaszok lett ü kegyelmeknek. Az császár Kostanczinápolyból az anyját ide hozatá kegyelmes uram, nagy pompával hozák be, maga is eleiben volt az császár, az kis fia is lovon mellette, az nagyobb . . . . szekerének, egy igen fekete szerecsen az szekere mellett marékkal hajutá az pinzt az egész uezákon. Ezek után Istennek hagyom nagyságodat. Datum Drinapoli die 8. Janovari Anno 1673.

Nagyságodnak alázatos híve Kabos Gábor m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára jegyezve: Litterae G. Gabrielis Kabos Kapikihae. Adri-napoli die 8. Januarii 1673.

CVI.

Celsissime Princeps, Domine Domine mihi obsequen-
tissime.

Litteras Celsitudinis Vestrae per Magnificum Dominum
Stanislaum (sic) Balo legatum suum accepi, et vidi tam ex litte-
risquam ex verbis praedicti Domini legati continuationem bene-
volentiae et gratiae Suae versus me. Ideo ego quoque cum solita
mihi diligentia et promptitudine fui in omnibus servitiis Ves-
trae Celsitudinis, deinceps quoque cum eadem diligentia ero in
accidentibus servitiis Vestrae Celsitudinis et regni Transylva-
niae. Solum rogo, Vestra Celsitudo cum litteris suis jubeat in
quo possum servire, quia promptissimum me habebit. Interim
Deus conservet Vestram Celsitudinem ad plurimos Annos cum
felicitate.

Adrianapoli 13. Jan. 1673.

Celsitudinis Vestrae ad servitia paratus

Panajota Nicasius m. p.

*Kivül: Illustrissimo et Celsissimo Domino Domino Mihali Apafi
Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino
et Siculorum Comiti Domino mihi gratiosissimo.*

*Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev.
XIX kötet.)*

CVII.

Tekintetes nemzetes kedves cöcsém Kökényesdi uram!

Istentül kegyelmednek ez új esztendőben egy magyar
basalikamot kívánok, az mellett jó egészséget. Én áldassék
Isten, az kegyelmed jó szerencséjére, ellenséginknek penig az
ebeknek bosszújokra, frís egészségben vagyok, mely jó egész-
séget Istentül kegyelmednek is kívánok. Bátyám Kende Gá-
bor uram ő kegyelme levelét hozák Drinápolyból, mely az
kassai táborból kelt, melyben ő kegyelme írja ez két írásokat,
hogy Magyarország az hatalmas török nemzetséghez folyamo-
dott volna, és hogy az én nemes aszszonkám is Csákihoz ment

volna johdásúl (Júdásúl) Szepesben; úgy vagyon, Szilvási uram is irta volt ugyan ezen hirt, de nem hihettem el, de most immáron bizonyossan elhitem, melyet soha gondolatomban sem véltem, annyival inkább álmamban sem láttam, lévén atyafiság mind az két részről köztünk, de nem mindent nehezen venni. Ha Isten velünk leszen, ez nyáron hatalmas császárunk sok jenieserivel felkeresem, ha az föld színén talál-tatik, még ha az bika szarvában bújnak is, Ipsát és Ipsét, s az Jothau átkát fejekre szállitom, mint afféle Oroszjglinak és Pustinak. Ezzel ajánlom Istennek kegyelmedet, és maradok az kegyelmed szeretetiben és atyafiságában. Kende Gábor bátyámmal együtt kérjük kegyelmedet, hogy kegyelmednek legyen correspondentiája minden hasznunkra nézendő dolgunk-ban (ha azt akarják, hogy tandem secundus a Rege maneant), kérem atyafiságoson. 1673. 20. Jan. Konstant.

Kegyelmednek atyjafia

Zólyomi Miklós m. p.

P. S. Egynéhány török terminusok vannak irásomban, tudom, az magyar táborba taláztatnak tolmácsok, azoktól megértheti.

P. S. Bánnám, ha kegyelmed lett volna az Pezinengh, mivel kegyelmed zsellére vala Szathmárt.

P. S. Itt édes öcsém Uram, annyi özvegy, szép gazdag hajdanok vannak, bizony hogy akár az fejem alá rakjak benne, ugyan magok onszolnak velle, azért . . . . én is az törökként : Is alla.

Kivül : Az én kedves öcsémnek, tekintetes nemzeti Kőkényesdi György uramnak adassék Konstantinápolyból.

Eredetije, mely rendkívül nehezen olvasható, az erdélyi Muz. (*Gr. Kémény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kö. 2*)

CVIII.

Kegyelmes uram !

Noha kétség nélkül hiszem nagyságod méltóságos személye előtt világosan constál és illendőképen vagyon is gond-

viselése arra az dologra, az miről nagyságodnak alázatosan akartam írni, de mivel az nagyságod méltóságos személyéhez s egyszersmind édes hazámhoz való erős kötelességemnek tartottam megfelelni, semmiképen el nem mulathatám, hogy nagyságodnak alázatosan meg ne jelenteném. Úgy látom az egész ország teli azzal a rossz hírrel, hogy az havasalföldi vajda ő nagysága praetendálván azt, hogy egész Fogarasföldre régen Havaselyföldre való lött volna, mostan az portán maga számára sollicitálná adatni. Én nem tartom lehetetlennek, hogy sollicitálja, mert emlékezetiben lehet nagyságodnak az elmúlt fejevári gyűlés alatt minemű oláh levelet vittem vala én fel nagyságod kezében, az melyet nagyságod Lázár Imreh uram által az oláh püspök kezében küldvén, meg is fordítottatott vala; abból constált, minemű operatioja volt akkor is nagyságod ellen annak az vajdának; azért ez is szintén úgy nem lehetetlen. Melyre nézve nem jó kegyelmes uram semminek vélni, hanem az kapithiát szükséges volna informálni róla ilyen formán: nem csak Fogarasföldét hanem Küküllővárat sok falukkal, hasonlóképen az Szamos mellett is Szeszorma nevű várat sok jószággal birták régen az havaselyföldi vajdák az magyar királyok adásából; mivel Havaselyföldét is az magyar királyok birták, szabadok voltak velle, ha az magok szolgálainak Erdélyben adtak jószágokat; de aval Havaselyföldi határrá nem vált, nincsen is semmi vérsége az vajdának ő nagyságának azokhoz az vajdákhoz, az kiknek adattak volt azok az jószágok jámbor szolgálatjokért. Ezt kegyelmes uram így értvén az kapithia, lenne szorgalmatos vigyázásban; ha az dolog nem kívánná, könnyű volna hallgatni; hogyha peniglen előfordúlna, tudna e szerént választ tenni. Mindazáltal az egész dolog álljon az nagyságod kegyelmes dispositiójában. Ezeknek utána ajánlom Istennek gondviselése alá nagyságodat. Datum in Bun die 28. Januarii Anno 1673.

Nagyságodnak alázatos hive   Betlen János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára jegyezve: A. 1673. die 13. Januarii Fogarasban hozott Betlen János uram informotiója Fogarasföldről, hozta maga szolgálja.

Eredetije az *Erd. Muz.* (Gr. Kemény József *Erd. tört. ered. lev.* XIX. köt.)

CIX.

Hatalmas győzhetetlen császáruk, kedves bűcsületes úr hive vég Várad várának, hozzá való végházainak s azokban levő fényes hadainak és hozzá tartozó sanczokságinak főgondjaviselő passája, tekéntetes és nagyságos Sziliknár Mehemet passa szomszéd úr barátunk. Éljen kegyelmed ő, hatalmassága szolgálatjára, mint jó szomszéd sokáig kívánjuk!

Hozzánk küldött Ali esorbaczi kegyelmed követje által bő panaszszal, fenyegetődzéssel nekünk íratott kegyelmed levelét elvöttük s izenetében is eleget hallottunk. Csudálkozunk rajta, hogy olyan okos, eszes s tanácsi úri nagy ember lévén, miképen tudta ennyi sok felől összeszedett és szereztetett sok minden aprólékos és haszontalan némely dolgokkal magát is terhelni és minket is fárasztani kegyelmed! Mintha nem volna mind ezeknek is (ha mind így volnának is) útja helye, és igazsága, előbbi passák idejektől fogva bévött szokás szerént rendeltetett végbeli tiszteink, gondviselőink előtt Istenes igazgatásokra szabott törvények és rendtartások, az holott kellene előbb is efféle, vagy egyéb panaszokat is és szomszédságos akadályokat az megbántódott feleknek az szokás szerént vagy szóval, vagy törvénnyel elkezdni; kiktől is, ha meg nem hallgattatnának, vagy igazítást nem vennének, méltó okkal előnkben is eljőnnének, bár mi is okoztatnánk osztán, ha az közönséges igazságnak kiszolgáltatását elhallgatnók és elhallgattatnók másokkal. Hogy peniglen az somlyaiak Belényes vidékéről öt embereket fogtanak volna meg, mi nem értettük ugyan, de ha megfogták is, hihető hogy szokott adójoknak fel nem hozásáért fogták meg, kik is egyébiránt adójokat Várad várának hatalmas császáruk kezében esésétől fogva mindenkor felhozták, csak az egy s két esztendő alatt kezdették az váradiak is ellenzeni. Másképen Somlyóból hatalmas császáruk jobbágyit és hiveit nem pusztítják, hanem őrzik; az melyért nem illenék meg is indulni effélekén kegyelmednek; mert hatalmas császáruktól is arra parancsolatja nincsen, hogy miénket elvegye és az mi jobbágyinkat az adózástól eltiltsa; kiváltképen az kiket az váradiak tüzzel vas-

sal, fegyverrel hódoltattak bé az erdélyi határból, kik soha Váradhoz valók sem voltak. Egyébiránt is, hogy kegyelmed az fényes portán ellenünk való panasztétellel fenyegetődzik levelében, látjuk; az a váradiaknál nem új dolog s teli füllünk is véle, hogy kegyelmed is az fényes portán elkövette s most az magyarországiakat is az félére tanácsolta volna, de mi méltó okot nem is adván arra, alig hiszszük el. Mindazonáltal Isten az igazakat szokta segíteni: úgy is hiszszük gondunkot viseli. Másképen az fényes porta soha minket hűségteleenségben nem ért, s ezután is hiszszük Istent, hogy nem ér. Az váradiaknak, sem másoknak az harczával Erdélyt (kinek fejedelemségét hatalmas császáruk nekünk adta) míg Isten s hatalmas császáruk el nem veszi nem engedjük másnak! Az juhok állapotja felől az mennyiben hamarjában tudósítást vehettünk, régen más különben vagyon mint sem adták értésére kegyelmednek; mert holmi tolvajoktól károsittatván meg az Tisza István jobbágy félék, mint régi urokhoz birtokban s károk végett jöttek volt bé hozzája, s kérték azon, hogy fáradozzon mellettek dolgokban, a melyért kérték ide be is, s mostan azon vadnak az vármegye tisztei is, hogy mind az latrokat s juhokat is kézre kerithessék, s parancsoltuk újobban is felölök, Az Belényes vidéki Réz-Bánya pusztítóinak kike-restetések is megvizsgáltatások felől is irattunk Hunyadvármegyében. Végtevére peniglen az egyéb dolgoknak, adósságoknak és kancza lónak keresetiben, mint feljebb is írók, vagyon útjok, helyek és törvények, kövessék kereseteket az szerént mint eddig is. Mi senkinek is igazságát akadályoztatni nem kívánjuk, az minthogy nem kívántuk eddig is, hanem annak kiszolgáltatására és minden szomszédságos jó dolognak megtartására készek vagyunk és leszünk továbbá is. Ezek után is éljen kegyelmed hatalmas császáruk szolgálatjára sokaig mint jó szomszéd jó egészségben kívánjuk. Iratott fogarasi várunkban. Bűjtelő hovának harmadik napján. 1673. esztendőben.

Kegyelmednek jóakarója

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban (gr. Kemény József Erd. tört. cred. levelekben XIX. köt.)

CX.

(Tugra.)

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég Várad várában az hatalmas császárnak egyik hármjorn kornétjás vezére, vég Várad várának és ahoz való végházainak s azokban livő hadainak fűgondja viselője az tekéntetes és nagyságos vezér Silektár Mehemet passa.

Minden hozzám illendő szomszédságos jó akaratjomat ajánljom, Istentől sok jókat kívánok kegyelmednek, mint szomszéd jóakarómnak. Akarjám kegyelmedet ez leveljem által megtalálnjom s egyszersmind értésedre adnom az kölesmezeijek, az szárdóriak s bácsiak ura, az mely faluk Hunyadvármegyében vadnak, hatalmas császárunk táborában livén, hatalmas császárunkat supplicálta, hogy azok az faluk nagy emberek keziben livén, nem akarnak holdolni, az mely supplicatióra képest az legistromot hatalmas császár felnyittatván, feltalálták azokat az falukat felirván feleségestül, gyermekestül, szolgástul; minden embernek az neve fenn vagyon irván. Ahoz képest látván, hogy igazságos dolga, hatalmas császár parancsolatot adott az keziben, ilyen formán. Ennekem az kadijának parancsol az hatalmas császár, hogy azokat az falukat az espajának meghódoltassuk, azért ezt akarjám értésére, azok az faluk az magok vakmerőségétől nem adóznak-é az uroknak, vagy pedig nagy urak jobbágyi livén, ahoz bízna, njem akarnak hódolni. Ezt akarván kegyelmedtől megérteni, ennek oka mi lehessen, hogy az választ megértvén, én az hatalmas császár parancsolatát az kadijával együtt végben viszem, az falukat meghódoltatjom, az hatalmas császárnak megírom. Azért az jó szomszédság, az hatalmas császárhoz való hűség azt kívánná, ha hatalmas császárnak igaz híve az erdélyi uraknak ura s parancsolója, hogy az hatalmas császár parancsolatához képest azoknak az faluknak az faluk urának parancsolja meg, hogy minden haladék nélkül az faluk hódoljanak; ha mégis nem hódolnak, én az hatalmas császár parancsolata szerént az falukat meghódoltam az kadijával együtt, az parancsolat az mint tartja, az szerént. Annak utána ke-

gyelmed is ne mondja, hogy ez dolgot értésemre njem adták. Ezt is csak azért cselekeszem, hogy ne mondhassa kigyelmed, hogy lopa, vagy hír nélkül cseleketjem, mivel az hétünk nyilván való, másik az jó szomszédságért; másképen senkinek könyörgésük nincsen. Ezzel az kegyelmed válaszát elvárom s kívánjom kegyelmed egészségét. Datum ex Várad die 22. Februarii. Anno 1673.

P. S. Ibrain agija az faluk ura, az hatalmas császár parancsolatával ez levél oda menyen; az mi jobb azt cseleke kegyelmed.

Kivül: Az tekintetes és nagyságos Apafi Mihálynak az Erdélyországának méltóságos fejedelmének, Magyarországának egy részének urának, Székeleknek ispánának, nekem szomszéd jóakarómnak adasék hamarsáál kezében.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény Józs. Erd. tört. ered. lev. XIX kötet.*)

CXI.

Celsissime Princeps, Domine Amice Colendissime.

Cum nulla media quaerenda honesta cum Serenissima Porta Ottomanica Pacis et molliendae transactionis omit-tenda ducamus, tum non postremam spei Nostrae fiduciam in benevolentia et studio erga Rem Polonam Celsitudinis Vestrae collocamus. Implebit Celsitudo Vestra egregie partes Christi-ani amici et Vicini Principis, si per aliquem ex suis idoneum hominem apud Portam Ottomanicam negotium istud Pacifica-tionis secrete tractare et promovere non dedignabitur. Ea causa mitto informationem ex Cancellaria Regni ut desiderium no-strum perspectum sit Celsitudini Vestrae. Interest publicae causae, quamprimum de his omnibus transigi, nobisque nulla mora nunciari. Hacc tamen informatio ne evulgetur neve ali-cui praeterquam memorato Supremo Vesiro communicetur, maiorem in modum rogo. Commendo me interim gratiae et amicitiae Celsitudinis Vestrae. Varsaviae die 17. Aprilis 1673.

Celsitudinis Vestrae addictissimus amicus et servitor
promptissimus

Andreas Olszowski, Episcopus
Culmensis, Procancellarius Poloniae.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXII.

Kegyelmes uram.

Ezek az átkozott besztercezi szászok kegyelmes uram Kemniczből 15 jancsárokat nem csak bebocsáttanak az országba és magok városokban, hanem úti leveleket adván nekik és senkinek sem vármegye sem végbeli tiszteknek hírt nem tévén, keresztül bocsátották az országon, és csak Isten tudja mely nagy lármát csináltak véle itt ez darab országban, (mivel ezek az rosz jancsárok, hogy inkább elmelessenek, azt hirdették, hogy ők csak szállás osztók, de hatszáz jancsár jü utánok). Kire nézve kegyelmes uram én őket ma itt az Mezőségen megtartoztattam, és ime nagyságodhoz küldöttem. Mert ha kegyelmes uram csak ily békével az országon általmentenek volna, félő nagyságod az portán gondviseletlenséggel vádoltatott volna; de ha ugyan igaz járatbeli emberek löttek volna is, nem volna jó kegyelmes uram, hogy ez országon szoknák meg Kemeniczből az Tömösvárra jüvést és menést. Vagyon ugyan egy rosz papiroson való török írás nálok, kit úti levélnek mondanak, de ma megvallották, hogy ők az éhséget unták meg; hazudtak olyat is, hogy úgy értették, az magyarokat az császár megsegíti s ők azért siettek vissza; elég az kegyelmes uram, szöktek, az tagadhatatlan; már nagyságod mit csinál véllek, álljon az nagyságod kegyelmességében. Bizony az én tetszésemből nagyságod árestáltatná őket és az vezérnek kellene az kapitáha által megírni, elbiszem nagyságod kedvet találna vele ott is, avagy ha csak az tömösvári passának íratja is meg, álljon az nagyságod kegyelmességében; de addig míg válasza jünne nagyságodnak, lennének árestomban egyik szász városban, avagy Fogarasban.

Az beszterszeiekre pedig nagyságod íratna kegyelmes uram ugyan valóban keményen, hogy merték nagyságod s legközelebb az tisztek híre nélkül őket az országban bebocsátani, avagy ha bebocsátották is, városokból elereszteni, az országon keresztül úti levél adással elbocsátani, és nagyságod irassa meg, soha törvény nélkül nagyságod el nem szenved (az minthogy bizony méltók is réa) azonban életek vesz-

tése alatt többször effélét meg ne merészeljenek próbálni. Bő írásommal nagyságodat alázatosan követem, de ez bizony kegyelmes uram nagy dolog s könnyen hadni nem jó. Istennek oltalmában ajánlom nagyságodat és maradok

Bald 18. Apr. 1673.

Nagyságod alázatos szolgája

Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelek. XIX. köt.*)

CXIII.

Szolgalatomat ajánlom kegyelmednek mint édes apám uramnak, Istentől minden jókat kívánok kegyelmednek édes apám uram. Meghallottam, megszabadúltál még egyszer, Váradra rab lőtt kegyelmetek édes apám uram, Isten éltesse kegyelmetek édes apám uram, én is vagyok jó egészségben, mostan meghallottam, Nagy Lőrincz nagy apám uram megholt, Nagy Miklós bátyám uram megholt, Isten kegyelmeteket éltesse édes apám uram, megmondták ide jött volt And . . . . já s bátyám uram, meg nem tudhattam, megmondták hogy mátkája vagyon. Isten megáldja őket, meg is kegyelmeteket édes apám uram, ... nyai sókor uramat és néném aszszonyt, nem tudom élnek-e vagy halnak. Isten megáldja őket és kegyelmeteket édes apám uram, én vagyok jó egészségben, én tölem ne boszorkoldgylatok, az Istennek legyen hálá rab vagyok is, nem is, édes apám uram, elfelejtettem magyarul megérteni mit mondnak, az nyelvemet nem fordíthatom . . . . . édes apám uram, ha az Isten ő szent felsége megrendelte még egyszer egymásunkat megláthatni meglészen, Isten tudja ő szent felsége, édes apám uram, Isten megáldja kegyelmeteket édes apám uram, mikor minket az tatárok megfogtának, engemet eladtanak egy töröknek, az török mégis más töröknek elhatta, most az Isten ő szent felségének legyen hála megmondta, hogy megadom az szabaduló leveledet ne-

ked, egy öreg uram vagy on az török császárnak csauza, édes apám uram szolgálatomat ajánlom Judit anyámnak és édes nagy jobb anyám asszonyomnak, nem tudom él-é vagy meghalt-é, és szolgálatomat ajánlom Anók húgomnak és az másoknak. Édes apám uram elfelejtettem az neveket; és szolgálatomat ajánlom minden jóakaró atyámfiainak és minden jóakaró falubeli szomszédimnak. Istentől kívánok minden jókat kegyelmeteknek édes apám uram, egy szép leányat megnezzél, ki tudja mikor kimegyek elvésztek, mert jó ifu legény löttem én is. Isten megadja kegyelmeteknek minden jókat.

Franciscus Zámbó.

Ezer nyoczvanháromban.

Mikor levelet megkülgöl
kegyelmed, a hun a ma-
gyar procator urakat a szá-
lását én megtaláltam.

Hátirat: Anno Domini 1676. 27. Maji löttem szembe az én fiammal Zámbó Ferenczcel, Kalota Szentkirályon a magam házamnál, az kit nem láttam 16 esztendőől fogva, velem együtt rablották volt el az tatárok.

A fiamnak neve törökül Musztafa, az urának neve Kör Cseuz Amet aga, a császár kapuján csauz.

Anno Domini 1673. die 27. Aprilis adták meg ezt a fiam küldte levelet Soóvárba.

Zámbó György m. p.

Anno 1676. 19. Aprilis hoztak bizonyos hirt ezen felől Zámbó Ferencz felől, hogy megjött az országban vagy on. Udvarnál Barátosi Sigmondtól hallottam elsőben cancellarista deák, azután Kerekes B.

Hátirat más kézzel: „Ez (Zámbó Ferencz) jól tudott törökül. Portához is küldetett nagy uri levelekkel. Haza jövén pedig az levelekben Török Zámbó Ferencznek iratik. Sine Semine 1686-ban megholt. Kis Dobai Dobai Borbára volt édes anyja, mostoha anyja pedig Nagy Judith.“

Erdélyi Muzeum. (*Jos. Com. Kemény App. Epist. ad Hist. Trans. Tom. X. pag. 381 et 382.*)

CXIV.

Szolgálatom után Istentől minden lelki, testi jókat kívánok uram kegyelmednek, mint böcsületes uramnak mind

az kegyelmed szép háza népivel egyetemben, szüiből kívánom etc.

Kegyelmed nekem küldött böcsületetes levelit ez kegyelmed embere megadván, mint nekem édes apám uram helyett való uramtól kedvesen vettem, noha eddig üsmeretes nem voltam kegyelmeddel, de mindazonáltal ha élek az kegyelmed hozzám mutatott jóakarattal látogatását megszolgálom, noha eddig nem sokat szolgáltam kegyelmednek, mert talám nem az én tetszésem hozta, mivelhogy kegyelmed az előtt nem üsmerkedett velem fia helyett való szegény szolgáljával; de tudtam volna szolgálni kegyelmednek, az miben kegyelmed nekem parancsolni fogott volna. Ime most is a miben lehetett jó szüvel szolgálni kegyelmednek s az kegyelmed böcsületes szolgálának el nem mulattam, a vajdának szóló levelet mikor bevitettem, magam is szóltam ő nagyságának, hogy szóljon az vajdának ő nagyságának, hogy kegyelmed jobbágyit adatná ki az kiket megtaláltak benne, ki is adták, az vajda ő nagysága ezután is szintén oly jó akaratját mutatja kegyelmedhez, mint eddig volt; kegyelmed ezután is mikor valami dolog felől az vajdát ő nagyságát meg akarná találni, kegyelmed ne nehezteljen bennünköt is megtalálni levele és embere által, valamire elégségesnek ítil, szeretettel szolgálni el nem mulatom. Ajánlom ezzel Istennek kegyelmedet. Datum in Bukurest die 15. mensis Maji Anno 1673.

Nagyságodnak, mint édes fia míg él szolgál

Dumitraszko agha.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Spectabili ac Generoso Domino Domino Paulo Béldi Illustrissimi ac Celsissimi Principis Transylvaniae Consiliario intimo nec non Regni Transylvaniae Supremo Generali et Domino mihi colendissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tör. erd lev. XIX. kötet*)

CXV.

A. 1673. die 20. Maji Fejérvárról kapitihának és posta mesternek Székely Lászlónak expedált levél minutája.

a.)

Generosi fidelis nobis dilecti salutem et gratiam nostram.

Az estve érkezék lengyel királytól posta hozzánk, az királytól ő felségétől hozván levelet, melyben kívánja tőlünk, hogy az mely punctumokat ide küldött levele mellett, azokat az fényes portára beküldenők és acceptáltatásában is munkálkodnánk, melyet elküldeni nem késtünk, mivel úgy látjuk, ennek megértése nélkül az fényes porta az magyarországi dolgokra sem resolvált, sőt ha szintén ezeknek megértése előtt resolválhat volna is, úgy hiszszük változás eshetnék benne. Azért azokat az punctumokat is az fényes portának szükséges megérteni, melyeket inclusive hűségtek kezében beküldtünk, irván az fővezérnek ő nagyságának és az vezér thihájának is ezen materiáról levelet; hűségtek adja meg azokat az leveleket nekik, az leirt punctumokat az levélnek megadása után külön adja be hűségtek, és levelünkre minémű választ téssen az vezér, sietséggel kiküldeni ne késlelje, az magyarországiakkal is közölvén ezen dolgot.

b.)

Misziri passának szóló levél minutáj a A. 1673. die 21. Maji Albae Juliae expedita.

Tekéntetes nagyságos vezér passa, nekünk jóakaró urunk barátunk, Isten nagyságod dolgait boldogítsa, napjait sokasítsa.

Az köztünk való régi barátság a helynek távol volta miatt is nem aluván el szívéünkben, akarók nagyságodat ez-barátságos levelünkkel köszöntünk, kívánván Istentől találja jó szerencsés órában. Kérjük kegyelmedet, mint kedves barátunkat, ismérjen mindenkoron jóakarójának lenni, és az mely dolgokban elégségesnek itil, bátorságosan parancsoljon, kegyelmednek szolgálni és kedveskedni mindenkoron készek leszünk.

Isten kegyelmes gondviselése légyen nagyságodon. Datum etc.

Nagyságodnak mindenkor jó szívvvel szolgál.

c.)

Tömösvári passának szóló levél minütája. A. 1673. die 20. Maji expedita Fejérvárról.

Tekéntetes nagyságos vezér passa nekünk jóakaró vitéz úr szomszéd barátunk, Isten kegyelmedet sokáig éltesse, dolgait boldogítsa.

Nekünk irt kegyelmed levelét illendő böcsülettel elvévén megolvastuk, melyben kívánja tőlünk, hogy Káránsebesből elbujdosott harmincz vagy negyven jobbágyokat, melyek Hácзок városában és ennek tartományában szüktének volna, adatnánk kegyelmed embereinek kezében. Mindezeket megolvassván úgy látjuk Káránsebesnek állapotja mi karban forgott, kegyelmednek nem adták jól értésére; mert ha tudhatta volna jól az dolgot kegyelmed, hihető mostani írása szerint nem irt volna nekünk. Azért Káránsebesnek állapotját úgy értse kegyelmed tőlünk valósággal. Káránsebes nem jobbágyokból, hanem szabad rendből álló volt, míg magyar-kézben volt, ilyen állapotban találtatott akkor is lenni, mikor fővezér urunk megholt atyja Jenőnek megvételére jött ki hatalmas császárunk parancsolatjából, akkor bizonyos számú hadakat küldvén az fővezér ő nagysága Káránsebesnek megvételére, megigírte hatalmas császárunk nevével az káránsebesieknek, hogy ha vér nélkül az helyet megadják, bántódások nem leszen és békével elbocsáttatnak minden javokkal együtt; amazok is engedelmesek lévén, hatalmas császárunk neve alatt való parancsolatnak, feladták Káránsebest s úgy bocsáttattanak el békével, az ki hová akart menni. Mivel azért az mely szó hatalmas császárunk neve alatt az fővezér ő nagysága szájából kiment, hatalmas császárunknak maga saját szava, ha szintén jobbágyok lettek volna is a káránsebesiek, az elbocsátáskor felszabadítottattanak volna az jobbágyság alól; de az mint kegyelmednek feljebb is megírtuk, azok jobbágyok sem voltak soha, melyet megmutat többi között az is, hogy az kik közülök hová akartanak szállani úgy szállottak, de ott is nem jobbágyok, ha ma el akarnak menni onnét, senki sem bánthatja őket. Hogy azért kegyelmednek mostani kívánságának nem kedveskedhattunk, tulajdonítsa ennek; egyébiránt kegyelmeddel az jó szomszédságot megtartani s minden tiszt-

tességes dolgokban szolgálni kívánjuk. Isten éltesse kegyelmedet.

Kegyelmed jóakaró baráti :

d.)

Fővezérnek szóló levél minutája

Praemissis praemittendis.

Hatalmas császárukhoz és fényes portához való kötelességemet előttem viselvén, akarám nagyságodat alázatosan tudósítani ilyen dologról. Az estve érkezék lengyel király ő felsége postája levéllel hozzám, küldvén ő felsége a nékem szóló levél mellett bizonyos dolgokat írva, egyszersmind kérvén azon, hogy hatalmas császáruk fényes portájára késedelem nélkül béküldeném. Látván azért, hogy azok az irások hatalmas császáruknak az lengyel nemzettel tett békessége felől vadnak, szükségesnek ítiltem nagyságod kezében küldenem igen sietséggel, várván nagyságod méltóságos választételét levelemre, kell-e valamit és mi formán válaszúl írnom lengyel királynak ő felségének ezekre az irásokra. Hogy ha az fényes porta azokhoz az lengyel király küldte irásokhoz hozzá nyúl és valami választ akar azokra tétetni, ha nagyságod kezemben küldi, kicsiny szolgálattal ez dologban akar élni, azt jó szívvvel s kész engedelmességgel elkövetni el nem mulatom. Isten áldása maradjon nagyságodon.

Nagyságodnak alázatosan szolgál :

e.)

Csauhassának szóló levél minutája.

Tekéntetes nagyságos csauhassa, nekünk vitéz úr barátunk. Isten kegyelmedet sok esztendőig éltesse s dolgait boldogítsa.

Mostani alkalmatossággal is szükséges dolgokról való tudósításokkal küldvén bé emberünket, hatalmas császáruk fényes portájához való kötelességünk ezt kívánván, nem akartuk elmúlatni, hogy levelünkkel kegyelmedet barátságosan ne köszöntenők, kívánván levelünk találja szerencsés órában kegyelmedet. Azonban kérjük igen nagy bizodalommal kegyelmedet. Hatalmas császáruk fényes portáján benn

lévő emberinktől megtalálattván nevünkkel, mutassa minden kedveskedő jóakarátját, melyet kegyelmedtől megtapasztalván, Isten is minket eltetvén, minden tőlünk lehető dolgokban kedveskedni készek leszünk. Ezeknek utáná Istennek gondviselése legyen kegyelmeden. Datum etc.

Kegyelmednek tiszta szívvvel szolgáló jóakarói :

f.)

Fővezér tihájának.

Tekéntetes nagyságos thiha, nekünk jóakaró vitéz úr barátunk.

Isten nagyságodat sokáig éltesse, szerencséjét nevelje.

Az többit azt szerént, mint az csauz passának etc.

Nagyságodnak jó szívvvel szolgáló barátai :

g.)

Pana j o t n a k sz ó l ó l e v é l m i n u t á j a .

Illustrissime Domine Amice Nobis benevole.

Praesenti hac etiam occasione praecipua Fulgidae portae Potentissimi Domini nostri Imperatoris scitu necessaria coacti per servitorem nostrum ablegatum transcribere, nequam praetermittendum duximus, quin Illustrissimam Dominationem Vestram praesentibus salutaremus, debita cum observantia eandem requirentes, velit omni ope et auxilio ita in promovendis adesse requisitionibus legatorum nostrorum in Fulgida porta constitutorum, ut tota Christianitas ejusdem affectionis optatum experiatur fructum; Quam Illustrissimae Dominationis Vestrae propensionem declarandam servitiis nostris demereri stugedimus. Divinae de coetero Illustrissimam Dominationem Vestram commendantes protectioni. Datum etc.

Ejusdem I. D. V. Amici benevoli.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXVI.

Kegyelmes urunk, meltóságos fejedelmünk!

Ajánlom életem fogytáig való alázatos szolgálatomat,

és Istentől idvességos hosszú életet, szerencsés és békességos guberniumot kívánok nagyságodnak megadatni.

Ide Debreczenben érkezvén kegyelmes uram, szomorúan értém Nemes Szathmárvármegyéből jövéen hozzám azon nemes vármegyének notariusus jelenté, hogy az váradi Ibrahim oda passa hódoltató leveleket küldött légyen ki, ugyan Szathmár vármegyében lévő falukra, nevezett szerint Ökör-itóra, Rátótra, Portsalmára és Thótfalura, melyek az Szamos mellett vannak. Viszont Nemes Szabolesvármegyében lévő Ders, Hódász, Jánosi, Gyulaj, Ör, Vaja, Mada, Vitka, Namény, Kis és Nagy Dobos, Kraszna, Sályi, Szalka, Jármi, Medgyes és Gebe nevű falukra, és azokon kívül többekre is, melyek mind Szaboles vármegyében vadnak, nagy fenyegetőzéssel parancsolván, hogy az adót mentül hamarébb beadják, mert alioquin elrabolják őket. Így lévén kegyelmes uram a dolog, ki fogja fizetni az ország adóját, ha ők in particulari is külön-külön fogják hódoltatni a falukot, városokot. Az Istenért kegyelmes urunk nagyságod méltóztassék mentül hamarébb ez dolgot remedeálni az portán, és találjon oly jó remediumot, mely által ezek az dolgok orvosoltassanak meg : kiért az ur Isten nagyságodat boldogítsa hosszú ideig való szerencsés előmenetelekkel, sziből kívánom. Datum Debreczen. 21. Jan. 1673.

Nagyságodnak minden engedelmességgel és alázatossággal kész szolgája

Farkas László m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino naturaliter Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzcum. (Gróf Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. kötet.)

CXVII.

Celsissime et Excellentissime Princeps, Domine Domine mihi observandissime.

Celsitudinis Vestrae litteras debita observantia accepi

per servitorem suum, et curavi expeditionem praedicti servitoris cum responsu Excellentissimi Supremi Vesirii. Poloni vero antequam ad Celsitudinem Vestram de confirmatione Pacis scripsissent, ad Excellentissimum Supremum Vesirium per nobilem quendam de omnibus suis controversiis fuse scripserunt, et responsum a Fulgida Porta acceperunt, ut intelligere potest Celsitudo Vestra ex litteris Supremi Vesirii. Ideo modo non opus est alii responsi, sed expectare responsura Polonorum. Intèrim Deus conservet Vestram Excellentiam in prospera felicitate. Adrianopoli 21. Junii 1673.

Celsitudinis Vestrae ad servitia paratus

Panaiota N. m. p.

Kivül: Celsissimo atque Excellentissimo Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti. Domino Domino mihi et amico benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Érd. tört ered lev - XIX. kötet.*)

CXVIII.

Sacra Regia Majestas, Domine Clementissime.

Commissa meae diligentiae Vestrae Majestatis mandata quo cardine in Ottomanica Porta fluant, dum ex ipso rerum ibi fluentium progressu, literis praeterea Supremi Vezerii illic ad me datis perspectum habeam, quamvis me ipsum hactenus lateat, nondum ab iis quibus ea tractanda commiseram informatum; servere nihilominus in eadem materia opus dum intellexissem infallibiliter, Christiana erga Vestram Majestatem Serenissimamque ejus Rempublicam affectio interruptit silentium: Reverendissimo quocirca Domino Andreae Olszowski Pro-Cancellario quaedam praesens tangentialia negotium Vestraeque Majestati referando transcribere necessarium duxi. Ut omnes Vestrae Majestatis suorumque conatus Deus secundet, ad emolumentumque totius Christianitatis dirigat, ex animo optat.

Sacrae Regiae Majestatis Vestrae servus paratissimus

Datae ex Castro Radnoth die 22. Junii 1673.

Hátára jegyezve : Anno 1673. Radnotról Becző István által Lengyelországban írt expedíciók.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXIX.

Hatalmas győzhetetlen császárunk széles ez világra kiterjedt fényes birodalmának főgondviselője, vezére. Tekéntetes nagyságos Kupruli Amhet passa nékem jóakaró uram ; Isten nagyságotat sok esztendeig éltesse, szerencsáját nevelje.

Nagyságod méltóságos neve alatt költ levelet hoztanak ezelőtt egynéhány napokkal kezemben az váradi vitézek, melyet illendő böcsülettel és engedelmességgel vévén megolvastam. Értem nagyságos uram miképen találták meg a váradi vitézek a fényes portát, nevezvén őt vármegyét, az melyeket az erdélyi birodalomból magok számára kívánnának, azonkívül az hatodik vármegyét, úgy mint Biharvármegyét, a mely legnagyobb a többinél, de közelébb a többinél ő hozzájok, meg sem nevezték, hanem nevezet nélkül akarják magok számára bírni. Én nagyságos uram hatalmas császárunknak igaz híve, nagyságodnak is alázatos szolgája lévén, szemem előtt viselem azt, hogy Erdélyországa hatalmas császárunk őrül maradtja és sajátja, életünk, fejünk, mindenünk ő hatalmassága keziben vagyon, de tartozó kötelességem szerint kényszeríttem azt is alázatosan megjelentennem, hogy az mely hat vármegyét az váradiak magok számokra akarnak foglalni, kicsiny hijja, hogy egész Erdélynek felét nem teszi, az erdélyi fejedelemnek lakó helye is némelyik abban vagyon, az ország adajának is majd hasonfele onnan telék ki. Hatalmas császárunk szabad ezzel az nyomorúlt országgal, mit cselekeszik, de ha azok a vármegyék Erdélytől elvételnének, azokkal együtt az adónak fele az váradi vitézek erszényiben megyen, soha Erdélynek több részéből egészen ki nem telik ; nagyságodnak azért én általam Erdélyországnak kiesinytől fogva nagyig minden lakosi csedeznek a nagy Istenre, szánja meg őket ; emlékezzék arra az Ali passa erős hitlevelére, a

melyben Váradnak feladásakor az menynek, földnek teremő Istenére, hatalmas császárunk áldott fejére megesküdt, hogy az Váradhoz tartozó jószágokon kívül semmit Erdélytől el nem foglalnak. Azok az vármegyék peniglen, hogy Váradhoz való löttek volna magok az váradi vitézek sem merik mondani ; tartassa meg nagyságod ezta nyomorúlt országot abban az Ali passa hitlevelében, ha mástól volna bántása ennek az szegény országnak, úgy Isten után s hatalmas császárunk után nagyságodhoz és nem máshoz folyamodnék ez a szegény ország ; most is lehajtott fővel s könyves szemmel várja az nagyságod atyai kegyelmességit ; kiért az úr Isten a nagyságod napjait sok ezerekké tegye és dolgait boldogítsa szíből kívánom. Iratott radnóthi házunknál. Szent-Iván havának 23. napján. Ezer hatszáz hetvenharmadik esztendőben.

Nagyságodnak alázatos szolgálja.

Hátára jegyezve : Fővezér Küprüli Ahmed passához az öt vármegyéről való kegyelmes urunk ő nagysága instantiája. Radnóth 23. Junii A. 1673.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. története eredeti levelekben XIX. köt.)

CXX.

Felséges Szelám Geri szultán, nekem jóakaró uram, Isten felséged életére vigyázzon, dolgait szerencsésen boldogítsa.

Nekem küldött felséged levelét az khám ő felsége bücsületes követ híve által illendő bücsülettel vettem ; hogy rólam el nem feletkezett s méltóságos levelével meglátogatott, Isten éltetvén meg igyekezem szolgálni, s én is felségedről feledékeny lenni nem akarok, nem sok idő múlva emberemet küldvén bé az khámhoz ő felségéhez. Az mi penig az örmények dolgát illeti, arról is tettem olyan rendelést, hogy többször ezen dolog miatt bánulás ne következze. Ezeknek utána Istennek gondviselésében ajánlom felségedet. Költ Radnóthon ezer hatszáz hetvenharmadik esztendőben, Szent Iván havának huszonyolecadik napján.

Felségednek jóakarattal szolgál.

Hátára jegyezve : Anno 1673. die 28. Mensis Junii, Szelám Géri szultán ő felsége látogató levelére irt urunk ő nagysága köszöntő válasz tétele.

Eredeti fogalmazvány az Erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXXI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine, Amice et Vicine benevole.

A primordiis mei Principatus, desiderio desiderabam Illustrissimam Excelléntiam Vestram meis consulto per tabellarium meum compellare litteris, sed multis distractus negotiis Fulgentissimae Portae non potui hucusque ad effectum hoc deducere; quod mihi unice exoptabam, quia Poloni anno praeterito vi ac potentia Potentissimi Imperatoris adaeti conveniant, ut pro Civitate Leopoliensi dent certam pecuniam lytri, et tributum quotannis penderent, tale pactum et foedus steterat inter illos, sed uti inconstantes, modo illa quae promiserunt renuunt dare. Ac ideo modo iterum Illustrissimus Dominus Husein passa venit cum exercitu, qui sciscitatus est ex me, utrum venerint ablegati aliqui ab Illustrissima Excellentia Vestra ad me, respondi litteras tantum multoties venisse pro intervenientibus subditorum in confiniis praetensionibus, sed ablegatos nullos. Deinde Illustrissimus Dominus Passa habens amicitiam cum Illustrissima Celsitudine Vestra scripsit litteras, ego etiam hisce meis per meum tabellarium eandem compello cum voto, ut Summa Majestas felicitati Illustrissimae Celsitudinis Vestrae velit addere perennitatem. De rumoribus ex Polonia nihil seitu dignum Illustrissimae Celsitudinis Vestrae invenio, nec aliquid certi communicare possum; uti impotentes, respectu Potentiae Fulgentissimi Imperatoris non sunt tanti, nec sciunt quid agant. Fertur illos Castra locasse ad civitatem Sokal nuncupatam, quae aliquot miliaribus distat a Leopoli, et Magnificum Dominum Generalem Supremum Polonorum in superioribus partibus fuisse, et per Varsaviam deorsum descendisse. Ex illis partibus si quae nova occurrent, rogo Illustrissimam Celsitudinem Vestram me certum reddere non de-

dignetur. Praeterea Illustrissimus Dominus Husein Passa hoc mihi inunxit, ut scriberem ad Illustrissimam Celsitudinem Vestram pro hastis levioribus duorum millium, quibus et in illis partibus equites utuntur, parata pecunia pro illis iuxta precium dabitur, modo illas Illustrissima Celsitudo Vestra conficere in-hibeat, easque per Bistricam vel Oitusum qua propius fuerit, transmittere quantocius dignetur. Interim Illustrissimae Cel-situdini Vestrae omnia fausta ac felicia ex animo precor, ean-demque diu vivere, vigere ac regnare cupio. Chocinii die 3. Augusti 1673.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Amicus Vicinus be-nevolus et obsequi paratus

Stephanus Petrus, Princeps
Terrarum Moldaviae.

(*Oláh aláírá.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXXII.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint ke-gyelmes uramnak.

Az úr Isten nagyságodnak minden dolgait boldogítsa.

Tegnap az délyesti négy óra tájban Huszain aga cir-citer 25 törökkel, fegyveres kézzel olykor jött az szállásomra, az mikor lovaim nyeregben fegyveresen állottanak s magam is induló félben voltam, hogy az hadak után által menjek az Tiszán, hogy Diószeghez hozhassam őket. Magam az házban lévén, kiket mikor eszemben vettem volna, hogy reám jötte-nek, az ajtókat bezártam, és semmi fegyver nem lévén immár az házban, csak az ajtó bezárlásával oltalmaztam magamat; kik is reám rontván az ajtót, megfogtak, okozván, azért fog-tak meg, Petróczy uramat miért fogtam meg. Az mi egyet má-

somat hirtelen kaphatták, ragadozták, lovaimat is mind felfogták, magamat lóra ültetvén rabúl vittének. Az útban beszélgetvén az törökök vélem, kiknek megmondottam : én az méltóságos fejedelem kegyelmes uram ő nagysága levélbeli parancsolatjára fogtam meg Petróczi uramat, kirül való leveleim (mivel magam deákul nem tudok) Szobonya uramnál vannak, és ha Debreczenben érhetnék, megláthatnák ezen méltóságos fejedelem ő nagysága parancsolatját. Erre és több szavaimra tanácsot tartottak sokáig, egyszer csak visszatérnek Debreczen felé vélem, mikor már egy mérföldig lettenek volna, magamat elbocsátottak, lovaimat, fegyveremet (egy pár puskámon kívül) megadták. És én is ugyan mai napon sietve indultam az Tiszántúl, hogy onnan az hadakat az Tiszán által hozzam Diószegre, kiket minden tehetséggel azon leszek, elhozak ; noha igenigen nagy zsibongással vannak, az mint az onnan jött katonák beszéllik, kiknek az hópénzre is elég nagy szükségek ugyan, de nagyobb az előttök járóra, főre ; mert oly készséggel való válasza vagy az vitézlő rendnek : vagy tisztességesen meghalnak Isten dicsőségére és hazájok szabadsága mellett, avagy az ellenségen győzedelmeskednek, de ily bücsstelenül nem eszik kenyereket, és az német szolgálatját, igáját nem viselik ; hiszik Istent, eddég is felszabadithatták volna az német igája alól az magyar nemzetet, ha fejek lett volna. Immár pedig nagyságod lévén fejünk, és hogy az magyar nemzetnek fejének s oltalmának adta és ajánlotta magát, békességes birodalmát, fejedelmi méltóságát, maga életét is feltevén Isten dicsősége és az magyar keresztyén vére mellett, kit eddig is oly reménységgel várt az vitézlő rend, ebben meg nem fogyatkozik, mely reménységében ha megfogyatkoznék, (kit nem gondolnék) az mint feljeb írámban nagyságodnak, minden utolsó jó szerencsének avagy szerencsétlenségnek próbájára bocsátkozik a magyarság inkább mint így bücsstelenkedjék.

Igy értvén nagyságod kegyelmes uram az vitézlő rend állapotját, Istenért reménkedünk nagyságodnak, ha megfizetnek az vitézlő rendnek, tétessen nagyságod fejedelmi kegyelmességéből oly dispositiót, hogy legyen fejünk és gene-

ralisunk s az dologhoz is hozzá fogjunk mindgyárt, mert különben hidje nagyságod jót nem várhatni.

Elunták kegyelmes uram az üdö halasztást és az biztatást, nem akarnak várakozni tovább. Ez ilyen haszontalan biztatásimért magamat is fülöm hallattára sokszor szídtanak, kit csak szenvednem kellett.

Itt Debreczenben arra erőltetett kegyelmes uram Huszain aga, hogy az nagyságod méltóságos litteralis commissióját és tekintetes Bánffy uram ő kegyelme levelét is adjam elő, kik mellett fogtam meg Petróczi uramat, de azzal vettem el: elvette Szobonya uram. Megértvén pedig Szobonya uram az én megfogattatásomat, az várasból kiment. Külömben az törökök meg nem csendesedtek, hanem reá feleltem nekik Isten meghozván, megmutatom, avagy párban kiadom. Minek előtte azért az lenne kegyelmes uram, akarom erről nagyságod kegyelmes parancsolatját vennem; mert ha azon parancsolatoknak megmutatásában valami oly ok vagyon, kiért meg nem kell mutatni, informáltassam, mivel mentsem tovább magamat.

Itt kegyelmes uram az én megfogattatásomon oly igen megzendült volt mindenféle rend, többire reméltelenek voltak itt való maradásokban, vélekedvén, az török azokat fogatja, kik az ő oltalma alá ajánlották magokat, avagy talám nagyságoddal való ellenkezése vagyon az töröknek. Az mi nagyobb, az katonaság nyargalódzott, szitkozódott, mondván: ha az kapitánt megfogták, annál inkább mi szegény legények mit remélhetünk; azért csak viseljünk gondot magunkról.

Az német részre is elvivén ezen hírt, az kiknek onnan az ide való jövetelhez volt volna is kedvek, megtartóznak az rajtam esett példáért.

Elmenetelemtkor hallottam azt is, hogy Huszain aga mondogta volna az törököknek: ha az leveleket elő nem adom, az feleségemet teszi rabbá.

Hogy azért rajtam és másoken is hasonló kisebb avagy nagyobb veszedelem ne essék, és az magyarság szíve el ne bádgyadjon, méltóztatnék nagyságod az váradi passához ezekről követét avagy levelét küldeni, és ha nagyságod kegyelmes tetszése volna, az portát is megtalálni. Mert bizony

ezzel az én megfogatásommal nem kicsiny kárt tettek az magyarságnak.

Minemű rettenetes dolgok történjenek és szorongattatók naponként az evangelicus atyáinkiai és még az pápisták külső szabadságokban is Magyarországon, azok tudom nyilván vannak nagyságodnál. Istenért alázatosan kérem nagyságodat, segítsük meg őket, ne menjenek fegyver élire, avagy bálványozásra, most vagyon kegyelmes uram ideje; mert az késelemben veszedelme öregbedik az magyar nemzetnek, melyet eddég is tapasztalva látunk. Mind ezeket azért írák meg nagyságodnak, tudhassa jó eleve. Várom az nagyságod kegyelmes parancsolatját. És ha az vitézlő rend az segítségben megfogytokznék, hidje nagyságod végső próbára bocsátkozik, melyre nézve én semminek oka ne legyek. Mind ezekben is penig alázatosan várom nagyságod kegyelmes instructióját, mihez kellessék magamot tartanom. Isten tartsa meg nagyságodat kegyelmes uram jó egészségben. Datum Debreczen die 15. Augusti A. 1673.

Nagyságodnak méltatlan alázatos szolgálja

Lóci János m. p.

P. S. Minemű kész resolutiojok az Tiszántúl való valláskunon lévő evangelicusoknak és az jó magyar vértű pápista atyafiaknak; minemű szorongattatások, nyomorúságok és elviselhetetlen keserves, néhol véres persecutio s iga alatt nyögjön az magyar nemzet, nyilván lehet nagyságodnál. És hogy ha nagyságodnak maga embere lészen feje az hadaknak, úgy várják mindenek mint az rabságból való szabadulást; izenven is némely helyekről, készek extremitást tentálni. És az hajdúk is ilyent várnának; megszorodnék fegyvere ez nemzetnek; erigáltatik és Isten szabadulását nagyságod által megadja, ezt bizonynyal írhatom nagyságodnak. Ha nagyságod tilalmazó parancsolatja nem interveniált volna, eddig az Tiszán innen való földet nagyságod számára meghódoltattuk volna etc.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium regni Hungariae Domino et Sicularum Comiti etc. Domino Domino gratiosissimo.

Cito citius citissime.

Cito citius citissime.

Noctes diesque.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXXIII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, Isten kegyelmeteket boldog hosszú élettel áldja meg.

Akarám uram kegyelmedet tudósítani ilyen dolgokrúl. 21. Septembris hozák Keczei Gergely uram levelét, kiben írja ő kegyelme, Hunyadon lévő adószedő törökök restancia adó szedésére akarnának vármegyénkben jünni és Désre beszállani, hogy ott szednék az váradi törökök az esászáar adait; azért rendelnénk vármegyénknek felfelé való részében helyet nekik az adó szedésére. Kire nézve viceispán urammal mingyarást kimentünk és felcirtuk kin s melyik falukban lött volna restanciájok, hogy azokat hamarjában felszedvén oda Hunyadra elküldenök nekik, hogy azért vármegyénkben ne jünnének és Hagymás, Budos és Christócz nevü falukban találván restanciákat, mingyárt felszedettük, és embereket esketvén melléjük, azon embereket azon pinzzel megindítván, Hunyadra igazítottuk őket az adószedő törökökhöz. Azonban érkezének hozzánk útunkban Oláh Mihály viceispán uram két assessorokkal, Ferencz Deák uram jóvállásából jelenték ő kegyelmeknek, hogy Keczei uramtól vött újolag irásából értették, hogy azon törökök Hunyadrúl Somlyóra mentenek volna, és mi is az restancia adóval mennénk oda hozzájuk; mi azért az felszedett restancia adóval megindulván s azon falukból rendelt emberekkal elmenénk Somlyóra, és ott kapitán Keresztesi uram bennünket elsőben instruálván engemet és viceispán Csonka Mihály uramat magával azon török esászáar perceptorához híván, ő kegyelmének megmondók, az mi vármegyénkben fáradni ő kegyelmének nem kell, mert az mi restanciák ott találtattak az onnan eddig szokott adózó falukról, mi azokkal oda hozattuk nekik, mely nekik igen tetszék, megkérvén azt is, micsoda faluk szoktak az mi vár-

megyénkből adózni; melyet mi (az tavalyi notarius urammal való communicatiojok szerint) megjelenténk, hogy Szinye, Oszvaj, Hagymás, Salamon, Nagy és Kis Kristócz, Budos, Szurdok szoktak adózni Várad vételetül fogva; azonban előhozatván az ü teftereket, az mi vármegyénkben lévő falukat más vármegyékben, ugymint: Szakmár, Kraszna, Bihar, Doboka, Kolos, Torda, Fejérvár és Közép Szolnokvármegyékben lévő elegy kezdé előszámolni, hogy azok mind az mi vármegyénkben lévő adozó faluk volnának, melyet hallván nem csak mi, hanem kapitán uram és sok ott állók, az kik voltunk, megmondók, hogy azok az faluk nem az mi vármegyénkben vadnak, azt az teftert hibásan írták, és ott pennát vevén kezében, kezében lévő tefterben azon megnevezett nem vármegyénkben lévő falukat mind megjegyezeté; az mi penig az mi vármegyénkben lévő falukat illeti, ezeket nevezé az tefterből, Akna, Széplak, Kodor, Alsó Gyékényes, Felső Gyékényes, Zaproc, Girath, Alsó és Felső Csobánka, Szovaras, Kidmönös, Buza Mező Ujfalu, Tóth Szállás, Györgytelek, Semesnye, Kudu, Keresztúr, Kis Debreczen. Ezeket is az mint lehetett itt ott fedezgettük, Kudut mondván nekik, hogy Kide az, más vármegyében, Keresztur is más vármegyében vadnak, az többit is, hogy némelyek puszták, némelyek megint soha sem adóztak Váradra, s ezután is adózni oda őket az ország nem engedi; cz szóukra láttuk, hogy pennával az tefterben mind megjegyezte. Azonban mindazon adószedő törökkel s mind kapitány urammal úgy végezének, hogy ennek utána mi az mi vármegyénkből eddig adozó falukkal az adajokat mind császár részére és törökök részére valót beküldjük, ezért vármegyénkben ne fáradjanak, kapitán uram is ígéré, hogy ha be nem találják is vinni, mindazáltal azon törököt Somlyónál vagy Sibónál tovább nem ereszténé, hanem akkor mingyárt nekünk írásával (vagy mi utánunk lévő tiszteknek) hírt tenne, és vármegyénkben őket által nem ereszténé. Ezekről akarám kegyelmedet tudósítani. Datum in Dés die 2. Octobris Anno 1673.

Kegyelmednek mindenkori alázatos szolgálja

Kéri Gergely m. p.

Kivül: Tekéntetes és méltóságos uramnak Uzoni Béli Pál uramnak (titulus) nekem Isten után jó uramnak.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XIX. kötet.)

CXXIV.

Illustrissime Princeps Domine Amice et Vicine Nobis benevole.

Isten kegyelmed fejedelmi székit hosszas időkre boldogul teritse, irásunk is kedves jó egészségben találja kívánjuk.

Levellemmel akarám kegyelmedet tudósítani az ide bevaló hírek felől, látván magam is, hogy az kereszténység feltámadott az törökök ellen, melléik állottam, mert ha soha nem győztette el őket, a mit ők kívántak tőlünk, öléssel fenyegettek. Szobeczki hatman adott mellém egy néhány ezer hadat, Szucsvához jöttem, az több hadak az Neszter mellett mennek le, az törökökkel megütköznek, úgy gondolom, hogy az törökök nem mernek kijönni az sánczból, mert félnek; az Muszka a kozákval pedig Krimhez mentenek, az lengyelek megütköznek az törökvel die 27. Octobris, az lengyelek nagy erővel vadnak, kétszáz ezeren vadnak, mind jók, úgy gondolom, hogy az kereszténység meg fogja győzni, mert törökök nem sokan vadnak; Kegyelmed is kérje Istent azon, hogy győzze meg az kereszténység, mivel hogy az kegyelmed országa is az ők kezik alatt vagyon; ha Isten adja, hogy meggyőzheti az kereszténység, most mind feltámodnak, még azok is az kik Törökországban vadnak, csak azok is levágnák az törököt, mert immár nem vala képes, hogy elgyőzhessük; Kegyelmed is az hírek felől tudósítson, kedvesen vészem kegyelmedtől, mint jóakaró atyámfiatól. Ezek után Isten tartsa meg kegyelmedet sok jó egészségben.

Datum ex Szucsva die 24. Octobris Anno Domini 1673.

Illustrissimae Dominationis
Vestrae Amicus et Vicinus
benevolus Stephanus Petras Princeps Moldaviae.
(Oláh névaláírás.)

Kivül : Illustrissimo a Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.)

CXXV.

Resolutio.

Ad 1. Ő kegyelmek köszöntését levelekkel együtt kegyelmesen elvettük. Mi is kívánván Istentől ő kegyelmeknek minden nemzetünk közönséges javára nézendő dologban boldog előmenetelt.

Ad 2. v. 3. Ő kegyelmek jó magok alkalmaztatások felől tett igyekezeteket megértettük; ugyan is ő kegyelmek azzal ellenkezőt követnek, legközelebb magok és maradékjok végső romlását fogják azzal siettetni.

Ad. 4. Isten nekünk bizonyosságunk s magok lelki ismereti is ő kegyelmeknek ellenkezőt nem mutathat és nem hágy mondani, hogy mi eleitül fogvást ő kegyelmeknek és az magyarországi mostani keserves igynek szíves jóakarói voltunk ő kegyelmek dolgainak promotiójában, valamire Isten ő felsége segített, semmit el sem múltunk. (Ha Isten ő kegyelmek és az mi kívánságunk szerint igyekezetünket nem boldogította ekkédiglen, arról nem tehetünk.) Ezután is megnyugodt elmével lehetnek abban ő kegyelmek, hogy az magyaroknak fennforgó közönséges igyeknek promotiójában lelki testi szabadságoknak felállításában minden erőnk s tehetségünk szerint fáradozni meg nem szüntetünk.

Ad 5. Az mi becsületes tanácsur hiveink tekéntetes, nemzetes Teleki Mihály és szebeni királybíró uramék által tött fejevári izenetünknek némely particuláját ő kegyelmek mint és mire magyarázták, most értjük. Ha ő kegyelmek tölünk akkor annak magyarázatjáról világosban kívántak volna érteni, mi akkor is izenetünknek magyarázóí lettünk volna, de bizony nekünk úgy tetszik, ez csak méltatlan patvarkodás, mert ő kegyelmek közül akár ki is keresztyéni vallásunk ül-

döztetését inkább nem érzi, megorvosoltatását is szívesebben nem kívánja nálunknál; de már csaknem mindnyáján ő kegyelmek s annál inkább az dologban az kik interessátusok voltak s az fényes porta közszöbit egynéhány ízben nyomták, tudják jól, miben legyenek az mi dolgaink ottan, és mely megkötözve legyenek kezeink, lábaink mind ez óráig (Erdélynek penig és nekünk az porta engedelme nélkül olyan dologban elegyednünk, mely veszedelmes legyen, avagy csak üdvözült Rákóczi György fejedelem szomorú példája megmutatja.) Kire nézve sem egyszer sem másszor nem azt értettük rajtok, mintha az dolgoknak szükséges voltára nézve nem volna ideje az mi segítségünknek, hanem hogy még Isten ma nekünk szabadságot és bátorságos alkalmatosságot nem engedett; egyébaránt nemcsak egy hívünk s particularis segítségünk által, de bizony személyünk szerént ő kegyelmeket segélleni el nem mulattuk volna, ha Isten s az hatalmas nemzet megengedte volna. Ezután is magyar nemzetünknek s abban keresztyéni vallásunknak, elhitessék ő kegyelmek magokkal, segéteni és szolgálni el nem mulatjuk. Egyébiránt valamint nekünk nem bátorságos az Isten és az fényes porta ellen rugódoznunk, úgy ő kegyelmeknek az fundamentum nélkül való karezoskodás és ez dologban való rendetlen gázlás egyebet nem hoz, hanem magokat és ez az fenn lévő kevés magyar fegyvert inkább is elvesztik, az Isten még megmaradott népét nagyobb veszedelemben ejtik, sőt az jövődöbéli megszabadulásunk remélhető remediumát is elmetszik; erről Isten s az egész keresztyénség előtt ő kegyelmek adjanak számot.

Ad 6. Ő kegyelmekre mi az öt vármegyék gondviselését soha sem biztuk sem nem bizzuk. Isten s az hatalmas török császárnak kegyelmességéből mi vagyunk annak urai és gondviselői, ezért ő kegyelmek abbeli fáradtságokat és költségeket tartották volna az magok szükségére, egyébránt mi hírnünk s akaratumk ellen bizony meglátjuk, az mi birodalmunkban ki quártélyoz.

Ad 7. Az Petróczi arestáltatása, mint és miért lett, magok az főrendek közül nagy részént tudják magok is ő kegyelmek; sokan ártalmas és ez közönséges jónak nagy akadályára indúlt hitván embernek ismerték s megfogattatását

javalták, sőt némelyek ő kegyelmének Fogarasban való elbo-
csáttatását is nem javallották; noha úgy látjuk, hamar fe-
lejtik ő kegyelmek az dolgokat. Egyébaránt van értésünkre
az karasznai némelyek veszekedések is, de Isten benntinket
nagyobb ellenségtől is megoltalmazott; másképen a föld sem
hordoz nehezebb terhet az háládatlan embereknél; hiszszük
Istent, nem mi azokra, hanem azok szorúlnak ezután az mi
kenyerünkre és kegyelmességünkre.

Anno Domini 1673. die 8. Novembris.

Exhibeálták ezen írást az méltóságos erdélyi fejedelem-
től ő nagyságától megírt követek s nemzetes Isipi Ferencz és
Kállai Fekete János uram ˙ ő kegyelmek, melyet az méltósá-
gos fejedelem az instructiónk minden punctumi szerént maga
adott az ő kegyelmek kezéhez az krasznaí követiségre. Sza-
lontán lött az relatio.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört.
ered. lev. XIX. köt.*)

CXXVI.

Illustrissime Princeps Domine mihi Clementissime humil-
limum servitiorum meorum adiectissimam commendationem.

Nagyságos kegyelmes uram György Deák uram kijöven,
senmiképen nem türhettem, hogy nagyságodat levelem által
meg ne látogassam, kívánván találja nagyságodat jó egész-
ségben. Nagyságos kegyelmes uram az elmúlt időben Pana-
jot uram ő nagysága mellett lévén, és Istennek akarátjából
meghalván, mostan az hatalmas az vezér ő nagysága kehájája
mellé dragomanának adott. Azért nagyságos uram az mint
nagyságodnak eleitől fogva szolgáltam Panajot uram mellett
való létemben, ha szintén nagyságodnak tudtára ninesen is,
hogy én nagyságodnak szolgáltam volna, de bizonyságom az
nagyságod hűtös szolgálja postamester uram, György Deák
uram, és az nagyságod előbbi residence; tehetségem szerént
hazafia lévén, szolgáltam és sok hírek felől tunósítottam resi-
dens uramat; ennek utána is nagyságod parancsoljon, és te-
hetségem szerént nagyságodnak szolgálni mindenkoron kész

leszek, és magamat nagyságodnak úgy komendálom, hogy nagyságod minden kétség nélkül elhídje, hogy hazámért és nagyságod szolgálatjáért a véremet is kiontani kész leszek. Nagyságos vezér kehája uram minden nemű híreket tölem el nem titkolván, akár jó s akár ellenben való híreket nagyságodnak avagy magam avagy residens uram által tudtára adom. Ezek után Isten nagyságodat sok esztendőig bölcsőséges birodalommal megáldja, sziből kívánom. 1673. die 29. Novembris

Nagyságodnak alázatos szegén szolgája

Iláczegy László m. p.

Kivül: Illustrissimo Principi Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti Domino Domino mihi Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIV. kötet.*)

CXXVII.

Nemzetes Horváth András és Kis Kristóf uraméknak az brassai harminezadról az contractus szerént való számadások. A die prima Decembris 1672. usque ultimum Novembris Anno 1673. Az tizenhétgyezer forintról fl. 14,000 ez szerint következik :

Visa 4.	{	Die 8. Januarii 1673. administráltunk készpénzt	fl. 1000//.
		Vásárlást is	pro fl. 43/5 kr.
Visa 4.	{	Die 19. Januarii anni eiusdem administráltunk készpénzt	fl. 1000.
		Vásárlás is	pro fl. 284 75. kr.
Visa C. etc. 4.		Die 24. Januarii borok vásárlását pótoltuk eum	fl. 4. —.
Visa 4.		Die 6. Februarii administráltunk készpénzt	fl. 1000.
Visa 4.		Die 6. Aprilis administráltunk készpénzt	fl. 1000.
Visa 4.		Die 8. Aprilis Kende Gábor uram által tafotáért	fl. 45.
Visa 4.		Die 20. Aprilis vásárlást administráltunk	pro fl. 85. kr. 90.

Visa 4.	{	Die 9. Maji administráltunk készpénzt	fl. 1000.
		Vásárlást is	pro fl. 87. kr. 50.
Visa 4.	{	Die 8. Junii administráltunk készpénzt	fl. 1000.
		Vásárlást is	pro fl. 24. kr. 50.
Visa 4.		Die 6. Julii administráltunk készpénzt	fl. 1000.
Visa 4.		Die 6. Augusti administráltunk készpénzt	fl. 1000.
Visa 4.		Die 8. Augusti administráltunk vásárlást	pro fl. 154.
Visa C. etc. 4.		Die 23. Augusti hámok vásárlására adtunk	fl. 10.
Visa 4.		Die 24. Augusti administráltunk vásárlást	pro fl. 59. kr. 63.
Visa 4.		Die 7. Septembris administráltunk készpénzt	fl. 1000.
Visa 4.		Die 5. Octobris administráltunk készpénzt	fl. 1000.
Visa 4.		Die 3. Novembris administráltunk vásárlást	pro fl. 38.
Visa 4.		Die 9. Novembris administráltunk készpénzt	fl. 989.
Visa 4.	{	Die 9. Decembris administráltunk készpénzt	fl. 1000.
		Vásárlást is	pro fl. 32. kr. 78.
Visa 4.		Die 1. Januarii A. 1674. administráltunk vásárlást	fl. 70. kr. 95.
		Magunk fizetése	fl. 100.
		Az öt rationisták fizetése	fl. 176.
		Az hat lovas legények fizetése	fl. 162.
		Az brassai magyar papok és mestereké	fl. 75.
		Az brassai házbérért	fl. 100.
		Az bereczki házbérért	fl. 12.
			<hr/> fl. 625.

Universa summa erogatarum pecuniarum serie prae-
notata assignatarum facit :

fl. nro 13554 kr. 51.

Vide Rat. tric. Marmar. super rest.

(Az erd. volt kir. főkörmányszék-leveltárban levő eredetiből.)

CXXVIII.

Adjon Isten sok jókat kegyelmednek Huszain Budai
uram.

Minapában egy levelet hoztak vala kezemben deákul

kegyelmed neve alatt volt úgy vagyon alája írva, de sem deák sem nem deák írás volt, én bizony soha el nem tudtam olvasni s magyarázni. Kegyelmedet kérem, magyarul irasson azon dologrúl, hadd én is irhassak választ reája kegyelmednek, kin el ne is késsék kegyelmed. Az passának ő nagyságának mondja kegyelmed sok szolgálatomat, igen igen elfelejtkezett rólunk fiárúl. Isten kegyelmeddel.

Konstant. 1. Decembris 1673.

Kegyelmed barátja

Zólyomi Miklós m. p.

Kivül: Nemzetes Huszain budai uramnak nekünk barátunknak adassék.

Konstanczinápolyból.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXXIX.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps, Amice et Vicine Nobis benevole.

Isten fejedelmi székit hosszas üdökre terítse, irásunk is nagyságodat találja jó egészségben, szibül kívánjuk.

Látván az nagyságod emberit, nem akarám elműlatni, hogy írásom által meg ne látogassam nagyságodat. Isten minden szomorú változásoktól őrizze, oltalmazza. Azonban ő nagyságával Szubeczki hatman urammal és más hatmanokkal én is ide jöttem Szucsvához, ha Isten megsegélt, Havasalföldre megyek, hadat adtak mellém. Kaplan passa is elfutott, nem mert szemben állani. Istennek hála légyen, valóban nagy erővel vagyon a lengyel, más keresztyén nyelvek is vadnak mellettik; kérem nagyságodat szeretettel, hogy ne feletkezzék el rólam is. Ezek után Isten áldja meg nagyságodat. -

Datum ex Szuczva die 2. Dectembris 1673.

Nagyságodnak jóakaró barátja

szomszédja, Kosztantin
vajda szolgál nagyságodnak.

Kivül: Ilustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michali Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae

Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXXX.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps Amice et Vicine Nobis benevole.

Akarám írássommal kegyelmedet találnom, kívánván Istentől írásunk is találja kegyelmedet jó egészségben, szerencsés órában. Azonban hozzák hírül, hogy Duka vajda ment volna Havasalföldre törökökkel, a székekben legyen, nem az ország sem az boérek akaratjából, hanem csak úgy indult meg; a havasalföldi boérekben ki mentenek a kegyelmedek birodalmába, kérvén kegyelmedet azon mint kedves jóakaró atyámfiat, hogy ha békivánja őket, kegyelmed bé ne adja; mert az szokás nem volt soha, hogy egyik másik országba beadják; ők is látván, hogy a törököknek torkikot be nem tölthetik, a keresztyénség mellé állottak, de rövid időn kiűzik Dukát onnét. Kosztantin vajda megyen oda lengyel hadakval, vagy harmincz ezerrel, el is küldött bennik elől, ő kegyelme is a több hadakval utánnok megyen; mert a lengyel hadak mind jönnek le, a mint a törökök a Neszteren általmentek, úgy akarnak ők is a Dunán általmenni. Ehez képest kérvén kegyelmedet szomszédságosan, hogy azokat a transfugiált boéreket, habár mint kívánja Duka vajda, de be ne adassa kegyelmed, mert ha beadatja kegyelmed, nem csak az lengyelek, hanem az több keresztyénség is neheztelnek kegyelmedre. Ha Isten ő felsége megsegélt, úgy gondoljuk, hogy a török ne vehessen erőt a keresztyénségen. Kaplan passa is elfutott, nem mert szemben állani, általment a Dunán, rövid időn a lengyelek is általmennek utánnik a muszka és a kozák kalmus tatárokval Krim tájott vadnak, a tatárokat valóban rontják. His ex dereliquo eandem Illustrissimam Celsitudinem Vestram diu bene valere desidero. Datum in Civitate Nostra Jasvasar die 28. Decembris A. Domini 1673.

P. S. Az boérek az országgal együtt kívánták Kosztantin vajdát.

Illustrissimae Dominationis
Vestrae Amicus et Vicinus
benevolus

Stephanus Petras Princeps
Moldaviae.

(*Oláh névaláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeuumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXXXI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps.

Salutem et Servitiorum commendationem.

Hogy Isten nagyságodat minden idvességes jókkal megáldja, tiszta szibül kívánom.

Az sok változások közül Isten ő fölsége engemet Isten ingyen való kegyelméből előbbeni székebben helyezettett és immár innen Jásvásárról induló félben vagyok; nagyságodnak azért mint régi jóakaró barátomnak és meghitt szomszédomnak, írok azok felől az boérok felől, az kik Havasalföldről általmentek az kegyelmed birodalmában, hogy kegyelmed őket bocsáttassa békével mind feleségekkel és gyermekekkel; gyakran így folynak az idők, innend oda, onnand ide kényszerítettnek menni embereink, de ismét minden háborgatás és bántódás nélkül vissza lakó helyekben szoktak menni. Kérem azért kegyelmedet atyafiságosan, hogy meg ne háborgattassa őket, sőt békével bocsássa őket, én is más dologban ebbeli szomszédságos jóakaróját és atyafiságát meghálálni és szolgálni el nem mulatom. Istentől minden jókat kívánván kegyelmednek.

Ex civitate Jász die 29. Decembris Anno Domini 1673.

Kegyelmednek jó szívvvel és szeretettel szolgál míg él

(*Oláh névaláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi inclyti regni Transylvaniae Principi, partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Vicino nobis benevolo.

Hátára irva: Constantin Sorban havasalföldi vajda levele. Al-latae Ebesfalvinum Mens. Jan. Expeditae 18. Jan. 1674.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XIX. kötet.)

CXXXII.

Nemes János uram 1671. esztendőben az portán orszá-gos szükségre az mely pénzt interesre kért volt, az mi kegyel-mes urunk ő nagyságának interesivel együtt nekem meg-küldte volt, de az napjára vele be nem érkezvén, az interese száz tallérral nevedvén; azért lévén Gyulai Tamás kezes és Gyulai Tamást kapikihaságából Kabos Gábor uram kiváltván, az adósság is reája deveniálván mi tőlünk. Az mi kegyelmes urunk Kabos Gábor uramnake gészen kezében Fejérvártt azon restantia interes száz tallérokat megküldte, melynek bizony-ságára adjuk ez testimonialisunkat. Fejérvár 6. Decembris Anno 1673.

Székely László.

Inczédi Pál.

Kivül egykorú feljegyzés: 1673. 6. Decembris. Kabos Gábornak az száz tallérról való quietantia.

(Az erdélyi volt kir. főkormányzék levéltárában levő eredetiből.)

CXXXIII.

A Messiást követő nagy fejedelmek példányképe erdélyi fejedelem!

Barátságos köszöntésem után tudatom veled, hogy miután a váradi tartományra ennekelőtte kivetett 30,000 okka salétrom mind e mai napig be nem lett szolgáltatva: a fényes portától ezt ujabban sürgető formán érkezett. Miután azonban az egész váradi tartományban a salétrom gyártás teljességgel nincs szokásban, hogy az ezen mennyiségből egy-egy házra (értsd porta) eső 5 okka salétrom pénzbeli megváltás útján

beszerezethessék: ezen parancs szerint elrendeltetett, hogy minden 5 oka salétrom helyett, két ezüst tallér (szimghurus) fizetendő. E végből irt jelen báratságos levelem vételével tehát gondod legyen reá, hogy a kormányzásod alá eső s Váradhoz tartozó területen a két ezüst tallér az annak beszédésével megbizottak kezébe minden háztól megfizetessék. Ott hol a tallér pénz ismeretlen a forgalomban levő pénznemhez képest egy tallér helyett 75 poltra veendő. E rendelkezésnek senki ellene ne szegüljön, te pedig azt a fényes parancs értelmében minél hamarébb végre hajtsd, foganatosításán teljes erődből igyekezzél, hogy eljárásod méltányló elismerésbe részesüljön.

Oldalt: Muhamed passa névjegye s pecsége. (A pecséten 1088 = 1672²/3.)

Kivül: Várad Mehmed passa levele.

(Törökből; eredetie az erd. felső k. kormányzók levéltárában.)

CXXXIV.

Tekintetes kadiák, békek, harminczadosok és vámosok, vévén ez fényes parancsolatunkat, mivel az fűmészárosunk akarván juhok és berbécek vásárlására kiküldeni konyhánk szükségére, Dima nevű fűcsobán mestert Moldvában, Havasalföldében és Erdélyben, látván ezen fényes parancsolatunkat, mindentűt bocsássák békével, sőt késérőket adván melléjek, illendő assistentiával lévén nekiek a berbécek vásárlásában, sohol senki penig vámon vagy harminczadon meg ne tartóztassa vagy késleltesse, harminczadot vagy vámot sehol ne végyen r(ajt)ok, az alattok való lovakat penig semmi(nemű) járathatban lévő posták el ne merészeljék(ve)nni, az hol penig berbéceket találhatnak, szabadon vásárolhassanak fényes tárházunkból nekik kezekben adatott pénzünkéből, elegendő berbéceket vásárolván, mentül hamarébb hajthassák ki konyhánk szükségére. Másképen se cselekedjete.

Költ Babában. Mahumeth után 1085.

Szultán Mehemet.

Alább más kézzel: Anno Christi 1674. most Mahumet után írnak 1087-ben.

Egykorú fordítás az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered lev. XIX. kötet.)

CXXXV.

a.)

Fővezérnek szóló levél minutája expedita A. 1674. die 6. Januar etc.

Hatalmas győzhetetlen császáruk széles ez világra kiterjedt fényes birodalmának főgondviselő vezére, tekintetes, nagyságos Kuprili Amhet passa nekem bizodalmas jóakaró uram. Isten nagyságod napjait sok ezerekké tegye, szerencsését nevelje.

Megkeseredett szívvel kénszeríttetem nagyságodat ez mostani írással búsítanom. Erdélyországa hatalmas császáruknak őstől maradtja lévén, minemű hűséggel viseli magát velem együtt az fényes portához, mind esztendőnként való adajának beküldetésében s mind egyéb dolgokban, világos és elégséges bizonság lehet önnön maga az dolog. Mely hűséges szolgálatjáért, midőn hatalmas császáruk kegyelmességét várná fejére ez szegény baza velem együtt, onnét szenved nagy bántódást, a honnan nem érdemlenénk, úgymint az váradi vitézektől, azok között nevezet szerint Huszain agától, az ki még ezelőtt három esztendővel Baxa István nevű főember szolgámat egynéhány katonákkal levágá minden ok nélkül, attól fogva egynéhányszor hol többet, hol kevesebbet vágtnak le az somlyai katonáim közül, legközelebb pedig ezelőtt egynéhány hetekkel, midőn Zöldi István nevű étekfogómat egynéhány katonákkal küldtem volna Debreczen felé bizonyos dolog végett, Székelyhídon találkozáván szemben velek az váradi vitézek, megkötözték, azután ártatlanul megölték és a jég alá dugták őket. Hallatlan dolog ilyeneket szenvedni tőlök, holott Erdély is hatalmas császáré, ők is hatalmas császár szolgálai volnának. Nagyságodnak azért esedezem alázatosan, az ilyen latorságot cselekedő személyeket érdeme szerint büntesse meg. Az váradi passát ezen dolgokról én

elégyszer találtam meg, de csak szóval mutatott el mindenkor, noha az Huszain aga cselekedeti világos volt előtte, az többit is peniglen az kik afféle dolgot cselekedtenek, könnyen fel találhatta volna. Csak Isten tudja, nagyságos uram eddig is mely nagy fenyetéssel zaboláztam meg az vitézlő rendet, hogy maga oltalmában valamit ne cselekedjék.

Nagyságod bőlesen megítilheti, az ilyen rosz dolognak jó gyümölcse nem lehet. Mindezeket akartam nagyságodnak értésére adni, bizván Isten után az nagyságod kegyelmes oltalmában s gondviselésében, melyért én is mind Erdélyországgal együtt életem fogytáig alázatossággal ügykezekem nagyságodnak szolgálni.

Ezeknek utána Istennek kegyes gondja viselése alá ajánlom nagyságodat. Datum etc

Nagyságodnak alázatosan szolgál. etc.

b.)

Fővezér tihájának szóló levél minutája.
Elöl titulus.

Nagy búsálással kelleték nagyságodat, mint kedves barátunkot mostan búsíttanunk. Az váradi vitézek egynéhány esztendeje, valaki a mi embereinket találják, mingyárt levágják minden méltó ok nélkül, ha bírnak vele. Ezelőtt három esztendővel Huszain aga Debreczen városában találta Baxa István nevű főember szolgálót egynéhány katonáimmal együtt, s levágá ártatlanul; azután egynéhány ízben hol többet, hol kevesebbet, csak vágton vágták, a hol találták az embereimet; legközelebb penig egynéhány hetekkel küldtem vala Zöldi István nevű étekfogómat Debreczen felé bizonyos dolgaim végett, menő útjában találkoztak az török vitézek rája, Székelyhídon megfogták egynéhány magával levágták és a jég alá dugták őket. Gondolja meg nagyságod régi kedves barátunk, méltó-e ilyen dolgot szenvednünk. Isten tudja miképen tarthatom zabolával az katonaságot efféle dolog miatt; kinek ücsét, kinek bátyját, kinek barátját vágják ártatlanul le, de csendesítettük ez óráig azzal őket, hogy a fényes portát megtaláljuk, elhisszük igazság szolgáltatódik és az latrok megbüntettetnek. Nagyságodat azért, mint kedves barátunkat kérjük bizodalommal, fővezér urunk előtt törekedjék s orvo-

solja meg ő nagysága ezt az akadályt; ha az ellenkező fél mást mondana is, hitelt neki ne adjon, mert igazság nincs dolgokban; sőt tartunk attól, hogy az magyar katonaság hópénzes szolgálta lévén, ennyi sok atyjafia s barátinak halálát nem kezdi csak úgy szenvedni, az mi hírünk és akaratunk nélkül valamit cselekeszik, csak által áll az német császár pártjára, ott kész oltalmat talál; mely ha így történik jövődében ne okozon senki münköt, hogy idein korán értésére nem adtuk volna az fényes portának az dolgot. Ezeknek utána ajánljuk Istennek gondviselése alá nagyságodat. Datum etc.

Nagyságodnak jó szívvvel szolgáló barátja etc.

Eredeti f. az erd. Muz. (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XIX. köt*)

CXXXVI.

Michael' Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis ac Generose fidelis nobis syncere dilecte salutem et gratiam nostram. Az magyarországi birodalmunkban bejött atyafiaknak dolgokat mind személy szerint, mind pedig közönséges ügyöket minden tehetségünkkel (költségünknek is nem kedvezvén) mint igyekeztük legyen promoveálni, kegyelmed előtt nyilván vagyon; kik az elmúlt nyáron az mi és kegyelmetek hírünk és akaratja nélkül, magok gondolatjoktól viseltetvén, magok is tudják mi végre, birodalmunkból kimentenek és az váradi passához folyamodtanak; mostan ismét felesen akarnának birodalmunkba bérjönni; kegyelme-sen parancsoljuk azért kegyelmednek, arról való tetszését kegyelmed írja meg, hogy ha bérjöveleteket megengedjük-e avagy ne, és ha megengedjük ennekutána azoknak, az kik bérjönek, szabados legyen-e ki s bejárások, menések, avagy ne. Eidem sic facturo in reliquo gratiose propensi manemus. Datum ex Castro nostro Ebesfalva die 16. Januarii A. 1674.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili ac Generoso Paulo Béldi de Uzon Consiliario nostro intimo, Comitum Comitatus Szolnok Interioris, Trium Sedium

Siculicalium Sepsi Kézdi et Orbai Judici Regio, ubique Supremo, ac exercituum Regni Generali etc. fideli nobis syncere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. kötet.)

CXXXVII.

Illustrissime Domine Princeps, Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Isten nagyságodat minden kívánta szerint való jókkal áldja és szerencsésen tartsa meg, szüüből kívánom.

Nemzetes Straya Vornik uramtól az nagyságod nekem küldött böcsületes levelit nagyságodtól mint régi jóakaró szomszéd atyámfiától kedvesen veszem, Isten nagyságodat sokáig éltesse, az nagyságod böcsületes birodalmába kiszorult megnevezett szegény boérek felől, hogy mit írjon nagyságod, szeretettel megértettem, s kedvesen vöttem nagyságodtól, mint jó akaró uramtól. Irja nagyságod, hogy méltóztasson az nagyságod én hozzám való szomszédságos atyafiságáért ő kegyelmekre tekintsek kegyelmes szemmel, hogy sem igazságnak kiszolgáltatója lennék ellenek, és ismerjem ezután igaz híveimnek lenni s végre küldjek nevem alatt hiteles assecuratiót, hogy sem jövökben sem penig egyéb dolgokban magam károkra nem igyekezem, sem másnak meg nem engedem tenni rajtok semmi kárt. Ne adja Isten, hogy az én szívem oly dolgoknak elkövetésire vigyen, hogy egyszer az mit nagyságoddal elvégezék, megmásoljam, hogy hitre behozzam őket s azután ide bejövén, vagy magamtól az vagy mástól nyavalyájok legyen; tudja azt nagyságod, hogy az olyan dolog nom mihozzánk fejedelemekhez illendő dolog; Isten se adja, hogy vagy magamtól, vagy mástól bántódások legyen; én vagyok ennek az országnak ura nem más; én vagyok a többinek is parancsolója, az ki egy országnak ura akar lenni, igaz hitűnek kell lenni, ha országot akar birni. Én úgy gondolom, hogy igaz lelkiismeretű urok leszek, az kit magokkalis megbizonyítom és senkitől semmi bántások nem lesz, nincsen is miért bántásoknak lenni, mert nekem ők semmit nem vétettek azzal, hogy meg nem vártak és az nagyságod birodalmába kimentek; mert

akkori időben magok sem tudták, melyikhez hajoljanak, mivel hogy az Glygoreszko vajdának is volt híre vajdaságra kijövetelének, levele is érkezvén hozzájuk, magok sem tudták, mit kellessék cselekednek, kételkednek voltak félre állani, azzal nekem semmit nem vétettek; ha im most is írtam ő kegyelmeknek, bizvást késedelem nélkül bújhatnak, semmit ne féljenek, ne adja Isten, hogy az mely dolgot egyszer nagyságoddal felteszek, más úttal megmásoljam; nem fejedelemhez illő dolog az; Isten se adja, hogy olyanak legyenek az fejedelmek. Én kérem nagyságodat mint régi jóakaró szomszéd atyámfia, legyen azon nagyságod, hogy küldhesse bé őket, mert nekem is olyan okos emberek kellnek az mint azok; mert az fejedelmek nem gyermekek tanácsával szokták az országot tartani, hanem oly emberekkel, az mint azok voltak. Az nagyságod böcsületes főember szolgálja megmondhatja Stroya Vorniknek mi nyavalyája van, miolta bejött; az nagyságod embereitől szóval is üzentem; nagyságod adjon hitelt szavainak. Nagyságod nekem jóakaró atyáfinak parancsoljon még, hasonló dolgokban szeretettel szolgálni kész vagyok minden időben. Eandem Illustrissimam Dominationem Vestram diu valere desideramus. Datum in Civitate nostra Bukurest die 18. Mensis Januarii A. 1674.

Ejusdem Illustrissimae Dominationis Vestræ Fratres,
Amici et Vicini benevoli (Oláh névalírás.)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc Domino Domino Fratri, Amico et Vicino Nobis benevolo.

Hátára jegyezve: A. 1674. 31. Januarii exhibitae Fogaras.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. eved. lev. XIX. köt.)

CXXXVIII.

Kegyelmes uram!

Nagyságod méltóságos parancsolatját alázatosan vettem, mire célozzon, értem; nagyságod emlékeztesse magát,

ezen materiából taval ilyenkor tájatt (ha elmém meg nem esal) micsodás dispositiója volt, kit talám elsőben nagyságodnak másképen kellene rendelni, változtatni kellene, kívül való . . . . . kellene rendelni magam vékony értelmé szerént; külömben alig hiszem, akár ki is ezen materiáról censurát nyujtson, kiváltképen én, mivel ez miatt sokat is szenvedtem, kit nagyságod maga tud, noha hívom az Istent bizonyságül valamit conscienciám dictált, azt és nem egyebet értettem benne. Ajánlom az jó Istennek nagyságodat ezekkel. Datum Bodola 1674. die 20. Januarii.

Nagyságodnak alázatos hive

B. Pál (Béldi).

Béldi Pál sajátkezű fogalmazványa. Apafi Mihály 1674. Jan. 16-dikán kelt s hozzá intézett levelének hátlapjára írva az erdélyi Muzeumban
(Gróf Kemény József Erdély története eredeti levelek. XIX. kötet.)

CXXXIX.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine et Amice.

Debita obsequiorum meorum praemissa commendatione. Salutem plurimam ac longaevam Illustrissimae Celsitudinī Vestrae apprecor vitam. Ad haec notum facio, litteras Illustrissimae Celsitudinis Vestrae ante aliquot menses cum litteris ad Serenissimum Poloniarum Regem nuper e vivis cessum scriptis redditas mihi fuisse Varsaviae. Quibus dum propter multas difficultates respondere hactenus non potui, in praesenti respondeo, summas agendo gratias, quod optime perspecta ratione debiti mei ab Illustrissimo ac Celsissimo Illustrissimae Celsitudinis Vestrae antecessore Byrcie Jahosz*) contracti, (nempe aureorum millia quinque) restitutionem appromittere dignaris. Et quidem non immerito, quoniam tum ipsa justitiae dictat ratio, tum manifestum super praefatam summam mihi datum exigit munimentum. Quapropter iterum atque iterum Illustrissimam Celsitudinem Vestram obseco, quatenus mihi nunc indigo, praedicta vel ex bonis piae memoriae antecesso-

*) Barcsai Ákos.

ris Illustrissimae Celsitudinis Vestrae, vel ex publico regni thesauro, summa restituatur. Pro qua recipienda integerrimos vita Barones meos, Predam et Kriszferens, mitto; Quibus dum summa praedicta dabitur, obnixe rogo, ut Aulicus Illustrissimae Celsitudinis Vestrae assistens pro recipienda a me scheda veniat. Qui itineris ad nos facti et defatigationis impensae appromitto gratitudinem. Modo Illustrissima Celsitudo Vestra pronam mihi in restituendo debito declaret facilitatem. Quam dum me adepturum spero, diutissime Illustrissimam Celsitudinem Vestram valere et regnare cupio. Datum Sniatyni die 29. Januarii 1674.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae addictus et servire paratus.

Constantinus Princeps Valachiae.

(*Oldh névaldírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Siculicalium Domino et amico observando.

Hátára jegyezve: A. 1674. 22. Febr. Constantin vajda levele Barcsai Ákos fejedelemnek kölcsön adott öt ezer aranyak felől, reá való resolútiójival. Hozták Fogarasban.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gróf Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX kötet.*)

CXL.

Hatalmas győzhetetlen császáruk széles ez világra kiterjedett fényes hadainak főgondviselő vezére, tekintetes nagyságos vezér Küprüli Amhet passa, nékem jóakaró uram Isten nagyságod dolgait jó szerencsésé tegye, életét hosszas időkre boldogul terjeszse.

Ennekelötte is méltóságos személye előtt az váradi vitézeknek hatalmas győzhetetlen császáruk östül maradt Erdélyországa ellen elkövetett alkalmatlan cselekedetek és az elmúlt két s három esztendőök forgási alatt jámbor szolgáltnak s végbeli katonáimnak minden igaz ok nélkül nem csak egy izben való megöletések méltó panaszlásra indítottanak; de

mivel az fényes porta nem méltóztatott megorvosolni és kegyelmes választ adni, mostan is ártatlan semmi okot sohonnan az erdélyi pártról nem adván, az elmúlt napokban küldvén Debreczenben egy udvari szolgámat bizonyos dolgaime végett, az mellette lévő kísérő egynéhány katonákkal, váradi Huszain aga, (ki azelőtt is maga vágatta le szolgálainkat), valami Szent-jóbi törökökkel rájok találván Székelyhídon, először barátságosan beszélvén vellek, azután reájok rohantanak s megkötözték; levágták, marczonglották és az jég alá dugták, ő szolgáljok pedig inkább az kolozsvári és somlyai katonák, hogy sem mint miénk, az leveleket elszedvén tőlök, s noha voltak kinn nemcsak egy helyen adószedő törökök, mégis csak békességesen bocsátották; jóllehet az katonaság igen felzendült állapattal volt s akármikor is ezek oltalommal vannak mikor adószedni azok kijünek, és kísérik őket. De mind ezeknek semmi láttatja, mert mint nyilván való ellenséggel úgy bánnak az váradi vitézek ez erdélyiekkel és szolgálaimmal, noha reám bizott hatalmas császáruk östül maradt országa állhatatosan mind eddig is ő hatalmassága hűségében megmaradott, abban is akar élni és halni: nagyságodat azért alázatosan kérem, ezen méltatlan szenvedéseket és az váradi vitézek rendkívül való cselekedeteket méltóztatásék nagyságod érdemlett képen megorvosolni, és azon gonosz cselekedőket úgy megbüntetni, hogy én is nagyságod jóakaróját köszönhessem meg s Isten is nagyságodat érette megáldja. Egyébiránt ha ezen dolgok is az váradi vitézeknek csak bünte(tetlen) füstben múlik, mivel ellenségesképen bánnak velünk, ha kik magok oltalmában mit cselekesznek, azonkívül is az végbeli katonák hópénzes szolgálk lévén, ha ma itt vadnak, holnap német császár pártjára állanak, mi hatalmas császáruk fényes portáján ne okoztassunk: mi egyéb-iránt semmiből is okot az mi részünkről nem szolgáltatunk. Ajánlván Istennek oltalmában nagyságod életét. Datum ex Fogaras 1674. 3. Febr.

Nagyságodnak jóakarója.

Tekéntetes nagyságos thihája nékünk jóakarónk. Isten kegyelmedet hatalmas császáruk hasznos szolgálójára éltesse és szerencsáját nevelje.

Kegyelmedet azért bizodalmas jóakarattal kérjük, méltatlan szenvedésünket és igaz igyűnket fővezér urunk ö nagysága méltóságos szcmélye előtt igyekezze hasznosan előmozdítani, megnyogodt elmével lévén kegyelmed jóakaratjáról, felledékenyek nem lészünk. Isten oltalmában ajánlván kegyelmedet,

Kegyelmednek jó szivvel szolgál.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXLI.

Spectabilis ac Magnifice Domine observandissime.

Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae 28. Januarii Claudiopoli expeditas litteras una cum nonnullorum novorum communicatione honorifice accepi, pro qua confidentia Magnificae Dominationis Vestrae summas ago gratias, quam ut continuare velit obnixe rogo, idem a parte mea experturus. Interim hac occasione denuncio illa Magnificae Dominationi Vestrae, quae Vienna beneficio modernae postae accepi, quod nimirum Gallicus exercitus ad hibernia in Galliae Regnum sese receperit. Exercitus similiter Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis hiberna circa Rhenum agat, et novus exercitus pro parte Suae Majestatis conscribitur. Turciens legatus in centum circiter equis his diebus proxime futuris Vienne expectatur. Instabit nomine Imperatoris sui apud Dominum nostrum Clementissimum, ne conjunctionem armorum cum Polonis faciat, neque cum illis correspondeat, item nec auxilium praestet, quo fine ad annos 20 pacem confirmandam cupit. Quo ad rebelles compromissionem facit, quod illos vel ex ditionibus suis pellere, vel vero trucidare omnino curabit, hacc spondet et vovet, prout Magnus Dominus ex incluso certo litterarum extractu percipere uberius poterit.

Praeterea recordabitur bene eadem Magnifica Dominationi Vestra, imo spero inclusa suis (nu)perrime Bassae Variadensi et Agriensi rescripta paria legisse, quibus . . . . nebat fusissime se nullam absolute relationem ad Rebelles (atr)ones

..... nullo modo cum iis correspondere atque de illorum ubi esse p . . . . . re. Cum autem iidem Rebelles contra oblationem Ba . . . . . gebant se se versus Agriam Quartiria habere, unde (qu)amplurima damna Regnicolis Suae Majestatis Sacratissimae fidelibus inferebant, quos inde exturbare volendo milites eiusdem Suae Majestatis Sacratissimae emissi; verum illi medio consanguineorum suorum praemoniti aufugerunt. Sufficit tamen, quod ex quarteriis sint expulsi. Qui si et in futuro a suis maledictis insolentiis, damnorum illationibus, inimicis exorbitantiis non supersederint, cogar illos ubicunque reperientur, tamquam manifestissimos praedones et latrones prosequi.

Haec igitur de praesenti Magnificae Dominationi Vestrae statui rescribenda, sin autem in futurum Magnificae Dominationi Vestrae me per litteras invisere libuerit, habebit obligatum. His de reliquo eandem Magnificam Dominationem Vestram diu feliciter valere desidero. Datum Cassoviae die 18. Febr. Anno 1674.

Eiusdem Spectabilis Magnificae Dominationis Vestrae Amicus ad serviendum paratissimus

Paris Spandkau.

Hátára jegyezve : Bánffy Dienes urannak küldött Spankau levele, melyi en tudósítja az gallusnak dolgairól, az török császárnak Bécsben várando követségéről, s az magyarországiaknak állapotokról 1674. 18. Febr. Cassoviae.

Egykorú másolata az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXLII.

Méltóságos erdélyi fejedelem Apaffi Mihály, nekem régi kedves jóakaróm. Isten kegyelmed napjait szerencséltesse sok esztendeig hatalmas császáruk szolgálatjára.

Akarám kegyelmesen látogató levelemmel megtalálni, mint s hogy vagyon kegyelmed; adja Isten, hogy ezen látogató levelem és emberem találja kegyelmedet szerencsés és boldog órában. Nyilván lehet kegyelmednél is, hogy hatalmas császáruk az elmúlt esztendőben fényes hadaival megindul-

ván nagy erővel az ő megesküdt ellenségire, az lengyel népre, hasonlóképen az khám ő felsége is az hères tatár nemzettel együtt jelen lévén, Isten győzedelmet adván, rész szerint meg is vertük ellenséginket, annak utána ragaszkodván hatalmas császár köntösihez jüttek az békességért, kikhez mutatván kegyelmességét hatalmas császárunk, megbékéllettenek, minden jót végezvén; de annak utána ők, nemhogy megállói löttenek volna kötéseknek és fogadásoknak, sőt még felfegyverkezvén ellene, nagy haragra gerjeszték hatalmas császárunkat, ő magok lévén okai minden veszekedésnek, de az királyok az ki volt, nem viheté véghez szándékját, meghala, az mely lengyelek pedig, mintegy tizenöt ezerig való, Jászvásárig kijöttenek vala, hírünkkel adván az dolgot, mi is felkészülvén az híres tatár nemzettel, és mikoron azon helyhez jutottunk volna, semmi módon nem lön bátorságok, hogy megállhassák, hanem szaladásra vették az dolgot, kit levágtanak és kit elfogtanak, az álgyjókat is mind elnyertük. Az jövő esztendőre tavaszra kelve, Isten kegyelméből maga is megindulván hatalmas császárunk minden fényes hadaival, és az egész tatár nemzet is hatalmas császárunk parancsolatja szerint mind jelen lévén, kegyelmed hatalmas császárnak igaz hive lévén, nem akarám elmúlatni, hogy levelemmel ne tudósítanám, nagy jóakaróm lévén kegyelmed. Ime azért az magam hívem közül Behalir Mirzát küldöttem kegyelmedhez látogatásnak okáért; oda érkezvén mutassa minden jóakarátját hozzá. Azonban az ott való dolgokról is tudósítani ne neheztelje, s mentől hamarább emberünket bocsássa vissza. Némely más dolga felől is küldöttek oda . . . . . azt is mentől hamarabb véghez vivén legyen jóakarattal. Most semmi egyéb ajándékot kegyelmednek nem küldhettem, hanem egy paripát szerszámostúl, vegye kedvesen. Ezek után kívánom, az kellemetes szeretet állandó legyen.

Szelám Ge(rai) szultán.

Hátára jegyezve : A. 1674. mense Martio tatár szultán levele, hozta maga követje Fogarasban.

Egykorú fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXLIH.

Az méltóságos Apaffy Mihály erdélyi fejedelem kegyelmes urunkhoz ő nagyságához és méltóságos tanácsúr hűvez, az hazájokból kibujdosott magyaroknak, szalontai közönséges gyűlésekből küldetett követeknek, nemzetes, nemes és vitézlő Mikolay Boldizsár, Bernáth Sigmond, Szendrey Vég Mihály, Jászberény Mátyás és Mezey Nagy György uram ő kegyelmeknek adatott, die 9. Mensis Martii Anno Domini 1674.

I n s t r u c t i o.

Isten bevivén követ atyánkfiait, az méltóságos fejedelmet kegyelmes urunkat ő nagyságát és azon méltóságos rendeket, kikhez credentiájok vagyon, azoknak megadásakor, minél bőcsületesben tudhatják, köszöntsék üdvözlőjék, és az dolgokat renddel így vegyék fel.

Primo. Nagy háladatossággal s köszönettel kell mindenkör emlétenünk az mi kegyelmes urunknak, az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának igaz igyünk gyámolelásában megmutatott fejedelmi kegyelmességét, és nevezetesen a többi között: ellenségink két úttal is hazánkából kinyomván bennünket az hadakkal együtt, hogy ő nagysága néhány ízben kegyelmesen intimálta és hathatósan parancsolta, ne tegyük le az fegyvert, melynek letételéből egész ruináját következni dolgainknak ő nagysága eleve általlátta; sőt azon fegyver fenntartásnak szükséges requisitumiról is, hogy ő nagysága provideálni igyekezzék, minemű az soldnak fizetése és quartélynak adása, fejedelmi kegyelmességét ajánlotta.

Az legnagyobb és szorosabb szükségnek idején azért, midőn közönségesen az ő nagysága fejedelmi kegyelmességével élénk sőt az somlai tiszteknek dispositiójok szerint szálléttatnának az quartélyokra az az szegény hazátlan magyarok, reméntelen változással feles német és magyar hadak jöven ki Erdélyből, fegyverrel és az föld népének feltámasztásával, kényszerítik őket mindentinnen az Szilágyságból kijönni, s még pedig oly időben mikor az hatalmas nemzet is Bihar-vármegyében quartélyra őket bebocsátani semmiképen nem

akarná. Ilyen végső reméltelenségben Istennek kiváltképen való nagy kegyelmességéből mennyi sok alteratiók alatt tartaték meg az hatalmas nemzet takargatása alatt az kevés magyar fegyver mind ez ideig, tudják azok, kik közelebb ez ügyben bajoskodtanak.

Az biharvármegyei szegénység is magokon és az szpachiaság jószágokon egész esztendőtül fogvást való élődéseket az hadaknak igen megunván, sokszor bennünket támadással, kiveréssel írtóztatván, sőt az innen való kimenetelre s magunk mindnyájunk felől való gondviselésre igen rövid terminusokat, néha csak tíz napokat adván, miképen reménkedtünk az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának, hogy méltóztassék kegyelmesen az ő nagysága fejedelmi kegyelmes intésére s parancsolatjára megmaradt magyar fegyvernek és hadnak, maga birodalmában, kegyelmes ajánlása szerint, ideig való tengődésre quartélyt engedni és rendeltetni és az ő nagysága méltóságos tanácsúr híveinek hogy igaz keresztyéni indulatból, az köz ügynek előmeneteléért alázatos instantiánkat az ő nagysága méltóságos tekinteti előtt hathatós törekedésekkel tölték volna foganatossá, mind ez ideig béküldött követségeink és instructióink azzal rakva vadnak.

Secundo. Mindenfelől az szorongató szükség s az fényes porta lejendő succesusa felől is, az nagy reméltelenség, az itt kinn nyomorgó s fegyverben lévő nemességnek és vitézlő rendnek sziveket általjárván, indúltanak arra, hogy az méltóságos fejedelem ő nagysága birodalmában szerte szélyel eloszlott úri, fő, nemes és mindenféle rendeket ösztönözzen, néhány rendbeli izenetek s kemény szókkal institúált követségek által kényszerítsenek az mutua ligában nekik adott szoros kötelességek mellé közikben jönni, az méltóságos fejedelmet ő nagyságát is búsítván, hogy mindeneket közikben jönni kényszerítsen, oly véggel, hogy Istennek csodálatos látogatásából az közönséges romlás őket együtt követte, magokat ne vonják el, jöjjenek közikben, és mind levét, hidegét az nyomorúságnak szenvednék véllek egyaránt, s orvoslásához is köztetszéssel látnának úgy, hogy minden érezhetőképen tapasztalhatnák forgolodásoknak valami gyümölcsét, és ez nyomorúságot s ennyi bujdosást szenvedet szegény magyarság-

nak lenne szemét kikkre fordítani. Ezaránt is a nemességnek s vitézlő rendnek az méltóságos fejedelem ő nagysága kezéhez in specie transmittált instructio s reménkedő levelei és azokkal nyert ő nagysága méltóságos annuentiája igazítja az szegény bujdosó magyarságot.

Tertio. Bihari gyűlésben lött unióra, s mutua ligára való újabb megköteleztetés penig, hogy senkit az méltóságos fejedelemnek ő nagyságának adott kötelességétől el nem szakasztott, aziránt Istenre támasztottuk igyünköt, és az nemes Erdélyországa gyűlése alkalmatosságával beküldött követinknek adott instructiónkban minden színezés nélkül az iránt elmenket épen kiadtuk, hogy tudniilik veszszük, sőt ugyan reménkedve kérjük az ő nagysága nemzetünknek sokszoz ajánlott fejedelmi kegyelmességét, valamely meghitt vitéz úr hívének, emberbeli segítségnek és soldnak az hadak közzé hová hamarább kiküldésében, és szükséges quartálynak adásában.

Quarto. Az lábbadozó magyar dolgoknak jobb módjával való folytatásáért, hogy némely úri, fő nemes és vitézlő rendből álló magyarok választattanak és állattattanak s újabban köteleztetettek az közönséges szolgálatra, az semmi nem egyéb, hanem az beszterzei deputatiónak megelevenítése, mely által, míg erejében tartaték, tudják nemes Erdélyországnak méltóságos főrendei, ha miben folyamatot vehetennek nemzetünk dolgai, nem mingyárt mentenek piacra. És bizonyára ha ki ezen szolgálatbeli kötelességet maga erejében érteni akarja ez ideig való forgózkodásokról számadás formában mostan publice tett declaratiójokban, relatiójokban megnyughatik istenesen. Nemes Erdélyországa s annak méltóságos fejedelme s tekintetes tanácsur hivei ellen való háládatlankodással, vagy tovább az oda folyamodástól s hősködéstől való irtózással is, méltán senki sem vádolhatja. Legyenek arról az méltóságos fejedelem ő nagysága kezénél forgott levelek és instructiók bár minden kifogás felett való tanubizonyságok, melyekről követ atyánkfiai, illendő mederatiót tartván az mentésben az szerént adhatnak számot, a hol illik.

Quinto. Isten s világ látja azért, hogy mi egész nemzetül szegény bujdosó magyarság, szántsándékkal semmi nemü ketvedlenségre s méltó vádoltatásra okot nem szolgáltat-

tunk, sőt ha mi vádokkal igyünknek és személyünknek gonosz akarói bennünket nehezítették volna, mondják meg, mit és miben vétettünk közönségesen, megértvén summáját vádolatásunknak, menthessük magunkat. Ha pedig privatus emberek véttenek, azok is neveztesse meg, azoknak vétkeért közönségesen ne kellessék lakolnunk és szenvednünk, s igaz igyünknek gyámolságára való menedékek s remediumok is azért meg ne késlelődjenek.

Sexto. Méltán ismerjük igyünknek ártatlanságát nemzetestül támasztani az ő nagysága méltóságos fejedelmi bölcs ítéletire, ha valaha arra szolgáltatunk-é csak legkisebb okot ő nagyságának maga méltóságos személyiben, vagy nemes Erdélyországának, hogy az holott az ő nagysága méltóságos szárnyai alatt s birodalmában s lelkünket s testünket öldöző ellenségink ellen oltalom s menedék helyet találtunk vala, és az honnan jövésünk, menésünk, ez elmúlt siralmas esztendőök forgásiban tilalmas nem volt, már oda magunk, szolgálk s embereink bátorsággal nem mehetnek, és nagy okokért s kinszerítő szükségek miatt bement úri s főrend atyánkfiai is az kijöveteltől tilalmaztatnak, és homagiumokkal s reversalisokkal obligáltatnak. Mely dolgokban minemű lelki ismeretet sértő akadéjkok legyen nemzetünk igaz fiainak, azt is az ő nagysága fejedelmi ítéletire támasztjuk; kik közül sokan az deputatióban való szolgálatra, mindnyájan pedig az unióra fellette erős hittel lévén kötelesek, mostani közönséges gyűléseinkre sem jöhetnek közinkben. És ámbár magunk kebelében lévő sebünket nem fájlaljuk is, vallásunkat káromló ellenséginknek ez disunioval ugyan szárnyuk neveltettének ellentünk igaz igyünknek nagyobb fenességgel való öldöztetésére, látván erőtlenségét s ina szakasztását egyébkint is elég gyámoltatlanságban hagyatott sorsunknak. Instáljanak azért ő nagyságának, nagy alázatossággal, az olyatén edictumoknak ereje tolláltassék, az reversalisok annihiláltassanak, szabadítsa fel ő nagysága az passusokat is, lehessen szabados kijövések köteleességek mellé azoknak, kik az aránt kívánnak használni és szolgálkni nemzetünknek, ne örüljenek lelkünket vadászó ellenségink oltalom s menedék helyünkben is nemzetünk fiai angustáltatásoknak, kik innen is egész ruináját képzelvén

igaz igyünknek, ennek mérge még hazánkban maradt édes feleinkre is ki ne terjedjen.

Tudtára adván azt is alázatosan ő nagyságának, hogy az kik az ő nagysága birodalmából kijöttek is, nem idegennek inkább mint méltóságos keresztyén fejedelemnek hívések hozta ide ki és tartóztatja őket az magyar atyafiak között, hanem az előszámlált terhes okok és az nagy kételenség mely az mi atyánkfiaiak is idejöveteleket azon szorgalmaztatással kívánja. Egyébaránt Istennek igazságos ítéletire mérjük ezaránt bizvást halasztani igyünket, ha mi mindenkor feljebb nem bűsüllöttünk s ma is nem bűsüljük velünk egy Isteni tiszteletben s az hitnek egységében lévő akármely felebarátunkat is azoknál, kik attúl idegenek. Mennyivel inkább azokat méltó tisztelettel bűsüljük s meghiszzük, kiket Isten kiváltképen az maga dícsőségének előmozdítására nagy méltóságra felemelt.

Septimo. Az méltóságos fejedelem ő nagysága előtt, s valahol illik és szükséges, ismét alázatosan declarálják követ atyánkfiai: mi mind ez ideig ő nagyságát minémü sok alázatos instantiákkal reménkedve kértük, hogy ő nagysága méltóságosan találta volna fel módját, mint segíhette volna közönséges ügyét árvául hagyatott édes nemzetünknek, nevezetesen az fényes portán annak útját készítette volna meg, és consensust impetrált s nyert volna ő nagysága az succursusnak kiküldésére, és néhányszori kegyelmes fejedelmi resolutio szerint meghitt tanácsúr hívét Teleki Mihály uramat küldötte volna közinkbén, hogy az fejetlen lábságból s minden rendtelenségből authoritásával élesztette s lelkesétette volna meg az fenn levő magyar fegyvert; azonban mind tettetes számú vitézlő rendbéli s mind penig nevezetes pénzbeli subsidiumát minél hamarább küldötte volna közinkben. És mivel ő nagysága is mind ez ideig azon néhai fejedelmi kegyelmes ajánlást néhányszori kegyelmes resolutioival öregbitette, édes nemzetünknek s abban az Isten dícsőségének ügyét maga ügyének ismérni declarálta. Ilyen punctumokban vegyék nevünkkel mondandó instantiánkuak summáját:

Elsőben. Már az idő közelítván az kinyiláshoz, és mindenfelől környülünk fegyverre kiáltanak, az ellenség is szo-

kott practicaít és töreít elkészítette, s minden mesterségével az kevés fenn álló magyar fegyvert elemészteni s ezzel édes nemzetünk dolgait kívánsága szerént végső veszedelemben ejteni igyekszik: méltóztassék ő nagysága magát ultimarie és egyáltalában kegyelmesen resolválni, vagyon-é megengedve ő nagyságának már az fenséges portátul, hogy kezét az mi dolgainkban elegyéthesse?

Másodszor. Annuentiája lévén ő nagyságának, vagy a nélkül is, méltóságos Teleki Mihály uram első kijövetelinek példájára (melyet tudjuk soha csak neheztelessel sem említett az hatalmas nemzet) segíti-é és segíteni akarja-é ő nagysága igaz igyünket?

Harmadszor. Mindenekfelett szorgalmatosan arra kérjék ő nagyságát, méltóságos tanácsur hívét Teleki Mihály uramat közelben következő Szent-György napjára gyűlésünkre okvetetlen kibocsátani és kiküldeni, az emberbeli és pénzbeli subsidiummal együtt kegyelmesen méltóztassék; hogy az ő kegyelme jelenléte, fősége és authoritása által omni meliori modo készítettethessék s rendeltethessék ez magyar fegyver, sőt szaporítottathassék is az előttünk álló szükségére nemzetünknek.

Octavo. Ezt penig követ atyánkfiái ő kegyelme jöl eszekben vegyék: az elmúlt őszszel nemes Erdélyországa gyűlése alkalmatosságával die 20. Novembris küldvén be az méltóságos tanácsur hiveihez nemzetes és vitézlő Baranyai Gáspár, Kubinyi László és Hanvai Péter követ atyánkfiait ő kegyelmeket ezen matériában való alázatos instantiákkal, más fél hónapnál tovább való várakozásunk után ő kegyelmek által semmi egyéb választ az méltóságos fejedelem ő nagysága egy missilis levelénél, melyben is az fényes portára posta követünket Szetkirályi Mihály uramot az méltóságos fejedelem ő nagysága segedelmeskedése által indétanunk, kinek is kellettén útjából re in facta megtérni, három hónapok mulva jöhetett vissza hozzánk, sohonnan semmi írást és választ nem hozván. Mely dolgok után való várakozással az egész tél tölünk elmulék. Szemesek legyenek azért ő kegyelmek, és nemzetünk ily igaz ügyének kárával és végképen kényszerítő szükségében, minden alázatos reménkedésekkel udvarnál lejendő

méltóságos ministerek által is igyekezzék úgy maturáltatni alá-
zatos instantiánkra való választételt, hogy következendő
Szent-György napi közönséges gyűlésünkre, ha az kívánt dol-
gokat obtineálhatják ő kegyelmek, és ha (kit Isten távoztas-
son) nem is, okvetetlen kiérkezessenek; mivel annál tovább
már az ügy mivelta azon válaszok után bennünket várakozni
nem enged.

Mely dolgokban jöllehet említett Baranyai Gábor, Kubi-
nyi László és Hanvai Péter követ atyánkfiai ő kegyelmek ál-
tal is oly formában kívántuk vala az ő nagysága végső ke-
gyelmes resolútióját, hogy ha ő nagysága a megígért fejet és
succursust követveinkkel ki nem küldené, kintelenítettnek
magunk közül (kit Isten mutatna) fejet választani. Mindazál-
tal, noha akkor nem obtineálhatók, az ő nagysága fejedelmi
kegyelmes resolútiójára, ime mely nagy patienter mind ez
ideig várakoztunk, s most is mind addig míg nemzetünk kö-
zönséges ügye veszedelem nélkül meglehet, azon terminusig
várakozásunkat declaráltuk. Sőt ha követ atyánkfiai és az ki-
vánt resolútió maga valóságával az megírt terminusra ki nem
érkezhetnének is, (melyet távoztasson Isten) mi Istennek szent
áldásából azt fogjuk elkövetni, az mire ő fölsége jóvoltából
bennünket segít, és az mire az üdő s alkalmaság tanít.

Az ily szorosan kényszerítő szükségét s nagy okokat
megmondván ő kegyelmek, (mint kik az megkeseredett ne-
mességnek és mindenféle vitélő rendnek már hallották s kö-
zöttek forogván, jól tudják resolútióit), nem kétljük az méltó-
ságos fejedelem ő nagysága is igaz keresztyéni szánakozásból
kegyelmesen admaturálni resolútióját s végképen egyáltaljá-
ban kiadni elméjét méltóztatik.

Nono. Ha pedig . . . . . az méltóságos fejedelem
ő nagysága maga méltóságos elméjét . . . . . resolútióját
úgy adná ki (kit nem remélünk), hogy ő nagysága egy vagy
más akadályokra nézve ez ügyet nem segítheti, és méltóságos
Teleki Mihály uramat is ki nem bocsáthatja, és nevezetes em-
ber és pénzbeli succursust is nem adhat, kérjék nagy aláza-
tossággal ő nagyságát, méltóztassék ő nagysága méltó és he-
lyes kívánságnak ismérni az ő nagysága hűségére kötelezte-
tett vitélő rendnek hiteket, kötelességeket kegyelmesen sza-

badítsa fel, és hadi tiszteteknek is kötelező reversalisokat követ atyánkffiai ő kegyelmek kezekhez adni skiküldeni, méltóztassék. Ezt kívánván az közönséges igazság is, mert azoknak fel nem szabadítása s ki nem adása nélkül is az megígért succursusnak in tempore et termino nem létével azok magokat tovább köteleseknek nem isméri.

Decimo. Tekéntetes és nagyságos Petróczy István uram elbocsátása felől is követ atyánkffiai az méltóságos fejedelem ő nagysága előtt alázatosan instáljanak, értvén az ő nagysága fejedelmi kegyelmes resolútiójából, hogy az magyarországiak vádolták és fogatták volna meg, kiből mi mivel magunkat közönségesen ártatlanoknak ismérjük, kérjük alázatosan ő nagyságát, vádolóinak neveket is adja ki, hogy az ő nagysága fejedelmi kegyelmességéből szabadságot nyervén s az magyarok között kijöven, dolgait igazéthassa.

Undecimo. Szintin (vé)ge felé gyölésünknek érkezék (ho)zzánk az méltóságos fejedelem ő nagysága Fogarasból 26. Febr. irt le(ve)le, melyben értjük oly terminusokat, hogy némelyek vak vezéreknek neveztetnek, kik ez ideig is vesztették nemzetünk dolgait és ezennel végső veszedelemben borítják, azonban pedig, hogy nem sokára megbánják s többek. Ő nagyságának instáljanak alázatosan, nevézze meg ő nagysága, kik legyenek azok az veszedelmes vak vezérek, hadd közönségesen távoztathassuk el, vagy büntethessük meg azokat, utánok ne vakoskodjunk, sőt az gonoszt közölünk irtogathassuk ki. Azonban micsoda veszedelem az is, mely oly nagy bánatot fog szerzeni. Hogy ezeknek ellhalgatásából s meg nem orvosolásából nemzetünk közönséges ügyét s mindnyájunkat kár s veszedelem ne kövessen.

Az mi kegyelmes urunk azon méltóságos levelére nézve akarván mi is az ő nagysága kegyelmes parancsolatjának, az mint illik, alázatosan engedelmeskednünk, ugyan említett becsületes követ atyánkffiai credentionalis levelünk mellett praesentálják magokat, méltóságos ur Bánffy Dienes uram ő nagysága előtt s értsék meg ő nagyságától több ott lévő hadi tisztekkel együtt, az méltóságos fejedelem ő nagysága kegyelmes parancsolatját és . . . . . tő veszedelmeket s neveket is, kik azokat nemzetünket . . . . .

melyeket megértvén, mingyárt ő kegyelmek melléjek a végre rendeltetett böcsületes követ atyánkfiát nemzetes Miskolczy Péter uramot visszabocsátván, a dolgokról voltaképen tudósítsanak.

Az Petheő úrfiak iránt tudják mind az végbeliek s mind mi közönségesen egész magyarság mit bízunk ő kegyelmekre, Lóczy János urammal az aránt egyet értvén, méltóságos Bánffy Dienes urunkat disponálják s kérjék, nyomjon nagyobb az ő nagysága tekinteti előtt az Jéhus Krisztus evangéliumáért s az magyarai nemes vérrel szerzett szabadságáért szerte széljel elosztatott ártatlanul szenvedő raboknak sanyargatása és marczongtatása más világi külső tekintetnél, és az olyatínoknak avagy csak valami enyhülésekre is, szintin az öldözésnek vérén elfogatott rabokat méltóztassék azoknak kezekhez visszaadatni, kiknek igaz jussok és közök van hozzájuk. Iratott az hazájokból kibűjdosott magyaroknak közenséges gyölésekben Szalontán: kik gyűlesünket is ezen végezzük el, hogy noha az mi igyünknek minket szorosan szorgalmaztató szüksége ugy kívánván mi tőlünk in casu (no)n subministrati succursus, búcsúzván mi kegyelmes urunktól ő nagyságától, az vitézeknek hiteket remittáltatni s az tiszteknek is reversalisokat követcink kezéhez visszaadati kívántuk, mindazonáltal elménk ott nem járt, ma sem jár, hogy ő nagyságától úgy vegyünk búcsút, tovább is ily méltóságos s minket takargató jó kegyelmes urunk kegyelmességével magunkat éltetni nem kívánnánk, sőt az ő nagysága jótéteményit halhatatlan emlékezetben tévén, azért minden háládatossággal igyekezzünk lenni ő nagyságához s méltóságos hiveihez, magyarai nevet sem érdemmel, valaki külömbet ért és cselekeszik.

Egykorú egyszerű példány az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXLIV.

Celsissime Princeps Transylvaniae, Domine Amice ac Vicine multum observande.

Dedit mihi occasionem iterandi officia mea Illustrissimus

Constantinus Palatinus Utriusque Valachiae nostris in ditionibus degens exul, cuius afflictioni ex commiseratione Christiana deesse non potui, nec possum, providendo defectui eius. In recompensam quorum idem Illustrissimus Palatinus certam summam sibi debitam (videlicet quinque millia Ducatorum in specie) a pia^e olim memoriae Barezay Principe Transalpinæ Valachiae et proceribus eius Reipublicae ad exolvendum Tributum Ottomanicae Portae mutuo contractam, (prout obligatio subscriptoresque fusius obloquuntur), assignavit ad recuperandum apud Vestram Celsitudinem, uti Successorem, Principatumque eius, de eademque in omni meliori iuris sui forma mihi successoribusque meis cessionem fecit. Quo in negotio Generosus Dominus Ablegatus Celsitudinem Vestram uberius informabit, cui ratione praemissorum transmitto documenta, petens ut tam iusta praetensio quam citius exolvi possit. Rem iustam aequitatieque consonam (cum tam iustum ac liquidum debitum ad exolvendum vectigal contractum per Principem ac totam Rempubicam sine mora exolvi curabit) Vestra faciet Celsitudo. Cui omnia a Deo prospera exopto, ac maneo

Jaroslaviae 12. Martii 1674.

Ejusdem Celsitudinis Vestrae Amicus Benevolus et ad officia paratissimus

Joannes Sobieski,
Supremus Regni Poloniae et
Exercituum Mareschalius.

Kivül: Celsissimo Principi Domino Michaeli Apafi Principi Transylvaniae, Domino Amico ac Vicino observandissimo.

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. *Kemény József Erdély története eredeti levelekben XIX. kötet.*)

CXLV.

Kegyelmes uram.

Kende Gábor uram Kővárból nekem mit írjon, levelét nagyságodnak az inclusával együtt im elküldöttem. Az mint egyéb minden mostani dolgok egynéhány rosza született

nyughatatlan elméjű emberek lator munkájok, úgy ez az portára való beküldések is afféle; sőt Rákóczi Ferencz uram most is itt lévén nálam, esküszik, semmit sem nekik sem Ispán Ferencz uramnak ezen dolgokban nem jelentettek, nem is tudták. El is hittem, hogy nem ez csak az instructiójok, hanem bizony nagyságodat és minket is vádolnak az portán sok hamis dolgokkal, de megfizet Isten nekik az ő hamisságok szerint. Egyébiránt nagyságodnak az mint azelőtt is írtam vala, ha nagyságodhoz érkeznek az követek, nem kell az ő rossz cselekedeteket nagyságodnak tekinteni, hanem az közönséges jót, és nagyságod az urakat convocáltatván, azoknak tetszésből tegyen választ nekik.

Nekem tetszenék, nagyságod bocsátana postát az kapitáéhoz, és ő al alá tudósítaná az vezért ezeknek az minapi boldogtalan harezokról (mert az porta, tudja nagyságod, kissébb dolgokról is megvárja az tudósítást); azonban vigyázna és ha lehetne menne végére annak is, micsoda dolgokat sollicitáltak, tractáltak Farkas Fábián által oda bé, s mi választ is obtineáltak. Nekem kegyelmes uram úgy tetszik, ez magni momenti dolog, s bizony méltó, nagyságod sietve küldjön be az kapitáéhoz.

Semmi egyéb ártalmas hírek mostan nincsenek kegyelmes uram, ezen Kende uram levelét, alázatosan kérem nagyságodat méltóztassék visszaküldeni. Ajánlom Istennek kegyelmes oltalmába nagyságodat. 26. Martii 1674. Gyalu.

Nagyságod alázatos szolgája   Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára jegyezve: A. 1674. mense Aprili hozták Fogarasban. Bánff uram tetszése az magyarországi atyafiak dolgairól.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.)

CXLVI.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét az vezér és tiha leveleinek parájokkal együtt alázatosan elvöttem. Ugy látom ke-

gyelmös uram, itt telik bé, az farkas zavarja fel az vizet s az bárány az vétkes etc.

Bizony nem volt az nagyságod írásában egy jóta is olyan, az melyet apprehendálhattak volna, hanem csak garázda keresés ez, és hogy velünk akarják elnyeletni az mi megbántódásinkat; kiből is által láthatni azt kegyelmes uram, miesóda indulattal legyen mi hozzánk ez az török porta, ha az Isten meg nem gátolja őket. Én azért az nagyságod kegyelmies parancsolatja szerint az vezér írására választ concepiáltam és Baló uram levelében includálván nagyságodnak megküldöttem.

Az mi nagyságodnak benne nem tetszik, (mivel én az törökös stylushoz nem igen szoktam), nagyságod melioráltassa. Tiha levelét is ahoz kell alkalmaztatni kegyelmes uram; sőt mivel most is ajánlja magát nagyságodnak, azt igen meg kell köszönni és kérni, tovább is tartsa fenn nagyságodhoz s az országhoz jóakarattját; de azonban bizony kegyelmes uram szükséges volna, ha nagyságod ez úttal is valami tisztességes honorariummal értetné.

Nyavalyás Tötöri István uram felől se feletkezzeék el nagyságod, mert ha küldülésre szorúl ott, nagyságodnak nagy despectjére lenne, s nem is lehet ott pénz nélkül élni és szolgálni kegyelmes uram; bizony ide haza azt írta az atyafiainak, hogy adják el az jószágit és küldjék utána az árát.

Egyéb dolgokról nem akarván sok írássommal nagyságodat terhelnem, hopmester és postamester uraméknak bővebben írtam, kérvén alázatosan nagyságodat, az magok méltóságokért és ez szegény országért költségét és fáradságát tovább is nagyságod ne szánja, csak Isten nagyságodat éltesse és maraszsa meg az országot, elég pénzt ad Isten nagyságodnak.

Mirtit kegyelmes uram Kassáról felhivatták Bécsben, talám Isten onnan is jobbat ad hallani nagyságodnak. Ajánlom Istennek kegyelmes oltalmában nagyságodat. 28. Martii 1674. Gyalu.

Nagyságod alázatos szolgálja

Bánfi Dienes m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára jegyezve : A. 1674. mensis Aprilis circa initium. Bánffy Dienes uram censurája az Boros István hozta fővezér levél és thihája leveleiről s intimatioja továbbról s az kapitiháról, és az fővezérnek újjobban írandó levél minutája. Fogaras.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. cred. lev. XIX. köt.*)

CXLVII.

Nekem igaz mindenkor kegyelmes uram !

Im kegyelmes uram az fővezér küld egy csauszt nagyságodhoz, az mint értém hadaknak való élést az tavalyi mód szerént kíván ; azonban most egyébrül nem tudom tudósítani, az kozákság az muszkához hódolt, Brosinkot maga várában megszorították, az öcsését elfogták. Tudom nagyságodnak embere hova hamarébb hozzám jó, az mit értek, arrúl nagyságodat tudósítani el nem mulatom, az császár is az mint veszem eszemben nagy erővel készül. Én rólam is szegény szolgáljárúl nagyságod emlékezni méltóztassék. Adja Isten ez levelem nagyságodat találja szerencsés órában. Anno 1674. die 1. Aprilis in Baba.

Nagyságod szegény szolgálja

Tötöri István.

Külczm : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Egykorú feljegyzés : Anno 1674. mensis Aprilis. Fogarasba hozott kapitihá levele, melyet hozott császár és fővezér csausza hétszáz szeker élés felől.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CXLVIII.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps, Amice et Vicine Nobis benevole.

Hogy Isten nagyságod fejedelmi székit hosszas üdökre

terjeszsze, országát erősítse és állandóvá tegye, tiszta szívből kívánom.

Mostani alkalmatossággal nem akarám elmúlatni, hogy meghitt hívünk nemzeti Potlogh aga által kegyelmedet meg ne látogassam, kívánván Istentől, írásunk is találja kegyelmedet jó egészségben, szerencsés órában. Azonban az szomszédságnak látogatását szükséges lőtt volna, hogy eddig is meglátogattam volna kegyelmedet, nagy inség lévén itt az törökök és tatárok miá, nem volt alkalmatosságom rá, szívesen akarnám, hogy gyakorta hallanék az kegyelmed egészsége felől. Ehez képest kérvén kegyelmedet szomszédságosan, hogy ne vonssa meg kegyelmed mi tőlünk, tartson kegyelmed minket is egyik jóakaró szomszéd atyafiának. (Az ide bé való híreket s minden állapotokat kitanólgatja kegyelmed.) Ez mellett kérvén kegyelmedet szomszédságosan, hogy az itt való kereskedő emberink az kegyelmed birodalmában járhasanak békével, senkitől semmi húzás vonásik ne legyen, hasonlóképen az kegyelmed országbeli emberek itt birodalmunkban békével járhatnak, senkitől semmi húzás vonásik nem lészen. Kegyelmed poroncsolja meg az szélyföldi tiszteknek, hogy az szély-földön ne legyen semmi húzás, mivel hogy az szély-földön egyik másikat húzza vonja; mi is hasonlóképen megporoncsolván itt az szélyföldön. Kérvén kegyelmedet szomszédságosan, hogy az ott való hírekről tudósítani bennünköt ne neheztelje, mi is az itt való hírekről kegyelmedet tudósítani el nem múlatjuk. His et de reliquo eandem Illustritatem ac Celsitudinem Vestram diu bene valere desidero. Datum in Civitate nostra Jasvasar die 5. Mensis Aprilis A. Domini 1674.

Illustrissimae ac Celsissimae Dominationis Vestrae
Vicus benevolus et
amicus.

Demetreus Cathakozuno
Vaynoda Moldaviae.
(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino, Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae

Domino ac Siculorum Comiti etc. Domino Domino Amico et Vicino
Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev.
XIX. kötet.)

CXLIX.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Vicine observandissime.

Gyakram akartam nagyságodnak az sólyomküvári jószágom dolga végett írnom; már el nem mulathatám, hogy ne írnék nagyságodnak. Emlékezhetik nagyságod is róla, hogy amaz boldog emlékezetű istenes néhai Rákóczi György uramtól ő nagyságátul vettem vala meg Sólyomküvárát egynehány faluival et cum omnibus ad se pertinentiis, minden hozzá tartozó jószággal s haszonvevő helyeivel, harmincz három ezer talléron, numero 33,000, és annyi üdötől fogva semmi hasznát nem vettem; más, az ki nek semmi jussa, semmi közü és igazsága nincsen hozzá, hizodik belőle, én pedig távul nézem. Mivel pedig ezen jószág az nagyságod birodalmának szárnyai alatt vagyon, kérem (hogy) nagyságod maga bölcös és eszes itéletivel fontolja meg, mint igaz keresztyén s igazság szerető méltóságos fejedelem, s ezen dolog végett is satisfaciáltasson, és parancsoljon, hogy azon jószág adattassék kezemhez; igazságomat tekintse nagyságod, annyi summa pénzt adván érette és annyi üdötől fogva semmi hasznát nem láttam. Budai Péter Déák, akkori szolgám, ezen dolognak minden circumstantiáját jól tudja, van Istenes lelke, mondja meg. Ezek után Isten sokáig tartsa nagyságodat jó egészségben. Ex possessione nostra Jastrenbecz die 11. April. Anno 1674.

Nagyságodnak jó szívvél és szeretettel szolgál

(Oláh névaláírás.)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli
Apafi Dei gratia Regni Transylvaniae Principi, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino nobis observandissimo.

Hátára jegyezve : 1674. 24. Maji Albae. Néhai vajda Constantin levele, sollicitálván az Solyomkői jószágot.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CL.

Messiást követő fejedelmek dicsekedő öröme stb. erdélyi fejedelem !

Illendő barátságos üdvözlétem után tudatom veled, hogy itt levő kapitihád, mint jól emlékezhetel, azzal volt megbízva, hogy velem való barátságos egyetértés útján bizonyos dolgok felől jelentést tegyen ; a csekélyebb s könnyen végezhető ügyeket intézze el : ha pedig valami jutna eszébe, vagy elintézendő dolgok szerfelett megszaporodnának, a köztünk létező barátságos viszonyt használja fel s a hol kell éljen segítségemmel. Ez alkalommal ily előzmények után írom s küldöm jelen leveletem, melynek hozzád érkezéssel tudatom, hogy az illető dolog eldöntése tőled függ s reményem, hogy a körül a mit csak lehet, el is fogsz követni. Azokra nézve, miket itt levő kapitihádnak utasításban adtál, semmi hátramaradás sem lesz : csak te is fenntarsd a barátságot. Isten áldása a jó úton járókkal !

Kelt Babatág-on 1085. Muharrem 1—10=1674. Aprilis 7—17.

Oldalt : Ahmed basa defterdár névjegye s pecsége.

Külső czím : A Jézust való nagy fejedelmek közül kiváló erdélyi fejedelemnek, kit Isten jó véggel áldjon meg !

Egykorú jeggyet : Tefterdár Ahmeth passa levele, hozta az magamembere az táborról, holmi vásárlás felől. Anno 1674. 23. Maji.

(*Törökből az erdélyi Muzeumegylet birtokában.*)

CLI.

Nekem mindenkor kegyelmes uram.

Im kegyelmes uram az császár Meszeras pasája küld Erdélyben johoknak megvételére ; az tihája nekem megpa-

rancsolá az vezér akaratából, hogy nagyságodnak írnék; ha béérkeznek emberi, nagyságodat requirálni fogják, nagyságod megparancsolja az országban az tiszteteknek valami bántások ne legyen; ha miben fogják requirálni, oltalammal s segítséggel nekik az országban, az hun járnak, az tiszteteknek megparancsolja lenni tartozzanak. Adja Isten nagyságodat ez levelem találja szerencsés órában. Anno 1674. die 29. Aprilis in Baba.

Nagyságodnak szegény szolgája maradok.

Tötöri István m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Hátára jegyezve: 1674. 24. Maji Albac. Kapikihája Tötöri István levele írván az császár berbécs szedő mézárósának jó akarattal való létel felől.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CLII.

Spectabilis ac Generose Domine Vicineque mihi honorandissime.

Szeretettel való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint jóakaró uramnak, és Istentől mind lelki testi jókat kívánok kegyelmednek megadatni, mind kegyelmedhez tartózkodókkal, sziből kívánom.

Kegyelmed nekem böcsülettel írott levelit jó szível vöttem, megértvén az kegyelmed egészségit, valóban ürültem, kívánván Istentől irásom is találja kegyelmedet jó egészségben, szerencsés órában és minden szomorú változásoktól őrizze s oltalmazza. Azonban az ide bevaló hírekről semmi oly bizonyoson nem tudósíthatom kegyelmedet, mivel az emberek nem járhatnak, úgy vagyon, ezek a tatárok Lengyelország felé mentek, rabokat is hoznak afféle orosz nemzetséget, itt országunkban is elegen vadnak, a muszkák pedig Dorosenko hatmantól egynehány várost elvöttek, de immár nem hallhatam bizonyoson, hogy miben áll a dolgik, eddig a törökök sem

indultak meg, de immár, ha fű lészen, megfognak indulni. Mironasko uram is nem érkezett még eddig a lengyel követvel, még lengyel király felől is oly bizonyos dolgot nem hallhattam. Ez mellett megszolgálom kegyelmednek, hogy kegyelmed nekem vásárolt, de még nem érkezék el, nem tudom mit késődnek, az kegyelmed ajándékát is kedvesen vöttem, az sem érkezett el még eddig; az kegyelmed levelit későn vöttem kezemhez. His et dereliquo eandem Generosam Dominationem Vestram diu bene valere desidero.

Datum ex Jasvasar die 1. Mensis Maji A. D. 1674.

(*Oldáh aláírás.*)

Kegyelmednek szeretettel szolgál míg él

Jordaki Tudorasko, vizternik m. p.

Kivül : Spectabili ac Generoso Domino Johanni Daczo, Triám Sedium Siculicalium Csík Gyergyo, et Kászon, Supremo Capitaneo etc. Domino Fratri et Domino mihi observandissimo.

Hőtára jegyezve : Kegyelmes uram ez boér jóakaróm is, micsodás levelet írjon, nagyságodnak levelét in specie kiküldöttem, nagyságod kegyelmesen megértheti.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XIX. kötet.*)

CLIII.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Alázatosan akarám nagyságodnak kegyelmes uram jelenteni. Az kézdi vicekirálybíró izent szóval, az török hadak szörnyen és szaporán takarodnak Moldvában. Im levelét is nagyságodnak kültem, emberi mostan is oda vadnak. Ez mellett kegyelmes uram az mostan is fennforgó állapotokra nézve az mint nagyságod kegyelmesen disponált vala az tanácscsal együtt, kegyelmes uram, noha azután külön is, hogy semmivel is alább ne lenne az vigyázás az passusokon, mint az lengyeleknek Moldvában létekben, ezen materiárul Fogarásban is nagyságodnak jelentettem vala, kegyelmesen is parancsolt újabban is róla, kihez képest én is azok szerint instruáltam az tiszteket. Azonban nagyságodat másképen informálván

Horvát András uram, az mint im az nagyságod commissiójának párja mutatja, noha kegyelmes uram az én vékony ítéletem szerint, ha valaha szükséges volt ez hazában az vigyázás, egyszer alig lehetett szükségesebb mint most, és ha szintén káros volna is ő kegyelme részére, de kevés kárral is nem kellene gondolni, sőt publica privatis, noha ő kegyelmének kárára az vigyázás nincsen, mert az kereskedést az meg nem bántja, ha mit adtanak az tisztnek aproléket kegyelmes uram (noha ugyan bár ne lött volna), az ott való szabad rendnek s más kereskedőknek lehetne inkább panaszja, mert oly exactiókat kezdett az szegénységen, ki soha eddig nem volt, kiről nagyságodat most is megakarák instantiájokkal találni, de magam nem engedém nagyságodat búsítani; ha azért nagyságodnak úgy tetszik, hogy az dispositio megváltozzék, nagyságod kegyelmessége, de én nem jóvallom, nagyságod poroncsoljon fölé kegyelmes uram, hadd tudhassam megírni az tiszteteknek. Alázatosan várom nagyságod kegyelmes válaszát ezekről. Ajánlom Istennek nagyságodat ezekkel. Datum Komlód 1674. die 14. Maji.

Nagyságodnak alázatos híve

Béldi Pál m. g.

P. S. Méltóságos fejedelmem kegyelmes uram nagyságodnak alázatosan instálok amaz hitván Keresztes Pál felől is disponáljon kegyelmesen, mert eluntam az anyjának is sok siránkozását és magam penitentiáját is ennyi idők alatt; vegye nagyságod kegyes szemei eleiben, alázatosan kérem nagyságodat, mint kegyelmes uramat.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak adassék alázatosan.

Expeditae.

Hátára jegyezve: 1674. 25. Maji Albae (Juliae) Béldi Pál uram levele az pass(usokra) való vigyáztatásnak continuált(atá)sa és Keresztesi Pál felől való dispositiójának sollicitálása.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CLIV.

Illustrissime Domine Princeps Frater Amice et vicine
Nobis benevole.

Isten nagyságodat jó szerencsés hosszú élettel áldja meg
szébül kívánom.

Nagyságod nekünk küldött levelit, böcsületes látogatását, levelünkre válasz adását kedvesen vöttük, mint jóakaró kedves atyámfiatól, kívánván Istentől ő felségitől ez levelünk is találja nagyságodat örvendetes és kívánsága szerint való jó szerencsés órában s fejedelmi birodalmának is virágzó állapotjában. Azonban hogy nagyságod azt írja, hogy eddig való nagyságodhoz mutatott szomszédságos jóakaratbeli atyafiságunkat ez után is tartsuk fenn, és ha ezután is az nagyságod kapikihájától kezünkbe valami levelei érkeznek, nagyságodnak küldjük meg, nemhogy meg nem küldenők, ha még megporonesoljuk az magunk kapikihájinknak az portára, hogy valamiben kívántatik, legyenek segítséggel mellettek, mivel hogy mi nekünk is sok jóakaróink vadnak oda be s valami leveleket akarnának nagyságodnak az nagyságod kapikihájai küldeni, hát mindgyárt késedelem nélkül az magunk postáinktól küldjék ki magunk kezünkbe, hogy mi is nagyságodnak mentül hamarobb küldjük meg, az melyet meg is cselekesznek. Azonban mi is kérjük nagyságodat, hogy nagyságod mi tőlünk eddig való mutatott jóakaratját ezután se vonja meg, ha az mely boérok felől, már egynehányszor nagyságodat búsitottuk, az kik most is az nagyságod országában birodalma alatt találtatnak, az kiknek kívánságok szerint egynehány úttal hűt levelünket is adtuk, hogy jőjjenek be jószágokba és senkitől semmi bántások nem lesz, az melyre magok is rá ígérkeztek hogy bejönnek, csak az szekereket küldjük ki, ki is küldöttük, jószágokat is nem bántottuk, ha az magok emberek kezekben cügedtük. Azonban ők nem azt cselekedték, az mit fogadtak, ha egyéb mesterséges dolgokban jártak, az mint nagyságodnak izentük nagyságodhoz expedíált követünktől; nagyságod minl kegyelmes fejedelem esziben veheti minyémüs emberek lehetnek azok az

boérok; nagyságod megítélheti, mi lehetne jutalmok az féle embereknek, az kik két országoknak urokat szóval hordozzák; én minden dolgot az nagyságod böcsületes böles tanácsára hagyok, mégis kérem nagyságodat, mint kedves jó akaró szomszéd atyámfiát, hogy nagyságod ezután is legyen azon, hogy küldje be őket, látja Isten ha bé akarnak jönni, bizony senkitől semmi bántások nem lesz, ha penig be nem akarnak jönni, ma holnap meg ne bánják, ha marhájokat ország nehézségiben fogjuk adni, eddig senki nem bántotta, nem is bántja, az mig látjuk, ha bėjönnek vagy nem. Ezzel Isten gondja viselése alá ajánlom nagyságodat. Eundem de reliquo Divinae protectioni recomendamus. Datum in Civitate Nostra Bukurest die 25. Maji A. 1674.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Frater Amici benevoli.

(*Oldh aláírás.*)

Kívül: Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Seculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Hátára jegyezve: 1674. 2. Junii Albae. Havasalföldi vajda Duka levele, válasza az urunk levelére maga atyafiságos oblatiójával, és kívánása az ide be való boéroknak beküldése felől.

Eredetije az erdélyi Muzeum. (*Gr. Kemény József Erdely tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CLV.

Memoriale

instructionis pro generoso Domino Fabiano Farkas de Farkasföldy, ad fulgidam portam otthomanicam expedito, die 26. mensis Maji. Anno Domini 1674.

Isten jóvoltából boldogítván atyját követ atyánkfianak, elsőben az hatalmas fővezér ő nagysága méltóságos tiháját, tekintetes és nagyságos Szulojmán agát, nevünkkel minél becsületesben lehet, köszöntse üdvözlje, ez ideig dolgaink kerül való szíves fáradozását, háládatos szolgálatunknak ajánlá-

sával megköszönvén, nagy böcsülettel kérje, annak előmozdításátul mind addig meg ne szűnjék, míg Isten jóvoltából dolgaink teljes előmenetelre kaphatnak. Az ő nagysága nekünk küldött úri méltóságos levelét is örömmel és nagy böcsülettel vettük.

Hasonlóképen az hatalmas fővezérnek megadván credentionális levelünket s ő nagyságát nevünkkel alázatosan köszöntvén, legelsőbbén is arról bizonyossá tegye, hogy az mi állhatatos hűségünkben ő nagysága semmit ne kételkedjék; mert mind ennyi sok üldöztetésünkben, nyomorúság szenvedésinkben, ruhatalankodásinkban is semminémű dolog minket az fényes portához való állhatatos folyamodásunktul s abban állhatatos végig megmaradásunktul el nem szakaszt, mint ezt naponkint sok ezereknek közülünk ez így mellett megölettetésével s vérünknek esőpöngésével bizonyítjuk.

Másodszor. Nagy alázatosan köszönje meg ő nagyságának, hogy jövendő s már nem késő szabadulásunknak reménységével ő nagysága megvidámitott és megörvendeztetett bennünket; bizonyossá tévén ő nagyságát ezeránt is, hogy az ő nagyságátul javaltatott és parancsoltatott dolgokban, az szabadulásnak, Isten után, hatalmas császárunk kegyelmessége által való csendes és jó reménységes várásával, minden készséggel és engedelmisséggel készek vagyunk alkalmaztatnunk magunkat mindaddig; míg Istentul ő felségétul nemzetünk szabadulására rendelt és határozott idő bételik, melyet naponkint szívünk szakadva óhajtunk.

Közeledvén azért már az idő, a végre adtuk követ atyánkfia mellé nemes és vitézlő Nemessány Bálint uramat, mivelhogy az kertülő útnak hosszas volta miatt csak az jövésben s menésben is sok idő telik és vontatódik el; minél hamarabb sollicitálván audientiát az fővezérnél ő nagyságánál mind szemtül szemben s mind az tihája által türekedjék azon, hogy voltaképen végére mehessen az elrendelt s mellénk küldendő succursusnak indulásának, jövésének megnyiségének idejéről, módjáról és szerdarjáról, és mi is azokkal hol és mint conjungallassuk magunkat: melyről alább bővebben. Ez meglévén, térjen elébbi instantiánkra, hogy az fényes porta hajdani dispositiója szerint mindjárt mehessenek be az

fényes portára meghitt úri s főrend követ atyánkfiai az athnámé vételire, melyről annuentiát vévén, mindjárt küldje ki postán Nemessány Bálint uramot, *salvus passus pro uberiori securitate obtinealván az bemenendő sollemis követségre.* Ezt ugyan notabénében tegye: hogy disponálván az fővezér ő nagysága mind arról melyre, s mind mi formában és hova kelljen menniek úri s főrend követ atyánkfiainak, és ha még is, ugyan titkosan-é? az ő nagysága tetszéséből mi azt oly formában venni s elindítani készek vagyunk, hogy magunk felekezeti is nem tudják hová lötenek; annyival inkább, hogy mostan béküldött követ atyánkfia ott maradván, mindeneknek elméjek csak az ő kegyelme kijöveteli után várakozik. Ezt pedig most is oly serio urgeálja ő kegyelme, mint nemzetünk securitására legkiváltképen tartozó nagy fundamentumot, megmondván, hogy soha oly evangeliummal már ki nem jöhetne, melylyel ez világon szerte szélyel ennyi hatalmas nemzeteknek felindulásában és környülettünk való fegyverkezésében valamely *assecuratio* nélkül és erre való reménység mutató az atyafiak elméjében egész csendességet szerezhetne. Más az: szükséges az mi nevezetes sollemis követségünknek bemenetele s ott léte. Mert primo: annakelötte is az kozákok bennünket anticipálván béküldött követeinknek a fényes portán ily szó mondatott, bár csak két héttel (úgy mond) előbb érkezettek volna, néktek adták volna azt az athnámét, melyet az kozákoknak adtak. Secundo: az lengyel nemzettel örökös békessége volt akkor az fényes portának, mely lengyel nemzet erősebb és hatalmasabb az német nemzetnél, mégis athnaméjok megadtott. Tertio: az elmúlt esztendőbéli sollemis követségünk is, ha előbb érhetne volna az fényes portát, míg t. i. az lengyel ellenséges szándékát ki nem mutatta, az fővezér ő nagysága resolútiója szerint, az iránt sem lött volna járások haszontalan. Quarto: gondolják meg azt jól magokban, mennyi időtől fogva sürgetjük mi az fényes portától az athnámét, soha historiában sem olvastatik, hogy valamely nemzet ily sokáig tartó állhatatossággal s ennyi veszedelmek között, athnaméja nem lévén, állott volna megtántorodás nélkül az fényes portához való hűségében és folyamodásában. Ezért néhai palatinusunknak még az holt tetemeit is a földből ki akarta hányatni

az német nemzet. Ezért ölték meg gyalázatos hóhér fegyverével az nagy emlékezetű Zrinyi Pétert tótországi vitéz bánt, amaz nagy tanácsú Nádasdy Ferenczet Magyarország főbiráját; amaz vitéz ifjú gróf Thersatsky Ferenczet, kinek nemzetsége az régi vitéz rómaiaktól két ezer esztendőknél többre számláltatván ebben fogyott el. Ez érte végét néhai tekintetes és nagyságos gróf Thököli Istvánnak; ezért prédáltatta el az német nemzet az említett jó magyar vitéz uraknak milliókra terjedő kincseket javokat, jószágokat, maradékjokat mazúrokká tütte, várainkat elvötte, ártatlan feleségeiket ma is halálnál keservesebb rabságban tartja. Ezért öltenek s emésztetnek meg egész alsó s felső Magyarországon sok nemzetes főrendeket, némelyeket hóhér fegyvere által, némelyeket gyalázatos rabságban való fonyasztással és ma is sokakat holtig való keserves rabságban, messze földön kietlen helyeken tartanak. Minket pedig, kik közül már néhány halmokat raktanak, minden javainknak elvétele után édes nemzetünk földéből bujdosásra kergetvén, itt is minden nap életünket vadászszák, fogytják. Ítélje meg azért ő nagysága, ha immár nincsen-e szintén ideje, ennyi boldogtalanságok között elfolyt esztendeink után, hogy már nemzetünk egész securitására az athnáménak kiadása tovább ne haladjon. Quinto: ha pedig szükségképen annak olyan formában mint az fővezér ő nagysága mondotta, kihirdetésének haladni kellene is, módját találhatná ő nagysága kiadásának, haladván idejére annak kihirdetése. Sexto: De az mi ítéletünk szerint az iránt is nem lehet már tartózkodása: mivel már látván azt az német nemzet eleitől fogvást az mi magyar nemzetünk mely elszakadhatatlanul ragaszkodott hatalmas győzhetetlen császáruk fényes könteséhez az oltalomért, tudván azt is jól, hogy az fényes porta soha az hozzá folyamódokat töte el nem szokta taszítani, és hogy minket is az fényes porta nem minden reménység nélkül takargat fényes birodalmában s táplál maga kenyerével: áttallátta s ugyan el is hitette magával, mihelyt hatalmas császár mostan előtte álló dolgait véggezheti, ottan mindjárt az mi dolgunkat előveszi. Melynek mozdulatja sem lehet az ő megbántódása nélkül. És ő azért érleli a lengyelországi dolgokat, ezért tiltette fel birt s kötése

ellen az megholt lengyel királyt országa veszedelmére, hogy mind tovább tovább vetődjék az mi dolgunk s végre csak abban maradjon. És az mi nagyobb, lám nyilván vagyon az fényes portánál, hogy nyilván való fegyvert is küldött be az német az lengyel segítségére, többi között azon hada is Hutinnál jelen volt, melyet azelőtt Szatmárban tartott, kik közül sokan Lengyelországból az becskédi hegyeken általjöven, mentenek be Szatmárban, az mi embereinknek szeme láttára: ma is valamint lehet az lengyelt mind pénzzel, s mind nyilván való fegyverrel segíteni meg nem szűnik, és sokkal többel mind német, magyar és horvát hadakkal segítené s segítette volna, ha az mi itt létünk s fegyverkezésünk meg nem tartóztatna volna s tartóztatná ma is. Ily ellenségesen mutatván azért magát az német király, mindegy lévén akár Magyarországból s akár Lengyelországból hadakozzék az német a császár ellen sőt ugyan jobb volna, hogy nyilván való fegyvert mutatna, úgy tetszik azért is az athnáménak (ha ugy kell lenni) nyilván való kiadásának is, úgy tetszvé az hatalmas fővezérnek is, nem lehetne ennél tovább való haladása. Septimo: annyival inkább, ha az bizonyos succursusnak küldetése és az szabadulásnak ideje (az mint mi az ő nagysága izeneti s biztatása után állhatatossan hiszszük) oly közel vagyon; az athnámé kiadásának is ideje szintén elérkezett. Erre penig vagy legalább az fővezér ő nagysága neve alatt kiadandó generalis assecurationának sollicitállására előttünk álló mindennapi nagy szükség és az dolognak a nélkül hiányos lehetetlensége ösztönöz és kényszerít bennünket; sőt mind mellettünk lévő s mind hazánkban maradt s velünk egyetértő urak, főrendek és atyánkfiai minden izenetekkel csak erre serkengetnek bennünket; az német nemzet igája alatt elalélt szomszéd nemzetek is épen csak erre vigyáznak. Mely meglévén, fényes birodalmának terjedésével nagy dicsősséggel fogja szemlélni az fényes porta a hozzá folyamodó népeknek szaporodását, ez egész magyar nemzetünknek az mi példánkra, hatalmas győzhetetlen császárunk birodalma alá meghajlását; kik az mi jobb módjával, hatalmas császárunk valamely meghitt emberével és segítségével leendő indulásuknak várása után ugyan elaléltanak. Ezeket az ratiokat penig ő ke-

gyelme oly motivákkal igyekezze proponálni s nevezetesen az tihája által az fővezérnek insinualni, hogy minden okvetetlen minekelötte az succursus megindulna, obtineálhassa is minél hamarabb, sőt maga az fővezér neve alatt is titkos assecuratiót obtineáljon, hogy határinkban, végeinkben s fő választásban nem impediál és az országnak semminemű dolgában magát nem avatja; provocálván magát azelőtt beadott írásinkra, rablást is tétetni Magyarország határában nem engedi; vévén azért dispositiót, az bemenendő utazásokról mingyárt indíthassa ki Nemessány uramat postán egész dispositioval és minden dolgok felől való tudósítással. Ezekhez járul az is, fizetetlenül lévén az mellettünk való szép magyar hadak, ha sem munkát nekik nem adhatunk az hadakozásnak ily szép alkalmatosságiban, annyival is inkább ha az universalis assecuratióval nem biztattatnak (sőt kit nem remínlünk, ha ellenkező választ vennénk az succursusnak az remínelett üdönél tovább haladásával) nem várhatunk egyebet ennyi nyomorúság látott édes nemzetünknek nagy romlásánál, mert ezeket a nélkül tovább pusztá reménsséggel nem biztathatván, az ellenségnek sok practikái s biztatási ellen oly módunk sem lévén, melylyel megtartóztathassuk, ha némelyek közülek elcsüggedvén s megesalutván az ellenség pártjára által mennek, sokakat velünk egyetértő atyánkfiai közül nemzetünk szabadulása felől, kétségben, némelyeket pedig az ellenség töriben és hádjában ejtenek.

Ezek után az fénycs portának ezt is adja értésére (ha lehet az véle bemenendő csauzon kívül más hiteles tolmácsot választván magának) minél hathatósabban lehet insinuálván az tihájának s ő nagysága által és szemtől szemben is az mennyire lehet az fővezérnek is. Egész magyar nemzetestül igen fájdalmasan és keservesen éreztük azt: hogy az porta békességet csinálván az német királylyal, Szabolcs és Szathmárvármegyéket úgy tötték fel azon békességnek czikkeleiben, hogy azok és azoknak határi, városi és falui hódulásra ne kinszeritessenek; mely formában meg is tartattanak s maradtanak, mind az mi hazánkból való kibujdosásinkig. Ez zenebonás állapotokból vévén azért magoknak alkalmatosságot az váradi törökök, szívünknek nagy szomorúságára, városi s

falusi azon vármegyébéli lakosoknak, az kiket hol értenek s találhattanak levágatásával, férfiaknak, asszonyoknak, gyermekeknek, nemeseknek és nemteleneknek elraboltatásával és sok fenyegetésekkel az föld népét elrémtvén és elrettentvén, azon két vármegyének nagyobb részét béhódoltatván, mind az békesség ellen s mind az mi hatalmas győzhetetlen császárukhoz való folyamodásunknak nagy reméltelenségére saját jószáginkat, atyánkfiait s jobbágyinkat, kik mi általunk s velünk együtt régen hatalmas győzhetetlen császárukhoz folyamodtak és indulásunkkor mellettünk fegyvert is fogtanak s ma is készek minden órában mellettünk felkelni és fegyvert fogni, és ő felségének országostúl akarván meghódolni, nem ily megszakadoztatás által való nyomorgatást várnak és reménlenek vala, szertelenül adóztatják, saczoltatják. Ez így lévén, mi az ő nagyságok ítéletire hagyjuk tovább micsoda reménységgel biztathassuk magunkat. Nagyobb részint azon Szabolcs és Szatmár vármegyékben lévén házaink, jószágink, jobbágyink és elélésre, táplálódásra való alkalmas helyeink s azok lévén zsirosabb részecskéje édes hazánknak, ha ezeknek ily hatalmas és erőszakos cselekedet által tőlünk szemünk láttára elvételével, béhódoltatásával, némely csak magok hasznát kereső privatus embereknek az fényes porta így engedte meg-szoróztatni (kitül ójon Isten) semmi használatját nem remínlhetünk az mi fényes portához való folyamodásunknak, sőt annak nevezetes kárát ennek érzésével, örökké megsírat-hatatlan kárral kellene tapasztalnunk. És valamint most sokan nyomorúságban esett magyarink közül ezért gyaláznak és szidalommal illetnek bennünket, ellenségink pedig nevetnek, csúfolnak és gyaláznak, hogy az mi fényes portához való folyamodásunk ezt hozta minékünk : úgy jövődre (kitől Isten ójjon, ha meg nem orvosoltatik mindjárt) még maradékink is örökké átkoznának. Igen szorgalmasan töreked-jék azért és instáljon nagy alázatosággal az hatalmas főve-zér ő nagysága előtt, küldjen győzhetetlen hatalmas császár maga embere által oly erős és megmásolhatatlan kemény pa-ranesolatot az váradiakra, hogy ez időtől fogvást azon Szat-már és Szabolcs vármegyének határit, lakosit, városit és fa-luit semminemű kigondolt színek és praktikák által hódolásra,

adófizetésre ne kényszerítsék. Embereknek levágatásával, rablással, sem egyéb fenyegetésekkel s ijesztésekkel, sem titkon sem nyilván ne rimétsék, hanem azokról teljességgel mindenemű közekeket és kezeket levezgyék. Megmondván azt is az tihájának, ha ez iránt jó válaszadással az bujdosásban lévő s hatalmas győzhetetlen császárunkhoz folyamodott magyarok meg nem újéttatnak és vidámitatnak, ha ezen kívül nem tudom micsoda pálmágot hozna is nekik, lehetetlennek látja, egészen megcsendesíthesse elméjeket, látván e nélkül, hogy hatalmas győzhetetlen császárunkhoz való folyamodásokban, hazájokat melyeket megnyerni s megtartani kívántak, az két vármegyéknek ily szabadjában való béhódoltatásával épen elvesztenék, kérvén az hatalmas nagy Istenért ő nagyságát, minél hamarabb ez nagy gonoszt előre és hathatósan orvosolja meg, míg az szomszéd nemzetek közé is ennek híre ki nem terjed, hogy mindeneknek elméjét hatalmas győzhetetlen császárunk fényes birodalma alá való hódolástól ez képtelen dolog ne irtóztassa. Oly formában vévén pedig ennek megelőzését és orvoslását és az parancsolatot is maga embere által úgy és a végre küldvén Váradra, hogy az váradi törökek is bennünket az itt tengődő hadakkal együtt (kik most is jószágokon való élődésünket igen igen sajnálják) nagyobb ellenünk való kedvetlenséggel ki ne verjenek, üzenek, sőt arról ugyan megfenyítettessenek; azért ellenünk sem közönségesen sem magánosan némelyek ellen boszúállásra ne induljanak, inkább az fényes porta az iránt kiadandó parancsolatjának az mint illik alázatosan engedelmeskedvén, az közönséges igazságot kövessék s minket is meg ne szomorítsanak. Ezt pedig követ atyánkfia mint nemzetünk megmaradására s jövőendő securitására tartozó nagy és fundamentumos dolgot szüntelen és mindaddig urgeálja, hogy obtineálja is, melyben mint az több instantiákban is, szálljon Istennek áldása az ő kegyelme munkájára s személyét is az hatalmas nemzet előtt tegye kedvessé ő fölsége.

Ha pedig Istennek kegyelmes jó tetszéséből az lengyelekkel hamarabb accomodáltatnék az dolog mintsem az athánáme vételre az mi derekasabb követségünk beérkezhetnék; mivel az az nagy erő nem fog hivalkodni, mindenek felett az

már említett generalis assecuratoriának az vezér neve alatt megszerzésében törekedjék követ atyánkfia : és hogy az mely emberét, szerdárát és hadait az fényes porta rendeli az mi dolgainknak secundálására, igen igen szorosan és serio legyen nekik megparancsolva, sohol ez magyar hazában rablást ne tegyenek azokon kívül, kik ellenségesen ellenekben vetik magokat, mivel az mi szegény atyánkfiainak és az ártatlan föld népének nincsen semmi rejtek helye, erőssége, az német elfoglalván vagy elrontván minden erősséginket, annyival inkább Magyarországhoz tartozó valamely erősségeket, városokat vagy végeket, akár holott egész Magyarországbán sem erőszakkal sem szép szín avagy tracta által el ne vegyenek és el ne foglaljanak. Hasonlóképen az hon maradó végbéliek is mindennemű kapdozástul magokat megtartoztassák és sem nyilván sem alattomban való rablást és hódoltatást ne tegyenek. Ez iránt nagy submissióval instálván azok előtt az hol illik, hogy az egész világ előtt tessék meg nyilván ebből is, hogy ez sok nyomorúság szenvedések között az német igája alatt menekedést és szabadulást váró szegény magyar nemzet ennyi várása után nem nyomorúságból nyomorúságra mégyen által, hanem hatalmas győzhetetlen császárnak fényes fegyvere által szabadulást és oltalmat nyer magának s hazájának és hatalmas győzhetetlen császárunk fényes köntéséhez való folyamodása nem lőtt neki tör és háló, vagy megsirathatatlan gyaláztatja és ellenségétül is kik veszedelmét kívánnák ne neveltessék meg, hanem mindeneknek legyen az szabadulás és oltalom fegyver öröme nem ártalmára, melyért még maradékja is az magyarságnak áldást mondhasson, oly submissióval moderálván ezaránt való instántiáját, mint az több dolgokban is, hogy az vezér ne offendáltassék.

Ha pedig az lengyelek és moszkvák fegyverének conjunctiója miatt, vagy más történhető akadályra s egyébünnen az lengyelekhez jöhető succursusra nézve, az nagy erőnek tovább való munkája találna lenni Lengyelországban, mintsem reminlett időre az mi dolgainkhoz foghatna vagy nevezetes succursusát küldhetné, melyet ott létében tanulhat ki követ atyánkfia : in tali casu mégis előbbeni instantiánkra térjen és törekedjék azon, adja és rendelje az fényes porta mi mellénk

egy meghitt emberét, szerdárját, bárcsak nyolez vagy tizezer vitézivel, a mellé disponáljon úgy, hogy itt az végeken, nevezetesen Egren, adasson néhai Boescai István fejedelemnek adott succursusnak formájára, akár in succursum, ha penig úgy nem adna, akár kölesön százezer tallérokat, vagy ha anynyinak adásában is difficultást tenne mint azelőtt, nyolezvan vagy hatvan vagy csak ötven ezeret is kérjen és nyerjen ő kegyelme, az tihájája jóakarátját implorálván czaránt leginkább. Csak jöjjen onnan hathatós parancsolat az egri urakra s kincstartóra, mi nem kétljük szerit tészik és adnak, megparancsoltatván az is, hogy légyen igen titkosan. Ha minékünk ez két rendbéli subsidiumot megadja az fényes porta ; ha csak maga neve alatt is az fővezér oly assecuratiót ad, melylyel az segítség mellett az mi atyánkfiait biztathassuk : assecurálhatja ő kegyelme az fővezért ő nagyságát, hogy Isten áldása után vagyon oly reménységünk s biztatásunk az mi magyar atyánkfiaihoz és oly kész dolog ez : sok ezer kardokra megszaporodunk, hazánkat megszabadítjuk. Mely dologgal kettőt viszünk véghez 1. az mely fegyvert az német nemzet kötése szerint béküldene Lengyelországban, azt jobban is mint eddig onnan elvonjuk, elfordítjuk. Másodszor. Mostani ellenségi is az francia és svecus látván, hogy innen is mi rajta lévén szakadoztatjuk erejét, az vele való békesség és frigy kötésről megtartózkodik. Ugyanis az német nemzetnek már nincsen semmi egyéb reménysége, hanem csak az francziával leendő békességében, melynek hiányos reménysége folytatta el az egész elmúlt telet. És ma is az római nagy papnak s más keresztýén fejedelemeknek közben vetése által mind csak azon mesterkedik, hogy nagy kárával is békességet csinálhasson. Ezen reménysége is elolvadna, ha innen nyilvánvaló fegyverkezéssel mehetnénk ellene. És míg mi az mellénk adandó erővel és szerdárral az egész magyarságot felfegyverkeztetnők és győzhetetlen császárunk hűségére meghajtanók, addig Isten jó előmenetellel megáldván hatalmas császárunk fényes fegyverét ellenségi ellen és az lengyelországi dolgokat jó karban hagyván : ha ez alatt valamely ellenségünk találkozna, annak megrontására mindjárt annyi erőt küldhetne és bocsáthatna, valamennyi szintén elég volna. És mi is reményljük

Isten után, csak látnák magyar atyánkfiai hatalmas császárank vitézit mellettünk, annyira megszorodnánk, nem könnyen tapodtatnánk el ellenséginktől, lévén igaz igyünk, melyet Isten is megsegét.

Ez ily formában való succursust és pénzt obtineálván követ atyánkfia mondja meg, hogy sok helyeken az hódoltságon, nemességből, végbeli mezei és hajdú vitézekből álló jó fegyverfogható emberek telepedtenek meg, kik ezt az mi ügyünket örömet segétenék, mind azért hogy ők is magyarok s mi atyánkfiai s mind azért, hogy látják az német és pápistaság nem csak személyünkben üldöz és kerget bennünket, hanem az hitet is mindenütt üldözi, tapodja, az minthogy már az szolnoki, hatvani, egri, budai, érsekújvári s több végvári szandsokságokban sohol hitünken való praedicatorokat meg nem szenvedett, némelyeket Posomban idéztetett s ma is oda vannak; némelyeket elraboltatott, felzsákmányoltatott s ma is kemény fogságban sanyargat. Látván, hogy ha Isten ő fölsége hamar meg nem clözi az szabadjában való cselekedetét az németségnek és pápistaságnak . . . . mit valahova keze elérhet, győzhetetlen császár földén ezent akarja elkövetni. Azért ő közülek is sokan készek volnának mellettünk fegyvert fogni. Instáljon azért ő kegyelme, parancsoltassék meg az végbeli tiszteknek, az olyatén jó indulatú embereket meg ne akadályozzák, inkább bíztassák, kik már ezen az jó földön annyira megszorodtak és öröködtek, nem félthetni őket, hogy lakóhelyekre vissza ne jönnének. És in isto casu erre is bujurdit obtineáljon, nem tartván attúl semmit is, hogy győzhetetlen császár jövedelme ezzel megkissebbednék, vagy az urak is megkárosodnának, mindenütt az gazdaságok helyben maradván.

Kivül: 26. mensis Maji Anno 1674. Az magyarországiaknak Farkas Fábián uramnak portára menő alkalmatossággal ugyan ezenre urunk ő nagyságától adatott resolutiojáról való instructiója.

(Eredetije az erdélyi Múzeum egylet.)

CLVI.

Nekem mindenkor kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét Fogarasi János nevű postája 25. praesentis megadá, melyet igen alázatosan vöttem, melyben is nagyságod parancsolja, hogy az tihájának hirréd adnám, hatalmas császár és fővezér parancsolatja szerint elkészítetteti, az jövő holnapnak 10. napján meg is indítja, valahon hatalmas császár tábora hallatik lenni, az élés szekereket küldeni el nem mulatja. Én azért az nagyságod parancsolatja szerint mingyárt hirréd adtam, mondá arra, jól vagy; kérdé küldött-e levelet az vezérnek az fejedelem; mondám, nem küldött ő nagysága, mert hozzám küldte ő nagysága csak hirtelen, hogy nagyságodnak hirréd adnám, mert igen hamar ő nagysága mind hatalmas vezért, mind nagyságodat nem csak levéllel, hanem belső meghitt hű embere által meglátogatni el nem mulatja; mondá, hiszem egy levelet nem nehéz dolog lött volna írni, te nem szégyenled csak izenettel ide jüni, én micsoda orczával menjek az vezér eleiben semmi levél nélkül; én arra mondám ismét, ninesen nagyságos uram oly böcs ember, az ki mindekben egyenes mértékkel járhasson. Végre az lengyel követ ott való létét is megemlitem neki, kérdé, ha nagyságod nekem nem írta meg követségének materiáját; én nekem ő nagysága meg nem írta, hanem béküldendő fűkövete által hatalmas vezért mindenképen ő nagysága tudósítja; végre mondá, holnap megemli(tem) az vezérnek. Reggel oda menék, beizenék neki, izente ki ismét, ma szemben nem lehet az vezérrel, mert purgatiót vött, hanem harmad napján, ugymint praesentis 28. az vezérnek hírére adta, ilyen választ hozza ki az vezértől: ird meg az erdélyi fejedelemnek, már az hatalmas császár kiszállott, de az vezér nem várja ide az császárt, nem sokáig késik itt, megindul; hová megyen, Lengyelországra, Kozákországra avagy Magyarországra, Isten tudja; vagyon elég embere az fejedelemnek, szüntelen vigyáztasson, ide embere jüjön s menjen, vigyázon maga böcsületiért; hogy nagyobb hitele is lenne, minden felől való hireket meg kellene írni. Igen sok bizonyos hírek felől nem tudom nagyságodat

tudósítani, több vagyon három hétnél, miolta itt vagyon lenygel követ, válasza nincsen, nem az nagy rendű közzől, követ-ségének materiája ez: adják vissza nekik Kameniczet, készek az békességre; az mely punctum nemhogy csendesítette volna az vezért, még annál inkább felindította, kihez képest kegyelmes uram nem itilhetem ezaránt az békesség köztök meglegyen, ennek elég embere lészen; kimenetele az dolognak mint lészen, csak az Isten tudja, magok is mint valami opinióban vadnak. Az mi az élés szekerek dolgát illeti kegyelmes uram, én úgy jóvállom, az Bozzán jőjjenek be, az szekereknek könnyebbségére mind az útnak tágasságára, alkalmatosságára, mind penig az táborra nézve akármely felé menjen az tábor: ha kerül is, akadály nélkül lassan lassan mendegél; az Ojtoz igen alkalmatlan és akadályos kegyelmes uram. Ezek felett nagyságodat mint kegyelmes uramat igen alázatosan kérem, tekintse igyefogyott állapotomat idegen nemzet (köz)ött való táborozásomat, méltóztassék 4 szekér(be) való lovakat, ámbár tartozzam az árrával, noha az én fogyatkozásom nem csak magamé lészen, ha hirtelen fel kel az vezér sohová nem tudok menni, életem veszedelemben forog, szolgálóm kegyelmes uram nincsenek, mert nem úgy jöttem, el, hogy télben nyárban táborozzak. Adja Isten, nagyságodat ez méltatlan levelem találja szerencsés órában.

A. 1674. die 28. Maji in campo Bobavasi.

Nagyságod alázatos szolgája

Tötöri István m. p.

P. S. Az mellettem levő tolmácsnak is kegyelmes uram méltóztassék küldeni, az premendat is kegyelmes uram azt gondolom tábori módon fogják kiadni. Az ott lévő esauz agának az fia levelet küldött, most érkezett Kanaán földéről terhelt lovakkal és tevékkel, nagyságod praesentáltassa neki.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered lev. XIX, köt.)

CLVII.

Nekem kegyelmes uram.

Noha kegyelmes uram itt való dolgokról büven írtam, úgy tetszik talám még unadalmason is, de az dolog magával hozza; mindazonáltal kegyelmes uram, hogy ily hamar ismét kellessék nagyságodnak írnom ez az oka; azután gondolkodtam felőle, az mint az szavait viselte az thája, az vezértül nagyságod valami nehézséget vont magára, ez aránt ezelőtt nagyságod megírta vala nékem, megmondhatom mind az vezérnek, mind az thájának, illendő engedelmességgel meglátogatattja első főrenden lévő böcsületes embere által; én az nagyságod parancsolatja szerint hírré adtam vala, de hogy nagyságod meg nem írta, miért kellett elhaladni, nehézségeket vöttem eszemben; úgy vagyom, én az mint tudtam nagyságodat mentettem, mi volt az oka; annál inkább most idegenebbül mutatta magát az mint nagyságodnak megírtam, hogy nagyságod levelet nem küldött, ott való lengyel követnek létit megizente, de micsoda materiája volt legatiójának, és nagyságod neki tött rosolutiója mi lött légyen, levélben meg nem írta, egyéb hírekről is nem tudósítja, azon neheztelkedik. Ez az nemzetség olyan kegyelmes uram, az dolgoknak kitanulását hamar akarja, az mint neki valamit neki megmondanak az hamar meglegyen; mert sokképen suspicálkodik; az mint eszemben veszem, jobb volna rész szerint hírére sem adni, addig az mig az dolognak valósága nem közelit. Melyekre nézve nagyságodat kérem, elrendelt böcsületes követeit siesen béküldeni az élés szekereknek előtte, jó maga mentségére való instructióval, mind az ráncort, mind az suspitiót magáról elhárithassa; hiszem böcsületes emberi vadnak nagyságod mellett, kik tudják szokásokat, hűségét, engedelmességet megvárják deseterezálni szükség; elhiszem kegyelmes uram írásom unadalmas lehet nagyságod előtt, magam is kegyelmes uram, hogy sem írnék, gyalog messze mennék; de az üdö így hozta. Adja Isten nagyságodat ez levelem találja szerencsés órában.

A. 1674. die . . . Maj. *) in campo Zabadesi.

Nagyságod szolgálja

Tötöri István m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Cito quam citissime.

29. Maj. praesentis.

Hátára jegyezve: 1674. 5. Junii. Albae Juliae kapikikája Tötöri István uram levele, írván az követnek késedelmes küldése miatt gondolható ráncorizálásáról némelyeknek.

Expedita.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CLVIII.

Joannes III. Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liuaniae, Kiioniae, Volliniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Seueviae, Czerniechouiaeque.

Illustrissime princeps Dne Amice, Vicine noster charissime! Innotuit procul dubio Illustritati Vestrae et fama ipsa talium velox praenuntia detulit, nobis Regni Poloniae sceptrum unanimi ordinum consensu traditum. Nihilominus dum haec Illustritati Vestrae significamus persvasi sumus grato et lacto animo excepturam Illustritatem Vestram, nostram ad thronum evectionem. Dabimus equidem operam, ut bonae vicinae jura, cum Illustritate Vestra intemerata conservemus, eidemque studium et benevolentiam nostram contestemur. Cum vero ad serenissimam portam Othomanicam, cum eodem felieis electionis nuncio ac in gravioris momenti negotiis mittamus Generosum Joannem Karwowski Pincernam Podoliae, Aulicum nostrum ut per dominium Illustritatis Vestrae securus et facilius ipsi pateat transitus, impensius ab Illustritate Vestra contendimus. Si etiam officia et auxilium in quopiam Illustritatis Vestrae flagitaverit, non gravatim illum humanitate sua velit

---

*) A nap helye üresen van hagyva.

prosequi. Caetetum in omnibus, quaecunque referet plenam illi fidem adhiberi, ab Illustritate Vestra cupimus. Interim eadem bonam valetudinem et prospera quaevis apprecamur. Datum Varsaviae XIV. mensis Junii. Anno Domini MDCLXXIV.

Joannes Rex.

Kivül: Illustrissimo Principi, Domino Michaeli Apafi, Transylvaniae Principi, partium regni Hungariae Dno et Siculorum comiti. Vicino nostro charissimo.

A. 1674. 19. Julii Exhibitae Radnoth.

(Eredeti, erdélyi Múzeum egylet. Gr. Mikó Imre ajánléka.)

CLIX.

Excellentissime Domine Supreme Vezere, Domine observandissime.

Fausto felicique itineris successu aliquot ab hinc septimanis Amicus mihi syncerus Musztapha Csauzius, occasione annonae ad Castra Potentissimi Invictissimique Imperatoris Nostri Domini nobis clementissimi fulgidissima transmittendae, mandato Excellentiae Vestrae medio ejusdem mihi transmittito, ad me recurrens, eo statim momento allaboravi, quod Suae Majestatis Vestraeque Excellentiae mandatum quantocius et quam diligentissime effectuaarem. Verum ob solitam regionis istius frigiditatem pecora vecturae destinata pascuorum incommoditas herbarumque carentia tantum retardavit, nosque proposito nostro reclusit. Hac itaque opportuni temporis commoditate Dei praepotentis beneficio juxta benignum Suae Majestatis Vestraeque Excelentiae mandatum eandem annonam cum effectu deducendam itineri commisi. Ego, et avitum Suae Majestatis Regnum, in omnibus viribus nostris sufficientibus, ad extremum vitae halitum, ea qua par est obedientia servire paratissimi, et fidelissimi permansuri. Vestram itaque Excellentiam oro, suo me Paterno et Regnum Transylvaniae affectu prosequi et coram Sua Majestate mea Regnique praectacti negotia agere et promovere, suamque in omnibus rebus gratiam adhibere ne dedignetur. Nos quoque pro felici ejusdem incolumitate, vitaeque longaeva Deum precibus sollicitare non inter-

mittemus. Eandam quam diutissime valere desiderantes. Datum Albae Juliae. 15. Junii 1674.

Excellentiae Vestrae
servire paratissimus.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XIX. kötet.)

CLX.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császár vég Várad várának és ahhoz való végházainak s azokban lévő hadainak fő gongya viselője, az tekintetes és nagyságos vezér Szelektár Mehemed passa.

Tugra Mehmed jegyével ellátva s ettől balra törökül:

„Barátunknak szomszédunknak az erdélyi királynak.“

Tekintetes és nagyságos Apafi Mihál Erdélyországának fejedelme, nekem szomszéd jóakaróm, Isten kegyelmedet éltesse s szerencsáját nevelje, szívből kívánjom.

Akarjám nagyságot, mint jóakaró szomszédomat ez levelje megtaláljnom s egezersmind jó egészségét látogatnom, Istentől kívánjom ez leveljem találja jó egészségben s szerencsés órában. Azonban kellett ez leveljem vivő nemzetes vitézlő urat, Panczo Hussain agát bizonyos dolgok vigett hatalmas császárukhoz az fénes táborra küldenjem postán, annak okájért ment szomszéd jóakarómat szeretettel kérem, hogy salus conductust, jó posta lovakat és elegendő kísérőket melléje adni, hogy mentül hamarább s jobban előmelessen dolgában, mivelj igen séjtő az dolog, s ország javára. Én is minden dologban, az mi hozzám illik, kedveskedni el nem mulatom. Ezzel élen kegyelmed sokáig jóakaróival egyetjemben kívánom, azomban ha mi hirei az lengyelek vagy az tábor felől, tudósítson, jó neven veszem. Datum ex Várad die 19. Junii Anno 1674.

Kivül: Az Tekintetes és nagyságos Apafi Mihálynak, Erdélyországnak méltóságos fejedelmének, Magyarországnak és részeinek

urának, Székeleknek Ispámnának, nekem szomszéd jóakarómnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CLXI.

Tekéntetes nagyságos passa, nékem jóakaró uram, Isten nagyságotat hatalmas győzhetetlen császárunk hasznos szolgálatjára, jó szerencsésen sokáig éltesse és minden dolgaiban boldogítsa.

Hatalmas győzhetetlen császárunk és fővezér urunk ő nagysága parancsolatjából ő hatalmassága fényes hadai számára küldvén bizonyos számú élés szekereket, kiknek bémutatására ezen alkalmatossággal bücsületes meghitt úri renden lévő főkövet hívtünket tekintetes nagyságos Nalácsi István hopmesterünket küldöttük bé; kinek bemenetelivel nem akarván nagyságodról is feledékenyek lenni, nem mulathatók el, hogy levelünkkel meg ne látogassuk, kívánván írásunk találja szerencsés órában s kedves jó egészségben. Azonban megnevezett főkövetünket nem akarván nagyságod méltóságos személye eleiben üresen bocsátani, nagyságotat kérjük szeretettel, nem az ajándéknak mivoltát, hanem az mi nagyságodhoz való tökéletes indulatunkat nézze, s vegye kedvesen ajándékunkat, megírt hívtünket is lássa vidám orcával s nevünkkel mondandó szavainak mindenekben adjon hitelt s az minémű az szegény haza és mi dolgainkban követünk nagyságotat megtalálja, mutassa nagyságod minden jóakaróját; Isten ő felsége bennünket éltetvén ezentúl is töltünk s ez hazától kitelhető minden dolgokban szolgálni és kedveskedni nagyságodnak el nem mulatjuk. Éltesse Isten nagyságotat sok esztendőig kedves jó egészségben. Datum etc. ~

Nagyságodnak jó szívvél szolgáló jóakarója :

Hátára jegyezve: A. 1674. 25. Junii vezér passának szóló levél minutája Déváról expedita Nalácsi uram által az hatszáz szekér-szekér éléssel.

Eredeti fogalmazvány az Erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CLXII.

Ezen meghítt belső szolgáknak pedig szolgálatja mindennap kívántatván mellettünk, kegyelmedet, mint kiváltképpen való kedves ur jóakarónkat kérjük, abban is mutassa jóakarátját hatalmas császáruunktól, boldog emlékezetű és lelke paradicsomban nyugvó ő hatalmassága eleinek jó példájok szerént ezen becsületes követünknek lehessen rendes és tisztességes szemben létele s reá bizott dolgainkat ő hatalmassága és fővezér urak előtt elvégezvén, kérjük legelsőbb alkalmatossággal fáradozzon abban, mint mentől hamarább szolgálattunkra boesáttassék vissza.

Hátára jegyezve : Anno 1674. 25. Junii török császár thihájának szóló levél minútája expedita Déván Naláczi uram által az 600 szekér éléssel a táborra.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. eredeti lev. XIX. köt.*)

CLXIII.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét alázatosan vettem, abban való parancsolatját nagyságodnak értem; én kegyelmes uram mindenekben az nagyságod kegyelmes parancsolatjához alkalmaztatom magamot, csak nyerhessek magamnak annyira való audentiát, kin is szorgalmatosan forgolódom; akarom nagyságodtól azt is alázatosan érteni, hogy ha az magyarországi dolgokat több követ társainnal communicáljam-e vagy nem? erről való parancsolatját elvárom nagyságodnak. Ezt is akarám nagyságodnak alázatosan értésére adni: tegnap, úgy mint szeredán érkezék két jancsár az táborról, he- ted napja, hogy onnét megindultak, azt beszéltek az esauznak, hogy az császár vagy tegnap vagy ma, de minden bizounyal Jászvásárra érkezett; az tiszteket mind inkább megváltoztatta, jancsár agát is mást tett, az konstanczinápolit hozatá ki; az fővezért is igen megriagatta, sőt ők úgy mondják hogy megszidogatta volna, megparancsolván neki mit mula.

toz, hogy nem megyen az ellenségre, mingyárt meginduljon és Dereszkáig meg ne állapodjék, minden nehéz terhet hátra hadjon és csak könnyű szerrel menjen el; maga utól marad, az hadakat űzi az vezér után. Azon haragudt meg, hogy az tá-
tárokat az muszka kétszer igen megverte, hamar egymásután. Palágit ez elmúlt vasárnap expedialám kapikiha uramhoz, meghagyván neki, előmben siessen, Turzait az vajdához az nagyságod méltóságos levelivel; híre az: az vajdának is meg-
vagyon parancsolva, táborba menjen. Az szekerek kegyelmes uram mennek a mint mehetnek, de itt éjjel nappal esik az eső, én is induló félben vagyok. Csak a szekerek mehessenek az én menetelmben nem lesz semmi fogyatkozás. Ha mi újabb híreket érthetek, nagyságodat alázatosan tudósítani el nem mulatom. Ezzel ajánlom Istennek gondviselése alá nagy-
ságodat.

Brassó 12. Julii 1674.

Nagyságod alázatos szolgája

Naláczy István m.p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának nekem kegyelmes uramnak.

Hátára jeggezve: Naláczi uram requisitiója mostani követségének alkalmatosságáról, melyben kér informatiót némely dolgokról.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.)

CLXIV.

Várad végvárában levő és ahoz tartozandó sánczossá-
goknak gondviselő passánk, vevén ezen parancsolatunkat, mivel értettük, hogy az mi vitézlő népeinknek sok fogyatko-
zások levén, megvizsgáltatván, meg is orvosoltattuk nyava-
lyájokat; mikor Váradot megvettük, az vitézek számára tizen-
két ezer ház irattatott volt Váradhoz. Teftert csinálván Sza-
bocs (igy) és Szakmár vármegyét is Erdélyhez számlálván,
Piri passa idejében ismét újabban megszámlálván, az megne-
vezett Szabócs és Szakmár vármegyéből sok defalcadott az
frigynek alkalmatosságával, maradott ugyan tefter szerint ki-

lencz ezer négyszáz ötvennégy ház, de Váradnak megvételekoron nem vizsgálhatván meg azonnal az házakat, némely háznál három, négy, öt személyek is voltak; parancsoljuk azért, hogy minden háztúl kalács pénz nemével két-két tallért és tíz oszporát vegyenek, az zaim jószágos vitézeknek az falujoktól is hasonlóképen egész tallérul két-két tallért és tíz oszporát vegyenek az főteftedarunk Ahmeth passa informatioja szerént; a ki ezen parancsolatunknak nem annuálna avagy nem akarná hallgatni, mindjárást kötöztesse meg és úgy küldje fényes táborunkra, különben ne cselekedvén, hanem az mint feljebb parancsoltuk két-két tallért és tíz oszporát vévén minden háztúl, másképen se cselekedjél.

Költ Babán.

Szultán Mehemed.

Kivül: Császár levelének fordítása az váradi hódoltságnak adója nagyobbbitása felől 1674. 22. Julii.

(Az egykorú fordítás az erdélyi volt kir. kormányzéki levéltárban.)

CLXV.

Méltóságos fővezér nekem jóakaró uram, Isten nagyságodat hatalmas győzhetetlen császárunk széles az világra kiterjedett fényes minden birodalmainak szerencsés igazgatására és vezérlésére sokáig éltesse és kegyelmességét áldott fejin tündököltesse.

Hatalmas győzhetetlen császárunk fényes parancsolatjából és a nagyságod böles rendelkezéséből, ő hatalmassága üstül maradott három nemzethül álló Erdélyországának is egyező engedelmességéből, főköveteink által nagy hűségesen midőn az rendelet szerint való élés adásnak beszolgáltatásában fáradoztam és el is indítottam volna, azonban érkezék híre s hozzám is betérvén az új lengyel királynak Szobeczki Jánosnak, Karadeczki János nevű követje, kinek is ő hatalmassága fényes táborára és nagyságodhoz utazó szándékát megértvén, minden halogatás nélkült emberemet adván melleje, igyekszik menni igyenesen a táborra. Minek okáért hatalmas, győz-

hetetlen császárunkhoz és nagyságodhoz tartozó kötelességemmel akarván nagyságodnak is jó idején és sietséggel megjelenteni, írhatom nagyságodnak, hogy az mennyire végére mehettem, úgy itílem követségét, hogy az békességnek szerzése és jártatása felett küldettetett volna az lengyel királytól hatalmas császárunkhoz és nagyságodhoz a fényes portára. Ennek utána is, ha miket érthetek, vagy peniglen méltóságos parancsolatját vejendem nagyságodnak, igyekezem nagy hűséggel elkövetni. Engedje Isten, hogy ez írásom is találhassa nagyságodat jó szerencsés és boldog állapotban. Irattatott radnóti kastélyunkban huszadik napján Szent Jakab havának. Ezer hatszáz hetvennegyedik esztendőben.

Nagyságodnak engedelmisséggel szolgál.

Hátára jegyezve : Die 22. Julii. Anno 1674. A lengyel királytól jött követ alkalmatosságával az fővezérnek írott levél minútája a békesség tractálása felől.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. level. XIX. kötet.*)

CLXVI.

Mint uramnak kegyelmednek engedelmes szolgálatomat ajánlom, Isten sok jókkal áldja meg kegyelmedet.

Sorban Cantakuzenus uram Kandiából érkezvén meg, mentest táborban készülvén, az vajdával ő nagyságával el is ment, kegyelmednek irt, nekem is irt egy levelet, kegyelmed, ha kedveli ő kegyelmével az jó szomszédságnak correspondentiáját, úgy látom kegyelmednek jóakarója akar lenni, én is emberemet rendeltem az ő kegyelme embere mellé, ha hol találhatják kegyelmedet, oda menjenek ; ha mi választ teszen kegyelmed, megküldik Sorbán uramnak. Tartsa meg Isten sokáig jó egészségben kegyelmedet. In Mindszent 2. Aug. 1674.

Kegyelmed engedelmes szolgálja

Buday Péter m. p.

Kivül : Az méltóságos urnak tekintetes és nemzetes Béldi Pál uramnak ő kegyelmének (Titulus) nekem uramnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CLXVII.

Szolgalok uram kegyelmednek.

Semmi újabb hírem ninesen, hanem ez órában juta Kezeli uram levele az váradi passa ő nagyságának írott levelével együtt, kit im kegyelmednek elküldtem. Végére mehetetlen uram ennek a passának csalárdsága. Ihol minap az rettenetes adó és harács nevelését az zpahiák ellen sollicitálja, már az zpahiákkal ismét barátkozni kezdett, ezzel akarja contentálni; hogy dézmát adjon ez a föld az zpahiáknak. Az előtt az eb azt irta vala: csak dézmát adjanak egyebet semmit se ne szolgáljanak, se ne adózzanak az zpahiáknak; de most látom egy levelébül, kit Keresztes uramnak irt, hogy az dézmát is kívánja, azt írja, lehetetlen, hogy keveset ne adózzanak, s ne szolgáljanak az dézma mellett, kívül kitetszik az eb mind az zpahiák s mind a császár adaját (melybül megyen neki nagy rész haszon) csak nevelni akarja. A mi nagyobb uram soha ezen a Meszesen belől való földön levő dézmáknak Várad elveszésétül fogva hire sem volt, s az mit sok költséggel, fáradtsággal s magam kockáztatásával 8 esztendőktől fogva való kapitányságomban véghez vittem vala Isten kegyelnébül, hogy ezen az földön török ne járjon, azt a dézma alkalmatosságával meg fel akarják állítani. Mert ha dézmál (még penig a mint ő írja, hogy minden zpahia a maga falujába míg ki nem jő ne hordják a gabonát) épen szélben végig ezt az országot s szabadon kóborólják; egy szóval uram ezt épen Törökországgá teszik; de ezen kívül is ezer s meg ezer ebben az akadály. Azért ő nagysága, ha az az eb oda megyen, írasson az passára, mit akar, hogy mind az harácsot s mind az adót nevelni akarja? már az dézmát is emlegeti (kinek ezen az földön Várad megvételelül fogva soha hire sem hallatott), talám ugyan el akarja hatalmas császár országát pusztítani? azért ő nagysága kérje, tegye le azt a nyughatatlanságot elméjéről, mert oly tereh viselés volt s van ő mittek az egész holdoltságon, egyébaránt ő nagysága valamig hatalmas császárunknak ezen dolgot értésére nem adja, de addig nem lehet erre csak választ is adni, mert ő nagysága-

nak hatalmas császár untalan parancsolja az szegénységet ne hadja pusztítani; az levélben ne légyen több az vagy szorosabb conclusiója ő nagyságának, hanem csak így (ut supra), hogy választ sem tud ő nagysága adni ennyi képtelen és újabb újabb s a szegénységet végső romlásra juttató kívánságára etc. de szóval izenje csak meg ő nagysága az követe által, hogy nem engedi meg ő nagysága. Azonban írasson Keczei uram egy commissiót, hogy meg ne engedje a dézmát nekik. Kérem mind ezeknek végben vitelérül tudósítson s egyéb hírekrül is. Istennek ajánlom kegyelmedet. 3 Augusti 1674. Szamos-Ujvár.

Kegyelmednek jó szívvel szolgáló atyafia

Bánfi Dienes m. p.

Én urunknak csak igen keveset irtam, relegálván kegyelmedhez tött irásomra, kit ő nagysága előtt olvasson meg kegyelmed.

Ezen dézma felől való kívánságárul a passának Naláczí uramat és Tötöri uramot postán tudósítani kell; de ők ezt ott ne sollicitálják, particulariter ne is emlegessék, hanem ha előhoznák amazok, úgy feleljék azt, hogy soha az dézmának ezen a földön híre sem volt, Váradra soha nem kívánták, nem is lehetne bévinni, mert Váradtúl három négy napi járó föld löháton is, azonban Havas erdő köztök. Másik az: hogy ez a föld rettenetes adózást és szolgálatot is téssen az zpahiáknak és Várad várához, s hallatlan és lehetetlen, hogy ennyiféle terhet elviselhessen; sohol hatalmas császár birodalmában ilyen inség nincsen az szegénységen, egy szóval panaszképen kell felelni, ha az török elé hozza, avagy hogy ha az több difficultásokrul még Naláczí uram panaszt nem tött volna, azzal együtt tehetne errül is emlékezetet, úgy hogy elviselhetetlen a terhek az szegénységen, a sok adó, szolgálat és most (ki soha nem volt) dézmát is kíván az adó s szolgálat mellé. De csak az egy dézmárul emlékezni nem volna jó, mivel tudja kegyelmed, ők azt mindenütt megkívánják s félő az is a nyakukban vettetnék s az sok egyéb adó is rajtunk maradna. Adott Isten eszet Naláczí uramnak. Tötöri uram pedig tudja ezeket a dolgokat, azért az ott való alkalmatosság sze-

rint adhatják s adják is ő kegyelmek elé az ilyen dolgokat. Ez írásomból csinálhat kegyelmed instructiót, avagy ezen írásom paríáltatván, küldje bé Naláczí uram ő kegyelmének, ezzel pedig éjjel nappal kellene menni, mert a lassu igazságot a gyors hamisabb elnyomja sokszor.

Hátára jegyezve : 14. Aug. 1674. Bánffy Dienes uram informatiója miképen kell instruálni Naláczí uramat arról, hogy az váradi passa új adót és dézmát akar az hódoltságon exigálni.

Eredetiye (egészen Bánfi Dénes saját írása) az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*) Ugyanott meg van egykorú másolata is.

CLXVIII.

Serenissima Regia Majestas, Domine Benignissime.

Pergatum fecit Majestas Vestra Serenissima, quod me literis de sui in Regem Poloniae electione feliciter peracta, deque Regio sceptro eidem ex unanimi omnium ordinum amplissimi Regni Poloniae consensu tradito certum reddidit. Neque quisquam mihi hoc nuntio laetiùs adferre potuit, ut qui non dubitem Gubernia Regia Serenissimae Vestrae majestati Deo ter optimo Maximo libere disponente commissa, Serenissimae Reipublicae Poloniae atque adeo universo orbi Christiano ex asse profutura. Unde et prudentiam amplissimi Senatus omnium denique Ordinum, quorum judicio Majestas Vestra Regali in Throno collocata est, animitus suspicio, neque enim amplius Vestrae Majestati tributum est, quam quod praeclarissimae animi corporisque dotes jam diu demerebantur. Legatum Serenitatis Vestrae ad Serenissimam Portam Ottomanicam Generosum Dominum Joannem Karvoroschi Pincernam Podoliae, ea qua decebat humanitate exceptum juxta votum Serenitatis Vestrae adjuncto Aulae meae Familiari dimisi, intendens cum fausta omnium bonorum appreciatione prima statim occasione legatum meum in Serenitatis Vestrae conspectum expedire. Quod superest, meorum officiorum studiorumque promptitudinem devoveo, numenque supremum precor, ut Vestram Serenissimam Majestatem Christiano orbi in-

clitocque Regno Poloniae superstitem et Regnum Vestrae Majestatis integrum diutissime conservare velit. Datum in Castro nostro Radnoth 8. Aug. 1674.

Serenitatis Vestrae

servitor devotissimus.

Hátára jegyezve : A. 1674. 9. Aug. Lengyel király levelére való válasz. Radnoth.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XIX. kötet.*)

CLXIX.

Generosi Egregii.

Noha ezelőtt is sok izben mind böcsületes úr hiveink, s mind írásink által kegyelmeteket az mi kegyelmetekhez és az igaz magyarsághoz való atyai kegyelmes intentionkrul bizonyossá tenni, sőt az mire Isten bennünket segített, azt cselekedettel is minden jó alkalmatossággal megbizonygatni el nem mulattuk. Mindazonáltal óránként jönnek füleinkben némely kegyelmetek közül való nyughatatlan elméjű embereknek alkalmatlan cselekedetek, többi között értettünk olyant is, hogy kegyelmeteket legközelebb mostan is avval hitetnék, és minket is avval moeskolnának, hogy Szepesi Pál uramat és több utólbán hozzánk küldött kegyelmetek követeit olyan válaszszaal bocsátottuk volna, hogy mi kegyelmetek dolgait tovább semmi úton, módon segíteni nem akarnók, hanem minden kegyelmességünket és segítő jóakaratumkat kegyelmetektől megvonni akarnók. Mely ha úgy vagyon, az egészen az mi tőlünk ő kegyelmek által kegyelmeteknek adott választéltünkkel és az igazsággal ellenkező; holott inkább valamire Isten bennünket segít és az fényes porta bocsát, sőt minden egyéb keresztyén úton módokon is, hogy az magyar igyhez való köteleességünknek eleget tenni s mostan is főkövetünk által hatalmas császárunk előtt kegyelmetek igyének előmozdításában töröködni és a mellett költeni is el nem mulatjuk, arra magunkat kegyelmesen resolváltuk, és írásban letevén kegyelmeteknek Szepesi uramék által kiküldöttük. Ugyan is az fényes porta annuentiája nélkül mind nekünk s mind ke-

gyelmeteknek semmi derék dolgot kezdentünk sem tanácsos, sem bátorságos nem volna, csudálkozásra méltó hát (ha ő kegyelmek felől ez iránt fűvő szél igaz), micsoda lélekkel és orczával követhetnek ő kegyelmek ilyen magok és az egész magyar nemzet romlására való dolgokat el ily alkalmatlanul? Mi egyébaránt ha Istenünkhöz, szent igaz vallásunkhoz és az magyar nemzethez való keresztyéni kötelességünktől nem viseltetnénk, könnyen az ő kegyelmek hálaadatlanságokért kegyelmelek dolgain felhagyhatnánk; mert nekünk elég bajoskodásink vadnak azonkívül is, privatumot is kegyelmelek dolgában nem respectálunk, sem keresünk, mert magunk sorával megelégedtünk: de keservesen szemléljük érezzük is az Isten dicsőségének és az magyar nemzetségnek lelki testi hajdani szépen virágzó szabadságának a nehány kegyelmelek közül való nyughatatlan embereknek miatta földig való le csepültetésit és izgat s kötelez keresztyénségünk arra, hogy ha mibén lehetne succurrálnánk ily végső veszedelmére hanyatlott állapotjában szegény nemzetünknek. Azért szükségesnek ítéltük ez alkalmatossággal is kegyelmeleket ezen írásunk által tudósítanunk, hogy ha ez fülünkben jött és feljebb megírt hír igaz találna lenni, és avagy evvel avagy egyéb ehez hasonló felőlünk költött méltatlan dolgokkal kegyelmeleket az magok javokra tartozó alkalmatosságoktól akár kik elakarnák vonni és tőlünk is el akarnák idegeníteni, annak hitelt se egyszer se másszor ne adjanak, sőt az mi fejedelmi kegyelmességünkben és keresztyéni igaz magyarságunkban elméjeket megnyugattván elhitessék magokkal, hogy mind az fényes portán való törekedésünkkel s mind egyéb hozzánk ilendő és tőlünk lehetséges keresztyén úton módokon az magyar igynek segíteni és mások miatt elvesztett szép szabadságának s lelki testi békességének felállításában fáradozni el nem mulatjuk. Ha hol pedig kegyelmelek (kit nem remélünk) az eddig is az magyar nemzetet elrontó s naponként jobban elrontani igyekező emberek veszedelmes tanácsok után járnak és mind magokat s mind nemzetünket nagyobb sőt (kit Isten távoztasson) végső veszedelemben ejtik, (kihez bizony közel is vitték kegyelmeleket), sem Isten, sem az ő szent angyali, sem ez világ előtt nem mi, hanem magok lesznek az

magok és nemzetinek végső romlásának okai. Ezzel hogy Isten kegyelmeteket minden jóra vezérelje kívánjuk. Datum Radnóth 9. Aug. Anno 1674.

Hátára jegyezve : 9. Aug. magyarországi hadaknak írt levél minutája 1674. Radnótról.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tör. ered. lev. XIX. követ.*)

CLXX.

Ajánlom kegyelmednek jóakaró uramnak bécsülettel való szolgálatomat.

Kegyelmed levelét fiamnak szóló levelével elvöttem, én egy óráig sem késleltettem kegyelmed levelét, mingyárt küldöttem fiamnak s mind pengig fiam dolgairól az én levelemben letött írásit cláviissal leiratván; az mi illeti fiamnak maga dolgáról kegyelmednek való írását, azt kegyelmed ne úgy értse, mintha ő azt ugyan csak elhitette volna magával, hogy ezen alkalmatossággal ő rajta kívül más főt választanának, hanem csak azt akarta véle vagy eltalál haladni, vagy hogy azt tész fel, hogy jobb embernek a jobb felével az vesztő felét is forgatni. Irta vala, hogy Jenei uramat a gyűlésre kiküldjém, kihez képest mindgyárt kellett küldenem, nem tudom mint mehet ez mostani villongó állapotok között, csak azt tartom legnagyobb akadálnak mindenek felett dolgokban, már hogy hogy küldhetnék bé Lengyelországba, mert már Maramaros felé is az út igen elszorúlt, ha erre az török után küldenék is, az is már iszonyú messze esett tőlök még ha az törökhez is küldnék bé, hogy hogy lehet meg, én soha nem tudom; erre Moldva felé volna jobb, hanem ha igen meghitt emberek volna. Veselényi László szolgáját maga katonáival kíséretette a fiam Hadadig, s onnét osztán Kővár vidékén bé Máramarosig, ott azt mondta osztán maga is tudja az utat, már nem tudom mint mehetett. Jenei uram kimenetelét én Teleki uramnak meg sem írtam, mivel más szolgálmat akartam kiküldeni ő kegyelme helyett s tudom onnét is harag lesz reám, hogy meg nem izentem, egyebet is gondol ő ke-

gyelme benne tudom, s ha főt találnak tenni s nem ide bévalók közül, elhiszem megvonódik annál inkább innen is az jóakarát, s ha arra küldenék, még csak késérőt sem adnak; én csak ezt tartom legnagyobb akadállynak, melyről való kegyelmed gondolkozását s tettzését is bizony örömet venném. Hogy a levelek úgy elszakadoztak volt, magam is eléggé búszultam rajta, azoknak a rossz zsibai tiszteteknek a vétke, eleget pirongatjuk a rossz embereket s most is igen reájok írtam. Prianyi Gábor uram dolgáról írja kegyelmed, az én írásom szerint kevés reménységgel van hozzá, bizony én nekem sem reménységem, sem reméntelenségem semmi bizonyos addig nincsen, míg nem válasza nem lesz; azután válik meg; még eddig választ nem vöttem írásomra felőle. Ajánlom Istennek oltaimban kegyelmedet. Gerend. 16. Aug. 1674.

Kegyelmednek bűcsülettel szolgál

Lónyai Anna m. p.

P. S. Lengyelországban való béküldésről úgy is akarám írnom kegyelmednek, én soha fel nem találom elmém-mel módját, hanem ha ide bé volna igen meghitt emberek oly a ki vállalná, hogy ellappangatná embereket, ki bémenne.

Kivül: Tekéntetes, nemzetes Béli Pál uramnak etc. nekem bűcsülettel való jóakaró uramnak ő kegyelmének adassék.

Hátára jegyezve: 17. Augusti Bodon.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CLXXI.

Mint uramnak ajánlom kegyelmednek szolgálatomat, kívánom Isten minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa kegyelmedet.

Kegyelmed levelét bűcsülettel vettem, ide kegyelmednek írt levelem után semmi újabb hír nem érkezett, az mely dolgot kegyelmed semminek tart, Bánfi uram azt tartotta nagyobbának az kumnyiczi s krakai tudakozást, hogy az volna veszedelmesebb; az thihaja azt mondotta, hogy neki az csá-

szár parancsolta, hogy végére menjen; im az panaszt megküldtem uram kegyelmednek, az mellett egy commissiót is, mivel én úgy tudom, hogy kegyelmed az Belső-szolnokvármegyei főispán, az deákok feladták az nagyságos titulust de én csak ament mondok reá, másuvá nem küldöm, mert én nekem Belső-Szolnokra parancsolták, hogy irassam, azokat kóborló magyarokat ne engedje kegyelmed, hogy alá s feljárjanak; az mely commissiót hogy kegyelmed gyöngyörködjék benne oda küldtem, ott uram nem csak gyalogot, hanem dragont is fogadnak. Ha újulnak uram az hírek, kegyelmedet tudósítom. Ezzel Istennek gondviselése alá ajánlom uram kegyelmedet. Datum ex Radnót die 18. Augusti Anno 1674.

Kegyelmed jóakaró szolgája

Székelly László m. p.

Kivül: Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak ú kegyelmének (titulus) nekem bizodalmas uramnak adassék.

Eredeti az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CLXXII.

Mi az hatalmas, győzhetetlen török császárnak, vég Várad várának és ahoz való végházainak s azokban lévő hadainak főgondja viselője az tekintetes és nagyságos vezér Szelektár Mehemet passa.

Tugra Mehemed jegyével s ettől balra törökül: „Barátunknak, szomszédunknak az erdélyi királynak iratott.”

Hozzám illendő szomszédságos barátságomat ajánljom, Istentől minden jót kívánok; szomszéd vitéz barátjom, im az ispaiják az magok falaira ki mennek dézmálni az hatj(alma)s császáruk parancsolata szerint, az Istennek is parancsolatja az, hogy az föld a mit terjem az dézmával elégedjék meg minden ember akár sok, akár kicsin, nem mondhatja senki, hogy többet, vagy kevesebbet vesznek vagy kérnek, az mit Isten ad, azzal kell elégedni. Azért adam értésére kegyelmednek, hogy tudja, legyen híre az dologban; hogy pedig az előbbi szokása kegyelmed nem engedje, ezt amazt forgat, azt az öt

vármegyét hatalmas császár ezeknek mind maga pecsétetes le-
velével adta, minden falut nevével s jobbágyival, az az nem
engedés njem elég az kegyelmed szájában; hatalmas császáré
az föld, az jobbágy; ha ezeknek birtokában nem volna, nem
is kérnék az dézmát; ha Erdélyből kírík, ne adassa kigyel-
med, ott illik az az szó, hogy nem engedjék, ott bár ne en-
gije, de az öt vármegyén, minthogy hatalmas császár paran-
csolja, hogy dézmát vegyenek, azt megveszik, szép szerint is,
erővel is; jobb is volna, hogy az szomszédságban szépen el-
küldnájlok, mert hatalmas császár annéki az öt vármegye
nélkül el njem lisen, sőt az mint kezdték felő, hogy még az
öt vármegyéhez ötöt ne vegyen; az pedig hogy sommát vegye-
nek, ennek utána az soha sem lesz, hanjem kiki az dézmával
megeléjgék. Ezzel Isten kegyelmeddel. Datum ex Várad die
19. Augusti Anno 1674.

P. S. Már az levelet elvégeztem vala, hogy érkezék az
kegyelmed levelje az belénessi dolog felől, azírt mentjen em-
beremet kültjem oda, hogy az marhát elbocsássák, az emén-
geket behívatjam, lássam micsoda hel az az hel, az mel felől
veszekednek; ha erdélyi határ lészen, megparancsoljom az
eméngeknék, hogy békét hagyjanak, az szegínséget ne bánt-
sák, ha pedig Beléneshhez való, az szegínség is alkudjék meg
az eméngekkal.

Kivül: Az tekéntetes és nagyságos Apafi Mihály uramnak Er-
délyországának méltóságos fejedelmének Magyarországnak egy részé-
nek urának Székeleknek Espánának nekem szomszéd jóakarómnak
adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered.
levelekben XIX. kötet.)

CLXXIII.

Nemes Erdélyországnak három nemzethül álló tekinte-
tes, nemes nemzeti vitézlő statusi.

Ajánljuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek igaz köte-
lességgel való szolgálatunkat, hogy Isten nagyságtokat s ke-

gyelmeteket szerencsés jó egészséges étellel édes hazájokban való békességes megmaradással megáldja szüből kívánjuk.

Emlékezetiben kinszerítettünk hoznunk nagyságtoknak s kegyelmeteknek ez néhány észendőben fennforgó boldogtalan és keresztiny világ előtt fennforgó nevezetes és igen szomorú sorsunkban folyamodván az mi kegyelmes urunknak az méltóságos fejddelemnek ő nagyságának fejedelmi kegyelmességéhez, vött volt ő nagysága mind személytünkben mind igyünkre nézve fejedelmi kegyelmes gondviselésében és szárnyai alá bennünket, azoltától fogva mind szíves fáradozásával, s mind nagy költségével, az fényes portán s mindenütt hogy ő nagysága igaz keresztyénségit s igaz magyarságát nagy bű mértékben megmutatta, tapasztalhatóképen éreztük, ez világ előtt meg is valljuk! jól tudjuk, hogy ő nagysága ez mai napig is testi lelki szabadságunknak helyire állatásában való succursusnak admaturalását munkálkodni meg nem szűnt és meg nem szűnik, melyért az úr Isten ő nagyságát áldja meg. De az hosszszas várakozásbéli remíntelenség csüggeszt im mindeneket, annyira megvesztegedtöttek dolgaink az fejetlen lábság és több meg nem számlálhatatlan alkalmatlanságok miatt, hogy már nagy időtül fogván minden napon igen nagy veszedelmekben forgottunk. Az fenn levő magyar fegyver szintén eloszol vala, mely extremitásban mind az kintelenítő elkerülhetetlen és megváltozhatatlan szükség s mind az nagy rendtelenség miatt az hatalmas nemzet igen szorosan, szüntelenül kívánván túltünk, választottuk generalisunknak tekintetes, nagyságos Veselény Pál uramot, melyet nem a végre cselekedtük (őjon Isten bennünket gondolatától is) hogy az mi kegyelmes urunktól ő nagyságától, sem nagyságtoktól, kegyelmetektől elszakadnánk, sőt ő nagyságához s nagyságtokhoz, kegyelmetekhez való nagy kötelességünket ennekutána is szentől megtartani akarjuk és az ő nagysága kegyelmességit az nagyságtok s kegyelmetek jóakarátját gratiáját ezután is mindenekben nagy jó szívvél, két kézzel kapjuk, vesszük, azzal élni akarunk, melyről ő nagyságához mostani alázatos levelünk által mostan is alázatosan folyamodtunk és mind megírt főgeneralis urunkat és mind édes hazánk igaz ügyit az ő nagysága keresztyén magyar fejedelmi kegyelmesség-

giben ajánlottuk és nagyságtoknak s kegyelmeteknek nagybizodalommal ajánljuk, elhivén, hogy bizony velünk együtt az a tökéletes szolgálja nagyságtoknak s kegyelmeteknek és közönségesen annak az nemes hazának, ki az két nemes haza között való keresztény szoros kötelességet élete elfogyásával is fenn tartani, azt naponkint nevelni, s megbizonyítani igyekezik, az mint keresztény igaz hitünkre s kötelességünkre írjuk nagyságtoknak s kegyelmeteknek, irtuk az mi kegyelmes urunknak, irtuk az méltóságos tanácsuraknak, hogy mindenek előtt az volt közönségesen feltéve az egész mostani hazánk kívül fegyverben, levő magyarság előtt, és így scribáltatott erre köteleztetett megírt főgeneralisunk is, és ezen élünk, halunk, mind ennyi keserves és méltatlan szenvedésünk, megbántódásunk után is, sőt másokat is erre kötelezni tiszta és egyenes lélekkel igyekezünk: ha csak az mi kegyelmes urunktól, ettől az nemes hazától és külön-külön nagyságtoktól és kegyelmepektől végképen (kit nem reminlünk) meg nem utáltattunk és el nem vettettünk. Teljes bizodalommal vagyunk, hogy ezután mind generalisunknak s mindaz keserves számkivetést szenvedő magyar hazafiaknak az erdélyi nemes hazában, mint kereszttyén fejedelemség alatt lévő birodalomban, ha más minden nemzeteknek, annál inkább nekünk magyaroknak nagyságtoknak s kegyelmeteknek véreinek és szolgálainak szükségesképen való jüvések és menések felszabadul. És tovább mi, az kik Istenünknek igaz itéletiből ennyiképen megkeseréttettünk, ez mai nap is rajtunk megnehezedet kezeit viseljük az mi Istenünknek, onnét az honnan segítséget, oltalmat várunk, minden órában kölembet megtapasztalásával ez dolognak nem szomoríttatunk, ki mind Isten előtt áldásban, mind keresztény világ előtt és kiváltképen nálunk mindennapi szenvedisben lévő magyarok előtt örökké való méltó hálaadásra méltó emlékezetben lészen.

Minekokaért nagyságtokat s kegyelmeket kérjük igen bizodalomason igaz keresztínységekre, magyarságokra kinszerítjük is, az mi kegyelmes urunk méltóságos személye előtt instálni méltóztasek, hogy ő nagysága eddig megmutatott fejedelmi kegyelmességét egyen-egyen személyünkhöz, igaz magyar i gyünkhöz fenntartani, dolgainkat tovább is pro-

moveálni s mindenképen segíteni méltóztassék. Mely ebbéli kegyelmességét ő nagyságának, úgy az nagyságtok s kegyelmek gratiáját meghálálni el nem mulatjuk. Az úr Isten nagyságtokat, kegyelmeket, mind kegyelmes urunkkal ő nagyságával együtt, (édes) hazájában lévő békessíges megmaradással boldogítsa és szerencsésen mind fejenkint éltesse tökéletes szívvél kívánjuk. Datum in generali congregatione Nostra in Csatár celebrata die 23. Augusti Anno 1674.

Nagyságtok s kegyelmek köteles szolgálai

Az magyar hazából kibujdosott grofi úri főnemes és vitézlő rendek közönségesen.

U. i. Az mi kegyelmes urunknak alázatos .....
..... valóságos pariaja ..... (*kiszakadt*)
nagyságtoknak s kegyelmeknek.

Nagy biz(odalom)mal instálunk nagyságtok s kegyelmek előtt, méltóztassék az mi kegyelmes urunk ő nagyságánál alázatosan törekedni szegény Petróczy István uram hosszas rabságából fiával együtt az ő nagysága ajánlott kegyelmessége szerint elbocsátásárául, kiért Isten egész hazástul s nemzetestül boldogítsa nagyságtokat s kegyelmeket.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CLXXIV.

Kévánsága szerint való boldog, szerencsés, hosszú élettel áldja meg az jó Isten kegyelmedet mind kegyelmedhez tartózkodókkal, sziből kívánom.

Kegyelmed böcsületes küldött levelit jó szívvél vöttem, megértvén az kegyelmed egészségét, valóban ürültem, kívánván Istentől, írásom is találja kegyelmedet jó egészségben, szerencsés órában. (Azonban az kegyelmek követi és élés szekeri békével általmentek az Netzteren.) Az hatalmas császár három kozák várost megvött, most Human városa

vagyon előtte, ahoz is egy passát jancsárokval együtt elküldött, elől azok is meghódolnak, még eddig senki eleiben nem állhatott, havasalföldi emberek voltak azok, a kik megfosztották az kegyelmetek emberit, egyiket fűgseni (foksányi) tönleczben tötték, de ketteje elszaladott, de elhozatom avagy ott felakasztatom; mert ha birodalmombeli emberek löttek volna, azok sem szaladtak volna el. Ezek után Isten tartsa meg kegyelmedet sok jó egészségben.

Datum in Civitate Nostra Jasvasar
die 25. Augusti Anno Domini 1674.

P. S. Kozákokban sokat levágtak, raboltak.

Spectabili (igy) ac Generosae Dominationis Vestrae
Vicini benevoli.
(*Oláh névalírás.*)

Kivül: Spectabili ac Generoso Domino Johanni Nemes Trium
Sedium siculicalium Supremo Capitaneo etc. Domino etc. Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CLXXV.

Váradí passának levele:

Hozzám illendő szomszédságos jóakaratomat ajánlom, Istentől sok jót kívánok.

Hatalmas császárunk hogy Váradat elvette, Karaszna, Közép-Szolnok, Belső-Szolnok, Doboka s Hunyadvármegyét Váradhoz íratta, kit magának íratott, kit passáknak, kit zám uraknak, azért hogy éljenek belőle. Az egész világon hatalmas császár birtokában mindenütt dézmát vesznek, itten is a laistromban dézmát írnak, Erdélyben voltál, miért engedted meg, hogy béhódoljanak azok a vármegyék, mikor Váradhoz írták s magokat felíratták; ha akkor megengedted, most is miért ellenzed? császár adaját kérnek nem engedted, mondd ha az urak dézmát kérnek, nem engedted, mondd, s azt nem

tudod, hogy hatalmas császáruk az öt vármegyén minden emberen dézmát veszen az falujából, az hatalmas császáruk registroma és parancsolatja szerint, azok Erdélyből . . . nek ne adjanak, ha a mi határunkból kimennek s az erdélyi határban mennek, akkor panaszkodjatok; ezek az igaz dézmát csak még kérik, ha pedig valami akadályt csináltak, bizonyosan én ezeket meg nem tartom, hanem valakik oda akarnak menni, elbocsátom, s levelet is adok nekik, hogy hatalmas császár maga fegyverével nyert országában sem zain, sem eszpaiakat nem engeditek adózni sem holdolni, sem dézmát adni. Azért parancsold meg a tiszteknek, hogy hatalmas császár jobbágyit a dézma adástól ne ellenzék, mert ebből sok búsulásod következik, azután a búsulás nem használ. Isten veled. Ex Várad die 26. Aug. 1674.

Egykorú másolat az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története ered. lev. XIX. kötet.*)

CLXXVI.

19. Augusti irt kegyelmed levelét elvöttük, noha deákja tudatlanságából-e? maga akaratjából lött-e, de ily mocskos írást kegyelmednél nagyobb embertől sem vettünk soha, kire mi kegyelmednek okot sem adtunk, barátságosan is kérjük, többé ily rendetlen írást s levelet reánk ne küldjön, mert bizony kegyelmedtől fel nem vesszük; ha mi kegyelmednek illendő becsületit megadtuk s adjuk, mi is kegyelmedtől, hogy hasonlót cselekedjék méltán megkivánhatjuk. Az öt vármegyeék dolga felől mit írjon, megolvastam, mi már afféle garázdálkodó írásokat többeket is láttunk, de Isten s hatalmas császáruk kegyelmessége által a dolgok nem úgy mentenek véghez, a mint gonosz akaróink akarták. Bízunk ezután is Isten után az mi hatalmas császáruk kegyelmességében. Hogy kegyelmed fenyegetődzik várainkat s ország határát felégeték, rabolják, sőt hogy feles zászlókkal már reánk is kiküldött: végbeli tiszteink informatiojokból értjük. Kegyelmed honnan vette azt a parancsolatot, hogy én reám hatalmas császár igaz és hű szolgájára és ez adófizető országára küldje az

keze alatt lévő hatalmas császáruk fegyverét (melyet hatalmas győzhetetlen császáruk s fővezér urunk ő nagysága egynehány rendbeli méltóságos írásában a mi oltatmunkra való fegyvernek ír lenni) azt maga tudja; mi kegyelmednek, sem az váradi uraknak, vitézeknek arra okot nem adtunk, nem is adunk; ha kegyelmednek annyi feje van, hogy azt meg meri próbálni, lássa; mi Isten után csak hatalmas győzhetetlen császáruk kegyelmességében bizunk; egyébaránt oly dologban avassa kegyelmed magát, hogy jövőendőben meg ne bánja. Mi a jó szomszédságot megtartottuk, s megtartatjuk ennekutána is. Valamivel s valamennyire az szegénység is szokott adózni eleitül fogva, most is, hogy a török vitézeknek megadják, nem ellenzük, sőt a jó szomszédságot segítjük; ő kegyelmeknek új dolgot, annál inkább olyat a mineműeket kegyelmed kíván, melyekkel az egész országot elpusztítná hatalmas császárukunknak nem kicsiny kárával, azt hatalmas császáruk híre nélkül meg nem engedhetjük; hatalmas császáruké az egész ország, mi az ő hatalmassága hívei vagyunk, ő hatalmasságától is várunk mindenekben. Kérjünk inkább barátságosan kegyelmedet, hadjon békét efféle garázda keresésnek, éljen velünk barátságosan, magának is kegyelmednek nagyobb becsületire és méltósága nevedezésére léssen az szép egyesség, mint sem efféle méltatlan patvarkodás.

Éljen sokaig etc.

Azért éltem ilyen . . . . . terminusokkal, hogy Isten tudja Naláezi uram által is mi válaszunk léssen s nem kell szoritanunk dolgainkat. Az ő kegyelme követségére is ha urunknak ő nagyságának s az uraknak is e választétel tetszik, jó, ha nem, kövessék azt el, a mi ő nagysága s ő kegyelmeknek a mi jobb. etc.

Eredeti fogalmazvány, mely után van írva a váradi passa 1674. Aug. 26 dikán kelt levelének másolata, az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Ke-mény József Erd. tört. cred. levél. XIX. kötet.*)

CLXXVII.

Illustrissime Domine Princeps Frater Amice et Vicine
Nobis benevole.

Az nagyságod böcsületes követi, meghűtt hive Naláczy uram által nekünk küldött böcsületes látogató levelit egy Nedezdhe neí városnál az Bohu vize mellett megadván, kedvesen vöttük nagyságodtól, mint régi jóakaró atyánkfiától, hogy nagyságod ennyi messze földre nem nehezelt bennünket meglátogatni, kívánván mi is Istentől ez levelünk találja nagyságodat szerenesés, boldog órában, virágzó uraságban, szüből kívánjuk. E mellett értvén, hogy nagyságod böcsületes követi által megakart látogatni bennünket, de hogy értvén nagyságod az hatalmas császáruk táborára való indulatunkat, azba kellett elmúlni, arról nincs mit tennünk, mert még magunk sem gondoltuk, hogy oly hirtelen legyen indulásunk, de mindazonáltal az mivel elhaladott, nincs kétségünk semmi az nagyságod mi hozzánk való atyafiságos jóakaratjából, kívánságunk, hogy még nekünk, nem is vagyunk kétséges, benne, Isten ő felsége minket is nem sokára birodalmunkba visszavivén, azután atyafiságos szándékunkat jutolmosabban véghez vihetjük; azonban az mely boérok ott az nagyságod birodalmában vadnak, valamig Isten bennünket meghoz, én nagyságodra hagyom, az nagyságod jóakaratjához bízom, s kérem is nagyságodat, hogy nagyságod méltóztassék nekik parancsolni, hogy legyenek vesztegségben, ne cselekedjék azt hogy magok embereket országunkba bejáratják az magok emberekhez, és emez amaz rossz híreket hordoznak, az melyek miá nekünk sok dolgainkat véghez nem visznek; mi mind eddig az nagyságod jóakaratjában bízunk és bizunk, és noha táborban vagyunk, Isten imádók vagyunk nagyságodért. Ezzel Isten gondviselése alá ajánljuk nagyságodat. Datum in Civitate Ledezna die 8. Septembris A. 1674.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Frater, Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh névaláírás.*)

Kívül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzcumban. (*Gr. Kemény József Erdély. tört. ered. level. XIX. köt.*)

CLXXVIII.

Nekem kegyelmes uram.

Noha kegyelmes uram nem régen küldtem nagyságodnak levelet itt való fennforgó állapotról rövideden, homályosan is tudósíthattam nagyságodat; nem is ítéltem oly szükségesnek lenni, tudván azt hoffmester uram ő kegyelme itt lévén, nagyságodat világosabban tudósítja; mindazonáltal kegyelmes uram kötelességemre emlékeztetvén illendőnek ítéltem, hogy nagyságodat itt való végben ment dolgok felől tudósítsam. Már kegyelmes uram hoffmester uram ő kegyelme nagyságod s több méltóságos tanácsúr hűvel együtt ő kegyelmeknek adatott ide való instructiója szerint, mentül jobban tudta ő kegyelme az dolgot declarálta, ha csak magánosan lött volna ő kegyelme is, elégséges lött volna (omne nimium nocet). Az ur Bánfi Diénes uram állapotját is előhozván, az vezér tihája előtt nagyságod nevével mentette is ő nagyságát, melynek hitelt is adott az tihája, de az vezér igen kedvetlen választ adott, ebben nem kell kegyelmes uram megütközni, fa is egy vágással le nem esik, gyakran panaszt panaszszal praeveniálni kell; hoffmester uram ő kegyelme nagyságodat mindenkről bővebben s világosabban bizonyossá teszi. Nagyságod étekfogóját Sáfár Mihált elhagyta ő kegyelme, mikor merre hová igazgatja útját, nagyságodat tudósítsam, azon igyekezem kegyelmes uram. Adja Isten kegyelmes uram nagyságodat ez levelem találja szerencsés órában.

A. 1674. die 11. Septembris. Datum in campo Lasiensi.

Nagyságod alázatos szolgája

Tötöri István m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József erd. tört. eredeti lev. XIX, köt.*)

CLXXIX.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps Amice et Vicine Nobis benevole.

Ez alkalmatossággal akarám kegyelmedet látogatni; kívánom Istentől írásom is találja kegyelmedet jó egészségben, szerencsés órában. Azonban akarám kegyelmednek értesére adni, hogy ezek a levelem megadó németek a birodalmunkban lévő Namesu várában a várból kijöttek jóakaratok szerint, visszabocsátottuk, hogy országikba menjenek, a ki pedig itt akart maradni jóakarátja szerint, itt maradt. Ezt a comendatot, hogy igaz embernek találtuk lévén, elbocsátottuk, de ennek előtte a ki fővebb volt fenn megírt várban, a míg Szucsua várát meg nem adták, addig oda futott volt, a várból sok kéncsét és egyet mást vitt volt Szucsua várába, a ki pedig az országé volt; hogy megadták Szucsua várát, itt magam birodalmomban nem lévén, az hatalmas császáruk agája ott lévén, nem kereste meg ná'ok, hogy mit visznek ki s mit nem, a kit elvihettek a kéncsben elvitték egyet mást is. Ennek okáért kérem kegyelmedet, mint kedves atyámfát, hogy kegyelmed is mutassa gratiáját hozzik, hogy a kegyelmed birodalmában békével járhasanak, senkitől semmi bántásik ne legyen, ha pedig oly szót bocsátanának kegyelmed felé, hogy az ágyúkot és puskáikat elvöttük, ez az oka, hogy mivel fenn megírt comendat, kéncsvel egyet másval elment, azért vöttük, de kegyelmed ne hidje el szovikot, ha egyéb aránt mondanák, mert egyéb nincs a dologban. Ezenkül a mint megírtam kegyelmednek, semmi oly félelmes hireink nincsenek, hanem a mint hatalmas császár Kozákországot elrontotta, mivel hogy ellene akartak állani, abban nem lőtt semmi, bűnök szerint jártak úgy. Cheheren vára felől ezt írhatom kegyelmednek, hogy mint kozák hatman Dorosenko bérekedt volt az muszkák miá, hogy meghallották a hatalmas császár menésit, elfuttak, nem mertek megállani, az Neper vizin által mentek, a kik elszalattanak bennik, de sok fegyver miá elveszett bennik, rabságra is estek sokan; immár onnét felfordul az hatalmas császár az lengyenek felé, mivel szóiknak nem állot-

tak, megakarták tréfálni, a mint békességet köttek volt, on-
uét is vagyon reménségünk Istennel ő felségivel, hogy nem
jár üresen, mivel az ő igazsága megsegeti; most mi is fára-
dozunk, hogy a hidat kötlessük által az Neszteren, hogy visz-
sza fordulásában általjöjjön, azon kül élést is szerezzünk,
hogy legyen vissza fordulatjában. His et dereliquo eandem
Illustrissimam ac Celsissimam Dominationem Vestram diu
bene valere desidero. Datum in Civitate Nostra Jasvasar die
13. mensis Septembris.

Anno Domini 1674.

Illustrissimae ac Celsissimae Dominationis Vestrae

Amici et Vicini benevoli

(*Oláh névalírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli
Apati Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae
Domino Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Amico et Vicino
Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. cred. lev.*
XIX. köt.)

CLXXX.

Nekem kegyelmes uram.

Noha kegyelmes uram valóban akartam volna az vára-
diak felől való panasz Nalácsi uramat itt érte volna, avagy
ha visszajöhetett volna, mivel nem messze lévén, az dolog is
nem kicsin, tekintet tudom nagyobb lött volna ő kegyelmére,
talám efficacitája is az panasznak több lött volna; mindazon-
által kegyelmes uram az nagyságod levelei váradiak felől ér-
kezhén, mingyárt az tihájához bementem az nagyságod szolgál-
val, valamit tudtam eleitől fogva az váradiak felől mind elő-
számláltam, mint rablották az falukat ugyan megölték az em-
bereit, úgy foglalták Váradhoz az vármegyéket, most is hadak-
kal mentek, erővel akartak dézmálni, nagyságodra is mely mocs-
kos levelet írt az bassa, arra megcsovála a fejét, mondá az vezér,
arra embert rendelt, hogy eligazítsa, mondá ismét, irasd supp-
licatióban mindazokat az miket mondasz az váradiak felől, az

vezérnek hadd vigyem be. Ugyan akkor kegyelmes uram mingyárt, az mint legjobban tudtam, punctatim supplicatióban írtam, másnap reggel kezében adtam; megolvastván sokat gondolkodott, de mivel kegyelmes uram az tatár hán és Drusinko elérkezvén, két nap tartott divánjok: útjokat merre rendeljék, mely miatt még az vezérhez suplicatio bé nem mehetett; az nagyságod szolgái, hogy késtek, nem egyéb az oka; azonbau kegyelmes uram fel sollicitálom az tiháját, hogy bevigye az suplicatiót, resolutiót is hozzon ki; tudom kegyelmes uram ha váradiak jünek panaszkodni, hírcimmel léssen; Sáfár Mihály által több dolgokrúl nagyságodat tudósítom. Kegyelmes uram, nagyságod az adót, az mint az elébb megírtam vala, siessen elküldeni. Telelni hova megyen, még kegyelmes uram nem bizonyos. Adja Isten nagyságodat nemcsak levelem, hanem magam is hamar időn találjam szerencsés órában.

Már kegyelmes uram nagyságodnak szóló levelet elvégeztem vala, midőn az tihájához mentem volna, csak hamar bevívén az suplicatiót az vezérhez, ilyen resolutiót hozza ki szóval. Csauzt küld az tömösvári bassához, meglátatja. Az császár penig kegyelmes uram Szaktihoz ment Drinápolyban telelni, a vezér is utána nyomól, egynéhány napok alatt az Duna két felén mulat; ha nagyságod az adót sietteti, még közel érik; kérem is nagyságodat alázatosan az én részemért is, mert az magam lovain soha messze nem mehetek, mert megemésztette a sok alá s fel való járás és minden napi sok masírozás, én is Isten kegyelméből hadd mehessek hazámban csendesen, Istenemet dicsírhessem. Az nagyságod étékfogójától, Kerekas uramtól szóval is izentem nagyságodnak.

A. 1674. die 25. Septembris in campo Zorokaiensi.

Nagyságod alázatos szegény szolgája

Tötöri István m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József erd. tört. ered lev.*

XIX. kötet)

CLXXXI.

Én Gyula-Telki Daczó György mivel az én kegyelmes uram méltóságos Apafi Mihály uram ő nagysága, Erdélyországának fejedelme, Magyarország részeinek ura és széke-lyek ispánja, az hatalmas török esászár fényes portájára kapikihának választván, azon tisztnek végbe vitelére béküld, az hová mentül hamarébb meg is indulok. Esküszöm azért az élő Istenre, ki atya fiú, sz. lélek, teljes szent háromság, egy bizony örök Isten, az boldogságos szüzre, Istennek minden szentire, az hét sacramentumokra, melyek közül egyik halálom óráján nekem ne használják, hogy én a mint minden egyéb dolgokban, úgy az portán lévő minden reám bizatandó és azon hivatalt illető dolgokban az én kegyelmes uramnak és asszonyomnak ő nagyságoknak és az nemes országnak is igazán szolgálók, megemlégett kegyelmes uramnak ő nagyságának ellenségeknék ellenségek, jóakarójoknak jóakarójok lésszek, ő nagyságok ellen sem titkon, sem nyilván, semmi kigondolható, írható szinek, praetextusok alatt, senkinek is adományért, vagy jövőndő reménységnek ígéretiért, sem félelemért, senki írására, izenetire, ígéretire nem tractálok, hanem mindenebben úgy viselem magamat, mint ő nagyságoknak igaz szolgálók, hívek; ha valami ő nagyságok ártalmára az nemes országnak is kárára, veszedelmére, ő nagyságoknak méltóságok ellen való dolgokat értenék, ő nagyságoknak is jó idején értékre adni s az fényes portán ellene állani igyekezem tehetségem szerint, sőt minden ott hallandó ártalmas híreket ő nagyságoknak igazán megírom, és boszúból, vagy mások instigatiójokra, ösztönözésekre az én kegyelmes uramra, kegyelmes asszonyomra, az nemes országra haragját annak az hatalmas nemzetnek nem gerjesztem, sőt minden tölem lehető módokkal, okokkal, a mikor mi nehézséget veszek eszemben, csendesítem s affélékről ő nagyságokat tudósítom. Ha mi pénzt ő nagyságok számára való vásárlásra adnak, vagy küldnek kezemben, azzal igazán és tisztán s tehetségem szerint vásárlók és úgy is igyekezem kiküldeni. Az mint mind ezeknek megállója lésszek, Isten is úgy segéljen és úgy adja

lelkem üdvességét. Datum in castro Radnóth die 15. Mensis
Octobris A. 1674.

Daczó György m. p.

(P. H.)

Eredetije az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti
leveleiben XIX. kötet.)

CLXXXII.

Postulata Dominorum Magnatum et Nobilium Comitatus
Crasznensis in Comitibus Regni Transylvaniae et Partium Hun-
gariae eidem annexarum ex edicto Celsissimi Principis in Ci-
vitatem Albam Juliam indictis, Celebrari Anni praesentis 1674.
Die 17. mensis Novembris incipiendis proponenda.

1. Noha ugy vagyon, hogy az mi kegyelmes urunk ő
nagysága atyai kegyelmességét akarván ez darab földhöz
megmutatni, az váradi passával és iszpaiakkal méltóságos
tanácsur hívei által concludált ez öt vármegyéknek szantsolt-
sága felől, kiért Isten ő nagyságát számos esztendőig éltesse,
de minekünk itt az partiumban lévő vármegyéknek igen súlyo-
san esett, mert az iszpaiák számára a dézma adás rajtunk mara-
dott, azonkívül az császárszáma az harácsnevekedettrajtunk,
az mely mindenik súlyos, de másképen való könnyebbségét is
nem érezhetjük az magunk nyavalyáinknak, mert semmiben
külömbözés és szakasztás nincsen abban, hogy mennyi summa
pénzt adjunk esztendő által harács után az császár adajában
és az iszpaiaknak dézmát kertünkben való vett vetemé-
nyünkől, fejős tehenet, mézet vaját adjunk-e, avagy ne, nin-
csen feltéve. Azonkívül bor dézmáért, mivel ők bort nem isz-
nak, csebritül mennyit fizessünk nekik, Váradra való akár
miféle szolgálattal tartozunk-e nekik vagy nem; azonkívül
sok ő túllők kigondolt expensák, úgymint füstpénz, fapénz,
szénapénz, árpa vagy abrak pénz, palánkfapénz, deszkapénz,
postapénz, az melyeket ők reánk rendelvén, rajtunk felszed-
nek, az melyek felette igen sokra telnek fel esztendő alatt,
melyeknek elviselésében szintén bele fáradtunk és végső
pusztulására is, hogy ne jusson ez szép darab föld, igen félő.
Könyörgünk igen alázatosan az nemes országnak és az mi

kegyelmes urunknak, hogy ezen elviselhetetlen terhes iga rajtunk könnyebbítsék, és az váradi passával s mind az iszpaiakkal concludáljon úgy, hogy ezen feljül megirt sok különbönbeféle expensáknak némely része rajtunk könnyebbítsék és különkülön punctumokban csinálván, mit adjunk s mit ne adjunk az hatalmas nemzetnek, és azokat az váradi passával s iszpaiakkal megpecsételtetvén végképen igazodjék el, ne kellessék az nemes országot és az mi kegyelmes urunkat ő nagyságát ennyire búsítanunk érette, és ide ki mincünk is párban adassék, hogy tudjuk mi is magunkat mihez tartani. Sőt ha különben nem is, az fényes portát is méltóztatik ezen dolog felől megtalálni.

2. Az magyarországi Biharvármegyében quártélyozó hadak miatt is vagyon még bántódásunk, hogy kevés sertésinket magunk erdeinken jártatván, quartályokból kijárnak s azokat lövöldözik s úgy viszik el és el is hajtják sertésinket, sőt nemcsak az erdőn cselekszik az ilyen hatalmaskodást, hanem még az falukon is leverik s lövöldözik s úgy viszik el, sertésink mellett levő pásztorinkat fosztogatják és verik, sőt mindenféle javainkat, a mihez hozzá férnek, prédálják és dúlják. Alázatosan escedzünk az nemes országnak, hogy ezen megbántódásunk is orvosoltassék meg.

3. Vagyon ebben is igen nagy fájdalmunk, hogy nemes udvarházaink után való örökségeinket az hatalmas nemzet miatt ugymint ennekelőtte való boldog időben nem colálhatjuk, hanem némelyek közölünk nemes örökségeit paraszt embernek adja kilenczedében bevetni, hogy ezaránt is valami kevés hasznát vehesse nemes örökségének valamely nemes atyánkfia. Az fiscális dézmások peniglen az ilyen nemes örökségeinkből az dézmát az fiscus számára hasonlóképen megveszik, mint szintén az dézma adó paraszt földekből, az mely hallatlan dolog. Kivánjuk ezen fájdalmunk is orvosoltassék, hogy az ilyen nemes örökségünkéből dézma az fiscus számára ne vétessék.

4. Mivel ez két vármegyékben itt az partiumban az dézma az töröknek engedtetett az mi kegyelmes urunktól ő nagyságától, melyet minden irgalmasság nélkül az hatalmas nemzet rajtunk meg is veszen, az somlyai perceptor avagy fiscális dézmát is, az török dézmája után, az fiscus számára is -

mét másodszor az szegénységet megdézsmálja ; ennyi sok inség között peniglen az szegénység két dézmát miképen adhasson nem tudjuk ; ezekenkívül kapuszám után is öt-öt véka búzát adnak be Somlyóra az ország számára, az mely igen súlyos. Alázatosan esedeziünk az nemes országnak az fiscusnak való dézma tolláltassék rólunk, legyen elég az kapuszám után való öt-öt véka búzát ha megadja az szegénység.

5. Ugyan az szegénységnek vagyon ilyen bántódása, hogy kapuszám után öt-öt véka búzát kell adniok az dézmán kívül. Az perceptor peniglen az öt véka búzát kapuszám után felét pénzül felét búzájúl veszi be az szegénységen, nem is úgy veszi pénzen, az mint itt mi nálunk az búzának vékája jár, hanem minden véka búzáért ötven-ötven pénzt veszen az szegénységen, az búzának peniglen vékája itt mi nálunk mostan Isten kegyelmességéből harmincz pénzen jár. Ezen is alázatosan instálunk, ezen dolog is vétessék jó igazításban, hogy ezután a perceptor kapuszám után az öt véka búzát vegye, ha peniglen az árát veszi is bé, ugy exigálja az szegénységen az búzának az árát, az mint az búza jár itt minálunk akkor.

6. Még bántódásink vadnak ezaránt is, hogy kapitány uram, mind untalan paranesolja és hirdetteti is, hogy az somlyai vásárokra vármegyénkrül az szegénység marhákat hajtsanak eladni, és egyebeket is, az mi vásárra való hozzanak, hogy az praesidiumnak fogyatkozása ne essék, hanem elegendő élése lehessen mindenekben ; az szegénység peniglen ebben igen megidegenedett s nem akar semmiféle marhákat hajtani, sem egyebet hozni ide Somlyóra az vásárokra, mert az somlyai harminczados az ilyen marháktúl harminczadot veszen, holott az ilyen marhákat nem más országbeli külső emberek veszik meg nyereségre, hanem az somlyai praesidiumok az magok szükségére vásárolják meg az somlyai vásárokra behajtott és hozott marhákat. Az szegénység félvén az kapitány uram büntetésitül, kételenségből majd inkább, hogy nem akaratjából, hoz vásárra való marhákat, az harminczadlás miatt kedvetlen lévén az szegénység. Instálunk ezen is igen alázatosan, ezen megbántódási is az szegénységnek orvosoltassanak meg, hogy az somlyai praesidiumoknak fogyatkozás

nélkül elegendő élése lehessen mindenkben continue, és az ilyen marháktól harminczad ne vétessék.

Ex Generali congregatione Dominorum Magnatum et Nobilium Comitatus Crasnensis. Die ultima Mensis Octobris A. 1674. in oppido Somlio celebrata.

Extradatum per me Georgium Erdőteleki Juratum
Notarium Sedriae Comitatus Crasnensis.

Franciscus Balaythy Judex	Samuel Bornemisza de Som-
Nobilium Comitatus Crasznensis m. p.	lyó Alter Judlium Comitatus Crasnensis m. p.
(P. H.)	(P. H.)

Hátára jegyezve: NB. Ezt in ista forma kell felküldeni, de emlékezetben kell hozni az postulatumok között.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.)

CLXXXIII.

Kegyelmes uram.

Az én Istenemnek rajtam esett és büneimért reám mért atyai meglátogatását nem kétlem nagyságod kegyelmes szíve is keserőséggel érthette, annál inkább, hogy mind ezeket én az nagyságodhoz való igaz hűségemért szenvedem, mert ha engem más úton nagyságodtól elszakaszthattak volna, nem következett volna én reám azoktól az emberektől ez nagy gonosz. Miben legyenek azért a dolgok, már ez napig nagyságod nálam jobban tudhatja; én mikor az a nagy szerenésétlenség rajtam esék is, magam s szerelmesim felett nagyságodat sóhajtottam; tudtam azt, hogy az én vesztésem után, sőt még azon alkalmatossággal is tartottam attól, nagyságodra ne rohantanak legyen; ez végre küldtem útamból Toroczka István uramat nagyságodhoz, hogy hírt tegyen. De megvallom azt kegyelmes uram, midőn az én romlásom megtett és jönni kezdenek az hírek az ellenkező rész dolgáról, attól fogva kezdék sűrűn hirdetni, hogy ezek az gonosz emberek az nagysá-

god annuentiájából cselekedték volna azt, hogy engem megölhessenek, melynek hitelt nem adok ugyan, mert az nagyságod keresztyén búzgó lelkét ismerem és azt is tudom, ha szintén az gonosz lelkű emberek nagyságod előtt felőlem akár mit mondtak s intimáltak volna is, de az mindent tudó igaz Isten tudta s tudja az én tiszta szívemet nagyságodhoz s hazámhoz, mindazáltal kegyelmes uram, mint ilyen nagy extremításban, sokat kell gondolni embernek, kire nézve im (ha Isten kegyelméből elmehet szolgám) nagyságodnak irtam, kérve alázatosan nagyságodat s kényszerítve lelke üdvösségére és amaz nagy napon való megjelenésre, méltóztassék tudósítani, miben vadnak nagyságod előtt a dolgok, mert tagadhatatlan dolog, sok scrupulusokat csinálnak elmémben ez nagy gonoszoknak ily vakmerőséggel való elkövetési, azért nagyságod tudósítását elvárom alázatosan, és noha tudja az Isten az én nagyságodhoz való tökéletes, tiszta hűségemet és szívemet, de mint feljebb írák, tartok, hogy a gonosz emberek nagyságod elméjében valami akadályt ne csináltak legyen; azért nagyságod maga megalázásával méltóztassék az én lelkemet és nagyságodhoz való igaz szívemet keresztyéni assecuratiójával megerősíteni és bizonyossá tenni arról, hogy ez gonosztévő embernek istentelen factiójok miatt elébbeni kegyelmességében változás nincsen s nem lészen. Azonban parancsoljon s tudósítson arról is nagyságod, mit legyen cselekedendő az hadakkal, kiket én itt naponként az nagyságod és ország szolgálatjára szaporítani el nem mulatok. Az országra kegyelmes uram ki kellet volna eddig is írni, hogy nagyságod mellé felüljenek, és az urakat is hivatná nagyságod, hadd ő kegyelmekkel egyező tetszésből cselekednének olyat, kivel ez nagy gonosz tűz lecsendesednék, mert noha én rajtam esett meg ez az nagy gonosz, de nagyságodat s ez hazát féltem én magam felett, és csak azok a gonosz emberek térjenek meg Istenhez, nagyságodhoz, és az szegény haza ne periclitáljon s az én érettem ártatlanul szenvedő keresztyén édes feleségem, bujdosó szegény véreim szabadúljanak, nincsen bizony bennem bosszúállásnak lelke, bocsássa meg nekik az Isten, mert nem tudják mit cselekesznek. Az Istenért nagyságod tudósítson mindenekről, és engem nagyságod maga

keze írásával erősítsen meg, s tégyen az feljebb megírt dolgokról bizonyossá; mert ez nagy gonoszimban elcsüggedett az elmém, és félek a gonosz lelkű embereknek továbbra való factiójoktól is; másképen kegyelmes uram tiszta lelkem s szívem nagyságodhoz hazámhoz, s azért is voltam s mentem oly nagy bátorsággal a gyűlésre. Az Isten nagyságodat ortalmazza és vezérelje minden jóra. 19. Novembris 1674. Ujvár.

Nagyságod alázatos szolgálja

Bánffí Dienes m. p.

Én az szegény sógort Teleki uramat is féltettem, elhiszem eddig feljött nagyságodhoz a több keresztyén hazafiakkal, azért nagyságod ő kegyelmekkel beszélgetvén tudósítson engem, én nagyságodtól várok csak.

Kegyelmes uram. Ez sok gonoszok között sok vélekedéssel voltam, levele, keze írása nem lévén nagyságodnak ezen szolgálójánál, de Isten óránként világosítja az nagyságod árulói dolgokat és factiójokat; azért nagyságod csak magát és szerelmesít conserválja, én az éjjel megindulok és az üdökhöz képest az m're Isten segít, elkövetem, megmutatom jó kegyelmes uramnak jó szolgálja s igaz híve voltam s vagyok. 18. Novembris 1674. Ujvár.

Nagyságod igaz híve szolgálja

B. D.

Egykorú másolat az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CLXXXIV.

Édes sógor uram.

Elhiszem édes sógorom az én rajtam, régi szolgálodon s megpróbált atyádfián esett nagy gonoszon s édes véred gyalázatos rabságán lelked eleget gyötrődik, én pedig mint vagyok, kiírni nem tudom, bízom csak az igazságnak bírójában, az én vélem gyermekségemtől fogvást ingyen kegyelméből jól tevő Istenemben, s elhittem jó végét adja ezeknek is. Im én azért ő nagyságoknak írtam s micsoda hírek s vélekedések vadnak

itt, s azok a gonosz emberek mit beszéltek mások s kivált Frater uram előtt, az ő nagyságának írt levelemből megértheti kegyelmed. Azért édes sógor uram benned úgy megnyugodtam, tudod, mint magam lelkében, az Istenre s az ő szent színe előtt való megjelenésre kénszerítlek, s kegyelmed által mind azokat az igaz hazafiakat, valakik ő nagysága mellett lehetnek, engemet tudósítsanak igaz szívvel arról, ha nem vették-e urunkat azon a gonosz párton lévő emberek valami ellenem való gonoszra; mert lelkem nékem csendes és tiszta magamra nézve (kit tud az Isten), de félek ez mostani dologban sok gonosztól, sőt kegyelmednek is küldjön s ő nagysága is keresztyéni hiti alatt assecuratoriát arról, hogy ő nagyságát ellenem törvénytelen gonoszra nem vötték, és nincs, nem is léssen semmi gonoszom, periculumom ő nagyságától; én valaminthéig, úgy ezután is ő nagyságának és ez hazának megmutatom igaz szolgája vagyok. Azonban ezek meg lévén, várok az ő nagyságok és kegyelmek dispositiójától, mit csináljak tovább.

Lelkem uram tanácskozzatok, és ez nagy tüzet csendes úton igyekezzetek lecsendesíteni, mert ha én vagyok patiens és engem akartak elveszteni, de csak az szegény rabokat bocsássák el, az káromról contentáljanak, s az ország ne vesszen el, soha bizony meg nem emlékezem róla. Az Istené legyen a dűcsőség, ki engem megtartott csudálatosan, és noha én ilyen keserves szenvedésben vagyok, de úgy tetszik, akár mi marczona dologban azelőtt több harag és bosszú volt bennem, mint ez nagy gonoszban, az Isten kegyelmének tulajdonitom ezt is. Én csak kegyelmeitektől várok az hadak szaporodnak itten, és én nyomúlok alább alább s várok kegyelmeitektől. Köszöntse az urakat és minden jóakaróimat. Isten ő kegyelmeket oltalmazza ilyen casustól. 18. Novembris 1674. Újvár.

Kegyelmed igaz sógora, szolgája :

B. Dienes m. p.

P. S. Bezzeg ha bátorságos volna kegyelmednek, valahogy eljönni is vélem szemben lenni, mert felette sokak az scrupulusim. Az portára kellene hű embert bocsátani, ki ott is lenne valóságos informatiót; azonban csak azon legyenek,

hogy magunk olthatnók meg az tüzet, ne elegyedjék az idegen nemzet belé, mert elvész az haza. Én vagyok patiens (ut supra) de csak az Isten az hazát és ő nagyságokat marassza meg, én bizony minden jóra kész vagyok s leszek.

Egykorú másolat az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erdélyi tört. ered. lev. XIX. köt.)

CLXXXV.

Kegyelmeteknek, mint jóakaró uraimnak atyámfiaiak szolgálók, Isten minden jókkal áldja meg kegyelmeidet.

Elhittém, vagyon immár értékre kegyelmeteknek, hogy az elmúlt csötörtükön némely istentelen, urokat hazájo-
kat eláruló, közönséges jó békesség ellen támadó, hamis nyug-
hatatlan elméjű emberek az mi kegyelmes urunk parancsolat-
jára és az nemes ország gyűlésére menő utamban egynéhány
század magokkal, az én kegyelmes uramhoz s hazámhoz való
igaz hűségemért életem ellen leselkedvén, elsőbben is azon
igyekeztek, hogy engemet elveszthessenek, azután egyéb fel-
tött gonosz szándékjokban nevezetesen, kegyelmes urunk el-
vesztésében előmehessenek, az mikor is feleségemet testvér
nénémmel, szép hűgaimmal együtt az kopáni kő házból tűz-
zel fegyverrel kivévén s minden velünk lévő sok ezereket áró
javainkban prédát hányván, rabságra vitték; de magamat
az úr Isten ingyen való kegyelméből az mi kegyelmes urunk
az szegény ország szolgálatjára megszabadítván közüllök, és
már az kezem alatt lévő kegyelmes urunk hadait felvévén, a
mi kegyelmes urunk szolgálatjára ide érkeztem Szamos-Uj-
vázhoz, várván minden órában az több hadakat is, s neveze-
tesen az somlyai s partiumbeli hadakat, kikkel Isten kegyel-
méből reggel úgy hiszem megegyezek; azután kegyelmes
urunkkal és az több ország hadaival megegyezvén, az ő nagy-
sága és ország szolgálatjára, Istent híván segítségül, megin-
dúlunk. Azért ezen órában érkezvén az mi kegyelmes urunk
szolgái is hozzám, parancsolván arról is ő nagysága, hogy ke-
gyelmeteknek írnék, valaki urát, hazáját, feleségit, gyerme-
kit, életét, fejét s jószágát szereti, mingyárt felkeljenek, mel-

lém jöjjenek és a mi kegyelmes urunk s hazánk szolgálatjára velem együtt compareáljanak. Minekokaért kegyelmeteket urához, hazájához és magok megmaradásokhoz tartozó kötelességekre kénszeritem, sem órát, sem napot nem várván, mingyárt az hol hallják az velem lévő táborn, oda compareáljanak, mert valakik ezen parancsolatjára kegyelmes urunknak nem compareálnak, és kegyelmetek miá az mi kegyelmes urunk élete és az haza, kit Isten távoztasson, periclitálni fog, életeket, jószágokat s mindeneket az ország írott törvényei szerint örökösön elvesztik, az mi nagyobb: Isten előtt is számot adnak, világos lévén ebbeli cselekedetekből az fényes porta ellen való rebelliójok is.

Azonban penig valaholott azon megírt nyughatatlan elméjü embereket, szolgálit kaphatják, mindenütt fogják, és kegyelmes urunknak fogva elvigyék. Ezzel Isten kegyelmeteket éltesse és oltalmazza minden szomorúságtól. Datum in Szamos Ujvár die 18. Novembr. Anno 1674.

Kegyelmeteknek jóakarója s szolgáló atyjokfia

Bánfi Dienes m. p.

P. S. Ez órában juta a hír, a somlyai és partiumbeli hadak Kolozsvárhoz érkeztek, kikkkel megegyezvén, sietek kegyelmetek felé, azért kegyelmetek ha életét, jóvait s nemeségét szereti, készen várjon engemet, és velem együtt jühesse-nek a hová az szükség inkább kívánja, és kegyelmes uramnak parancsolja.

Kivül: Generosis Egregiis et Nobilibus Dominis Oppidi Torda Geres, Egerbegy, Szent-Király ac Polian, (ez a 4 név később kivan törülve) Dominis et Fratibus observandissimus.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. története ered. lev. XIX. köt.*) Ugyanitt megvan másolatban a Belső-Szolnokvármegyéhez írt levele Bánfi Dénesnek, ugyan ezen kelettel s csak nem épen ezen szavakkal.

CLXXXVI.

Adjuk tudtára mindeneknek ez mi írásunknak rendiben, hogy ez 1674. esztendőben Mindszenthavának tizenkilenceze-

dik napján, midőn az méltóságos váradi passának tekintetes és nagyságos Sziliktár Mehemet vezér passának ő nagyságának parancsolatjából és az egész váradi divány akarattjából, a tekintetes nagyságos úrhoz Losonczi Bánfi Dienes uramhoz, Kolozsvárnak s több Erdélyországa véghelyeinek generalis kapitányához, az öt vármegye, úgy mint Kolos, avagy a mint ők hívják Hunyad, Doboka, Belső Szolnok, Közép-Szolnok és Kraszna vármegyékben lévő sanczolság felett a minémű nehézségek eleitől fogvást voltak, azoknak eligazéttására Kolozsvárra jöttünk volna, mind azokból ő nagyságával és ő nagysága mellett lévő urakkal és fő emberekkel egyeztünk meg ez szerént.

Első. Minthogy eddig az öt vármegyéről Közép-Szolnok, Karaszna, Belső-Szolnok, Doboka és Kolos, avagy a mint ők héjják, Hunyadvármegyéről a szegénység eddiglen ezer nyolczszáz harácsról fizetett hatalmas császárunknak adót, melyet akarván most feljebb nevelni, megegyezett akarattból neveltük harmadfél száz harácssal, mely már téssen egy summában kétezer ötven harácsot. Ezt pedig olyan okkal, hogy soha feljebb sem most, sem következő passák, zaimok és spahiák feljebb már ennél az öt vármegyében az harácsot ne verhessék, semmi szín és mód alatt..

Második. Az Meszessen belől való három vármegye nevezet szerént Kolos avagy Hunyad, Doboka és Belső-Szolnok vármegyékbeli hódoltság nem dézmával, hanem ugymint eddig ezután is a szerént summával adózzanak, azt is feljebb verni a miben most a summájok vagyon szabados senkinek nem lészen, melyet is a szegénység esztendőben két terminuson tartozzék megadni, úgy mint felét Szent-György felét Szent-Mihály napokon, mely két terminusra kétszer legyen szabad kijönniek Hunyadra, egyéb időkbén az szegénységnek terhére s rajtok való élődésre szabados kijárniok nem lészen. A szegénység pedig ad praefixos terminos tartozzék adóját bevinni, melyet nem cselekedvén az kolozsvármegyei viceispán fogvatkozás nélkül beszolgáltatássa a szegénységgel.

Harmadik. Az mely falu helyek puszták és ember nem lakik rajtok, de határokat mások élik, a kik olyan pusztá fa-

luknak határit akarják élni, a török urral szükség hogy megalkudjanak.

Negyedik. Az rendszerint való adón kívül más rendkívül való adót a szegénységre felvetni különben szabad nem leszen, hanem ha hatalmas császáruk közel táborozván élést kívánnak, vagy pedig Váradon építtetnének, melyet is az passa ő nagysága és a divány Váradon elvégezvén, ide az kolozsvári tiszteknek elsőben a diván végezését megirván, azután úgy szedessék fel az adó.

Ötödik. Kraszna és Közép-Szolnok vármegyebeli holdolt szegénység ezután nem summával, hanem igaz dézmával tartozzék adózni Zilahon kül.

Hatodik. Mi feljebb megemlített és ez dolognak igazítására ide küldetett váradi urak magunkra vállalók, hogy Isten bennünket Váradra vivén, az passa ő nagysága és az egész divány előtt véghez viszzük, hogy Somlyó varosa is dézmát soha se tartozzék adni, hanem az mostani summával adózzék, és arról is az tekintetes és nagyságos urnak levelet szerzünk és küldünk.

Hetedik. Mind török és magyar részről fogadók, hogy ezután minden egyenetlenséget és az jó szomszédsággal ellenkező dolgot letészünk, egymással szép barátságosan élünk és az feljebb megirt s elvégezett dolgokat igazán s minden változás nélkül megtartjuk, melyről adjuk ez pecsétetes levelet az mi hűtünk szerént.

Költ Kolozsvárt huszonnegyedik napján mind Szent havának. Ezerhatszáz hetvennégy esztendőben.

Fredeti fogalmazvány az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelekben XIX. köt.)

CLXXXVII.

Az én somlyai kapitányságomban Bánfi Dienes uramtól előmben adatott instructiómnak némely részei, kik eszembe jutnak, renddel ez szerint következnek.

1.) Az hatalmas török nemzettel az jó békességet mind

maga megtartsa s mind pengig alattvalóival megtartassa, semminemű okot nem adván az veszekedésre.

2.) Hogy az hódoltságon lévő Kraszna, Közép-Szolnok vármegyékben lévő falukon az császár adaját az régi szokott usus szerint kiszedessem, mikor az császár adószedői kijűnek, de felnevelni s az harácsot (a mely császár adójának mondatik) ne engedjem főtisztem hire nélkül.

3.) Hasonlóképen az ispaiáknak is, a mint az kolozsári végezés előtt volt, az hol dézmával nem tartoztak, dézmát ne hagyjak venni, hanem az adót, a miben az szegénységgel megalkutt a török velek, azt nem csak kiengedjem szedni, hanem segítséggel legyenek magam is annak kiszedésében. Az török földes urának sem szidni, sem verni, annál inkább rabul elvinni meg ne engedjem, hanem magam megfogjam az olyan szófogadatlan paraszt embert és megfizettessek vele valamiben alkuvások volt.

4.) Mind falukra valahová kimennek falujokra, katonát jártassak velek, hogy az szegénységen szokatlan dolgot az török ne kövessen.

5.) Az Szamoson, az hol eddig török nem járt által, az magok falujokban is ne bocsássam, hanem vagy Sibóra, vagy Zilajra vagy Udvarhelyre hívassuk által az szegénységet és ott conveniáljon az török, katona lévén mindenkor velők.

6.) Voltak olyan faluk is, a hol dézmával tartoztanak Krasznavármegyében, Szolnokban is némely helyen, az kiket mind ez napig fel nem szabadíthattak, hanem mind most mind azelőtt is dézmát adtanak; ez ilyen helyeken elejétül fogva másfél fél forintot vőttenek füst pénzt, némely falukból heti szerezsek jártanak be földes urokhoz Váradra ez ilyen dézmás falukból.

7.) Ez is meg volt parancsolva, hogy az császár dolgára Váradra, úgymint palánk építésre, híd- deszka hordásra az szegénységet a török mikor kénszeríti, ezeknek beszolgáltatására illendőképen mind gyalog szeres embert s mind pengig szekérrel bebocsáttassanak, de az szegénység mellett mind irással s mind szóval könnyebbíteni az passák előtt kell a tiszteknek, az mennyiben az szegénységnek az teherviselést köny-

nyebbithette az tisztt, s nem is mindenkinek kellett teljességgel az török kívánságát betölteni.

8. Egy szóval semmi új dolgot, mely szokásban nem volt, megengedni, az mint és a míg lehete ez szegénységre felköltetni az töröknek nem volt szabados főtiszt hire nélkül a mint-hogy mind a mostani kolozsvári végezésig, a mint lehetett megtartatott.

9.) Most immár az kolozsvári törökkel való tracta után az dézma Kraszna és Közép-Szolnok vármegyékben megengedetett az törököknek mind földi termésbül, az mely faluk ez-előtt dézmát nem adtanak, hanem summát, azokon az falukon egy-egy forint füstpénz engedtetett szedetni. Minden sertés marhátul 9 pénz, minden kosár méhtül, a ki kilenczen alól volt, hogy tized nem jutott belőle, egy-egy poltura parancsoltatott vétetni, mind juhtul egy-egy poltura, a juhász pedig egy juhval tartozik; szénátul úgy vagyon, a ki be nem viheti Váradra, nem léven ereje hozzá, fát is hasonlóképen, az szénáért 30 pénz; az fáért 8 poltura az limitatióban. De az szegénység, hogy sem Váradra vigye az fát, szénát, tehát a maga könnyebbségéért reménkedik, hogy az egy-egy forintot inkább megadja, félvén attul, ha Váradra viszi az szénát, fát, tehát egy hétig vagy tovább is megtartóztatja és ott dolgoztat velök; ebben szabad választást engedvén az szegénységnek Bánfi uram, magok jóakarátja szerint az szegénység a miben megalkhatott fájért, szénájért, megalkudt a török urával, a ki miben véghez vihette.

10.) Az császár adója felnevelése a 30 timonra, ez is ebben az 1674. esztendőben sok villongás veszekedés után az urtól engedtetett meg. Az mi pedig az harmadfél száz harács dolgát illeti, az melyet az 5 vármegyékre kívánnak felosztatni, az még hátra vagyon és fel nem osztatott.

11.) Ez is meg volt parancsolva, hogy az hódoltságon lévő minden rendek az posta pénzt behozzák az somlyai perceptor kezében, az honnan be nem hozzák, onnan embert hozzanak fel, s a katona a nyargalót fáradságokért megvegyék. Az paraszt embert szófogatatlanságaért pálczával megverethessék; ha katona a Körös mellől embert hozott fel, 24 forint nyargalója volt. Ha pediglen közelebb,

12 forint egy faluból, ha annál közelebb, 6 forint. Az útja szerint rendeletet nyargalója katonának s gyalognak.

12.) Az magyar földes urnak is mikor kívánták és törökkel való veszekedés nélkül meglehetett, kívánságára a jobbágyát fel kellett hozatni, olyan helyekről mindazáltal, az kik az ország végházához posta pénzt szoktak adni.

13.) Mivel Biharvármegye szorosabb edictum alatt levén, az törökhöz is közelebb levén, gyakorta estenek olyan dolgok, hogy sok dolgokban, mind törvényes és törvénytelen dolgokban az törökhöz confogiáltanak, tehát az olyanokat mind nemes s mind hajdú és paraszt renden lévőket, a mikor vádoltattanak, az edictum szerint fel kellett hozatni a tisztnek, kezesség alá vetni és törvény szerint kellett dolgát eligazítani, mert a citatio hírével levén, az olyanok a török háta megé szoktak szorulni s török szárnya alatt akarván magokat oltalmazni.

14.) Ez is megvolt tilalmazva Biharvármegyében, hogy senki törvényt Váradra be ne vigye, török kívánságára sem, határát törökkel ne igazíttassa, török ura erejével más ember földét s pusztá telkeit birni ne merészelje, hanem az ilyen dolgok Somlyóban igazodjanak el, melyre az kapitányoknak szorgalmatos gondjának kell lenni, és ha valamely török földesür jobbágya kívánságára ilyet cselekednék, az passákat is ez ilyenekről szükség megtalálni, melyben eddig az törökök is nem igen ellenkeztenek az szomszédságban az én időmben, sőt az hol az törökök erejével hányatott határ volt is, magyar törvénnnyel az somlyai széken igazíttatván, az török csinálta határ elhányatott, az mint Bihar és Csatár között is megtörtént.

15.) Biharvármegyéből mindennemű törvényeknek, az kik városokon, falukon végben nem mehetnek, azoknak apellatióit fel kellett bocsátani és hozni, ha kívántatott Somlyóban az kapitány székre.

16.) Novumokat, parancsolatokat az oda való usus szerint az szegény emberek igazságosan az kapitányhoz tartoztak adni az instructio szerint.

17.) Az executio penig a törvény után, ha birák által meg nem lehetett, a convictio után katonákkal kellett felho-

zatni az convictusokat, és úgy a mint lehet, kelle satisfacálni nyertes félnek az urtól adatott parancsolat szerint.

18.) Ez is szorosan ki volt az edictumban adva: senki sem Kraszna sem Szolnok vármegyékről levelet kapitány hire nélkül a római császár pártjára, Magyarországra ne küldjön, valaki hír nélkül azt megcselekszi, megfogattassék akár nemes, akár paraszt legyen.

19.) Az nemes emberek közül és a paraszt ember is azon szerint kapitány hire nélkül a császár pártjára kimenni ne merészelje. Váradra is hasonlóképen hírtétel nélkül Kraszna és Szolnokvármegyékből nem egedtetett bemenni. Az kik penig posthabealták, az edictumban parancsolva volt, hogy megfogattassék személy válogatás nélkül és törvény szerint megbüntettessék.

20.) Ez is edictumban volt kiadva: senki az római császár pártjára Szathmárban, Károlyban, Ecsedben, Bányára is semmiféle marhát, sem bort, sem búzát, sem nemes sem paraszt eladni ne merészeljen vinni, hanem Zilajon, Somlyón Margitán, Debreczenben lévő vásárookra szabad legyen eladni való jószágokat az embereknek, okát ezt adván akkori főtiszt Bánfi uram, hogy az végházban lévő praesidiumok Somlyóban és Csehben meg ne fogyatkozzanak élés dolgából. De végre Bányára felszabadított vala tavalyi esztendőben az búza és egyéb jóknak eladása, de az is úgy, hogy a somlyai tiszttel hírével vigyék eladni Bányára is.

21.) Ez is edictumban volt kiadva, hogy senki sem Erdélyből kimenő magyarországi itt benn megtelepedett nemesi és katonai rendek ki s bejárjanak az somlyai tiszttel hire nélkül, leveleket is az szerint sem ki Erdélyből sem penig Erdélybe ne irogassanak és küldözzenek, ehez való oly edictum is volt, hogy ha maga Bánfi uram levele nem lészen magyarországi atyafiaknál, ő nagysága hire nélkül ki ne bocsáttassék az táborra. *)

22.) Ez is edictumban volt kiadva, hogy az faluk mindenütt strásákat tartsanak éjjel nappal, mindenféle levél nélkül járókat az falukon megfogjanak, Somlyóban vagy Csehben bevigyék az tisztek kezébe.

---

*) E két utóbi pont keresztül van húzva.

23.) Ez is edictumban volt kiadva, hogy az német pártion lévőkkal az szent békességet megtartsam, alattunkvalóinkkal is megtartassuk. Az partiumban Szilágyban lévő minden faluknak, kegyelmes urunk birodalmában lévőeknek határra úgy vigyázzunk, hogy annak semminemű határit s proventusit bírni meg ne engedjük. Az ő felsége pártján lévőeknek mi is békét hagyjunk és semmi összeveszésre való alkalmatosságot ne adjunk.

24.) Ez is edictumban volt, hogy mikor az esászár pártján lévők vagy hatalommal avagy lopásokkal kárt tesznek, az tisztek kötelességek szerint az ő felsége pártjára irjanak az tiszteknek az szegénység mellett, az szegénységnek instantiájokra.

25.) Ez is erős edictum alatt volt kiadva, hogy az mi kegyelmes urunk pártján Kraszna és Szolnok vármegyékben quártélyozni a magyarországi hadakat meg ne engedjek, hanem elsőb intéssel, szép szóval tilalmazzam őket az quártélyozástul, az prádát pedig ez két vármegyékben felkótyavetyézni és általhordani meg ne engedjük, ha pedig különben nem, fegyverrel is ellene álljunk.

26.) Ez is edictumban volt kiadva, hogy senki az magyarországiakkal prádát nyerességet ne merészeljen venni sem Kraszna, Szolnok és Bihar vármegyékben, alioquin kemény büntetéseket elveszik. De Biharvármegyében híjában volt a tilalom, mivel a katonák ott voltak quártélyban az hatalmas nemzet engedelmebül.

27.) Ez is edictumban volt kiadva, hogy senki az kapitány hire nélkül idegennek szállást Somlyóban ne merészeljen adni.

28.) Ez is megvolt hagyva, hogy ha az katonaság megfogytokzik szénábül és abrakbül, tehát Szolnok és Kraszna vármegyebeli tisztek tartozzanak az praesidiumnak pénzekre administrálni az limitatio szerint; a hol pedig a katona szénát vött az falun pénzén, minthogy a katonának szekere és annyira való ereje az bevitelre nem volt, tartozott az szegény ember bevinni.

29.) Ez is az két vármegyére ki volt adva, hogy az két vármegyébül az tisztek háromszáz szekér fát szolgáltassanak

be a kapitány számára, másfél százat Krasznából; másfél százat Szolnok vármegyéből, noha az én előttem való kapitányoknak fát soha szakasztva nem adtanak, hanem a mennyit akart annyit hordatott szükségére.

30.) Ez is ki volt adva, porkolábnak bizonyos számú szekér fát, az német is strásákra körül belől bizonyos számú szekér fák rendeltettek az két vármegyéből, de mennyi, eszemben nem jut.

31.) Az csehi hadnagyok praesidiumjával edgyütt mindenekben az somlyai kapitánytól kellett dependálni.

32. Sebesvári és kolozsvári tisztekkel német és török híreknek dolgában az somlyai tisztnek correspondeálni kell.

33.) Ezt nagyságtok kegyelmetek, méltóságos tekinteti eleiben szükségesnek itilem terjeszteni az somlyai végháznak s abban lévő kapitánynak mind szemesnek kell lenni, s mind penig az kapitány mellé annyira való praesidiumot szükségesnek itilem tenni, hogy az váradi iszpaják oly felessen birnak Kraszna, Közép és Belső-Szolnok vármegyékben, hogy néha százan, e nyáron másfél százan is voltanak egyszer Somlyón, százhusz lovas lévén a praesidium, és ilyen jószágokban kijövő törökök kiterjedvén az katonai is, kioszolván velek, néha csak az két hadnagy marad otthon, üresen maradván az véghely. Nagyságtok kegyelmetek bölcsen megítélheti mi következhetik ez ilyen dologból.

Ehez tartozandó ez is, egyetlen egy taraczk vagy más oly hír adó s lövő szerszám nem lévén benne, ha katonáknál vagy onszolva a falukra vagy parancsolatból vagy magok dolgok tételére, ha mi rossz hír érkezik, mint végházban szokás, nem tudni mivel hirt adni ki mind az katonasságnak s mind a föld lakosinak, ez is legyen az nagyságtok s kegyelmetek bölcs itéletire, nem kicsiny rövidségére lévén ez is az végháznak etc.

1. Ez is ezekhez tartozandó dolog, az somlyai kapitánynak adatott instructiójában volt, hogy akárminemű latrot, ha ki(t el)akarták fogatni, vele Szolnok vármegyében is megfogatta, ha az viceispánnál előbb érte a latrot, a kapitány büntette meg, ha penig az viceispán érte előbb, tehát ugyan az

viceispán büntette, az ilyet osztán az kapitány nem büntethette, mivel meg volt már arról terhelve.

2. Kraszna vármegyében peniglen minden latrokat az kapitány büntettetett meg, és minden ember, nemes, paraszt, az kapitánytól (szo)kott pecsétet extrahálni és mindenféle adósságot, (tör)vénybeli marasztságot kapitányok erejével szoktanak megvenni, mivel az szolgabírák az hatalmas nemzet miatt, ne hogy executiót mernének tenni, kiváltképen Kraszna vármegyében, de még csak az vármegyére felvetett contributióra is kapitány uram erejével katonát adván az szolgabírák mellé, úgy szedtek ki mindenféle adót, posta pénzt s egyebet, sőt az nemes emberek is, az kik ott jószágot bírnak, oly félelemben vadnak az török miatt, hogy a legközelebb való jobbágyát is szófogadatlanság miatt nem meri megbüntetni, hanem ebben is kapitány erejével és parancsolatjával fogatja meg és úgy hajtja maga dolgára.

3.¹Az törökök dolgában peniglen, mind Kraszna, Szolnok vármegyékben az kapitányok szokták megbüntetni az paraszt rendet, de kiváltképen az olyanokat, az kik törökhöz vagy vádaskodni mentenek, vagy penig az törököknek adajokat be nem szokták vinni és szolgáltatni. etc.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelek. XVI. köt.*)

CLXXXVIII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes.

Spectabiles, Generosi, Egregii et Nobiles Agiles, fideles nobis dilecti, Salutem et gratiam nostram. Közönséges országunk dolgából lévén mostani kegyelmetekhez való írásunk : Parancsoljuk kegyelmesen és igen serio, valaki hadban szolgáló személy, mindenek indifferenter minden haladék nélkül felülvén táborostúl induljon kifelé, és az holott az több hadakot fogja érteni, oda sietni éjjel napal el ne mülassa kegyelmetek. Nec secus facturi. Datum in Civitate nostra Alba-Iulia. 19. Novembris 1674.

M. Apafi m. p.

Kivül : Spectabilibus, Generosis, Egregiis et Nobilibus, Capitaneo et Judici Regio Supremo, Vice Judicibusque Regiis, primoribus item potioribus, primipilis, peditibusque pixidariis, ac Universitati Dominorum Libertinorum Siculorum trium Sedium Siculicalium Sepsi, Kezdi et Orbaj. etc. Fidelibus nobis dilectis.

Eredetiye az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XIX. kötet.*)

CLXXXIX.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes.

Egregii et Nobiles Agiles fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram. Már hűségtek fűtiszte megindult parancsolatunkból az mellette lévő hadaival Szamos-Ujvár felé; Minek okáért kegyelmesen és igen serio parancsoljuk hűségteknek, ez commissionkat vevén mindgyárást költse fel azokat is mind együl egyig, lovast és gyalogost, valakik ő kegyelmétől elmaradtanak és székekben találatnak az szolgáló rendek közül, s mentest életekre, fejekre parancsolja meg nekik, hogy éjjel napal menjenek az több hadak után Szamos-Ujvár felé, és fűtisztekkel megegyezvén, legyenek a tevők, a mit ő kegyelmek fognak az haza javára és megmaradására parancsolni. Nec secus facturi. Datum in Civitate nostra Alba-Julia die 19. Novembris Anno 1674.

M. Apafi m. p.

Kivül : Egregiis et Nobilibus Vice Judicibus Regiis sedis Siculicalis Marus etc. Fidelibus Nobis dilectis.

Eredetiye az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört ered. lev. XIX. köt.*)

CXC.

Tekintetes nagyságos nemzetes főrendek, bizodalmas uraim, atyámfiai.

Öcsém Betlen Miklós uram nekem írt levelire tött választételemet nem kétlem eddig ő kegyelme elvévén, láthatva

abbúl is kegyelmetek, ily extremitások között is az én keresztyén indulatimat és minden jóra való készségeimet, és noha ezekre az váratlan gonoszokra kegyelmeztől érdemes nem voltam, igaz szolgálja, hive lévén kegyelmes urunknak és házámnak, mindazáltal ily keserves patientiáim között is csak tudhatnám mi az oka kegyelmetek fegyverkezésének és ily kegyetlen üldöztetésemnek, s micsoda czélt töltek fel ez zürzavaros dolognak tovább való continuatióban, annál inkább, ha csak az vérem ellen hadakoznak-é, könnyebb volna lel-kemnek; mert tudja azt az igaz bíró nagy Isten, hogy én soha erre okot kegyelmeteknek nem adtam; tudom, Isten bocsátotta reám kegyelmeztetést és hogy ő felségétől megérdemlem, de bezzeg kegyelmeztől nem. Ha pedig nincsen az én ártatlan vérem ellen eltökélt szándékok, hanem egyebet töltek fel, úgy is csak érthetném kegyelmetek akaratját, minden jóra és kegyelmeztetéssel való egyességre kész vagyok, illendő úton módokon megkivánom az én elégséges securitásomat, és ily keserves megbántódásimnak illendő orvoslását, kárainak refusióját. Ha hol pedig kegyelmetek ugyan csak az én ártatlan vérem után indult (kit nem örömet lihetnék), az extremitás embert nagyra kényszeríti. Istenért kérem, engemet is magokkal s az szegén hazával együtt ne vesszenek el, mert nagy számodást várhatnak magokra Isten s ez világ előtt. Mind ezekről Polik János uramék által bővebben izentem kegyelmeteknek, kérem legyen hitelek és bocsássák késedelem nélkül hozzám jó válaszszaal. Isten kegyelmeztetést vezérelje minden jóra. Kolozsvárt 20. Novembris 1674..

Kegyelmezteték minden illendő dolgokban köteles atyjokfia, szolgáljok

Bánfi Dienes m. p.

Kivül: Tekintetes nagyságos nemzeti erdélyi uraknak, kik most táborban egyben gyűltenek etc. nekem jóakaró uraimnak atyámfiai-nak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.)

CXCI.

Szolgálok uram kegyelmednek.

Én egy kémét küldöttem volt Szamos-Ujvárra, szinte most jött meg, azt hozta, hogy Bánffi mellé jön Szöcs János sok haddal s talpossal, és hogy ide Sz. Pálra igyekeznek; azt pedig Kornis uram is izente nekem, alig ha meg nem próbálnak, azért küldjön ismét egy postát Maros-Vásárhelyre, és siettesse az gyalogokat ide jünni Sz. Pálra, mert nekem 20 gyalogomnál több magamnak ninesen, az marosszékiek is annyin vannak; azért hogy hírtelen gyalázatot ne valljunk minnyájan, ne nehezteljen másodszor is parancsolni felőle kegyelmed. Feleségem küldött egy levelet a fejedelemasszonynak, mivel ő nagysága is irt volt, arra téssen választ, az Teleki uramnak szóló 2 levelemmel együtt küldje meg kegyelmed ő nagyságának; ne felejtse kegyelmetek Vesselényi Pál uramnak küldeni; talám már kegyelmed Fejérvár felé tart, minthogy Kornis uramék is oda nyomultak alá, Szamos-Ujváratt Bánfi maga számára eskette az praesidiumot, az pénzt nem kiméltette tőlök, ugy hallom, az fejedelem levele mikor oda ment, becsstelenséggel illették, ha igaz az kém beszéde. Isten jó egészségben éltesse kegyelmedet. Sz. Pál 23. Sz. András havának 1674.

Kegyelmednek kész szolgálja

Haller János m. p.

Kivül: Tekintetes, nemzetes Béldi Pál uramnak etc. kedves uram sógoromnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXCII.

Kötelesen szolgálok uram kegyelmednek etc.

Kegyelmed jam tandem, hogy kiérkezett örülöm, noha bizony előbb kell vala lenni, most pedig immár az mely karban az dolgok vannak, az sietés semmit sem használ, hanem

inkább árt. Tudhatja úgy hiszem kegyelmed, hogy B. D. még az elmúlt szombaton Tolnai Istvánt és Sárpakit az kolosvári két praedicatorot küldte hozzánk és urunkhoz, onnét tegnap lött válaszok, küldte azután a püspököt, kinek is ma lött válassza, küldte már most supplicatióval az országhoz Kende Gábort, Ispán Ferenczet, Rákóczi Ferenczet, kik is az éjjel Sárdon hálnak, holnap mennek bé Fejérvárra. Minden követségének summája ez: hogy ura s hazája ellen vétett volna annyit, hogy ez üldözést érdemelje, nem tudja, mindazáltal csak assecuráltassék, hogy törvénytelen úton nem bántják, kész kevesed magával az gyűlésbe jönni, és ott törvényt állani, kész másokat, ha kiknek vétett, megkövetni, kész tisztei, keresett jószági nélkül ellenni, csak az magáéban hagyják meg, egy szóval mindenre ígiri magát. Az fejedelemnek s Teleki uramnak írt volt, úgy hitte csak kegyelmed faciája az dolog, kívánt mindazáltal assecuratoriát az fejedelemtől; volt oly szándéka, fegyverrel is penetráljon az gyűlésbe, de a fejedelem assecuratoriát nem adott, hanem mind maga, mind aszszonyunk ő nagysága irván neki, csak azt intimálták, hogy az fegyvert tegye le; írt volt urunk az praesidiariusoknak is mind patenst, mind commissiot, melyeket is tegnap Ajtonba az hadai között elolvastak publice maga engedelmeiből, vissza is tért mingyárt Ajtonból, és azt mondotta, hogy ő ayal is megmutatja, hogy ura s hazája ellen nem rebellis, hogy ő az hadat elbocsátja az ország és fejedelem kezében, az várakat jó szívvvel resignálja. Kende Gábor ugyan azt mondja, hogy ő az maga és fogoly felesége gyermeki életét köti le, hogy B. D. nem fegyverkezik, csak két embert sem állit soha elé, hanem ha törvénnel prosequálják, törvényt áll, ha penig ugyan üldözik, elfut, elszalad, kiváltképen ha még hadak indulnak akár innét, akár kegyelmed keze alól feléje, bizonyoson elmegyen török közzé. Itt uram közönségesen igen félünk attól, hogy az sok aranyával elmegyen, és száz Zólyominál több kárt, több búsulást szerez; azért itt az a tetszés, melyet ma dél tájban irattunk meg Teleki uraméknak, hogy ő kegyelmek mingyárt irjanak Vesselényi uramnak, két azon conti-nentiájú levelet, hogy vigyáztasson reá minden úton, egyiket vigyék a Kalyánon ki Váradfelé; az másikat Kővár felé; irjanak Katona

Mihálynak is, noha ezelőtt is írtak, hogy ő is vigyáztasson úta-
ira, míg ezek a dispositiók az hálót jól meg vetik, addig trak-
tákkal, szép szókkal kell táplálni. Az Istenért uram, accom-
modálja kegyelmed is az dolgot, az hadakat Kolos vagy Sza-
mos-Újvár felé ne bocsássa, hanem ott széljel rendelje quar-
télyba kevesenként, hogy az szegénység mód nélkül ne romol-
jon; maga kegyelmed ötven hatvan lóval jöjjön erre, mert mi
is bé fogunk Fejérvárra menni; tractáljunk velle, vagy tör-
vényre revocáljuk, hiszen osztán ha túl az háló jól meglészen
vetve, jobb akkor neki turboklanunk; Istenért uram kegyel-
med ezt kövesse, jövőendőben is kegyelmed ne okoztassék, ha
török vagy német közé megyen, mert szép elméje vagyou,
pénze sok, bizony hosszas gondot adhat. Isten hozza uram ke-
gyelmedet jó egészségben. Enyed 23. Novembris 1674.

Kegyelmed köteles szolgálja öcsese

Bethlen Miklós m. p.

U. i. Az papoknak adott válasz csak az, valami az feje-
delem neki írt levelében vagyon.

Kivül: Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak etc. nekem jó
akará kedves uramnak bátyámnak.

Hátára jegyezve: (Béli kezével) 15. Novembris lévén estve az
koppáni felverése B. Dienesnek, az után való dolgok, levelek, intima-
tiók és ő nagyságok assecuratoriai in paribus.

Eredetije az erdélyi Muzeum. (*Gróf Kemény József Erdély tört. ered.
lev. XIX. kötet.*)

CXCIII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, mint ke-
gyelmes uramnak, Isten minden jovaival áldja s látogassa
nagyságodat szívesen kívánom.

Hogy nagyságodat, mint kegyelmes uramat eddiglen az
ide való állapotokról nem tudósítottam, oka hogy generalis
uram ő nagysága általhivatván az Tiszán, minthogy ottan
is szerte jártanak azon istentelen rebellisek, azoknak üldözé-
sekre mingyárt portára menvén, egynehány talpast, kik boro-
kat hajtottanak volna, fogtunk el, hármat generalis uram ő

nagysága felkaróztatott (másoknak példájokra) benne, egyike ugyan tiszt volt köztek, míg oda késtem peniglen innét is a Tiszán sok falukat az török rebellisekkel együtt holdoltatott meg, nem kevés rabokat is vittének el; kegyelmes uram, most egyszer az rebellisek Debreczenben gyülekeztek, úgy mint négy kapitányság alá, kik mind gyalogsággal együtt lehetnek harmadfél ezeren; az az híre bizonyosan, hogy quártélyban szállottanak volna, a kit lehetetlenség hogy megengedhessünk, minthogy onnét majd minden nap ki csatáznak ellenünk, de nem kevés károkat is tennének erre az pártra, ha ottan volnának. Mely dolognak megorvoslására generális uram ő nagysága is idegyűvén, debreczeni embereket hivatván, serio intimálta nekik generalis uram ő nagysága, hogy ottan azon istentelen rebelliseket ne tartsák quártélyban, hanem valamint valahogy kitudják; kire, az mint veszem eszemben, készek is lesznek debreczeniek, a mint ajánlották is magokat; egyébaránt generalis uram ő nagysága is megátolta erre az pártra való kereskedéseket s járásokat debreczenieknek, hogy ha ugyan ottan tartják őket; el fog válni azért a dolog nem sokára, kiről nagyságodat is tudósítani él nem mulatom. Az mi az erdélyiek dolgát illeti egyebet nagyságodnak nem írhatok, hanem Bánffi Dienes uram és Kende Gábor uramék keresztelőben lévén, Béldi Pál uram reájok ütvén, feles székelységgel feleségét s gyermekit és egyéb jóvait is elnyerték, maga Bánffi uram Kende Gáborral Szamosújvárba szaladott, Ispány Ferenczet, úgy hozták hírül, hogy elfogták volna; Béldi Pál uram penig Szamos-Újvárat megszállotta székelyekkel együtt, egyik része az uraknak Bánffi Dienes uram mellé állottanak, másika peniglen Béldi Pál uram mellé; azt is hirdetik, hogy az törököt várná segítségére mennie Béldi Pál uram. Mi kegyelmes uram rettenetes nagy bajban együtt Smitk urammal ő kegyelmével vagyunk, mivel majd minden nap az ellenség rajtunk csiripol; én ugyan együtt generalis urammal siettem ide, hogy minden alkalmatlanságokat megorvosolhassunk, egyáltalán fogva meg is kell orvosolnunk, mert másképen nem is lehet, hogy Debreczenben az rebellisek ne legyenek. Tovább ha mi ilyes állapotok interveniálnak, nagyságodat tudósítani el nem mulatom.

Kivánván Isten sokáig kedves jó egészségben éltesse nagyságodat. Datum Rác-Beszermény die 25. Novembris 1674.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Barkóczy István m. p.

P. S. Mikor szinte ezen leveletem végeztem volna, hozák hírül, hogy szegény hatházi emberek élésért nyolcz szekérrel menvén, az rebellisek mind marhástól emberestől elhajtották, egyáltalán fogva csak ki kell ezeket tudnunk Debreczenbül, mert másképen sok alkalmatlanságokat és károkat követnek erre az pártra; azért csak jobb általesnünk egyszerűs mind a dolgon, minthogy mostanában együtt is vagyunk, noha elég nyomorúsággal mind magok katonáim, mind lovok, abrak fogyatkozása miá vadnak, nekünk is csak el kell követnünk, hogy az debreczeni embert, mint az ellenséget fogjuk s egyéb javait prédáljuk, mert másképen napról napra több károkat s egyéb alkalmatlanságokat azon istentelen rebellisek követnek; eddig is kegyelmes uram sanyargatnunk kellett volna az török jobbagyit, minthogy penig Debreczent székhelylyé csinálták, az debreczeni embert kelletik fognunk, sanyargatnunk, azon istentelen rebelliseket penig mindenütt üldöznünk, így úgy gondolom megszűnik és az török is orvosolni fogja. Továbbá kegyelmes uram az én tetszésem szerént és ítéletem szerént, kegyelmes uramnak ő felségének szükséges volna vagy egy regiment vitézlő rendet ide küldeni, úgy hogy mind itten, s mind túl az Tiszán s mind peniglen Szathmár felé eleget tehetnénk, mivel bizonyára majd megfagyván az vizek, nem kevés kárt mindenfelé tesznek, a minthogy erősen is fogtak most egyszer ellenünk; minap is az nagy-bányaiakat felvervén s egyéb kalmárokat is, bizony Bereg és Ugocsa vármegyét épen Munkácsig elpusztítják, minthogy gyarló erővel vadnak Szatmárt az horvát vitézek.

Kívül: Illustrissimo Reverendissimo Domino Domino Thomae Pálffij ab Erdöd Episcopo Nitriensi, Comitatus ejusdem Supremo Comiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis intimo Consiliario ac per Regnum Hungariae Aulae Cancellario etc. Domino Domino mihi gratiosissimo Viennae.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX, köt.)

CXCIV.

Adjon Isten kegyelmednek jó egészséget.

Kegyelmed lévelét ott forgó dolgokról való tudósításával együtt kegyelmesen vettük; nekünk úgy tetszik, igen jó leszen Szamos-Újvárbán vinni. Azért kegyelmed Kornis uramat Bánffi uram mellé rendelvén, igen jó gondviselés alatt küldje Szamos-Újvárra s ott is igen jó dispositióval hagyassa kegyelmed. Im parancsoltunk serio az praesidiumnak is, függenek az kegyelmetek dispositiójától s alkalmaztassák ahoz is magokat. Kornis uramat ő kegyelmét ugyan ott kellene hagyni mellette, egyéb dispositója is kegyelmeteknek mig Isten kegyelmeteket alá hozza, nekünk tetszik. Azért kegyelmed édes bátyám uram az végeket hagyja igen jó dispositióival, valami búsulás bennünköt s az hazát árról az részről ne kövessen. Kiváltképen az hódoltságot igyekezzen kegyelmed oly karban hagyni, ez mostani búsulásban meg ne futamodjanak, vagy az török miatt károk s pusztítások ne esék. Kegyelmed pedig mindeneket jó dispositióban hagyván, siessen alá jönni, láthassunk előttünk álló dolgainkhoz. Éltesse az Isten kegyelmedet jó egészségben. Datum in Civitate nostra Alba Julia die 28. Novembr. 1674.

Kegyelmednek minden jót kíván

Apafi Mihály m. p.

Kivül: Meghitt becsületes tanácsur hívünknek, tekéntetes nemzetes Béli Pál uramnak; kedves bátyáknak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.*)

CXCIV.

Excellentissime ac Generosissime Domine Domine ac Patrone mihi semper colendissime.

Doleo, quod litterae Suae Excellentiae non pervenerunt ad meas manus, cum aduc in Somlyó fui, quia omnia secundum jussa Suae Excellentiae perficiem, ideo humillime rogo ignos-

cere dignetur. Equos mecum tuli et dixi, quod mihi donavit, feram mecum in Bethlen et ubi jubebit mittam. Vinum non tuli mecum, quia nescio aduc Excellentiae Celsitudinis Suae voluntatem, et si scribet, statim mittam pro illo, quia non est in Arce, sed in Pago, solum modo scribat unam litteram in Zilla at vel Betlenio, vel ubi Sua Excellentia jubebit, ferant. Duos Canes venatios quoque in rationem Suae Excellentiae erant, sed unus in Arce relinqui, quia habuit in una pede vulnus. Presidiari Germani in Somlio cum discesserim, magnam exclamationem fecerunt contra suum officialem, et ego dixi quod habeant patientiam, quia Sua Excellentia post Comitias ibit ibi, et omnia in meliori statu rediget; ego hodie discedam Bethlen versus, nescio si ibi inveniam instructionem vel non, ideo Sua Excellentia si aduc non misit. scribat mihi, quid debeo facere; et quia iems modo incipit, ego mittam meos famulos et equos in Sede Bistriciensem; quatuor dragones accepi quoque penes me, ut illos possim, si postulabit occassio, et ubi erit necesse, mittere; interim Sua Excellentia jubeat, quod si non placebit, remittam. Tantum rogo Suam Excellentiam pro unam concessionem principis ad Bistriciales. A Magnifico Vesselini aduc responsum non venerat, et tres . . . . . misi, scio quod eri vel hodie pervenient in Somlio, et per postam inde mittent. In Somlio quedam magnus turba ibi fuit et de negotio Pampei informavi, et ille dixit, quod bene fecit Regnum, et quod statim quod pervenerit Varadino curabit ut Pasia scribat ad Viserium, quia aliter erant informati, pro nunc non ero longior, nisi Excellentiae Generositatatis Suae humillime osculo manus, commendans me suae protectioni. Datum Claudiopoli die 4. Decembris Anno 1674.

Excellentiae Generositati Suae Devotissimus et Obligatissimus servitor

Franciscus Bialis m. p.

P. S. Maximas gratias ago Suae Excellentiae, quod meum filium hic non relinquit, et rogo humillime apud quem placuerit . . . . . recomendet, sed rogo ne ut statim dimittat, donec Aulicos mores non ediscat, quod remanebo perpetue Obligatissimus. Ille Zombori, quem captivum misi, non dimittatur, quia

omicida est, et ita intellexi, quod post illum venient, quia quendam divitis unicus filius absque causa occidit.

Kivül : Excellentissimo ac Generosissimo Domino Domino Paulo Béli (cum Pleno Titulo) Domino ac Patrono mihi semper Collendissimo. Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XIX. kötet.)

CXCVI.

Mi az hatalmas és győzhetetlen török császárnak vég Várad várának és ahoz való vég házainak s azokban lévő hadainak fügondja viselője, az tekintetes és nagyságos vezér Szelektár Mehemet passa.

(Tugra.)

Hozzám illendő szomszédságos barátságomat ajánljom kegyelmednek, mint szomszéd jóakarómnak, Istentől minden jókat kívánok kegyelmednek.

Az kegyelmed levelét meghozák, írását megértettem; bizony dolog hogy valóban sokára halada az adónak szedetése, mert már az másik is elő jön, az adószedők is sok ideje már, hogy oda kö tekeregnek; azért kegyelmed parancsolon, hogy hová hamarébb szedjék fel az adót, igaz hogy igen sokára halasztá kegyelmetek ennek szedését, de megláta kegyelmed, hogy mind kegyelmed megnukszik s mind az szegénység, azért én addig az szomszédságban minden jóval s jóakarattal voltam volna, de közöttünk rosz izgága emberek voltak, s nem akarták, hogy egymással jó barátságosok legyünk; azért ennek utána nem csak itt létemben, de még másutt is egymásnak jóakarattal legyünk, azonban itten is az szomszédságban szépen éljenek az zaim s espaijának is kegyelmed parancsolon, hogy az mivel az szegénység tartozik, ne halogassák, fizessék be, hogy egymás között az sok veszekeedés keljen fel, az jó szomszédság, az barátság megmaradjon, az jobb az. Ezzel Isten kegyelmeddel. Ex Varad die 9. Decembris Anno 1674.

Kivül : Az tekintetes és nagyságos Apafi Mihály Erdélországnak méltóságos fejedelmének, Magyarországnak egy részének urának,

Székeleknek Espánárak, nekem szomszéd vitéz jóakarómnak adassék hamarsággal.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXCVII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom uram kegyelmednek, mint uramnak. Isten minden üdvességes, szent áldásával megáldja kegyelmedet együtt szerelmesivel, szüüből kívánom.

Nem türhetem uram, hogy kegyelmedet ezen alkalmatossággal levelem által meg ne látogassam, kívánom Istentől, hogy ez levelem találja kegyelmedet jó szerencsés órában. Azonban uram én most kegyelmednek az ide bé való állapotok vagy hírek felől semmit nem írok, mivel tudván azt, hogy főkövet uram kegyelmedet mindenekről voltaképen tudósítja; ennek utána uram én is, ha mit érthetek, kegyelmedet felőle tudósítani el nem múlatom; hanem uram kelleték nekem kegyelmednek az magam boldogtalanságomról írnom, mind az ide bé való állapotokra nézve s mind pedig az oda baza valóra, melyeknek némely részéről főkövet uram is bizonyoságot tehet; melyre nézve uram én igen igen alázatosan könyörgök kegyelmednek mint uramnak, sőt ugyan az élő Istenre is kénszeritem kegyelmedet, mint uramat az maga s kedves házas társa és szerelmes gyermekik, jó szerencséjért, hogy törekdjék kegyelmed urunk ő nagysága előtt mellettem, hogy az én kapitiaságom változzék meg, tekéntvén ő nagysága az Istent és az én boldogtalanságomat. Az oka pedig uram kívánságomnak ez, hogy mivel az urat Bánfi Dienes uramat ballom minémű dologban avatta magát, hogy ha úgy vagyon az uram és országom ellen, hát sokat gondolkodtam magamban s azt is hittettem el magammal, hogy ő nagysága engemet ide nem az uram és országunknak jóvára, hanem tulajdon csak az maga privatumának elé való mozdításáért jóvállotta urunknak ő nagyságának az én ide való jöveletemet, tudván azt akár boldogul folyjon ő nagyságának a szerencse s akár boldogtalanul, de én minderkor félhetek ő nagyságától, mivel feleségem és gyermekim s lakó helyem s mind jószágom olyan keze ügyi-

ben vagyok, hogy ha országunkon kívül az német császár pártján lagnék is, de onnat is ezután is akár mikor porrá tehetne; noha bizony ő nagysága én nekem ezen az világon semmit olyat nem jelentett, melyből valamit eszemben vehettem volna; az házam is uram az országnak az túlsó széliben vagyok, az jószágom pedig oda által az hódoltságon az veszedelemnek közepin vagyok; kihez képest uram félek attól, hogyha az az hír igaz, az az úr el talál szaladni, hát egyfelől az urunk ő nagysága s országunk parancsolatja jöven hozzá s másfelől az ellen más ellenkező jöhet, melynek is kedvét nem tölthetem uram s országom ellen, és így porrá teheti minden ott-hon való alkalmatosságomat. Azért uram kérem mint uramat kegyelmedet, az Istenért is, legyen jóakarattal mellettem, hogy ez az nagy tributatiós kísértet engemet ne találjon, és hogy az nagyságtok s kegyelmek szíve is csendesebben megnyughassék, hát elégedjék meg fél esztendeig itt való nyomorúságommal s küldene más becsületes hazafiát ide, az kinek lakása nem lehetne olyan keze ügyibe, mint én nekem. Hiszem uram ez nem esik sem az urunk ő nagysága méltósága ellen, sem országunk kárára, sőt jóvára, hanem uram inkább én nekem esik küssebségemre, de én azzal nem gondolok; egyéb aránt uram, én otthon is az urammal s országommal akarok egyet érteni, csakhogy az veszedelemnek közepiben lakván, provideálhatnék nyavalyás, beteges feleségem és apró nevetlen gyermekim felől is, mivel Isten után ezen világon ki gondjokat viselje nincsen; mert az az úr fogadta vala, hogy protectiója alá veszi őket, de immár az mint látom, talán ugyan az által lészen romlások, hogy ha eddig nem lett is. Hogyha kegyelmed Isten után jót nem téssen vélem, az mely kegyelmed ezaránt való jó cselekedetiért, ha mi jót cselekeszik velem, kívánom, hogy Isten kegyelmedet tegye boldoggá s jó szerencsésé minden dolgaiban, kegyelmed is uram nekem parancsolván, vékony tehetségem szerént szolgálui s kedveskedni s életem fogytáig igyekezem, el nem mulatom. Ezek után adja Isten írásom találja kegyelmedet jó szerencsés órában. Datum ex Drinápoly Anno 1674. die 16. Decembris. Kegyelmednek alázatos legküsebbik szolgálja alázatosan szolgál míg él

Daczó György m. p.

P. S. En uram bizony másnak senkinek is ezen nyavalyám felől nem irtam kegyelmeden kívül, hanem kegyelmednek irtam igen igen nagy bizodalmason, hogy Isten után tegyen jót velem, azonban noha olyant semmit nem irtam, de még is meg szolgálom kegyelmednek, legyen magában kegyelmedben; magától is szolgálhat kegyelmed ebben Isten után, ha akar; azonban az kegyelmed eről való tudósítását alázatosan elvárom.

Kivül: Az méltóságos urnak tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak (P. Titulo) nekem mint uramnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XIX. köt.*)

CXCVIII.

1. A török nemzettel az jó békességet mind maga a kapitány megtartsa s mind pengig alatta valóival megtartassa, semminemű okot nem adván a veszekedésre valami újítással, hanem az eddig való jó rendet megtartsa és tartassa, a meny nyiben lehet, haza veszedelme nélkül; a mi keménykedést az szükséghez képest elkövethet, azt hátra ne hadja.

2. Az hódoltságon levő Kraszna és Közép-Szolnokvármegyékben lévő falukon a császár adóját a régi szokott usus szerént felszedessen, mikor a császár adószedői kijönnek; de felnevelni az harácsot, mely császár adójának mondatik, ne engedje a mi kegyelmes urunk ő nagysága s bölcs tanácsi hírek nélkül. Az adószedő törököket magokban széljel járni ne engedje, hanem katonákat adjon melléjek, azokkal együtt végezzék dolgokat mentől hamarébb. Az Szamoson túl és Mezesen innen pengig jönni és menni ne engedje, ha pedig vakmerőképen ugyan csak által akarnának menni, Kővárba és Kolozsvárra idején hirt adjon, hogy azok is vigyázásban legyenek, hanem vagy Sibóra vagy Zilajra vagy Udvarhelyre hivassák által a szegénységet és ott conveniáljon a török.

3. Az szpajiáknak, az mint az kolozsvári végezés előtt is volt, az hol dézmával nem tartoztak, dézmát ne hadjon venni, hanem az adót a miben a szegénységgel megalkudt a

török urak, azt nem csak felszedni engedje, hanem segítséggel legyen maga is annak felszedésében. A török urának szidni, verni, annál inkább rabul elvinni meg ne engedje, hanem maga megfogja az olyan szófogadatlan paraszt embert, és megfizettessen vele, valamiben alkuvások volt.

4. Voltak olyan faluk, az hol dézmával tartoztanak Krasznavármegyében, Szolnokban is némely helyen, az kiket mind ez napig is fel nem szabadíthattak, hanem mind most s mind azelőtt is dézmát adtanak. Az ilyen helyeken eleitől fogva másfél forintot vettenek füst pénzt, némely falukból heten szeresek jártanak bé földes urakhoz Váradra, az ilyen dézmás falukból.

5. Mivelhogy az váradi török sok újabb újabb dolgot s tereh viselést fog megkivánni a szegénységtől, a mint hogy eddig is elkövette, igen reá vigyázzon a kapitány, hogy szokatlan és újabb újabb executióktól s tereh viselésektől a szegénységet megoltalmazni igyekezze mind írásával s mind egyéb illendő úton, módokon.

6. Szathmárra, Ecsedbe, Károlyban, Béltekbe semmi-nemü élést és marhát az erdélyi ditióból ne merészeljen feje vesztése alatt kivinni, hajtani és szállítani, azért hogy ez iránt is a somlyai praesidium meg ne fogyaikozzék; Bányára való meneteltől peniglen az szegénységet az somlyai kapitány ne tilalmazza, hogy a szegénység is ez iránt az adónak megszerzésére alkalmasabb lehessen.

7. Mind az erdélyiek, annál inkább az magyarországiak, akár mi rendben s állapotban legyenek, tartozzanak az mi kegyelmes urunktól ő nagyságától kimenő útjokban salus conductust extrahálni s Kolozsvárra az kapitányhoz betérni s levelét exhibeálván, salus conductussát exhibitáztatni, avagy újabb levelet extrahálni, kivel Somlyóra tartozzék a kapitányhoz betérni, s ott is ut supra az kolozsvári mód szerint magát justificálja tovább való útjának követésire; hasonlóképen a kik Magyarország felől akármelyik útról Erdély felé akarnának bérjönni, akármi rendbeliek, magyarországi vagy erdélyi lakosok legyenek, tartozzanak betérni Somlyóra a kapitányhoz, s igaz útjokról megexamináltatván, accurate vegyenek (igaz járatbelieknek lenni comperiáltatván) úti levelet, és Kolozsvár

felé jöven az ott való kapitányhoz, ott is vegyenek levelet, kivel tovább való igaz útjokat continuálhassák. Álljon pedig az kapitányok discretiójában, az kik mellé szük(ségesnek) ítélkik, adjanak kísérőket, kik az mi kegyelmes (urunkhoz ő nagy)ságához kísérjék az olyan személyeket. Ne . . . . semmi szín alatt a magok hasznát a kapitányok.

8. Követek, épületek, hozzá menendő levelek dolgáról, excursiókról, váltálásokról, kapuk bétételekről s kinyitásokról, és ehez hasonló dolgokról az kolozsvári instructióból és az oda menendő commissarius uraktól tanuságot vehet. A vigiliákat pedig minden étszaka maga megczirkálja szorgalmatosan.

9. Mind ezekből kitetszik, hogy ha két directio alá rendeltetik az az véghely és tartomány, periclitatióban forog, hanem gondoltatnék oly becsületes hazafia Somlyóban kapitányságra, a ki az ő illendő discretiójával tudná ügy igazgatni az dolgokat, hogy mind az nemesi szabadságra azoknak részekről s mind az egyéb rendeknek és dolgoknak folytatásával ne ellenkezés, hanem egyesség lehessen az emberek között; hogy annak az helynek, tartománynak és az hazának megmaradására lehessen. Mert ha csak egy példát kell is elé hozni, találkozáván valami pribék is nemes ember, ha az ispány és nem a kapitány büntetné meg, nem lakhatnék künn, hanem ha a várban költenék bé.

Hátára jegyezve: A. 1674. die 21. Decembris. Instructiones ab Universis statibus et ordinibus Regni de Confiniis conclusae.

Albae Juliae.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XIX. kötet.)

CXCIX

Mű az hatalmas és győzhetetlen török császáruk vég Várad várának és ahoz való végházainak s azokban lévő hadainak főgondja viselője, az tekéntetes és nagyságos vezér Sziliktár Memhet passa.

Hozzám illendő szomszédságos barátságomat ajánlom,

Istentől minden jókat kívánok kegyelmeteknek, Istentől kívánom ez levelem találja jó egészségben kegyelmedet, az új tisztí légyen szerencsés kegyelmednek, s adja Isten ez szomszédságban hatalmas császár hűveivel jól élhessen kegyelmed. Továbbá akarám kegyelmedet ez levelemmel látogatnom s egyszersmind ilyen dolog felől írnom, hogy vagyon esztendeje több is, hogy ez levelem vivő hatalmas császárunk szolgálai, eszpaiái az faluból semmit sem vettek, minden adajok oda vagyon; tudja azt is kegyelmed, hogy az eszpaiáknak soldjok nincsen, abból kell élniek; im azért nyavalyásokat kibocsátottam az falujokban, hogy kiki szokott summáját, vaját, s egyebet az mit a szegénység szokott adni az földes urának, azért kegyelmednek is hírré akartam tenni, hogy ez levelem megadó becsületes eszpaiákat ugyan magam ugyan, volt bektas (igy) mostan tettem eszpaiá, ismérje s hadja az én híremmel járni és hatalmas császárunk igaz hívének lenni, ne is szánja nékiek jóakarattal lenni, jó szívvél látni, mert ugyan az eszpaiák s zaimok hatalmas császárunknak közelebb való hűvei s nem is árt, hogy a szomszédban ismerkedjék, s barátkozzék vélek, mert ugyan azok az nemesek; de nem kívánom, hogy úgy barátkozzék, mint Bánfi, hanem szomszéd barátságos jóakarattal, hogy mikor a szomszédságban egymást látjátok, ne úgy lássa egyitek az másikat, hanem úgy mint hatalmas császár hívét, egy úrnak szolgálait úgy lássátok egymást. Azért akarám kegyelmednek érteséie adnom, hogy még is híre legyen benne, noha a nélkül is hatalmas császár nékiek adta azokat az falukat, de a jó szomszédság így kívánja s én is azt akarom követni, kérem is nagyságodat, hogy ez levelem megadó embereimnek, ha valamelyik vakmerőlködnék, mentül hamarébb dolgokat végezvén, jüjjenek vissza, én is a szomszédságban kedveskedni el nem mulatom. Ezzel Isten veled. Ex Várad die 5. Januarii Anno 1675.

Pariatae per nos Mathiam Vasvári m. p.
et Stephanum Nyirő m. p.

Cancellariae suae Celsitudinis Principalis majoris et Aulicae scribas et juratos Notarios sine augmento, diminutione variationeque aliquali.

Kivül: Az tekintetes és nemzetes Rédei Ferencz uramnak Ko-

lozsvárának főkapitányának, nekem szomszéd vitéz úr jóakarómnak adassék hamarsággal.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.)

CC.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram, Isten nagyságotat minden dolgaiban boldogítsa szíbul kívánom.

Kegyelmes uram nagyságod két rendbeli parancsolatját alázatosan vöttem, az elsőt szinte ide jövő utamban, és hogy mingyárt nagyságodnak választ nem tehettem, arrúl alázatosan követem s az másik parancsolatját nagyságodnak már itt lételemben vöttem; az mi az váradi basa követségét illeti kegyelmes uram igaz dolog, nekem is izent, hogy elküldött nagyságodhoz, s mondotta is, szálljunk az ide való várme-gyékre, de mi megizentük neki, nekünk abban módunk nin-csen; még most az hadak Debreczenben vadnak, de kegyel-mes uram valamiben lehet nagyságod parancsolatjához al-kalmaztatom magamat. Bizony dolog kegyelmes uram, nekem is káros volna akár mi formában való ennél is nagyobb bi-ro-dalma a töröknek, váradi vitézeknek, az mi pedig első leve-lében való méltóságos parancsolatját s hivatalját illeti nagy-ságodnak, tudnám kegyelmes uram kötelességemet, de látja Isten, annyi bajom és búsulásom vagyon, kiváltképen ez bi-zonytalau quartély végett, bogy ki nem tudom írni; hogy azért most nagyságod udvarlására nem mehetek, arrúl aláza-tosan követem s kérem ne nehezteljen; én nagyságodnak va-lamint sokszor megírtam s alázatosan mondtam, bizony míg Isten éltet, maradok alázatos igaz szolgája

Vesselényi Pál m. p.

Ex Hadad 13. Januarii 1675.

U. i. Én kegyelmes uram azt sem tudom, mely órában ismét ki kell sietnem, melyről nagyságodat akkor is alázato-son tudósítani el nem mulatom.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának ne-kem kegyelmes urannak adassék.

Eredetije az Erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.)

CCI.

Mint urunknak kegyelmednek ajánljuk szolgálatunkot. Isten ez új esztendőnek minden részeit kegyelmednek uram megáldja s engedjen többeket is sokakat érni s el is telteni.

Az mennyire uram mind magunk elmúlhatatlan dolgoeskáink, mind az útnak keménysége s az szoros alkalmatosság is engedték, jobban siettünk, az minthogy az este későn ide is érkezénk urunk Istenünk kegyelméből. Tegnapelőtt késő estve jövőn uram Gyéresre, onnan tegnap reggel mikor indultunk volna, érkezének két törökök, melyek az Hunyadra jött törökök közül jöttek volt Kolozsvárra; ott Kún István uramat nem tanálván, az ott való hadnagy Budai ő kegyelme után Gyulatelkére küldötte, Kún István uram ismét küldötte Gyéresre, mind az ide való sietésünk miatt s minthogy csak ketten voltunk, örömet magunktól meg nem akartuk hallgatni, s nem is akarnók, de senki jövetelit az deputatusok közül nem is hallhatjuk; az estve későn Haller Pál uram, hogy bement Kolozsvára, és ha szintén ma bementünk volna is, csak ugyan ő kegyelmével szaporodtunk volna; az Istennek szent napját is megrontani nem akarnók. Gerőffi uram levele pedig ma érkezvén, az mint maga is írja, kegyelmedet uram mindenekről bővebben tudósította. Kérjük uram kegyelmedet, maga tetszéséről tudósítson, az mi kegyelmes urunkot ő nagyságát is mingyárt tudósítjuk uram, csak me-hessünk jól végére szándékjoknak, akaratjoknak; kire nézve talám az levelet el is fogjuk uram ma is venni ezektől az rosz két törököktől, ha ide érkeznek ma, mivel emberek legyenek vélek, ugy hadtuk volt, ma ide jöjjenek, de még azok sem érkezének. Mű uram ebben látunk gondolkodásra való nagy materiát, ha jobb-é ugyan nekünk contractushoz ragaszkodnunk, de azt sem találhatjuk, azonban arra miképen vehessük erővel, ha nem akarják. Ha pedig az mellől elszalasztjuk, az szüntelen vélek való czivódás és abból származandó szüntelen panaszolás jönnek ki, eddig való minden dolgokat az törökök tulajdonították szegény Bánffy uramnak, ezután pedig kiket fognak vádolni, Isten tudja. Isten azt adván uram ér-

nünk, reggel siettünk menni, és az mire Isten segít, igyekeztünk, s kegyelmedet is mindenekről tudósítjuk. Isten kegyelmedet uram jó egészségben éltesse. 13. Januarii 1675.

Kegyelmed szolgálai

Kapi György m- p.

P. S. Az commissiók uram úgy mentenek volt ki, hogy ad 14. gyűljenek Kolozsvárra, úgy hisszük arra is várakoznak.

Én uram, hogy hétfőn Vesszősre elértem; kedden délbe érkeztem Küküllővárra, ott is feles dolgaim lévén házamnál. Szeredán estére későn . . . . . apám uramhoz, ott feles sok dolgaim lévén ő kegyelmével, onnét az mint lehetett, sieték, eddig ezért, hogy kiedet nem tudósíthatám, ezután már gyakrabban; én eddig ulvarhoz sem írtam, bizony Isten félek az urunk elméjében valami scrupulust ne csináljanak ezek az törökök infestatiói, mindazáltal Isten bevivén, az mi jobbat feltanálunk, elkö vessük, kiedet is mingyárt tudósítom.

P. S. Ketzeli Gergely állapotjáról örömet venném uram kegyelmed jó tetszésit, mivel csak az minap marasztotta meg az vármegye míg nem convincáltatik, félek az vármegye pártját fogja, magok példájoktól féltem, hogy esztendejek eltelése előtt ki ne vessék az viceispánt vármegye consensusa nélkül, arról uram az instructio közé kellett volna valamit inserálni.

Kívül: Tekintetes nemzetes Béldi Pál urunknak etc. (titulus) bizodalmas urunknak ő kegyelmének.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben. XX kötet.*)

CCII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis ac Generose fidelis nobis syncere dilecte salutem et gratiam nostram! kegyelmed levelét vettük; mit ír-

jon az oda kiki való állapotokról megértettük. Bizony dolog nem jól esett, hogy Kún István uram időnek előtte elment onnét, és ilyen állapotjában az hazának egy kevés ideig azon helyben nem szolgálhatott, holott való szolgálatja majd mondani csak heveréssel ment volna inkább végben, nem valami oly súlyos fáradsággal, melyet végben nem vihetett volna. Bene merita personának tartja magát, de ha csak ily kicsiny dolgában is nem akar urának s országának itt benn az országban szolgálni, hogy bizhatnánk hát valami oly kiváltképen való súlyos dolgokat ő kegyelmére, melyet nem ez hazában benn, hanem kívül más idegen országokban, sok nyughatatlansággal, teste törődésével és nagy félelemmel kellenék végben vinni, de ez maradjon ebben. Az mi a Váradról bejött törököknek dolgát illeti, az aránt való kegyelmed censurája minekünk mindenekben tetszik. Hogy Gyerőffi uram azokat az dolgokat elkövette, igen jól lett. Ugy hiszszük az commissarius urak már Kolozsvárott együtt vannak. Isten kegyelmedet is ő kegyelmekkel egytűvé vivén, mindenekben értsen egyet ő kegyelmekkel, és valamit az haza közönséges jóvára s megmaradására feltalálhat jobbat, kövesse el kegyelmeitek. Ha penig kegyelmed ő kegyelmekkel szemben nem lehet, értesse leve(le) által való tudósításával ő kegyelmeiket, és intézze úgy a dolgokat, hogy az végbeli eddig ususban lévő állapotok tartassanak meg és más ártalmasb dolgok beljebb ne hatalmazzanak. Irattunk ezen dologról az commissarius uraknak is. Eidem de reliquo gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Ebesfalva, die 15. Januarii A. 1675.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili ac Generoso Paulo Béli de Uzon Consiliario nostro intimo, Comitatus Szolnok interioris Comiti Supremo, Trium Sedium Siculicalium Sepsí, Kézdi et Orbai Judici Regio Supremo ac exercituum Regni Generali etc. Fideli nobis syncere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCIII.

Nemzetes Gabós Gábor és Polyik János uraméknak az végbeli dolgoknak eligazítására, deputatus úri és főrendektől adatott instructio, az mostani Hunyadra kijött török vitézekhez.

1. Ő kegyelmek szorgalmasan menjenek végére az török vitézektől, mi végre jöttek ki, és vagyon-é instructiójok valami tractára, és azok közül kik az contractust csinálták, vagyon-é köztük? s ahoz akarják-e magokat az elmaradt adó felszedésében alkalmaztatni?

2. Ha az tractára authoritások vagyon, az főtörökök közül, maradjanak ott egy néhányan, az többi visszamenvén, az urak is készek innét oda menni, és ott együtt vélek minden jót végezni.

3. Nem lévén semmi authoritások az tractára, azon kell lenni, menjenek vissza, és ha mi megbántódások vagyon, az deputatus urak egyet értvén az váradi passával, eligazítják.

4. Ebben peniglen az vélek való beszélgetésben el kell távoztatni, haragra semmi okot ő kegyelmeknek ne adjanak, sőt inkább legyenek azon, hogy haza menvén, onnét is bizonyos főrendek tractára kijöjjenek Somlyóra és az erdélyi urakkal minden jót végezzenek.

Datum Claudiopoli die 16. Januarii A. 1675.

Az méltóságos fejedelem-
től és az nemes országtól
az végbeli tiszteknek béál-
lítására és egyéb akadá-
lyos dolgoknak eligazítá-
sára deputatus uri és
főrendek.

Hátára jegyezve : Kabos Gábor és Polyik János uramék instructiojoknak párja 16. Jan. A. 1675.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. cred lev. XX. köt.)

CCIV.

Mint uramnak ajánlom uram kegyelmednek köteles szolgálatomat. Isten kegyelmedet uram kívánsági szerént való jókkal szerencsésen megáldja.

Noha uram kegyelmednek erről való izenetit sem írását nem vettem, mindazáltal tudván Teleki Mihálynak is kegyelmedhez való kötelességit, s emlékezvén arról is, hogy kegyelmed uram Fejérváratt említette vala, akarám uram kegyelmedet állapotjáról tudósítani. Az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes parancsolatját nekünk fő és vicetiszteknek hozván uram, hogy kezesség alatt ki bocsássuk; csak mostan elmúlt rettentő nagy példára nézve, hogy törvényen való uralkodással ne vádoltassunk, mind pedig lelkünk ismeretire nézve, hogy olyan nagy véték csak úgy ne múlték, Mikola urammal ő kegyelmével együtt uram tetszék értelmeket vegyük mind deputatus uraknak, főrendeknek ő kegyelmeknek, s mind az nemes vármegyének értékre adjuk, de senkinek uram elbocsáttatása nem tetszék, sőt az actornak olyan sok kényszerítési, protestatiói ellen ha elbocsáttatjuk, az ország törvényi ellen cselekeszünk, melyről uram Dániel István uram is bizonytságot tehet kegyelmed előtt. Melyre nézve uram mind magam sok ízben sok szókkal intetem azt az hitván Razmant, s mind pedig sok böcsületes embereket reá kértem és ijesztettem, mind hogy eleresztetem s mind pedig, hogy ha ország eleiben kél, minthogy az nélkül ez meg sem lehet, forogván is már az ország előtt s válasza is olyan lévén a mi kegyelmes urunktól ő nagyságától, el nem kerül, valamivel Telekit büntetik, ötet is azzal, és mivel az ország előtt arra is ment, hogy halálára nem ügyekezék, abban módja sem lészen, hogy megülethesse, sőt az vármegye és deputatus urak abban való tetszéseket is meg nem mondtam, hogy elbocsáttását nem jovalják, de semmi egyezésre nem akart menni, hanem utoljára kére uram arra, adjunk gondolkodásra három napi halasztást. Immár uram most abban vagyok, az mint barátitól értem, Rázmáni sem fogná uram magát az egyességre venni, csak Telekin ne múlték, melyben

uram mire fognak menni, kegyelmedet mingyárt tudósítom. Látja az Isten uram lelkemet, ha ugyan alkalmas atyámfia lett volna Teleki, nem búsultam s törtem volna fejemet, elmémet annyira rajta, mint kegyelmednek uram lelkem esmereti bántódása nélkül, hogy kedveskedhessem ebben, s talám uram az jó békességek által végben is mehet. Semmi új dolgok még uram nem voltak melyekről kegyelmedet tudósíthatnám; az két törökökkel Kabós Gábor és Bolyik uramékat küldettük uram Hunyadra, mind az dolgoknak jobban kitanulására s mind az dolognak valami jó kezdésére, melyről, ha megérkeznek, kegyelmedet uram tudósítani el nem mulatom. Fenyegetődzettek ugyan, ha ki nem bocsátjuk, az hunyadi piacon verik fel az zászlókat, és senkitől nem kéri. Vagyon uram harmad napja megparancsoltam, Kővárban újjabban menjenek, mivel olyan hire volt, ott volna Huszain török hadakkal; mihelyt válaszom jó, az mutatja uram meg az hadak fenn lételeket vagy haza meneteleket, és azt fogjuk uram elkövetni; ha ott többen nem lesznek, ezektől nem félhetnénk. Az úr Isten kegyelmedet uram jó egészségben éltesse. Kolozsvártt 17. Januar 1675.

Kegyelmed köteles szolgálja Rhédei Ferencz m. p.

P. S. Másik levelemben esett fogvatkozásokról kegyelmedet uram becsülettel követem; bizony bánom uram, de nem tehetek róla, ha úgy esett; nem is kell uram csudálni az mint volt s vagyon elmém.

Kún István uram dolgairól Kapi uram kegyelmedet uram fogta tudósítani, bizony ő kegyelme alkalmatlanul hadta itt az dolgokat; ő kegyelmének, úgy veszem eszemben, több gondja volt egyébre, mint itt való csendes dolgokra, s most pedig még ő kegyelme panaszkodik, noha én nekem esztendeig se legyen több hasznom itt mint ő kegyelmének; avagy csak az fakó ló is, melyet bizony méltatlanul vitt elő kegyelme; csak uram tudhatnám azt az vagy azokat az ő kegyelme asztalánál jó beszélgetett tanácsos embereket, ügyekezném én is alkalmaztatnom ő kegyelmekhez magamot, csak ne találának patronust.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX kötet.

CCV.

Generose Domine Nobis observandissime.

Hallhatta kegyelmed eddig minemü nagy Istentelenséget követtek el tegnap a pártos nem-magyarok; kilencz falunkot elégetvén, egynéhány jámbor jobbágyinkot levágatván, az ártatlan gyermekeket bekeresztvén, az házakban ott égeték. Voltak egynéhányan Máramarosban lakozók az új törökök között, az mint magok is hivatták magokat. Majos Ferencztől is hallatott olyan szó, midőn Huszton elbocsátották, tészén pusztitást jószágunkban, azelőtt is sok istentelenséget követett el jószágunkban, s midőn vádoltuk az méltóságos fejedelem ő kegyelme előtt, azt felelte, meg van parancsolva, hogy megfogják Majost; de im úgy szabadon jár, mint annakelötte, noha fogva volt s vehette volna érdeme szerént való büntetését. Ezeket kegyelmed eleiben úgy terjesztjük, mint jó lelki ismeretü ember eleiben, s ítélje meg kegyelmed az dolognak méltatlanságát. Kérjük kegyelmedet arra is, jöhessen ki Kertszegi György szolgánk, izenhessünk általa több dolgokról is. Ezek után Isten gondviselésében ajánljuk kegyelmedet. Datum in Arce nostra Munkács 17. Jan. 1675.

Generosae Dominationis Vestrae ocservandissima

Sofia Bátori m. p.

Kivül: Generoso Domino Paulo Béli, Illustrissimi ac Celsississimi Domini Principis Transylvaniae intimo Consiliario, Universorum Exercituum Regni Transylvaniae Generali, Comitatus Szolnok interioris Supremo Comití, nec non trium Sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai Judici Supremo Regio et Domino Nobis observandissimo.

Eredetije az erd. Muzeum. (*Gróf Kemény József, Erdély története eredeti lev. XX. kötet.*)

CCVI.

Nemes János alázatos supplicatiója nagyságodhoz, mint kegyelmes urához.

Noha kegyelmes uram sok ízben izente nagyságod fejedelmi kegyelmességét, legközelebb Zólyomi elmenetelekor, mikor portára expedíáltattam, melyet mindazáltal tulajdonítottak az én szerencsétlenségemnek, hogy egészen az mint kívántam magam is, nem szolgálhattam, és az nagyságod megéért kegyelmességében nem részesülhettem, nem lévén arra való alkalmatosság, kire nézve nagyságodat búsíthattam volna. Mostan azért alázatosan könyörgök nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak, Bánfi Dienes uram notáján méltóztassék nagyságod az Kóród Sz. Mártoni curiát cum pertinentiis jure Regio perennali cum libera dispositione nekem és maradékimnak conferálni. Az nagyságod fejedelmi kegyelmességét alázatosan megiszolgálom.

Ha mi hatalmunkban leszen adása, másnak nem adjuk ő kegyelmin kívül 25. Decembris 1674.

Concessa Fogaras 20. Januarii 1675.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ercd. lev. XX. köt.*)

CCVII.

Mint kedves uram sógoromnak ajánlom szolgálatomat kegyelmednek.

Az mit értettem, azt adhattam kegyelmednek értésére, Teleki uramtól ugyan csak nem érkezék válaszem. Harmadnapja Kemény Simon urammal, hogy szemben voltam, azt beszélé ő kegyelme, hogy a Pető urfiak menvén haza felé, találták ő kegyelmének egy szolgáját, az kit megeskettének erős hittel, hogy izeneteket megmondja Kemény Simon uramnak. Az izenet pedig ez : Sz. háromság Istenre esküdtek meg, hgy Ketzer Menyhárd török kézben akarja ejteni Erdélyországát, hanem Istenre kényszerítik Kemény Simon uramat, hogy kegyelmednek megjelenti az dolgot ; mert ezt ők nem bosszúból izenték, hanem valóságosan úgy vagyon az dolog. Én holnap indulok Máthé felé ; ha mit érthetek, kegyelmedet tudósítom, kérem kegyelmed is azt cselekedje. Isten jó egész-

ségben éltesse kegyelmedet. Gerebenes 24. B. Asszony havának 1675.

Kegyelmed kész szolgálja s jóákaró sógora

Haller János m. p.

Kivül: Tekintetes nemzetes Béli Pál urannak (tit) kedves uram sógoromnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört ered lev. XX. kötet.*)

CCVIII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, Isten nagyságodat minden üdvességes jókkal megáldja, szüből kívánom.

Kegyelmes uram, akarám nagyságodat ez mostani alkalmatossággal levelem által látogatnom. Kívánom Istentől, hogy ezen levelem találja nagyságodat örvendetes jó szerencsés órában.

Azonban kegyelmes uram, mivel Hátszegi László uramat az fővezér ő nagysága küldvén Havaselföldében holmi szükséges dolgainak végben vitelére, melynek is alkalmatosságával, ha módot talál ő kegyelme az dologban az nagyságod látogatására is el akar rugoszkodni, melynek is alkalmatosságával akarván én is nagyságodat két vagy három szóval az itt való hírek és állapotok felől tudósítani. Elsőbben is írhatom nagyságodnak az lengyelek állapotjáról azt, hogy valóban triumphálnak az kozákokon, melyre nézve kegyelmes uram erős parancsolatja menvén innen az hatalmas császártól két vagy három renddel is az tatár hámnak, hogy vagy az ücscsét vagy az fiát küldje minél hamarább az kozákok mellett az lengyelek ellen, de az tatár erre azt felelte, hogy semmiképen nem lehet, mert az lengyel igen sok és erős had, mégis az császárnak három parancsolatjára küldött ugymint öt ezer embert, nem hogy ellene mennének az lengyelnek, de csak hogy az császár parancsolatja meglegyen, és hogy ha vagy lopva nyelvet lopjanak, vagy valami strása állót megüssenek, az lengyelek pedig ezekre reájok találván, sokat

bennek levágtanak. Azomban az tatárok is az lengyelek közül fogtanak el egy becsületes nemes embert, és ide küldötték az fővezérhez, és az is beszéli ezeket. Az lengyel hadnak száma minden bizonynyal az mostani állapotban százharmincz ezer. Drosenko pedig az kozákok hetmánya berekezkedett Czeherin várában és semmiképen meg nem akar holdolni, de az egész Kozákország már megholdolt az lengyeleknek, azon kívül huszonöt ezer ember válogatott hadra való kozákok, az melyekben bizott volna Drosenko, azok is megholdoltanak az lengyelekhez; ezek az hírek kétség nélkül bizonyosok. Az lengyel király pedig mostan Kozákországban Braslan nevű városban lévén, s ott is akar telelni, és nagy készülettel vagon az török ellen, mert az egész respublica is megegyezett már az lengyel királylyal. Szándéka pedig az lengyel királynak ez, hogy ha meg nem változik, hogy Marceiusban Kamenicz alá menjen; az hatalmas császár pedig és az fővezér ő nagysága, az mint most halljuk, nem fog a jövő nyáron személyek szerint az hadban elmenni, hanem az mint az hadra való készületit látjuk, úgy hiszem, hogy csak Ibraim passát szerdár gyanánt fogják elküldeni, mindazonáltal derék erővel. Ezeket az dolgokat pedig kegyelmes uram nem csak egy becsületes embertől értvén, hanem több becsületes emberektől is udakozván az dolgot, mind egy nyomban mondják lenni, sőt nagyobb bizonynágnak okáért az kozák kapitihától magam is tudakozván, ez szerint megvallá az magok romlását. Ezeken kívül is kegyelmes uram még írtam volna nagyságodnak két vagy háromszor, hogyha voltaképen bizonyosan tudnám, hogy ezen levelem az nagyságod kezében kerül, de azt halasztom nagyságodnak más bizonyos emberének ide jövetelére. Ezen dolgokról úgy hiszem kegyelmes uram Hárczegi uram leveléből is bizonyóságot tehet, ha Isten nagyságodhoz viszi ő kegyelmét, némely részeiről.

Ezek után adja Isten levelem találja nagyságodat jó szerencsés órában. Datum ex Drinapolim Anno 1675. die 24. Januarii.

Nagyságod alázatos legkisebbik szolgálja alázatosan szolgál míg él

Daczó György m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak alázatosan írák.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tört. Erd. lev. XX. kötet*)

CCIX.

Méltóságos ur Isten kegyelmednek boldog előmenetelt hogy engedjen, kívánom.

Kegyelmedet ujobban kelle uram búsitanom. Kéri Gergely uram ő kegyelme hozá tegnap az urak ő nagyságok s ő kigyelmek levelit, melyben parancsolnak ő nagyságok s ő kigyelmek, hogy az bikességes időben Szolnokvármegyében az holdoltság alatt livő riszin az vármegyének valamennyi falu vagyon számát és azokban livő kapuszámokat külön külön leírjuk fide mediante, felcirkálván az falukat is, ez néhány esztendőben melyik falu mennyi ravatalról adózott. Én uram az urak levelit mingyárt küldtem viceispán uramnak, mivel ő kigyelmek járása, főbiró urammal keresik ki, ha maga ő kegyelme nem mehetne, főbiró uram szolgabiráival cirkálja fel. Ez alatt kegyelmednek is akarám értisire adni az dolgot, mit akarnak ő nagyságok s ő kigyelmek az rigi kapuszámoknak tudásából kihozni, azt nyilván tudom, kegyelmed uram tudja. Az mint Kéri uram mondá, emlegették az falukat Kolozsváratt, hogy némely falu eddig nem adózott; ugy is vagyon, mert csak mostanság szállottanak haza, eddig is az mint haza szállottak eczer is másszor is az faluk, ugy kezdek adózni annak ideiben. Azt is mondá uram Kéri uram, hogy micsoda jó faluk vadnak, emlegetik, s igen kevésről adóznak; ezt sokszor hallottam Torma uramtól, úgy is vagyon, de nem gondolják meg ő kigyelmek, se főispán uram, se választott uraim, hanem Isten hírivél mind reá hagyják, hogy jó faluk vadnak, kiből nagy roszt következhetik; mert kevés falu az hová örökös jobbágy szállana, de igen sok kövári nemesség, Bánya vidiki, sok szállott most erre az földre; ha csendesedik az idő, az mind visszamegyen, az föld majd pusztán marad olyan helyen, ha magamtól hozzá nyultam

volna is, hogy én járásom volna, én bizony kegyelmed híre nélkül választ nem irtam volna; ha kisé, sem tehetnék róla, én csak az én részemről írom uram, én uram kigyelmedet sokszor kértem ez dolog felől, kigyelmed parancsolta vala hogy hűt szerint kikeressük, melyik faluban mennyi rigi füst hely vagyon; úgy -emlékezem rá, kikerestük vala, kigyelmed kegyes indulatja tehet most jól ez hódoltságon lívő helyekkel; mert ha uram arra níznek az urak, az bikessíges időben mennyi rovalaton lívő emberek voltak, abban az időben is némely falu annyi rovalaton volt, hogy az embere sem volt annyi, ki miatt akkor is elég sírás rivás volt, nemessig is vagyon az hódoltságon, azt úgy látom nem is emlegetik most, talám azért újebben fognak parancsolni ő nagyságok s ő kigyelmek. Akarám uram kigyelmednek fűkípen értésre adni, hogy ha ő nagyságok új rovalat tanálnak csinálni ilyen hirtelen, senki nem állatja dolgokat, azokhoz sem bizom, az kik riszünkről ott vadnak, ebből az dologból megromolhatik az szeginség. Az rigi rovalaton mint voltak, mennyi számuan, azt alkalmassint megtudnám uram mondani, de jobb volna hűttel keresnék ki ő kigyelmek; az mi az néhány esztendőben való adózást illeti, az mi az Kéri uram idejében volt, azt is meg tudom mondani, de Bácsi János, Sándor Márton uramék ideiben mint volt, én uram nem tudom. Ezeket ő kigyelmek, az falukat összegyűjtven vagy elébbi szolgabirákat, tiszteket összevegyűjtven, czirkálják jól ki; mert az mit én nyilván tudok is, hogy egyedül vármegye dolgát pecsételjem, subscribáljam, én sem cselekedhetem; ország dolga, mind tisztek ő kegyelmek. Most hogy Kéri uram elmene Kolosvárra, az urak kívánván, hogy testimonialist vigyen az tisztektől, mennyi rótt emberről szedett az holdoltságon adót, egy sem cselekné közülök, avval írják meg, nem tudnak ahoz, mert nem idejekben volt, jó ha megírnék azzal. Én látja Isten csak bele hagyom mint magok, magam személyire megmentem magamat, magam adtam testimonialist, hazudván tiszt uraim mellett, csak úgy adtam pedig, hogy kellett szedni most 62 emberről, egyebet nem adtam, melyet neheztelessel is vőtt az ur Kapi uram ő nagysága, rendesen kívánván az dolgot, az levelet is meghagyták hogy Kéri uram, maga hozá hozzám, megmondta pedig Kéri uram

hogy nem én járásom; kitelen bizony mentsíget kell írnom magam riszemről, ilyen gyalázatosan kell ílnem köztök, ihol esztendeje urunk ő nagysága hánszor parancsolt, az urak, perceptorok máig egy pecsétes regyestromot nem csinálának, oly könnyen akarnak tisztet viselni, mint ha tiszték sem volnának. Én mindazáltal kigyelmed tekintetire az mire elígsíges voltam, igyekeztem kigyelmed böcsületit oltalmazni s oltalmaztam is, de mind felső mind alsó riszről sok ez, meg sem írhatnám az mennyi ember telensígeket nagy tűrissel kell szenvednem; talám valaha az az Isten látnom adja míg uram kegyelmedet, most nem járhatok uram, mert meghalnék ebben az szeles időben.

Az mit uram már kétszeri leveliben kigyelmed parancsolt, erő szerint igyekezem kigyelmed böcsületit ez dologból is oltalmazni, most is bizott emberem oda, az Szűcs János uram dolgát is megpróbálom uram. Isten kedves jó egízsígsiben tartsa meg uram kigyelmedet. Kozárvár die 27. Januarii Anno 1675.

Kegyelmed szolgálja

Deési Ferencz m. p.

U. i. Ez levelemet ma reggel írtam meg csak kísén, vá(r)ván az nemes emberre, az ki elvigye kegyelmedhez, mivel uram szolgabíró nem kaphatok, kettőnél több nincsen mellettünk, az kivel sok dolgunk vagyon uram szintén most mert holdoltságí szolgabíró ki Somlyóra, ki Szebenbe; az nemes embert várván írkezek az István deák uram levele, viszsaküldvén az urak levelit is arczal rám, se fűbírája, se szolgabírájával nem is közölvén, vagy parancsolván ő kegyelmeknek, egy szovával igazít rám írásában, másutt nem tud abban igazítani; ítélje meg uram kegyelmed, ha én szolgájok eleven emberek livín, más felől pedig fűispánoknak neveznek. Én oda kültem uram kegyelmednek az urak levelit, ha kegyelmed mit parancsol aval kitelen is vagyok, de azirt is nehézsígsí lesz, ha én járásookban megyek, de hogy magam személyében subscribáljak csak, azt nem cselekedhetem.

Kivül: Az méltóságos urnak tekéntetes és nemzetes Béldi Pál uramnak ő kegyelmének, nekem uramnak ő kegyelminek adassék.

Eredeti az erdélyi Muz. (Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XX. köt.

CCX.

Kegyelmes uram méltóságos fejedelmem.

Hogy az szent úr Isten nagyságotat kívánt áldásával boldogítsa, szívesen kívánom.

Szilvási uram Váradra való expeditióját kegyelmes uram nagyságotnak alázatosan értésére adtam. 28. Jan. menvén el ő kegyelme Gyaluból, annak utána mi is az urakkal ide Somlyóra érkezvén az oltától fogva kegyelmes uram semmi válasza, tudósítása se Szilvási uramnak nem jött; melyre néve a derekasabb dolgoknak mind eddigcsak függőben kelletik lenni; hanem azolta már ez két Közép-Szolnok és Karaszna vármegyét falunként vévén regisztráltatjuk az kapuszámokat és adó jokat most circáljuk és egyéb expensájokat expiscáljuk. Elhihetetlen, el is viselhetetlen ezeknek tereh viselések kegyelmednek uram. Biharvármegyéről még most kezdenek feljűdögni azon igyekeztvén az szegénységnek miképen terheket könnyebbitenők inségeiben. Mihent Szilvási uramtól valami érkezik, újabb occurentiák is lesznek, nagyságotat alázatosan tudósítani el nem mulatom. Az pasa beteg lévén, rész szerént talám az is oka Szilvási uramkésedelmének. Most onnét kívül is semmi újabb híreket nem hallok, az kikiről nagyságotat szükségesnek látnám tudósitanom. Már az papok is mennek kegyelmes uram, de kevesebben vannak, mint regisztráltak volt magokat; ezek azt kívánák, hogy egy helybe gazdálkodnának nekik. De az gyűlés alatt az urak közönségesen úgy végezték, hogy kiki házához vegye, az ki mellől talám el sem mehetnek. Czernel Pál uramnak nagyságot kegyelmes parancsolatját igen későn 2. Feb. hozták, noha mind igen beteges, s mind mostan az oda ki való atyafiak is közöttük szükségesképen kékvánták volna jelen lételét; de mindezeket félre tévén, kévánt ő kegyelme nagyságot kegyelmes parancsolatjának engedni, az mennyire az alkalmatlan út és gyenge egészsége engedi, siet is nagyságot udvarlására. Éltesse az szent Isten nagyságotat, kívánt áldásával áldja.

Somlyó 1675. 8. Febr.

Nagyságotnak alázatos igaz szolgálja, míg él,

Kapi György m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagyságának, nekem jó kegyelmes urannak ő nagyságának íram alázatosan.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gróf Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX kötet.*)

CCXI.

Méltóságos fejedelem nekünk kegyelmes urunk. Isten nagyságodat minden jókkal jó egészséges étellel, boldog országlással megáldja szüüből kívánjuk.

Nagyságodat akarók alázatosan tudósítani, az váradi passa emberei tegnap érkezvén ide, véllek ez órában szemben lettünk, kik minemű levelet hoztak légyen az váradi passától nagyságodnak, in paribus elküldtük, szóval is mindenekben relegálnak az passa levelére, melyben úgy látjuk az contractust nem is attingálják, sőt inkább tovább való hódol tatást kívánnak, mely dolog úgy látjuk az mi dolgainkat annyira megakadályozza, hogy még csak discursusban is véllek az szükségesebb dolgokról alig hisszük hogy ereszkedhessünk, ez oly materia lévén, melyhez mi szólni is alig merünk, mert hogy az hódolást tovább ígérjük engedni, arra autoritásunk ninesen, Isten is oltalmazzon attól, hogy mi olyan dologra lépünk az nagyságod és nemes ország hire nélkül. Hogy peniglen azon materiában csak categorice resolváljuk magunkat azt is akadályosnak látjuk, félvén attúl, hogy ezek csak felrugván magokat, elmennek, és semmi jót nem végezhetvén véllek, eddig eltelt sok alkalmatlanságok, kardoskodások, veszekedések, portán szüntelen való solicitálások és azokból következhető nagyobb rosszszak ne forduljanak elé. Nagyságodat azért kérjük alázatosan, az tanácsi rendekkel ő kegyelmekkel ezen dologról concludálván, bennünket tudósítani méltóztatassék, in ipso casu mit kellessék csekednünk. Mi ugyan kegyelmes urunk magunktól azon tovább való holdol tatás felől végső resolutiót nagyságod tudósítása nélkül adni nem akarunk, mindazáltal akarunk ilyen qualificatióval való resolutiót tenni nekik, hogy tudniilik nagyságod és az nemes ország midőn bennünket ide expediált, még csak gondolkodni

sem tudott arról, hogy az váradi passának és az ott való uraknak az tovább való holdoltatás dolgából még csak kívánságok lenne is, ehez képest arról nagyságod és az nemes ország semmit nekünk nem is hagyott, mit cselekedjünk abból az dologból, hanem nagyságod s az ország úgy tudta, hogy az váradiak eddig való holdoltatással megelégedtek, tovább nem is ügyekeznek holdoltatni, és minket küldtek a végre ide, hogy az eddig beholdolt helyeknek adózásokat oly karban hadjuk hogy az váradi vitézektől is felettébb való tereh viseléssel ne terheltecsék, pusztulásra ne jusson. Ezekkel és egyéb ehez hasonló dolgokkal, ha lehet, abban igyekezünk, hogy az tovább való holdoltatásról való egyenes választételt csak félretévén, egyéb dolgoknak tractálására vehessük őket. Az mi az contractus dolgát nézi arról is nagyságod tudósítását elvárjuk, ez mellett hereáljunk-é vagy teljességesen félre tegyük és újabban való contactust tractáljunk. Melyről az itt való dolgokhoz képest minekünk mi censuránk legyen ezen dologból, nagyságodnak megírni méltónak ítültük. Mi, az mint az itt való dolgokat látjuk, elégséges securitást abban nem látunk, hogy az contractus mellől recedáljuk egészen, nem lévén reménségünk, sem fundamentumunk más új contractusnak végben vitelére. Ugy vagy on ugyan, hogy az az contractus is nem mindenekben jó az mi részünkről, mindazáltal talám valamiben megorvosolhatjuk, de ha szintén semmit abban nem orvosolhatnánk is, mégis jót többet látunk benne, s az az mi rossz, talám az benne való jóért elszenvedhető; mert úgy látjuk, hogy nem engedik nekünk mindenekben csak jóvát válogatnunk. Ebből az mi vékony censuránk ez lévén, továbbra nagyságod méltóságos tudósítását várjuk. Holnapi napon, Isten azt adván értünk, újabban vélek szemben lészünk, s hogyha valami újabb dologra vehetjük őket, menten tudósítani nagyságodat el nem mulatjuk. Az contractusnak is paráját elküldtük nagyságodnak, abból mind az mi részünkről való jó s mind az ő részekre való kitetszik. Nagyságodat alázatosan kérjük hová hamarébb bennünket tudósítani méltóztassék s az válasz adást ne késleltesse; ennekélőtte is irtunk volt nagyságodnak az contractus állapota felől, de válaszunk nem jöve, sőt két rendbeli levelünkre nagyságod méltóságos

válaszát nem vettük. Ezek után Isten nagyságotat jó egészségben éltesse, s birodalmát terjessze szüüből kívánjuk. Datum in Somlyó 15. Februar A. 1675.

Nagyságotat alázasos hívei:

Nagyságotatól és az nemes
országától az végbeli dol-
gok eligazitására deputa-
tus uri és főrendek.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekünk kegyelmes urunknak ő nagyságának alázasosan írók.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCXII.

Méltóságos fejedelem nekünk kegyelmes urunk!

Isten nagyságotat minden jókkal s jó egízsíges hosszu étellel boldog országlással megáldja, szüüből kívánjuk.

Nagyságotatnak 15. praesentis irt levelünkben az törökökkel elsőben lett szemben lételünkéről nagyságotat alázasosan tudósítottuk, 16. praesentis ujobban szemben lévén vélek, igéretünk szerint nagyságotat nem tudósíthatók, mivel ők is az dolgot csak kertülték s bizonyosan akaratjokat ki nem tanulhattuk, kihez képest 17-dik mi is tovább lépven az dologban, elméjeket kitanúltuk. Ezek kegyelmes uram nemhogy magokat az contractushoz tartanak, de még csak említeni sem akarják, sőt ha mi említjük is neheztelik, s azt mondják, hogy akár mit végezhettek azok, az meg sem állhat, mert hatalmas császár parancsolatja és az tefter ellen végezték, sőt ők is, ha szintén contractusra mennének is, de egyebet s valami ellenkezőt nem végezhetnének avval, az mi tefterben vagyon, és az mi hatalmas császár parancsolatja, és donatiójának tenora tartja, mely az, hogy ők az jószágot dízma adással bírják. Egy szóval kegyelmes urunk úgy látjuk, hogy mi ezekkel semmi állandót nem végezhetünk, hanem ha oly kívánságoknak engednénk, melyeket mind eddig is sok költségekkel fáradságokkal sem assequálhattak, úgy mint Gyalúnak és

több eddig holdolatlan helyeknek megholdolását. Hogy az passa elméjét újabban experiálhassuk, és ezeknek az törököknek is haza meneteleket megelőzhessük, Paskó uramat tegnap előtt Váradra expediáltuk az passához, levelet írván az passának, s instructiót is adván Paskónak, melyeknek páriáját nagyságodnak elküldtük; továbbra Isten mint vezérli az dolgokat, s mivel jü Paskó uram, azt ő felsége tudja. Tegnap az törököket az szokás szerint megvendígelvén, holmi ajándékot is adtunk nekik s tülük is levelet küldtünk az passának, s elbocsátottuk őket; mely levélnek is páriáját nagyságodnak elküldtük. Ma el akarván őket bocsátani, még is az dologhoz közelebb ereszkedtek s biztattak is azzal, hogy ők már akaratunkat az szpaiáknak, passának és egész divánnak reportálják, nem lévén nekik authoritások toább. Toább is Isten mint segít bennünket, nagyságodat tudósítani el nem mulatjuk. Ezek után Isten nagyságodat szerencsés étellel s boldog országlással megáldja.

Datae ex arce Somlyó
die 19. Februarii A. 1675.

Nagyságod alázatos hivei
és szolgálai:

Nagyságodtól és az nemes-
országtól az végbeli dolgok-
nak eligazítására deputatus
commissariusok m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nekünk kegyelmes urunknak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. levelekben XX. kötet.*)

CCXIII.

Ajánlom szolgálatomat kegyelmednek, Isten minden jóvaival látogassa kegyelmeteket, szívesen kívánom.

Kegyelmeteknek levelét elvettem, melyben mit irt legyen kegyelmednek az Mika-Pércsieknak elhajtott juhaik végett értem; megvallom talám csak hárman ha Magyar Mihály

zászlója alatt való katonák voltak ezen juhoknak elhajtásokban, hanem holmi ország világ rossz kóborló, Fejértön lakozó legények voltak, kik most is széljel tekeregnek; az juhokban megvagyon nálam ötszázig való, melyeket telettetni túl hajtottam az Tiszán, gondolván, hogy valami módon elhajtják az vitézek; én nem is azért vettem magamhoz azon juhokat, hogy magamévá tegyem, hanem arra való nézve, hogy az szegény árvának Ibrányi Lászlónak sertés és egyéb marháit elhajtván az vitézek; melyeket nyilvánságosan ott azon az párton való falukon adtanak el, a mint sok katonák kiket elfogtanak, megvallották, sőt Bessenyei Mihály uramnak is írtam az marháknak restituálások végett, ő kegyelme is írt nekem, hogy restituáltatnak, az mike-péresiek is lemenvén ajánlották magokat, hogy kiszerezik, sőt azt mondták, hogy az váradi passát is megtanálják azon marháknak restituálások végett, de még is mind oda vesztenek, és így nem annyira sajnálnám, ha magamé voltak volna az marhák, de az szegény árváé, azt bántam; én, csak az árvának elhajtott marháit adnák vissza, mingyárt kész volnék én is az juhokat visszaadom, sőt mentest parancsolok, hogy az több elbitanglott juhok felől is mindent esküdtessenek, és az hol kik megvette nek volna benne, restituálják; bizonyára oly nem örömet vetenénk annak az pártnak (kit véremmel is szolgálnék) de elkényszeredtem, hogy ilyen rettenetes dolgokat követnek. A mint elhittem, kegyelmetek is tudhatja, az felső napokban Munkács táján mennyi falukat égettenek porrá, és mennyi szegénységet vágtanak le, a mellett erről az földről is elhajtván az marhát, szegény baktai embereim, hogy marhájok nincsen, magokon az emberek örlenek, a mellett mint az pogányok az szegénységet sanczoltatják. Így lévén az dolog, most is nem kevés búslásunk vagyon, minthogy Diószegre menvén azon ottan quartélyozó és ellentünk csatázó katonáknak üldözésekre, a holott gyalog széljel szaladozván, az német és magyar tisztek is gyalog ugrándozván, az szegénységnek sok károkat tettenek, melynek kikeresésében és restituálásában munkálkodunk; bizonyára maga is Smidt uram egynehányat sebesített meg az tisztekben, hogy az szegénység jószágát háborgaták; de nagy lévén az város és széljel terjedvén az sok

had, lehetetlen volt megoltalmazni, a mint magok is kegyelmetek meggondolhatja, hogy ennyi hadnak lehetetlen járni, a holott valami kárt ne cselekednének. Az istenért kegyelmetek is tilalmazza, ne hajtsanak erről az pártról marhát, én is az egész seregekben megparancsolom, hogy az marha hajtásnak békét hagyjanak, mert halál lészen az fején, az ki fog hajtani. Azonban ha kegyelmeteknek úgy tetszenék, emberemet küldeném inquiráltatni, az marháknak ott az falukon eladások végett, mert bizonyosan mind ottan adatódtanak el, hiszen azon emberek, az kik megvették, fordítsanak valamit az árvának, én is visszaadom a juhokat, én akkor is váltságul kértem az marhát vissza, még sem adták, noha reá ajánlották volt az mike-péresiek magokat. Ezek után Isten éltesse kegyelmeteket jó egészségben. Datum Kálló die 28. Febr. 1675.

Kegyelmednek szolgáló jóakarója

Barkóczy István m. p.

Kivül: Spectabilibus ac Magnificis Dominis Georgio Kapy, Paulo Haller, et Francisco Reday Commissariis Regni Transylvaniae et Celsissimi Principis ejusdem Michaelis Apafi etc. Dominis mihi Colendissimis.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.*)

CCXIV.

Méltóságos fejedelem, nekünk kegyelmes urunk, Isten nagyságodat minden jókkal, jó szerencsés boldog országlással megáldja, sziből kívánjuk.

Nagyságod méltóságos levelét kegyelmes urunk, aláza-tos hűséggel vettük, melyben nagyságod parancsolja, hogy ha az Páskó uram küvetsége alkalmatossága újabban nem kívánja, hogy az váradiakkal való tractát tovább continuáljuk, csak hadjuk félben és oszoljunk el. Páskó uram Váradról megjöven kegyelmes urunk minemű levelet hozott, nagyságod in specie megláthatja, szóval való izenetit is, az divánból mit hozott, időnk lévén reá, nagyságodnak declarálni fogjuk. Minthogy kegyelmes urunk, az mint ezelőtt is nagyságodnak

alázatosan írtuk volt, igen nagy az váradiak kívánsága, annyira hogy azt minékünk nagyságodra és az nemes országra kelletett rejjeiálnunk, úgy is írtuk meg az passának, s Paskó uram is úgy mondotta meg divánban, hogy várjanak ezen dologból nagyságodtól és az nemes országtól választ. Ebben maradván az törökökkel való tractánk, mi már kiki közülünk házához eloszlunk. Irja nagyságod kegyelmes urunk azt is méltóságos levelében, hogy azon dolognak igazgatását nagyságod hagyja tanácsra, ez dolog pedig, hogy addég való várakozást szenvedhessen, veszedelmesnek látjuk sok okokra nézve; kihez képest, ha nagyságod kegyelmessége is accedálna, hogy nagyságod méltóztatnék az tanácsi rendet convocáltatni hova hamarébb, és ha nagyságod kegyelmessége, hogy mi oda menjünk, várván nagyságod kegyelmes parancsolatjától, compareálni készek leszünk, holott is az dolgokat egészen declarálván, nagyságod böles tanácsival együtt ez dolgot hagyhassa oly karban, hogy az hosszas haladék miatt nagyságodnak több több búsulása és az országnak is kára ne következék: mivel kegyelmes urunk, hogy ha az dolog sokára halad, félő, hogy az váradiak elunván várni az választ, feltett szándékok szerint az tovább való holdoltatáshoz fegyverrel ne nyúljanak. Ezek után Isten nagyságodat sokáig jó egészségben éltesse s birodalmát terjessze.

Datum Sük die 3. Mar. A. 1675.

Nagyságod alázatos hivei:
nagyságodtól és az nemes országtól az végbeli dolgoknak
eligazítására deputatus úri és
fürendei

m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekünk kegyelmes urunknak ő nagyságának, alázatosan írók.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. cred. lev. XX. kötet.*)

CCXV.

Kegyelmes uram.

Hogyha bizhatnám hozzá, hogy az úr Isten annyi egészséggel megáldana, személyem szerint jelenhetném meg az nagyságod méltóságos udvarában, nem volna szükség írásommal terhelnem nagyságodat, magam szívesen elmentem volna s vékony tetszésemet az urak ő kegyelmek jelenlétében megmondottam volna: de súlyos betegségem miatt ez meg nem engedtetvén, ilyen veszedelemre jutott reméltelen állapotjában szegény hazámnak jó lelki ismérettel megírom az mit elmémmel felérek. Jó tanácsot, hogy adhassak, azt gondolni sem kell, mert nyomorúlt hazámnak mostani állapotjában minden felől környöskörül az elkerülhetetlen rettenes akadályok lévén fenn, az Salamon esze sem találna akadály nélkül való tanácsot fel, ha el nem hozná magával az ereszényt s az erőt; azt is meg tudom gondolni, hogy inter multa mala nullum esset eligendum, saltem liceret, de mikor az két ellenség szab rendet, inter multa mala quod est tolerabilis, azt kell választani embernek. Sőt midőn az egész dolog veszedelemben forog, ne tartsa azt kárnak az ember, az mit oda enged annak, az ki egészen elveheti, hanem tartsa azt nyereségnek, az mit conserválhat benne magának. Az magunk állapotját is kegyelmes uram jól tudom, kiki az maga privátumát mennyire szereti, s az publicumnak, megmaradását az ő privátumának kiszebbedésével akarja-é avagy nem, nagyságod bölcsen naponként szemlélheti. Ebben az dologban pedig ha az török vitézekkel alkudnunk kell, némelyikünknek privátuma az országnak belső részeiben lakó becsületes emberek jószáginál bizonyosan súlyosabb terhel alá esik, amaz átkozott teftel is arra mutatván egészen, innét következnek kétség nélkül az megegyezést ellenkező zúgóldások, amaz régi dicséretes (de mostan igen veszedelmes) magyar proverbiumnak mondása hogy: tisztesegebb embernek az nemesi szabadság mellett vitézül meghalni, mint sem az maga sajátját idegen nemzetnek oda engedni. Ez igen szép szó, de ha rá kelne az ember, s az török erő közelíteni kezdene, az ló száját meg is tudnók mi fordítani s az egész ha-

zát annál is nagyobb nyomorúságban ejtenők, mint sem az mi mostan fennforog; sőt talám némelyik az ki mostan az nemesi szabadságnak megtartását javalván resistentiát álmodozna, az olyan futna legelől el. Mindezeket, több akadályokat is, az mint gyenge elmémme felértem, meggondoltam, de ezeknél sokkal nagyobb respectusok mozdítanak, hogy mást mondjak és tamquam in causa desperata alázatosságra, vagy kárunkra hajlandó opinión legyek. Megtekintem kegyelmes uram, kiknek szomszédságában van, vagyon helyheztetve ez az nyomorúlt Erdélyországának reliquiája, mert országnak méltán nem mondhatom, már aprónként felét az én időmben az nemesi szabadságnak, dicsiretit az pohár sűrű emelése között emlegetvén elvesztők. Ennek egyik szomszédja az magyar király, kinek hadai ez előtt csak egynéhány napokkal is mit cselekedtenek az erdélyi határban benn, mi szükség róla írnom. Hát innét nem segítséget, hanem ellenkezőt remélhet ember. Noha az midőn onnét felől jóakarattal akartanak is lenni, mely késedelmes volt a segítség s mely veszedelmes ez hazának, az mai állapotunk megmutatja. Más felől való szomszéd az lengyel nemzet, az mely ha szintén bántani nem akarna is, de súlyos hadakozást soha bizony mi érettünk nem visel. Harmad felől az török nemzet, az ki minket rabjának tart és az mi sajátunkból egy csalárd registrumot író gonosz ember munkája által rendelt nagy darab tartományokat ki kezünkől az maga nemzetéből álló praesidiumnak. Ha perleni akarnánk azok ellen, az törvénytévő: török, s egyszersmind oly, az ki az mi sajátunkat adta annak, az ki ellen perlentünk kellene; az mit ő adott nekik ki nem ítéli kezeiből; törvénytünk ott igen kevés szóval kitelik, sőt talám már is kitölt, hiában emlegetjük az Ali basa hitlevelét, mert ha onnét az válasz meglehszen egyszer, nem lészen soha többször csak emlékezni is fölöle szabad; hanem alkudjunk békével az váradiakkal. Nékem ugy tetszik kegyelmes uram, hogy egész válasz ez. Ehez azért nem bízhatván, ha kardoskodni akarnánk is, hol az mi erőnk? hol az confoederatusok segítsége? ebben sem lévén semmi módunk, marad fenn az váradiakkal való megbékélésünknek útja. De ebben is rettenetes akadályok vadnak, mert az török nemzet ravasz, fűsvény, kevély,

látja hogy az ő hatalmában áll az alkuvásnak módja, mert mi mindent kételenségből s féltünkben cselekeszünk. Azért csak egyedül az mindenható Istennek irgalmassága határozza meg az ő elméjeket, Isten után pedig szép szóval s adommal az mit véghez vihetünk. Miképen végzett volt Bánffi Dienes uram annak conditióját nem láttam, nem tudok fölöle szólani, hanem azoknak értése nélkül censurám ez: noha az feleségemnek is Pojin nevű jó öreg faluja vész oda ezzel az első conditióval, de effélére nem is kell tekinteni, hanem Feketetón, Szent-Jóbon az székelyhidi jószágokon belől való tartományokról vegyük el kezünköt, legyen csak pure töröké, ezt kell nekik offerálni, talám valamit demulceálódnak véle. Az Meszesen túl lévő tartományi Erdélynek legyenek két kard között, ezek mit adózzanak arrúl végezésnek kellene lenni, excipialván Somlyót, mert csak az kijövő törökök is felvendéglik azt, az mit contribuálhatna; de az egy Somlyón kívül nem kell scrupulust csinálni az egész dologban valamely privatumoknak oda elegyítésével. Az Meszesen belől való állapot is nagy akadályban vagyon, mert ha az ember falunként akar alkudni vélek, ők az falukot amaz rossz teftel szerint számlálják, majd Beszterczéig mind oda esnek az faluk, azok között Deés, Gyalu is; Deéssel együtt belé kap az aknákbán, azzal együtt oda vész az portusnak minden jövedelme, mely nélkül az adó kitelését ne remélje senki; úgy is kész az veszedelem. Gyaluval fejedelmi lakó hely vész el, mely nélkül Erdélyt soha senki sem birhatja, sőt kételenségből ott is kell lakni nyárban néha néha az fejedelmeknek, hogy az török nemzet előtt nyilván legyen, hogy fejedelem lakó helye; az fejedelmeknek csak neve is sokat nyom ebben az materiában, kiváltképen most lévén fenn az egész dolog, igen szükséges volna nagyságodnak Gyaluban menni, az urakkal együtt az megalkuvásnak végéig ott lenni; egy két követségnek járásával nem fog ez végben menni, de ott közel lévén az dolog, sűrű posta követeket könnyű létszen jártatni; valamint lehet, ha sok költségben telik is, általjában kell megalkudni vélek, nem falunként, az Meszesen innét való dologról. De az üres sétálás semmit teszen, vagyont kíván az iöők, tárháza mint legyen Erdélynek tudom azt is, azért ja-

vallom, hogy valamennyi kész pénzét találták nyavalyás Bánffy Dienes uramnak, az épen fordítottassék erre az mostani szükségre, boldog pénz lenne az, ha complanálódhatnék ilyen bajunk véle. Ebben az pénzben egy részt csak posta követ által kellene elsőbben Váradra küldeni, titkosan adná meg néhány főtöröknek, az kiken áll leginkább az alkuvás, hogy lennének jóakarattal. De azoktól quietantiát kellene hozni, hogy oda adta, mert tudok én oly dolgot némely fejedelmek idejében, hogy szóval megadták, de valósággal nem az küldött pénzt, ezt az fejedelmek megsajdítván, quietantiát kívántanak azután az dologról s meg is lett. Ez szerint az posta-követ által megcsinálván azoknak elméjét, az kiknek illik, ugy kell kezdeni az tractához; nem is kell tőlök kimillenni az jelen való kész pénz, csak adja Isten hasznát. Sőt ha azzal nem kezdenek bene contentusok lenni, az mely főtörökök inkább impediálhatnák, titkon assecurálni kell esztendőnként való honorarium küldéséről, valameddig ők Váradon laknak, hogy így az veszekedés által ne reménlhesse nek többet, az mennyit veszekedés nélkül ultro offerálnak nékiek; ezt peniglen meg is kell nékiek adni, csak szintén levél ne kelljen róla mint privátum honorariumról. Én megvallom kegyelmes uram, hogy kevesebbel bizony nem remélem, hogy semmi is teljék az dologban jól; ha másképen nyúlnak penig az váradiak az dologhoz, kétség kívül fegyver mozgást fognak javallani nagyságodnak némelyek, igen gyalázatos dolognak kezdik állítani, ha veszteg ülve, ez hazának olyan nagy részét hagyja nagyságod oda veszni, azonban az fegyverkezést is félben hagyják, az ország határa is oda vész, az nagyságod méltóságos fejére is oly haragot hoznak, melyek consequentiáiról alig merek gondolkodni is. Ez kegyelmes uram az én rosz tanácsom; vezérelje az úr Isten nagyságodat az urakkal ő kegyelmekkel együtt, ugy hogy nagyságtok csendesebb és jobb útját találhassa ennek az dolognak ez nyomorúlt hazának megmaradására, megkoronázván méltóságos fejedelemségét hosszas jó szerencsés uralkodással. Datum ex Keresd 9. Martii A. 1675.

Nagyságodnak alázatos beteges szolgálja

Betlen János m. p.

P. S. Az deési akna peniglen bizony bár elsülyedne kegyelmes uram, úgy az török sem kapna annyira rajta ; egyébránt, ha ez el múlik s török kézben akad, az lészen Erdély elveszésének oka, az ki elbontását meggátolja. Ez írásomat tréfának ne vélje senki.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XX. kötet.*)

CCXVI.

Kegyelmes uram.

Ezelőtt egynehány napokkal nagyságod kegyelmes parancsolatjából megírtam volt hibás, vékony censurámot az váradi törökökkel való holdoltság felől, de akkor nem tudván semmit sem az megholt ur Bánffy uram idejebeli tracta felől, sem arról, az commissarius urak mostani odalétében micsoda elmétül viseltessenek az váradiak, ezekben azért az dolgokban teljességgel tudatlan lévén én, és sokkal nehezebbeknek itilvén az dolgokat annál, mint sem más jóakaró uraim gondolják, úgy léptem volt arra az írásra, hogy ha az váradiak különben teljességgel félben akarják hadni az alkuvást, inkább oda kell nekik engedni Feketetón belől való tartományokat, csak az többi felől lehetne jó egyesség köztünk. Most hallom másoktól, hogy ezt az kívánságot az váradiak fel sem tették, az mely adja Isten légyen úgy ; ha az egyesség könnyebben meglehet, gorombaság volna el nem követni, de én az dolognak végéig, kegyelmes uram igen Sz. Tamás hitin vagyok. Most már szükségesnek ítéltem nagyságodat egynehány szómmal alázatosan terhelnem újokban, rendesen erről az dologról nagyságotok előtt, hogy különben discursus lehessen, én módját nem látom, hanem kívántatik, hogy az nemes ország nagyságokkal együtt az commissarius uraktól kérje elő azt az instructiót, az melyet ő kegyelmeknek adtak volt, s jó lelki ismerettel referálják, miképen jártanak annak continentiájában el ő kegyelmek, léptenek-é tovább más dolgokra s mikre az ország közönséges javára ? azt is meg kell igen

tudakozni, valahunnét valami akadály nem gördült-e ő kegyelmek eleiben, az mely meggátolta volna az megegyezésnek útját és hasznát? Az váradiak elméje hol jár ezen materiában? De jól meglássák ő kegyelmek, hogy se többet, se kevesebbet ne referáljanak annál, az mint az dolognak folyása volt, mert igen könnyen megcsalatkozhatik az nemes ország az egész dologgal, melyből megbecsülhetetlen kár következhetik; én pedig felettem félek, (ha más jóakaró uramnak különben tetszik is) az váradiak keménykedésétől, mert ők lévén peresink az magok nemzete előtt, perelnek oly dolog felől, az melyet ott adtak nekik etc. jó választ onnét reménlünk lehetetlen. Ennek az nagy akadállynak facilitálására kénszeríttem azt javallani nagyságodnak, hogy (mag)a bántódásával is Gyuluban menjen; mert nagyságodnak csak az maga méltóságos neve is sokkal többet nyomna, mint sem egynéhány becsületes híveinek fáradsága, sub proprio nomine olyan közel való helyről könnyebb volna tractálni, az inter-nuncius jöhetne, mehetne, onnét is gyakran írhatna, informatiót vehetne. Az hatalmas Istenért az nemes ország ne fordítsa más szükségre az Bánffy uram pénze felét, csináljon békességet az váradiakkal adommal is, míg az festék éri; egyébaránt az pénz is másuvá haszontalan helyre elkél; amaz boldogtalan tefter szerint veszti el hazánkat, melytől Isten oltalmazzon. Akárki mint tartsa könnyűnek az dolgot, de én ettől félek, adja Isten esalatkozzam meg. Ha az megegyezés haladozni kezd, bizonyos jelnek tartom, hogy az váradiak studio halasztják ez végre, hogy császár levelét szerezzék ellenünk, az kérdésben forgó vármegyéknek az tefterben való kézben adása felől. Azért az deési aknákat elkellene mingyárt silyeszteni; mert ha abban az török belé kap, bizony eszét veszti portusnak; az fiskusnak egy pénz kárával sem lenne, mert azt az industriát vigyék által Székre, szintén annyi sótt vághatnak annak az helyén is az fiscus számára. De ha az én rossz opinióm szerint készen kap belé az török az deési aknában, ne bízzék senki tovább az mi portusunkhoz. Nem kétlem, talám némelyeknek ez az én opinióm helytelennek látszik, quot capita tot sensus, de én Isten előtt, nagyságod előtt excusálni akarom conscienciámat, mert nekem így tetszik. Vezé-

relje az ur Isten nagyságtokat ez hazának megmaradására.
Datum ex Keresd die 19. Martii Anno 1675.

Nagyságodnak beteg vén szolgája

Betlen János.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az e.d. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XX. kötet.*)

CCXVII.

Mint bizodalmas urainknak nagyságtoknak és kegyelmeteknek kötelecs szolgálatunkat ajánljuk. Jöllehet mind magunk, lovaink nem kicsény sérelmével (mert egy óráig való jó útunk addig nem volt) de Istennek neve áldassék, békével ide érkezttünk, az Dunán és más nagy árvizek tartóztatása miatt nem elébb 14. Martiinál. Az váradi csauz oly rosz ember, kinek soha egy pénz hasznát nem vehetjük, magyarul sem tud, törökül is hármat egy kemény jancsárnak sem tudna szólni; az Isten vesztette volna az hol volt, és azt a pénzt jobb volt volna egy kuldusnak Isten nevében adni. Annak nekem ágyat kell vettetnem, papucsát, csizmáját mosatnom minden nap, mert egész mértékben való embertelen is, mint török tud uralkodei a szegény magyaron, költünk itt is csak nagy haszontalanul réá, ételét minemű rendes, magunk mondjuk meg, mert nem hiszem ily meszirül is meg ne csömörlenék sok magyar, ha látná, mint abáról köztünk. Szintén megszerzette az édes Fajgel uram az ide bé való csauszt, haec de his satis; gondot viselt Isten jó tolmácsunkról, dolgaink már jobb részént mind írásban, szóban, propositióban vannak, Istennél az áldás, meg sem fogyatkoztatja az övéit, et non deerit causae suae. Itt késésünkről bizonyost nem írhatunk, nagy dolgok forganak fenn. Sok írásunkkal nagyságtokat s kegyelmeteket nem terheljük; ha késni találánánk, többet és bizonyosabbakat írunk, ha nem késünk, magunkkal megvizszük. Végezett dolognak tartatik mindenektől, hogy császár, főve. zér, az fia környülmetszése és léánya lakadalma után (melyre

császári készületek vannak) az Despot havasában, hova elsőben az ur Petróczy urammal mentünk volt, és onnan Landor-Fejérvárra mennek. Imbrahim passát már megindították Kaményicz felé, lovas és gyalog feles ezerekkel. Az költségrül örömezt írának, ha hasznát remélhetnénk; két lovamat nyergestől, fékestül, pokróczostül 81 talléron adtam el, abban is míg tart, a közjónak és magunknak meg nem fogyatkozunk, reménljük mindazáltal felettébb soká itt nem késleltetünk, et non sine fructu. Erdélyből itt volt Boros posta, de mi részünkrül semmi sem volt még eddig, ott mint legyenek a dolgok, nem tudjuk, elhittük maga jó alkalmatosságit a köz jó aránt nem mulatja el nagyságtok és kegyelmetek. Mi az ajánlás szerént ma is várjuk a méltóságos fejedelem ő nagysága beküldendő emberét, az mint unita virtus (kiváltképen ha syn-cera et realis) esset fortior. Hogy külön külön is nagyságtoknak kegyelmeteknek leveleink által tartozó kötelességünk szerént nem írhattunk és böcsületet nem tehattunk, arról bizodalmason követjük, hiszszük meg nem ítéletre; kérjük csak bizodalmason, igyekezzék az eddig édes hazája lelki testi szabadságáért sokat szenvedett és dicséretesen fegyvert viselt magyarságot valamely csorba nélkül megtartani, az Isten bizony megsegít bennünket, kinek oltalmában ajánljuk mind fejenként tökéletes szívvél nagyságtokat kegyelmeteket, és hogy hamar időn boldog órában láthassuk, kívánjuk. Drinapoly ultima Martii 1675.

Nagyságtok és kegyelmetek köteles szolgálói

Szepesi Pál m. p.

Ubrési Pál m. p.

Tökéletesen írhatom nagyságtoknak és kegyelmeteknek, hogy a felséges franczia király itt levő követje nem különben vagyon velünk, mint ha egy úr szolgálói, s egy kötelességben volnánk, de ez, a mennyire lehet, légyen titokban ideig, ha nem mindenektől is, és míg újban írunk, vagy azonban magunk is érkezhetünk nagyságtokhoz és kegyelmetekhez.

Kívül: Az nemes magyar haza lelki testi szabadságáért most fegyverben lévő magyarságnak méltóságos főgenerálisának és tekén-

tetes úri és főrend deputátusinak. Nekünk bizodalmas urainknak ő nagyságtoknak és ő kegyelmeknek adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.*)

CCXVIII.

Én Fogarasföldén Fogarasvárosában lakó Mojses János esküszöm az teremő s mindenható egy Istenre, ki atya, fiú szent lélek, teljes szentháromság, egy bizony örök Isten; efelett az Istennek minden szentire, az boldogságos szűz Máriára, az Istennek templomira, a szent evangeliumra, a szent keresztre, a szent nagy péntekre, a kenyérre, sóra és az négy bűjtökre, hogy mivel az mi kegyelmes urunk az méltóságos Apafi Mihály ő nagysága Erdélyországának fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja, és az méltóságos Bornemisza Anna erdélyi fejedelem asszony ő nagysága az nemes országgal együtt engemet az fényes portán levő erdélyi kapikihájok mellé török tolmácsnak méltóztattanak rendelni, én is azért magamat kiváltképen urunkhoz s asszonyunkhoz ő nagyságokhoz úgy viselem, mint jámbor, igaz, tökéletes, hűséges, ő nagyságok s az nemes ország szolgájához illik, ő nagyságok s ő kegyelmek ellenségének ellensége, jóakarójoknak jóakarója lések, méltóságok s személyek ellen sem titkon, sem nyilván, sem ajándékért, sem ígretért, sem adományért, barátságért és bosszúságért, nagyobb reménségért, semminemű utak, módok és színek alatt nem mozdítok; sőt ha kiket olyaténoknak hallok lenni, vagy az mely árúltatásokat vagy levelekből vagy hallással eszemben veszek, minden késedelem s kedvezés nélkül ő nagyságoknak vagy ő nagyságok belsőbb embereinek hírré adni el nem mulatom; minden reám bízott dolgokban híven, igazán és serínyen eljárók, ő nagyságok s ő kegyelmek titkos dolgait üdőnek előtte ki nem nyilatkoztatom, ő nagyságokhoz s ő kegyelmekhez való igaz hűségemet, mind boldog s mind (kit Isten ő felsége eltávoztasson) boldogtalan állapotjokban ezen reversálisom felszabadulásáig, holtomig, s fejem fenn ál-

lásáig képmutatás nélkül fenntartom, ő nagyságok s ő kegyelmek méltóságát mindenekben tisztán előttem viselem; egyszóval minden reám bízott dolgokban igaz, hűséges, tökéletes, jámbor szolgálja lések ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek, senkinek is azonban oldalfélt való s bal tolmácsa nem lések; mely magam fogadásinak ha megállója és megtartója nem lennék, hűségtelenségben s valami árultatásban taláztatnám, napfényre jövőn dolgom, tehát érette fejem essék el, vagy halálnak akármely nemével büntettessem; melyeknek mégis az mint megállója és megtartója lések, az igaz Isten mégis engemet úgy segiljen, úgy adja lelkem üdvességét, soha holtom után különben az szent communicatura lelkemnek semmit is ne használjon, s holt testemet az föld magában békével ne szenvedje. Datum in Arce Fogaras, die 16. Aprilis Anno. 1675.

Mojzes János m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCXIX.

Alázatos szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint uramnak. Isten kegyelmedet minden üdvességes jókkal megáldja szüből kívánom.

Vöttem uram az urunk ő nagysága méltóságos levelét, melyben mit parancsoljon ő nagysága, alázatosan megértettem, úgy mint az lengyel követnek az ő nagysága birodalmában való beérkezését, ki is ő nagyságához expediáltatott, de miben álljon követsége, mivel még udvarhoz nem érkezett volt, hát azt ő nagysága nem mondhatta; melyhez képest ő nagysága az portát is valóságosképen nem tudósíthatta, miben álljon követsége; de megértvén ő nagysága, az portát tudósítani róla el nem mulatja; melyet is hogyha megjelentének az portának, nem ártana, de uram én meg nem jelentettem, oka ez, hogy engemet kétszer is hívtak be ez végre, hogy nagyságtoknak és kegyelmeteknek írjam meg, mi legyen az oka,

hogy az Bánfi Dénes uram és ez országban lévő dolgokról nagyságtok s kegyelmetek nem tudósítja ő nagyságokat, melyre uram még maig is nagysátoknak s kegyelmeteknek semmi tudósítása azon dolgok felől, kit ő nagyságok szorgalmatosan várnának, nagyságtoktól s kegyelmetektől semmi válaszok nem jött, és így, hogy ne gondoljuk azt, hogy urunknak ő nagyságának másféle dolgaiban jönnek s mennek szolgálai, s az mit ő nagyságok szorgalmatosan akarnának nagyságtoktól s kegyelmetektől érteni, arra semmi hírek nem jő, erre nézve akartam az ő nagysága szolgájának ide való jövetelit eltitkolni, hogy nem az ő nagysága szolgálatjában jár. Kérem azért kegyelmedet igen alázatosan, hogy mind az lengyel követ s Bánfi uram és az ország dolgairól tudósítsa ő nagyságokat nagyságtok s kegyelmetek kívánságok szerint; mert eddig is csak szókkal biztattam, hogy minden órában elérkezik. Az mi penig uram az francziai követnek szóló levelet illeti, az urunk ő nagysága parancsolatja szerint az itt lévő követnek praesentálván, melyet is ő fel nem mervén szakasztani, maga emberétől elküldvén Konstantinápolyban az residens kezében, választ is hozván róla, ő nagyságának elküldtem. Az váradiak dolga felől még eddig semmi szó nem volt más azon kívül, az mint megírtam nagyságtoknak és kegyelmeteknek. Ez elmúlt napokban az Almás vára felől való panasz is érkezett, de még ez felől is én nékem semmi szót nem szóltak. Az ide be való hírek felől uram semmi bizonyos és derekas híreket nem írhatok, mivel immár jó darab időtől fogva semmi bizonyos hír nem jött az táborról sem az kozák kapitihának. Igaz dolog hallatik az, hogy mind két részről az tábornak derekas szaporodása, s mint is régtől fogva s most is mind egyre mennek az hadak Ibraim basa után. Kérem azért nagyságtokat s kegyelmeteket igen alázatosan, hogy az mikor urunknak ő nagyságának szolgálai jönnek ide be, irjanak ha csak az tihájának is mindenkor; mert bizony úgy látom, arra lenne nagyobb tekintet, hogy sem csak az szóra és annak alkalmazásával egyéb nagyságtok s kegyelmetek dolgait is rendesebben és bátorságosabban véghez vihetné.

Ezek után adja Isten, írásom találja kegyelmedet jó

szerencsés órában. Datum ex Drinapolim Anno 1675 die 16. Aprilis.

Kegyelmed legkülsőbbik alázatos szolgálja alázatosan szolgál, míg él

Daczó György m. p.

Kivül: Az méltóságos urnak tekintetes nemzeti Béli Pál uramnak cum pleno (titulo) nekem mint uramnak ő kegyelmének íram alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tör. ered. lev. XX. köt.*)

CCXX.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Mint kegyelmes uramnak nagyságodnak nagy alázatossággal való szolgálatomat ajánlom. Böcsületes ur híve tekintetes nemzeti Nalácsi István uram ő kegyelme által értvén alázatosan nagyságod kegyelmes parancsolatját, az mi dolgainkban írhatom alázatosan nagyságodnak, minden jóval biztatnak, ha most is az lengyel hír (kinek nagy táborral már Kamenyizen innen egynehány mélyfölddel létét ezelőtt negyed nappal bizonyosan hozta a posta), meg nem változtatja; végső válaszomra minden nap várakozom, az meglévén éjjel napal kisietek. Szándékokat olyat értettem, hogy fia környülmeteltetése és leánya lakodalma után nyaralni az Despot havasában és onnan Landor-Feirvártra menne mind császár, fővezér; az mint alattomban való készüléteket látom, nem is hiszem, ez nyarat és őszt itt helyben mulassuk el. Némely aprólékos dologról irtam hopmester uramnak ő kegyelmének.

Alkalmatlan írásomról mint kegyelmes uramat nagyságodat nagy alázatosan követem, és szegény hazátlan fejemet nagyságod keresztyén magyar fejedelmi kegyelmességében alázatosan ajálván kívánom, az ur Isten szerencsés és hosszas országlással boldogítsa nagyságodat. Drinapoli 25. Aprilis Anno 1675.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgálja

Szepesi Pál m. p.

Kivül: Celsissimo Principi, ac Domino Domino Michaeli Apafi Dei Gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, etc. Domino Domino mihi elementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCXXI.

INSTRUCTIO Egregio Davidi Rosnyai de M. Vásárhely Interpreti nostro Turcico ad Fulgidam Portam Ottomanicam expedito die 2. Maji A. 1675. in Arce nostra Fogaras data.

Isten segítségével elérkezvén az fényes portára és szemben lévén fővezér urunk ő nagyságával és a thihájával, szónkkal megmondhatja, hogy előttünk viselvén hatalmas császárunkhoz tartozó hűségünket akartuk az fényes portának érté- sére adni ez alább megírt dolgokat :

Az lengyel követ jött azért hozzánk, hogy magunkat interponálnók az fényes porta és ő közöttök s munkálódnánk békességeknek megszerezésében ; de sem az királytól sem az respublicától nem hozott credentiát, kihez képest a nélkül nem akartunk ilyen nagy dologhoz nyúlni ; ha azt akarják, hogy az fényes porta előtt candide tractálják dolgokat, küldjenek arról való levelet, hogy bennünket benne nem hagynak, mert mi olyan dologhoz nem fogunk, hogy orezánkra térjen.

Az francia követnek ismét kellett jőni azért, hogy volt értésekre az fényes portán lévő francia residensnek arestáltatása, kinek szabadítása végett igyekezett ugyan az fényes portára, de megértvén bizonyosan felszabadíttatását, nem akart tovább menni, hanem visszament.

Az érseknek követje pedig jött azért, hogy magunkat interponálnók az magyaroknak az némettel való megbékéltetésében ; most kész volna római császár ő felsége vélek megbékélleni, kénálja is őket gratiával, de mivel az fényes porta híre nélkül ezen dologhoz szólni és nyúlni nem akartunk, a mint válaszukban meg is írtuk.

Irja kapithihánk az thihája ő nagysága nevével, hogy

az bujdosó magyaroknak adnánk helyet ide bé Erdélyben, és telepitenők meg, kire megmondhatja : Erdély szűk és kisiny ország, azon kívül is Várad, Jenő, Lugas, Karansebes, Deszui, Papmező, Saka, Sarkad, Szalonta, Belényes és több sok helyekből s azoknak vidékéről kibujdosott rendeknek kellene, ha volnának olyan puszta helyek, melyeket vélek megszállatnánk.

Az Bánfi Dienes halálának okát declarálhatja ez szerint : hatalmas győzhetetlen császáruk azért kötött kardot kardot (igy) oldalunkra és adott botot kezünkben, hogy az kik hatalmas császáruk őtől maradt országát el akarják fordítani, megbüntessük ; így Bánfi Dienes nem nyomván egyenesen az kengyelt, practicált az németekkel, s akarván eltávolztatnunk az következő alkalmatlanságokat, méltó jutalmát vette el tőlünk cselekedetinek.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.*)

CCXXII.

a.)

Anno 1675. Mense Junii Fejérváratt.

Várad i passának szóló levélnek minútája.

Nekünk küldött kegyelmed levelét mind mostan mind jövőendőbeli ajánlott jóakarattal hozzánk jött embere által illendő becsülettel vettük ; mi is mind szomszédságos jóakaratomkat ajánljuk érette kegyelmednek ; minőazonáltal csudálkozással értjük panaszát az váradi vitézeknek az holdoltságon lévő faluk állapotjából, melyről minémű contractus ment végben a váradiak és erdélyiek között ez elmúlt ősszel, kegyelmed jól tudja, mert maga kegyelmed, maga emberi is jelen voltanak abban a dologban, arról írott levelei is megvadnak. Mi mostan is a mi részünkről tovább nem mehettünk, noha elég kárunkkal van, de az jó szomszédságért magunkat alhoz tartjuk, mint ezt kegyelmed hozzánk küldött embere hatalmas

császár reánk bízott Erdélyországának három nemzetből álló rendeitől is maga meghallotta. Az mi részünkről, mint eddig úgy ennek utána is, minden jó szomszédságokat készek vagyunk az váradi vitézekkel tartani; csak ők is magok részéről hasonlót kövessenek, újabb végezést pedig mi formán tehessünk, módját nem látjuk; holott már egyszer az elmúlt ősszel eligazodott ez a dolog köztünk contractus által és ha egyszeri végezéseket a váradi vitézek megállani nem akarják, magunk miformán hihetnénk, kegyelmed általláthatja. Szokások is az váradi vitézeknek, hogy soha egy végezéseket is meg nem állják. Kegyelmedet mint jóakaró szomszéd úr barátunkat kérjük, maga hírének, nevének terjesztérére legyen azon, hogy a jó szomszédság köztünk és a váradiak között tartassék meg az contractus szerint, hogy így hatalmas császár tőlünk ne búsíttassék, hanem mindenekben az jó szomszédság és egyesség köztünk állandóképen fenn maradjon.

b.)

Dávid deáknak szóló levélnek minutája.

Érkezyén hozzánk a váradi passa embere levelével együtt, Váradhoz tartozó végbeli dolgoknak újabb újabb alkalmatlan kívánságival, akarók hűségedet tudósítani; nem tudván azért hatalmas császár kapuján helyben avagy útban találja-e levelünk, kelleték rövideden írunk, és hogy ha helyben fogja találni, azokban az dolgokban ez ide alább megírt mód szerint procedáljon; de hol pedig útban találna is hűségedet, dementest visszatérjen, és az szerint cselekedjék mindenekben, tudósítván bennünket voltaképen azokról az dolgokról, melyek reá voltak és vadnak bizattatva; ki se induljon pedig addig hatalmas császár portájáról, míglen tőlünk kijövele felől parancsolatot nem vészen. Az dolog azért ez, hogy az egész Váradhoz való sacczolzásra az adónak rendkívül való öregbítésével, tereh szállításokkal és külömb külömbféle dézmálásoknak executiójával nyomorgatják és akarják nyomorgatni az váradiak az szegínyt, kiváltképen Isten kegyelméből közelgetvén az aratás fenyegetőzésekhöz képest minden kételkedés nélkül újjítani igyekeznek, és noha az elmúlt ősszel

az váradi vitézek és erdélyiek között contractus által a végbeli dolgoknak állapotja bizonyos karban igazodott volt, de az váradiak magokat az contractushoz tartani nem akarják, az mellől pedig mi is nem recedálhatunk semmiképen. Melyre nézve hűséged hatalmas császár portáján serény vigyázásban legyen, s hogy ha az váradiak, emberek vagy levelek által, hatalmas császárt vagy más nagy rendeket ezen dologról megtalálnának, minden úton módokon megelőzni igyekezzék; mert méltán hatalmas császárt azzal nem büsítatják, mivel már köztünk és az váradiak közt contractus által ment végben annak az dolognak eligazítása, mely noha nekünk károsabb, mindazonáltal a jó szomszédságért, és hogy hatalmas császár filei annyiszor ne terheltessenek azokról az állapotokról, az contractushoz tartjuk magunkat, az mellől el sem állunk; az dolognak nagyobb világosításáért az contractusnak paráját hűséged kezében küldettük, de hogyha a szükség nem kívánja és a váradiak vádja is ellentünk azt nem hozza, csak tartsa magánál s ne hozza elő az contractust, hanem legyen serény vigyázásban, és alkalmaztassa magát mindenkben az dolognak és az szükségnek mivoltához képest. Hogy ha pedig az fővezér vagy más nagy rendek elő találnak az dolgot hozni, kérjen időt magának, míg bennünket tudósít és válasza léssen rája; szavait pedig úgy alkalmaztassa, hogy ki ne tanulják erről való instructióját, míg tőlünk újabb tanúságot nem vészen. Ezekből hűséged az dolgot megértheti, és alkalmaztathatja a szükséghez képest, tudósítván bennünket mindenekről.

c.)

Kapichihának szóló levélnek minutája.

Akarók hűségedet ilyen dolog felől tudósítani, mivel az váradi vitézek szokások szerint a végbeli alkalmatlankodásokat, minthogy eddig is elkövették, úgy hisszük, sok rendbeli fenyegetődzésekhez képest nem fogják továbbra is elmulatni; mivel az egész Váradhoz való sacczoltásra, az adó rendkívül való öregbítésével, terhelésekkel és különbféle dézmálásoknak executiójával nyomorgatják és akarják nyomor-

gatni a váradiak a szegínséget, kiváltképen Isten kegyelméből közelgetvén az aratás, fenyegetődzésekhez képest minden kételkedés nélkül ujítani igyekeznek, és noha az elmúlt őszszel a váradi vitézek és erdélyiek között contractus által a végbeli dolgoknak állapotja bizonyos karban igazodott volt, de az váradiak magokat az contractushoz tartani nem akarják, az mellől' pedig mi is nem recedálhatunk semmiképen. Melyre nézve hűséged hatalmas császár portáján serény vigyázásban legyen, és hogyha az váradiak, emberek vagy levelek által, hatalmas császárt vagy más nagy rendeket ezen dologban megtalálnának, minden útakon módokon megelőzni igyekezze; mert méltán hatalmas császárt azzal nem büsít-hatják, mivel már köztünk és a váradiak közt contractus által ment végben annak a dolognak eligazítása, mely noha nekünk károsabb, mindazonáltal a jó szomszédságért, és hogy hatalmas császár fülei annyiszor ne terheltessenek azokról az állapotokról, az contractushoz tartjuk magunkat, az mellől el sem állunk; az dolognak nagyobb világosításáért az contractusnak párját hűséged kezében küldettük; de hogy ha a szükség nem kívánja, és az váradiak vádja is ellentünk azt nem hozza, csak tartsa magánál, ne hozza elő a contractust, hanem legyen serény vigyázásban, és alkalmaztassa magát mindekben a dolognak és szükségnek mivoltához képest. Ezen dologról szintén mostan vagyon nálunk az váradi passa emberek, kinek is olyan választ tettük, hogy a jó szomszédságot mint eddig úgy ezután is a váradiakkal készek vagyunk megtartani, csak ők is hasonlólt kövessenek, az contractus mellől mindazonáltal el nem állunk, más végezésre is a váradiakkal menni szükségesnek nem látjuk, mert hogyha egyiket fel akarják rugni, másikat is csak hasonlóképen tartanak meg. Ha pedig az fővezér vagy más nagy rendek az dolgot elő találnák hozni, kérjen időt magának, míg bennünket tudósít és válasza lészen reája; szavait is pedig úgy alkalmaztassa, hogy ki ne tanolják erről való instructióját, míg tőlünk újabb tanúságot nem vészen.

Nem tudván, Dávid deákot éri-é irásunk ott benn, nem-é, akartuk hűségedet is informálni ez dologról, hogy mind távul létében, mind jelenlétében tudja az dolgokat kormányozni,

egyét értvén mindazonáltal velle, ha ott benn leszen, mindekben.

Egykorú másolat az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tör. erd. lev. XX. kötet.*)

CCXXIII.

Méltóságos kegyelmes uram.

Alázatosan kelleték nagyságodnak jelentenem, nagyságod méltóságos parancsolatjából kelletvén sietséggel ide bé jünöm, gondolván ázt, 3. Maji leszen itt való solemnitas kezdése, de továbbra vált a terminus, 26. Maji lön kezdési, a gyermek circumcisiója penig holnap ugymint 7. Junii leszen, azután leszen a leányának lakodalma, de az mint érthettem az benn leszen, és a mezőn való pompa elmúlik. Én Istent híván segítségül kegyelmes uram, ha a vezér is érkezik az elbocsátásra, semmit is nem késsem, haza indulok, mivel már nekem is semmi dolgom nincsen. A vezérrel szemben voltam, nagyságod ajándékát kedvesen vette, nyolczad magammal kaptányozott; a császárral pünkösdi nájján voltam szemben, mezőn, a filigoriájához közel állítván, császárné filigoriájával szemben az egész nép előtt publice, dob trombita szó, lövés alatt, tized magammal kaptányt vettem, nagyságod ajándékát eleiben felvitette, megnézte, kiváltképen az csészek igen tetszettének. Nem messze a fővezértől dívány szőnyeget leterítvén császár nézésére leültettek, az egész pompának nézésére. Egyéb dolgok, a mik olyak lesznek, Isten haza vivén nagyságodat tudósítom.

Irhatom nagyságodnak kegyelmes uram, Daczó János követ uram kért volt itt benn kapitíha uram által bizonyos summa pénzt, mely miatt kapitíha uram nem is búsult s félelmeskedett, ő kegyelme maga arról bizonyosság lehet; a török megértvén az én itt lételemet, hozzám küldött, firtatott, kit is, a mig lehetett, szóval tartottam, de semmiképen nem akarván várakozni, nagyságod méltóságára vigyázván kérettem kapitíha urammal 9 száz tallérokat, kinek 3 holnapra interese kétszáz tallér, 3 százat magam szükségére nagyságod méltó-

ságának végben vitelére, mind útban s mind itt drága lévén minden, a tallér százhusz pénzben járván; azonban kegyelmes uram reménség kívül becsüllettel lévén az acceptatio, a mint kell. is kapukra költöttem, majd mintha adót hoztam volna, kételen voltam velle, melyet mind kapitliha uram s mind nagyságod több jámbor szolgálai referálhatnak; én is örülvén nagyságod méltósága terjedésének, előttök magamat el nem vonhattam. Egyébaránt kegyelmes uram nagyságodat bizony cvvel nem búsítottam volna, de nagyságod szolgálatjában járván és nagyságod méltóságának terjedésére vigyázván, nagyságodtól nem mástul várhatok; mert ha úgy volnék mint azelőtt, a magamét is nem szánám költeni nagyságodért, de a nincsenből Isten vehet. Nagyságodat azért mint kegyelmes uramat alázatosan kérem, méltóztassék megküldeni; kapitliha uram is ne búsúljon elmenetelem után miatta. Én is nagyságodnak igaz hív szolgálja lévén, alázatosan meg szolgálom, ha miben vékony szolgálatom kívántatik; nem is volt ez többször kegyelmes uram, hogy császárhoz ilyen-állapotban expedíaltatott személynek 2 száz tallért adjanak; én is akkor hirtelen nagyságodat nem búsíthatám, bizvan az nagyságod kegyelmességéhez. Konstantinápolyból jött azután is hír, mely felől, Isten haza vivén, magam akarok nagyságoddal szólnom. Ezzel a szent Isten oltalma alá ajánlom nagyságodat.

Drinapoly die 6. Junii. 1675.

Nagyságodnak alázatos híve és szolgálja

Paskó Christoph m. p.

P. S. A tolmács felől írhatom nagyságodnak kegyelmes uram, ő az ő állapotjában jó igaz szolgálja.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem jó kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erdélyi Muzcumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. cred. lev. XX. kötet.*)

CCXXIV.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelmem.

Az nagyságod levelét alázatosan vevén, mit parancsoljon, megértettem. Ugy látom kegyelmes uram, hogy az len-

gyel király ő felsége az nagyságod méltóságos személyében nyugodt volna meg, hogy közbenjáró lenne az török és lengyel nemzetség között való békesség csinálásban. Az mely munkától az tanács tetszéséből is, úgy emlékezem rája, Fogarasban sem vala idegen nagyságod. Kihez képest talám már nem volna egyéb hátra, hanem hogy az respublicának akaratját minden részeiben értené meg nagyságod, hogy minemű okok alatt kívánnák az békességet, és meddig léphetnének ők is az török kívánságára, melyet megértvén nagyságod, az jó Isten hírével ha hozzá kezdene, nekem úgy tetszik, mind török, lengyel előtt kedves dolgot cselekednék, melylyel maga magyar nemzetének is nem keveset szolgálna nagyságod, az mi nagyobb, Isten előtt is kedvet találna, méltóságos híre neve örök időkre terjedne ily szent munkája által. Melyre segítse is ő szent felsége nagyságodat. Gerebenes 6. Sz. Jakab havának 1675.

Nagyságodnak alázatos hive szolgája

Haller János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XX. köt.*)

CCXXV.

Kegyelmes uram !

Az nagyságod méltóságos levelét az inclusákkal együtt alázatosan vettem; mivel ennél többet az dologban nem értettem, vékony censurámnak adásában is az ide alább megírt szóknál alig tudok menni : ilyen méltóságos király és felséges respublica requisitióját csak elmulatni nem lehet; hanem szükségesképen nagyságodnak jelentést kell tenni az portán, mely meglehet az fővezér tihája által, megírván nagyságod, hogy ha az fényes porta előtt kedvetlen dolog nem lesz, nagyságod kész volna hatalmas császárukkal való egycsésre inducálni az ellenkező félt, kinck elméjét az békességre való hajlásra reménlvén nagyságod késznek lenni, hogy ha

peniglen külömben volna elméje az fényes portának, alázatosan akarná nagyságod érteni, hogy valamint nehézséget ne vonna magára érette. Erre való válasz nagyságodat megtanítaná az következendő dolgokra. Én is nagyságodnak mostan ennél többet írni nem tudok, mert az dolgot is nem igen értem; ha valami homály marad fenn, Isten Radnótra nagyságodat úgy hallom felhozza, nem messze lések, megértvén az kérdést, csekély elmémnek censuráját nagyságodnak alázatosan megjelentethetem. Ezeknek utána Istennek gondviselése alá ajánlom nagyságodat. Datum Kutyfalva 8. Julii A. 1675.

Nagyságodnak alázatos beteg hive

Betlen János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nékem kegyelmes uramnak adassék.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ercd. lev. XX, köt.)

CCXXVI.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint nekem kegyelmes uramnak. Isten nagyságodat méltóságos állapotjában sok esztendeig boldogul éltesse kedvesivel együtt szüből kívánom.

Az nagyságod méltóságos levelét alázatosan vöttem, mind azokkal az lengyelországi leveleknek pariájával együtt. Hogy kegyelmes uram nagyságod az lengyel királylyal ő felségével az barátságot s jóakaratot fenntartsa és elkövesse, az sok okokra nézve (melyekkel nem szükség nagyságodat terhelnem) javallom, és az fényes portán is az miben nagyságod szolgálhat az lengyel királynak ő felségének, hogy azt elkövesse, dicsíretes dolognak ismerem lenni: mindazáltal kegyelmes uram az fényes portával való tractát talám nagyobb fundamentumon kellene még ennél elkezdni; mind ezeket kegyelmes uram hagyom az nagyságod bölcs elméjére. Isten nagyságodat sok esztendeig boldog szerencsés hosszú országlással kedvesivel együtt megáldja.

Héviz 8. Julii A. 1675.

Nagyságod alázatos szolgája

Nagy Tamás m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. cred. lev. XX. kötet.*)

CCXXVII.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét ezelőtt két órával vöttem, megolvastam mind az inclusával együtt, melyből világosan kilátszik, hogy ő kegyelmének parancsolatja vagy on aról, offerálja magát nagyságodnak az tracta felől, mert hogy római császár ő felsége olyan nagy méltóság lévén maga offerálja nagyságodnak az tractát, az illetlen; egyébaránt az arra való hajlandóságát és kész voltát az Hartyáni uram levele elég világosan contineálja, csak hogy az Magyarországból kiszorúlt atyafiaknak némelyike, én nem hiszem soha semminemű tractára merjen lépni az desperatio miatt, mindnyájoknak pedig egyenlő akaratjok nélkül tractához nyúlni lehet-é avagy nem, ellenben egynéhány személynek félelmeskedése miatt az közönséges dolgot illik-é félben hagyni, igen nagy kérdés. Én kegyelmes uram, hogy az tractát teljességgel megvesse nagyságod, azt nem jovalhatom, de miképen nyúljon hozzá, hogy az urakkal ő kegyelmekkel együtt igen megfontolja, azt jovallom; ha Isten súlyosabb betegséggel nem látogat mostani állapotomnál, nem messze lések, s mihelyt nagyságod parancsolatját veszem, jelen lehetek az nagyságod méltóságos udvarában. Adja Isten nagyságodat láthassam örvendetes állapotban. Kutyfalva 12. Julii A. 1675.

Nagyságodnak alázatos beteg híve

Betlen János m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Hátára jegyezve: Az tanács urak censurái magyarországi exul uraimék dolgok felől való . . . . .ok adása felett, melyek között nagy értelem fekszik ezen írásában cancellarius uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XX. kötet.*)

CCXXVIII.

Mint uramnak ajánlom kegyelmednek köteles szolgálatomat; Isten ő felsége kívánt áldásokkal boldogítsa uram kegyelmedet kedveseivel együtt.

Kelleték ismét igen nagy bizodalommal kegyelmednek értésére adnom az én kárvallásim után járó emberinnek járásokat. Az mint ismét ujabban kegyelmed jóakaratjából Kurtán Jánost Tamás deákkal béküldöttem volt Braillára, az tisztviselőket mezőben sátor alatt találták; az vajdák az császártól megnyerték, hogy ha valakik az két országból az török földére beszüktenek, megadják. Ehez képest már az az tolvaj is az tájon lévén, mind az s mind pedig az utána járóknak híre füliben esvén, az lovon minden egyetmással együtt Galacz felé fordult, és ment fel Tekucsra, (de Tamás deákék az nyomot elvesztvén re infecta visszajöttek), az holott azon lator mulatott, s elmenvén Henczre, ott egy kapitány embernek, az kit Buzogánnak hinak, az ládáját felverte; az mentest utána lévén, kezében akadott, mind az én lovammal és minden egyetmásommal együtt; az az latrot könnyen eleresztette, s az tarka lovat ajándékozta az tekucsi porkolábnak, melyet az moldvai vajda egy holnapja lehet, hogy az porkolábságból kivettetett, s az én lovamon ment Jászvásárra; az porkolábot Nyágulnak híják, az vajda ő nagysága jól tudhatja, mert maga tette volt s maga is változtatta. Ezen hír akkor kijövé, akkor szinte Szent Orontáson voltam, de szolgálaim mentek bé mentest Tekucsra az új porkolábhöz, s azt az Buzogán nevű Henczen lakó kapitánt szemben hitták, attól kérdvén, hogy hol vette az lovat, azt mondotta, ő az lovat egy erdőben nyereg nélkül találván, sem az latrot, sem egyebet nem látott, mindeneket megtagadott; az én szolgálaimat azzal elbitetvén az új porkolábnak meghatták, írja meg Jászvásárra annak az exul Nyagul porkolábnak, az ló el ne vesszen; az egyetmás felől is az kapitánynak megmondották, hogy noha tagadja, de mindent rajta keresnek, semmi el ne vesszen benne; egyáltalában az az porkoláb s Buzogán tudnak mindeneket. Ezzel akkor az én szolgálaim kijövé, talám egy hét

mulva ismét két moldvai oláh kijöve, s olyan bizonyos hírt hozának, az latrot az Putna vize mellett Kalimán nevű falu határán megfogták; ott is egynehány házakat felfervén egy lovat ellopott, és az káros emberek mindenütt után lévén az kalimáni erdőben fogták meg s vitték Foksinban, az moldvai részen lévő porkoláb kezében, az hova mentest kiküldöttem az osdolai vámost magát egy szolgálmmal együtt, az kik az porkolábal ezen lator felől kezdvén beszélgetni, mentest tagadni kezdette; igaz dolog ott fogva volt, de az tömleczet megásta s elment; másfél napig mind tagadta, semmiképen nem akarta előhozatni, mert az mint az ott való emberck beszéllették, száz tallért ígért volt az lator, ha eltagadhatja; azonban látván az én emberimnek keménykedéseket, és hogy az vajdára is elakarnak menni, későre úgy vallotta meg, hogy jelen vagyon, s eleiben vitetvén az tömleczből, az én emberim az ellopott egyetnásimnak lajstromát elolvasták előtte, s mindeneket megvallott, hogy ő vitte el, nem is adott semmit el benne, hanem akkor az mikor elsőben Buzogánnak keziben akadott, az lóval együtt mindeneket ő vett el tőle. Az porkolábtól az latrot kérték kézben, s csak olyan választ tett, hogy az vajdát találjuk meg felőle, s valamit parancsol, az tevők lesznek; ha azt parancsolja is, hogy kiadja, azt is megeselekszi, hanem tizenötöd napra menjenek bé, addig az latornak gondját viselteti, el nem szalad, addig az vajdát találtaassam meg; az napot 12. praesentis adta, az quindena 26. lenne. Az én emberim tegnap érkezvén mentest küldtem volna uram kegyelmedhez, de előbb postát nem kaphattam. Immár uram, Isten után minden bizodalmam lévén az kegyelmed jóakaratójában, kérem mint uramat kegyelmedet, az mit jobbat böles ítéletével fel talál, méltóztassék ilyen igyemben elkövetni, és egy postát az vajdához expediálni, ha lehetne adatná ki ő nagysága, minthogy más két szolgálmmra is kérdetlen vallott az lator, hogy egyet értettek vőle, had mondhatná szemekben, s mások példájára s jámbor gazdák securitására lenne itt kiűnn executiója, és az exul Nyágul porkoláb is az lovat, és az az Buzogán kapitány az egyetmást adnák meg, már nem lévén semmi kétség az dologban; kétszáz tallért érő káronban az egy hitván süvegnél egyebet semmit nem találtak. Már ha

ilyen szemlátomást való igazságot elnyomnak, méltán tartóztathatunk moldvaiakat, kiváltképen az foksányi főporkoláb méltó volna büntetésre. Talám uram nem ártana, ha urunk ő nagysága is iratna az vajdának, most az volt az hire, hogy Hutintól az híd csináltatásáról visszatért volna az vajda Jászvásárra; ha kegyelmednek tetszenék, Szacsvai István uram vagy Székely István jó lenne, én is segiteném úti költséggel, s ha szerencsésen járna, héjában sem hadnám. Már kegyelmed dispositióját várom, s az mikor kegyelmed postája elmenne, úgy végeznék yéle, az én szolgálaim itt az varancsán az quindenára bemennének Foxinban, az kegyelmed embere penig az vajdától igyenesen csak oda menne. Bizonyosan hiszem, az vajda kegyelmed tekintetiért mindent cselekszik. Ily hosszas írásomról mint uramat kegyelmedet követem, és magamat egészen kegyelmed gratiájában újebben ajálván maradok éltémig

Köröspatakon 16. Julii 1675. 12. órakor délben.

Kegyelmed köteles kész szolgája

Kálnoki Sámuel m. p.

Ila uram ugyan semmiképen ki nem adatná az vajda az latrot, szóval kegyelmed embere bár csak azt obtineálhatná, hogy ilyen ritka példájú malefactort az határok szélyiben exquálthathatnék s oda kisírtetnék ki; mindazáltal az én emberimet valóban biztatták az moldvaiak, hogy kegyelmed tekintetiért az vajda kiadatja; még az ott benn való károsok is nem ellenzenék, mert mindenek kezekben adattak.

Eredetije (valószínűleg Béldihez írva) az erd. Muz. (*Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCXXIX.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságtoknak és kegyelmeteknek. Isten nagyságtokat és kegyelmeteket minden üdvösséges jókkal megáldja szüböl kívánom.

Megadván nekem Turzai uram az urunk ő nagysága méltóságos levelét, melyben parancsolja ő nagysága, hogy az ő nagysága nevével az fővezérnek és az tihájának ő nagyságoknak szóló leveleket az ő nagysága méltóságos neve alatt megadnám,

melyet mihent Turzai uram érkezék, én mindjárt az ő nagysága parancsolatja szerint bemenvén az tihájához s köszöntvén az ő nagysága nevével ő nagyságát, megis adván az urunk ő nagysága levelét ő nagyságának, melyet becsülettel vévén ő nagysága mindjárt kérdé, hogy ha vagyon-é az vezérnek ő nagyságának szóló levél nálam, mondván, hogy vagyon, s mindjárt maga elvévén tölem mind az király ő felsége és az követ levelével együtt, maga akarván bevinni az vezérnek. Immár mostan mind ezen és ennek előtte való dolgokról urunkat Dávid deák uram által tudósítván, az választ elküldötték. Az mi penig az ide be való hírek dolgát illeti, mostan jövé az kozák hetmáynak az vicensotáriusa az hetmánytól, s az minemű híreket hozott, az mi rosszúl ők is tudták deákul minutában adni, kezemhez vöttem; de mivel én is nem értvén az deák szókhöz, csak az szerint küldhettem el nagyságtoknak és kegyelmeteknek, az mint ők is kitudták írni; nagyságtok s kegyelmek mit tanulhat belőle, elküldtem. Az mi penig az Zólyomi uram dolgát illeti, mostan az Paskó uram elmenetele után is ide küldvén az két belső szolgáját az kajmekám basához levelével, melyben mit írt légyen, mit Dávid Deák urammal felszakasztván, mit sollicitáljon benne, nagyságtoknak és kegyelmeteknek voltaképen szóval megmondhatja. Az mi penig az váradiak dolgát illeti, még itt semmi oly derekas panaszokat eszemben nem vöttem sem az urunk ő nagysága méltóságos személye ellen, sem országunk ellen, az melyről nagyságtokat s kegyelmeket tudósíthatnám; igaz dolog az hogy egy váradi török privátim maga személyében suplikálván az fővezért ő nagyságát, Belső-Szolnok vármegyében az nagy Szamos mellett Kornis uramnak egy Buzamező nevű falujáért, hogy neki nem akar holdolni, hanem parancsolának beholdolása felől, melynek is az suplicatióját az fővezér ő nagysága elszaggatta.

Ezek után adja Isten írásom találja nagyságtokat s kegyelmeket örvendetes szerencsés órában. Datum ex Drinápoly Anno 1675. die 22. Julii.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek alázatos legkülsőbb szolgálja alázatosan szolgál, míg él,

Daczó György m. p.

Kivül: Az mii kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos tanácsur hiveinek ő nagyságoknak s kegyelmetek alázatosan irám.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered. levelekben XX. kötet.)

CCXXX.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak. Isten nagyságodat minden üdvességes jókkal áldja meg, szívből kívánom.

Kegyelmes uram megadván nekem Turzai uram az nagyságod méltóságos levelét, melyben parancsolja nagyságod nekem, hogy az nagyságod nevével az fővezérnek és az tihájának ő nagyságoknak szóló leveleket az nagyságod méltóságos neve alatt megadnám, melyet kegyelmes uram, mi-hent Turzai uram érkezék, én mindjárt az nagyságod parancsolatja szerint bemenvén az tihájához s köszöntvén az nagyságod nevével ő nagyságát, meg is adván az nagyságod levelét ő nagyságának, melyet becsülettel vévén ő nagysága mindjárt kérdé, hogy ha vagy-on-e az vezérnek ő nagyságának szóló levél nálam, mondván, hogy vagy-on, s mindjárt maga elvévén tőle mind az király ő felsége és az követ levelével együtt, maga akarván bevinni az vezérnek, immár mostan kegyelmes uram mind ezen és annakelötte való dolgokról nagyságodat Dávid deák uram által tudósítván, az választ elküldötték. Az mi pedig kegyelmes uram az egyéb ide be való hírek dolgát illeti, mostan jövé az kozák hetmáynak az vice notarius az hetmánytól, s az minemü híreket hozott, a mi rosszul ök is tudták deákul minütában kiadni, kezemhez vöttem; de mivel én is nem értvén az deák szókhöz, csak az szerint küldhettem el nagyságodnak, az mint ök is kitudták írni; nagyságod mit tanulhat belöle, elküldtem. Az mi pedig kegyelmes uram az Zólyomi uram dolgát illeti, mostan az Paskó uram elmenetele után is ide küldvén az két belső szolgáját az kajmekám passához levelével, melyben mit írt legyen, mü Dávid deák urammal felszakasztrván, mit sollicitáljon benne, nagyságodnak Dávid

deák uram voltaképen szóval megmondhatja. Az mi penig kegyelmes uram az váradiak dolgát illeti, még itt semmi oly derekas panaszokat eszemben nem vöttem sem az nagyságod méltóságos személye ellen, sem országunk ellen, az melyről nagyságodat tudósíthatnám; igaz dolog kegyelmes uram az, hogy egy váradi török privátim maga személyében suplikálván az fővezért ő nagyságát Belső-Szolnokvármegyében az nagy Szamos mellett Kornis uramnak Buzamező egy nevű falujáért, hogy neki nem akar holdolni, hanem parancsolnának beholdolása felől, melynek is az suplicatióját az vezér ő nagysága elszaggatta. Azonban kegyelmes uram igen alázatosan könyörgök nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, azon hátra maradott ötszáz tallérokat méltóztassék kegyelmességéből megküldeni; nám nem az én szükségemre költ, hanem ugyan az ország jóvára s hasznára, s én kegyelmes uram ebben az kezességben nem estem volna, de ez aránt is nagyságodtól félttem, hogyha valami alkalmatlanság követi az hazát, nagyságod én reám neheztel meg érette; ezután engem sem vesznek többé ezfélére. Mely nagyságod ez aránt megmutatandó kegyelmességét alázatosan szolgálhassam meg nagyságodnak mint kegyelmes uramnak. Ezek után adja Isten irásom találja nagyságodat jó szerenésés órában. Datum ex Drinapoly Anno 1675. die Julii 27.

Nagyságodnak alázatos legkissebbik szolgálja alázatosan szolgál, míg él,

Daczó György m. p.

P. S. Igen alázatosan kérem nagyságodat mint kegyelmes uramat az élő Istenért is, mivel immár Isten napról napra közelíti az adónak is behozását, méltóztassék nagyságod kegyelmességéből az én megváltoztatásomra is jó idején gondot viselni, s valamely becsületes embernek parancsolni az ide be való készületi felől; mert egyébaránt kegyelmes uram bizony én tölem lehetetlenség, hogy tovább ide be mulathassak, az mely nagyságod kegyelmességét alázatosan szolgálhassam meg nagyságodnak mint kegyelmes uramnak.

Turzaí uram is (vele)m együtt bejövén jelen volt ő kegyelme a(z)le)velek beadásával.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan íráni.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCXXXI.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis ac Generose fidelis nobis sincere dilecte, salutem et gratiam nostram. Nemzetes Rosnyai Dávid török deákunk mátkásodván meg, akarjuk lakodalmát celebrálni udvarunkban. Minek okáért é commissionkat vévén kegyelmesen parancsoljuk kegyelmednek, az jövő közelbik való kedden feleségével együtt ebéd előtt itt Radnóton legyen jelen, tiszteltessék kegyelmetek praesentiájával is megírt hívtünk öröme napja. Eidem de reliquo gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Radnoth, die 1. Septembris A. 1675.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili ac Generoso Volffgango Betlen, de Keresd, Consiliario nostro Intimo. Fideli nobis sincere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.*)

CCXXXII.

Instructio pro Generoso Francisco Olasz Capitaneo nostro Somlyaiensi data die 30. Septembris 1675.

1.) Az mostani állapotokhoz képest megkívántatik, hogy ő kegyelme szorgalmatos vigyázásban legyen, és az magyarországi hadaknak alá s fel járó kóborlásokat meg ne engedje sőt ha kiket olyanokat Kraszna és Közép Szolnokvármegyében kaphat, azokat megfogassa, és Somlyóra bevitetvén tartassa ott mind addig, míglen tőlünk és az tanácsi rendtől tanúságot veszen. Szükség azért, hogy ha kik az magyarországi hadak közül Veselényi Pál vagy Kende Gábor uram levelével

Somlyóra megyen, azt a levelet tőlük elvegye, és ha méltó járások vagyon, adjon újabb levelet nekik az egy útra.

2.) Szükség, hogy ő kegyelme ezt is megértse: Mű Veselényi uram instructiójában biharvármegyei dolgokról olyan tanúságot adtunk, hogyha biharvármegyei embernek vagyon dolga katonával, vagy akármely mostan táborban lévő magyarországi emberrel, tétessen igazítást köztök Veselényi uram, hogy ha peniglen katonának vagy akármely magyarországi embernek lészen dolga biharvármegyei emberrel, az olyan keresse az biharvármegyei embert somlyai forumon. Ő kegyelme is azért erre igen szorgalmatosan reá vigyázzon, és ellenkezőt végben menni ne engedjen.

3.) Ha az elkertülhetetlen szükség úgy hozná, hogy Veselényiné asszonyomnak Somlyóra kelletnék menni, és Hadadban nem lehetne bátorságos lakása, in isto casu csak kevesed magával adjon szállást ő kegyelme Somlyóban ő kegyelmének.

4.) Az dolgok azt kívánják, hogy ő kegyelme Teleki Mihály urammal mindeneben tartson jó correspondentiát, egyet értvén mindeneben ő kegyelmével az szükséghez képest.

Hátára jegyezve: A. 1675. die 30. Septembris Szamos-Újvártt adatott instructiónak párja az somlyai kapitának.

Egykorú másolat az erd. Muz. (*Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XX, köt.*)

CCXXXIII.

Méltóságos uram, nekem uram.

Az ur Isten kegyelmedet boldog hosszú élettel áldja meg, kívánom.

Kegyelmed levelét uram és poroncsolatját ma, úgy mint 30. Septembris regvel vöttem, mely költ 23. ejusdem mensis Septembris, melyben mit poroncsoljon kegyelmed, értem. Becző uram, mikor kegyelmedtől elváltam is, bémentem, de bizony igen beteg vala, az olta nem láttam; mert mindjára ment volna az kegyelmed szolgálatjára; az másval is uram beszélek, totis viribus azon is rajta leszek. László Mártont uram én is mind várom, hogy ha valami bizonyos hírt hozna,

kegyelmedet tudósíthatnám róla, de még nem jöve, nem tudom hová lőtt. Az vajda is az bojérokkal együtt elfutott az erdőre; nem igen bocsátnak hozzá idegeni embert, az rettenetes pestistől való féltibe, mert rettenetes köztök. Egy hete uram, hogy ujobban béküldöttem, ha elmehetnek; irtam Todorasko Viszternik és Salamon uramék is mint járhatnak, nem tudom; ha megérkeznek, kegyelmedet éjjel nappal tudósítom uram róla. Ez elmúlt napokban is irtam vala uram kegyelmednek, miesodás szabadoson minden hír nélkül jönnek mennek ide most onnan belől török és egyéb nemzetség minden felől, de az levél Szaesvai uramtól elmaradt volt; talám jó volna kegyelmeteknek jó consideratióban venni ezt az dolgot. Mirucz uram érkezék uram Jászvásárról ki, beszélé uram, hogy az török az Viszlánál vagyon, mikor ő kiindúlt, hét ezer szekér rabot küldött Ibrahim passa az császárnak, de úgy hallotta, hogy az békesség meglőtt volna köztök.

Itt uram rettenetes hideg esős idők járnak, éjjel nappal esik, minden tavaszunk kün vesz, nem is vethettünk uram. Az ur Isten kegyelmedet tartsa meg jó egészségben boldog sok esztendőig. Futásfalva 30. Septembris A. 1675.

Kegyelmednek méltatlan alázatos szolgálja, míg él,

Bardocz István m. p.

Kivül: Az méltóságos urnak tekintetes nemzeti Uzoni Béli Pál uramnak ő kegyelmének (cum pleno titulo) nekem minden időbeli uramnak adassék.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti leveleiben XX. kötet.*)

CCXXXIV.

Mint bizodalmas uramnak ajánlom kegyelmednek szolgálatomat. Isten kegyelmedet minden dolgaiban boldogítsa.

Kegyelmed levelét becsülettel vettem, látogatását kegyelmednek megszolgálom, kívánván Istentől én is, levelem kegyelmedet örvendetes órában tanálja. Az gyűlés el nem múlhatik az adóra nézve, mindazáltal ha a törvényszéket akar kegyelmed celebráltatni, igyekezzék előbb véghez vinni hu-

szonhetediknél, mert osztán akkor nem tartóztathatja az ember az regálisokat. Ide egyéb új hírek nem érkeztek, hanem Zólyomi küldött ki egy rabot, urunknak írt levelet, örömet látom kijűne, azt kívánja urunktól, hogy ű nagysága assecurálja az országgal együtt s jószágát adják meg s kijű; az portio felől való tizenet is nem tudom mire nézve halasztotta kegyelmed addig, most útban vagyunk, én elő sem hozom, hanem én javallanám, mikor Isten kegyelmedet udvarhoz hozza, (kimaradt: hozzá) el az suplicatiót magával, s akkor meglehet; ha szintén az gyűlésre halad, sem lesz késő, ha eddig vára-kozott kegyelmed; ha pedig előbb kívánja is kegyelmed, csak hozza el az suplicatiót, végben viszem. Ezzel Istennek áldását kívánom kegyelmedre. Datum ex Katona die 4. Octobris A. 1675.

Kegyelmed jóakaró szolgálja Székely László m. p.

Kívül: Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak ű kegyelmének (titulus) nekem bizodalmas uramnak adassék.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kencény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt*)

CCXXXV.

Gyerőfi uram instructiójának minntája.

1. Legelsőben is Isten ő kegyelmét lengyel király ő felsége udvarában vivén, az kiket illik és az kiknek szóló leveleink lesznek, nevünkkel köszöntvén, igyekezzék mentül hamarőbb királynál ő felségénél audientiát nyerni.

2. Audientia adatván, az király ő felségét nevünkkel nagy engedelmességgel köszöntse, jelentvén hogy már sok ízben megtapasztalt király ő felsége kegyelmessége és kegyes indulatja annyira kötelezett bennünket, mind maga ő felsége s mind pedig az felséges lengyel respublica szolgálatjára, hogy ha mi útát módot feltalálnánk kívánságunk szerint való szolgálatunknak megmutatására, semminek elmúlatoí nem lennénk, sőt minden tehetségünk szerint indulatunkat minden úton módokon megmutatni készek volnánk.

3. Hogy ez ideig királyt ő felségét magunk követünk által nem udvarolhattuk, azt ne egyébnak, hanem az fennforgó

boldogtalan idők változásinak és sok akadályinknak tulajdonítsa ő felsége, melyet magunk is nem kevés megbántódásunkkal halogattunk, de az időnek és állapotoknak rendet nem szabhattunk.

4. Csudálkoznék talám király ő felsége ennyi időig való hallgatásunkon, és az fényes porta, király ő felsége és lengyel respublica közt elindított békességnek tractájának állapotjárul való nem tudósításunkról; szükség azért, hogy ő kegyelme az dolgot voltaképen megértesse, mivel mi is kívántuk volna szívesen, hogy királyt ő felségét tudósíthattuk volna, de csak ez napokban érkezvén az fényes portáról válaszunk, kelletett mind eddég hallgatásban lennünk. Ugy vesszük azért esztünkben, hogy az fényes porta nem kevés megbántódását tartja az nem régen király ő felsége részéről feltött békességnek conditionában, sőt azokat teljességgel illetleneknek és helyteleneknek tartott és tart lenni. Melyre nézve mi királyhoz ő felségéhez és az felséges lengyel respublicához való kész és köteles indulatunktul viseltetve javallanok, hogy ez világnak akárminémű szerencsés dolgainak is hamar és könnyen boldogtalanságra való változhatását és az hadakozásnak bizonytalan kimenetelit előttök viselvén, az bizonyos és állandó békességhez ragaszkodnának inkább, az jó alkalmazhatóságot meg nem vetvén; melyre nézve szükséges is volna, hogy az békesség conditioni alkalmaztatnának úgy, melynek ereje által az sok időktül fogva fenntartott boldogtalanság kívánatos boldogságra és öröndetes békességre mehetne által.

5. Szükségessnek látszanék azért, hogy az király ő felsége és az felséges lengyel respublica ezen dolgokrul akaratját voltaképen értésünkre adni ne neheztellené, mi mindenekben készek lévén tehetségünk szerint az szolgálatra való kész indulatunkat megmutatni.

Ezekon kívül mindeneket bizunk ez feljebb megírt dolgok alkalmazhatóságával ő kegyelme discretiojára, szerencsés útazást, öröndetes visszatérést kívánván ő kegyelmének.

Hátára jegyezve: 1675. die 10. Octobris Gyerőffi uram instructioja. Radnoth.

Eredeti fogalmazvány az erdélyi Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.)

CCXXXVI.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis ac Generose fidelis nobis syncere dilecte, salutem et gratiam nostram! Mivel Isten után ez hazának megmaradása áll egyedül az adónak egészen és idejénkorán a fenyves portára való beszolgáltatásában; igaz dolog ez jelen való esztendőben felszedett adót már Isten kegyelméből megindéttatuk ugyan, mindazonáltal akarván az jövő esztendőről is gondot viselnünk, azonban egyéb végbeli difficultások is interveniálván, mely dolgokról kegyelmezzetekkel beszélgetvén, kegyelmezzeteknek egyező tetszéséből rendeltük ez jelen való esztendőben ad diem 25. mensis proxime affuturi Novembris Fejérvárott az ország közönséges gyűlését. Minek okáért kegyelmesen és serio parancsoljuk kegyelmednek, alkalmaztassa úgy házánál lévő dolgait, hogy az megirt napon és helyen okvetetlen jelen lenni el ne mulassa; hogy az haza megmaradására a mi jobbat feltalálhatunk követhessük el. Secus sub poena in Decreto et Articulis expressa minime facturus. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die 25. Octobris Anno 1675.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili ac Generoso Paulo Beldi de Uzon, Consiliario nostro intimo, Comitatus Szolnok interioris Comiti, Trium Sedium Siculicalium Sepsi Kezdi et Orbai Judici Regio utrobique supremo, ac universorum exercituum Regni Generali etc. Fideli nobis syncere dilecto.

7. Novembris Bodola (B é l d i k e z e i r á s a.)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdély tört. eredeti levelekben XX. kötet.*)

CCXXXVII.

Vajda úti levelének paraja.

Duka Dei gratia Vajvoda Transalpinæ etc.

Magyarországi Béli Pál uram ezen két szolgálai mennek Drinápolyban bizonyos dolgok végett; azért mindenütt konakról konakra adjatok alájok két-két posta lovat, lévén gazdál-

kodással is'nekiek, erösen parancsoljuk tinektek. A. 1675.
die 11. Novembris.

Duka vajda m. p.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört.
cred. lev. XX. kötet.*)

CCXXXVIII.

a.)

Joannes III. Dei Gratia Poloniae Rex, Magnus Dux Lith-
vaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kiioviae,
Vollhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolensciae, Livoniae, Seve-
riae, Czerniechoviaeque.

Illustrissime Princeps grate Nobis dilecte. Quo primum
in Pacem optimam rerum et triumphis innumeris potio-
rem, affectum Nostrum testemur, nec non probemus, quantum Il-
lustritati Vestrae velimus, quod se eiusdem Pacis, inter Sere-
nissimam et Potentissimam Portam Otthomanicam ac Majes-
tatem Nostram Curatorem obtulerit; mittimus Generosum Jo-
annem Casimirum Giza, Subdapiferum Owrucensem, Cubiculi
Nostri Aulicum, plenis mandatis instructum Ablegatum No-
strum extraordinarium: Ut Illustritatem Vestram Nomine
Nostro salutet, augmentum omnis prosperitatis precetur, ac
ea, quae Pacis sunt, fidenter proponat. Plenam itaque ei Illu-
stritas Vestra adhibeat fidem ac negotio Pacis efficacem ope-
ram, ut in Commune bonum, adeoque ipsam Serenissimam
Portam Ottomanicam Illustritas Vestra mereatur: ac Populis
inter maleum et incudem situ locorum; ut in ancipiti positus
Votivam praestet securitatem, cum perenni Magni Nominis Il-
lustritatis Vestrae in posteritatem gloria. Cui interim bonam
valetudinem ex intima animi propensione vovemus et appre-
camur. Dabantur in Arce Nostra Zolkieviensi Die XXII. Men-
sis Decembris. Anno Domini MDCLXXV. Regni nostri
II. Anno.

Joannes.

Kicül: Illustrissimo Domino Michaeli Apafi Transylvaniae Prin-

cipi, Partium Hungariae Domino et Siculorum Comiti grate nobis dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. kötet.*)

b.)

Joannes III. Dei Gratia Poloniae Rex, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kioviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Smolenseiae, Livoniae, Severiae, Czerniechovicaeque.

Magnifice ac Generose, sincere Nobis dilecte. Dum ad Illustrissimum Principem, pro peculiari confidentia mittimus Ablegatum, Generosum Joannem Casimirum Giza, Subdapiferum Owrucensem, Aulicum Nostrum Cubicularium, ad ea, quae Pacis sunt, inter Serenissimam Portam et Majestatem Nostram promovenda, Sinceritatem una Vestram, cuius perspectum in Nos animum habemus, duximus compellendam; contententes, ut pro pietate Christiana in idem negotium incumbere, ac syncero Consilio contribuere vicinisque Regnis mutuam tranquillitatem curare velit. Fidem itaque praedicto Ablegato Nostro adhibeat, monstretque studium expectatum; quod Regio affectu sinceritati Vestrae semper gratificabimur; quam bene valere cupimus. Dabantur in Arce Nostra Zolkieviensi, Die XXII. Mensis Decembris. Anno Domini MDCLXXV. Regni Nostri 11. Anno.

Joannes.

Kivül: Magnifico ac Generoso sincere Nobis dilecto Michaeli Teleki, Arcis Kuvariensis et Hust Capitaneo, Comitatus Thordaiensis et Maramorosiensis Supremo Comiti, Illustrissimi Principis Transylvaniae Consiliario, Syncere Nobis dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. története eredeti levelekben XX. köt.*)

CCXXXIX.

Joannes Tertius Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kioviae,

Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czernieoviaeque.

Magnifice et Generose sincere Nobis Dilecte. Dum ad Illustrissimum Transylvaniae Principem Ablegatum Nostrum Generosum Casimirum Giski Dapiferum Ovrucensem et intimum Aulicum Nostrum pro residentia mittimus, iis duntaxat instructum mandatis, quae studium conciliandae cum Porta Ottomanica pacis pro scopo habent, non praetermittendum duximus, quin Sinceritatem Vestram praesentibus compellaremus; Regiaeque Nostrae propensionis certam redderemus. Extra dubium enim est, Sinceritatem Vestram in veteri suo erga nos studio perseverare, eaque libenter arripere officia, quae stabiliendae tranquillitati vel maxime sunt consentanea. Qua super re cum praedictus Generosus Ablegatus Noster uberius coram acturus sit, superest, ut Sinceritatem Vestram bene valere cupiamus. Datum in Palatio Nostro Zolkieviensi. Die XXVI. Mensis Decembris Anno Domini MDCLXXV.

Joannes.

Kivül: Magnifico ac Generoso Michaeli Teleki Arcis Kuvariensis et Hust Capitaneo, Comitatus Tordensis Comiti Supremo, Illustrissimi Principis Transylvaniae Consiliario, Sincere nobis dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. kötet.*)

CCXL.

Michael Apafi Dei (gra)tia Princeps Tran(sylvaniae) partium Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Szükségesnek itiltük, hogy kegyelmednek irn(á)nk; Turzai által lett kegyelmed tudósítását kegyelmesen vesszük, a mi illeti legelsőbbben is az kegyelmed levelében említett kívánságát Zólyominak, megértettük, Budai Ferencz irását is megolvastuk, consultálkodván arról való materiárul becsületes hiveinkkel, a kikkel illet, de ennél tovább mostan a dolgan nem léphettünk, hanem az mi tetszésünk ez: hogyha levelünk kegyelmedet helyben találja, illendő alkalmatosság-

gal az fővezér tihájával légyen szemben, mivel a Debreczenben mostan történt dolgokról néki is irattunk (melynek parriáját és a debreczeni dolgokról való jegyzést is inclusive kegyelmednek megküldtük), hogy annál inkább alkalmaztat-hassa az dolgokhoz magát, ugyanazon alkalmatossággal be-szélhet kegyelmed a vezér tihájával is, jelentést tevén, hogy Zólyomi miképen fenyegetődzék az ország ellen szavaiban és írásiban fejedelmi formát követvén, melyet az maga és Budai Ferencz leveleivel kegyelmed megbizonyíthat, a végre azokat az leveleket in specie mind beküldtük, hogy ha kívántatik, ne fogyatkozzék meg benne. Azonban minémü alkuvással ké-nálná magát, úgy jelentse meg, de Isten után az hatalmas csá-szárunk kegyelmessége után eddig is fővezér urunk ő nagy-sága kegyelmessége volt fejünkön minden dolgainkban, csak választ sem akartunk Zólyominak tenni kívánságára, nem tud-ván fővezér urunknak ő nagyságának ezek az dolgok vad-nak-e hírével s akaratjával, de ezeket kegyelmed ig(en) mér-téktelen szókkal s módjával jelentse úgy meg, hogy ne lát-tassunk annak az megalkuvásnak keresői lenni, (mer)t min-gyarást oly nehéz conditiók elegyedhetnek belé (hogy e)lál-lani is mellőle nehéz leszen, véghez vinni is (b)ajos, han(em arra) kellene ha lehet(ne) venni az tiháját h(ogy) . . . . .
. . . . . emlitené meg az fővezérnek ő nagyságának . . .
. . . . . nők ki elméjét a nyitna útát . . . . .
. . . . . cselekednünk. Tisztességes szóval való . .
. . , ... mivel kegyelmed ne menjen va-lamig mind . . . . . nem jöhet. Az Deb-reczenben történt . . . . . en érthet kegyelmed, a (ti)hájának ir . . . . .
a több beküldött (levelek)bül is . . . . .
hoz alkalm . . . . . Huszain agát ne hozzánk küldte . . . . . váradi . . . . . holdoltság álla-potja felől, de az mint Bánfi D(ienes) idejében magok a váradi török vitéztek arról a dologról végeztenek . . . . . kézírás alatt való levelet adván róla, a mellől mostan újobban (el) akarta-nak állani, de mi is többre nem léphetünk, nem tetszvéen azért Huszain agának a minemü válaszzsal boesátottuk, még menő útjában is sok hazug híreket hintett, fenyegetődzvén,

azonban hogy ha a portára mehet miket mondana ellenünk, mint ezeket :

1. Hogy az mely hópénzt az magyarországi vitézeknek ígértünk és részszerint adtunk is, arról a fényes porta hűségéről akarnók elszakasztani. De ez szemtelen költött hazugság, mert azért nem szántuk inkább költségünket tőlük, hogy lenne mi eny . . . . . hatalmas császáruk reájok terjedő kegyelmeségét tovább várniok, ne vinné e nagy szükség és szegénység valami rossz dologra őket.

2. Mondta ezt is, hogy egy testvér ücsénket küldtük volna a lengyel királyhoz a végre, hogy a törökkel meg ne békéljék a lengyel, mert Kamenyiczet is megveheti. De ez is éppen nagy hazugság, maga tudja kegyelmed nekünk egy testvér atyánkfia nincsen ez életben a kit követségre küldhetnénk. Annak felette midőn az előtt is lengyel király ő felsége mi általunk akart volna békességet tractálni az fényes portával, tudja fővezér urunk ő nagysága mingyárt értésére adtuk, most is, ha valami hírünk érkezik, nem léssen eltitkolva a fényes portától, parancsolatunk is lévén arról, hogy a minek végre mehetünk megjelentsük.

3. Mondott ilyent is a megnevezett Huszain aga, hogy az elmúlt napokban Teleki uramat ő kegyelmét a végre küldtük volna Máramarusban, hogy onnét tractáljon Csáki István urammal az római császárral ő felségével való békesség felől. Nagy dolog ha olyan rossz ember mint ő, akarja véghez vinni, hogy Teleki uramat az magunk jószágabeli dolgainknak megtekintésére se legyen szabad kiküldenünk, holott ő kegyelme Máramarusnak főispánja, Husztnak is főkapitánya, a de Csáki urammal való tractában n(em) volt egy szó is semmi.

4. M(ondotta a)zt is a megnevezett aga, hogy Csáki László uramat mi küldtük(k volna) fel a római császárhoz Bécsben ugyan azon dolog vég(ett) . . . . . semmi sines, mert nem küldtük, de midőn . . . . . elmenését megengedtük, mint . . . . . azokkal lévén igazítására való . . . . . erüinknek frigyos szomszédja lévén . . . . . király. Mindezeket azért . . . . . k, hogy ha ezt avagy egyéb hazugság(oka)t kezd(ene az) portán Huszain, tud-

jon választ tenni rá. Hogyha pen(ig megtö)rténnék kegyel-mednek levelünknek beérkezéséig onnan val(ó m)egindulása, az kapikihát tudósítsa kegyelmed mindezekről az dolgokról, nékie kell ezeket elkövetni.

Hátára jegyezve: Anno 1675. Mense Decembri sub Generali Dieta Dominorum Regnicolarum Generoso Domino Johanni Daczó ad P(ortam) Otthomanicam legato Transylvanensi
Instructio.

Egykorú másolata az erdélyi Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XX. köt.) A kipontozott helyeken a papiros ki van szakadva.

CCXLI.

Celsissime Princeps Domine Colendissime.

Iterum adsum hic nomine Regis Domini mei Clementissimi et totius Reipublicæ, ad Celsitudinem Vestram, et quidem in negotio, quod concernit totam Christianitatem, ideoque et Celsitudinem Vestram, quæ mihi hic nuper præsentī commisit, offerendo suam operam et ultimarie per Magnificum Gerefiū (Győrőfi) continuavit eundem animum Sacræ Regiæ Majestati Poloniarum, pacificandi Polonorum Portacque fulgidæ differentias, quæ tandem sopitæ magnam et Celsitudini Vestræ et Regno n^ostro felicitatem, totique Christianitati requiem dabunt. Et quia nodus rei in executione sine mora consistit, audeo supplicare Celsitudinem Vestram humilissime, ut levare vellit omnem longitudinem in tractatu mecum, quem ego ipse præsens cum omni debito honore a Rege Domino meo præponam Celsitudini Vestræ, in præsentia sui Magnifici consilii. Et quoniam percepi illud (propter quod quam maxime præsens mea suplex littera), quod Spectabiles et Magnifici sui Consilarii sint absentes a Curia iam Celsitudinis Vestræ, præsentō humilime instantiam meam, ut possim eam obtinere apud Celsitud. Vestram et favorem apud illos Magnificos vellim mihi sine mora prodesse in Aula Vestræ Celsitudinis ad id opus tam Christianum, ut possim satisfacere commissioni meæ, et ad Comitā Suae Reg. Majestati Domino meo possibilitatem accommodationis nostræ ad tempus denunciare.

In quibus rebus non dubito invenire me iam aliquam notitiam ex Adrianopoli apud Celsitudinem Vestram, in ejus sinum totam Poloniam jam depono cum omni gratitudine Celsitudini Vestrae et honore a tota Christianitate. Haec pro interim, cetera ad felicissimam praesentiam Celsitudinis Vestrae mihi concredita a sua Regia Majestate Domino meo mihi conservo cum credentialibus. Jam vero obnixè recomendo me singulari gratiae

Celsitudinis Vestrae.

Volebam proseguere meum iter directe ad Celsitudinem Vestram, uti et ipsius Commissarius mihi testabitur, sed quando vidi expressam voluntatem Celsitudinis Vestrae in litera missa mihi per viam a Magnifico Domino Telekio, debui parere et reverti in Kővár, uti obediens servus, unde facio Datum 14. Januarii 1676.

Humillissimus servus

J. Casimirus Giza m. p.

S. R. M. P. Ablegatus ad Cels. Vestram.

P. S. Essem opinionis supplicando Celsitudinem Vestram vellit proprio motu ante meum adventum adhuc, per suum oratorem intimare Supremo Vezirio de me, quod hic homo Polonicus venit in hunc finem et jam est in Regno suo.

Obnixè peto etiam, recommendare vellit Celsitudo Vestra suo Oratori hanc literam cum hac occasione.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. kötet.*)

CCXLII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram.

E mai napon az füvezér tihája magához hivatván, megparancsolá nagyságodnak írjam meg, hogy az elmúlt napokban az váradiakban felesen itt lévén, az egynéhány vármegyék felől panaszt akartak tenni az füvezér előtt sok vádaskodásokkal, hogy nagyságodtól inpediáltatnak, dézmájukat az holdoltságón fel nem szedhetik; de az tihája akarván

kedveskedni nagyságodnak, az váradiakat elverte rúlla, s nem engedte, hogy mind azon vádlásokat feltegyék. Mostan azért portárul embert küldvén nagyságodhoz, intimálja nagyságodnak, hogy az végbeliekkel igazíttassa, nagyságod az dolgot, ne jűjenek ide panaszokkal, többi között most is azon akartak panaszt tenni, hogy az füvezér ő nagysága parancsolatját az holdolság dolga végett vitték volt nagyságodnak, de nagyságod azzal semmit sem gondolt, ehez képest az követtől is megértvén nagyságod porta parancsolatját, nagyságod böles tanácsával mivé lépik, álljon az nagyságod kegyelmességiben, és nekem méltatlan szolgájának mit fog parancsolni, teljes tehetségemmel elkövetni nem múlatom. Ezek után Isten nagyságod dolgait mindenekben boldogúl áldja alázatosan kívánom. Adrianopoli 19. Januar. 1676.

Nagyságod méltatlan alázatos szolgája

Bránkovics György m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelem nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény Józ. Erd. tört. ered. lev. XXI. kötet.*)

CCXLIII.

Illustrissime Princeps Domine Domine frater Amice et Vicine nobis benevole.

Nagyságodnak mint kedves jóakaró szomszéd atyámfának bücsülettel megszolgáljuk, Isten bennünköt éltetvén, hogy nagyságod mi hozzánk jóakaró szomszéd atyafiához ennyi nagy sokszor kegyelmes jóakaratját mutatja, az mint most is megtapasztalók az nagyságod mihozzánk való jó igaz szűbeli szeretetét és jó szomszédtságát, hogy nagyságod bücsületes nemes és vitézlő Gyulai Tamás uram nevű követit az műtekéntünkért nem szánta befárasztani mostani lakadalmi sógor leányaszszonyunk örö mire; melyet nagyságodnak mint kedves jóakaró szomszéd atyámfának megszolgálni ügyekezünk. Isten ő felsége az nagyságod szerencséire szerelmes bücsületes leányaszszonyát éltetvén, adj Isten, hogy nagyságod is hason-

löképen lakadalmabeli öremit is érhesse meg, mű is akkor nagyságodnak mint jóakaró urunknak ilyen dologbeli szolgálatunkból is kedveskedhessünk, és mostan mű hozánk mutatott jóakaróját köszönözhezzünk és szolgálhassuk meg nagyságodnak. Kérjük nagyságodat, hogy nagyságod is nekünk jóakaró atyafiának parancsoljon, szeretettel nagyságodnak szolgálni el nem mulatjuk. Ajánlván ezzel Isten gondjaviselése alá nagyságodat. Datum in Bukurest die 30. Mensis Januarii Anno 1676.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Frater et Vicenus Benevolus. (Oláh névalírás.)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XXI. kötet.)

CCXLIV.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram.

Alázatosan vettem az nagyságod nekem küldött parancsolatját és levelét egyéb irásokkal együtt. Nekem azért vékony tetszésem ezekben ez volna, hogyha kegyelmes uram nagyságod az Csáki László uram által elkezdett dolgot tovább való munkában is akarja venni, talám nagyobb helyen és szintén az fejénél kellene forgatni azoknak az punctumoknak némelyikét, melyeket Pater Jósá uram által nagyságod méltóságos személye elciben adott, tudniillik, hogy az császár botja alól elhajlott magyarságot nagyságod ő felsége számára visszaszerezze, még pedig mikor annak kellene lenni méltó jutalmát illenék is nagyságodnak megvárni annak az munkának; ez semmiképen nem Strasoldo uram személyét illeti csak.

Pelei Ferencznek, s Bige Györgynek jószágában s egyéb jökban forgó dolgokat talám törvény igazithana el; noha én nem tudom miben forogjon állapotjuk. Kihez képest kegyel-

mes uram ha nagyságodnak is tetszenék, (mint ez török leveléből is látom) az több dolgokra illendő ígéretet tévén, szép szókkal felelné meg neki mind levele és követje által, az dolognak az nagyját pedig talám jobb volna más üdöre halasztani, az mint feljebb is írák. Isten vezérelje nagyságodat. Réten 23. Bőjtmás havának 1676.

Nagyságodnak alázatos hive szolgája

Haller János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.*)

CCXLV.

Praemissis Praemittendis.

Isten kegyelmeden kegyelmes császáruk kegyelmességét nevelje.

Eddig is kegyelmedet nem látogathattuk, módunk nem lévén benne; ez alkalmatossággal az kegyelmes császáruk . . . . .*) kapucsi basája érkezvén hozzám, parancsolatja van róla, hogy hatalmas császáruk véghelyeiben s hasonlóképen erdélyi ős országában fennforgó állapotokról értekezzék; minek okáért ez alkalmatossággal mi is . . . . .*) főember szolgánkat küldöttük kegyelmedhez, ki által kérjük barátságosan kegyelmedet, minden arra felé való szükséges hírekrül, kiváltképen hallottuk, hogy a német császár hadai erdélyi erősségeket háborgattak volna, s annak alkalmatosságával az erdélyi szegénységet is infestálták volna, igaz-é nem-é, hadd tudjuk voltaképen kegyelmed tudósítása által. Datum Jenő.

Mehemed passa.

Kivül: Jenei passa levele Segesvárra Mense Februari A. 1675.

Egykorú másolat vagy fordítás az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.*)

---

*) A név ki van hagyva.

CCXLVI.

Az méltóságos erdélyi fejedelem ő nagysága, nekem kegyelmes uram.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, és Istentől kívánok hosszas országlással, jó békességes birodalommal áldja meg nagyságodat, tiszta sziből kívánom.

Mostani alkalmatossággal akarám nagyságodat levelem által látogatni, mivel nagyságodnak én is egyik ismeretlen szolgálja vagyok, kívánom Istentől, írásom is találja nagyságodat jó egészségben, szerencsés órában. Azomban kérem nagyságodat, ha miben feltaláltatom, poroncsoljon mint szolgájának; a miben tudok, kész vagyok a nagyságod szolgálatjára. Most innen semmi oly hírekről nem tudósíthatom nagyságodat, mivel a követtől kitanulhatja nagyságod, de ezentúl el nem múlatom, midőn alkalmatosságom léssen rá, hogy ne tudósítsam nagyságodat minden hírekről, és ide be forgó állapotokról. Ez mellett alázatosan kérem nagyságodat, én is itt idegen legény lévén, hamisan elárúltak vala Demetreus vajdának; egyéb nem volt a dologban, hanem gonosz akaróim cselekedték; fizetésbe estem volt mint hétszáz tallérig, egy görög árustól vöttem uzorával azt a hétszáz tallért; fejemet megváltottam, most emberséges emberek is megsegítettek; nagyságos uram kérem alázatosan nagyságodat, hogy méltóztassék a nagyságod kegyelmiből megsegétni, melyet nem vagyok méltó, hogy meg szolgálhassam nagyságodnak, de az Isten megfizeti nagyságodnak, azonvül nem leszek elefejtő, hogy Istennek ne könyörögjek nagyságodért; kérem nagyságodat, hogy ne kímiljen engemet, a miben feltaláltatom, tudok szolgálni. Ezek után Isten tartsa meg nagyságodat sok jó egészségben és hosszú életben. Datum ex Jászvásár die 4. Martii Anno D. 1676.

P. S. Az Istenért megbocsásson nagyságod, mert Isten látja, hogy szégyellem, de az kételenség viszen rá, mert idegen fi is vagyok; nagyságos uram ha nagyságod könyörül rajtam, egy kis papirosba jegyezze fel, a követ elhozza.

Nagyságodnak alázatos szolgálja, az moldvai vajda ő nagyságának magyar deákja

Mihály Deák m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelem ő nagyságának, nekem kegyelmes urannak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXI. köt.*)

CCXLVII.

Illustrissime ac Celsissime Domine Princeps, Amice et Vicine Nobis benevole.

Az úr Isten nagyságotat hosszas országlással, jó békeséges birodalommal megáldja sziből kívánom.

Isten után az fényes porta akaratjából vajdaságban való belépésem, az kegyelmetek szomszédságában érkezésre, nem akarám elmúlatni meghitt szolgánk nemzetes Péter kapitány által köszöntő és hosszas uralkodást kívánok, levelemmel megjelennem, kívánván Istentől, hogy írásom is kegyelmedet szerencsés órában, jó egészségben találhassa. Azonban én is kegyelmednek szomszéd jóakarója ismervén magamot, kegyelmed jóakarátját azelőtti vajdákhoz megismervén, én is ajánlom elégségem szerint való jóakaratomot minden szabados dolgokban, és kérem a jó szomszédságot szemei előtt viselvén kövesse azt, és ide is parancsolván mű is innen mindenekben azt követni el nem mulatjuk; ha mi oly dolgok forognak kegyelmednek, ha mikor az alkalmatosság hozzá, tudósítani ne neheztelje. Azonban erről a részről is, ha mi dolgok érkeznek, innen kegyelmedet tudósítani el nem mulatom, tudván kegyelmed jó szomszédjával él és hal. Ez mellett kérvén kegyelmedet, poronsoljon az szélyföldi tiszteteknek, mivel sok húzás vonás vagyon, hanem az künn való káros emberek jönnek be, itt is törvény igazság; hasonlóképen az itt benn való káros emberek kimennek, tegyenek igaz törvényt nekik, hogy továbbá ne háborgassák az szélyföldet, hanem legyen nyugvásban. Ezenkül a jó szomszédság felett kérem kegyelmedet, poronsolván birodalmában, mikor embereimet küldöm,

szállás adással, gazdálkodással és posta ló adással legyenek. Mű is hasonlóképen poroncsolván birodalmunkban, kegyelmed embereinek szállás adással, gazdálkodással és posta ló adással legyenek mindenütt. His et de reliquo eandem Illustrissimam ac Celsissimam Dominationem Vestram diu bene valere desidero. Datum in Civitate nostra Jászvásár die 4. Martii A. D. 1676.

Illustrissimae ac Celsissimae Dominationis Vestrae Amici Vicini benevoli.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Amico et Vicino Nobis benevolo.

Eredije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXI. kötet.*)

CCXLVIII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos parancsolatját vévén mindenekben alázatosan megértettem; a mi az füvezír Czafir aga nevű követjének dolgát illeti, innét való indulásakor az tihaja parancsolatjából, nagyságodnak általa küldem vala leveletem az ide való occurentiákról, de Czafir agának nagyságodtól visszajövelete után tanultam ki, hogy nagyságodnak meg nem vitte leveletem, hanem vagy elvesztette, vagy maguk közt csak elenyésztetik; meglévén azért levelemnek páriája nálam, hogy az aránt való dolgok is nagyságodnak tudtára legyenek, megküldöttem. Ez elmúlt napokban lengyelek állapotjáról, füvezír parancsolatja lévén nagyságodhoz, igen várja az porta nagyságod tudósítását, mire concludálhatott legyen nagyságod az lengyel követtel. Magyarországi dolgok felől érdemem felett nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan vettem, hogy azon dolgokat forgatnám, teljes tehetséggel elkövetni kegyelmes uram nem mulatom el; az mennyire most tudom, miulta Daczó, Szepesi és Rosnai uraimék tractáltak, az tihájával szemben lévén, discursus közt ottan ottan maga is előhozván, urgeáltam ilyen formán, hogy az követek-

nek itt létekor, az mint akkor exponálták, ne feledkezzék arra jó resolutiót szerzeni az portátúl ; azonkívül kegyelmes uram, nem lévén arra nagyságodtúl sem ide való jövetelemkor sem azután semmi instructiom, mint ennek előtte, mikor nagyságod általam is forgattatta azon magyarországi ügyet itt az portán, követ uramék is mint tractáltak, s mi volt kívánságuk ő kegyelmeknek, most sem tudom, mint hogy velem nem is közlötték ő kegyelmek ; elvévén azért az nagyságod arrúl való instructióját, követ uramék meddig tractáltak és miben is hagyták légyen ő kegyelmek, mind az discursust, és az kívánságot, netalám akkori dolgokat nem tudván én, az tihájának confusio ne láttassék, sőt kegyelmes uram minthogy nagyságod nekem méltatlan szolgájának azon magyar ügyről méltoztatott parancsolni, talám nem ártana, ha az magyarországi urak ő nagyságuk s ő kegyelmek írának vagy deákul, vagy törökül azon dologról közönségesen az portának és portán lévő rendeknek, az kik az ő nagyságuk s ő kegyelmek dolgaiban interversátusok, hogy az nagyságod kegyelmességéből engem ismernek ügyökben plenipotentíariusoknak ; másképen eleget beszíllhetek én itt, de ha plenipotentiám nem lesz akár nekem, akár másnak, nem sok fogamatja lehet mondásának ; mert az török igen rá szokott vigyázni, kicsoda kinek plenipotentíarius, hitele is a szerént adatik. Mostan pediglen miben légyen itt az magyarországi dolog, nem akarván nagyságodat arrúl bü írással terhelni, az nagyságod méltóságos udvarában lévő magyarországi uraknak irtam, elhitttem nagyságodnak referálják, én pediglen életem fennállásáig az nagyságod parancsolatit minden alkalmatossággal elkövetni kész vagyok. Az magyar királyhoz való felküldés felől, az füvezírnek nagyságod levelit megadván az követje Czáfir aga, minthogy nagyságod is megírta volt az füvezírnek, én is nagyságod parancsolatja szerint expiscálván az tihájával, ha kedves volna-é előtttek, hogy nagyságod emberit felküldené, de arra való feleletek itt csak az, hogy maguk emberek által is vigire mehetnek azon dolognak, minthogy régen el is küldötték az német királyhoz. Francziai orátor emberei ha megtalálták jelenteni az portának, hogy az nagyságod alkalmatossága által jünek hozzájuk Lengyelországból való levelei, és ha az porta

tüllem kérdésben felteszi, feleletem mi légyen, várom az nagyságod parancsolatját. Zólyominak minémü levelei jutottak kezemhez, nagyságodnak ez includált levelemben megküldöttem, rütluk választ nem töttem, nem is teszek, míg az nagyságod parancsolatját nem veszem. Ezek után Isten ő felsége nagyságod dolgait boldogúl vezirelvén, birodalmi sok időkre ereszsze mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan kívánom. Adrianopoli 10. Martii 1676.

Nagyságodnak méltatlan alázatos szolgálója

Brankovics György m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelem etc. nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Muzeum. (*Gr. Kemeny József Erdély története ered. lev. XXI. kötet.*)

CCXLIX.

Szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, Isten minden jókkal, hogy megáldja nagyságodat, szibül kívánom.

Lévén én foglalatos az nagyságos Duka vajda ő nagysága és az hatalmas és győzhetetlen császáruk szolgálatjában, az elmúlt napokban penig érkező ide az vajdához ő nagyságához az nagyságod követi, azon alkalmatossággal el nem akarám mulatni, hogy nagyságodat mind szolgálaim és levelem által meg ne látogassam, kívánván Istentől, szolgálaim levelemmel együtt találják nagyságodat szerencsés órában s jó egészségben. Értvén én az nagyságod nagy méltóságbeli hírére nevét, igen örülék; az nagy Isten ezután is nagyságodnak nagy hírére nevét s méltóságát sok időkre terjeszsze, életét sok számos esztendőkre hosszabbítsa. Emlékezetiben lehet nagyságodnak, az maga nagyságod az elmúlt háborúságos esztendőkből nagy változása, midőn nagyságod az tatárok kezében esett vala, akkor nagyságod az atyámnál volt Dair Membetsa merzánál; akkor Istennek úgy tetszett, de lám azon Isten nagyságodat szépen kiszabadította és nagy méltóságra fölemelte, mely mind Isten akaratjából lett, mert a nélkül semmi sem lehet; az atyámnak penig mely nagy atyafiusága

és barátsága volt légyen nagyságoddal, nagyságod maga tudja; akarom penig én is az atyám nyomdokát követni, és akarok nagyságoddal nagyobb esmeretségben jutni. Kérven nagyságodat, ezen írásomat nagyságod ne vegye nehéz neven, sőt megemlékezvén nagyságod az atyámmal való barátságról, mutassa nagyságod jóakarátját hozzám, és írása által is ne nehezteljen nagyságod tudósítani, s minden jóakarátját és esmeretségét hozzám is mutatni, szolgálím által írni és izenni; én is nagyságod jóakarátjáról megemlékezvén, nagyságodat minden itt fennforgandó dolgokról tudósítani el nem mulatom, látván az nagyságod hozzám megmutatandó jóakarátját s írását, s ezután nagyságod egyéb dolgokról is bővebb írásomat várja, csak lássam az nagyságod teljes válaszát. Isten sokáig tartsa nagyságodat jó egészségben. Bukurest die 16. mensis Martii 1676.

Nagyságodnak teljes igyekezetivel kész szolgálni

Amhet merza,

Dair Membetsa merza fia.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino mihi semper observandissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered lev. XXI. köt.*)

CCL.

Hatalmas győzhetetlen császáruink kedves meghitt böcsületes úr hive, tekintetes nagyságos vezér nekem kedves jóakaró uram, Isten nagyságodat sok esztendőig szerencsésen éltesse és hatalmas császáruink kegyelmességét fejére tündököltesse, sziből kívánom.

Már jó darab ideje, hogy nagyságodat emberem s levellem által akartam látogatni, mindazonáltal hogy eddig haladtott, oka az, mivel vártam tudósítást az portárul, kiváltképen Ali bég uram alkalmatosságával, de mindeddig semmi olyat nem érhettem; nem akarván azért már továbbá embe-

remet késleltetnem, arra nézve bocsátottam nagyságodhoz nemzetes Gyulai Tamás főrenden lévő szolgámat, látogatattván nagyságodat; adja Isten emberem levelemmel együtt találja szerencsés órában s jó egészségben. Hogy pedig levelem nagyságodhoz üresen ne menjen, küldöttem ezen megírt emberem által megadandó kevés ajándékomot is; nagyságodat kérem nem az ajándéknak mivoltát és minémüségét, hanem nézze az én nagyságodhoz való jó indulatomat, vegye jó neven tőlem nagyságod. Nem mulathatom el, hogy nagyságodnak értésére nem adnám, az szegény bujdosó magyarokat hatalmas császárnak szárnyai alá vévén, noha ő hatalmassága maga adott quártért az török végekben nekik, mindazonáltal az váradi és egri vitézekről nem kevés bántódások vagyon, csak nem régen is az váradiak ki akarták őket hatalmas császárunktól nekik rendeltetett quártélyozó helyekről szorítani, kik annyi bujdosásokban is ő hatalmasságához való igaz hűségekben tökéletesen megmaradtanak mind ez ideig, ennek utána is akarnának hatalmas császárunk kegyelmes szárnyai alatt megmaradni, ha megmaradhatnának. De hogy ezelőtt nem sokkal az váradi vitézek egy Tóth nevű falura is reá menvén, annak lakosiban kit elrablottanak, kit pedig levágtanak, arra is azon magyarok magokban igen megindultanak és félemltettenek, magam csendesítettem és biztattam őket. Kérem annak okáért ezen is nagyságodat bizodalmason, az váradi, és egri passáknak parancsolja meg, efféle dolgoktól szünjenek meg, alattok valóknak is kemény fenyték alatt hadják meg, többé efféléket ne cselekedjenek, az minthogy nem is illik; ne idegenítsék el az szegén bujdosó és bujdosásokban hatalmas császárunkhoz hűségeket megtartó magyarokat ő hatalmasságától, melyet cselekedvén nagyságod, nagyságodért Istent imádván, nagyságod ebbeli jóakaratiért háládatlanok nem lesznek; én is nagyságodnak minden tisztességes tőlem kitelhető dolgokban szolgálni s kedveskedni el nem mulatom. Ezek után Isten oltalmában ajánlom nagyságodat. Költ Fogarasban pünkösöd havának harmadik napján 1676. esztendőben.

Nagyságodnak jóakarója szolgál.

Ered. fogalm. az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.)

CCLI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine Amice et Vicine nobis benevole.

Az kegyelmed mi nékünk böcsülettel irt látogató levelét jámbor szolgánk Máté Deák által szeretettel vettük, melyből az kegyelmed hozzánk megígirt szomszédi jóakarátját értettük, kegyelmedtől igen kedvesen vettük, viszont kívánjuk ez levelünk is találja kegyelmedet szerencsés órában, kedves jó egészségsben. Ez mellett akarók kegyelmednek szomszédságosan értésére adnunk, nyilván tudhatják ez néhány esztendő alatt mennyi háborúság történt ez kis helyben, mely miatt az szegénységnek ki kellett menni életöknek táplálásáért az kegyelmed birodalmában, most ismét vissza kíváncsoznak jöni, jöttek is, melyek alázatosan panaszkodtak előttünk, hogy ott az szélyben minden embertől marhától egy-egy forintot vesznek, holott másnak nincsen egy falat kenyere; mely dolognak okáért kegyelmedet szomszédságos jóakarattal kérjük, méltóztassék abbeli szomszédi jó mutatni, (így) ilyen mód nélkül ne terheljék szegényeket, hanem bocsássák békével melyért Istentől jutalmát, mitőlünk köszönetet vészen kegyelmed. Az itt való hírek felől pedig bizonyos dolog, mi táborba készülünk, nem sokára Ibraim passa s az tatárok feljönek, de nem Lengyelországra, hanem Dorosineket akarják megütni; ennek utána is ha oly dolgok újulnak, kegyelmednek megírni el nem mulatjuk; más dologban is kegyelmed minékünk parancsolván, kegyelmednek szolgálni kedveskedni készek vagyunk; ajánljuk Istennek kegyelmes oltalma alá kegyelmedet. Datum in Jas die 10. Maji 1676.

Illustrissimae Celsissimae Dominationis Vestrae Amicus et Vicinus benevolus.

Antonius Princeps M.

(*Oláh névaláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti; Domino Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeum. (*Gr. Kemény József Erédly tört. ered. lev. XXI. kötet.*)

CCLII.

Illustrissime ac Celsissime Domine, Domine mihi Clementissime.

Humillimorum servitiorum meorum semper paratissimam oblationem.

Nem türhetem kegyelmes uram, hogy ez alkalmatossággal nagyságodat alacson írásoeskám által ne búsitanám; kívánom Istentől, hogy nagyságodat tanálja örvendetes boldog uralkodásban. Az nagyságod gyakorta mű hozzánk megmutatott kegyelmes jóvoltát, és árvíz módon ránk kiöntött fejedelmi kegyelmességét, noha mű annak megköszönésére sem vagyunk elégségesek, mindazáltal arra kötelez minket, hogy az nagyságod parancsolatjától soha semmiképen el ne távozhassunk; kérem is nagyságodat mint kegyelmes uramat, hogy mindenkor nagyságod kegyelmességében megtartani, nekem méltatlan szolgálójának parancsolni méltóztassék, hadd mutathassam meg én is nagyságodhoz való hűségemet és vékony szolgálatomat ez tartományban, míg itt leszek ez rendbeliek közt. A felséges Isten nagyságodat tartsa meg fejedelmi méltóságában, az szegény keresztyénségnek megmaradására, és az mű alá szállott szegény familiácskáknak oszlopául. Más újabb hírek felől nem tudósíthatom nagyságodat, hanem csak e felől, hogy az vajda ő nagysága kevés számú hadával akar indulni Ibraim passához, valahón találja Moldvában, kit nagy erővel mondják, hogy van, onnan egyenesen Kamenicz felé de lento gradu; kimenetelét csak a jó Isten tudja, Isten fordítsa a keresztyénségnek jóvára. Ezek után a felséges Istennek ajánlom nagyságodat. Datum Bukurest die 30. Maji Anno 1676.

Illustrissimae ac Celsitudinis Vestrae servus humilissimus.
Constantinus Cantacuzenus m. p.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti. etc. Domino Domino mihi Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.)

CCLIII.

Kegyelmes uram.

Az nagyságod méltóságos levelét alázatosan vettem, abban való kegyelmes parancsolatját értem én kegyelmes uram most sem irhatok nagyságodnak egyebet, a mit a minapiba alázatosan levelemben írtom volt nagyságodnak; nagyságodra bizattatván mind Istentől mind császártól ez szegény haza, miben nagyságod az haza megmaradását tartja, követi azt; nekem elég rendes minutának látszik ez, mindazonáltal ha nagyságodnak is úgy tetszenék, hozzá adatni azt is, hogy a német ennek a hazának nem jóakarója, és hogy veszedelmére, utolsó romlására igyekezik, kitetszik csak az mostani égetőknek beküldéséből is, kik is milliónyi károkat tettenek csak már is ez hazában; kívül kitetszik, hogy mind titkon mind nyilván a mit elkövethet ez hazának veszedelmére, romlására, semmit hátra nem hagy benne; azért nagyságod nem offensive, hanem defensive akarja oltalmazni az hazát. Azomban az portának is értésére adná nagyságod mind az haza égettetését, mind pedig mi végre kell nagyságodnak a hazát felültetni, ha ugyan felakarja nagyságod ültetni a hazát.

Pater Jóna kitetszik, hogy tudta kegyelmes uram ez haza égettetését, mert mihelyt Sebesvár elégetésének kockáztatásával csak extremumot próbála s elmene; bizony bár az oda ki volt hadak is kegyelmes uram együtt volnának most generális urammal, és értenének egyet ő kegyelmével, mind azonáltal mind ezek állának a nagyságod bölcs tetszésében.

Babolna 4. Junii Anno 1676.

Nagyságod alázatos szolgája Nalácsi István m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXI. kötet.*)

CCLIV.

Michael Apaffi Dei gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabiles, Magnifici, Generosi, Nobiles Fideles nobis syncere dilecti, Salutem et gratiam nostram. Eleitől fogván való igyekezettünkkel és minden munkánkkal azon voltunk, miformán az szegény haza békességét megszerezhesstük és avagy csak az köröskörnyül Istennek ítéletiből égő tűz között pihenésben és nyugovásban megmaraszthassuk, melyet ez világnak felháborodott mostani sorsa és abban lévő nyughatatlan emberek, úgy látjuk, valóban irigy szemmel nézik, és ez oka, hogy noha sem egyszer sem másszor az német nemzetnek alkalmatosságát az haza ellen való gonosz szándékra nem adtuk, sőt teljes tehetségünkkel az két császár között való békességnek megtartásában munkálkodtunk és fáradoztunk, az magyarországi dolgok alkalmatosságával indult boldogtalan állapotoknak lecsendesítésében minden utakat római császár ő felsége előtt elkövettünk, mindazonáltal mi oktúl viseltetnenek ők tudják, de az német nemzetnek sok üdöktül fogván való fenyegetődzése mostan is meg nem szűnt, a kiknek gyülekezések is Erdélyhez tartozó partiumtól nem messze hallattatván, vigyázatlanul találtatni nem akarnánk, hanem az lévén hatalmas császár nem régen hozzánk küldött parancsolatja is, az vigyázást szükségesnek ítéltük; nem egyéb az oka hogy bizonyos számú hadainkat Apahidához szállani parancsoltunk, kegyelmesen és igen serio parancsolván hűségteknek is, mind lovas, gyalog rendek kapuszám után egész számmal legyenek oly készséggel, hogy ha az szükség úgy fogja kívánni, mihelyt második parancsolatunk érkezik, minden késedelem nélkül az halogatást félre tévén felülhessenek és a bova kívántatik, jó készülettel indulhassanak. Biztatják az németek magokat azzal, hogy Erdélyre készen jünek, mivel Erdélyben őket nagy reménységgel táplálják és biztatják, sőt híjják: mi mindazonáltal senkiben az haza igaz tagjai, fiai és hiveink közül nem kételkedvén, azt is szokott mestérségeknek tulajdonítjuk; kívántatik csak az hazának s hazájokhoz való szeretetekről, kötelességekről megemlékezvén, tartásák magokat mindenekben parancsolatunkhoz. Secus sub poena in Generali decreto et Articulis Regni expressa minime facturi. Datum in Castro nostro Alvinéz, die 4. Junii A. 1676.

Egykorú más. az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.)

CCLV.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak akarám érté-
sére adni, tudva lehet nagyságtoknál, az mint azelőtt való esz-
tendőiben is felválloltam vala az Zólyomi dolgát, mostan is
azon alázatos szolgálja vagyok nagyságtoknak, csak nagyság-
tok azon summa pénzt küldje bé, mert én azt magamtól véghez
nem vihetem, hanem doctorok által, azonban én magam ré-
széről is az nagyságtok jobbágybeli kegyelmességét igérvén
emlékeztetem nagyságtokat, azonkívül nagyságtokat kérem,
arról való assecuratoriát nekem méltóztassék küldeni, hogy
Isten kivívén engem az nagyságtok szolgálatjára, se az or-
szágtól, se nagyságtoktól semmi bántódásom nem lészen ; hogy
ha pedig nagyságtok küld mástól ne küldjön, hanem Turzai
uramtól és Paládi uramtól. Ezek után Isten ő felsége nagy-
ságtokat számos esztendőig boldogul éltesse. Datum in Kusz-
tantinápoly Anno 1676. die 12. Junii.

Nagyságtok szegény alázatos szolgálja

Budai Ferencz m. p.

P. S. Nagyságtoknak akarám érté-
sére adni, nem tudom kapitihája uram megküldte-é nem-é, valamennyi leveleket irt
kapukra, azokat mind az ő kegyelme kezéhez adtam, ha kül-
dött holmi dolgokért kapukra, én azt elmulatám s mulatom, az
kit kapitihája uram maga jól tud, tekintvén az nagyságtokhoz
való kötelességem ; nagyságtok lássa, ő bizony valóban jár-
tatja az kapukat, immár magam is szintén féltém az életem,
mert attól tartok, hogy végire menyen, hogy hazugsággal tar-
tom, s nem járok el dolgában. Magam is eddig régen kimen-
tem volna, ha ez az dolog előttem nem lett volna ; azonban
nagyságtoknak érté-
sére lehet, és vegye böles ítéletiben, meny-
nyit sanyargottam, az nagyságtok méltóságát előttem viselvén,
azonban nagyságtoknak akarám érté-
sére adni, nagyságtok
parancsoljon az bėjüvő szolgálitól magam kimenetelem felől
is, és lovakat is küldjön nagyságod alá.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, az méltóságos Apafi Mihálynak, nekem kegyelmes uramnak íram.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXI. kötet.*)

CCLVI.

Hatalmas császárunk kedves hive méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály néküink jóakarónk.

Az postátúl Paládi Györgytől újobban néküink küldötlevelét vettük, mit írjon megértettük; ennekelőtte való kegyelmed követe a mivel jött volt, mind azzal együtt megírván az portára bizonyos emberünktől el is küldöttük postán, tudósítván a vezért ő nagyságát voltaképen minden dolgokról, várván jó választ onnét; mihe'yen megérkezik postánk, mindjárást sietséggel kegyelmedet tudósítjuk azon dolgok felől, ezentúl is penig kegyelmed vigyáztasson az oda való állapotokra és ottan ottan mindenekről minket tudósítani el ne müllasson, hatalmas császárunknak kegyelmed is egyik szeme és füle lévén; mű is itt jó vigyázásban leszünk, az kegyelmed postáját is mi itt semmit nem késleltetvén, hanem úti leve-lünket adván néki, el is kisértettük, hogy mentől hamarább siessen vissza kegyelmedhez, és ha valami oly hírek talál-nak lenni, késedelem nélkül újabban minket tudósítson kegyelmed levelével; tehetségünk szerént igyekeztünk szolgál-ni kegyelmednek mint jóakarónknak; engedje Isten, ezen leve-lünk találja kegyelmedet szerencsés órában. Költ Budán die 12. Junii Anno 1676. Budai vezér Ali passa m. p.

Egykorú másolata vagy fordítás az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXI. kötet.*)

CCLVII.

Kegyelmednek bizodalmas jó uramnak ajánlom szere-ttel való köteles szolgálatomat.

Kévánván, hogy az ur Isten kegyelmedet minden üdves-séges jókkal megáldja, kívánsága szerint. Die 13. currentis

mensis nekem írott kegyelmed levelit 19. ejusdem kedvesen vöttem, és hogy az én levelemet az acclúsával együtt vötte, igen akarom. Mostan is kegyelmednek itt történt ujságot irhatok, mivel az közelebbik elmúlt csütörtökön, úgy mint die 18. hujus mensis, az kuruczok reggel 8 óra tájban az Szamos vizén levő általjáró rév helyen Veres-Martnál általjövén, az mely is mi hozzánk 3 mélyföld, voltanak számszerint válogatott főtahólt (igy) jó paripások nro 350. 11 és tizenkét órákor reánk ütének (mivel akkor sokadalmi alkalmatosság lévén, Medgyesen valék) az városi kalmárokat telverék, nagyobb része igen sietséggel többnyire ló halálába jöven Szakmár-Németi felé, Laborda uram ő nagysága ménesít, csaknem a bástya mellől, több emberekével együtt, elkapták, a hidvégen levő bástyán németekhez és hideosináló emberekhez erősen lövöldöztek a kuruczok, mely miá Nimeti városában is nem kicsiny tumultus volt. Azonban az vitézlő rend is ottan-ottan sokasodván, rettenetes furiával üzék vissza azon úton, melyen lejöttek, min is Barkóczy Sándor uramnak ő nagyságának már conjunctusok lévén, Medgyesen circa 35-ön megértők, hogy szaladnak erősen, vasalók őket, míg a lovaink bírák az dolgot, az ur ugyan el nem álla rólok, az Szamoson által is mind üzte. Azonban másik oldalról Kis Balás seregével és nimet lovas hadakkal érkezvén Strasoldo uram ő nagysága ujjokban üzte őket circa 2 mélyföldig úgy annyira, hogy Majos Ferencz és Vas Marczy, kik ezeknek fejek voltak, ló nélkül az erdőt vötték nyakokban és igen kevesen szaladtak el közülök lovon, rabok az Majos vicehadnagyával együtt többen lehetnek 30-nál, mennyi holt meg közülök, nem tudhatom, de úgy gondolom az nem sok.

A rettenetes hőségben és iszonyu üzésben fő-főparipások, kik közül kevés volt ki száz tallért, ki száz forintot meg nem ért volna, legalább esett el 40. A kit behoztanak, úgy reménlem több száznál, minden prédájokat is visszanyertük, magok az rabok azt beszélik, mióta az a kurucz latránság támadott, nem bagarászták úgy meg a lovas hadat. A mi az Olasz Lénárt uramtól való szolgálatbeli irtózást illetheti, kevés szóval irhatom kegyelmednek, foelix quem faciunt aliena pericula cautum, mit cselekvék Bekecz urammal, én azt fel nem

venném mindennemű mobile és immobile javaiért, mert mi haszna a ki csak fizetésért szolgál, s dolga csak kissebbségben forog principaissa (igy) előtt minden igaz ok nélkül. Másik az, hogyha ő kegyelme annak a fiscális jószágnak örökös ura volna is, nem illenék, hogy az persvasio annyira bántaná, ki mián alkalmas, becsületes embereket is kemény szókkal illetvén, szomortian bocsátja el maga elől. Egyéb hasonló vagy külömb dolgokat úgy hiszem Bekecz uram notabene-ben tött. Hogy ennyire terjeszkedém irásommal, kérem uram kegyelmedet, meg ne ítéltessem. Ezzel Istennek ajánlom uram kegyelmedet. Datum Zathmár Némethi die 20. mensis Junii Anno 1676.

Kegyelmednek minden időbeli köteles alázatos szolgálja
Kézdi Balázs m. p. deák.

Külczim: Generoso Domino Stephano Kalmanczai Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Inclytae Camerae Scepusiensis V. Praefecto, Domino mihi gratiosissimo Cassoviae.

Kivülről: Szathmár 22. Junii nova proifigatio rebellium.

(A kamarai levéltárban levő eredetiről.)

CCLVIII.

Generose Domine mihi colendissime!

Salutem etc.

Literas G. D. Vestrae 1. hujus datas sub vesperatura 8. percepi, quarum seriem bene intellexi, ad quas illust. Domino administratori, patrono meo gratiosissimo responsum do. Quod v. attinet rumores illos, de quibus mihi scribit, illorum adhuc nihil apud nos fuit, certum quidem constat eos nempe rebelles hic vagari, propter quos minime ex arce exire valeo. His praeterlapsis diebus unum licentiatum rebelles abdixerunt ex pago Baradna ab arce Balogh uno milliari distante. De aliis quae apud nos agant jam forte in triplicibus significavi D. V. G. sed forte ob tarditatem adventus D. Porcsalmi non sunt resignatae. Praeterea occurrit mihi notificare rebelles certo Scepusium versus latitare, qui hesterno die in alpibus ad vallem Gran jacentibus sunt visi, quod autem Scepusium sese di-

verterint ita conjecturatur, quod dum percepi ad Portam Literas exaravi, ut ibidem insinuet tum peregrinantibus, tum militibus in Cottu Liptoviensi jacentibus et simul etiam ad D. Herant specialiter ut habeat curam sui et suorum. In reliquo finiens meneo.

Gen. D. V. ad servitia paratis. atque bedientissimus

Murany 4. Julii 1676. Michael Angelo Jaquemod m. p.

Külczim : Generoso Domine Stephano Kalmaneczay S. C. R. Matis omnium bonorum fiscalium in Superiori Hungaria Vicepraefecto Dno fautori mihi colendissimo. Cassoviae.

A kamarai levéltárban levő eredetiből.

CCLIX.

Ajánlom alázatos szolgálatomat sat.

A kegyelmed levelét bücsülettel vettem, Istennek legyen hála, kegyelmed levelébül jó hirt is értettem, Olasz Lénárt uram mellől való szabadulásomat; kit holtig is megszolgállok kegyelmednek édes kedves uram, hogy méltóztatott kegyelmed ilyen szolgálja mellett fáradozni.

Azonban bizonyoson hallatik, hogy a rebellisek minden órában választ várnak Erdélytől, most elválik, vagy megbékelnek, vagy (a mint Erdély is készen vagyon,) nagyobb hatalmasság leszen; az erdélyi passusokon valóban praeparálják az utakat, Isten tudja mi végre. A török meg a várunk alatt levő falukat is holdolnyi kívánja, hát a várban hogy maradjunk? Az is hallatik bizonyoson, hogy a török lengyelre nagy készüllettel megyen mostan. In reliquo éltesse Isten kegyelmedet sokáig jó egészségben. Datum Szathmár 6. Julii 1676.

Kegyelmednek kötelességgel való alázatos szolgálja

Bekecz István m. p.

P. S. Generalis uram ő nagysága Margitán a rebelliseket fészkestül fölverte, sok préda nyeréssel onnand visszagyűtven, ide Kassa felé gyűn ő haza.

Atyám uram a dízma felől irni fog kegyelmednek s igen kedvesen vettem kegyelmednek jóakarátját ebben.

Kérem kegyelmedet, ha nincs ellene mostani valedicti-
omnak, szerezzen be kegyelmed a dézmások közzé, vagy tíz
köből zabbal s egyébbel is gazdálkodom kegyelmednek, noha
kegyelmednek reá nem szorult állását tudom.

Kivülről: P. S. Édes kedves uram, kérem alázatosan kegyelme-
det a beadott ratiommal való quietantiámat extrahálni ne neheztelje
kegyelmed futu(r)a pro mea cautela necessaria. Mely kegyelmed jó-
akarattját megszolgálom kegyelmednek.

Kivülről: Szathmár, datum 12. Julii petit ne exactor pro 1676.

Külczim: Generoso Domino Stephano Kalmaneczai Sacrae Cae-
sareae Regiaeque Majestatis Inclitae Camerae Scepusiensis Bonorum
Fiscalium Praefecto etc. Domino et Fautori gratiosissimo.

Cassoviae.

(A m. k. kamara levéltárában levő eredetiről.)

CCLX.

Generose Domine et fautor mihi colendissime.

Salutem etc.

Quamvis ad V. D. G. hodie miserim literas nihilominus
acceptis hodie ramoribus placuit cosdem D. V. G. notificare.
Hac nocte ab hinc uno miliari distantem pagum unum Ha-
czava sic dictum rebelles nro. 30. expilarunt de victualibus.
Domum raci Perceptoris Amanuensis in reversu Cassovia ad
Kraszna Horkány incidit in periculum, cui obviantes tres forte
tantummodo confiniarii equum et cum armis acceperunt. Unum
autem ejus socium Jolsoviensem tribus globis lethaliter jacu-
lati sunt. Qua de re requisivi Ill. D. colonellum a Schenigh
quatenus imperaret apud confiniarios talium animadversiones;
quod si vestra quoque G. D. brevissime perscriberet ad prae-
fatum D. Colonellum super factum hunc casum bene faceret.
Quomodo autem casus sit jolsvensis ille, ex praesentibus in-
cluis V. D. G. elucescet. Cum his me favori V. D. G. recom-
mendans ad vota bene diutissima valere disidero et maneo.

Ejusdem V. D. G. Dominationis Servitor obligatissimus

Michael Angelo Jaquemod.

In arce Murany raptim 11. Julii Anno 1676.

Külczim: Generoso Domine Stephano Kalmacszay.

(A kamarai levéltárban levő eredetiből.)

CCLXI.

Michael Apafi etc.

Generose Fidelis etc. Hűséged levelét vettük, hogy bennünket az oda be való dolgokról tudósított, igen jól cselekedte; im meg ismét újjolag küldöttük be az magyarországiak dolgában nemzetes Ubrési Pál uramat az fényes portára, holott mitévő legyen, arról elégséges instructiót adtunk, meg is hagytuk ő kegyelmének, hogy azon instructiót hűségednek megmutatván, mindenkben értsen egyet hűségeddel, és az hol kívántatni fog, egyaránt munkálkodja az dolgokat. Annak okáért kegyelmesen és serio parancsoljuk hűségednek is, meg látván s szorgalmasan megolvassván megemlített Ubrési Pál uramnak adott instructiót, tudván az dolgot magunkénak lenni, és Ubrési Pál urammal mindenkben egyet értvén, a dologban serényen és szívesen forgolódni és fáradhatatlanul munkálkodni el ne mulassa. Irja levelében, hogy az francziai király követje akarná hűségednek vele való szemben létét, melyet mi nem ellenzünk, sőt kegyelmesen parancsoljuk, hogy legyen szemben vele, és mit akarjon, miről legyenek hűségeddel való beszélgetési, bennünket ottan-ottan tudósítani ne praetermittálja. Nec secus facturus. Datum in castro nostro Radnoth die 14. Julii 1676.

P. S. Ubrési Pál uram bővebben fogja szóval is az dolgot declarálni mint sem instructiója tartaná; azért az ő kegyelme ez aránt való szavainak teljes hitelt adván, legyen mindenkben a tevő ő kegyelmével együtt. Ő kegyelmével küldöttük bé Turzai György étekfogónkat is, tudván, hogy most kevesen legyenek oda bé, kik által hűségedtől vehetnének tudósítást; annak okáért ha bennünket tudósítani akar, általa tudósíthat; ime mind az fővezérnek, s mind tihájának szóló levélnek párját is his inclusis hűséged kezében elküldöttük, lássa mit írtunk. Minthogy penig ezen dolog a szégyen magyarság részéről ezennel végső veszedelemben fordul, és csak addig is, míg Ubrési uram kijő, Isten tudja mi következhetik, sem quartérjok, sem semmi alkalmatosságok nem

lévén a tovább megmaradásban, azért a mint hűséged maga tudja, hogy fővezér kiváltképen való parancsolatja hozzánk ez, hogy a magyarok dolgát, úgy a mint vagy, az ő valóságában megírjuk, egyáltalában csak mondja meg; ha most is szomorú orczával mint azelőtt bocsáttatik követjek vissza, lehetetlenség subsistáljanak tovább; ne mondják, nem tudják, és bennünket semmiképen ne okozhassanak, magokon, nem másokon mulván el az jó alkalmatosság elküvetése.

Kivül: 14. Julii Anno 1676. Radnotról az kapitihának írott levélnek minútája az magyarországi dolgokról.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története ered. lev. XXI. kötet.*)

CCLXII.

a.)

Instructio Generoso Paulo Ubresi, legato nostro ad fulgidam portam Othomanicam expedito, dato 18. Julii Anno 1676. In castro nostro Radnoth.

Elsőben is, valamint az idő és az alkalmatosság engedi, teljes tehetsége szerint éjjel nappal sietvén ő kegyelme, és Isten kegyelmességéből helyben érkezvén, az kapitihánkkal meg egygyezvén, a fővezér tihájával késedelem nélkül szemben lenni igyekezzék, és levelünket megadván, írásban is, ha az alkalmatosság úgy kívánja, de kiváltképen szóval mondja meg, hogy eddig is, de most már kiváltképen, mely nehezen, mennyi biztatásokkal, és a mi nagyobb, summás pénznek közikben való kiosztásával, ennyi sok változások, kísértések és szenvedések között tarthattuk meg hatalmas császár hűségében az bujdosó magyarságot, nevezetesebben pedig az ő kegyelme kijöveteléig, (noha addig is úgy lehet, hogy sokan már teljeségesen kétségben esvén, változásra menni kényszerítették), de minthogy szoros kötelességünk, s az fényes portához való hűségünk, és fővezér ő nagysága ezen dologban kiváltképen való parancsolatja úgy kívánják, im még ez egyszer békül-

döttünk. Azért vagy hogy ajánlása szerint segítse meg néppel az magyarokat, vagy nékünk parancsoljon s engedelmet adjon, vagy személyünkben, ha az nem, képünkbeli emberünk és népünk által való megsegítésekre. Vagy ha ezek nem lehetnének, újabb, az jenei, gyulai és tömösvári szancsokságokban való quartélyról minél hamarább, és sietve parancsoljon, és tegyen rendelőst. Ha ezek is semmiképen nem lehetnének, engedje meg, hogy interpositiónk által szállhassanak haza laktok földekben, ily okkal, hogy mihelyt Isten, hatalmas császárukknak ígért kegyelmessége teljesítettén, alkalmatosságot ad, ők is ajánlott és az fényes portának ígért kötelessége mellé állhassanak vissza; minthogy ha el nem vetetnek, elszakadni a fényes portától nem akarnak. Hogy sem már az tovább való várakozásban lévő lehetetlenség miatt valamely nem remélt veszedelemre menjen dolgok; mert ha mégis szomorú válaszok talál lenni az magyaroknak, mind Isten s mind hatalmas császár, és mind ez világ előtt mentek akarunk lenni, hogy mindezekkel hűségünknek akartunk megfelelni; azért ne okoztassunk semmiképen, nem mi rajtunk múltván el az magyarok megsegítésében való jó alkalmatosságunknak elkövetése; holott most az otthon lévő magyar úri és főrendek is kényszerítéssel szorgalmaztatnak bennünket. Az választ pedig, tudván ő kegyelme avagy csak az addig is megtörténhető változást és veszedelmet, éjjel nappal szorgalmazza mind maga s mind kapitihánk által, és válasza lévén, éjjel nappal sicszen hozzánk.

Az francziai residenssel is, és ha magával nem, de a secretáriusával szemben kell lenni, és megmondani, mely szerencsésen megyen elé a király fegyvere az imperiumban, és az svédek is mint vitézkedjenek, mind tengeren és szárazon. Azért a fővezér előtt, ha valaha, most egyszer segéljék az magyarok instantiáját, és nékünk nyerjenek annuentiát a magyarok megsegítésére.

Minthogy pedig a dolog ezennel végső veszedelmet hoz az szegény magyarok részéről magával, ha az fővezér és tihaja neheztelné szorgalmazásunkat, és arra halasztaná mint másszor cselekedett: hogy vagyon már válaszok, és tartsák aboz magokat mind mi s mind az magyarok; tehát csak egy-

átaljában és világosan meg kell mondani mind vezérnek s mind tihájának: minthogy nekünk maga specialiter parancsolt a fővezér, hogy az magyarok dolgát valósággal megírjuk, azért meglássák, mint bocsátják ki ezen követjeket az magyaroknak, mert mi nyilván és igazán tudokra adjuk, hogy ezek tovább nem várakozhatnak, sem quártéljok, sem más alkalmatosságok nem lévén. Azért csak egyátaljában való válaszoknak kell lenni; úgy is kell az dolgokat előladni, ne mondassák, nem tudták, nem volt értékre. Datum in castris nostro Radnoth, Die Anno prae-notatis.

b.)

Instructio pro Dominis T. T. ad Fulgidam Portam ablegatis.

1.) Főkövet atyánkfia bémenvén elsőben is a mi kegyelmes urunk ő nagysága és a nemes ország nevével, egyzersmind köszöntsek csás árt, fővezért és a kiket a dolog illet, ajándékot is együtt kegyelmes urunk ő nagysága, és az ország nevével praesentálják ő kegyelmek mind császárnak, fővezérnek, és a kiknek ajándékot kell adni.

2.) Hatalmas győzhetetlen császárunk az nagyságod méltóságos parancsolatjával az erdélyi méltóságos fejedelem kegyelmes urunk az szegény megnyomorodott hazával együtt alázatos engedelmisséggel elvévén, noha ha szintén hatalmas császárnak nagyságod parancsolatai nem érkeztenek volna is, el volt ugyan rendelve kegyelmes urunktól s az országtól, hogy mostani alkalmatosságára hatalmas császárunknak alázatos engedelmtünkből ő hatalmasságának kedveskedjünk, előttünk viselvén boldog emlékezetű Bethlen Gábor fejedelem jó példáját, hogy akkori paradicsomban nyugovó hatalmas császárunknak illendő kedveskedéssel mutatta alázatos hűségét. Az mi kegyelmes fejedelmünk is nagyságod czírákja lévén, remélvén azt, hogy úgy most is, mint Bethlen Gábor fejedelemségében, magához s mind a szegény hazához császári kegyelmességét mutatja, melyben nagyságod is mindenekben ő nagyságához s szegény országunkhoz hatalmas császárunk

előtt minden jóakarattját mutatja, hogy már ennyi üdöktől fogván való szorongatásiban hatalmas császáruk őstől maradt országa tapasztalhatóképen érezhesse hatalmas császári kegyelmességét kegyelmes fejedelmünkkel együtt.

3.) Jó üdöktől fogván már keservesen szenvedtük a vég-beli szomszéd vitézeknek ellenünk való magok viselését, mik lévén a megbántódott és szenvedő felek, még is ellenünk gyakorta kemény vádlásokat és panaszokat tettek; nem lévén azért nekünk senki is Isten után hatalmas császárukon kívül, kitől megbántódásink felől orvosságot vehessünk, igen alázatosan esedezünk azért hatalmas császáruknak, hogy ő hatalmassága császári kegyelmességéből méltóztassék sok megbántódásinkat császári méltósága eleiben terjesztvén meghallgatni, és szokott császári kegyelmessége szerint őstől maradt szegény országát megbántódásiból könnyebbíteni, kiért mi is ő hatalmasságáért, jó szerencséjeért Isten imádók leszünk.

Ezekben a dolgokban, és több ezekhez járuló dolgokban melyek az ország dolgainak megorvoslására szükségesek volnának, talám a tiháját kellene legelsőbben is a mi kegyelmes urunkhoz és a országhoz úgy megcsinálni, hogy attól vehetnének követ uraink teljes informatiót és jó assecuratiót, hogy mi formában kellene ez dolgot elkezdni, és annak utána, ha út nyitnatnék, megbántódásinkat előszámolni.

Ezt is előadja a követ :

Csak nem régen is a lengyel nemzettől követ jöven hozzánk, a Rákóczi Györgyjóságiért hatszáz ezer tallért kért rajtunk, azomban esztendőnként való adót kíván rajtunk, melyet ha nem cselekeszünk, fegyverrel fenyegeti hatalmas császár őstől maradt országát.

Utoljára atnámét kell sollicitálni, hogy ha a tihája biztatná a követeket bátorságos sollicitálásról, oly formában pedig, hogy a határ dolgát jó formában igazittatni kell, azomban az adóban is leszállittatnának.

Az országnak libera electiója tartatnék meg.

Ad tertium. A fővezér híre, csak akaratja ellen s engedelme nélkül, hogy valamit cselekedjék ő kegyelme, teljesség-

gel nem javaltatik. Azon ő kegyelme replicájának második punctumára alább léssen válasz.

A végbeli dolgokban in generalibus terminis tegyen ő kegyelme panaszt; de ad particularia senmiképen ő kegyelme ne condescendáljon, hanem ha valami jót látna belőle kijöni, eo casu ilyen particularitásokra kifakadhat; ha kérdenék, micsoda helyek azok, melyeket elakarnak venni, megmondhatja ő kegyelme, az országot akarják Váradhoz, mivel az egész ország hét vármegyéből áll, s annak hatát elakarják venni; és ha Biharvármegye előfordúlna, arról is megmondhatja, hogy soha Biharvármegye sem volt egészen Váradhoz való, hanem abban csak bizonyos számú faluk, annál inkább a több vármegyék nem függöttek soha Váradtól, sőt azoknak külön tiszteik voltak, s vadnak ma is.

Ad quartum. Mielta ez az magyarországi strepitus kezdetődött, sok alkalmatlanságok, húzások, vonások, prédálások, igaz kereskedő embereknek arestáltatások történvén a német pártról, kellett ő nagyságának azoknak megorvosoltatásáért hozzájuk jártatni: de azok közül is némelyek árestáltattak, s ma is aristumban vadnak, némelyek minden válsz nélkül bocsáttak.

A lengyelhez pedig egyszerűen többször ő nagysága nem küldött, akkor is egy simplex levéllel, de akkor is azért, hogy az őt forgó dolgokat expiscálhassa; micsoda indulattal legyen pedig a lengyel ő nagyságához, nem régen ide küldött követsége lám bizonytságot téssen, melyet ő nagysága in specie ő kegyelmétől béküldött.

Ez az Ivanczki követsége egészen dirimálja a lengyelek dolgát. A némettel pedig, hogy semmi correspondentiája nincsen, bizonyítja az ő nagysága ellen való mindennapi vádja a német residensnek.

A magyarországi dolgokról ha kérdés léssen, ő kegyelme arra azt felelheti, lévén hatalmas császártól és fővezértől ő nagyságától arról való parancsolatja, ahoz alkalmaztatta ő nagysága mindenekben magát, azonkívül sem egy sem más dologban ő nagysága magát nem elegyítette, ezután is a mint hatalmas császár és az fővezér ő nagysága fog parancsolni, ahoz alkalmaztatja ő nagysága magát.

A feljebb declarált dolgokon kívül ő nagysága leveleit nem mutathatják, s nem is küldhették bé, hanem azokért kellett ő nagyságának fejedelmi hiva(talja sze)rént írni, egyéb aránt ha azokon kívül találtak volna valami leveleket bevinni, hamis és csalárd levelek.

A feljebb megírt dolgoknak megnyerése után confirmációért kellene az atnamét sollicitálni; de míg azokat nem obtineálhatni, arról emlékezetet tenni nem szükség, erre a mostani rosz állapotra nékünk, athname nem kell.

Azon kell ő kegyelmének lenni, a fővezér és tihaja által, hogy a tisztességes és rendes audientia hatalmas császártól adassék meg; de ha ugyan semmiképen ő kegyelme nem obtineálhatná azt, a fővezér és tihaja által kell a dolgokat sollicitálni. Abban pedig ilyen mód observáltassék.

Könyörgéssel és alázatos instántiával cselekedjék ő kegyelme, a mit cselekedhetik; de olyan kemény terminusokkal nem kell élni, hanem ha arra fakadnának ki: meg kell lenni, csak ide adjátok; ő lássa, megmondhatja ő kegyelme hatalmas császáré az egész ország, elveheti; de mi soha jóakaratusunkból nem adjuk.

Ha két felé találnának is lenni, egyenesen menjen a fővezérhez ő nagyságához ő kegyelme, s ott mindenekben várja a fővezér parancsolatját.

A Zólyomi dolgában valamit el tud ő kegyelme követni, szükséges elkövetni, nevezet szerént declarálni kell a tihájának, minémü leveleket küldött ide ki, olyan formán irván hamisan az ide ki valóknak, mintha ezek irtanak volna neki, mely merő hamisság, áltatván itt azzal az embereket, hogy ő neki hatalmas császár az erdélyi fejedelemséget megadta; úgy is ír mint fejedelem, melylyel az országot az a bolond igen megszorította. Noha nem hiheti az ország, hogy ő hatalmasága ilyen engedelmes, őstől maradott országát és ilyen szófogadó szolgáját egy olyan bolondért megszorítsa, s el is kell hitetni, hogy hamis levelekkel jár, ha szintén mutatna is valami leveleket.

Utoljára bizonyos és megeshatatlan haza javáért ha ő kegyelme véhez viheti, csak vásárolhasson ő kegyelme állandó békességet, valamit gondol ő kegyelme, hogy a szegény

országból kitelik ő kegyelme megigérheti, kivált a hat vármegyének megtartásáért, minden nemű régi szabadságinak megadásáért, és ha Isten a mi kegyelmes urunkat kitalálná szólitani (kinek Isten éltét hosszú időkre terjeszsze) s az országnak libera electiójáért.

Ebben mindazáltal ő kegyelme igen szemes legyen, és elsőben is panaszon kezdvén el követségét, Isten az üdö és az ott való . . . . . járasi tanítja meg ő kegyelmét, kell-e ezekre a particularitásokra deveníálni és ha mint írók, megcsallhatatlan haza jóvát gondol, hogy végben vihet, úgy tegyen ígíretet.

A magyarországi dolgokat aperte sollicitálni nem kell, hanem privata audientiát sollicitálván, meg kell azért jeleníteni, mi formán vádoltatik ő nagysága az végbeliektől, és magoktól az magyarországiaktól is, ezzel hogy dolgokban semmit fáradni nem akar; kéreti azért nagy alázatosan a vezér ő nagyságát, hogy ezen dolgokról méltóztassék tudósítani, mi karban legyenek a magyarországi dolgok, mert azt meg kell vallani ő kegyelmének, hogy némettől s az közelebbeliektől való vádlását, nemzetünk s vallásunk ily üldöztetését keservesen érzi; elégtelenségét, sőt tehetetlenségét megvallja ugyan ő nagysága magának és a szegény országnak, de az miben lehetne, örömet nemzetének és vallásának ő nagysága segítséggel lenne s hatalmas császár szolgálatjára kész volna, tudván azt, hogy ha ma rajtok a veszedelem, nem sokára Erdélyre is elkövetkezhetik, mely ha úgy lenne is. . . .

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelek, XXI. köt.*)

CCLXIII.

Transactio Literarum oppidi Felső Bánya ex Hungarico ad latinum, sub dato 25. Julii 1676.

Qualiter superiori retroacto Anno quidam valachus nomine Georgius Mácskan dictus, pluribus complicitibus sociis suis adhaerens, utpote Szathmariensibus Peditibus, qui multa mala exercuerant et damna quam maxima intulerant; quam rem

nolens Dominus Nicolaus Hartungh remederi (licet idem Nebulo subditus suae Majestatis extiterat) convocavit nonnullos homines ad compescendum, et sopiendum nefarios perduellesque illos latrones, ex quibus recte eundem superius dictum valachum deprehendit, et cepit, quo deprehenso non in oppidi nostri consuetos carceres, ubi locus proprius fuisset, sed in domum suae Majestatis cusoriam curavit eundem duci, ibique captivatum servavit. Qui latro velut captivus postmodum qualiternam liberatus esset ex carceribus, nobis non constat, sed, ut praecitatus Dominus Nicolaus Hartungh ipse oretenus retulit nobis, quod idem latro cum servis suis corresponderit, qui etiam eundem liberaverunt, liberque existens unacum reliquis suis perduellibus sociis suae Majestatis officinam perforaverunt illineque acceperunt Nro. 317 aureos, quos nos antea non semel sollicitavimus, ut juxta antiquum usum praepararent, et extradarent, sed haec nil quidquam curando tantum procrastinarunt; quomodo nam autem ulterius res se habuerit, nescimus. Illato vero damno praefatum latronem scimus, quod praetactus Dominus Nicolaus Hartungh prosecutus fuerit, qui etiam in ditione Transylvaniae deprehensus, e quo deprehenso in Bethlen sic dictam arcem eundem duxerunt; cum vero praetactus Dominus Hartungh ejusdem celebrandum jus intellexisset, eo profectus est, judicatus qualiternam extiterit, et eidem poena subeunda promulgata fuerit, attamen tempore deliberationis sententiae suae non executus, sed ad duas quindenae distulerunt; illo quoque adveniente tempore per expressum nobis constat praetactum Dominum Nicolaum Hartungh eo inisse, tandem etiam, quomodo, et qualiter praefatus Dominus in rebus suis processerit, ipse optime sciet, nos non iveramus illuc, cum nec incubuerit nobis illuc eundi via. Post aliquot vero tempus, ratione ejusdem superius jam dicti negotii Principem Transylvaniae requisivit, et, uti ipse retulit, nobis relationes suas cum omnibus aliis ad easdem spectantibus literalibus instrumentis Principis manibus tradiderit, ad quas quidnam responsi habuerit et resolutionis, ignoramus. His perfectis nos imposterum Inelitae Camerae autoritate requirendo habitam apud nos Transylvanicam pecuniam arestavit, nimirum Domini Pauli Beldi 1000 florenorum, nec non Colosvari-

ensis Ecclesiae, quam praetactam summam idem Dominus detinere voluit, simul et semel requisivimus eundem, quatenus in evidens damnum oppidi nostri et ruinam id facere nollet, quum sine Transylvanica pecunia esse nunquam possimus, quia in Suae Majestatis ditione non ut tantum inveniremus, sed nec minus, praetitulatum vero Paulum Bélii hac de re requisivimus et significavimus eidem, quod pro perditis et ablatiis aureis aliorum pecuniae apud nos existentes arestatae et detentae esse debeant, et in quantum fieri posset, uterem remedium dignaretur; praetitulatus Dominus qualiter nam se resolverit, et quid nobis responsi dederit, Illustrissimae, ac Generosae Dominationes Vestrae, ex ejusdem praetitulati Domini Literarum paribus penitus intellecturae sunt, et sapienter judicare dignabuntur; Quod damnum praerepetitus Dominus Nicolaus Hartungh plenarie nobis imponere vult, ut nos curamus, fatigemus nosmet, et exponamus, plus jam exposuimus, quam quinquaginta florenos. Et prout rem animadvertimus, praerepetiti Domini Hartungh intentio haec est ad eandem arestatam summam loco damni sui, quod passus est, detinere velit, nihil futura nostra damna, et ruinas curans, quod ab antiquo et memoria hominum nunquam fuit, ut in camera Suae Majestatis administrationes pecuniae, vel a creditoribus, vel ab aliis hominibus arestatae fuissent, et contra voluntatem administrantium extradatae, sed cuivis quod aequum et justum extradederunt. Et quod praecitatus Dominus Inclytae Camerae autoritate arestaverit, illud non impugnamus, sed ut extra modum et sine juris processu privilegia nostra deperdamus, quodcumque tandem res extrademus, et postmodum in duplo, ut antecederet, solvamus, quod et inclytae Camerae gratiose constat, grave onus esse, sed volumus privilegia nostra tueri, nobismet consulere. Sed sopita re sub aresto existentem summam, ad quos spectabit extradare debebimus, sed donec res realiter non absolvetur, eoque nulli extradabimus. Ob hoc Illustrissimae ac Generosis Dominationibus Vestris humillime supplicamus supplicem nostram instantiam in condignum respectum accipientes, in antiquo usu nos conservare gratiose dignentur, et similibus locum non habendum, et sine jure negotiis nos affligere non patiantur. Nam si sic et ulterius nobis-

cum processerit, Deus scit, qualia non subsequenter damna, hoc audiens etiam quiscunque creditor sine omni jure hanc rem imitabitur, quae non tantum in ruinam oppidi nostri, sed vel maxime in suae Majestatis domus cusoriae magnum detrimentum eveniet, et si alii administratores hoc intelligent, non administrabunt, sed in alium usum convertent. Intellecto ergo sic negotio Illustrissima ac generosae Dominationes vestrae, ad avertendum tam suae Majestatis damnum, quam et oppidi nostri rem gratiose remederi dignentur quatenus nec a praecitato Domino Nicolao Hartungh, neque vero ab aliis talibus inordinatis, et non juridicis rebus, quod plane contra privilegia nostra esset, affligamur.

Más kézzel : Felsőbányaienses per longum et latum conquerunt contra Dominum Hartung in Juribus suis eosdem turbantem, captivum quemdam valachum contra privilegia ipsorum non in carceribus oppidi, verum in Domo cusoria Suae Majestatis detinentem, Qui per negligentiam ejus, ubi eliberatus 317 aureos furtim abstulisset, dictus Dominus Hartungh pecuniam Beldianam et Ecclesiae Colosvariensis arestavit sine juris processu, quod vergeret in diminutionem Privilegiorum quoque ipsorum, in quibus cupiunt se conservari, petentes resolutionem.

(A kamarai levéltárban lévő egykorú fordításból.)

CCLXIV.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram etc.

Az nagyságod levelét vévén, mit parancsoljon, alázatosan megértettem mind az inclusával együtt; az török állapotról ír az vajda ő nagysága, látom, de elhittem, az mit az Beldi uram állapotja felől ír, arról kíván inkább nagyságod választ. Látom az vajdának becsületes írását nagyságodhoz, de elhittem, becsületes tanácsúr híveit gyűjtve össze, egyező értelemből fog nagyságod cselekedni, valamit abban az materiában elkövet, kihez képest tehet nagyságod az vajdának ő nagyságának is választ, hogy noha tekinteti nagy az nagyságod méltóságos személye előtt az ő nagysága írásának, mindazáltal, hogy hirtelen való cselekedetével ne láttassék nagy-

ságod miveleni ilyen dolgot, most szintén abban fáradoztat, hogy annál is jobban nap fényre hozhassa, valamelyek ebben az dologban eddig homályban voltak, s ha jó módját látja nagyságod s bátorságos útját, minthogy eddig sem volt idegen az irgalmasságnak cselekedetétől, ennek utána sem akarattól eltávozni annál inkább.

Istennek kegyes gondjaviselése maradjon nagyságodon.

Szent-Pál 3. Kis-Asszony havának 1676.

Nagyságodnak alázatos híve szolgálja

Haller János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.*)

CCLXV.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Nem akarók ez alkalmatossággal is elmúlatni, hogy nagyságodat mint kedves jóakaró atyámfát ez levelünk által meg ne látogassuk, kívánván Istentől, hogy találja nagyságodat kedve szerént való jó szerencsés boldog órákban, szübből kívánjuk. E mellett ezek az levelünknek nagyságodhoz való egyéb sensusa nincsen, hanem csak az, hogy kérjük nagyságodat ezért az Kantakozino familiáért, az melyek az mi országunkban Havaselföldiben vadnak lakosok, mivel hogy hát nem állhatatosabb és változásosabbak az dolgok benne, sokszor nagy hirtelenséggel változások jönnek, sokaknak, kiváltképen az főur nemzeteknek lehet hogy ezek leginkább az absolutum dominiumért esnek, az pogányok miá, (és így hát sokszor üzekednek jöni abba az nagyságod birodalmába, és az nagyságod kegyelmességiben egyszer is meg nem fogyatkoznak, az mint eztől az familiától az nagyságod jó neviről dicsíretet szokszor hallottam, azért hát ez az feljebb megnevezett familia nagy familia lévén és vigyázván az jövőendő dolgokra, az melyek hátrább elé is jöhetnek, és tekintvén azt

is, idővel hogy mi lenne hasznosabb az ők maradékoknak,) noha az embereknek életek és minden dolgok Istennek kezében vadnak, (így kívánván, közelebb lennek azhoz a nagyságod országához, noha más fejedelmektől is volt tekintetek, de most több kegyelmességit üsmerték nagyságodnak), mert van hová így hát ő kegyelmek közül nagyságod felé jöven és nagyságodhoz könyörgések lévén dolgoknak megerősítésének okáért, és securitatem kérjük és kívánjuk nagyságodat mint jóakaró kedves atyánkfiát, jó szomszédunkat, az mi tekintetünkért ezt az öreg familiát megbeesülni méltóztassék, és az nagyságod kegyelmességit tőlök ne vonja meg, mert mű is mindenekben, az miben az nagyságod kívánsága volna, tehetségünk szerént készek vagyunk az nagyságod szeretetbeli atyafiuságát megszolgálni, ajánlván ezzel Isten gondja viselésiben nagyságodat. Datum penes Bisztram die 30. mensis Augusti Anno 1676.

Illustrissimae Dominationis Vestrae Fratri Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh névalírás.*)

Kívül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély. tört. ered. level. XXI. köt.*)

CCLXVI.

Celsissime Princeps, Domine Domine mihi Clementissime.

Dum Celsitudinis Vestrae beata vicinitatis observantia erga Principem Dominum meum Clementissimum, et vice versa Principis mei erga Vestram Celsitudinem per praesentem occasionem exprimitur candor et vicinus affectus, mihi clienti et humillimo servo Celsitudinum Vestrarum visum non inconveniens, jungere affectui bono Principis Domini mei meas humillimas appreciationes, ut Deus fortunatos dies Celsitudinis

Vestrae in aevilonos augeat annos, et moderna Inclitarum Familiarum conjunctio, quae sub Tuis auspiciis incipitur Princeps fortunate, sua fortuna utatur in multas annorum Myriades, et in dies crescat et uberrima Celsitudini Vestrae adferat solamina. His sinceris votis Majestatem Celsitudinis Vestrae adoro, et humillime rogo, ut mei in elementia et memoria sua (quae prima Principum virtus est) memor esse dignetur. Datum in castris. Celsitudinis vestrae Domino meo clementissimo

15. Augus. vet. 1676.

Humillimus servus

Miron Kosten

Cancellarius Moldaviae.

Kivül : Celsissimae Majestati Celsissimi Principi Michaeli Apafi divina gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino Domino meo clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzenumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.*)

CCLXVII.

Alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, Isten nagyságodat jó egészséges hosszú étellel, sok esztendőkig való békességes országlással áldja meg.

Kegyelmes uram, örömet volnék, hogy nagyságodnak valami oly bizonyos új hírekkel kedveskedném: Duka vajda ó szerint Sz. Péter napján jött ide az Prutt mellé, Ibraim passa jenői útjában megholt, más Saitán passát töttek helyében, mely prima Augusti érkezett Czózurához; mű az vajdával 3-dik praesentis táborba szállottunk az Prutt mellé, vele megegyeztünk, úgy vagy on maga is beteges, talám Kemeniczet nem fogja látni. Hogy pedig az hadnak számát nagyságodnak megírhatnám, bajos; vadnak hét passa alja apró békekkel együtt, mintha 40 ezernek nevezetnék; a sátorokkal nagy mezőséget foglaltak, egyébaránt ha vonó barmot, lovat, öszvért, számárt, tevét, szekeret computatióban tenni, mégis fel nem érné az summát két részére, harmadik rész méz-gyüttöméh. Nines hadakozó harmad rész benne, mind áros ember;

már szokszor láttam török tábort, de ilyen rongyost, tetvest, lopót, csak tekintetre méltó, de az bőre alatt nem sok kövérséget találni,ilyent nem láttam; nem hogy, ezek a lengyelekkel megharcoznának, holott nincs kilencz-tizezer, oly roszak lovai, az szél is tán forгатja. Nem ilyen had vala Hutin alatt, kiket az lengyelek megverének. Nem régen hétezer tatár Lengyelországban felmentek volt rabolni, békét hattak nékik, míg megrakodtak, visszajövében útjokat megállották, strását hattak volt utól az legyelek ellen, az eleit megütötték az lengyelek, az hét ezer tatárból csak az utolsó strása szaladt el, azok is ki gyalog, ki megsebesítve, ki mezítelen; ez bizonyos dolog, mert az moldovai hadhoz szaladtak. Immár ez az Saitán passa bizott az tatár chámhoz, hogy feljöne, az mely élest magával hozott, melyet Kemeniczére kellene bészállítani, ennyi időtől fogva várja, hogy elkísérje, míg bészállítják. Már az tatár chám megholt, azonkül nem mernek felmenni, hanem itt hevernek, mivel értették az tatároknak eseteket, sőt az lengyeleknek erős készületeket. Az lengyel király Jávorában vagyon, az hetmány Coronni penig Ilvóba szállott alá, az hadak környül vadnak. Eddig kegyelmes uram ebben vadnak az dolgok, ennek utána is az miben újulnak az itt való dolgok, nagyságodnak megírni el nem múlatom. Nagyságod parancsolta vala nékem, valami paripák felől hogy tudakoznám; találkoznak, csak itt nem merik tartani az törökök miatt; de ha nagyságod bizonyos emberit küldi, megtaláljuk. Itt fennforgó háborúságok miatt, bizván az nagysogod megígirt kegyelmességihez, valami egyet mását Vásárhelyre megmaradásnak okáért kiküldte volt, már vissza akarná hozatni az lengyel déák; Kálnoki Sámuel uram arestálta, holott ő kegyelme is ebben az helyben idegen ember, s nagyobb szükségben is Isten után bizik az nagyságod kegyelmességiben. Alázatosan könyörgünk nagyságodnak, méltóztassék nagyságod megparancsolni kapitány uramnak, egyet mását felszabadítani, hiszem elég itt való lakosok oda járnak, tartsanak más országi embert, melyet nagyságodnak alázatosan megszolgálni igyekezőnk. Kegyelmes uram én is kénszerítetttem nagyságodat alázatosan reá emlékeztetnem, még tavaly ígírte nagyságod kegyelmességit tíz köből vetni való búza felől,

Menyhárt uramnak parancsolt nagyságod, hogy Comanáról adassa meg; ő kegyelme parancsolt az udvarbirónak, hogy megadja, az cománai udvarbiró nagyságod commissiója nélkül nem akar adni, most is csak abban vagyon; most pedig házam népe is ott vagyon, s mind pénzen vészek gabonát; alázatosan könyörgök nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, méltóztassék nagyságod azon kegyelmességét hozzám alázatos szolgálához mutatni, akár valamelyik szász faluból való dézmából azt az kevés buzát parancsolná nagyságod adnák házam népének, vetnék el; ha itt pusztulunk, akkor csak ott az nagyságod kegyelmessége által épülhetnénk, melyet nagyságodnak mint kegyelmes uramnak míg élek meg-szolgálók. Ezeknek utána Istennek kegyelmes gondja viselése alá ajánlom nagyságodat. Datum in Czuczora die 17. Augusti 1676.

Nagyságodnak alázatos méltatlan kisebbik szolgálja
míg él Máté Deák m. p.

Kívül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának nekem kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. kötet.)

CCLXVIII.

Én hadadi Vesselényi Pál az magyar nemzet lelki s testi szabadságáért fegyverben levő egész magyarságnak választott főgeneralisa, mind azoknak a kiknek illik, nevezetesen s főképen pedig városok s faluk biráinak és lakosinak, s tisztem alatt levő és akármely állapotbeli magyar és török vitézeknek, valakik ez patens leveletem látják, olvasásuk, avagy olvastatni hallják, köszönetem ajánlásával adom tudásukra. Ez levelem praesentaló végbeli hajdu-gyalog vitézeket bocsátván vissza, feljebb említett minden rendbeli jóakaró uraimat, barátimat kéretem szeretettel, sőt inspectiom alatt levőknek hagyom s parancsolom is, mint igaz járatbeli embereket bocsássák és bocsáttassák mindenütt békével, városi s falusi bírák és polgárok pedig, az hol kívánni fogják,

illendő szállásadás és gazdálkodásbeli jóakarattal, szekér-
adással levén nekik, különben sem cselekedvén. Praesen-
tibus perlectis exhiben. restitutis. Datum ex civitate Debre-
eziensi die 4. mensis Septembris Anno 1676.

Vesselényi Pál m. p. (L. S.)

(A királyi kamarai levéltárban létező eredetiről.)

CCLXIX.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine
Amice et Vicine nobis benevole.

Böcsületes meghütt boérunk Todorásko Jordaki uram
fővisztérnikünk alázatosan jelentvén előttünk, hogy az itt
való háboruságok miatt itt való ötven ház jobbágyi magok ol-
talmokért az nagyságod országába folyamodtak s telepedtek,
Betlen Gergely uram Béli névű falujában, nem messze Fe-
jérvárhoz, most immár nyavalyások vissza akarnának jöni s
nem bocsátják, örökös jobbágyoknak akarják tenni; holott
nagyságod az, ki ennek 25 esztendeig ott lakott idevaló em-
bert most mind jót rosszat elbocsátott, hát annál inkább ezek
kevéssé idő alatt ott múltak; nám mikor az nagyságod orszá-
gában ennek előtte külön-különféle háboruságok történetek,
az község szaladt, s mikor vissza akartak menni, jóakarattok-
ból visszabocsátották minden jóakkal együtt, de most az ki
vissza akarna is jöni, mindjárt megfogják, kezesség alá vetik;
most is egynehány minden háza népét oda hagyták, csak ma-
gok testekkel szaladtak el, itt panaszt töltek; mely dolognak
okaért nagyságodat szomszédságos jóakarattal szeretettel kér-
jük, az jó keresztyénségtől viseltetvén, s az itt való nagy in-
séget látván, nagyságod megítélheti, ki az nagyságod orszá-
gába ki más felé fogtak, méltóztassék nagyságod azokat min-
denestől békével elbocsátani bántódás nélkül; mely nagysá-
god abbeli hozzánk megmutatandó szomszédi jóakarattját igen
kedvesen vesszük, mi is nagyságodnak más hasonló dologban
szolgálni, kedveskedni készek vagyunk. Ezeknek utána az Is-
tennek kegyelmes oltalma alá ajánljuk nagyságodat. Datum
in Jas die 16. Octobris 1676.

Illustrissimae ac Celsissimae Magnificentiae Vestrae
Amicus et Vicinus benevolus

Antonius Ruzsett P. M.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül : Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principis Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti, Domino Domino Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredeti je az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József erd. tört. eredeti lev. XXI. köt.*)

CCLXX.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak akarám alázatosan értésére adni. Ez mult héten valami feles lovas törökök mentek volt a császár pártjára rabolni, kiknek Kis Ferencz, ki azelőtt az alsó magyar hadakban lakott, utánok ülven, levágott benne, és a rabokat tüllök elnyerték, Penyiszleknél. Tegnap éjtszaka is mint egy hatvan lovas törökök mentek a Szamos felé rabolni, én is hírt töttem kegyelmes uram minden felé, hogy a szegénység kárt ne valljon; mint fognak járni, ha megértem, nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Az magyar hadak felől is nem tudok kegyelmes uram mit tenni, igen bé kezdetek ide származni, mivel a török is az öt vármegyére igazította őket, és Bihar-vármegyében többé nem is akarja szenvedni; már is erre Margitha felé nyomultak, kiváltképen a nemesség, mert oda ki nincs is mivel élni: magam is látom kegyelmes uram, hogy kéntelenek vélle. Annyi erő kegyelmes uram az én kezem alatt nincsen, hogy resistálhassak; mit kell cselekedni nem tudom; melyben nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan elvárom, mit parancsol nagyságod felüle. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig kívánatos jó egészségben. Költ Somlyón die 2. Novembris Anni 1676.

Nagyságodnak alázatos szolgája míg él

Olosz Ferencz m. p.

P. S. Bizonyosan mondják kegyelmes uram, hogy a pápa is megholt, és más új pápát Innocentius Undecimus nevelt töltek; azt is mondják kegyelmes uram, hogy annak minden szándéka az, hogy az egész keresztyénség között békeséget szerezzen; és hogy az keresztyéni erő az communis hostis ellen fordíttassék.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának, alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXI. kötet.*)

CCLXXI.

Hatalmas győzhetetlen császáruk kedves becsületes úr hive, nekem jóakaró uram, Isten nagyságotat hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sokáig éltesse, szerencsáját nevelje.

Hatalmas győzhetetlen császáruk fényes köntöséhez ragaszkodott, szegény bűdosó magyaroknak fogyatkozások és ellenségeknek rajtok való erősödése miatt, kényszerítetem két vagy három böcsületes hiveimet közikben kiküldeni, a végre, hogy azoknak igazgatások által hatalmas császáruk hűségében dolgokat elő mozdíthatnák. Melyre nézve nagyságotat, mint hatalmas császáruk méltóságos úr hívét, szomszédságos jóakarattal kérem, így értvén az állapotot, a szegény magyarok dolgát előmozdítani, és minden jóakarattal hatalmas császáruk fényes birodalmának terjesztésére hozzájuk lenni s e végre a végekben is hatalmas császáruk tisztviselőinek parancsolni méltóztassék. Ezeknek utána kívánom, hogy Isten nagyságotat szerencsés jó egészségben sokáig éltesse! Költ Gyula Fejérvárott, Szent-András havának 4-dik napján, 1676-ban.

Nagyságot jóakarattal szolgál

Apafi Mihály m. p.

A levél alján: Expedita budai vezérnek ő nagyságának.

Eredetije Apafi saját kezű aláírásával az erdélyi Muzeum. (*Gróf Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXI. kötet.*)

CCLXXII.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine Amice et vicine nobis benevole.

Ez sok háborúságok történtek ennyi időtől, mind nálunk mind pedig Lengyelországban, mely miatt az utak is beállottak, hogy sem onnan ide hozzánk, sem mitőlünk oda kereskedő vagy másféle emberink nem járhatnak, sőt pedig sok számú kereskedőket ott árestáltak, most immár mind közöttünk s lengyelek között az jó békességet reménvén, mindezeknek lecsendesítésére s felszabadítására, mint annakelőtte most is minden ember szabadosan járhasson mitőlünk, ő tőlök, az szélyben az jó szomszédság fennmaradjon, mely dolgoknak végben való vitelére böcsületes meghitt fősztolnikunkot Kontos uramot expediáltuk követségre az lengyel királyhoz Szobeskihez s mind pedig nagyságodhoz; mivel szóval nagyságodnak bővebben izentünk mindenekről, nagyságodat szomszédságos jóakarattal kérjük, valamit nevünk alatt nagyságod előtt fog referalni, adjon hitelt szavainak, és az miben fogja kívánni az nagyságod kegyelmességit s jó szomszédi jóakarátját; mely nagyságod abbeli hozzánk megmutatandó jóakarátját igen kedvesen vesszük, s kívánjuk mind böcsületes követünk s levelünk nagyságodat szerencsés órában kedves jó egészségben találhassa; nagyságod is minékünk parancsoljon, minden mi tőlünk meglehető dologban nagyságodnak szolgálni, kedveskedni készek vagyunk. Ezeknek utána Istennek kegyelmes oltalma alá nagyságodat ajánljuk. Datum in Jas die 25. Novembris 1676.

Illustrissimae Celsissimae Magnificentiae Vestrae Amicus et Vicinus benevolus

Antonius Ruszett, P. M.

(*Oláh névalírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principis Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino, et Siculorum Comiti, Domino Domino amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXI. köt.*)

CCLXXIII.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelmem.

Hogy az szent úr Isten mind több szerencsés boldog új esztendőknék mind elérésével, mind elteltésével nagyságodat az jó kegyelmes asszonyunkkal, édes, szép méltóságos esemetéivel, szerencsés országlással hosszas üdökre, boldogabb napokra juttassa, éltesse, szívesen kívánom.

Nagyságod méltóságos parancsolatját kegyelmes uram az jenei passához való küldésről nagy alázatossággal vettem. Mind az passának szóló nagyságod méltóságos levelét és két száz tallér ajándékjával a tihajának egy virágos kupával együtt vettem. Szilvási uram, kegyelmes uram ide alá nincsen; nagyságod jobb igaz hívei közül, a ki alkalmasosb leszén, nagyságod parancsolatja szerént expediálom. Az karánsebesi vén bégh még most érkezett bé; az jenei is igen vigyáz magára. Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént én az ide alá való difficultásokat mind instructióban adom. Azon vagyok, mindenekben nagyságod kegyelmes parancsolatjának eleget tegyek. Éltesse az szent Isten nagyságodat kegyelmes uram, kívánt áldásokkal áldja.

Arany, 1. Jan. 1677.

Nagyságodnak alázatos igaz
híve és szolgája
Kapi György m. p.

Kivül: Nemes Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának íram alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József erd. tört. ered lev. XXII. kötet.*)

CCLXXIV.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint régi jóakaró uramnak, Istentől minden jókat kívánok kegyelmednek megadatni s minden nemű szándékában boldog előmenetelit kegyelmednek mint uramnak kívánom.

Nem mulathattam el édes György Deák uram, hogy kegyelmedet ne tudósítsam ez levelem által egészségem s más nimely dolgaim felől is; az mi az elsőt illeti, Istennek hála, most meglehetősen egészségem vagyon, kívánom, hogy ez levelem kegyelmedet is találja kedves jó egészségben; az mi az mást illeti, adom kegyelmednek tudtára, hogy tudnia illik, az az basa az ki váradi basa volt Szahatesi Mahumet basa, a ki most mazuljá lött, felvállalta innmár dolgát, kétszáz tallért is adott neki ajándékon, s azt mondja, panaszkodnak az egész végbeli törökök az fejedelemre ő nagyságára, s már ötet kívánják mind az végbeli törökök; ihon már az végekbelieknek leveleket irt, az mely leveleket el is küldött annak az basának embere által. Immár kérem kegyelmedeket, hogy annyi sok tüzenetimre egy embert küldjön el, az mely által tudósítson kegyelmedek akarátja felől; mert ha most ez az békesség nem leszen meg, soha bizony meg nem leszen többször, s kegyelmedek az dolgot tréfára ne vélje; mert bizony valamit kívának az törökök, mindent nekik megígír, s im azért vadnak az végbeliek mostan ott, s egész Kolozsvárig az országot az törököknek adta. Ezeknek utána minden jókat kívánok megadatni mint uramnak kegyelmednek.

Datum in Sztambul Anno 1677. Die 18. Januarii.

Az kegyelmed jóakarója szolgál kegyelmednek, míg él,
Budai.

P. S. S azt mondja az basa, hogy Pentse Huszain aga elment az fejedelemhez, s hogyha pedig immár most meg nem adja az törököknek az fejedeleni az mit kívánnak, az mint veszem észre az dolgot, igen nagy veszedelme lesz az országnak; hanem kegyelmedet kérem, hogy minél hamarébb az dolog felől tudósítson, mert ez immár neki dühödött, mivelhogy semmi válasz az békesség felől neki nem jó. Ennek az asszonyinak oda merje kegyelmed adni az levelet, mert ez én nekem megadja, mivelhogy ismét vissza akar jöni s kegyelmed ez asszonyba ne kételkedjék. Azonban azon kérem kegyelmedet tovább való szolgálatomért, ezt az szegény asszonyt ne hadja, hanem a miből lehet kegyelmed ne hadja, én is az kegyelmed jóakarátja felől nem leszek elfeledékeny, hanem

mint uramnak kegyelmednek megszolgálom. Az Máthé vajda fia felől is ne legyen kegyelmed elfeledékeny, mert kegyelmednek alázatos szolgálatját izente, s kegyelmedet jóakarójának tartja. Szepesi uramot, ha még ott leszen, kegyelmed szómmal köszöntse. Istentől minden jókat kívánok ő kegyelmenének s ajánlom holtig való szolgálatomat.

Kívül: Tekéntetes nemzetes György deák uramnak, az erdélyi fejedelemnek ő nagyságának hívséges kapitihájának, nekem bizodalmas régi jóakaró uramnak kezében adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCLXXV.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem!

Hogy Isten nagyságodat jó egészségben sok esztendőig éltesse, dolgait boldogul folytassa, szívesen kívánom.

Akarám nagyságodnak alázatosan mint kegyelmes uramnak jelenteni, mivel ez az váradi török a vezért akarja vala megtalálni, holmi dolga végett, nekem azért értésemre levén kértem, hogy a vezért ne bósítsa, mert irok nagyságodnak mellette. Alázatosan kérem nagyságodat mint kegyelmes uramat, parancsolja nagyságod, igazítsák el dolgát. Ezzel ajánlom magamat a nagyságod kegyelmességébe. Kívánom, hogy Isten nagyságodat sok esztendőig éltesse jó egészségben. Drinápoly 1677. 28. Febr.

Nagyságod alázatos szegény szolgálója, igaz híve

Buda János m. p.

Külső cím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék,

(*Eredeti, erdélgi Muzeum-Egylet, gr. Mikó Imre ajándéka.*)

CCLXXVI.

Kegyelmes uram!

Nagyságodnak akarám alázatosan értésére adnom. Ez mult napokban az váradi törökök Kágya nevű falunál Bihar-

vármegyében felverték tizenhetet az magyar hadakbéliek közül, kik közül egyet levágtak; az többit elfogván Váradra vitték és elharácsolták. Itt pedig kegyelmes uram elélvén az egész vármegyét, által mentek volt Szolnokvármegyére; de ott is nem találván táplálásokra valót, ismét kényszerítették visszatérni; itt is pedig nem lévén mivel élni, Biharvármegyében is nem mernek menni. Úgy értem az Meszesen belől szándékoznak és mennek magok táplálására, és az hadak megtartására, az szükségtől is kénytelenítettvén.

Melyet akarék alázatosan értésére adni nagyságodnak. Ezután mi híreim lesznek, nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig kívánatos jó egészségben. Költ Somlyón die 4. Maji Anno 1677.

Nagyságodnak alázatos szolgálja míg él

Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának, alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCLXXVII.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram, az úr Isten minden dolgaiban szerencséltesse és boldogítsa nagyságodat, szívem szerént kívánom.

Kegyelmes uram, mivel én ennek előtte is hites és köteles szolgálja voltam nagyságtoknak, eleget akarván tennem mind lelkem ismételtem, mind az nagyságodhoz való kötelességemnek, úgy igyekeztem mindenekben magamat viselnem, hogy az én hűséges szolgálatomban hiba és csorba ne essék, az minthogy mostan is bizonysgot tehetnek mind nemzeti Kende Gábor uramék, mind Buda János kapitihá uramék, kikről is hiszem igaz információt fognak ő kegyelmek tenni, és ennek utána is kötelezem magamat, mind nagyságodnak mind az nemes országnak igazán és hitemre szolgállok minde-

nekben, s közelben ez mostani előttünk álló dolgokban is, elhitetvén én is azt magammal, hogy nagyságod sokszor ígirt kegyelmességit méltóztatik effectusban venni, és az én hűséges szolgálatomat annál is feljebb megjutalmaztatni, kiért az ur Isten is nagyságodat megáldja. Nagyságodat pedig alázatosan kérem mind magam személyére nézve, mind az nemes országra nézve, ezzel az dologgal ne késsék, mert idvezülendő hitemre írom, hogy az országot hamar nagy veszedelem követi, mert megígírtetett nékie az fejedelemség, az mint Kende Gábor uram is hallotta s maga kezén megesküdt; de én más helyekről is bizonyosan kitanúltam s tudom; de nagyságodat sok írásommal terhelni nem akarom, nagyságod ez írásomból bőségesen megértheti, s mind az nagyságod köteles szolgáitól megértheti; azonban nagyságodat kérem, mostanság jövő szolgáitól megígért kegyelmessége szerint költségre való pénzt nekem küldjön; azonban nagyságodtól s az nemes országtól nekem assecuratiót küldjön. Nagyságod megmutatandó kegyelmességét mindenekről várom, mind az menynyi jószágot akar nagyságod nekem kegyelmességéből adni. Hogy mégis nagyságodat írásommal terheljem, alázatosan kérem nagyságodat egynéhány tallért Zólyominak küldjön, mivel maga kért, hogy ő is elhidje, hogy néki nagyságod kegyelmes ura. Nagyságodnak ezt is alázatosan akarám értésére adni: tegnapi napon általam adatott az fővezérnek supplicatiót bé, hogy vagy maga adjon költsön ezer tallért, vagy pedig parancsoljon az erdélyi fejedelemnek, küldjön az ő jószága jövedelméből; a volt válasza: ne kérjen, mert adnak itt. Ezek után Isten szerencsésen jó egészségben tartsa meg nagyságodat, mint kegyelmes uramot.

Datum Konstantinápoly Anno 1677. die 11. Maji.

Nagyságod alázatos és köteles szolgája

Budai Ferencz m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.)

CCLXXVIII.

Méltóságos fejedelem, nekünk igen jó kegyelmes urunk.

Hogy Isten nagyságot jó egészséges hosszú élettelszerencsés boldog országlással megáldja, szívünk szerint kívánjuk. Tartozó kötelességünk szerint alázatosan akaránk nagyságnak értésére adnunk, hogy minekutána Istennek szent segítségével pro 25. praesentis béérkeztünk volna Konstantinápolyban, másod napon mindjárt legelsőben is a francia orátorral lettünk szemben, a ki is tudván az felséges francia királyhoz való nagy additiókat, nemcsak tisztességesen recipiált, hanem dolgainknak egész folytatása felől igen díszreiesen (mint ily nagy experientiájú ember) disponált, és informált is bennünket, ajánlván hozzánk továbbra is minden tüle kitelhető jóakarátját és affectióját; kinek utána következő második napon az universalis tolmácsal is az szokás szerint szemben léven, dolgainkról genuina informatiót adtunk neki, és kértük azon, efficiálja azt ő nagysága, hogy elsőben az tihájával, s annak utána annak rendi szerint a fővezérrel is juttasson mennél hamarább szemben bennünket; mivel az mi édes nemzetünknek dolgai késedelem nélkül való orvoslást kívánnak. Melyet fundamentaliter vélle hogy megértettünk, mindjárt készséggel ajánlotta magát, és az tihájával pro 29. praeteriti mensis aprilis szemben is juttatott; kinek szóló credentiánkat exhibeálván, minekutána nagy emberségesen tőlünk mindeneket megtudakozott volna, bennünket akkor csak azzal az válasszal ereszte, hogy legyünk egy kevés ideig való várakozásban, és az fővezérrel szembe juttat bennünket; ki után várakozván, egy alkalmatossággal, úgy mint tegnapi napon, mely 5. praesentis vala, nagy sietséggel jöven le utánunk az universalis tolmács embere, megparancsolá, hogy az tihája kapujára mennénk mennél hamarább közönségesen fel; kire nézve késedelem nélkül felmenvén, dolgainak elvégezdése után az tihája velünk szemben lön, és legelsőben is mindjárt azt kérdé, akar-e titeket az erdélyi király megsegíteni-e? kire mi azt feleltük, igen is akart, és jövőendőben is kíván ő nagysága bennünket megsegítenie. Melyek alkalmatosságával

nagyságod által való dolgaink megsegíttetése felől mindjárt való jó instantiát töltünk előtte, mely aránt való tudakozását akkor abban hagyván, ujobban azt kérdé tőlünk: mondjuk sincere és candide meg néki, más nemzetek segítettének-é avagy akarnak-é minket ez ügyünkben megsegítenie, és hogy azok kik volnának nagyságodon kívül; kire mi csak azt az választ adtuk: minthogy az mi otthon maradt atyánkfiaink (lünk) egy lelki testi szabadságtalanságnak hajójában eveznek, tagadhatatlan, megtanálták az evangelicus fejedelmeket, és azok ajánlották jóakarátjokat, hogy ha hirtelen az fényes porta meg nem segíthetne, készek lennének ők is bennünket az német ellen megsegítenie; melyet ekképen megértvén, tovább mindjárt arrúl értekezett, kicsodák lehetnek azok az fejedelmek; melyre mi azt mondtuk, hogy azok az Brandenburgus, Saxo és Svecusok volnának, kivel is nem lehetvén contentus, látván hogy az választételekből intentióját el nem érheti, tovább azt mondá: hát még más egyéb nemzetek nem volnának-é olyak, kik benneteket segíteni akarnának; kire, látván, hogy előtte se té se tova el nem tekeredhetünk, reá kellett arra fakadnunk, hogy vannak még egyebek is, kik ez ügyben örömmel akarnak velünk jót tennie, úgy mint az francziai és lengyelországi királyok, kik is az német nemzetnek igen nevezetes ellenségei; ezek pedig az segítség nyújtások és szép ajánlások megmondottuk semmiképen nem arra való, hogy bennünket az fényes portától elszakasztanának, hanem tartván attúl, hogy az hosszas szenvedés miatt elméjekben elalélt és az sok várakozás miatt elreménytelenedett népet az tökéletlen német nemzet sok hitegetéssel és állhatatlan ígíretivel valamiképen el ne csábítsa, s magához vissza ne hódítsa, arra nézve ígérték volna jóakarátjokat, úgy hogy ha az fényes porta valamely nagy distractiója miatt hirtelen nem segíthetne is most mindjárt meg bennünket, magunk erejével is fognánk hozzá előttünk álló dolgainkhoz; kire nézve segítségünk ha hamar nem adattatik, kintelenítettünk mind ezekre reá is fakadni, úgy mindazáltal, hogy akár magunk, akár otthon lévő édes nemzettünk vagy más segedelmeskedő jóakaróink segítségével által visszüik is mi véghez dolgainkat, mindazáltal mi az fényes portától soha is el nem szakadunk, hanem hozzá való

devotiónkat mind végiglen fenntartjuk. Ezeket így megértvén, utólszor azt kérdé : hát van-e emberetek most valamely féle, és hogy az erdélyi királyt ezek az nagy emberek leveleik avagy embereik által tanálták-e meg ; kire mi azt feleltük, még akkor mikor helyben voltunk , az magyar nemzetnek sehová nem ment volt követe, nagyságodat peniglen nem egyébre, hanem csak arra kértték a keresztyén királyok és fejedelmek, hogy ennek az bujdosó magyar nemzetnek sok szenvedését szánja meg, és itt a portán dolgokat promoteálni ne mülassa nagyságod el. Ezeket így elvégezvén, minek utána megtudakozta volna, hogy ha voltunk-e szemben az francia és lengyel oratorokkal, meghadta, hogy ennek utánna már egyiktől a másikhöz ne járjunk, hanem egy kevés ideig, míg már az vezér agája (ki is az mi dolgainkban küldetett ki az végbeli passákhöz) vissza nem tér, legyünk csendes várakozásban, annakutána a fővezérrel szembe juttat bennünket, melyre nézve nagy biztatással vigasztalt és bátorított is bennünket, intvén, hogy legyünk teljes hiedelemmel, mert minden bizonynyal kívánságunk szerént való választ vévén, meg fogunk rövid időn segítettnie ; addig penig míg itt leszünk, tisztességes publica sustentatiót fognak rendelnie. Ezeket bü szókkal szórúl szóra az dolgok világosabb megértéséért akarván ekképen nagyságodnak értésére adnunk, ajánljuk magunkat a nagyságod fejedelmi kegyelmességében, és kérjük alázatosan nagyságodat, vele született és sokszor édes nemzetünkhöz megmutatott mindenképen fejedelemhez illendő nagy kegyelmességét tartsa tovább is fenn ez hajdan igen dícsíretes s most már hold fogytára jutott sokat szenvedett szegény bujdosó magyar nemzethez, és valamint eddig, úgy tovább is, mind írásával megvigasztalni, mind peniglen minden útakon s módokon szárnyai alatt megmarasztani őket méltóztassék nagyságod, mert bizonynyal elhittük, hogy szabadulások homályban lévő napjait ma holnap Isten napfényre fogja nagyságod által hoznia. Kírt hogy az nagy irtalmú Isten engedjen, szívek szerint kívánják a nagyságod és magyar nemzet követ alázatos szolgálai

- Kende Gábor m. p.

Keczer Menyhárt m. p.

Kubinyi László m. p.

Datum Constantinopoli die 12. Maji A. 1677.

Már elvégeztük vala ezen nagyságodnak szóló levelünket, az mikor hozák kezünkhöz is váradi passának az quartély felől való parancsolatját és fővezérnek, kihez képest kérjük alázatosan nagyságodat, béküldvén maga emberit is ez levelünk mellett Váradra, legyen azon nagyságod, engedtesék meg előbbeni quartélyokban való visszamenések az hadaknak. Ezt is alázatosan akaránk nagyságodnak értésére adni: Szulimán agánál Jévén Kende uram Radics és Boros István uramékkal ezelőtt harmad nappal szemben, ő is mindjárt azt kérdette ő kegyelmétől, hogy ha az francziátul vettenek-é pénzt fel; kire felelvén ő kegyelmek, megmondották: hogy sem francziátul sem senkitül még nem vettenek. Tovább menvén az tudakozásban, azt is megkérdette, hát az fejedelem segít-e titeket pénzzel; melyre felelvén, megmondották ő kegyelmek, hogy igen is segít nagyságod, melyet jóvá hagyván, ő kegyelmeknek tovább azt is mondotta: én az császárral az dolgokról eleget beszélgettem, és jól el is végeztük, noha ez az eb Durosenko ebelkedik, de az is csak semmi.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Érd. tört ered lev. XXII. kötet.*)

CCLXXIX.

a.)

Nobilissima ac de tota Christianitate meritissima gens Hungariae, cum oppressionem toti orbi notam a Rege Suo Romanorum imperatore contra fidem datam Diplomata et Privilegia juramento firmata patiatur, firmissimumque Christianorum antemurale regnum Hungariae ob libidinem Regis Sui absolute dominandi non periculum solum, sed realem patiatur minam, civibus Regni aliis gladio extinctis, aliis exilio et bonorum ademptione in paupertatem et dispersionem actis ultimum et efficacissimum salutis Suae remedium hoc cogitavit et statim a sua oppressione statuit: refugium nempe ad protectionem Regis Christianissimi, cujus Majestatem pro innata sua Clementia et Generositate oppressis subvenire vidit et vere Christianam charitatem unicuique afflicto ad se confugienti demonstrare observavit. Proinde ad eundem Augustissimum Regem

per diversas personas supplicationes suas eousque fecit, quod etiam sua Majestas, benigne earundem calamitates respicere fuit dignata, collatoque cum Celsissimo Principe Transylvaniae negotio, eousque rem adducere voluit, quod etiam ad tractatum de his ineundum suam declaravit voluntatem, quae ut ad effectum deduci queant, iam inter Serenissimum et Potentissimum Dominum, Dominum Ludovicum XIV. Dei gratia Galliarum Regem Christianissimum ex una, Celsissimum Dominum Dominum Michaellem Apafi, Transylvaniae Principem ex altera, Illustrissimos, Magnificos et Generosos Regni Hungariae Status pro libertate Patriae foederatos ex tertia partibus conventis eiusmodi foedus et concordia facta est per Illustrissimum et Excellentissimum Dominum Franciscum Marchionem de Betune, Regis Christianissimi in Polonia Legatum et Plenipotentiarium, per Illustrissimum Dominum Balthasarem Macskási de Szent Márton Macskása Principis Transylvaniae Ablegatum Plenipotentiarium, per Magnificos Dominos Dominos Fabianum Farkas de Farkasfölde, Dominum Petrum Fajgyel de Bethlenfalva et Dominum Danielelem Absolon Statuum foederatorum Regni Hungariae Ablegatorum et Plenipotentiariorum iuxta Commissionem unius cuiusque partis Plenipotentias (quae a partibus pervolutae et in originalibus authentice habitae sunt) Mandata in super Instructionesque, quae ab utrinque examinatae et relative in omnibus ad tractatum praesentem inventae, atque a partibus contrahentibus acceptatae sunt in omnibus prout sequuntur.

Et primo quidem Celsissimus Princeps Transylvaniae et Illustrissimi Status Dominorum Exulum, cum eorundem universa militia debent in unum corpus reduci sub autoritate praedicti Principis, ita ut exercitus stipendiariorum militum ab utrinque semper constet ex novem millibus Equitum, et Sex millibus Peditum, pro reali et efficaci actione belli, in Mense proximo Julio contra Romanorum Imperatorem infallibiliter suscipiendo cum decem tormentis, rebusque ad bellum necessariis. Quia vero per declarationem Celsissimi Principis et communia suffragia Dominorum Exulum Gubernium Ductusque Illustrissimo Domino Teleki commissus est, ideo etiam ipsi omnis autoritas Ducis ab universis tribuenda erit. Et si casu quo

Excellentissimus Dominus Legatus Regis Christianissimi aliquas copias auxiliares alia ex parte procuraret, sicuti petunt Status, illae quoque ubi se conjuugent, cum Exercitu Celsissimi Principis et Dominorum Exulum, Praemisso Domino Teleki cum Generali ipsorum habebunt omnem in operibus bellicis dependentiam. De cujus conjunctionis via et modo cum Exercitus Hungaricus in operationem venerit, Excellentissimus Dominus Marchio conveniet cum Illustrissimo Domino Teleki. Quod si autem praemissae copiae transitum securum ad se conjungendum ex aliis locis in partes Hungariae habere non possint, Celsissimus Princeps iisdem concedet liberum passum per ditiones suas, quae copiae cum tali ordine transibunt, ut pro parata pecunia viventes, damnum Provinciae non inferatur. Hoc etiam addito, si pro futura hieme exercitus isti, quem ex parte sua mittet Excellentissimus Dominus Marchio in Hungariam non posset in eadem Hungaria Quartiria sua tenere, tunc rogabitur Celsissimus Princeps Transylvaniae, ut in ditionibus suis, talia Quartiria ipsis concedat, idque tali pretio, de quo cum sua Celsitudine, Sua Excellentia conveniet: ut pro pecunia ex foro vivant.

Ut omnes consultationes ad salutem et emolumentum publici boni, et ad directum armorum cursum tendant, conventum est, ut per vota totius Communitatis Dominorum Exulum eligantur duodecim ex Magnatibus et Nobilitate Deputati, ex quorum Consiliis Dominus Teleki tanquam Dux et Praeses consilii aget adhibito in consultationibus omnibus Deputato Christianissimi Regis, ita ut in progressu negotiorum ex consensu et voluntate communi omnia tractentur et definiantur, pro bono uti praemissum est publico.

Summa de qua convenietur solvetur de quartali ad quartale, in ea quantitate prout partes tractantes concordabunt. Et prima quidem solutio, secundum proportionem summae et numerum militum praestabitur in Lustratione prima, pro reliquis duobus mensibus sequetur pecunia, altero mense post actionem inchoatam, quae pecunia pro securitate deponetur in Civitate aliqua Poloniae Vicina Hungariae aut Transylvaniae, prouti super eo Excellentissimus Dominus Marchio et Illustrissimus Dominus Teleki convenerint, vel prout pro ratione

temporis et cursu armorum convenientius videbitur. Eo tantum per expressum declarato, ut si exercitus numerum superius positum (qui tamen in dicta lustratione non debet esse minor decem millibus militum) non adaequaret solutio ex summa Generali restringatur, limiteturque ad numerum copiarum, sicuti in Lustrationibus reperientur. Et quia subsidium hoc ex summa et moera Clementia Christianissimi Regis Dominis Exulibus offertur, intra respectum alicuius interessae particularis et praetensione juris ad Regnum Hungariae praeseinditur omnis praetensio refusionis Summarum, quos Rex Christianissimus ad sustinendum hoc bellum usque ad exitum illius impendet tam a Celsissimo Principe, quam ab Dominis Exulibus.

Quod autem attinet securam deportationem istius summae, cujus rei curam Excellentissimus Dominus Marchio per Poloniam habebit, de securitate plena in Transylvania et Hungaria providebit vel Celsissimus Princeps, vel Dominus Teleki, de qua omnino spondent.

Celsissimus Princeps Transylvaniae nec per se, nec per Illustrissimum Dominum Teleki, ita neque Illustrissimi Domini Exules statum Hungariae, ulla ratione et praetextu Exercitum hunc quindecim millium diminuere, absque bello finito, vel regis Christianissimi consensu poterunt, multo minus illas copias quas per alias partes Excellentissimus Dominus Marchio subministrabit.

Quando quidem summum in bello ordinate gerendo momentum delectus bonorum officialium et Celsissimus Princeps Statusque confoederati Dominorum Exulum omni cura in id intendent ut Colonelli Supremi, sive Tribuni militum utriusque militiae ex veris expertibus, et rei bellicae peritis eligantur, qui commendamentum unius vel alterius Regiminis sustinendo, aliis Capitaneis et Centurionibus praesint, observato in omnibus ordine et disciplina militari, in quibus ratio belli et rerum infallibilis successus fundatur. Et quia alibi praecipue in Gallia periti in rebus militaribus inveniri possunt, rogatur Excellentissimus Dominus Marchio, ut cum exercitu qui aliunde speratur, immittet tales officiales, qui belli gerendi periti sint, valeantque consilio et armis.

Prout ex parte Christianissimi Regis Excellentissimus Dominus Marchio gratissimo animo suscepit hanc resolutionem Celsissimi Principis Transylvaniae in subveniendis Statibus foederatis Regni Hungariae, ita pari ratione dignitatem Suae Celsitudinis in omnibus illaesam esse desiderant, refert se ad declarationem praememorati Principis et Instructionem ejusdem Celsitudinis Ablegato datam, et in Tractatu justificatam, ut si quando Princeps Transylvaniae propter contrarios Ordines portae vel ejusdem absolutam inhibitionem in progressu belli contra Caesarem procedere non posset, nihilo tamen minus dictus Transylvaniae Princeps non desereret consiliis suis autoritate et protectione secreta saepe nominatos Status promovere ac bellum hoc fovere, ac Illustrissimum Dominum Telekium ducem belli cum suo exercitu Transylvanico non revocare, quia imo eosdem in gratia sua semper conservare, amicumque se negotio praesenti semper praestare. In casu autem imminenti alicujus manifestae minae, si Princeps Transylvaniae progredi in rebus directe propter dependentiam Portae non posset, reservat sibi in omni extremitate libertatem recedendi a Tractatu; ita tamen, quod bonam correspondentiam conservare, coeptumque negotium occulte et per manus Domini Teleki cum exercitu suo sustinere semper paratus esse velit, ad quem recessum, si quod tamen Deus avertat, praefatus Princeps devenire deberet, tunc tempestive notitiam de eo Excellentissimo Domino Marchioni dare ac per eum Christianissimo Regi idem significare, recessumque hunc suum eoque suspendere debebit, quoadusque sine exitio suae personae et regni progredi bellumque continuare poterit.

Cavent etiam Celsissimus Princeps et Illustrissimi Hungariae Status pro libertate foederati, quod sine consilio et assensu Christianissimi Regis nullam pacem statuent cum Romanorum Imperatore, neque bellum hoc finient sine permissu dictae Majestatis, quin potius in omnibus arduis et perplexis consiliis et protectione Christianissimae Majestatis utentur, securi de omni amicitia, affectu et assistentia ejusdem. Quod si autem cotingeret ut Rex Christianissimus pacem tractaret cum Imperatore Germanico, omnia officia praestabit Principi Transylvaniae et Statibus regni Hungariae, ut si iisdem ita

placuerit, in favore ejusdem tractatus omnia iisdem emolumenta procurentur. Quod si vero propter difficultates insuperabiles, negotia Hungarica in Tractatu Generali finire non possent, (quod tamen omnibus modis intendet Christianissimus Rex) in eo casu obligat se Christianissima Majestas quod protectione sua secreta eosdem status non deseret, quin potius promissum subsidium et eandem summam pecuniariam, quae denominata est per tractatum, continuabit.

Et quoniam unicuique homini prudenti in tempore praevidendus casus est, si (quod non putatur) ex hac moderna conjunctione oriretur Celsissimo Principi Transylvaniae et Statibus Hungariae aliqua Portae Ottomanicae offensio, promittit Excellentissimus Dominus Marchio, quod omnibus officiis Sacra Christianissima Majestas assistet ipsis in eadem porta per Legatum suum ibi degentem, tuebiturque eosdem sicut colligatos suos. Cavent quoque sibi Status Regni Hungariae pro libertate foederati ne ulla ratione tractatus praesens praejudicet amicitiae et obligationi eorum erga Portam.

Excellentissimus Dominus Legatus Regis Christianissimi ad effectum alendi et exolvendi hujus exercitus quindecim millium armatorum cum tormentis bellicis, omnibusque aliis belli necessariis, uti supra positum est, promisit singulis annis durante bello se exsoluturum centum millia tallerorum Imperialium bonae monetae, vel quinquaginta millia Ducatorum aureorum, cujus solutio singulis mensibus proportionabiliter ad quemlibet mensem divisa exsolvi debebit. Et quia omne Principium gravius est, ad humillimas instantias Dominorum Ablegatorum adjunxit sua Excellentia adhuc ultra hanc summam pro primis sex mensibus anni hujus, viginti millia Tallerorum Imperialium, idque pro hac sola prima vice. Et licet maxima erga regem Christianissimum, Status Hungariae foederati gratitudine et obligatione hoc beneficium susceperunt, tamen eum in tantum exercitum alendum vix sufficere possit, hac pecunia reservarunt sibi Status liberas supplicationes per Ablegatum suum ad Christianissimum Regem hac de re faciendas, ut sua Majestas necessitates illorum elementer exaudire dignetur, quas ipse etiam Excellentissimus Dominus Legatus commendare suae Majestati promittit.

Ad lubitum erit Christianissimo Regi ut exercitus bellum ferat aut in Moraviam aut in Silesiam, aut in Hungariam adhuc subditam Imperatori.

Tractatas secreto servabitur, quamdiu placuerit Christianissimo Regi, et erit ad optiorem ipsius protectionem publicam aut secretam dare.

Et haec omnia et singula Rex Christianissimus Celsissimo Principi Transylvaniae, et Illustrissimis Statibus Regni Hungariae pro libertate foederatis ac reciproce idem Celsissimus Princeps et Status Foederati Sacro Sancte manu tenebunt, omnibusque iis satisfacient, quae hic posita et concordata sunt, nec conclusiones praesentes, quas partes inter se statuerunt, omni meliori forma ac fide aliter non interpretabuntur, nisi juxta sensum verum et foederi huic ne in minimo quidem contrarium. Valitura ista omnia a datis praesentium. Pro majori tamen tractatus hujus autoritate Excellentissimus Dominus Legatus Galliae in spatio quindecim septimanarum obtinebit a Rege Christianissimo ratificationem hujus foederis, eandemque Celsissimo Principi Transylvaniae ac Illustrissimis Hungariae Statibus foederatis, cuilibet illorum in seorsivo instrumento transmittere debet. Similiter quoque Illustrissimus Dominus Celsissimi Principis Transylvaniae Ablegatus, et Magnifici dictorum Statuum Ablegati similes Principalium suorum rathabitiones intra spatium decem septimanarum ad Excellentissimum Dominum Legatum deferre procurabunt, ac etiam unum nobilem e gremio sui Ablegatum ad Serenissimum et Potentissimum Galliarum Regem intra dictum tempus mittent, qui nomine suarum Illustritatum Majestati ejus pro tanto beneficio et clementia gratias reddet, et de omnibus dictorum Statuum necessitatibus, intentionibus et actione Christianissimam Majestatem informabit. Actum Varsaviae die 27. mensis Maji Anno Domini 1677.

(Egyetemi könyvtár Prag Res. Trans. I. köt.)

b.)

A bujdosó magyarokkal való tractának formája.

1.) Az erdélyi fejedelem a bujdosó magyarok és a had-

nak előljáróvá rendeltetett Teleki uram a megnevezett fejedelem autoritásából egy corpusban gyűljenek.

2.) Mindnyájan egyező tractával hűsz ezenen gyűlnek össze u. m. 12,000 lovas, és 8,000 gyalog a római imperator ellen késedelem nélkül való hadakozásra hűsz álgyukkal és senki ezek közül, se különösen se publice valami compositiót vagy békességet in particulari nem csinálhat a felséges francia király consensusa nélkül.

3.) Rendeltetik egy méltóságos személy a ki hadakozáshoz ért, vicegenerálisságra, azért hogy Teleki urnak vagy az távollétében vagy betegségben vagy valami reméntelen casusában a közönséges dolgoknak igazgatása és a hadaknak viselése hiteles és arra elégséges ember kezében eshessék, a ki mind az uniót megtarthassa s mind a dolgoknak terhet viselhesse.

4.) Hogy Teleki uram vagy az ő kegyelme locumtenense mind táborban s mind a hadakozástól való megszűnéskor egyező akarattól cselekedjenek az ő felsége personálisával, a kit ő felsége fog denominálni, s az is álljon szabadságában ő felségének, ha azt a personálisát ő felsége a vitézi rend közt tartsa-e vagy az erdélyi fejedelem képi mellett.

5.) A tizenkét deputátus magyarok közül egy leszen tanácsul mindenkor Teleki uram mellett, minden közönséges dolgokról, kinek is az ő praesidense a tractakor megnevezetik, ki is mindenkor és minden deliberatiókban az ő felsége personalisa mellett jelen leszen.

6.) Az mely pénzt a király ő felsége a magyarok segítésére és a német ellen való hadaknak fizetésére küld, abból leszen a fizetés az én tetszésem szerint vagy hóra vagy cantorra, mely nem is kezdődik előbb a dologhoz kezdés után egy hónappal.

7.) Azon summából király ő felsége többnek fizetni nem tartozik, hanem szám szerint hadakozó személyeknek, melyeket az ő felsége personálisi a mustrakor meg fognak látni, (hogy jó magyarázattal levén a dolog) soha 15,000 embernél kevesebben nem lesznek.

8.) Hogy a pénz szállittassék Lengyelországnak egyik városában, ki közelebb Magyarországhoz vagy Erdélyhez a mint az arról való egyezés hozza.

9.) A kik a summának percipiáltatására rendeltetni fognak, azok a levelek subscriptiójára és az én tudósításomra a megnevezendő városban eljöjjenek, hogy a pénzt kezekhez vegyék és úgy viseljenek reá gondot, hogy bátran szállíthassák el, mivel a pénznek administratiója után arra való gondviselést denegáljuk.

10.) Hogy az erdélyi fejedelem és generalisok semmi okkal a hadak számát, kiket concludál ez tracta, se kisebbitni se visszavinni a király ő felsége consensusa nélkül ne lehessen.

11.) Nem leszen ellene a felséges királynak ha a hadak akár Morvában, akár Slesiában, akár még a császár birtoka alatt lévő magyar birodalomban fognak irrupálni.

12.) Ha úgy találna lenni, hogy a török parancsolatjából meg kellene szünni a német császár ellen való hadakozástól és a hadaknak elbocsáttatásoknak kellene lenni, tehát félben hagyása a hadakozásnak előbb nem lehet, hanem hat hónappal azután, hogy nekem értésére adnák a dolgot.

13.) A mikor a király ő felsége segítséggel fog lenni a bujdosó magyar uraimnak, lovas és gyalog hadak közül némelyeknek az ő mivoltukhoz képest proportionaliter leszen a fizetés a király ő felsége annuentiájából.

14.) A dolog titokban tartatik mindaddig, míg ő felsége akarja, és kihirdetése vagy titokban tartása az ő felsége tetszése szerint leszen.

Kivülről hátírat A bujdosó magyarokkal való titkos tractája a francziáknak. Kelet 1677. Maj 27.

(Egykorú fordítás a Rozsnyai Dávid féle gyűjtem. Gróf Mikó Imre tulajdona.)

CCLXXX.

Kegyelmes uram!

Nagyságodnak alázatosan akarám értésére adnom, ez mai napon itt Somlyóhoz nem messze, egy mélyföldnyire, gyülekezvén Közép-Szolnok vármegyebéli nemesség, Diósod nevű faluban mustráltanak, és szintén az török is kinn levén, értékre lött, és látták az mustrát, mely mustra nékem ke-

gyelmes uram híremmel nem volt, noha nagyságod és az nemes ország nékem adott volt instructiót felőle annak idejében. Már hírével esvén az passának, nem tudok mit felelni, boldúlt emberek lévén, fegyverrel kell készülni és mustrálni hír nélkül; ha nagyságod parancsolta volna is, ennek a földnek mi-voltához képest hirt kellett volna a végvárban tenni; mindjárt hogy meghallja az passa, megírja az portára, azonkívül is keresi ő az alkalmatosságot. Nagyságodat mint kegyelmes uramat alázatosan kérem, méltóztassék kegyesen parancsolni felőle, az portán is légyen vigyázás felőle, és én nekem is mit kellessék felelnem, ha izetlenséggel kereskedik. Ha mi egyéb hírek érkeznek, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Isten éltesse nagyságodat sok számos esztendőig, szerencsés uralkodással kívánatos jó egészségben.

Költ Somlyón die 28. Maii 1677.

Nagyságodnak alázatos szolgálja míg él,

Olosz Ferencz m. p.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCLXXXI.

Hatalmas császáruk igaz híve, méltóságos erdélyi fejedelem Apafi Mihály, nekünk is jóakarónk! Isten kegyelmedet ő hatalmassága szolgálatjára jó egészségben tartsa meg.

Ez levelem rendiben az akarom megírni, hogy a váradi beglerbégtöltudósítást vettem, mely szerint kegyelmed azon felső magyarországi hadat, melynek a felséges padisáh császári fermánja Várad vidékin rendelt quártélyt, segítette s oly czélból, hogy vele a németre kimenjen, Erdélyben Zsáka nevű elpusztult várhoz gyűjtötte. Ezen feljül, hogy a Várad vidékin levő erdélyiekhez is hiráddal volt, hogy a ki ennekelőtte fegyverviselő volt, készüljön fel s menjen Erdélybe; és hogy kegyelmed 6 fő-fő embere Váradról Zilaj nevű városba zászlósan bemenvén zsoldosokat szedett és fogadott. Ehhez képest csauzunkat küldöttük kegyelmedhez, ha ugy vagyon a dolog,

minket voltaképen azon dolgokról tudósítson. Kegyelmed hatalmas császárunknak csirákja lévén, ellenségének ellensége, jóakarójának jóakarója; és mitül indíttatván kegyelmed az fényes porta híre nélkül olyan dolgot elkövetni, jól meggondolja mi legyen a vége. Egyéb ott való dolgokról is tudósítson bennünket; azonban csauzunkat sokáig ne tartóztatván mentül hamarabb bizonyos válaszszaal visszabocsátani el ne múlassa. Ezek után kívánom, hatalmas császárunkhoz való hűsége állandó lehessen.

Kegyelmed jóakarója budai vezér Halil passa*)

1677. April—October.

Buda várában.

Oldalt: Khalil budai basa névjegye s pecsége.

(Törökből: eredetie az erd. fels. k. kormánysszék levéltárában.)

CCLXXXII.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelemem!

Hogy Isten nagyságodat sok esztendőig jó egészségben éltesse és szerencsés boldog országlással boldogítsa, szívesen kívánom!

Debreczeni uraimék által küldett nagyságod méltóságos parancsolatját kegyelmes uram alázatosan vöttem és értem. Én kegyelmes uram ő kegyelmeket a tihájához felvittem és ő kegyelmekkel szemben is volt. Nagyságod méltóságos leveleit is megadtam, a vezérnek is ő nagyságának a tihája a dolgot megjelentette. Lött ő kegyelmeknek kegyelmes uram olyan válaszak, legyenek várákozásban míg a német császárhoz felküldenek, megjövén onnét a vezér ő nagysága embere, dolgozat ő kegyelmeknek jó karba állítják; addig már kegyelmes uram itt kell várákozniak. Kende uramékkal is kegyelmes uram már a tihája négyszer volt szemben, mindenkor becsülettél meghallgatta ő kegyelmeket és halasztatt csak arra, legyenek ő kegyelmek is várákozásba, míg a vezér ő nagysága agája végekről megérkezik s legyenek víg kedvvel is, mert akkor a vezérrel is szemben lesznek s úgy hiszi kedvek sze-

---

*) Az eredetihez csatolt egykorú fordítás szerint; a hiányok pótlásával.

rint való válaszok is leszen ő kegyelmeknek ; kiről tudom ő kegyelmek nagyságodat kegyelmes uram bővebben fogják alázatos irások által tudósítani.

A lengyel követ kegyelmes uram még el nem érkezett ; úgy látom szívesen várnák ha érkeznék. Alázatosan akarám kegyelmes uram nagyságodnak jelenteni azt is, az itt való lengyelek hintegetik, hogy a békesség conditiói között azt is feltették volna, a mely summa pénzt a szegény Rákóczi fejedelem nekik ígért volt, a vezér ő nagysága Erdélyországaival megadassa. A muszkára és kozákra kegyelmes uram innét feles hadak mentek a mint ezelőtt is nagyságodnak alázatosan megírtam ; úgy hallatik, hogy ők is jó készülettél vagynak. Beszélik azt is kegyelmes uram, hogy a tatár khám járná a békeséget a két császár között. A Zólyomi dologárúl sem akarom elmúlatni, hogy ujabbán is kegyelmes uram nagyságodnak alázatosan ne írnék : ő valóban biztatja magát s járattja dolgát a nagy emberek előtt, mindent ígervén nekik. Már nagyságod kegyelmessége tovább mit fog parancsolni. A császár kegyelmes uram még a tengeren által nem jött, a vezér pedig itt benn vagyon. Ezek után a nagyságod kegyelmességébe ajálván magamat kérem, hogy Isten nagyságodat éltesse jó egészségben. In Const. 1. Junii 1677.

Nagyságod alázatos szegény méltatlan szolgája, igaz hive
Buda János m. p.

Külső czím: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

CCLXXXIII.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem, Isten hogy nagyságodat megáldja kegyelmes asszonyjokkal és szép, fedelmi ágyból származott esemetéivel, szívem szerént kívánom.

Alázatosan akarám nagyságodnak mint kegyelmes uramnak jelentenem, hogy mivel mind marchio Betün uramnak, mind másoknak az ő nagysága részéről úgy tetszett, mind pedig Macskási uramnak ő kegyelmének, hogy én itt maradjak a pénz mellett Reverend urammal ; Absolon uram

penig teljességgel maga mellett az marchio mellett, az mint erről az ur ő kegyelme Macskási uram is bizonyoságot tehet, nem menthetém magam kegyelmes uram sem én sem Absolon uram, hanem engednünk kelle az ratióknak; melyhez képest kegyelmes uram, az resolútiót, melyet ő kegyelmekkel kellett volna tennem fejedelmi nagyságod előtt, biztam nemzetes Fajgel Péter uramra ő kegyelmére, úgy mint egyik k(övet)társomra, nem kételkedvén nagyságod fejedelmi kegyelmességében, az mint ide meghitte az nemzet dolgában, ott is szinte, hogy úgy meg ne hinné, mintha mind hármon együtt volnánk, az minthogy mind ketten ő kegyelmére bízunk; kérem nagy alázatossággal f. nagyságodat, méltóztassék is istenesen meghallgatni. Ajánlván ezzel a szent Istennek nagyságodat mind kegyelmes asszonyonkkal és szép fejedelmi csemetéivel együtt.

Kozanicza 1. Junii Anno 1677.

F. nagyságodnak alázatos szolgálja míg él,

Farkas Fábján m. p.

Kivül: Celsissimo Principi Michaeli Apafi, Inelyti Regni Transylvaniae Principi Partium R. H. Domino et Siculorum Comiti etc. D. mihi gratiosissimo, Albae Juliae.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. erd lev. XXII. kötet*)

CCLXXXIV.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak akaram értésére adni. Bizonyosan hozák hírét, hogy Harsányi ez múlt héten Kassa alól más fél száz lovakat hajtott volna el, és egy néhány németeket az vízben is öletett, hirtelen oda hogy beugrottanak, oda holtanak. Nagyságodnak ezt is alázatosan jelentem, igen sok fát, vár épületre valót hordottak és most is hordanak Biharvármegyéből Váradra, az több vármegyéből Szent Jobra hordják, és az az híre kegyelmes uram, hogy Pocsajt akarnák megépíteni. Egy Murtuzán zaim nevű ifju rabló törököt rendeltek pocsai agának, és félő is kegyelmes uram, ha megépítik, nagy akadály lészen, hogy az ide való holdoltatásra ne kényszeríttethesenek. Kegyelmes uram Belső-Szolnokvármegyében nyolcz

faluk hódultak eleitől fogva, azután megszállván egynéhány rossz apró falukat, kik ide ki közelebb vagynak hozzájuk, igen fenyegetik, hogy elrabolják őket, az mely nyolcz faluk hódulnak is; béküldöttem én magam, mind császár adaját, mind Török ur summáját, de el nem vötték kegyelmes uram, hanem visszaküldötték a pént, azzal a kifogással, hogy nem engedik se bévenni, se bévinni, és félő kegyelmes uram, valami rablást ne kövessenek, avagy alkalmatosságot az által izetlenkedésre ne keressenek. Ezután mi híreim lesznek mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó és kívánatos egészségben. Somlyó die 14. Junii Anno 1677.

Nagyságodnak alázatos szolgálja míg él

Olosz Ferencz m. p.

Kívül: Erdélyországnak méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCLXXXV.

Celsissime Princeps Dne Dne nobis naturaliter clementissime.

Fidelitatis nostrae, fidelium humiliumque servitiorum nostrorum demissam semper commendationem. Isten nagyságodat minden dolgaiban boldogítván jó szerencsés előmenetellel látogassa, alázatosan kívánjuk.

Kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk! az fényes portán lévő becsületes atyáinkiai után kellett ez levelünket alázatosan exhibealó tiszt. Szentesi János tanácsbeli atyánkfiait expedialnunk. Alázatosan kérjük nagyságodat mint kegyelmes urunkat, méltóságos fejedelmünket, tovább is az fényes portára az kiknek illik mellettünk iratni fejedelmi kegyelmessége szerint méltóztassék, mert napról napra áradton árad nyomorgattatásunk és nem szűnik háborgattatásunk. Mely abbeli nagyságod fejedelmi kegyelmességét alázatos hű-

séggel és hűséges engedelmességgel alázatosan megszolgálni igyekeztünk. De caetero eandem celsissimam principalem D. Vestram feliciter valere et diutissime regnare humiliter desideramus.

Datum in civitate Debreczen die 24. Junii 1677.

Celsitudinis Vestrae principalis

Humiles fideles perpetuique servitores, Steph. Munkácsi iudex primarius caeterique senatores civitatis Debreczen.

Külső czim : Celsissimo Principi ac Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino, Siculorum Comiti etc. Domino Domino nobis naturaliter clementissimo.

(*Eredeti erdelyi Muzeum egylet. Gróf Mikó Imre ajándéka.*)

CCLXXXVI.

Celsissime Princeps, Domine Domine mihi enixe colendissime.

Deus altissimus Celsitudini tuae foelicitatem ac diuturnitatem vitae concedat. Cum Residens Caesareus introductus hodierna die in conspectum Supremi Vezerii Domini mei clementissimi, assentiente Celsitudine tua militiis admixtis Polonicis Gallicisque aditum esse permissum in Transylvaniam, easque ingressuras numero circiter sex milium jungendas esse cum exercitu transfugarum Ungarorum, et electo sibi in Regem Ungariae filium Reginae Poloniae, aut Consanguineo ipsius Marchesio de Betunes, simul invasuras esse superiorem Ungariam; quin imo ductores et commissarios Gallorum jam adivisse Transylvaniam, acriter conquestus sit, et si Supremus Vezirius cognitam compertamque habens Celsitudinis Tuae erga fulgidissimam Portam fidelitatem atque obedientiam, nullam ipsi hac super re fidem praestiterit, attamen ut per litteras ipsius certior fiat, demandatum est mihi Residentique ipsius, ut expositis ipsi Residentis Caesaris propositionibus, claram istius rei et luculentam notitiam exquireremus a

Celsitudine tua. Sane nequaquam latet prudentiam ipsius, extraneae militiae ingressum in ditionem Imperialis Majestatis fulgidissimae Portae summopere displicere; qua propter oportet, ut citissime litteris calumniae istae Caesareorum refutentur, et sinceritas atque aequitas ipsius, quam sine assensu fulgidissimae Portae nullum opus agredi decet, Domino meo Clementissimo Supremo Vezirio lucido comprobetur argumento. Cumque Celsitudo tua singularem erga ipsam benevolentiam atque promptitudinem sciat, rerum omnium distincta notitia instruere me ne desinat; diuque foelicitate perenni valeat.

Celsitudinis tuae ad servitia deditissimus

Alexander Maurocordatus S. P. Z. P.

Constantinopoli die 8. Julii mensis stilo vet. 1677.

Descriptis his litteris Supremus Vezirius Dominus meus Clementissimus demandavit, ut Celsitudo tua e praecipuis famulis suis virum rerum peritia praeditum et probatae comperataeque habilitatis ad Fulgidissimam Portam mittat. Qua de re Illustrissimus Dominus Kehaia litteras Celsitudini tuae scripsit, quae Domino Residenti traditae sunt. Cum autem ut quam cellerime vir probatae fidei e famulis tuis huc accedat et responsum etiam ad germanorum imputationes afferatur, triginta dierum terminus praefixus sit, curet Celsitudo tua, ut nulla hac in re mora et tarditas admittatur. Iterumque apprecor ipsi coelitus omnem foelicitatem.

A. M.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCLXXXVII.

Méltóságos fejedelem, nekünk igen jó kegyelmcs urunk.

Hogy Isten nagyságodat jó egészséges hosszú élettel s szerencsés boldog országlással megáldja, szívünk szerint kívánjuk. Boros uram által küldött nagyságod méltóságos parancsolatját pro 6. mensis praesentis alázatos engedelmességgel vettük, kibül látván, mily szívesen igyekezék nagyságod

édes hazánk s nemzetünk lelki s testi elesett hajdani szép szabadságának hamarébb való helyre állatására (kiért Isten nagyságotat örökké való jókkal áldja meg) mi is tartozó kötelességünk szerint újobban is a tihajátul audentiát kértvén nagy bőven declaráltuk előtte, s mondtunk nekie, hogy sem az agának mostani kimenetele, sem előbbeni kemény parancsolati az fővezérnek nem használván az végbelick előtt, annyira jutott bujdosó édes nemzetünk dolga, hogy már azultátul fogvást még az egri és szolnoki sanczokságokban is nem akarják őket elszenvedni, holott ez parancsolatok előtt a váradi holdoltságokon kívül mindenütt az vitézlő rendeknek csendes és nyugodalmas quártélyok volt; kihez képest az nagy elmétül által nem látható bizontalanság miatt, hogy valami non putarazra ki ne fakadjanak az hadak, igen kértük az tiháját, hogy a vezérnél hamarébb való audentiát szerevén, valaha már egyszer ily hosszás várakozásaink után mehesünk kívánt válaszzsal principalisinkhoz vissza. Melyet megértvén magát ezek szerint minden jóra ajánlotta, halasztván egyedül csak az vezér emberének minden órában való megérkezésére, ki után látván, hogy tovább is várakoznunk kellene, mi kegyelmes uram megmondottuk, hogy mi magunk személyére nézve (noha az is nem keveset teszen) annak idejéig készek leszünk várakozni, de tartunk attúl, hogy a mig mi kimegyünk, addig is hozzá fognak az operatióhoz az emberek, mivel így magánosan táboron kívül sem az ellenségtül sem az végbeli szófogatatlan hadaktül semmiképen meg nem maradhatnak (a minthogy mostan is egy igen nevezetes nagy emberünket a különös és magános lakás miatt reá menvén az ellenség, erdélyi birodalomban megölték); egyik ez, másik az, látván az bujdosó magyar nemzet, hogy Isten az szerencsét mindenüttnekie szolgáltatja ki, az aranynál drágább hadakozásnak idejét nem akarja hivalkodva elmúlatni, hanem mezőre szállván ki, hatalmas császár szerencséjére megfognak indálnia; úgy mindazonáltal, hogy hatalmas császárunkhoz való állhatatos búségeket változhatatlanul megtartjuk. Ezeken kívül több sok indító okokkal is éltünk, kinek unalmas olvasásával, hogy nagyságotat ne terheljük, szántsándékkal múltjuk kegyelmes uram el. Melyeket is csendesen mind elhallgatván, vé-

gére is ugyan csak azzal concludálta beszédét, hogy az vezér agának megjöveteléig (a ki is már lehetetlen, hogy késsék), várakoznunk kelletik; meglátjuk, hogy várakozásunk hasznos végét fogjuk experialnia, úgy hogy ha eddig nem is, de jövőendőben már hatalmas császár erejével erősebbek fogunk ellenségünknel lennie és mi fogunk győzedelmeskedni ellenséginken. Ezekkel akkor eljövén előle kegyelmes uram, várjuk, Isten és az idő mire fakadjanak ki, assecurálván nagyságodat, hogy mi bizony tovább is tisztunk s kötelességünk szerint jó lelkiismerettel, valamire az jó Isten segít bennünket, mindeneket készek leszünk elkövetni s nagyságodat dologainkról tudósítani. Boros uram által ügyünknek kétszáz és hetven ezüst tallérbéli hozzánk érdemünk felett megmutatott nagy kegyelmességét nagyságodnak alázatos engedelmességgel elvettük, kívánván, az úr Isten nagyságodat éltesse s ez nagy kegyelmességéért minden jókkal megáldja; kinek után is ajálván az nagyságod fejedelmi kegyelmességébe magunkat, vagyunk és maradunk nagyságod alázatos szolgálai:

Kende Gábor m. p.

Keczer Menyhárt m. p.

Kubinyi László m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekünk igen jó kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCLXXXVIII.

Kegyelmes uram. Méltóságos fejedelmem.

Hogy Isten nagyságodat kedves jó egészséggel és boldog uralkodással megáldja, szívesen kívánom.

Kegyelmes uram tegnapelőtt, úgy mint 18-dik praesentis lévén szemben a vezér a német császár residensével, mihent udvartúl lement, a tihája kegyelmes uram engem mindjárt hivatott; midőn elejében mentem volna, azt kérdezte kegyelmes uram tudok-e törököül, megmondván hogy nem tudok, Skerlet uram által kérdeté, micsoda franczia s lengyel hadak

vadnak Erdélyben az urad mellett; arra kegyelmes uram feleletem az volt, hogy nincsen sem lengyel sem francia had az én kegyelmes uram mellett. Tovább ménvén a dologgal kegyelmes uram, azt kérde, hát francia király embere mit keres Erdélyben, és micsoda pénzt vitt be; kegyelmes uram arra feleletem a volt, hogy a tavasszal küldette volt emberét a király nagyságodhoz, ki által kérette nagyságodat, hogy tovább is a szegény nemzet dolgát folytassa itt a portán, és mivel értette fogyatkozott állapotjokat, úgy küldett nekik bizonyos számú pénzt, egyéb embere nem volt. Ezek meglévén kegyelmes uram, megparancsolá, hogy nagyságodnak megírtam, mert ha elmúlatom, fejem esik el, és senkinek semmit se jelentsek, még az itt való magyar követeknek is meg ne jelentsem, hanem csak egyedül nagyságodnak írtam meg: micsoda igazság az, hogy nagyságod oly dolgokban elegyíti magát, a kik nem nagyságodat concernálják, és micsoda hűség az, hogy nagyságod mindenkor sinistre informálja a portát. Úgy cselekedjék az urad, hogy jövőendőben mind orczájára ne forduljanak ezek, úgy mond; nem én szavaim, hanem maga a vezér szavai, megírd az uradnak. Tegnap uram újabban hivatott fel, azt parancsolá, hogy én is írtam meg nagyságodnak, nagyságod a nagy emberek közül egyet mindjárt küldjön be, a kivel a vezér maga tractálhasson és mához húsz napra itt legyen. Az emberim alá is maga a tihája adatott posta lovakat. Úgy hiszem kegyelmes uram, hogy a magyarok dolgárúl leszen tracta, vagy Zólyomi állapotjárúl, vagy a lengyelek kívánságárúl; ezeket nagyságodnak alázatosan akarám értésére adni. Továbbra is ajánlván magamat nagyságodnak fejedelmi kegyelmességében, kívánom, hogy Isten nagyságodat jó egészségben éltesse.

In Constantinopoli 1677. 20. Julii.

Nagyságod alázatos szegény szolgálja, igaz küsebbik híve

Buda János m. p.

Kivül: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának, írást alázatosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCLXXXIX.

Ajánlom kegyelmednek, mint bizodalmas uramnak köteles szolgálatomat.

Vettem uram kegyelmed levelét nagy becsülettel, rólam való el nem feletkezését Isten éltetvén megszolgálni igyekezem. Én uram élek kegyelmed szolgálatjára, de bizony beteges állapottal.

Kegyelmed becsületes szolgálja által akartam választ tenni, de mivel jelenté még Bodonban való mulatását, Cserei uram szolgálai elmenetelek alkalmatosságával nem akarám elmulatni kegyelmedet ne tudósitanám, kívánván levelem kegyelmedet találja kedves jó egészségben.

Elsőben azért az mi az Darlaczi jószág dolgát nézi, Darlaczi uram azután is itt volt, eleget íratott, subscribáltott, melyek közül melyik volt legitimum s melyik nem, Isten és az idő napfényre hozza; megértvén végire mentem minemű levelek voltak; kegyelmedre oly commissio ment: minthogy kiváltképen való protectiója alá veti ő kegyelmit s megakarja oltalmazni azon jószágban, kegyelmed kövesse útját via juris etc. Erről uram ma ilyen hírem jött, hogy az atyafiak mind elállottak mellőle, és az pénzzel megkínálván, arra ígerte magát, felveszi. Az első faciesen való kegyelmed írásának utolsó li-neáját én uram bizony soha el nem tudom olvasni és így választ sem irhatok.

Az mi uram az magyarországi állapotokat nézi. Innen Teleki uram úgy bocsáttaték el, 30. meginduljon házatól és úgy is lön, magam is ott voltam. Boros uram az mivel jött, az akkor semmit sem obstat, hanem im tegnap szombaton estve érkezék Buda János uram egy Thordai nevű szolgálja, császár bujradijával, az melyet némelyek olsi hatiserifnek is hívnak; tized napja jött ide, késedelme lévén az Oláhországban; az által fővezér parancsolatjából az tihája irt, ő nagysága belső meghitt eszes emberét küldje az vezérhez ő nagyságához, ki által tractálhasson. Az tolmács harmincz napot irt, az vezér praefigált, az kapikihája is annyit, de meg van parancsolva feje vesztése alatt az mi kapikihánknak, ebben az magyar atyafiak semmit se tudjanak.

Urunk az austriai háztól vádoltatott, írja az tolmács hogy, még a dolognak hitelt az porta nem adott. Erre való nézve ő nagysága az urakat convocáltatja, béküld az portára, kit, nem tudom, de Székely László uramat gondolom ; noha inkább javallának benn Nemes János uramat ; megvállik harmad nap alatt. Addig, míg az oda jár, úgy hiszem az ő kegyelme elméjét semmit nem alteráltatni, csak módját ő kegyelmek találnák fel az hadak subsistálásának ; erről való conclusum minthogy még nincsen, nem is tudok bizonyost írni, de Kápolnási uram által Isten éltetvén, kegyelmedet tudósítom.

Keresztesi Sámuel uramnak, noha nem kicsin disgustus nélkül lön, de meg vala engedve elmondása ez hír érkezése előtt, talán már az is elfelejtődik. Egyéb fennforgó hírek nincsenek, hanem hirdetik Eszterházi Pál uram jőne tractára.

Az muszka elvette kezét az kozákról, így beszéli az Buda uram embere, acceptálják az porta küldte hetmányt. Az hadakat, azt mondja revocálták. Az lengyel követet az Nevigh havassán találta. Boros penig azt hazudta vala : az portán kívül egy éczakai háló helyen. Borost úgy ismerem : Est plateninus non Veronensis.

Istennek kiváltképen való gondviselésének tartom én csekély elmém szerint ezt az dolgot, mindazáltal eventus docebit. Ezzel Istennek ajánlván kegyelmedet relegalom, megint az többiről magamat, Kápolnási uram által való írásomra. Ez rövid s rút írásról kegyelmedet követem.

Radnót die 2. Augusti 1677.

Maradok kegyelmed köteles szolgája

Baló László m. p

Kegyelmednek tött urunknak igiretire urunkat emlékeztetém, és kegyelmedet . . . . . tött ily postán ide ki, de kegyelmedet is tudósítani fogja mindenről.

Kívül: Tekéntetes nemzetes Béli Pál uramnak, ő kegyelmének (titulus) nekem bizodalmas uramnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József, Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCXC.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose, fidelis nobis syncere dilecte, Salutem et gratiam nostram. Böcsületes tanácsúr híveinknek tetszések szerint kiváltképen való parancsolatunkból lévén bizonyos számú zászlós hadak összevgyülve, kiknek már egy része Kővár felé ki is takarodott, az elébbeni conclusum szerint, kegyelmednek azért kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, a míg portára küldött követünk vagy maga, vagy tudósítása érkezik, ott Belső- s Közép-Szolnokvármegyékben őket quartiroztassa és subsistáltassa. Mivel ha eloszolnak, kegyelmed búsul meg miattok. Nec secus factururus. Datum in Castro nostro Radnóth die 6. Augusti Anno 1677.

M. Apafi.

Kivül : Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consiliario nostro intimo, Comiti Comitatum Tordensis et Máramarosiensis, Arciumque nostrarum Huszt et Kővár Capitaneo et Decimarum Fiscalium Arendatori ubique supremo, etc. Fideli nobis syncere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény Józs. Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCXCI.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose fidelis nobis syncere dilecte, salutem et gratiam nostram.

Minekelőtte kegyelmed újabb dispositionkat venné az fennforgó dolgokról, akarók kegyelmedet levelünkkel értetni, kegyelmesen parancsolván kegyelmednek, mind addig is Kővárban legyen várakozásban, és sem alatta valóinak, sem az magyar hadaknak meg ne engedje, hogy valamit tentáljanak, míg nemzetes Székely László hivtunk által az fényes portáru tudósításunk ezaránt nem érkezik. Azomban mivel az itt lévő

francia követek azon vannak, hogy inducálják az magyar hadakat, hogy az kijövő lengyel haddal magokat conjungálván az dologhoz csak hozzá fogjanak: kegyelmednek parancsoljuk azt is, mindjárt írjon elejekben azon lengyel hadaknak, és a marchiónak is, és küldjön éjjel nappal, hogy az hol találtatnak, subsistáljanak. Máramarosban is erről kegyelmed tegyen dispositiót, mivel más parancsolatunk jöven az portárul, a mig követünktől válaszunk nem jő, a dolgokhoz nem nyulhatunk. Kihez képest a megirt időig az szászok gyalogit deputáltuk Gyaluba, ezeket kegyelmed küldje oda. Az mely böcsületes hazafiai kegyelmeddel kimentenek, az portárul való válasz érkezéséig házokhoz mehetnek, az magyarországi hadak pedig szálljanak előbbi quártélyokban. Ez dispositiónkat megjelentvén az francziának, néki is tetszett; az mi penig az mostani fogadott had dolgát nézi, mi az urak által az francziának ezt proponáltattuk: hogy azoknak mi nevünk alatt egy hópénzt adjanak, melyet hogyha cselekesznek, azokat kegyelmed egy corpusban tartsa meg az portai válasz jöveteléig; mivel ha mind egy corpusban lennének az egész hadak, annak a darab földnek is nagy romlására lenne, azonkívül is az más pártról akadályok következhetnék, mely miatt sok alkalmatlanságok következhetnének ez külömb külömbféle sok bajos dolgok között; melyre is válaszok az volt az francziáknak, hogy az mű dispositiónk rendes és teljes lévén, tartják magukat akarataunkhoz, vigyázván nemcsak magok dolgának promotiójára, hanem az mi securitásunkra is principalisoktól adott instructiójok szerint; úgy fogják azért magokat alkalmaztatni, a mint legjobbnak és alkalmasabbnak tetszik. Mely részszerént való bizonytalan választételekre nézve úgy hiszszük kegyelmeddel fognak beszélgetni, és úgy magokban deliberálni, mi tévők legyenek; kegyelmed is a szerint igyekezzék azon, hajthassa tetszésünkre őket, ha hol penig semmiképen arra nem veheti, vagy magának is alkalmasabbnak látszanék, (közelebb lévén az dolgokhoz), tudósítson bennünket késedelem nélkül. Az confederatióban lévő punctumot, melyben az vagyon: hogyha szintén porta parancsolatjára nézve vissza kelletnék is térnünk, kegyelmedet mindazáltal véle lévő hadakkal nem revo-

cáljuk, igen urgeálta, melyre válaszunk ez volt: hogyha in opere lettünk volna és a dolognak folyása közül kegyelmedet revocálnók, méltán tehetnék fel azt az akadályt, de az dolognak megindítása előtt érkezvén a portáról akadály, nem okoztathatunk méltán, a minthogy mi arról való végezésről úgy is emlékezünk; melyet kegyelmednek a végre jelentünk, tudhassa magát ezaránt is alkalmaztatni. Eidem in ceteris gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Radnoth, die 6. Augusti A. 1677.

M. Apafi m. p.

Kívül: Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consilii ario nostro intimo, Comiti Comitatum Tordensis et Maramarosiensis Arcium nostrorum Huszt et Kővár Districtusque ejusdem ac praesidiorum nostrorum in eidem constitutorum Capitaneo, Decimarumque Fiscalium Arendatori etc. ubique Supremo, Fideli nobis sincere dilecto.

Eredetije az erd. Muzeum. (*Gróf Kemény József, Erdély története eredeti lev. XXII. kötet.*)

CCXCII.

Mi az hatalmas és győzhetetlen császárunk váradi végvárának (és) hozzá tartozandó sancsoltságoknak és tartományoknak főgondv(iselője) az tekintetes és nagyságos Huszein passa. Kegyelmednek szo(lgálunk), hozzánk illendő szomszédságos barátságunk ajánlása után Isten(től minden) jókat kívánván megadatni, Isten hatalmas császárunk szolg(álatjára éltesse) és szerencséltesse kegyelmedet mint szomszéd vitéz jóakar(ó urunkat).

(Tugra.)

Böcsületes kedves híve által az méltóságos fővezér és kiahia v . . . . . méltósági leveleivel együtt küldetett kegyelmednek szeretettel telj . . . . . megadatván, mint jóakarójának értésünkre esvén, mely küld(ött) leveleknek punctumiban értetik az, hogy mi felőlünk az fényes portát panaszszal illetve volna. Noha miolta mi mint kegyelmed jóakarója erre az tartományra érkezésünktől fogva az szokás ellen, nem hogy az erdélyi határban, sőt még még az váradi tartományban is,

efféle illetlen cselekedetünk nem volt légyen, hanem inkább mi mindenkor az jó szomszédságnak tiszteletit fenntartjuk. Továbbá embere által való izenetit megértvén, válasza megadatván, ennek utána is minden hozzánk illendő dolgoknak tudósítását elkövetvén kegyelmed, minden szomszédsághoz illendő dolgokban lehetségesképen elkövetvén, barátságunkat meg nem tartóztatjuk. Ajánlván ezekkel Isten oltalmában kegyelmedet mint szomszéd ur jóakarónkat. Datum in Várad 1677. die 8. Augusti.

Szomszéd jóakaró barátja

Huszein passa m. p.

Kivül: Hatalmas császárunk meghitt böcsületes hívének, Erdélyországának fejedelmének, tekintetes és méltóságos Apafi Mihálynak, nekünk szomszéd jóakaró barátunknak adassék illendő böcsülettel.

Eredetije az erdélyi Muz. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. levelekben XXII. kötet.*)

CCXCIII.

Méltóságos fejedelem, nekünk jó kegyelmes urunk!

Bizonytalan lévén mind ez ideig elbocsáttatásunk, szükségesnek ítéljük Radics uram kimenetelét, hogy nagyságodat az idevaló dolgokról s legfőképen az francziairól informálja, tudván hogy az német residens mind az kapukon s mind az keresztyén oratorok előtt azt hirdette, hogy az bujdosó magyarság Marchio de Bethun uramat magyar királynak választotta volna és hogy Marchio de Bethun uram már hatezer lengyellel Magyarországra bé is csapott volna, kötést tévén az magyarok francziai királylyal. Mindezekről azért kegyelmes urunk ki tanácsából és mi formában informálták az portát, nagyságodat Radics uram voltaképen fogja informálni. Egyébaránt is kegyelmes urunk költségünk szűk volta miatt, mivel lovaink is bészorultanak, itt penig minden igen drága, cselédinkbe és lovainkban ki kellett küldetünk. Talám hamarabb leszen elbocsáttatásunk ha nagyságod embere beérkezik, de csak annak sem mehetünk végére

ha akkor is elbocsáttatunk. Maradván nagyságodnak mint kegyelmes urunknak

Constantinopoli die 9. Aug. Anno 1677.

alázatos szolgálai

Kende Gábor m. p.

Keczer Menyhárt m. p.

Külső czim : Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekünk jó kegyelmes urunknak ő nagyságának alázatosan adassék.

(Eredeti erdélyi Muzeum-Egylet Gr. Mikó Imre ajándéka.)

CCXCIV.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose fidelis nobis sincere dilecte, Salutem et gratiam nostram. Kegyelmed levelét kegyesen vetjük : hogy az ott fennforgó dolgokról mind maga kegyelmed mind hophmesterünk által bőven tudósított, hasonló kegyelmességgel agnoscáljuk. A végbeliek követségét s arra való válaszsát is olvasván, nekünk igen tetszik. Mi megnyugodt elmével lévén kegyelmedben, az kegyelmed discretiójára bizzuk ezután is ott a dolgokat ; igyekezze úgy kormányozni, míg már az portáról az ultimária válaszung megjő, ez az így ne praecipitálódnék, s ne esnék megorvosolhatatlan veszedelemben. Eleget búsulunk, törődünk mi is, kit Isten lát s mellettünk lévő hiveink, de más útát nem találhatunk fel : csendes várakozásban kell ő kegyelmeknek lenni, míg már portáról válaszung megérkezik.

A franczia, akár mint tagadja ott, de mi kegyelmednek egyebet nem irattunk, valamire itt az urak előtt igrte magát, annál tovább való dispositiót mi most is nem tehetünk ; lássa ő kegyelme mit csinál. Mindazáltal irtunk ő kegyelmének, de hogy egy corpusban legyenek ellenség földén az hadak, annál inkább operatióhoz fogjanak az válaszig, a már sem nekünk sem a tanácsi rendeknek nem tetszett. A mely hadak innét elmennek, azokat szóval kell tartani a tudósításig ; ki tudja édes Teleki uram, mit ad Isten. A francziákat nem jó elbocsá-

tani, ha el akarnak is menni; de ha egyiket el akarja küldeni, kegyelmed elbocsáthatja s el is késértetheti; sőt az pénznek onnan való kimozdítását is nem kellene megengedni: az király ő felségének igyére s magára nézve is nem volna az tanácsos dolog. A szászok gyaloginak parancsoltunk ott való maradások felől; Kökényesdi uram levelét is láttuk: ha ő akar jöni kegyelmedhez, bizvást jöhet, onnét hozzánk is küldje el kegyelmed.

Ezután is kegyelmed tudósítását minden occurrentiák-ról elvárjuk. Eidem de reliquo sic facturo gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Radnoth die 16. mensis Augusti Anno 1677.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consiliario nostro intimo, Arcium nostrarum Huszt et Kövár Capitaneo, Comitatum Tordensis et Máramarosiensis Comiti et Decimarum Fiscalium Arendatori ubique Supremo, Fideli nobis sincere dilecto.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gróf Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCXCV.

Instructio pro Generosis ac Egregiis Dominis Petro Hanvai, Georgio Tallyai, Capitaneo Onodiensi, Georgio Jurikovicz, Michaeli Végh Ductori Szendereiensi, Andreae Fejér, Nicolao Haraszti, nomine Gentis Hungarae exulantis ad Celsissimum Principem Transylvaniae, Dominum Dominum nostrum Clementissimum, ex Generali nostra Congregatione in oppido Zilaj die 16. Augusti Anni 1677. celebrata expeditis.

1.) Szemben lévén követ atyánkfiai a mi kegyelmes urunkkal ő nagyságával, nevünkkel a mint legjobban tudhatják, alázatosan köszöntvén és üdvözelvén, credentiánkat adják meg ő nagyságának.

2.) Mely számos költséggel, és eléggé megköszönhetet-

len éjjeli s nappali szíves fáradozásival, s nyughatatlanságival és régi dicséretes halhatatlan emlékezteti fejedelmeknek kegyelmes és keresztyéni indulatokhoz egyenlő fejedelmi kegyelmességét vette legyen ez nyomorúságos, szélvészről habzó, s már sok esztendőktől fogva, világ csudájára Isten dicsőségének, néhai édes magyar hazájának lelki és testi szabadságának helyre állatásáért keserves számkivetést, üldözést, raboltatást, és sok ezer halálnál minden nap retteneteseb, siralmasabb állapotokat szenvedő édes nemzétünk, az minthogy kibeszélhetetlen, úgy meghálálásra eléggé megköszönhetetlen. Bizonyítja ezt közelb az ő nagysága ez elmúlt napokban Radnótra az ő nagysága méltóságos személye eleiben küldött követ atyánkfiai által lett kegyelmes resolútiója, mely teljességesen elbágyadt s már végső kétséggel küzködő sziveinket, ő nagysága kegyelmességének fejünkön már eddig is tapasztalhatóképen való elvételére s már valaha édes hazánknak örvendetes látásának reménségére felélesztette vala; mely végre az ő nagysága követ atyánkfiai, és azután méltóságos uram Teleki Mihály uram parancsolatjából közinkben kijött Farkas Fábán uram által lött méltóságos parancsolatjára nézve mind az török nemzet (kivel az ő nagysága kegyelmes parancsolatjából eselédünknek securitásáru l végeztünk is) hírével, akaratjával, javallásával, sőt idvezlésével is, mind ez ideig sokszor elviselhetetlen quártélylyal megterhelhetett földnépétől való elbúcsúzásunkkal, az praefigált napra s terminusra, ugymint 8. Augusti éjjel nappal sietünk vala, hogy az ő nagysága fejedelmi kegyelmességének és az kegyelmes franczia királynak ő felségének is nagy királyi jóakaratjának elvételében, édes hazánknak lelki s testi iga alól sok ezer lelkeknek a bálványozás (kire mindennap keresztyén lelki ismérést irtóztató módon nagy kegyetlenül erőltetnek) és magunkat ez már tovább semmi lett úton s módon elviselhetetlen bujdosás alól való felszabadítására kapu nyitásba mi bennünket semmi fogyatkozás nem esett volna, mely jó igyekezetünkben, midőn szívesen fáradoznánk, mely lelkünket újabbán földig szegező és már utolsó haldoklásra kényszergető s ha az nagy ur Isten ingyen való jóvoltából meg nem szán, épen vallásostúl s nemzetestől, igyestől, hazástól kifeselhetetlen veszedelemben ejtő

okok miá kellett megtartózkodnunk, azt mi az mi az nagy keserűségünk és a dolgoknak rettenetes veszedelmes volta miatt, ő nagysága méltóságos személye előtt ki nem beszélhetjük s le sem írhatjuk.

Ez váratlan reméltelenségben azért, melyben az hadaknak előbbeni quártélyokban való szállások parancsoltatott, és az méltóságos ur Teleki Mihály uram ő kegyelme az ő nagysága kegyelmes ígéreti szerint, az felséges francziai király ő felségével való tractatus szerint kijüveteli elhalasztatott, nem tudván sehová fejünket hajtánunk, mivel már az előtt is a biharvármegyei quártély is teljeséggel elvétellett és oda az hatalmas füvezér és az ő nagysága a mi kegyelmes urunk izenetire és requisitiójára is, nem bocsáttattunk, sőt gyalázatosan kiűzettettünk, a végbelieknek ő kegyelmeknek is az előbbeni quártélyokban való lakások s élődések már épen megtiltatott, de ha szintén oda bocsáttattunk volna is, már az néhány esztendőktől fogvást azon a földön való quártélyozás miá, és Istennek ő felségének kemény ítéleti miá, az a föld épen elpusztulván, az ott való élődésben semmi módunk nem lévén, azonban ha csak az pusztta földre visszatértünk volna is, dolgunknak teljeséggel való semmissé lételének híre elmenvén, az ellenségnek szarva a mi édes nemzetünk s feleinknek lelki s testi elnyomására, s az mi üldöztetésünkre mennyire felnevedett volna, s ellenben az mieienknek szívök közönségesen annyival inkább mint megcsüggedett, és utolsó és végső veszedelmet okozó kétségben esésre jutott volna, annak kimondása s írása lehetetlen ; jobbnak ítéltük azért, bizva a mi kegyelmes urunk ő nagysága fejedelmi kegyelmességében, ide az ő nagysága birodalmában ő nagysága méltóságos szárnyai alá folyamodván, itt az ő nagysága fejedelmi kegyelmességét újobban sollicitálnunk és várnunk.

Noha ugyan már sok ízben a mi kegyelmes urunkat ő nagyságát tovább elszenvedhetetlen extremitásokról alázatosan tudósítottuk, de mind azokat az extremitásokat feljül haladván ez spicz és a dolgoknak épen végén lévő időnk és állapotunk (melyet követ atyánkfiai ő kegyelmek böven declarálhatnak ő kegyelmek), ő nagyságának azért az mi kegyelmes urunknak követ atyánkfiai által nagy alázatosan könyör-

günk, ő nagysága méltóságos lábai eleiben borulván esedezünk, reménkedünk, kérvén Istenért s az Jézus-Krisztus kinszenvedésiért alázatosan ő nagyságát, szánja meg ily keserves végső veszedelmünket, keserülje Isten után ő nagysága vállaira felvett igyünket, melyben nemcsak amaz hírrel névvel tündöklő magyar haza lelki testi szabadsága, de legfőképen az nagy Isten fényes dicsősége forog, és eddig usuált fejedelmi kegyelmessége szerint sok izben, s csak nem ezriben is igirt segítséget admaturálni s bennünket ez veszedelmes özönvizből, ezennel elmerítő habjaiból kiragadni mentől hamarabb kegyelmesen méltóztassék.

Ha holott pedig az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának eddig való jó reménsége kívül, vagy egy vagy más akadály s elkerülhetetlen gát miá az mi segítségünkben módja nem lészen, mostan is (kit mi mindazáltal nem remélünk) noha mi az ő nagysága részéről annak teljes tehetsége szerint való szives keresztyéni munkálkodásában teljes megnyugodó lélekkel vagyunk, de minden Isten ő felsége hatalmában állván, ha valami formán ő nagysága abban meggátoltatnék, mivel már mi mind az feljül megirt s mind több elő beszélhetetlen okok miá, csak lehetetlen, hogy tovább ebben az állapotban nyomoroghassunk, készebbek lévén dicséretesen édes hazánk határiban az igy mellett vitézül harczó testhalmokat életünknek fogyasztásával megújítani vagy annak .....*) leburittatni, hogy sem tovább ez íuségben veszedelmeskedni; azért mi in eo casu, ha Isten nekünk jóvóltából oly utat módot mutat, minden bizonynyal valamire bennünket Isten ő felsége vezérel, szabadulásunkban minden utakat módokat tehetségünk szerint elkövetünk, és abban szívvél, lélekkel, és minden erőnkkel munkálkodunk, tovább itt semmiképen nem telelhetvén, melyet ő nagyságának a mi kegyelmes urunknak alázatosan kintelenítettünk közönséges egyezésből értésére is adnunk. Ahoz kezdvén is mindazáltal az fényes portának és az mi kegyelmes urunknak ő nagyságának sokszor adott homagiumunk és hűségünk mellől életünk fogytáig nem recedálunk, sőt az ő nagysága fejedelmi keresz-

---

*) Az eredetiben itt egy szó helye üresen vagy hagyva.

tyéni hozzánk való kegyelmességében megnyugodt lélekkel vagyunk, és ahoz oly állhatatosan is ragaszkodunk, hogy minden dolgainkban s boldog boldogtalan állapotunkban ő nagysága kegyelmességéhez folyamodunk, hívén azt, valamit ő nagysága keresztyéni indulatja s fejedelmi kegyelmessége szerint elkövethet az mi dolgainkban, in eo casu való segítésében, ha nem nyíltan, de titkon is, velünk minden útakon, módokon azt közleni kegyelmesen méltóztatik. Bizván ennek bővebb szóval való világos declaratióját követ atyánkfiái ő kegyelmek dexteritására, kik is mentül hamarább közinkben jó válaszszal siessenek. Datae in generali congregatione nostra in oppido Zilaii die et Anno ut supra celebratata.

Universitas Dominorum Magnatum, Nobilium Confiniariorum, item ex universa Campestri Equestri et Pedestri militia pro Deo et Patria militantium.

CCXCVI.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose fidelis nobis sincere dilecte, salutem et gratiam nostram! Kegyelmed levelét vettük, és meny nyi bajoskodási legyenek kegyelmednek a mostani fogadott új hadakkal, mind abból, s mind hophmesterünknek szóló leveléből megértettük. De mivel Székely László uram követségétől vagy tudósításától függ minden azokról való újabb dispositionk: azért a miben most vannak, ezentúl is, míg ő kegyelme vagy tudósítása kikerkezik, a szerént legyenek: külbomb rendelést mind addég is nem tehetünk felölök. A magyar hadak is mennyire elpusztították legyen Kraszna s Középszolnokvármegyéket? tudjuk mi azt édes Teleki uram, de hát hova tudjuk őket rendelni? abbeli dispositionk is függ hasonlóképen megírt követ hívünknek kijövetelétől, vagy tu-

dósításától. Azon vármegyéknek szükségekre való ezer tallérnak kölcsön adását a mi illeti : tudja kegyelmed, mennyi költségünk volt mi nekünk azoknak a felháborodott állapotoknak alkalmatlanságival ; és ki tudja, úgy lehet, hogy a Székely László uram kijövetelével többet is kelletik költenünk ; mivel penig eleget tennünk nem lehet, ez okon ő kegyelmeknek is most nem kedveskedhetünk. Eidem de cactero gratiose prepenſi manemus. Datum in Castro nostro Radnoth die 4. Septembris Anno 1677.

M. Apafi m. p.

Kivül : Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consiliario nostro intimo, Comiti Comitatum Tordensis et Maramarosensis, Arciumque nostrarum Huszt et Kővár ac Districtus ejusdem nominis, praesidiorumque in eisdem existentium Capitaneo et Decimarum fiscalium Arendatori ubique Supremo etc. Fideli nobis sincere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCXCVII.

Kegyelmes uram.

Isten nagyságodat minden dolgaiban boldogítsa.

Nagyságod kegyelmes parancsolatját igen alázatosan vettem kegyelmes uram, az Brandenburgus levelekhez ha suspicio nem férne, hogy ugyan onnan jött, ez bizonyos embertől is küldhetné meg nagyságod, az választ én jó alkalmatosságnak tartanám kegyelmes uram ; az mi szükséges jó alkalmatosságot mű elmúlattunk, Isten azt mutatván ezzel, és annak való válaszában egészen eleitől fogva felvehetné nagyságod az dolgokat, noha eddig is az magyarok nem nagyságod kegyelméből birták quártélyokat, és mint rebelliseknek nagyságod bizony egynek is nem kedvezne, de az processus nem azt mutatja hogy ezeket azért kergetnék ; az vallás nem vétett ő felségének, melyet hogy Brandenburgus uram is nem érez, nagyságod inkább csudálja. Nagyságod mennyiszer írt és mint adott alkalmatosságokat, Csáki uram követségével is mint bánának, az én gyenge elmém szerint mindeneket megkellene kegyelmes uram írni, ismernék meg, nem olyan indu-

lat és szándék vagyon nagyságodban, az mint az keresztyén-ség előtt nagyságodat vádolják, mert nem az pogányoknak kedvez nagyságod, hanem vallásának persecutióját fájlalja. Mivel pedig kegyelmes uram ezek igen nagy és sok consideratióban való dolgok mind az keresztyénségre nézve, hogy ott is nagyságod az jó alkalmatosságot el ne vágja, mind az törökre nézve, hogy ha az nagyságod levelét oda viszik, ott is meg ne haragudjanak, hanem vékony ítéletem szerint nem kellene kegyelmes uram vele sietni, úgy gondolom az portáról is érkeznek, az alatt communicatis consiliis igen megruminalva irt válaszát nagyságodnak valami szebeni kereskedő-szászok vinnék el, mint ha azok kereskedésben mennének és adnák magok meg az electornak; ki tudja kegyelmes uram, Isten melyik eszközt áldja meg, az töröknék is micsoda intumuma legyen, ne vesszünk ilyen mód nélkül egész nemzetestül.

Az Mikotsa dolga pedig énnekem mily keserves kegyelmes uram ki nem írhatom, nagyságod vallásunkon való keresztyén fejedelmünk idejében olyan rossz ember azt cselekedte, rettenetesség előttem; bizony kegyelmes uram, ha más valláson való atyafiakon az mű vallásunkon való ember ezt cselekedte volna, eddig sokszor nagyságodat búsították volna, csak nyugodni sem hadnák, csekély ítéletem szerint Budai uramnak kellene nagyságodnak kegyelmes uram parancsolni, vigye nagyságod méltóságos udvarában, hogy nagyságod előtt adjon számot cselekedetiről, ott nagyságod arestáltatván, bizony ez az dolog megérdemlené kegyelmes uram, nagyságod az urakat convocáltatná, ítélőmester uramékat, főtiszt uramékban is egynéhányat, ha elmegyen kegyelmes uram vele, bizony félek nagyobbat ne bocsásson Isten ránk. Isten nagyságodat kegyelmes uram boldogul éltesse. Gyéresen 6. Septembris A. 1677.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Rhédei Ferencz m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának etc. nékem jó kegyelmes uramnak.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCXCVIII.

Kegyelmes uram.

Nagyságodnak akarám alázatosan értésére adnom. Az német táborra vigyázó strásák hozák bé bizonyosan, hogy tegnap Domahidától megindultak volna, és Kálló felé mentenek, az szatlmári hadaknak egy része bébocsáttatott Szatmárban, más része elment az táborral, és az a híre, hogy Szoboszlóhoz akarnának szállani. Most egyéb hírek nincsenek kegyelmes uram; ha mi egyéb érkezik, mint kegyelmes uramnak nagyságodnak alázatosan értésére adni el nem múlatom. Éltesse Isten nagyságodat szerencsés uralkodással, sok számos esztendőig kívánatos jó egészségben. Költ Somlyón die 7. Septembris A. 1677.

Nagyságodnak, alázatos szolgája míg él

Olosz Ferencz m. p.

Elvégeztem vala kegyelmes uram leveletem, érkezék Halil aga nevű váradi török, ki magyar fi, az fővezér levelét hozták postán Váradra, azt viszi nagyságodnak; hatod magával megyen nagyságodhoz követségben és úgy érttem kegyelmes uram, azért viszi az levelet, hogy az oda behódult vármegyékben engedtessek meg az dézmálás a váradi spahiáknak.

Kivül: Erdélyországának méltóságos fejedelmének, nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCXCIX.

Adjon Isten jó egészséget kegyelmednek.

Kegyelmed levelét kegyelmesen vettük, mit írjon az százszok gyalogi búcsúzásokról, sőt jobb részinek elszökéséről, megértettük. Az polgármester requisitiójára mi keményen tettünk választ még az elmúlt héten, úgy most is annál egyebet

nem szólunk hozzá, onnan senkit el nem bocsátunk, sőt az kik elszökteknek, hogy minden kedvezés nélkül megfogattassanak, igen serio minden felé megparancsoltuk. Élések és fizetések felől is minden százsz székre parancsoltunk.

Néktünk még máig semmi hírünk portáról nem érkezik, kin eleget nem győzünk csudálkozni, s vagyunk nagy búsulással is nem tudván mire vélni ennyire való késedelmezéseket; hiszen ha magoknak ott kell is maradni, bár csak posta által tudósítanak, várjuk mindazáltal minden órán, és mihelyt érkezik, kegyelmedet tudósítani el nem mulatjuk. Éltesse Isten kegyelmedet jó egészségben. Radnót die 11. Septembris 1677.

Kegyelmednek minden jót kíván Apafi Mihály m. p.

Kivül: Meghitt becsületes tanács ur hívünknek tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XXII. kötet.*)

CCC.

Áldja meg Isten minden jókkal kegyelmedet.

Tököly uram azoknak az hadaknak extremitásokat megmondván, és hogy az lengyel hadak is tovább nem subsistálhatnak, tetszett, hogy azokra való conjunctiora Tököly uramat expediáljunk. Kegyelmed azért az hadaknak szónkkal adja elégségesképen eleiben, hogy míg portáról resolúciónk jő, (mivel addig is kegyelmedet közikben ki nem küldhetjük) Tököly uramtól függjenek, mivel Veselényi Pál kötelessége ellen a dolgokat maga privátumáért vesztegeti; megegyezvén pedig a lengyel hadakkal, mind addig bizonyos helyben az hol legjobbnak tetszik kegyelmeteknek, subsistáljanak, ott békességesen várván, míg újabb parancsolatunkat vészik. Isten tartsa meg kegyelmedet. Raduót 16. Septembris 1677.

Kegyelmednek jókat kíván Apafi Mihály m. p.

Kivül: Meghitt becsületes tanácsúr hívünknek, tekintetes nemzetes Teleki Mihály uramnak.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCI.

Adjon Isten jó egészséget kegyelmednek.

Minémű levelünk s tudósításunk jöve Daczó uramtól ezen szempillantásban, im kegyelmednek in specie elküldöttük. Noha Székely László hívünk felől nem írnak és mondtak semmit is, de az magyarországi követek nevezeti alatt oly hiszemben vagyunk, maga is együtt jó Kende uramékkal. Azt is kegyelmednek kegyelmesen intimáljuk, azoknak az nyughatalatlan elméjü, fundamentom nélkül cselekedni kívánó embereknek adja értésére, legalább ne praecipitálják már addig az dolgot, míg követjek által az porta resolútióját meg nem értik. Ha mi újabbat értünk, vagy levelek érkezendik előbb, azt is uj postán mindjárt kegyelmednek kiküldjük; az lengyel hadaknak is tehetne kegyelmed informatiót. Éltesse az úr Isten kegyelmedet jó egészségben. Radnoth die 16. Septembris Anni 1677.

Kegyelmednek minden jókat kíván

Apafi Mihály m. p.

Kivül: Meghitt becsületes tanácsúr hívünknek, tekéntetes nemzeti Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adassék.

Cito	citius	citissime
Cito	citius	citissime
Cito	citius	citissime
Cito	citius	citissime.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben. XXII. kötet.*)

CCCCII.

Adjon Isten jó egészséget kegyelmednek.

Az estve érkezvén Székely László hívünk levele portáról, jöllehet a kegyelmednek és az magyar hadaknak és Tököly uramnak irt leveleket hophmesterünk megküldötte ugyan, mindazáltal az nekünk irt levelek igaz paráját is akarók kegyelmednek megküldeni. Ugy látjuk, Istennek nagy neve

légyen áldott, igen közelített az passa az dolgokhoz, sőt már végbe is ment volna az magyarok dolga, csak már az rendetlen eselekedetekkel el ne bontanák az uraink. Azért kegyelmednek kegyelmesen parancsoljuk, az kikkel illik communicálván az dolgokat, legyen azon, lennének várakozásban, annak módját és helyét mi bízunk az kegyelmed discretiójára, mivel az a Szilágy már teljességgel elpusztult. Azonban ma mind ezeket communicálván itt maradott tanácsúr híveinkkel is, tetszék ő kegyelmeknek is, kegyelmednek írni meg, az új hadakat is hivatná valahova oly közel való helyekre, melyeket kegyelmed illendőbbnek ítél; lennének kegyelmed szeme előtt, vigyázhatna rájuk, szoktathatná disciplina alá. Azonban Székely László uramat Isten végre kívánt válaszszaal kihozván, az többivel való conjuctiójában is ne lenne késedelem. Mit csinálnak Majosék, hol most Veselényi uram, mi dolgát örömet értenők. Melyekről való tudósítását elvárván, ajánljuk Isten kegyelmében kegyelmedet. Radnot die 22. Septembris 1677.

Kegyelmednek minden jókat kíván

Apafi Mihály m. p.

Kivül: Meghitt becsületes tanácsúr hívüinknek, tekéntetes nemzetes Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adassék.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXII. kötet.*)

CCCCIII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose fidelis nobis syncere dilecte. Salutem et gratiam nostram. Forogván fenn és occurrálván oly dolgok, melyeknek eligazítása kegyelmed jelenlétit, és egyező értelmet kívánja, azonban penig minden napon várván az portai resolutiót is együtt való censurára ahhoz érkezni, kegyelmednek kegyelmesen parancsoljuk, házánál való dolgait jó karban hagyván, a jövő csütörtökön estvére ad decimum sextum praesentis udvaromban compareálni el ne mulassa. Eidem

secus non facturo gratiose propensi manemus. Datum in Castro nostro Radnot die 22. mensis Septembris 1677.

P. S. Ha kegyelmed semmiképen el nem jöhetne, Baló uram ő kegyelme által megírt punctumokról küldje censuráját kegyelmed.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spoctabili ac Generoso Paulo Béli de Uzon Consiliario nostro intimo, Comitatus Szolnok interioris Comiti Supremo, trium. Sedium Siculicalium Sepsi, Kezdi et Orbai Judici Regio ac universorum Exercituum Regni Transylvaniae Generali itidem Supremo etc. Fideli nobis syncere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCIV.

Én kis-sárosi Sárosi János, mivel az én kegyelmes uram méltóságos Apafi Mihály uram ő nagysága, Erdélyországának fejedelme, Magyarországnak részeinek ura, székelyeknek ispánja, az hatalmas török császár fényes portájára kapitiháznak választván, azon tisztnek végbevitelére béküld, az hová mentől hamarabb meg is indulok, esküszöm azért az egy igaz élő Istenre, hogy az mint egyéb dolgokban, úgy azon portán lévő minden reám bizatandó és az on hivatalt illető dolgokban megemlitett kegyelmes uramnak ő nagyságának és szerelmesének az méltóságos Bornemisza Anna fejedelem asszonyoknak ő nagyságának és az nemes országnak is igazán szolgálók, megemlitett kegyelmes uramnak és asszonyomnak ő nagyságoknak ellenségeknek ellensége, jóakarójoknak jóakarója leszek, ő nagyságok ellen sem titkon, sem nyilván, semmi ki-gondolható, írható színek, praetextusok alatt senkivel is adományért vagy jövőendő reménységnek ígiretiért, sem félelemért senki írására, izenetire igiretire nem tractálok, hanem mindenekben úgy viselem magamat, mint ő nagyságok igaz szolgálók, hívek; ha valami ő nagyságok ártalmára az nemes országnak is kárára, veszedelmére ő nagyságoknak méltóságok ellen való dolgokat értenék, ő nagyságoknak jó idején értésére adni s az fényes portán ellent állani ügyekszem teljes tehet-

ségem szerént. Sőt minden ott hallandó ártalmas híreket ő nagyságoknak igazán megírom, és boszúból vagy mások instigatiójokra, kegyelmes uramra, kegyelmes asszonyomra, a nemes országra annak az hatalmas nemzetnek haragját nem gerjesztem, sőt minden tölem telhető módokkal, okokkal, az mikor mi nehézségeket vennék eszemben, csendesítem, az fortélyokról ő nagyságokat tudósítom. Ha mi pénzt ő nagyságok számára való vásárlásra adnak kezemben, vagy küldenek, azzal igazán és tisztán tehetségem szerént vásárlók, és ügyekezem kiküldeni. Az mint mind ezeknek megállója leszek, Isten úgy segéljen és úgy adja lelkem üdvességét. Datum Castro Radnoth die 22. Septembris A. 1677.

(P. H. Sárosi János m. p.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény, J. Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.)

CCCV.

Méltóságos fejedelem, nekem érdemem felett való jó kegyelmes uram.

Hogy Isten nagyságodnak egy napját ezerré tegye és boldog szerencsés országlással megáldja, alázatosan kívánom. Tudván hogy Kende Gábor és Keczer Menyhárt uraimék hosszas várakozások után vött válaszvégelekről genuine fogják nagyságodat tudósítani, ahoz képest azonokról való unalmas írásom olvasásával terhelnem nagyságodat szánshándékkal mulatom el (elvévén egyébiránt is Isten mostan tölem az irhatóságnak hajdoni megbecsülhetetlen kegyelmét). Hanem nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, szívem ki nem mondható nagy keserűségével akarom alázatosan jelentenem, hogy Isten az ő igaz ítéletéből az orbánczot bocsátván reám, annak alkalmatosságával az szemeimre oly fájdalmat és abból következtet hályogot eresztett, ki miatt tiz egész héttől fogvást sem az eget sem az földet nem láthatom. Melyre nézve nem hogy már a köz jónak folytatására, de még csak magam dolgainak elősegelésére is nem vagyok semmüképen alkalmas, kihez képest nagyságodnak, mint érdemem felett való nagy jó kegyelmes uramnak, könyvező szemekkel, alázatosan

reménkedem, essék meg szíve rajtam, és szánja meg szegény szolgájának ilyen siralmas nem reménlett szomorú sorsra való jutását, s itt az idegen pogányok földén megnyomorodását, és mennél hamarébb küldjen nagyságod oly hazafiát be helyettem, az ki édes hazájának s nemzetének dolgait hasznosan tudhassa folytatni. Azonban ezen is nagy alázatossággal reménkedem nagyságodnak, minthogy itten mind a drága és szűk időre, s mind pediglen magam egyéb sok szükségeire nézve elkelletett az lovaimban adnom, méltóztassék nagyságod mostan ez fényes portára beküldendő főkövet uramnak ő nagyságának committálnia, hogy ő nagysága vagy három posta lovakat hozattatna be utánom, és az adót béhozó szekereknek egyikét is adná ide ő nagysága számomra, melyen magam, minthogy lovon nem ülhetek, mehetnék ki cselédeimmal s kevés portékáimmal innét, hogy oda ki Isten után való orvosságokat keresvén, gyógyíthatatnám avagy csak valamennyire is meg szemeimet. Megvallom kegyelmes uram, bizony szenvedhető tűzben lépnek inkább, mint sem nagyságodat ily unalmas és szeméremmel teljes dologgal búsitanám; de minthogy Isten ezen az unalmas, Isten nélkül való pogányok földén, az holott sem atyafiság sem keresztyénség, sem semmi könnyűreletesség nincsen, nyomorított meg, nem tudok kinek egyébként ebben is, ha nem nagyságodnak nekem érdemem felett sok kegyelmességét ajánló jó kegyelmes uramnak reménkedem, nem nézvé az én méltatlanságomat s mindenképen érdemtelen voltomat, szokott fejedelmi kegyelmességéből méltóztassék nagyságod egynehány pénzt utánam küldeni, hogy mind az orvosoknak s mind pediglen az patikáriusoknak, mind eddig, s mind tovább velem való dajkálkodásokért fizethessem meg, és inuen való megindulásom után tudhassak nagyságod keresztyéni birodalmában mivel kimennem. Mely nagyságod hozzám megmutatandó nagy kegyelmességéért mind ebben az életben s mind a más életben hogy Isten nagyságodat megáldja, szív szakadva kívánja az nagyságod alázatos de igen megnyomrodott legkissebbik alázatos szolgálja.

Datum Constantinapoli die 2. Octobris 1677.

Kubinyi László m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának nekem érdemem felett való jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. levelekben XXII. köt.*)

CCCVI.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Nyilván vagy on eddig nagyságodnál az kozákokra ment török hadnak kimeneteli; az locumtenensek küldik nagyságodhoz postájokot, tudósítván elhiszem nagyságodat azon do-logról. Írták ugy azt nekem is s abbúl hihetem el, hogy su-lyos az dolog, mivel ilyenkor szoktak az oláh atyafiak az ma-gyarokhoz küldözni, egyébkor ebet szoktak hajintani velünk. Tudósítást kívánnak itt való állapotokról, úgy hiszem nagy-ságod is levelekben megérti, mit kell nekik visszaírni; várom nagyságod parancsolatját. Az pestis idő igen kezde grassálni, ha Isten nem könyörül rajtunk is, elfogja az egész tractust. Ajánlom Istennek oltalmába nagyságodat ezekkel. Datum Bodolán 1677. die 3. Octobris.

Nagyságodnak alázatos hive

Béldi Pál m. p.

Az leveleket kegyelmes uram visszavárom nagyságod kegyelmességéből.

(*Eredeti, erdélyi Muzeum egylet Gr. Mikó Imre ajándéka.*)

CCCVII.

Memoriale Anno 1677. die 6. mensis Oc-tobris.

Expediált engemet az ur ő kegyelme több becsületes hazafiával együtt Úzonból 25. Septembris oda ki gróf Csáki László, Kornis Gáspár, Lázár István, Paskó Cristoph uramék-hoz ő nagyságokhoz s ő kegyelmekhez levelekkel, látván szegény édes hazánknek némely nyughatatlan elméjű embe-rek miatt utolsó veszedelemben való forgását, bocsátván enge-

met el oly instructióval el, (így) hogy ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek bizonyos okok alatt megjelentének, s hűt alatt megmondottam, kényszerítettem arra, hogy ő nagyságok s ő kegyelmek serkenjenek fel, szegény haza javára s megmaradására czélozó dolgokban értsenek egyet, s orvoslásához kezdjenek hozzá, s ne nézzék csak hivalkodó szemmel ; melyet midőn előmben adatott instructióm szerint declaráltam volna ő nagyságoknak s ő kegyelmeknek, gróf uram ő nagysága, Lázár István uram, Paskó Cristoph uramék erős hittel megesküvének, hogy édes hazánk javára s megmaradására nézendő dolgokban egyet értenek, egymást idő előtt ki nem adják, sem félelmet, sem tekintetet, sem adománt, sem semmi nemű respectust előttök ő nagyságok ő kegyelmek nem viselnek ; egymástól meg nem szakadoznak, fejek fennállásáig haza megmaradására, békességre vigyáznak, s az urtól Béli Pál uramtól el nem szakadnak.

1.) Voltam 29. Buzában, Csáki urammal ő nagyságával együtt mentünk Érkedre Lázár István uramhoz, újabbán kezdvén az dologhoz, az leveleket megolvassván, én tölem is az credentionálist elő kérvén Lázár István uram, gróf uram kész vala újabbán reversalist adni, én is Lázár István uramot kértem azon, hogy ő kegyelme is adjon, mondá arra Lázár István uram, hűtöm tartja, hogy soha reversalist nem adok, annak előtte való boldogtalanságomban felfogadtam volt, hiszen elég reversalisom vagyon nekem az urnál Béli Pál uramnál tudja kegyelmed gróf uram, mikor Kornis Gáspár uram is jelen volt, ezen materiáról volt az discursusunk, mind hárman hogy írjunk, hanem én az credentionálist látom, újabbán megesküszöm, egymás kezén erős hittel megesküvének, hogy soha fejek fennállásáig az urtól Béli Pál uramtól el nem állanak, hanem egyet értenek, engemet is megesketének.

2.) Kértem azon is Lázár István uramot, adja censuráját, hogy mi tetszik ő kegyelmének ; írja le, az mit az manifestumban kell inserálni, s egyszersmind az instructiót is mint jovalja, írja meg ; de ő nagysága még most azt nem jovalá, mivel az az portára való expeditio mikor lészen, akkor is meglehet ; jovalá azt, hogy maga is mikor mind együtt lészen az urakkal, maga tetszését megmondja, ha úgy kívántatik, az

manifestumot addig mind elkészíti, és vár az urtól, ha úgy jóvalja ő kegyelme bizonyos helyre jő, s ott beszél ő kegyelmivel.

3.) Paskó Cristóph uramtól az materiáról való reversálist meghoztam.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. eredeti levelekben XXII. kötet.*)

CCCVIII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae; partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose, fidelis nobis sincere dilecte, salutem et gratiam nostram! Mint resolválta kegyelmed magát oda küldött punctominkra, megértettük kegyelmesen. Mi a magyarországi dolgok viselésében az urak ő kegyelmek tetszésén kívül lépni semmiben nem czéloztunk eddig, s tovább is az ő kegyelmek tetszését acceptáljuk. Kegyelmed hozzánk való alkalmaztatásában penig, és a magyarországi dolgok rendes folytatásában is, hogy megütköztünk volna, távol legyen, sőt kegyelmedben megnyugodt elmével lévén, tovább is azon dolgok directióját kegyelmed dispositiója által akarjuk folytatni, kétségünk nem lévén a felől is, hogy a dolgok mivoltához képest kegyelmes tetszésünket is elmúlatná és a dolgok viselésében méltóságunkra kinyílt fülekkel és szemekkel, nem vigyázna.

A Tököly uram dolgát a mi nézi, megírtuk volt kegyelmednek, és noha mi az ő kegyelme hozzánk való hűségében, hazájához való buzgó szeretetiben és az fennforgó magyar igyhez való dexteritásában is, kételkedő elmével nem vagyunk: mindazáltal ő kegyelme iránt némely ellenkező elméknek viszátkodásokat, nagyobb gonoszok következését ezzel is kívánván megelőznünk, ő kegyelmét megcsendesítettük, s itt benn mulatását javaljuk; Veselényi uramat penig hivataljában nem akadályoztatjuk, de úgy, hogy mindenkben való maga alkalmaztatását, hozzánk való hűségének és a dolgokbeli tökéletes dexteritásának világos gyümölcseivel engesz-

teljen. Így értvén azért kegyelmes tetszésünket, kegyelmed is elméjét csendesítse, és a dolgok folytatását is az idő és alkalmatosság szerint úgy disponálja, szolgáljon Isten áldásából méltóságunk sérelme nélkül az haza javára és az magyar igynek boldogítására. Ez resolutiónk készülvén, érkezék kegyelmed levele, melyben kiváltképen való lévén az fogadott hadakról való dispositio, ezekről is kegyelmed az helyeknek alkalmatosságához képest tegye az dispositiót, magok is nem sajnálhatják kevés várakozásokat. Isten áldásából minden nap jó reménységgel várjuk a portai resolutiót; egyébaránt is a dolgok folytatását és az hadak subsistálását disponálja kegyelmed; valami non putaram őket, minket pedig váratlan búsulás ne kövessen. Az idegen hadak érkezését az várakozáson feljül való számuaknak értjük; ez iránt is kegyelmed tudósítson és magát is kívántató módon alkalmaztassa. Cui secus non facturo gratiose propensi manemus. Datum in Castro Radnoth die 7. Octobris Anno 1677.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consiliario nostro intimo, Comitatum Tordensis et Maramarosiensis, Arcium nostrarum Huszt et Kövár Capitaneo, Decimarum denique Fiscalium Arendatori, ubique Supremo etc. Fideli nobis sincere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCCIX.

Méltóságos fejedelem, nékem jó kegyelmes uram.

Nagyságod méltóságos levelét, kegyelmes parancsolatját nagy alázatossággal vöttem, hozzám való kegyelmességét kegyelmes uram alázatosan megiszgálom. Én a nagyságod kegyelmes parancsolatját megküldtem a végbelieknek, mi választ tesznek reá nem tudom. Én mindenekben egész tehetséggel a nagyságod kegyelmes parancsolatját teljesíteni nagy engedelmességgel, igaz hűséggel el nem mulatom. Már kegyelmes uram kiérkeztek minden hadak Lengyelországból, én is velem lévőekkel együtt most megyek az véllek való

megegyezésre, megegyezvén véllek nagyságodat tudósítom mindenekről. Az váradi basa kétszáz lovast ígért mellénk, kik mind végig mellettünk continuuskodjanak holnap fognak velünk megegyezni; a mint a basa izente, a több véghelyekről is fognak jöni mellénk törökök. Nagyságodhoz való igaz hűségemben kegyelmes uram nagyságod megnyugodjék; bizony Istenemnek, nagyságodnak, nemzetemnek tökéletes szívvel kívánok s igyekezem szolgálni egész tehetségem szerint, ajánlván holtig a nagyságod fejedelmi kegyelmességében magamat; kívánom Isten nagyságodat kegyelmes uram boldog országlásban szerencsésen sok esztendőig éltesse.

Margitán 8. Octobris 1677.

Nagyságodnak legkisebbik aláztos szolgálja

Veselényi Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék igen aláztosan.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCX.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose, fidelis nobis syncere dilecte, salutem et gratiam nostram! Az hadak dolgáról in genere kívántató dispositió külömben nem lehet, hanem ma érkeznek udvarunkban az urak, s ő kegyelmekkel együtt concludálunk felőle s teszünk dispositiót; az alatt subsistáljanak mostani statiójokban, nem lehetvén már kevés napok alatt való várakozások nehézségekre. Veselényi uram mit írjon és mi is mi csoda választ tettünk, oda küldöttük; kegyelmed is a szerént disponálhat. Praefectus uram által declarált, kinn lévő inclusáit is megértettük az hadak alkalmatosságáról, az urak tetszésére relegálunk.

Major actusi mint folynak értjük, az iránt disponáljon kegyelmed úgy, hogy az fundamentom mellől ne recedáljon a dolog. Frater István uram kimenetelit nem látjuk tanácsos-

nak, mások által is véghez viheti azt a dolgot. Az 50. számú lengyel hadakról disponáljon kegyelmed, ne essék rajtok valami non putaram. Cui sic facturo gratiose propensi manemus
Datum in castro nostro Radnoth die 9. Octobris A. 1677.

M. Apafi m. p.

Kivül: Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consiliario nostro intimo, Comitatum Tordensis et Maramarosiensis, Arciumque Huszt et Kővár Capitaneo et Decimarum Fiscalium Arendatori ubique Supremo etc. Fideli nobis syncere dilecto.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tör. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCXI.

Isten kegyelmedet sok jókkal megáldja.

Kegyelmed levelét kegyelmesen vettük, gróf uram dolgai végett való felháborodását elméjének, értjük; ki is honét vehetett eredetet, nem tudhatjuk; mert mi nem hogy kegyelmedre nehezteltünk volna, sőt inkább az dolgoknak kegyelmedhez küldött szolgánk által végire menvén, nehézségünket méltán arra fordíthattuk, az ki azon dolgokat kegyelmed szovával előttünk ágálta; de arrúl is most, várván az időtül, csak hallgatni akarunk; azolta pedig mi előttünk semmi kegyelmed ellen való dolgot nem forgatott, egyéb aránt ha mit forgatott volna, kegyelmednek örömet értésére adnánk, megnyugodt elmével lévén kegyelmed hozzánk való tökéletes hűségében. Ezzel kegyelmedet Isten oltalmában ajánljuk. Radnot 10. Octobris Anno 1677.

Kegyelmednek minden jókat kíván

Apafi Mihály m. p.

U. I. Kegyelmednek magam kezemmel írtam volna, de bizony igen búsult állapottal vagyok.

Kivül: Meghitt becsületes tanácsúr hívünknek, tekintetesn emzetes Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adassék. etc.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCXII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabilis et Generose, fidelis nobis sincere dilecte, salutem et gratiam nostram! Nékiünk küldött kegyelmed levelét az lengyelek s németek közt esett harc állapotjáról elvettük; továbbra a mi a végbeliek többivel való megegyezését nézi nekünk is tetszik az, a mit kegyelmed ír, hogy egymással megegyezzenek és Istent segítségül híván, kövessék a rendes utat egyező értelemmel a dolgok folytatásában. Evégre az magyarországiak követit is úgy bocsátottuk vissza, hogy megegyezzenek mindnyájan, és egy értelemmel cselekedjenek mindent. Mindezeknek előtte és felette, Isten dicsőségére s az religio promoveáltatására, annak utána a magyar nemzet szabadságának helyében állittatására vigyázzanak. Senkit, se vallásáért se privata injuriáért ne persequáljanak, kinek-kinek conserválásában munkálkodjanak, és azon igyekezzenek, hogy szeretettel vonják inkább magokhoz az emberek elméjét, mint sem kegyetlenséggel idegenítsék őket. Kegyelmed is azért így értvén a dolgot, disponálja úgy a végbelieknek s a többinek is elméjeket, hogy megegyezvén kövessenek mindekben rendes utat. A mi nevünk mindazonáltal ne fôrogyjon úgy a dologban, mintha mi adtunk volna szabadságot arra, hanem csak magoknál legyen tudva. Mivel peniglen immár mindnyájan megfognak egyezni, Tököli uramat is kibocsátottuk, de csak úgy, mint privata personát, nem lévén semmi egyéb ő kegyelmére bizattatva; kedve ellen való megtartásában is, mint magyarországi embernek, nem lévén módunk s reversalist is vévén ő kegyelmétől. Eidem de reliquo sic facturo gratiose propensi manemus. Datum in castro nostro Radnoth, die 13. Octobris Anno 1677.

P. S. A magyar követeket is kegyelmedhez küldöttük, disponálja ő kegyelmeket e szerint, mert mi mostani állapotunkban nem is beszélgetheténk ő kegyelmekkel.

M. Apafi m. p.

Kivül : Spectabili et Generoso Michaeli Teleki de Szék, Consiliario nostro intimo, Comiti Comitatum Colosiensis et Maramarosiensis, Arciumque nostrarum Huszt et Kővár Capitaneo, et Decimarum fiscaliū Arendatori ubique Supremo etc. Fideli nobis syncere dilecto.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.)

CCCXIII.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelmem.

Hogy Isten nagyságodat kedves jó egészségben éltesse, országlását sok esztendőkre terjeszsze, szívesen kívánom.

Nagyságod Fogarasi uram által küldett méltóságos parancsolatját alázatosan vöttem és értem. Székely László uramékat útban találván Fogarasi uram, kegyelmes uram ő kegyelme nékem irt a dolgokról, ahoz is alkalmaztatom magamat, míg nagyságodnak újabb parancsolatját veszem; minden itt való dolgokról ő kegyelme nagyságodat bőven informálja, aval mostan nagyságodat nem terhelem. Azolta kegyelmes uram semmi újabb dolgok nem interveniáltak, a nagy emberek csendességben vannak; ha pedig kegyelmes uram ezután oly dolgok interveniálnának, nagyságodnak alázatosan értésére adni el nem mulatom.

Hogy pedig nagyságod hozzám is kegyelmességét mutatta s más becsületes hívének parancsolt nagyságod, hogy helyettem bejöjen, alázatosan megszolgálom.

Huszain aga a váradi, több váradi törökkel együtt kegyelmes uram itt vagyon; szintén ma volt itt nálom; a mint értém tőle kegyelmes uram, a szent föld látni megyen, s azért jött erre, hogy a vezértől úti levelet kérjen; egyéb végbeliek mostan itt nincsenek; mind császár, vezér kegyelmes uram itt vagyon. Továbbra ajálván magamat a nagyságod fejedelmi kegyelmességében, kívánom, hogy Isten nagyságodat éltesse kedves jó egészségben. In Constantinopoli 1677. 15. Octobris.

Nagyságodnak alázatos híve, szegény szolgálja

Buda János m. p.

Kivül : Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erd. Muz. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.)

CCCXIV.

Szolgálok kegyelmednek mint jóakaró uramnak.

Isten kegyelmedet sokáig éltesse kívánom. Szomorúvan írhatom kegyelmednek, Isten az mi keresztény fejedelmünk házát igen megszorítá, mert gyönyörűséges szép leányokat hirtelen halál által elvőtte; vadnak igen nagy szomorúsággal. Azonban kérem, mint vadnak arra az dolgok azolta, miolta írá ő nagyságának s nekem is, tudósítson. Azonban minden szabados dolgokban nekem parancsoljon. Maga jó egészségről kívánok jó hirt hallani; várom arról is kegyelmed tudósítását. Ajánlom Istennek kegyelmedet ezekkel. Datum Bodola 1677. die 19. Octobris.

Kegyelmednek jóakaró atyafia

Béldi Pál m. p.

Kivül: Spectabili ac Generoso Paulo Kontos Locumtenenti Regni Moldaviae Domino Fratri mihi observando.

Ezzel egyenlő tartalmú leveleket írt Béldi Pál ugyan ezen kelettel Urszakinak, Rakoviczai Miklósnak és Turzai Illésnek, melyek eredetiben mind megvannak az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCXV.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine et Vicine nobis benevole.

Nagyságodat kelleték feltalálnom, ennek előtte is feltaláltam volt az kifutott embereink dolga felől, a mint nagyságod szabadságából hogy a ki jóakarátja szerint beakarna jöni esmért lakta földire, békével bejöhessen, senkitől semmi bántásik vagy hűzásik ne legyen; immár nem tudom van nagyságod hírével avagy nem. Nemzetes hívünk Jordakj Thodorás jobbágyinak minden egyet másikat marhájokat elvonta az esiki vámos; az jó szomszédság nem ezt illetné; az nagyságod birodalmabeli embereknek itt birodalmunkban senkitől semmi nyavalyáik nincsen, békével ki s be járhatnak. Ehez

képest kérjük nagyságod kegyelmességiből kárik forduljon meg, csak az puszta testikvel jöttek be nyavalyás emberek, immár ők mivel tudnak élni, hogy olyan dolgot cselekedett rajtok. Mi is hasonló dologból a jó szomszédságnak, megfelelünk. His et et de reliqno Eandem Illustrisimam Dominationem Vestram diu bene valere desidero. Datum in civitate nostra Jaszuasar die 20. mensis Octobris 1677.

Illustrissimae ac Celsissimae Dominationis Vestrae Amicus, Vicinus et benevolus

Antoneus Ruszett P. M.

(sajátkezű oláh aláírás is.)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Amico Vicino et Nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Múzeumban (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lea. XXII köt.*)

CCCXVI.

Illustrissime ac Celsissime Princeps Domine Domine mihi Clementissime.

Isten nagyságodat hosszas birodalommal, jó egészséggel megáldja, kívánom.

Az vajda ő nagysága postáját küldvén nagyságodhoz kegyelmes uram, nem akarám elmúlatni, hogy nagyságodat az itt való hírekről ne tudósítsam. Az török had visszatérvén Tiginhez (az tatár hánn tatársággal együtt Krimbebement) egynehány napig Tiginnél múlatott, mind a két vajdát ott tartván, a míg egynehány ezer tallért nem adtak, addig nem bocsátotta el őket; azután három nap múlva hogy elbocsátotta, az hatalmas császártól levelik jött, hogy a basák teletlésre menjenek a kit hova rendelték, hogy teletljenek. Az császár személye szerint tavaszra kelvén, nagyságod érthette, készül táborra; mely dolog nehéz leszen mindeneknek, de nekünk Moldvaországának végezetje jött, mert soha el nem gyökhetjük. Az muszka hadak Czeherin váránál nagy sánczot csináltak az vár körül,

újabb hadat töttek az várba, a több had visszament egy darab helig, a míg parancsolatik jó, hogy mit csináljanak. Kozák sergek fel Kamenicz útja felé sokan mutatódnak, és sok kárt tesznek, sok embereket és tölünk sok élést vivén be, negyvenhat ezer köből buza árpával egytött, igen sok kárunk esik töllik. Az lengyel követ a mint tractál oda be, nagyságodnak hírvél lészen, nálunk úgy vagyon hírvél, hogy eddig az dolgai nem kedvire vagyon. Ha újúl a dolog, tudósitom nagyságodat. His et de reliquo Eandem Illustrissimam ac Celsissimam Dominationem Vestram diu bene valere desidero. Datum ex Jaszuasar die 23. mensis Octobris 1677.

Illustrissimae ab Celsissimae Dominationis Vestrae servire paratus

Paulus Kontos Sztolnik.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Domino Domino Michaeli Apafi dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino mihi naturaliter Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erd. története ered. lev. XXII. köt.*)

CCCXVII.

Az méltóságos erdélyi fejedelem ő nagysága, nekem kegyelmes uram.

Alázatos szolgálatomat ajánlom. Isten nagyságodat hoszszas birodalommal, jó egészséggel megáldja kívánom etc.

Nagyságodat kegyelmes uram akarám tudósítani az itt benn való hírekről, eddig alkalmatosságom nem volt hogy tudósítsam nagyságodat, mivel itt nem voltam. Czeherin várát valóban erősítik az muszkák, nagy sánczot csinálnak körül, új hadat szállítottak az várba; jött vagy háromszáz ezer muszka, akkor mikor vissza fordúltunk az vártól, de azok csak a szélyföldi muszkák voltak, de az császár udvarából nem voltak. Az török is nagy készüléttel vadnak, az császár személy szerint fog eljöni tavaszra kelvén, az muszkák is ha többen nem

vagy ötszáz ezeren lesznek készen. Isten a milliknek adja az szerencsét, azé léssen. Ha oly híriink érkezik, tudósitom nagyságodat. Ezek után Isten éltesse nagyságodat sokáig jó életben. Datum ex Jaszuasar die die 23. Octobris 1677.

Nagyságod alázatos szolgálja

Peter Capitan m. p.

Kivül : Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának, nekem kegyelmes uramnak

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCCXVIII-

Méltóságos ur, Isten kegyelmedet szerencsésen éltesse kívánom.

Irhatom uram kegyelmednek, hogy egy török az mi vármegyénkben keresztül által ment, egy nimet járt véle, egy-nihány falut vizsgált, sőt az Kornis uram ő nagysága Buzamező nevű falujában az Szamos mellett az házakat is mind felszámllálta, s napot vetett, ha minden háztúl egy-egy tallért nem adnak, feligeti, porá tíszi őket. Mivel az adó vígett szolgabíró Szabó György uramnak bé kellett menni Somlyóra szintén akkor tájban, (az pedig uram csak most egy hét alatt volt), panaszlott Francisco uramnak ; az mint szolgabíró uram mondja, Francisco uram mindjárt cirkáltatá az nimetet, de nem találhaták ki, az mint hallom kolozsvári nimet lehetett, de uram én nem tudom. Hallottam uram, hogy mondta volna az szegénység, hogy űk mindjárt megismernék. Kegyelmednek akarám értésre adni, ez igen rossz, gondot kellene rála viselni. Én semmi oly hírt uram most nem értettem, az új hadak vadnak quártélyban Lápos vidékin ; itt kellene bizony az gondviselés. Ujvárhoz most száz szekér színát, kétszáz köböl zabot parancsolnak, úgy tudom hordják is. Az bethleni állapot felől úgy tudom kegyelmedet tudósítják, írom csak azirt, kegyelmed parancsolta vala, hogy néha oda tekintenék. Azt gondolom vala az napokban, hogy már kegyelmedet nem látom ; én is beteges livin ; adja Isten uram, ez kis írásom

tanálja kegyelmedet szerencsés órában, jó egészséggben. Kozár-
vár die 28. Octobris 1677.

Kegyelmed alázatos szolgálja

Dési Ferencz m. p.

Kivül: Az miltóságos urnak, tekintetes és nemzetes Uzoni Béli
Pál uramnak, nekem uramnak ú kigyelminek adassik.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev.*
XXII. köt.)

CCCXIX.

Celsissime Princeps Domine Domine mihi semper colen-
dississime.

Quandoque placuit ex Vestrae Celsitudinis benignitate, ut
pro aula sua negotia Hungarica nomine Regis Christianissimi
Domini mei Clementissimi per me huc usque tractarentur confi-
denter, ex debito meo officio esse existimo Vestrae Celsitudini re-
presentare, quod me inscio, imo insciis Dominis Hungaris, qui
nunc in castris sub nomine Vestrae Celsitudinis pugnant, dispo-
sitio missionis Magnifici Domini Michaelis Besinyei facta fuerit,
ut in loco Magnifici Domini Cubini substituatur. Debeo etiam
Vestrae Celsitudini representare, quod hoc videtur aliquo modo
contra suam resolutionem, sicut et sui consilii, factum fuisse, in
quantum ratum conclusumque fuerat, ut substituendus in porta
Othomanica legatus, nomine Dominorum Exulum nullus foret,
nisi secum ferret, unde praecedentium Dominorum legatorum
Kende et Ketzer verbis et promissis erga Dominum Morocor-
datum satisfaceret. Alium ego, si ita ausim dicere, in sua mis-
sione animadverto formalitatis defectum, quod cum praedictus
Magnificus Dominus Besinyei in nomine Dominorum Hunga-
rorum Exulum sit mittendus, nullas ab ipsis aut credentiales
aut plenipotenciales litteras et instructiones habeat, quod
requisitum videretur, si in nomine praedictorum Domi-
norum Exulum mitteretur, observata tamen et ratione
habita Celsitudinis Vestrae protectionis et sui beneplaciti,
a quibus nullo modo recedere possunt neque intendant.
Rogo igitur Celsitudinem Vestram, ut in istis negotiis, sicut

nunc a Rege Christianissimo Domino meo Clementissimo per sua copiarum et pecuniarum subsidia, sub protectione Vestrae Celsitudinis erga Dominos Exules susceptis, nihil ipsa inscia Sua Majestate Christianissima, aut suo ministro qui Suam Majestatem monefacere possit, fiat, aut resolvatur. Ego enim quamdiu Regi Christianissimo Domino meo Clementissimo hic me remanere placuerit, et per meam personam Vestrae Celsitudini ista negotia tractare non displicuerit, meae evillicationis in honorem meum rationem reddere teneor et satisfacere conabor. In reliquo ego profiteor, Rex Christianissimus Dominus meus Clementissimus non intendit, ut Domini Exules declinent ullomodo a protectione Vestrae Celsitudinis, imo et semper operam dabit, ut illis ipsam procurare et conlevare possit, modo tantae Majestati in rebus tractandis debitus respectus habeatur. Quantum ad me, devotissimo corde et sincerissimo cultu sum et maneo.

In Nimethy prope aulam Vestrae Celsitudinis 10. Novembris 1677.

Celsitudinis Vestrae Obsequentissimus et Obligatissimus
servus D. Reverend.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. kötet.)

CCCCX.

Hatalmas császáruk széles ez világra kiterjedett birodalminak bölcsen igazgató főgondviselő vezére, nekem jóakaró uram, Isten nagyságodat jó szerencsésen éltesse, hatalmas császáruk kegyelmességét az nagyságod fején sok esztendőig virágoztassa.

Ennek az hatalmas császáruk üstül maradt, reám bízott Erdélyországának ez jelen való esztendőbeli adaját, tartozó hűségemet szemeim előtt viselvén, böcsületes tanácsi rendben lévő úr hivem és követem tekéntetes nagyságos Kapi György által hatalmas császáruk fényes tárházában beküldöttem; kit is nem akartam nagyságod méltóságos személye eleiben tiresen bocsátani, kérvén nagyságodat bizodalmasau,

nem az ajándéknak mivoltát, hanem az én nagyságodhoz való tökéletes indulatomat nézze, s az kevés ajándékot vegye kedvesen, megírt követemet is lássa vidám orczával, ki is ez haza és én dolgaiban nagyságodat megtalálván, hatalmas császárunk előtt méltóztassék előmozdítani, és jó törekedő lenni nagyságod; mely nagyságod atyai jóakaratjáért Isten nagyságodat megáldja. Én is Erdélyországának minden lakosival együtt nagyságodat alázatosan megigyekezem szolgálni, és nagyságod életéért Istent imádni meg nem szűnöm. Ajánlom ezeknek utána Isten gondviselésében nagyságodat. Költ radnothi kastélyomban, Mindszent havának 14. napján A. 1677. esztendőben.

Nagyságodnak engedelmességgel szolgál

Határá jegyezve: Litterae Celsitudinis Suae Principalis Supremo Vezirio Turcico per Spectabilem et M. Georgium de Kapi penes tributum Regni Transylvaniae ad portam expeditae. Radnoth 14. Octobris Anno 1677.

Eredeti fogalmazvány az erd. Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXII.kötet.)

CCCXXI.

Spectabilis ac Generose Domine Domine Amice et Vicine Nobis benevole.

Kegyelmed nekünk küldött levelit illendő bücsülettel vettük, látogatását kegyelmednek mint jóakaró szomszéd atyánkfíának megszolgáljuk, kívánván Istentől, ez levelünk is találhassa kegyelmedet kedvesivel együtt szerencsés boldog órákban. Értven mi is az kegyelmed jó egészségben létit, tiszta sziből igen örvendeztünk; Isten ő felsége kegyelmedet ezután is azon jó egészségben, szerencsésen tartsa meg, és minden dolgaiban áldja meg. Emellett hogy kegyelmed nem neheztelte bennünket levele által meglátogatni, sőt pedig örvendezvén kegyelmed az mi haza jövetelünkön, nagy örömmel értettük; mi is arra ígérjük magunkat, hogy ezután is mindenekben, valamiben kegyelmed megfogna találni az levele az vagy bücsületes emberi által, kegyelmed kívánsága sze-

rint való szolgálatunkban kétség kívül kegyelmed meg nem fogyatkozik. Ajánlván ezzel Isten gondja viselésiben kegyelmedet. Datum in Bukrest die 17. Mensis Novembris A. 1677.

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestre Amici et Vicini benevoli.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Spectabili ac Generoso Domino Domino P. Béldi de Uzon Celsissimi Principis Transylvaniae Consiliario Intimo, Comitatus Solnak Interioris Supremo Comiti, Trium Sedium Siculicalium Sepsi Kezdi et Orbai Judici Regio utraque Supremo, ac exercituum Regni Transylvaniae Generali etc. Domino Domino Vicino Nobis benevolo.

Eredetiye az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCXXII.

Spectabilis ac genere Domine. Servitiorum meorum paratissima commendatione praemissa, a Deo prospera foeliciaque precor etc.

Midőn pennámat kezembe vevén írni akarnék kegyelmednek, csudálkozám, hogy két három s ezzel negyedik levelemre kegyelmedtől semmi választ nem vennék, ottan érkezék a kegyelmed böcsületes levele, melyet böcsülettel vévén s nagy szeretettel olvasván, látván a kegyelmed jó egészségét, örvendeztem, hálákat adván Isten ő felségének. Mi is Istennek hála kegyelmed szolgálatjára, (noha az egész nyáron betegségben forogtam, mely miá előbbi egészségemet még nem recuperálhatom mind eddig is) élünk. Ha itt való híreket tudni akar kegyelmed, itt csak a sok zurzavar és elviselhetetlen angaria. A lengyelek felől, a kisebbik követ visszament, a másik még helyben van, semmi exitusa dolgoknak még nincsen, Isten tudja kimenetelét. A török tábor elszélyedt telelni csak vagy egy basa maradott Thiginél strásának okaért; oly hír forog mi köztünk, hogy tavasszal nagy erővel indulna meg a török, készülnek is, némelyek mondják, hogy maga a császár személye szerint indulna meg, némelyek azt, hogy a vezér, s így csak a jó Isten tudja mindenek kimenetelét. Ké-

rem kegyelmedet tudósítson engem is kegyelmed az oda fel való állapotok felől, kinek virágzik a szerencse? az olaszoknak vagy a németnek. A felföldi magyarok halljuk, hogy a török után járna segítségnek okáért, de félek úgy ne járjanak, mint az Esopus rókája az kos után, megbocsásson kegyelmed. Ke- gyelmed nekem minden illendő dolgokban parancsolván tehetsé- gem szerént csálhatatlanképen szívem szerént szolgálni ke- gyelmednek el nem múlatom. Ezzel Istennek ajánlom kegyel- medet. Datum Bukurestini die . . . *) Novembris Anno 1677.

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestrae Amicus
et Vicinus benevolus, Servusque humilimus et paratissimus
Constantinus Cantacuzenus.

Kivül: Spectabili ac Generosissimo Domino Domino Paulo
Béldi etc. (cum pleno titulo) Domino Vicino mihi honorandissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. ered-
lev. XXII. köt.)

CCCXXIII.

Mű Erdélyországának három nemzetből álló édes ha-
zánknak utolsó romlásához közelítő meghanyatlott állapotján
megindult minden rendei, kik ez ide alább megírt dolgokat és
punctumokat subscribáltuk, elsőben is az mindenható nagy Is-
tent igaz igyekezetünkben és ügyünkben segíségül híván, az
egész keresztyén világnak, legközelebb édes nemzetünknek,
akarjuk igaz hitünk szerint tudtára adni, hogy nem valami
intestinum odiumtól, sem valami egyéb privata injuriától, sem
az mű kegyelmes urunk ellen való hűségtelenségtől viseltet-
vén, hanem egyenesen csak az szegény haza megmaradására
igyekeztvén, midőn már ennyi esztendőktől fogván sok úttal
experiáltuk, de naponként tapasztaljuk, hogy az mi jámbor
jó kegyelmes urunkat ő nagyságát némely ártalmas emberek,
(az ő nagysága keresztyéni kegyelmességével abutálván)
mind oly dolgokra tanácsolják és veszik, melyek egyenesen
az jó békességnek és országunknak eversiójára, régi östől

---

*) A nap helye üresen hagyva.

maradott és eleitől fogva számtalan vérontással oltalmazott, és világi életünkkel összekötöttet szép magyar szabadságunk teljességgel való elfogyatására czéloztanak és czéloznak.

Hogy azért ez az minden órán fejtünk felett való utolsó veszedelmtinköt megelőznők, nem lévén már ebben semmi-némű módunk, melylyel azt elkerülhessük, kellett böcsületes atyánkiát . . . . .*) ahoz az hatalmas nemzethez expedálnunk, kinek Isten ő felsége az mi bűneinkért alája vetett, és az kitől való dependentiát még ez szegény hazának boldog és virágzó állapotjában élt dicséretes emlékezetű fejedelmi is átok alatt meghadtanak, melyet valakik azokuak successori meg nem tartottanak, szörnyű változásokkal, magok személyeknek is, de még édes hazánk határainak rettenetes kárával, végházainak elvesztésével, adajának öregbitésével keservesen érzettenek; annál inkább ebben az dologban és boldogtalan állapotunkban, midőn az hatalmas nemzet, számtalan tartományoknak, az keresztyéni világnak nevezetes erős helyeinek és bástyáinak elvételével és sok győzelmekkel felemeltetett, kellett volna s kellenék is kedveskednünk, parancsolatit szorosan tartanunk, és az kívánatos jó békességet magunk engedelmességével támogatnunk. De mind ezekkel azok az ártalmas, hazánk és szabadságunk romlására született emberek semmit nem gondoltanak, hanem az portának ennyi izben való erős tilalma ellen, ország híre nélkül, jámbor kegyelmes urunkkal fegyvert sollicitáltattak, ma is sollicitáltatják, ország és tanács híre nélkül francziával s más idegen nemzettel ő nagysága conditiói ellen confoederatiókat csináltattak, noha ugyan keresztyéni hivatalunk, az vér is azt kívánván, hogy minden tehetségünkkel succuralnánk véreinknek, hogy ha szegény hazánknek nyilván való veszedelmit következni belőle nem látnók. Bizonyos számú hadaknak quártélt ígertenek, idegen követségeket tanács és ország híre nélkül hallgattattanak és expedáltattak, idegen hadakat Lengyelországból hazánk határain által hoztanak, melyet az portán erősen tagadtak, s ma is tagadnak, ország és tanács híre nélkül ha-

---

*) A név helye üresen hagyva.

dakért kiáltottak, kikkel az nemesség jöszágit és százságot sarczoltatják, pusztítják.

Az szomszéd országokkal, kihez semmi közünk nem volna, az szegény országot összevesztették, és nagy veszedelmünkre ellenségünké csinálták. Idegen nemzettől nagy summa pénzt léváltak, lihető olyan végre, az mint az példák mutatják, hogy nem az közönséges jót, hanem magok privatumát promoveálhassák, tanács nevezeti alatt haza békessége, az törvény és szabadság ellen ártalmas dolgokat végeznek, tanácsot adtanak, portára küldendő követségeket expedíaltattak, ország és az jó haza fiaiból álló tanácsi rend híre nélkül, és az onnan jövő követségeket, híreket mind peng az országtól titkoltanak s ma is titkolnak.

Mind ezek és több, hazánk jó békességit sértő, veszedelmit siettető keserves dolgok kénszeritenek bennünköt (nem említvén most az sok és elő nem nevezhető nemesi szabadságunknak megbántódását), melyek is azon ártalmas emberek-től származtanak.

Hogy az fényes portát megtaláljuk és értésére adjuk, miglen az minden órán reánk következheto veszedelem annak az hatalmas nemzetnek parancsolati ellen való engedetlenség és efféle ártalmas dolgoknak eltitkolása miatt bennünket el nem boritana, magunkat mentegetnök, és ártatlanságát az szegény ország megmutogatná, hogy eziránt is az maga dolgait securitásban hozhatná.

Esküszünk azért az nagy Istenre, ki atya, fiú, szent-lelek teljes szent-háromság egy igaz Isten, münköt úgy segéljen, hogy ebben az méltó ügyben, mint országunk romlását szánó igaz hazafiai, állhatatosan megmaradunk, egyet értünk, fejünk felállásáig egymást el nem hagyjuk s oltalmazzuk, ez dolgot nem prodáljuk, az kik peng szánt szándékkal ez köz jóban egyet nem értenek és hazánk veszedelmire akármi szín és praetextus alatt practikálnának, mint ellenségünköt úgy tartjuk, valamig hozzánk az igazságra nem térnek, és ha kiket és miket efféléket érthetünk, megjelentjük, az olyanokkal nem colludálunk sem titkon sem nyilván, minden privatus respectust, boszú üzést, előmenetel ambialást excludálván, egyenesen csak az szegény haza megmaradására, fejedel-

münk méltóságára, szabadságunk orvoslására czélozunk mindenekben. Melyben hogy kinek közülünk nagyobb securitása lehessen, és elméje is megnyughassék, ez levelünköt kezünk írásával és pecsétünkkel is megerősítettünk. Datum.

Béldi Pál m. p.

Kelet: 1677. nov.—dec.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXII. köt.*)

CCCXXIV.

Köteles és atyafiságos szolgálatunkat ajánljuk kegyelmeteknek mint jóakaró urainknak s atyánkfiaiainak. Isten minden szomorú változástól oltalmazza és fejenként szerencsésen éltesse kegyelmeteket, kívánjuk.

Nagy szibeli fájdalom és kesertiség kényszerítvén benünköt, hogy ez bizodalmas és szükséges requisitiónk által kellessék értésére adnunk kegyelmeteknek az mi lelkünkig behatott keserves megbántódásinkat és mocskoltatásunkat, az melyek is ez nagy gonoszokban kesergő szegény édes hazánknak utolsó veszedelmére czéloznak (ha Isten ő felsége ingyen való irgalmasságából nem succurrál és édes hazáját, békességit, szép szabadságát szerető embereknek szíveket fel nem indítja, hogy valaha lenne vége ez nagy zuzavar háborúság és hallatlan hamis hír költéseknek). Tudjuk azért kegyelmetek is, mint igazán hazáját és maradékát szerető embereknek, ha nem annyi mértékben is, mint mi nékünk székegy natióknak, de sok dolgokban, és külön külön formákban, talám velünk együtt közönségesen is, megbántódások nagyok, melyeknek elhallgatásával nem hogy szegény hazánk megmaradására jó reménységünknek útja, sőt naponként s szempillantásonként való közelítése veszedelmének láttatik. Nyilván lehet azért kegyelmeteknél, már két esztendőől fogván micsodás nagy megmocskoltatása lön jámbor keresztyén fejedelmünk ő nagysága előtt natióknak, némely nyughatatlan hamis hír költő és az unióval sem gondoló emberek által, melyeknek előszámlálásával kegyelmeteket fárasztanunk nem szükséges; kik is az ő gonosz cselekedetekért nem

hogy büntetést, sőt még csak pironogatást sem vőnek. Most immár ujabbán azon gonosz cselekedeteknek útjára eredvén, jámbor keresztyén fejedelmink előtt mocskoltanak, böcstelentetennek párttűtéssel ő nagysága méltóságos személye és több hazafiai ellen való mérges szándék viseléssel, melyekben hijjuk bizonyságul az Istent, ki előtt mindenek nyilván valók, csak gondolatunkban sem volt, annál inkább szándékunkban; mert mi nékünk az ő nagyságok fejedelemségekben nincsen semmi botránkozásunk, csak ő nagyságának hadnának békét az haza békességének bontogatására született emberek. Ilyen ártatlan szenvedéstünk mely keserves légyen, hadjunk akár-mely keresztyén, hazája és bücsületét szerető jó lelkű emberek ítélétire. Annak okáért látván, hogy soha semmi útokon módokon, édes hazánk régi jó szokása szerint, keserves megbántódásink meg nem orvosoltathatnak, hanem naponként többülnek és szaporodnak az haza veszedelmit és Istenünk ő felsége haragját siettető zurzavarok és törvényteleniségek, kénytelenítettünk mi is ily siralmas és szomorú megbántódásunk orvoslásának útjához nyúlnunk (elfogyván ebből az szegény hazából az igazság) és oda folyamodunk az honnan szegény hazánknak megmaradása Isten után és békessége foly. Kényszerítettünk azért minden hazája, békessége s megmaradására született, Isten dicsőségét, maradékát, törvényt, és szép szabadságát szerető embereket Istenére, lelke üdvösségére, és az haza szép uniojában letött hitre, kötelességére, ez méltó és keserves megbántódásinkat értvén, ismerje magáénak, sőt annak megorvoslásában minden útakon, módokon legyen egy értelemben velünk, hogy már valaha vehessen valami pihenést szegény édes hazánk. Ezekkel kívánjuk Isten szerencsésen éltesse kegyelmeteket. Datum in communi congregatione nostra in possessione Maxa die prima Decembris Anno 1677.

Kegyelmeteknek szeretettel szolgálunk

Háromszéknek minden szabadsággal élő rendi közön-
ségesen.

Kivül : Spectabilibus, Generosis, Prudentibus ac Circumspectis Dominis, Magistro Civium, Regio et Sedis Judicibus, Ceterisque Jura-

tis Civibus et Senatoribus, Inclitae Civitatis Cibiniensis et Dominis Fratribus et Vicinis nobis observandissimis.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József, *Erdely tört. ered. leveiben XXII. kötet.*) — Ugyanott megvan a Kolozsvármegyéhez intézett másik eredeti példány is.

CCCXXV.

Kötelesen szolgálók uram kegyelmednek és kívánok Istentől minden lelki testi áldásokat szerelmesivel együtt kegyelmednek.

Talám csudálkozik kegyelmed, hogy ennyi időtől fogván semmit kegyelmednek nem írtam, de azt ne csudálja, mert én bizony ezt is rebegve írom. Volt é kegyelmednek valami szándéka, avagy nem, az is mire czélozott, és mennyire volt maga tudhatja kegyelmed; ha volt is, ha nem volt is, de ezek az emberek előttem futának el, már most látom, hogy haza czammognak, és noha ez nagy hazugság markokba szakadt, de úgy látom, hogy Páskó elszökésével, ha ugyan elszökött, vagy hová ördögbe lett, és kegyelmed Ebesfalvára való nem jövésével hozzák kegyelmedet diffidentiába. Ha merné kegyelmed magát bízni, és Ebesfalvára jövésével refutálná őket, látom némelyek elméje ott jár, hogy igen confundálódnának, és út nyitnatnék az ellenek való törvényes orvosságoknak felkeresésére és elkövetésére; már kegyelmed mi tévő léssen maga tudja. Én az én búsulásomat mind az publicumra, mind magam személyemre nézve meg nem tudom mondani. Az udvari emberek mind biztatnak, hogy engem senki sem vádolt most, nem is vádol, sőt kegyelmed ellen is nem annyira mertek procedálni, kiszakadván az első szaladó hazugságból. Látom gyűlésen is jár az emberek elméje, hogy ott Ebesfalván gyűlésnek rendeljenek helyet és időt, melyben a sok diffidentia orvosoltassék. Az híreket ki contemnálja, ki nem tudni tettet, ki mit csinál, Isten tudna benne eligazodni; de bizony semminél többnek hiszik, kivált Páskó dolga, ha ugyan elment, nagy gonosz, és ha kegyelmed hírével van, bizony félő, az Isten és emberek meg ne ítéljék kegyelmedet, mert az immár több az törvény s igazság kérésnél,

és az haza is veszedelmezhetik miatta, melyet az Isten lelke üdvösségéért tartóztasson kegyelmed, mert avval csak azt viszi végben, hogy a kik kegyelmednek és kegyelmed ügyének legnagyobb jóakarói volnának is, elirtózzanak kegyelmedtől. Látom írja kegyelmed, hogy menjek oda bé lakni Zabolára, de mire menjek s miért, mivel volna ott nagyobb securitásom mint itt, ott is egy hitván pusztá házba kellene laknom, ha ki bántani akarna, kivált az uram ott is megtalálna, de lelkem uram ki nádszálhoz támaszkodik, a ki a populéhoz bízik; ritkán történt száz esztendő alatt is, hogy jól járt volna a ki falu fejében kardot vont, sok országokban sok jó nemzet és hazafiai vesztenek azon az úton el, mert nem kell ennek a mi nemzetségünknek az törvény s az igaz mondas, a szabadság. Bizony ha valakinek fáj, nekem is fáj a nagy bectelenség, veszedelem, és hogy ma is az markomba hordozom az lelkemet, de én ennek orvosságát alig látom, noha ha kegyelmed Teleki s Rédei uramékkal jól alkalmaztatná magát, és ez mostani hamis hazug lármának alkalmaztosságával szép csendesen és rendesen élne, bíznám Isten után, hogy mivel ez az mű reversalis adásunk után lött, mind az mű kegyelmes urunknak, mind az országnak lenne tekinteti reá, és per inquisitiones lyukára hajtván a dolgot megorvosolnák; de ezek mind avval nyerik az dolgot, hogy azt állítják, hogy kegyelmed nem csak ő reájok czéloz, hanem egynéhányra az urak közül, és kivált Teleki uramra, s végezetre magára urunkra is; az olyant kellene kegyelmednek elhittetni mind urunkkal mind az urakkal, hogy hazugság, mely meglehetne maga kegyelmed jó alkalmaztatásával és urához való submitiójával.

Én imádságomnál egyébbel senkinek semmit sem használhatok, és úgy elbámúltam ez szörnyű dolgokban, hogy ha lehetne bizony néma, süket és vak kívánnék lenni, ne hallanám, ne látnám; adna az Isten inkább csendes üdvösséges halált, mint sem ilyen életet. Mert egy lépésem, vagy szóm, egy írásom nem lehet, a mely után ne leselkedjenek, noha az a vigasztalásom, hogy immár majd az egész országot mind vádolják, hiszem ha osztán megünják, talám megorvosolják a sok sususut. Ezek után kívánom hogy Isten szent lelkével

vezérelje kegyelmedet, és szánjon meg mindnyájunkat. Amen.
Sz.-Miklós 4. Decembris Anno 1677.

Kegyelmed köteles szolgája, öcsöcse

Bethlen Miklós m. p.

Kivül: Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak etc. Tit. etc.
Nékem kedves bizodalmas uramnak, bátyámnak adassék.

Rá írva Béli kezével: 13. Decembris.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCXXVI.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek mint jóakaró kedves öcsém uramnak, lelki testi áldásit terjeszsze Isten kegyelmedre kedvesivel együtt.

Én uram élek igen betegesen, egyébaránt is sok szomorusággal az rendeletlen és alkalmatlan hírek között; mert noha már utóljára nevezet szerint sem kegyelmedet, sem mást nem vádoltanak az udvar előtt az némely nap költött hazug hírből, de az tagadatlan dolog, hogy az egész székely natio, sőt mások is sokak azoknak feltett célja szerint nincsen becsstelenítés nélkül, az kik ha mindnyájan árulók, nem tudom kik maradnak az híveknek számában; az mi kegyelmes urunk méltóságos személye ellen való szándékkal vádoltanak kétség nélkül sokakat titkos értelemmel, noha én csalhatatlanul hiszem, némelyik az ki az maga bőrit felti, az olyan bűnék az fejedelmi méltóságnak neve alá. Én jó lelki ismerettel írom s úgy hiszem, hogy az én kegyelmes uram ellen soha azon sok becsületes ember nem czélozott s ma sem igyekezik; azért vékony tetszésem az, hogy alázatos könyörgés által az egész székely natio ezt az scrupulust igyekezze tollálni, ne hidje az mi kegyelmes urunk az ő nagysága ellen való igyekezetet és szándékot, az mely soha az székely natiótól nem volt s nincsen is, sőt nyugodjék meg azoknak hűségében, egyszersmind terjeszsze kegyelmességét reájok alázatos igazságos könyörgésekre, mert nem tagadhatják: elég sok megbántódások vagyon. Én alá vitetem magamat betegem is szombaton Ebes-

falvára, mire vezérli Isten az ő nagysága elméjét, hamar megválnak. Ajánlom ezek után Istennek gondviselésében uram kegyelmedet. Keresd 7. Decembris Anno 1677.

Kegyelmednek atyafia szolgája Bethlen János m. p.

Kivül : Tekintetes nemzetes Béli Pál uramnak nekem jóakaró kedves öcsém uram ő kegyelmének.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCXXVII.

Spectabilis ac Generose Domine Domine mihi semper observandissime.

Nem akarám édes atyám uram elmúlatni, hogy ez alkalmatossággal is kegyelmedet írásom által ne tudósítsam, édes atyám uram, az kegyelmed méltatlan fogságából való megszabadulásán igen örvendezek, nem pedig csak én, hanem mind az kegyelmed régi jóakarói. Az úr Isten, édes atyám uram, ennek utána is kegyelmedet minden szerencsétlenségtől oltalmazza, szerencsés étellel megáldja, kívánom. Kegyelmedet kérem alázatosan, mivel az idő változó, az ember mit ért tudja, de mit ér, nem tudja, azért ha, Isten kitől oltalmazzon, valami szerencsétlenség találna, nem csak engemet hanem mind orszögostül, kegyelmed elébbi jóakaróját tölünk meg ne vonja; mi is kegyelmednek, mint jóakaró atyám uramnak, hozzánk való jóakaróját teljes életünkben szolgálni megügyekezünk; még azolta mióta mi is házuknál nem voltunk, nem is mehetünk, mivel az mint volt is, az pogány annál is inkább elrontotta, még itt nyomorgunk idegen országban, ha kegyelmed miben elégségesnek ítél, minékünk parancsoljon, kegyelmednek szolgálni el nem múlatjuk, sőt pedig kegyelmed megnyugodt elmével legyen mi hozzánk, hogy valamiben nekünk parancsol kegyelmed, mindenkben kegyelmed kívánságát teljesíteni igyekezzük. Ezzel ajánlván Istennek kegyelmedet. Datum Bukurest die 11. Decembris 1677.

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestrae Homilimus et Obligatissimus servus
(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Spectabili ac Generoso Domino Domino Paulo Béli de Uzon, (cum pleno titulo) Domino Domino observandissimo, Patri ac benevolo.

Rá jegyezve Béli kezével: 18. Decembris, Bodola.

Eredetije az erd. Muz. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti leveleiben XXIII. kötet.*)

CCCXXVIII.

Mint kedves bátyám uramnak ajánlom köteles szolgálomatom kegyelmednek etc.

Akarám uram értésére adni kegyelmednek. Én is Isten kegyelméből ezen órában érkeztem itt való házamhoz, az kegyelmetek kívánsága szerint, jól lehet írtam vala kegyelmednek s szóval is izentem volt, hogy mai napon indulok Erkedről, mivel Beszterczére akartam bemenni, de Gürzó eljövetele után változtattam abbeli dispositionat és elkészülödvén szombaton indultam Erkedről, de az útnak rettenetes alkalmatlan volta miá soha négy egész napnál előbb be nem érkezhetém. Én nagyobbra becsülvén kegyelmetekhez való kötelességemet magam szükséges dolgaimnál: eljöttem várván, mit fog kegyelmetek írása szerént székiül parancsolni, ahoz alkalmaztatom magamat, s ha kívántatik kegyelmetek közé való kimenetelem, oda is kimegyek, csak érthessem kegyelmetek kívánságát; noha bizony valóban fáradt állapottal vagyok mind magam s mind lovaim. Most édes bátyám uram semmi újabb hírt írni nem tudok kegyelmednek, hanem az, mit Erkedről írott levelemben írtam vala, azután nem értettem semmi híreket. Ha kegyelmednek valami új hírei occurálták volna, megszolgálom, ne nehezteljen tudósítani. etc. Ezek után Istennek kegyelmes gondvisetése alá ajánlom uram kegyelmedet, etc. Datum in Szárhegy Anno 1677. die 14. Decembris.

Kegyelmed jóakaró atyafia, szolgálja

Lázár István.

P. S. Ha mikorra fogja kívánni kegyelmetek kimenetelemet, megszolgálom uram kegyelmednek, ne nehezteljen Ká-

szoni Andrást tudósítani, hogy várjon jó meleg házakban bennünket. etc.

Külczim : A tekintetes, nemzetes Damokos Tamás uramnak etc. nekem jóakaró kedves bátyám uramnak ő kegyelmének adassék etc.

(Az erdélyi volt kir. főkörmányszéki levéltárban levő eredetiből.)

CCCXXIX.

Hogy Isten uram kegyelmedet sok jókkal, boldog szerencsés hoszú élettel megáldja szüből kívánom.

Én uram az pestis előtt Erdélyben kibolygottam vala, de látván, hogy itt is igen felfokadtak az helyek, váltig betegesen ide Brassóban jövék; innen lovaimat Esztelnekre küldtem magam is, ha az dög szüint, Kézdiben haza megyek.

Akarám azért uram kegyelmedet az mostani sok zurzavaros hír-hozdozások között, az mennyére én tudom, igazságosan tudósítani. Az dolgok azért uram, míg én eljöttem, ilyen formában foltanak : én uram valahol valami emberséges emberrel voltam beszédes, mindennek azt jóvallottam, sőt kértem is, hogy kegyelmes urunknak intimálnák, hogy az urak között szerzene ő nagysága békességet és szeretetet és mindenemü egyetlenséget, differentiákat irtanának ki, és így tandem aliquando az riadások, félelmek és izetlenségek szűnnének meg. Mivel tudni való dolog az, hogy concordia res paruae crescunt, discordia magnae dilabuntur, és valamедdig az urak között unio animorum nem leszen, lehetetlen addig, hogy pro conservatione patriae valami állandó jót végezhesen valaki. Ezt azért uram az én jóvállásomat minden emberséges emberek approbálták, sőt ultro kegyelmes urunknak is intimálták ; az mihez képest vévén ő nagysága körülé lévő nagy embereknek is censuráját, így hivatta össze az urakat, hogy az megegyeztetésnek modálításáról, és consequenter az haza megmaradásáról végezzenek, és az innepek után való gyűlésnek helyéről. Sőt uram az Bethlen urakkal ad partem beszélvén, ő kegyelmeket is arra inducáltam, hogy ha eddig valami izetlenségek lettek volna is ő kegyelmek és kegyelmed között, egyszer ezeknek tegyék végít, mivel az keresz-

tyénségnek régulája is azt hozta magával, sőt az politicusok principiuma is az : melius est habere centum amicos, quam unum inimicum. Ő kegyelmek is reá ajánlották magokat, sőt Mikes urammal ő kegyelmével ugyan concludáltam is, hogy valamihelt kegyelmeddel szemben léssen ő kegyelme, akkor mindjárt az szép egyesülés is legyen meg durabiliter. Erre ő kegyelme reá is ajánlotta nékem magát; ebben is uram kegyelmed per omnia legyen securus. Mind ezekre noha uram kegyelmed engemet nem kért, de én egyházi ember lévén, ultro cselekedtem, és az békesség szerzésben fáradtam; mert sok nagy udvarokban láttam vala azt, hogy néha kiesid szikrákból nagy olthatatlan tüzek támadtak; és azt is meggondoltam, hogy ha kegyelmetek megegyesül, akkor unitis animis ennek az nyomorú hazának conservatiójáról legjobban végezhet. Abban is bizonyos legyen uram kegyelmed, mikor Bethlen és Mikes uramék udvarhoz mentenek, senkit bizony uram nem vádoltanak innen Háromszékről se kegyelmedet, se mást, hanem ő kegyelmek előtt már az udvarnál voltak azok az temondából indúlt hírek, miképen lett pediglen az ő kegyelmek udvarhoz való mentelek, Darvas uramtól kegyelmednek uram valóságosan megizentem.

Az mi pediglen uram az én személyemet illeti: kegyelmed abban bizonyos legyen, hogy én kegyelmednek igaz szolgálja es káplánja vagyok, leszek is, míg Isten éltet. Ezt én sok argumentumokból megmutathatnám kegyelmednek, de nem papirosra valók; annyival inkább uram, mivel nekünk pápista papoknak sub poena excommunicationis latae sententiae oly házban, vagy gyülekezetben nem szabad soha lennünk, az hol valakinek haláláról vagy veszedelméről deliberálnának, annál inkább affélékhez soha nem szabad szólnunk.

Nyugodjék meg azért uram kegyelmed az én sinceritásomban, és szolgáltaasson velem; akkor kegyelmed ismerheti meg, hogy én igaz és állandó szolgálja vagyok kegyelmednek.

Azért uram kegyelmed semmin se törődjék és magát ne emészsze; mert tudja az Isten, míg eljöttem, addig ebben voltak az dolgok. Örömet uram kegyelmed udvarlására ki-

mennék, de az lovaimot haza vitték ; ha azért mikor kívánná uram kegyelmed velem való beszélgetését, csak egy lovász paripáját küldje, mindenkor kész vagyok kimenni kegyelmed szolgálatjára. Isten, uram kegyelmedet vigasztalja, tartsa és áldja meg. *Coronae 15. Decembris 1677.*

Kegyelmednek alázatos szolgája és káplánja

Kászoni Márton pap m. p.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXII. kötet.*)

CCCXXX.

Méltóságos fejedelem aszony, nekem kegyelmes asszonyom.

Kévént áldásokkal örvendeztesse az szent Isten nagyságokat szerelmesivel.

Gyenge egészségem Istenem mennyire segété, az menyire az fennforgó dolgokban elő mehettem, hogy nagyságokat elébb nem tudósíthatom, nem volt kivel ; Boros beteg, egyedül is lévén mellettem, el nem küldhetém. Turzai uramat még nem bocsátotta el a vezér. Az nagy embereket mind eljártam, az dolgokat alattomban igen igyekeztem kitanúlni ; azok között az mely kericsztyének az udvarban belsőbb emberek, kik által az dolgok is forognak, nagyságtokhoz is még ekkéig igaz tükéletességgel vóltak, azok adák tanácsul, megbeszélvén egészlen az dolgokat, hogy mentől hamarabb vennők eleit az Zólyomi dolgának, mert igen megindította, és négyszázcezer felé érő kárát akarja keresni nagyságtonkon és az országon ; azért vegyük eleit azt jóvallozták, mert ha perre kél az dolog, itt az hamis bíró, ha hamis is az igy, csak neki haszna legyen benne, könnyen megitéli, és százezer tallérral sem kötjük be, ha felmegyen az vezér eleiben, mert Zólyominak csak vetnek benne, az többit magok számokra itlik meg. Melyhez képest kegyelmes asszonyom, az üdöt látván, az sok rossz példák itt is fenn lévén csak most is, egyéb eránt is oly nagy felzavarodott dolgokhoz képest kételen mellé kelle bocsátkoznom, és szép szót, színt adnom Zólyo-

minak, ha ebben soha nem is lehetne, hanem bizony pénzt is kelle adnom neki, hogy inkább nagyságtok és az ország ellen ne mozdítson semmit, melyre is sok elménk törésével kelle rálépnem, de úgy tetszett mind kapitihák és nagyságod itten levő becsületes igaz hívinek is. Azomban egészen megbódítá elmém Paskó uram ide béérkezése, hamar a vezérrel is szemben volt, ajándékát megadta; velem is szemben volt ugyan Paskó uram itten, erős hittel esküszik rettenetes átkokkal, hogy mind kegyelmes urunk ő nagysága és nagyságtoknak békességes országlásában és haza megmaradásában fáradoz csak, egyébben nem. Rettenetesség ez, nem tudom mire vélni az okát is, sehova nagyságtoknak sém semmi parancsolatja, sem tudósításom nem jöve, nem tudom mire vélni; nem tudván a dolgokat, csak elbolondulok nagy búmban. Látom az német residens is serényen futja az udvart. Az sok rossz beszédek és elmék teljességgel elbódítanak, kivált az itt való nagy emberek körül való elméknek szovait, mostoha elmélkedéseket felölünk, ki miatt csak függőben kell elmémet tartanom, az Istentől várnom; mert úgy látom készítve van az végső veszedelme mindenestől hazánknak. Én Isten látja szívemet, nagyságtokat félttem, szegény hazámot csak, (az magaméit szegényeket bár elfelejtsem, úgy is hiszem azoknak elég juthatott ekkéig is az szenyvedésben az mostani felzavarodásban). Ez sok rossz dolgok mind egyszersmind öszvetődülván, az nagy igazgatók is kívánván, várják az alkalmatosságot ellenünk. Egy is meghítt igaz szívvel jóakarója nincsen nagyságtoknak az nagy török rendek közül, az kiket pénzzel nagyságtok magához megkötelezett volna. Ezek pedig az változásban munkálódnak, látom szüntelen most is úgy tudják, hogy nekik úgy jön több pénzkekbé, mert talám soha itten az portán az vezérek ily pénzben telhetetlenek nem voltak mint most, kik csak azt horgászszaak; kikből akár ki is általláthatja, hogy ha az jó Isten el nem fordítja és le nem csendesíti ezeket az felzavarodott állapotokat, végső veszedelmünk jelen vagyon. Ne gondolja senki, hogy ijedtemben írom; mert már én benne lévén eveczkélek, míg az jó Isten akarja; magammal nem sokat gondolok, ráajálván magamat. Az Istenért, az Istenért kegyelmes asszo-

nyom, mentől hamarébb istenes és csendes keresztyéni utolsó jó interpositiója által csendesítse le nagyságtok mentől hamarébb azt az felzavarodást, és egyeztesse véle az dolgokat addig ha lehet, míg Paskó uram kikerkezik a kapucziával, mivel az megyen vele császár levelével; hadd találja lecsendesítve az dolgokat, ne nyalábozhassan bele az török ezekbe az alkalmatossággal; mert bizony készen várják belénk kap hassanak. Én az mint látom, úgy írom nagyságodnak. Bőv és rút írásomról nagyságodat követem, mert én rút író vagyok. Az szent úr Isten nagyságodat az én jó kegyelmes urammal, szerelmes magzattal éltesse, minden veszedelmektől és szomorú változásoktól oltalmazza; ha az én jó Istenemnek úgy tetszik, édes hazámban hamar nékem engedje nagyságtokat örvendetes állapottal, víg orczával jó egészségben találnom. Konstantinápoly 22. Decembris 1677.

A kapuczia vitte levelet jól meg kell olvasni, perpendálják minden részében, igazán fordítsák, ahhoz kell alkalmaztatni az dolgokat nagyságod mindenekben.

Az magyarországi dolgokban pedig nagyságtok az üdőtől és Istentől várjon. Turzai uram elégséges választ viszen nagyságtoknak; nagyságtok addig semmiben magát ne egyelítse, ha esmét újabb búsulást nem akar nagyságtok szerzeni magának; a portától léssen elég válasz mindenről.

Kegyelmes asszonyom nagyságodnak alázatos szolgálja
míg él Kapi György m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemasszony Bornemisza Anna kegyelmes asszonyomnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCCXXI.

Három nemzetből álló nemes ország, nagyságtoknak és kegyelmeteknek alázatosan szolgálunk. Isten nagyságtokat s kegyelmeteket boldog napokra virassza, és szomorú változástól oltalmazza kívánjuk.

Boldog emlékezetű eleinknek virágzása, sőt őstől maradt szabadsága, hogy bennünk homályt kapván, jámborságnak színe alatt tiránnis indulatokkal practikusan borítottatik, élve hal, halva sem nyughatik, minden Istent szerető, hazáját bűcsülő rendeknek keserves méltán lehet, amaz régieknek axiomájok szerint: *vivit enim post funera virtus*. Siralmas megbántódásink után talám szintén tizenhét esztendeje kegyelmes urunk uralkodásának, mind az utolsó óráig úgy tudtuk, hogy az elméket futtatóknak nyughatatlankodások miatt, némely hazájokat utáló, magok privátumokat feljebb bűcsülő ambitiosus elméknek mesterkedése légyen hazánk törnyinek megtapodása, egyenlő összeköttetéses csatlással, kiknek megzabolázására nem lévén semmi tekinteti száma nélkül való instántiáknak, tekintetes nemzetes Paskó Christoph atyánkfia első úri és főrendek akaratjokból az fényes portára expedíaltatván, méltóságos urunk székinék megerősítésére és azon embereknek, (kik sem Isten, sem haza törvényével nem gondolkodnak) rendes úton való megzabolázására; noha elhiszszük némelyek *sub suo privato* szokott dexterizálások szerint magokat immunitáltathatták, ez pedig lőtt ezért, hogy az feljebb tölt célunk (édes hazánk javát nézvé) seriny hamissággal el ne nyomattassék, nem szolgálhatván az mi kegyelmes urunknak világosan, titkon is véghez ment, melynek bizonyosságára az fényes porta igaz ügyünket látván, siralmunk orvoslásira, szabadságunk régi törvényünk szerint való helyben állítására kapucesi passáját küldötte. Ennek becsülettel való excipiálására, s egyszersmind az reánk jövő fegyvernek közelítése miá, kényszerítettünk az senkit meg nem bántó óltalom fegyveréhez nyulnunk, hogy az közönséges szabadságtalanságot egyező akarattal megorvosolhatnók, kívánván e mellett, az unio rendin minden statusok és szabadsággal élő rendek segítnék igaz ügyünköt, az alatt pedig minden némű alázasos könyörgésünköt elköveltük; melyeket az irigy világ és elméjeket futtató gonosz emberek visszamagyarázván complanálni akartanak, ős nemzeteknek véres trágédiájokkal, kinek vagyunk mi eleven példái. De valjon azon gonosz eleink miatt melyik conditio vagyon ép állapotjában? mi bennünk az ő nagysága méltóságos személyiben való hűségés kötelességünk nem vévén

csorbúlást, ítélje meg az Isten, mely keserves légyen az, hogy az mely órán Vai Mihály által hittel való izeneti lött ő nagyságának, ugyan akkor Jankó Boldizsár atyánkfia hittel való assecuratióját is hozta közinkbe ő nagyságának, hogy szállának le, és ragaszkodjunk az ő nagysága kegyelmességihez, melynek hűséges megmutatásával is engedelmeskedvén, oltalmunkra felvött fegyvert is letévén, azon órán tracta fennléte alatt, contra jura gentium, az ő nagysága és tanács dispositiójokból, mely azon törvénytelenésre rendeltetett, kapitányoknak nékünk írt levelekből kitetszik, az keresztyén világon irtózásra méltó példátul felmészárlásra rendeltettünk; áldassék Istennek az neve, csudálatosan az hóhérok markából kiszabadulván, Földvállról Bodolára, Bodoláról az havasalföldi határig continuo persequáltattunk. És ha nem keserves-e sok száz esztendőök alatt tős gyökeres ős eleinkről kézzől kézre réánk maradott szép házaink, ős jószágink, személyinket keserítő édes zálogink mellől való kiűzettetésünk. Vagy hallatt-e valaha ily szomorú példa ez hazában, az mely mi rajtunk történt? ítélje meg akármely istenes lélek. Tetszett azért, hogy nagyságtoknak kegyelmeteknek in brevi conpendio ezt világositanók, melyet oly lélekkel írunk, az kinek Isten ítélő széke előtt az utolsó napon számot kell adni, nem vezéreltetvén sem privata vindictától, sem ambitiótól, hanem most lévén ideje haza oltalmának, gondolja meg az rajta fennforgó törvénytelenéseket, szabados voxā senkinek sem lehetvén; hányan atyánkfiái közül ok nélkül keserves rabságot szenvedtenek? hányan jószágoktól fosztattanak? hányszor életek koczkáztatott? sűrűn böcstelenséggel és szidalommal illettettek? Ne felejtse megromlott hazánk füstölő üszögít, melyeket is az nyughatatlanok titkos factiojokkal az hazára siettettenek, se félelemtől, se reménségtől el ne fojtódzék, nemzetünk szabadságának helyre állításánál egyébire nem czélozunk. Elhiszszük azt is, hogy az nemes országot erőszakos peccétlésekre színes praetextus alatt corrupálni igyekeznek némelyek, az mint csak ma is elkezdették, Isten úgy boldogítson lelkünkben testünkben, soha magunk promotióját nem szomjuhoztuk, nem is szomjuhozzuk, hanem régi szabadságunk restauratiójára igyekeztünk, igyekeztünk ma is, sem megromlott

hazánk határit elidegeníteni nem akartuk, nem is akarjuk. De ha az három nemzetből álló nemes országnak úri és főrendei, akármilyen nevezet alatt velünk megegyezett, haza megmaradására czélzó dolgokban magokat subtrahálják, és hűtellel tölt, pecsétivel corroborált, fényes portára expedíált követ-séggel alienumot követnek, Isten és az egész világ előtt nem mi hanem kegyelmek lesznek okai; nekünk is penig igaz hazánkfiainak veszedelmünkben ne mukálódjék, mert ha annak is oltalmával az szegény hazát veszedelem találja, maga serénykedő munkájának tulajdonítsa mindenenkben. Ezzel Istennek dicsőségét, hazánk, nemzetünk megmaradásával, szabadságunk helyben állítását kívánjuk. Datum.

Nagyságtoknak kegyelmeknek szolgálunk

Mi hazánkból minden ok
nélkül kiűzetett igaz haza-
fiai, szolgálai és atyafiai.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCCXXII.

Resolutio ad propositiones Celsissimi Principis Transylvaniae facta secundum ordines Christianissimi Regis.

1. Christianissima Majestas intellexit ex informationibus intestinos motus in Transylvania contra personam Celsissimi Principis, recepit cum affectu contestationem amititiae et bonae intentionis.

2. Grata est Suae Majestati persona Domini Teleky pro duce belli, sperat tamen quod post annuentiam Portae pro gloria sua et emolumento suae gentis in propria persona agat Celsissimus Princeps.

3. Rathihabitionis extraditio differtur ad reditum Domini Absolon et plenarias informationes de tractatu cum Imperatore realiter non incepto, positivis declarationibus Celsissimi Principis circa formalem actionem secundum tractatum, cujus tenori si Celsissimus Princeps satisfecerit, assecuratur super re-

signatione dictae ratiliabihonis, quam viderunt domini Faigel et Nemesani, dato superinde verbo, quod in eo momento assignabitur, quando dictus Dominus Absolon cum declaratione praemissorum advenierit.

4. Christianissima Majestas habet magnas considerationes pro Celsissimo Principe, et proinde si quod infortunium ab Imperatore Suae Celsitudini ex occasione tractatus et belli immineret, vel pateretur, Christianissima Majestas quaeret omnem modum Celsitudini Suae patrociniandi, neque eandem deseret.

5. De Presentatione trium millium talerorum aget cum Excellentissimo Domino Teleky Dominus Reverend, quo in puncto uti conventum fuerit, fiet propediem satisfactio, in reliquis persvasus sit Celsissimus Princeps de bona propensione Christianissimi Regis, qui merita et labores Suae Celsitudinis ex munificentia sua Regia non relinquet irremuneratos.

6. Notae possunt esse Celsissimo Principi impensae, quas Rex Christianissimus in sustinendis negotiis fecit in congregandis extra tractatum militibus et disponendis ad actionem rebus, qui sumptus summam in tractatu longe superantem, (igy) notum est et hoc, quod quando exercitus sub Eperjecho erat, ponata fuit considerabilis summa pecunia pro adjuvandis in actione reali militibus secundum declarationem per Dominum Klobusiosky factam: sed quando ex mala fortuna recesserunt, non est causa conquaerendi. Si negotia restituantur, secundum tractatum continuabitur secreta protectio ex mente ejusdem tractatus. Marchio de Bethune.

Jegyzet: Kelet nélkül — V. ő a 413. lapon levő CCLXXIX. sz. a; okirattal.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXII. kötet.)

CCCCXXXIII.

Méltóságos fejedelem nékem jó kegyelmes uram.

Ujebben akartam nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatosan udvarlanom, kívánván, Isten nagyságodnak ez új esztendő is tegye szerencséssé, boldoggá, s többeket is

sokakat boldog országlásának virágzásával érni s el is tölteni engedjen.

Azomban, kegyelmes uram, akartam tudósítani nagyságodat alázatosan, a franczia hadakat már valami nagy ügygyel bajjal széllal szállítottam, noha igen félnek ők is a töröktől, s viszont a török is úgy fél ő tőlök kegyelmes uram, hogy a várat csak valóban erősíti, hordatja a kasnak való veszszőt minden nap, és csak ki is mondották, csak meg akarják őket csalni, mert sokan vannak; már elmúlt egy hete, hogy elment a váradi informatio felőlök, míg a megérkezik kegyelmes uram, addig talám itt lehetnek; azután Isten tudja mint leszünk velek. Én javallom vala kegyelmes uram, hogy a Nyír szélre szállanának ki, onnét arról a darab földről előldhetnének, de félnek attól, hogyha kimennek, együtt kirekesztetnek innen; melyre nézve én is felettébb nem merem őket kínálni vele, hogyha valamin réa veszik magokat az kimenetre s kitalálnak rekesztetni, én réám ne vessenek; most jó helyekre szállítottam ugyan őket kegyelmes uram, nem tudom meddig lakhatják. Az nagyságod kegyelmes parancsolatját is szívesen várnám kegyelmes uram eziránt hogy ha itt kitalálnak fogyni a quártélyból, mihez alkalmaztassuk magunkat; nagy alázatosan kérem is nagyságodat mint kegyelmes uramat, tudósítani kegyelmesen méltóztassék.

Egyéb új hírem semmi sincsen kegyelmes uram, Cobb általment a Tiszán, Böszyrményben öt vagy hatszáz gyalogot hagyott, s Kállóban is annyit; ha mi hireim lesznek, nagyságodat mint kegyelmes uramat alázatosan tudósítani el nem mulatom. Isten boldogul éltesse nagyságodat. Püspöki 1. Januarii Anno 1678.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak alázatos szolgálja

Veselényi Pál m. p.

Kivül: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagyságának etc. nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék igen alázatosan.

Hátdra írva Apafi kezével: 1678. 13. Januarii.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erdély tört. cred. levelekben XXII. kötet.)

CCCXXXIV.

Illustrissime ac Celsissime Princeps, Domine Domine nobis naturaliter Clementissime, fidelium humiliorumque servitorum gratiam, Illustrissimae Celsitudinis Vestrae debitam nostrorum in omni tempore subjectionem.

Nagyságodhoz tartozó állhatatos és igaz kötelességünkre emlékeztető méltóságos fejedelmi commissióját közönségesen egész tanácsul aláztatosan elvettük, melybeli continentiaival nagyságod kegyelmesen, mint keresztyén fejedelmünk, Paskó Christoph kijövetelinek alkalmatossága által, édes szegény hazánkra következhető gonoszoknak eltávoztatásáról prospiciálván, vagyunk oly jó reménségben, Isten ő felsége nagyságodat meghítt méltóságos úr tanács híveivel együtt oly rendes remediumokra fogja vezérteni, melyek által mostani változó és zürzavaros hírekből folyó veszedelmek eltávoztathatnak, kérvén is azon Istenünket ő felségit, hogy ő felsége nagyságodat minden keresztyén és az szegény hazánknak megmaradására czélozó igyekezetiben szerencsésen boldogítsa. Mi is szívünknek nem kicsin megbotránkoztatásával valami távulról értvén az ő kegyelme Havasalföldében való érkezését, úgy tudjuk bíró uram ő kegyelme nagyságodhoz tartozó kötelességinek meg akarván felelni, nagyságodat arról tudósította, de mi végre jött légyen és mire czélozzon, senkitől meg nem érthettük; vagyon mindazonáltal bíró uramnak ő kegyelmének szorgalmatos vigyázása arra, hogy modalítását voltaképen megérthesse, és úgy annak utána nagyságodat arról tökéletesen informálhassa, azonban mik is nagyságodnak minden időbeli igaz köteles hivei lévén, méltóságos fejedelmi intimatiója szerint minden occurrentiákról nagyságodat tudósítani el nem mulatjuk, igazán az által is akarván nagyságodhoz tartozó igaz hűségünket contestálni, melyben ez után is állhatatosan akarunk, Isten ő felsége szent segedelméből lenni és megmaradni. De coetero Illustrissimam Celsitudinem Vestram feliciter valere desidero. Brasso 19. Januarii A. 1678.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimi et perpetui fideles servitores. Judex et Senatus Coronensis.

Kivül: Illustrissimo ac Celsissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino nobis naturaliter Clementissimo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCXXXV.

Méltóságos fejedelem-asszony, nékünk jóakaró asszonyom ángyunk.

Isten kegyelmedet méltóságos urával, nékünk kedves bátyáinkkal sokáig egymáshoz való szeretetben jó egészségben éltesse. Akarók kegyelmedet levelünkkel látogatni ez bujdosásunknak földébül, kívánván levelünk találja kegyelmed szerencsés boldog órában. Mi, áldassék Isten, az kegyelmed szolgálatjára vagyunk jó egészségben. Kegyelmedet kérjük szerető édes asszonyom ángyom, ne legyen ellentartó kívárainknak megadásában az méltóságos fejedelemnél ő kegyelmével és az nemes Erdélyországgal együtt, hogy így mi is ugyan bátran mehessünk be édes hazánkba, az kegyelmed szolgálatjára. Ajánljuk ezek után Isten oltalmába kegyelmedet. 1678. 20. Januarii.

Kegyelmed bujdosó atyafia, köteles szolgája

Zólyomi Miklós m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelem asszonnak, ő kegyelmének méltóságos Bornemisza Anna asszonnak, nékünk jóakaró kedves ángyunk asszonnak adassék Stambulbül.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCXXXVI.

Ez világos szép rend által éltető bölcs Isten hatalmas uraságának határ nélkül való felségét az gyarló emberek közt kegyelemmel jelentvén ki, jöllehet csak intés által is mindenek kedve s akarátja szerént folychatnának, mindazál-

tal az szélyes föld felett levő minden helyeknek részeit bizonyos renddel, gondviseléssel akarta kormányozni, melyben is avagy gondviselők vétkeit alattok valókban, avagy az népet fejében gyakor csapásával szokta tanítani, erre elég példa lévén az mi (eddig szép kíváncsú békességgel fénylő, de most majd utolsó veszedelmet érő) édes hazánk, nemes három nemzetből álló Erdélyországa, ki is Istenit gyakor intési után megkövetni nem tudván, legsúlyosabb fenyegetését csak két három esztendőnk alatt is tele mértékben magán tapasztalá ő felségének. Elsőben is némely helybeli szegénységet majd éhél halásra juttató drágasság, azután ma napig is fenn lévő sok ezer lelkeket elvivő dög halál rajtunk lévén, félő: az harmadik és nagyobb veszély ne kövessen bennünköt, kinek fundamentomos jelei az egymás között való rettenetes hihetlenségből (mely is azzal kereskedni szokott hamis nyelvek hintésiből szokott áradni) annyira kitetszenek, hogy ha azon Isten ingyen való kegyelmiből valamely eszköz által le nem csendesíti, félő végső romlásunkra ki ne harapozzék. Ennek azért megelőzésire, Isten félő jámbor keresztyén fejedelmünk méltóságos székinak erősítésire, az nyomorúlt hazánkunk is sok elszenvedhetetlen alkalmatlanságinak pihenésire, és régi igaz és jó törvénynek helyben állításira hatalmas győzhetetlen császáruink kegyelmessége érdemünk felett járulván, kellett az idegeny reánk következhető fegyver eltávoztatására, az senkit meg nem sértő oltalomfegyverhez nyúlunk. De mivel az szép virágról mérget színi szokott pók természeti szerént, az gonosz lelkű emberek elméje mást magyarázhatna : elsőben az mindent igazán szemlélő Istent híjjuk bizonyosságul szent angyalival együtt ; annak utána minden keresztyén igaz lelkű embereknek, sőt az egész keresztyén világnak tudtára adjuk, letévén minden egyéb vélekedést, hitessék el magokkal, ez indulatunk nem más véggel hanem Istenünk hírvél, jó kegyelmes urunknak méltósága öregbülésire és az feljebb megirt okokra történt. Securus lévén abban is minden hazáját igazán szerető ember veszedelme, annál inkább halála, avagy károsítása is elménkben nincsen, sem pedig privata ambitio vagy vindicta ez ígyben nem forog ; melyet oly lélekkel írunk, az kinek Isten előtt számot kell adni, kérvén szeretettel min-

den (ez patens levelünköt látó) igaz keresztyén felebarátinkot és atyánkfait, így hitetvén el magokkal, ez nagy jót ismerjék velünk együtt magokénak, és az hol bennünket értenek lenni, közünkbe jöjjenek, hogy mind együtt, az mi kegyelmes urunk is alázatos könyörgésünköt bevévén, fejedelmi méltóságos elméjét nyugtassa meg igaz hűségünkben, és senki ez ellen való hamis informatiójának helyt nem adván, szokott kegyelmessége szerént, mű velünk igaz híveivel együtt ez köz jót vigye kívánt céljára ; ha ki pedig ez köz jónak ellene álló igyekezettel, annál inkább cselekedettel akarna lenni, annak az jövődő világon az Isten színe látásában, és ez jelen való világon minden generatiójáig böcsületi soha ne légyen : ennek mű mint köz jónak elkövetői úgy akarunk lenni, hogy egy haza fiai lévén, mindennel ha kik véllünk ügyekeznek előmozdítani, azoknak Istentől áldás ; de ha szintén csak magunknak kelletné is véghez vinnünk, soha az míg kívánt célját elérjük, meg nem csüggedünk, hogy így az mi örökké való hűségünk és hazánkhoz való szeretetünk maga mivoltában megmaradhasson mind örökké. Költ az mi közönséges hatalmas császárunk embere alkalmatosságával lévő egész gyülekezetünkben, Prasmárt 22. napján Boldog-asszony-havának 1678. esztendőben.

Ez nemes hazának minden rendének, igaz szívvel jót kívánó nemes Székely nációnak egy része, egész Háromszéknek minden szabadsággal élő rendei.

Hátára jegyezve : Nemes Enyed városa.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.)

CCCCXXVII.

En Ammeth aga, hatalmas győzhetetlen császárunk fényes portáján lévő kapuczi passája, mostan hatalmas császárunk östől maradt Erdélyországában az erdélyi méltóságos fejedelemhez ő nagyságához és az országhoz expediatott követ.

Szükségesképen kelleték kegyelmeteknek értésre ad-

nom, mivel bocsáttattam hatalmas császáruk fővezér urunktól ő nagyságától az végre, hogy az mostani fennforgó zűrzavart az országban lecsendesíteném és az fejedelmet ő nagyságát az országgal szép egyességben hoznám, mely által is hatalmas császáruk kegyelmessége fejeken tündökölvén, mint fővezér urunknak, kiki ez hazának régi bévött és hatalmas császáruktól confirmáltatott szép canonja és rendtartása, igazságos törvénye szerint élhessen és mindenekben azután is annál jobban hatalmas császáruk kegyelmességét nyerhesse mind az méltóságos fejedelem Apafi Mihály uram ő nagysága, mind az három nemzethől álló nemes Erdélyországa, kinek is mostan minden császári kegyelmesség ígirtetett az hatalmas császáruk parancsolatjának engedelmeseknek, az ellen cselekedők pedig attól megfosztatnak és meg is büntettetnek ő hatalmasságától; szükség azért, hogy valakik ő hatalmasságának igaz hívei, gyűlésre Szász-Kézdre böjtelő-havának első napjára össze gyűljenek, és hatalmas császáruk, fővezér urunk akaratját megértvén az fejedelemmel szép egyességben éljenek, és az régi bévött canonjok szerint szabadosan hazájok megmaradásában egyet értvén, minden jó dolgot végezzenek, közzülök minden észvesztést, zenebonát kiirtsanak, jól éljenek, úgy lészen hatalmas császáruk kegyelmessége fejeken; az kik pedig elő nem mennek és ellenségesen tesznek, gonoszságokban meg akarván maradni, az országgal egyet nem értenek, azok megmutatják cselekedetekkel hatalmas császár ellenségének magokat lenni. Ezek után Istennek ajánlom kegyelmeteket. Költ Prásmárt boldog-asszony-havának 22. napján 1678. esztendőben.

Egykorú másolat az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCCXXVIII.

Kegyelmes uram nagyságod irását látom, mostan is nagyságodnak azon instálok, szerelmesimben ne keserítsen, méltóságos híre is oly gyenge edényekben ne sértődjék amaz virtuosus királyok symboluma szerint, sit piger ad poenas

Princeps, ad praemia velox; igaz nagyságod engem harmad idén mint tanácsot úgy hivatott, várában szállított mint rabot, minden igaz ok nélkül úgy tartatott, sőt haza törvényével ellenkező ártalmas tanácsokat követvén . . . . .*) megölettetésemről is, annyira Isten után, ma is aziránt való életemnek megmaradását köszönhetem jó kegyelmes asszonyomnak kegyelmességének. Az vajdának mint s mint referáltam volna, írja nagyságod; abban is nem volna vétek, (ha ott fordult volna is elé), hogy Boér Zsigmond uramnak mondta tagadhatatlan. Ugyan is kegyelmes uram, tudja nagyságod, fejedelmek szavai szentek, úgy az én igazságomnak meghallgatására, oltalmazására mint mások sinistra informatiójának el nem követésére, sőt megtekintésére conditioja szerint köteles volt. De ezt ebben hagyván, nagyságodnak tudtomra csak nem vétettem, ha az felmészároltatásomra küldött fegyver élttem oltalmazására kényszerített, jóakaratomból hazámot bizony el nem hagytam volna; egyébiránt tudja az Isten s maga nagyságod, igaz voltam s ma is kívánok nagyságodnak igazán szolgálni. Adja Isten sokaknak tanácsa alatt más ne fektüdjék. Én azért várom s hiszem is nagyságod kegyelmességét etc. etc.

Hátára jegyezve: Anno 1678. Die 14. Februarii Béldi uramnak maga kezével urunknak ő nagyságának írott levelének paríája, hozták Fogarasban 18. mensis et Anni praenotati.!

Egykorú másolat az erdélyi Muz. (Gr. Kemény József Erd. tör. ered. lev. XXIII. kötet.)

CCCCXXXIX.

Instructio Statuum et Ordinum Trium Nationum, Regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum ac incorporatarum, pro Spectabilibus et Generosis Volphgango Betlen de Keresd Consiliario S. C. P. intimo; Comitatus Albensis Transylvaniae Comite Supremo ac regni Cancellario; Clemente Mikes de Zabola, altero regni Transylvaniae Prothonotario, et Valentino Szilyási de Felső Szilyás, Illustrissi-

---

*) Egy fél sor üresen van hagyva.

mae Suae Celsitudinis Principalis Aulae familiari primarii ordinis : Prudentibus item et Circumspectis Gallo Ényedi, Civitatis et Sedis Saxonicalis Mediensis jurato notario, per eosdem Status et Ordines extradata, die 28. Mensis Februarii A. 1678.

1. Istennek ő felségének szegény hazánkon öregbedő súlyos ítéleti mi formán nehezedjenek naponként, sok szóval illetnünk nem szükség. Bizonyítják ezt sok szomorú példák és mostan is fenn forgó boldogtalan állapotok. Melyre nézve hogy ő kegyelmek elsőben is fővezért ő nagyságát köszöntvén alázatosan, szegény hazánk és az mi kegyelmes urunk s minden haza fiai javára és megmaradására valameljek tartoznak, mindeneket elkövessenek. Ugy hogy semmi alkalmatossággal az haza törvényi meg ne bántassanak, szükség.

2. Declarálni kell azt, hogy Paskó Christophnak ország nevezetivel a minapiban felvett követsége hamis követség volt, sem ország sem fejedelem akaratjából és tetszéséből nem volt; hanem ő tudja kinek követségét viselte.

3. Ha ki az haza békességének megbontogatásában, törvényinek és régi canoninak sértegetésében, a mi kegyelmes urunk, hazánk és haza fiai ellen, titkon vagy nyilván, mesterkednének, azoknak ellene állani igyekezzenek.

4. Fővezért ő nagyságát azon sollicitálják, hogy mi régi törvényinkben és canoninkban megtartassunk, holott eleitől fogván hatalmas császárunk Erdélyországát abban megtartották. Mi is adónkat azért adtuk esztendőnként, hogy azért akár kinek is vádjára és hamis informatiójára az mi törvényünk meg ne romoljon; abban szorgalmasan munkálkodjanak ő kegyelmek. Ha kinek mi megbántódása, vagyon törvény hazánkban, a szerént magunk eligazítjuk urunkkal ő nagyságával együtt dolgunkat.

5. Hogy ha kik akármilyen szín és praetextus alatt oly dolgokat forgatnak, melyek most avagy jövődében directe vagy indirecte hazánk és annak törvénye vagy az mi kegyelmes urunk ellen céloznának, igyekezzenek úgy munkálkodni ő kegyelmek, szokatlan dolog ez hazában be ne hozzattassék : a mint most ennek a kapuczinak kihozásával esett a dolog. Legyen nagyobb tekintete az országnak és a mi kegyelmes urunknak, mint sem az olyan csalárd embereknek.

6. Valamit hazánk határi jó karban való hozatására, régi szabadságának megmarasztására, bántódásinak megorvoslására feltalálhatnak ő kegyelmek, mind azokat cum bona securitate szorgalmasan elkövéssék, melynek modalitásáról a mi kegyelmes urunk ő nagysága adta instructiójában bővebb emlékezet lévén, alkalmaztassák mindenekben magokat azokhoz ő kegyelmek.

7. Mivel pedig az mostani bajos követséget feljebb megemlített böcsülletes atyáinkfiai mi akarattunkból, parancsolattunkból, és a mi kegyelmes urunk ő nagysága tetszéséből vállalták fel; arra nézve mivel minden dolgoknak kimenetele, úgy az ő kegyelmek fáradozásoknak vége is Istennek titkában vagyon; ahhoz képest, (kitől Isten oltalmazzon) ha mi szerencsétlenség ő kegyelmeket találná, vagy közönségesen, vagy egyenként, egyiket vagy másikját közülök: assecuráljuk arról is ő kegyelmeket, hogy minden úton, módokon, költséginkkel, fáradságunkkal kiszabadításokban teljes tehetséggel igyekezzünk, költségekről provideálunk egész országul; jövődöre peniglen magokat, maradékjokat assecuráljuk arról: hogy se magoknak sem maradékjoknak személyekben, becsülletekben, javokban meg nem háboríttatnak, nem becstelenítettnek, nem károsíttatnak, sőt mind magokat, maradékjokat, minden rendes és törvényes úton oltalmazni igyekezzük. Melyről adjuk ez írásunkat, kezünk írásával és pecsétünkkel megerősítvén, pro futura cautela. Datum in generalis nostra dicta, ad diem 15. Mensis Februarii Anno 1678. ex edicto Celsissimi Domini Domini Transylvaniae Principis in Oppidum Fogaras indicta et celebrata. Anno et die in supra notatis.

Paulus Haller m. p.

Sigismundus Bánfi m. p. (P. H.)   Wolffgangus Bethlen m.p.
(P. H.)   (P. H.)

Franciscus Rhedei m. p.

Joannes Haller m. p. (P. H.)   Georgius Kapi m. p.
(P. H.)   (P. H.)

Stephanus Naláczy Cons. et Gregorius Bethlen m. p.
Supr. Aulae praef. Suae Celsitudinis, nec non Arcis et praesidii Jeneo Capitaneus (P. H.)   Joannes Nemes m. p.
(P. H.)   (P. H.)

Mathias Szimrigger m. p. (P. H.)	Martinus Sárpataki m. p. (P. H.)
	Stephanus Kún Senior de Os- dola, Comes Comitatus de Kü- küllő Supremus et Tabulae Judiciariae Juratus Assessor m. p. (P. H.)
Balthasar Matskási m. p. (P. H.)	Joannes Petki m. p. (P. H.)
Stephanus Daniel m. p. (P. H.)	Barcsai Mihály m. p. (P. H.)
	Joannes Toldagi m. p. (P. H.)
Casparus Kornis m. p. (P. H.)	Joannes Daczo m. p. (P. H.)
	Michael Daniel m. p. (P. H.)
	Stephanus Lázár m. p. (P. H.)
	Nicolaus Apafi m. p. (P. H.)
	Alexius Betlen m. p. (P. H.)
Georgius Sárosi m. p. (P. H.)	Georgius Geröfi m. p. (P. H.)
Cosmus Petritycuith Horvát m. p. (P. H.)	Nicolaus Miko m. p. (P. H.)
Johannes Vas de Czege m. p. (P. H.)	Petrus Alvinczi bonorum Fisc. Praef. Tabulaeque Ju- diciariae Juratus Assessor m. p. (P. H.)
Samuel Keresztesi m. p. (P. H.)	Stephanus Rhedey m. p. (P. H.)
	Petrus . . . . . (P. H.)
	Valentinus Szilvasi m. p. (P. H.)
Samuel Szent-Ivani Director Fiscalis m. p. (P. H.)	Balthasar Banfi m. p. (P. H.)
	Emericus Lázár m. p. (P. H.)
Stephanus Jósika m. p. (P. H.)	Georgius Banfi m. p. (P. H.)

Samuel Kalnoki m. p. (P. H.)	Makraj Péter m. p. (P. H.)
Franciscus Vitéz m. p.	
Székely László m. p. (P. H.)	Petrus Baresaj m. p. (P. H.)
Racza István m. p. (P. H.)	Sigismundus Balintith m. p. (P. H.)
Stephanus Baresay m. p. (P. H.)	Czegezi Tamás m. p. (P. H.)
Petrus Buday m. p.	
Nicolaus Felvinezi m. p. (P. H.)	Apor István m. p. (P. H.)
Henter András m. p. (P. H.)	Legatus Comitatus de Kükeölleö m.p. (P. H.)
Legatus Comitatus Albensis Trans. m. p. (P. H.)	Legatus Comitatus Thor- densis m. p. (P. H.)
Legatus Comitatus Colosien- sis m. p. (P. H.)	Logatus Comitatus Dobocen- sis m. p. (P. H.)
Legatus Comitatus Szolnok In- ter. m. p. (P. H.)	Legatus Comitatum Hunyad et de Zarand unitorum m. p. (P. H.)
Legatus Comitatus Szonok medeocr. (P. H.)	
Legatus Comitatus Maramoro- siensis m. p. (P. H.)	Legatus Comitatus Krasznen- sis m. p. (P. H.)
Legatus Trium Sedium siculi- calium Sepsi, Kezdi et Orbai m. p. (P. H.)	Legatus Sedis Siculicalis Ud- varhely m. p. (P. H.)
	Legatus Sedium Siculicalium Csik, Gyergio, et Kaszon m. p. (P. H.)
Legatus Sedis Maros m. p. (P. H.)	Legatus Sedis Aranyas m. p. (P. H.)
Johannes Haupth, Consul Ci- biniensis m. p. (P. H.)	Johannes Schwyser, Judex re- gius Civitatis Segesvar m. p. (P. H.)
Simon Deidricius, Judex Co- ronensis m. p. (P. H.)	Legatus de Megyes Szabó Magyas m. p. (P. H.)

Martinus Gytth Legatus Civitatis Bistriciensis m. p. (P. H.)	Legatus de Szaszsebes m. p. (P. H.)
Legatus Sedis Saxonicalis Nagy-Sink m. p. (P. H.)	Legatus Sedis Saxonicalis Szeredahelly m. p. (P. H.)
Legatus Sedis Saxonicalis Köhalom m. p. (P. H.)	Legatus Sedis Saxonicalis Uy-Egyhaziensis m. p. (P. H.)
Legatus Sedis Saxonicalis Szászváros m. p. (P. H.)	Legatus Civitatis Albensis m. p. (P. H.)
Legatus Oppidi Kolos m. p. (P. H.)	Legatus Civitatis Marusvásárhely m. p. (P. H.)
Legatus Oppidi Szek m. p. (P. H.)	Legatus Oppidi Vizakna m. p. (P. H.)
Legatus Oppidi Sepsi-Szent-György m. p. (P. H.)	Legatus Oppidi Iljefalva m. p. (P. H.)
(P. H.)	Legatus Oppidi Kezdi-Vasárhely m. p. (P. H.)
(P. H.)	(P. H.)

(Az ország hármias pecsége.)

Eredetije az erdélyi Muzéum. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCXL.

a.)

Nomine regni ad Interpretem.

Dum post exantlatos novercantis fortunae impetus et depulsus malorum fluctus, quibus afflicta Transylvania per complures annos misere jactata, revivescentis Patriae felicitatis amabili quiete reffectam se putaret, quam imperatus contristavit casus multis exaggerare verbis operae pretium non arbitramur, facile id ipsum Illustritas Vestra ex fraudulenta Christophori Pasko et principalium suorum publicam pacem ac canones nostros convellentium legatione cognoscere potest. Quorum criminationes subinde crescentes eo rem deduxere, ut solem-

nes nostros legatos ad Excellentissimum Dominum Supremum Vezerium amandare deberemus. Misimus itaque confratres nostros Spectabiles T. T. viros omni ex parte recommendabiles, medio quorum Illustritati Vestrae de omnibus iis, quae pro praesenti necessitate congrua videbantur, oretenus referenda commisimus. Quorum verbis nostro nomine referendis ut fidem plenariam adhibere, negotia nostra et humilimas instantias coram Excellentissimo Domino Supremo Vezirio promovere, legatis nostris benevole sua argumenta demonstrare velit, eoque contendat, ut quantotius desiderabili cum resolutione ad Nos remeare possint, etiam atque etiam rogamus. Faciet Illustritas Vestra id quod juris, justitiaeque dictaverit ordo, Nos vero ad peretua sibi bene merendi studia devinciet, quod majus, publicae nostrae tranquillitati consulturus, rem Deo gratam praestabit. De reliquo Illustritati Vestrae felices rerum successus et votiva apprecamur solatia.

b.)

Credentia ad loca debita nomine Regni.

Crescentibus subinde Patriae nostrae difficultatibus, rebusque nostris sic exigentibus legatos solennes ex ordine trium nationum Regni nostri Transylvaniae contribules, nempe nostros T. T. etc. viros de Patria bene meritos ad Excellentissimum Dominum Supremum Vezerium expedire placuit. Quibus pro re nata sufficienti instructione data oretenus Illustritati quoque Vestrae referenda commisimus. Quorum verbis nostro nomine referendis ut fidem indubiam adhibere et petitiones nostras humillimas juxta ac congruas et aequitati consonas, coram Excellentissimo Domino Supremo Vezirio promovere velit, etiam atque etiam rogamus. Quam Illustritatis Vestrae benevolentiam perpetuo serviendi studio demereri contendemus. De reliquo Illustritatem Vestram Deo omnipotenti commendamus.

c.)

Ad Supremum Vezerium nomine Regni.

Quantum luctus ac moeroris universis Transylvaniae Statibus fraudulenta Christophori Pasko ex consensu Principa-

lium suorum suscepta legatio apportaverit, et qualiter avitas Patriae nostrae leges ac canones juxta ac tranquillitatem turbaverit inauspicatus et insperatus rerum eventus tristibus demonstravit documentis. Non secus equidem ac fulmine quodam icti contra antiquas nostras immunitates ac canones legatum ac litteras ab Excellentia Vestra Celsissimo Transylvaniae Principi, Domino Domino nostro Clementissimo, missas videntes sinistram quorundam delationem conspexerimus, qui privatis duntaxat (ut praetendebant, sed injuste) injuriis exagitati, postpositis patriae legibus ac periculis effectuantam voluntatem praesumere fraudulenter et subdolis non rubore argumentis, imo vero vesano nonnullorum ducti Paulus Beldi et Ladislaus Csáki relictā Transylvania Valachiam Transalpinam excessere. Et licet congruam satisfactionem, in gratiam Excellentiae Vestrae Celsissimus Transylvaniae Princeps Dominus Dominus noster Clementissimus ipsis iteratis vicibus, mediantibus litteris per omnipotentem Deum juramenti sacramento firmatis, pollicitus fuisset, rejecta nihilominus Suae Celsitudinis gratia, contraria sequi molimina conquisitis mille fraudum coloribus, non recusarunt. Quae omnia quantum falsitatis redoleant, per presentes Literarum nostrarum latores Legatos nempe nostros, scilicet Spectabiles T. T. viros industria et erga Potentissimam Imperatoriam Maiestatem fidei intergritate recommendabiles ad Excellentiam Vestram amandatos fusius intelliget. Quibus omnibus ut fidem indubiam adhibere, clementer agnoscere, verbis nostro nomine humillitus referendis indubiam adhibere fidem, et optata ad nos resolutione quantocius remittere dignetur, supplices precamur. Proinde ut negotia nostra coram Potentissima Imperatoria Maiestate promovere dignetur, neve plus fidei Transfugis istis, quam Statibus regni Transylvaniae, Celsissimoque nostro Principi adhibeat, quin potius ut dignum factorum seditiosi reportent praemium, humillime rogamus. Legatus Excellentiae Vestrae a Nobis remissus, rerumque omnium probe gnarus, juxta praefactorum nostrorum Legatorum relationem luculenta perhibere poterit testimonia. Porro ne in iuribus nostris ullo sub praetextu (pro quibus tributa pendere soliti semper fuimus, Potentissimi Otthomaniorum Caesares illibate conservarunt) imo vero ut illis gaudere,

et canonibus nostris imperturbate frui possimus, demisse instamus. Pro qua Excellentiae Vestrae clementia humillimam ac perpetuam nostram devotionem offerimus, vitamque prosperam ac felices rerum successus apprecamur.

Excellentiae Vestrae humillimi servi, Trium Nationum Regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum et incorporatarum Status et Ordines.

d.)

Nomine Principis Credentiales ad Cajmekámum.

Praesentium exhibitores fideles nostros nobis syncere dilectos T. T. rebus moderni temporis sic ferentibus, ad Excellentissimum Dominum Supremum Vezerium certis de negotiis instructos amandavimus. Quorum verbis nostro nomine referendis ut fidem indubiam adhibere, negotia nostra coram Excellentissimo Domino Supremo Vezerio promovere velit obnixè rogamus. Pro qua Illustritatis Vestrae benevolentia perpetuum serviendi nostri studium offerimus, eique felices rerum suucessus in gratiam Potentissimae Imperatoriae Maestatis apprecamur.

e.)

Ad Interpretem.

Quantum sollicitudinis inordinatus transfugarum actus Nobis, regnoque nostro Transylvaniae attulerit, longa rerum enarratione non indiget, facile ex litteris nostris mediante Sigismundo Boér Illustritati Vestrae missis conicere licet. Quamvis autem Excellentissimum Dominum Supremum Vezerium eadem occasione de omnibus certiores reddidimus, humillimasque nostras instantias per antelatum Legatum nostrum porreximus: non tamen abs re putavimus, solennes nostros Legatos cum Statibus et Ordinibus trium Nationum regni nostri Transylvaniae ad Excellentiss. Dominum Supremum Veze-

rium deputatos amandare, Spectabiles videlicet T. T. medio quorum falsas Christophori Paskó insimulationes et Principium suorum criminationes demonstrare satagendo, ut verbis nostro nomine proponendis plenariam adhibere fidem, negotia nostra juxta ac petitiones aequitati consonas coram Excellentissimo Domino Supremo Vezerio promovere velit, confidenter rogamus. Prae caeteris omnibus Legatos praesentes, negotia regni ac nostra Illustritati Vestrae recommendantes. Cuius compertam erga nos promptitudinem ceu ex aliis, ita proximis diebus ad nos transmissis litterarum continentis, summa cum gratiarum actione cognovimus, nec intermoriturum zelum hunc ac candorem Illustritatis Vestrae confidimus. Quam Illustritatis Vestrae benevolentiam et singulare erga nos studium omni tempore demereri contendemus, eique vitam longaevam ac perpetuos rerum successus apprecamur.

f.)

Ad Vezerium Supremum nomine Principis.

Praeteritis proximis diebus per Ablegatum meum Sigismundum Boér Excellentiam Vestram licet de fraudulenta Christophori Paskó legatione et subdolis Principalium illius moliminibus ac pacem publicam turbantibus machinationibus humillime certiores fecissem: pro ampliori nihilominus rerum demonstratione cum Statibus Trium Nationum regni Transylvaniae Legatos solennes ad Excellentiam Vestram expedire placuit, Spectabiles nempe T. T. Quorum verbis meo Regni-que Transylvaniae nomine humilime referendis ut plenariam adhibere fidem, negotia nostra Regni-que Transylvaniae coram potentissima Imperatoria Maiestate promovere, Legatos praesentes elementiae suae umbrae (igy) protegere, ac desiderata cum satisfactione quantotius remittere dignetur, humillime rogo. Quam Excellentiae Vestrae clementiam Deus coeli ac terrae conditor dubio procul recompensabit, ego vero regnumque Transylvaniae humillimis obsequiis ac perpetua fidelitatis devotione demereri studebimus. De caetero Excellentiam Vestram Deo commendo.

Excellentiae Vestrae

Servus humillimus.

g.)

Fővezér levelének minutája.

Inter tot tantasque afflictæ Transylvaniae vicissitudines et decumanos miseriarum fluctus, quibus agitata vix spiritum ducere potest, sepositis nihilominus iis omnibus, quæ remeliginem (?) rebus objicere vel obicem ponere possent, quantum per vires et eximiam Regni Transylvaniae penuriam conquistare licuit, pro gratificatione Potentissimæ Imperatoriae Maiestatis humillime transmissi, Excellentiam Vestram demisse rogans, quatenus afflictæ Transylvaniae rebus benigne perspectis, devotionis ac contestandæ fidelitatis argumenta Potentissimæ Imperatoriae Maiestati recommendare, et clementiam suæ Caesareæ Maiestatis semper propitiâ implorare dignetur. De caetero me in benignum Excellentiae Vestrae favorem, Vestram vero Excellentiam divinæ protectioni recomendo.

h.)

Ad Interpretem.

Illustrissime Domine nobis observandissime.

Eximias licet afflictæ Transylvaniae difficultates et innumeras, quibus premitur, calamitates recensere, eaque ratione impossibilitatem quandam Illustritati Vestrae perscribere possemus: nihilominus tamen rejectis omnibus ea qua potuit celeritate, ad admirationem usque Transylvaniae Ordinum et supra spem omnium, summam non contemnendam congegimus, camque ad castra Fulgidissimæ Portae medio T. T. transmissimus, residuam brevi partem iterum expedituri. Misimus eadem occasione Illustrissimo Domino Réz Effendio etc. etc. Vestrae itidem Illustritati etc. etc. confidenter et peramanter Illustritatem Vestram rogantes, quatenus Excellentissimo Domino Supremo Vezerio transmissa devotionis ac fidelitatis nostræ constantissimæ documenta nomine nostro humillime recommendare, Suaeque Excellentiae favorem benignum nobis implorare dignetur, Illustrissimum quoque Dominum Réz Effendium, tanquam rerum nostrarum promotorem eximium, magis magisque Nobis conciliare et negotia nostra quovis tempore procurare velit, amicabiliter rogamus, singulari confidentia Illustri-

tati Vestrae negotia nostra recommendantes. Quod vero negotia praesentis temporis concernit, Nos vagos quidem sed catervatim concurrentes et convolantes undique rumores, quibus perduellium incarcerationum socii identidem animos nostrorum dementare et fascinare contendunt, novaque Austriacorum molimina subinde disseminata retundere vix valentes, res ipsa postulat, ut Illustritas Vestra de relegatione illorum scelestissimorum hominum, pacemque publicam convellentium, allaborare velit; alias certe verendum est, ne lethali Austriacorum factionum contagio Transylvania inficiatur, rebusque Transylvanicis finalem ac fatalem imponat catastrophem. NB. (Oldalt j e g y e z v e : De his aliisque rebus necessariis uberius per praesentium latores Residentesque nostros ordinarios renunciantes. Az uj hireket is ide kell annectálni.) Cui de reliquo foelices rerum suarum successus et votiva apprecamur solatia.

i.)

T i h a j á n a k.

Eximias*) afflictas Transylvaniae difficultates ac malorum myriades, quibus multis ab annis agitata ineffabiles calamitates supportare cogitur, summam non contemnendam diurnis nocturnisque laboribus congegimus, eam pro contestanda devotione nostra ad gloriosissima Potentissimae Imperatoriae Maiestatis castra amandavimus. Quocirca Illustritatem Vestram rogamus, afflictas Transylvaniae miseriis perspectis, summam transmissam recommendare, benevolentiamque suam Nobis demonstrare dignetur. Residuitatem pecuniae brevi transmissuri, dummodo perduelles isti ac seditiosi ad loca debita relegentur. His Illustritatem Vestram Divinae protectioni recommendamus.

k.)

R é z n e k.

Testatum Nobis ac compertum Illustritatis Vestrae favorem tanti fecimus, ut memoria illius nunquam animo nostro elabi vel obliterari possit, imo vero perpetuis benevolentiae

---

*) Az i n t e r szó kimaradt, mely nélkül e mondat nem érthető.

Nostrae argumentis id ipsum demereri contendimus. Misimus ideirco Illustritati Vestrae pro contentandis amicitiae nostrae documentis etc. etc. Expedivimus etiam ad gloriosissima Potentissimae Imperatoriae Maiestatis castra summam non contemnendam, et eam, quam inter tantas rerum ac temporum angustias conquirere licuit, residuitatem quoque brevi transmissuri. Vestram quocirca Illustritatem confidentissime rogamus, dignetur negotia nostra coram Excellentissimo Domino Supremo Vezerio promovere et de relegatione captivorum perduellium serio instare, alias certe rerum Transylvanicarum revolutiones eximiae et malorum omnium metamorphoses metuendae sunt. Nos cuncta negotia nostra Illustritati Vestrae recommendamus, eique prosperos rerum successus apprecamur.

Hátára jegyezve: Mikor Béldiék az portára szöktek volt.

Alább más kézzel: (Bethlen Farkas kezével.) Az mi mi követségünk és az summa bevitele alkalmatosságával írott levelek minútái. 1678.

Eredeti fogalmazvány mely igen rozsz írás, az erdélyi Muzeumban (Gr. Kemény József *Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCXLI.

Instructio pto Spectabilibus ac Generosis Volffango Bethlen de Keresd, Consiliario nostro Intimo, Comitatus Albensis Transylvaniae Comite Supremo ac regni Cancellario, Clemente Mikes de Zabola, altero magistro nostro Prothontario, ac Valentino Szilvási de Felső Szilvás, Aulae nostrae familiari, Primarii ordinis; Prudenti item ac Circumspecto Gallo Enyedi Civitatis nostrae et sedis Saxonialis Medgyes Jurato Notario, ad fulgidam Pertam Ottomanicam expeditis Legatis nostris. Anno 1678. die 28. mensis Februarii data.

1. Isten bévívén ő kegyelmeket az fényes portára, nevünkkel köszöntvén az kiket illik leveleinket adják meg, és szóval való izenetünket is megmondván, nyúljanak az dolgokhoz instructiónk szerint ő kegyelmek.

2. Minémü hamis követséggel járt légyen Paskó és principalissi, minémü haza békességét felzavaró és az országnak

régi canonit rontó dolgokban munkálkodtanak, és hogy onnek az kapucsinak instantiájokra való kiküldetése is hazánk törvénye ellen légyen, declarálják ő kegyelmek, instálván azon, hogy mi az mi régi rendtartásinkban és canoninkban tartasunk meg, melyért esztendőnként való adónkat eleitől fogva adtuk, és az melyben eleitől fogván hatalmas császárok benünket megtartottanak.

3. Az elment emberek peniglen, hogy idegen nemzetekkel titkosan colludáltak, ajándékokat küldtenek, melylyel magok dolgát és titkos szándékokat elővinni igyekeztek, meg kell jelenteni, ők is onnat ajándékokat vettenek, most is azoknak promotiojokban bíznak, minden bizonynyal.

4. Hogyha affélét forgatnának, mi az oka, hogy mi az francziákkal confoederáltunk, meg kell azt mondani, nekünk semmi oly confoederatiónk sem egyikkel sem másikkal nincsen; hanem volt nekünk is barátságunk a francziai királlyal annyiban, a mennyiben tudtuk a fényes portának jóakórójának lenni, kinek is emberének hozzánk való jövetelit az fényes portának értésére adtuk, az szerint valamint az dolog volt, mert nekünk mind az király azt irta, mind követje azt mondotta, hogy az magyarok dolgát hatalmas császár fényes birodalmának terjesztésére igyekezik promoteálni, melyet a mint feljebb is íránk, annak idejében az portának értésére adtunk.

5. Ha olyannal vádoltatnánk, hogy mi idegen nemzetből álló hadakat tartanánk az országban, azt simpliciter tagadják ő kegyelmek, megjelentvén azt, hogy vadnak ugyan az magyarokkal holmi franczia hadak az holdoltságon, kik is elég nagy pusztításokat tésznek, az mint erről az váradiak is informatiót tehettének, de mi azoknak állapotjokhoz szólni nem mertünk, lévén fővezértől ő nagyságától olyan parancsolatunk, hogy az magyaroknak kedveskedjünk, melyet mi elég nagy fogyatkozásunkkal vittünk végben, akarván ez aránt is kedveskedni az fényes portának, de minékünk magunknak ahoz semmi szólónk nincsen, tartjuk mindenekben magunkat ahoz valamit a fényes porta fog parancsolni, eddig is az ellen semmit nem cselekedvén.

6. Hogyha peniglen olyan dolog lenne, hogy valaki affélét forgatna, mintha emberünket küldtük volna ki az magya-

rok köziben, arra bátorságosan megfélemlhetnek, és tagadhatják.

7. Ha medio tempore olyan dolog történnék, hogy az magyarok német császár mellé visszaállnának, arra azt kell mondani, hogy nekünk abból vétkünk semmi nincs, mert mi az fényes portának egynéhányszor értésére adtuk, hogy az kényszerítő szükség desperatióra viszi őket, azért, ha mit fog-nak cselekedni, ne okoztassunk.

8. Ha azt mondják, hogy lövő szerszámokat vittének közikben Erdélyből, azt is bátorságosan tagadhatják, mert abban soha semmi nem volt; hanem az mint értettük, Nyaláb várát elrontván, ástának volt ott el valami lövő szerszámokat, onnét ásták fel s úgy vitték magok táborokban; de Erdélyből sem egyszor sem másszor nékiek afféle nem adatott.

9. Instálni kell azért fővezérnek ő nagyságának arról, hogy az olyan hamis hírvivőknek és az hazából kiszökött embereknek hitel ne adassék, sőt inkább, hogy azok érdemek szerint való büntetéseket elvegyék, mert hogyha az ilyen dologban mind úgy mennek elő az emberek, ez hazának hamar időn végső romlást szereznek. Ezek közül pedig némelyeket ennek előtte megfogattunk volt, látván alattomban való practicájokat, és nem különben, hanem hitlevél és kezesség alatt bocsátottuk el; de sem hitlevéllel sem kezességgel nem gondolván, újabban magokat oly dolgokban avatták, hogy ha feltett szándékokban előmehettek volna, hamar időn Erdély hatalmas császáruink ellenségének kezében esett volna.

10. Szorgalmatossan értekezzenek ő kegyelmek arról, kik és mit practicáltak ellenünk és ez haza ellen mostanában, és micsoda formán procedáltak benne.

11. Ez haza szabadsági, határ és athname jó formán való megszerzése felől, noha generalibus terminis emlékezet vagyon az nemes országtól adatott instructióban; mindazonáltal publicumra nem bocsátván ennek modálításit, tanácsúr hiveinkkel együtt tetszett az, hogy ha ő kegyelmek a mostani elejekben adatott instructiójuk szerint fennforgó dolgokat végben vihetik, annak utána az nagy rendek elméjét és belső embereknek is tetszéseket vévén, ha jó módját és alkalmatosságát látják, munkálkodjanak abban, mi formán az haza se-

curitására minden rendes útakat és módokat elkövesse. A határnak jó karban hozásával és mind annak, mind egyéb hazánk immunitásának állandóképen való megerősítésére hatalmat szerezzenek. Annak penig jobb módjával való végben vitelére, hogyha jó securitását láthatnák az feltett dolgoknak megnyerésének, negyven vagy ötven ezer tallérig való ígértben elmehetnek, cum bona securitate, az mint feljebb is van írva. Az hátár állapotját peniglen az mi nézi, mindenek felett azon kell igyekezni, hogy Kolos, Doboka és Belső-Szolnokvármegyéből, az mely rész holdól Váradhoz, az alól felsabadéttassék. Kraszna és Közép-Szolnokvármegyék holdolása jobb karban álléttassanak, azonkívül is ha mi részt Erdélyhez szakasztathatnának ő kegyelmek, abban munkálkodjanak.

12. Utoljára az váradiaknak contractusok ellen rendkívül való sacczoltatások, naponként öregbedő holdoltatások, adójok felszedésének idején feles vitézeknek szegény embereken való élődések, hogy megorvosoltassék, ha az alkalmatosság és az mostan fennforgó dolgok engedik, szorgalmatoskodjanak ő kegyelmek.

13. Zólyomi dolgai és állapotjára is szorgalmatos vigyázással légyenek ő kegyelmek; hogyha oly dolgot vennének eszkebe, mely nekünk és ez hazának ártalmunkra lenne, minden lehetséges úton megelőzzék.

14. Az mostan bément emberek állapotjából is, haza hozásokban munkálkodjanak ő kegyelmek; egyéb aránt, hogy ha mostani kegyelmességünket is megvetik, kövessék mind azokat az útakat el, melyek feltett gonosz igyekezeteknek megelőzésére nézendők.

15. Mivel peniglen ez mostani bajos követséget feljebb megemlített híveink mi akaratunkból parancsolván vállalták fel utjokat, arra nézve minden dolgoknak kimenetele, úgy az ő kegyelmek fáradozásoknak vége is, Istennek titkában vagyon; ahoz képest (kitől Isten oltalmazzon) ha mi szerencsétlenség ő kegyelmeket találná vagy közönségesen vagy egyenként egyiket vagy másikját közüllök, assecáráljuk arról ő kegyelmeket, hogy minden útakon, módokon költségünkkel, fáradságunkkal egész országtól kiszabadéttatásokban teljes te-

hetséggel igyekezzünk, költségekről provideálunk ; jövőre peniglen magokat, maradékokat assecuraljuk arról, hogy se magoknak se maradékoknak személyekben, becsületekben, javokban megháboríttatások nem lészen, nem beestele néttetnek meg, nem károséttatnak, sőt mind magokat, mind maradékokat minden rendes és törvényes úton oltalmazni igyekezzük: melyről adjuk ez írásunkat, kezünk írásával és peesétünkkel megerősítvén. Pro futura cantela. Datum in arce nostra Fogaras, Anno dicque praenotatis.

M. Apafi m. p. (P. H.)

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József, Erdély tört. eredeti levelekben XXIII. kötet.*)

CCCXLII.

Az úr Isten szent lelkével vigasztaljon édes atyámfia, és mindenek ellen oltalmazzon.

Leveledet elvettem szomorúbban, nem tudom Isten áldásának mondjám-e? vagy látogatásának, hogy az úr Isten olyan bokros látogatását bocsátja reánk, egyiket el nem felejthetjük, másik követ; bizony dolog a szerencsének és az mi gonosz akaróinknak igazán tárgyúl tétettünk ki, de mind ezekben is legyen Istennél az dicsőség. Jób mennyi nyomorúságokon ment által, híven az írásban, mind azokban az Istent meg nem bántá. Azért kérjük az Istent, adjon békességes türelem, s elégséget az elviselésére. Írják látom mind közönségesen, mind külön az urak, hogy csendesesen akarták eligazítani, és nem fegyverkezéssel; úgy mondják erre járó szolgálai is ő nagyságoknak, hogy jó órában tanáltam volt felserkenni, mert eligazították volna; de Istennek másképen tetszett, elég, azt véghez vivék ő kegyelmek annyira, hogy felnevelt édes hazából kikergettenek. Életem megtartásáért ma is itt sugorok; nemhogy nem mennék, de ha lehetne, szárnyamon repülnék. Írtam az fejedelemnek ő nagyságának, írtam más bücsületes embereknek is; már mi lészen válaszom, nem tudom. Nem kétlem nyomorúságtok elég nem volna, de mind azokban is békességes türelemmel szolgáljátok Isteneteket, reánk is

gondot visel. Verje meg az Isten, az ki oka az én hazámból való kiűzettetésnek, mert én soha bizony még gondolkodni is nem tudtam, nemhogy készülni tudtam volna hozzá. Alázatosan írtam ő nagyságának, kértem is, szálljon jó lélekkel magában ő nagysága, sok ártatlan szenvedésimet vegye kegyelmesen szemei elejében, és ne keserítsen továbbra is, kegyelmessége terjedjen inkább reám, s hozzám tartozóimra is, Isten is ő nagyságát megáldja érte. Irod hogy szánjalak meg; tudja az Isten, az én szívem mint álljon hozzátok, és végre adta volna az Isten, mészárlottak volna inkább ott fel ártatlanul, ment volna ki az keresztyéni világra az uraim vitézi bátorsága és az én hallatlan veszedelmem, mint sem így búsulnék értetek. Én itt úgy tartom az napjaimat, hogy soha napjaim is ily szomorúvak nékem nem voltannak; nyilván hazámnak s nemzetemnek kárt tenni nem igyekeztem soha is, és bizony most is elkerülöm. Tudom az Isten ti reátok is gondot visel, még életben vadtok. Hallom Dónát uramat megfogták, és az néhány vissza ment szolgálmat is, azzal is jó példát mutatnak. Ugy legyen mindenkben, az mint Isten akarja. Igaz az apostol mondása, igaz Isten az, ki nem hagy feljebb késértetni annál, az mint elszenvedhetitek, ahhoz pedig erőt is ad. Az itt való jószág levelét ha jó készüléttel béküldenéd, most jó volna. Tudom azt, az mit eltudnak követni, elkövetik rajtatok, sokan elkövetik, de elhiszem az Istennek igazsága meggátolja. Én írtam Nemes János sógornak, köszönöm jó akaratját, nem vetem meg intését, elvárom tudósítását. Az Ábrahám Istene oltalmában ajánlalak édes atyámfiai benneteket. Ma Bukuresten 1678.

Számkivettetésben üzetett hites társad

Béldi Pál. m. p.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. kötet.*)

CCCXLIII.

1.) Három nemzetből az kik állnak az böcsületes jó országból, tudniillik mindenkénnél az kik vadnak örökös nem-

zetből, kiszorúlva az ök hazájokból, nagy kétség kívül esett kijövételek, az melyek hallattanak az idegen szorongatások miá és az fegyvertől való üzések miá, akarván mi jóvát az országnak, tudjuk mindenek az mely dologból köztök világosságot nyer, akár mint hánják az idegenek és hincsek az konkolyt az búzában.

2.) Az méltóságos fejedelem ő nagysága keresztyénsé-giből való kegyelme és jó erkölse kegyelmessége jó, ha mindenek egy mértékben volnának, megelégedhetnének; de azoknak az elméjek, az kik feljebb látnak, nem elégedvén meg az ő nagysága jóakarattjával, és lehvagyván, erőszakot cselekesznek, határt tévén, hogy ő nagysága kegyelmessége mindenek közt egyaránt legyen.

3.) Nem vadnak megtagadva mindenek az fejedelem ő nagysága résziről, hogy ő nagysága ujjolag erős hűtet adjon az országnak minden dolgaiban, hogy úgy tartassék meg az mint azelőtt volt, az jó emlékezetnek okáért, az mint volt más fejedelmeknek ideiben, igen hasznos, és kik az udvarbeli szolgák lesznek kicsinytől fogva nagyig, az országnak erős hűttel kötelesek legyenek.

4.) Két igaz hazafiai, az kit az ország választ, minden időben az fejedelem mellett legyenek, az kik nélkült semmit ő nagysága ne cselekedhessék. Azoknak is dolgok ilyen formán legyen, hogy megtapasztalhassák határoson az jót az ország hasznára.

5.) Tudja jól az ország, kiből kezdetett az rosz cselekedet az rend kívül, az ki kényszeríti az országot az utolsó veszedelemre erőszakkal az ország híre nélkült az idegen hadaknak való kívánságokra, kiket idegen fegyverrel hordoznak, az az ember, az ki ezeket cselekedte, az ő társaival elűzöttessenek, az vagy eltávozzanak mindenektől az ilyenektől, az melyek eddig történtenek, és az ök nevek örökké letétes-senek az ország árticulusában, és az ki akarna azért szólni, az vagy pártját fogná, azok is egyaránt büntéttessenek.

6.) És az tanács közül az kik eddig nem igazok voltak, megújjúljanak, jókká csináltassanak, és mások tétessenek, az kik az hazának nemzetiből és tamoszszából vadnak és voltak, és azok is szám szerint legyenek ki, s azok is az

országnak egy nagy derék dolgában is megne mozdulhassanak az ország híre nélkül, és azok is dolgaikban egyszer is ne terjesztessenek ki az ország szavával, hogy ők valamit cselekedhetnének az ország híre nélkül.

7.) Az követeknek, az kik az ország gyűlésiben mennek, szabadok legyenek akár mit egyszersmind kimondani, és az városoknak is szabad legyen és az az városbeli törvénytévőknek is egyaránt, se ijesztéssel, sem pengig igirettel, sem egyébvel semmivel meg ne bántottassanak; az mely dolgot az ki cselekedné, kijelenvén az az dolog, semmi reménkedés nélkül és kegyelem nélkül az feje veszszen el, és minden jószága, az mint tavaly is, s más rendben is ilyen példákat nagy bánattal és szomorúsággal emlegetjük az ő gyümölcsöket.

8.) Valakik az országnak kárra vadnak, mint egy métey, az kik most ezek közül urak volnának, úgy mint tisztviselők, azokról az uraságot levonják, úgy mint tiszteket és kik most ezek közül tisztviselők nem volnának, az kik udvarnál vadnak, azok is udvartól eltávoztassanak, és az udvarbéli tanácságtól örökkön örökké azok az kik idegenek és ezután soha udvarhoz menő útjok ne légyen, sem semmi dolgokban elémeneletek, mint oly gonosz cselekedetű embereknek, az kik ország törvénye rontói voltak, az kik az ő dolgokat feljebb böcsülték, hogy sem az ők hazájok békességit; tudva legyen az ők nevek, felírva az ország articulálásában, ilyen formán akkor az ők fejeket s akkor az ők jószágokat minden gratia nélkül elveszessék, így adassék nekik s így maradhasanak meg az országban, úgy hogy másoknak ellenek, az mit feltötték volt az ők szívekben, kinyilatkozva bizonyosan eltagadatlan hűtök szerint igazán mondják ki.

9.) De ha az böcsületes országnak törvényét helybe akarja hadni, keresse fel azokat az mészárosokat, urakat, az kik fegyver hozó és hordozók voltak mi réánk, s azokat is, az kikkel megegyeztek azok az fegyver hordozók, az kik ártatlan vért szomjúhoztanak meginni, megbüntesse mindjárt, úgy hogy ezt az vétséges példát lerontván, letéve legyen és lemaradjon örökké.

10.) Semmi kétszíniség nélkül az fejedelemtől és az fejedelem asszonytól és az tanácstól és az három, tiszte-

lendő ország nemzetiből és az két törvénytevőktől s bíróktól, az ki az tábla birái, és minden tartománybeli szászoktól együtt mind az egész székelységgel egyenként erős vesszején legyen ez az öröm és jó bizonynyal minden kalastrombeli püspököktől az kik micsodás törvényből állók lesznek, és az fejedelem ő nagysága papjától nagy átok alatt legyen felírva az ország árticulusában világosan, feje szakadtáig és minden jószága vesztésivel nagyon megerősítettessék, de az ki ellene volna, ez legyen emlékezetnek okáért örökké.

11.) Mind az mi törvényünk és országunk szerint, az mint örökké volt, semmi megbántódás nélkül megtartassanak, más külfömben is szabad legyen megolvasni ezt az dolgot, hogy ne legyen ennek a dolognak ellene senki ennek az országnak, az ki eddig lőtt volna akármi, azok ezután mindeknek letéve legyenek és megorvosoltassanak.

12.) Az uraság és böcsület mindeneknek megadassék az kötés szerint, az mint megértetett és nem hallatott, megszabaduljon akár belső jószágból akár külsőből, akár mely név alatt legyen megkárosodva, mindenek visszaadassanak, és ezekben ezek az punctumok épen meglegyen írva, az melyben állandósággal s jó móddal kötve s egykit küldessék az havasalföldi vajdának ő nagyságának, s megint azonképen amaz hét kulcsos várakba is és azonképen minden törvénytevőknek is külön-külön minden kárasokhoz és megbántottakhoz, az melyek peccétekkel minden helyeken az melyeket feljebb megemlítettünk, úgy is az ország árticulásával legyen meghelyeztetve, az melylyel azmi országunk is azzal az jó kötéssel megvilágosodjék.

13.) Egy név alatt is semmiféle uraságot más országi idegen ember ne viselhessen, valameddig országunkbeli érdemes emberek találtnak, úgy mint erdélyországiak, országunknak dolgait viselni az miben kívántatnék, de az kik most vadnak, levétessék rólok az uraság. Az szászok is nem lévén hátrább valók az országnak, és eltávoztattak, mindenekben igazságok legyen, hogy ne legyenek annyéra elnyomva posta-ló-adással és szekerek adással és sok külömb-külömbféle nyomorúságokkal, az mint eddig voltak, megint az főembereknek, nemeseknek jószági is ilyenekkel ne terheltessenek.

14.) Az kik fiskális jószágot bírnak, az vagy az fejedelemtől váltassék meg azon a summán az vagy másképen, hogy úgy is az szegényeknek terhök könnyebbüljön, az vagy az kik haza fiai volnának, válthassák meg az idegenek kezéből az ő árán, az mint tenne, az kik találkoznának érdeemes emberek az hazában, úgy Erdélyországában.

15.) Az székely nemzetből is, az mint az szokás szerint volt más előbbi fejedelmektől, az országban köztök idegen törvénytévő emberek úgy tisztviselők ne legyenek, az székelység mindenkor szolgáló rend lévén ország szolgálatjára, adót többször ne adjanak, mert kitelik az ország adaja másunnat is és honnét az ország jóvait mások bírják érdemletlenül, ha számát vennék az ország jövedelmének, az kinek keziben jár, igazság szerint, kétség kívül az székeknek és várme gyeknek adójok sokkal megkönnyebbülne.

16.) Tudniilik az szélyföldi hadak, úgy mint az országí hadak semmiképen fel ne ülhessenek, és ki ne hozattassanak az haza fiai ellen ország híre nélkül, hogy az fejedelem valahová küldhesse az ország híre nélkül; most is az kik aztat cselekedték ország törvényén kívül az urak ellen, azok is letéssenek, s azután másokat tegyenek az hazafiai közül, az kik ez hazának segítségére legyen, és kicsinytől fogva nagyig kötelesek legyenek megeskünni az ország árticulusa szerint semmi kétszinűség nélkül.

17.) Ha valami történnék az országnak kűssebségire nézve és az üdőnek mivolta miá, az idegenek, az kik nem akarnának az ők hazájokba bémenni, azoknak szabad legyen az ők jószágokat minden jövedelmivel birni, akárhol legyenek ők lakosok, és az ők feleségeket gyermekeket, az kik lesznek, oda vihessék, az hova kedvek tartaná.

18.) Rég üdőkől fogva, az szűből való kijött fájdalnok és más bántódások nagy emberekből, tudniilik nagy személyekből, ha lehetne ellenek, az melyeket mi nem hihetnék, legyenek megbocsátva és letéve azok mindenek; az nagy uraktól és az nagy személyektől várunk megorvoslásokat megbotránkozás nélkül.

Hátára jegyezve: Béldiék factiói.

Egykorú ford. az erd. Muz. (Gr. Kemény J. Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.)

CCCXLIV.

Excellentissime Domine, nobis observandissime!

Praeteritis licet diebus Excellentiam Vestram, de iis, quae tunc e re censebantur, certiolem fecissemus, nihilominus cum certis in negotiis, maxime vestro Pacem Transylvaniae turbantium Pauli nempe Béli et Ladislai Csáki, factiones Austriacas summopere foventium conamina, cum Statibus et Ordinibus trium Nationum Regni Nostri Transylvaniae, solemnes nostros Ablegatos Spectabiles videlicet Volfgangum Bethlen de Keresd Consiliarium nostrum Intimum, Comitatus Albensis Transylvaniae Comitem Supremum ac regni Cancellarium, Clementem Mikes de Zabola, alterum regni Prothonotarium, Valentinum Szilyási de Felső Szilyás Aulæ nostrae familiarem Primarii ordinis, Prudentem item ac Circumspectum Gallum Enyedi, Civitatis nostrae et Sedis Saxonicalis Medgyes Juratum Notarium, ad Excellentissimum Dominum Supremum Vezarium amandare debuimus, dantes illis in mandatis, ut fraudulenta antelatorum seditiosorum molimina omni studio praepedire allaborarent. Vestrae quoque Excellentiae scribendum duximus, cui multum interest, ut in retundendis iniquissimis illorum consiliis omnem moveat lapidem, eoque intentiones suas dirigat, ut seditiosi illi dignos factorum reportent fructus, Legati nostri, ac totius regni Transylvaniae desiderata cum satisfactione ad nos quantocius remeare possint: persvasum sibi habens, haec omnia propter summam, quam erga Christianissimum regem Galliarum, seu potentissimae Tarcarum Imperatoriae Majestatis confoederatum amicum, ducimur observatiam contigisse, ac proinde antelatum Bélium et Csákium eo allaborare ut factiones, quibus diurnis nocturnisque laboribus adeffectuandas Austriacorum intentiones promovere possint, quo potius nullum subesse potest dubium, quin Transylvania in manus Austriacorum facile incidat, et Potentissimo Turcarum Imperatori grande malum attrahat. Proinde ut instantias et petitiones nostras antelatis Legatis concreditas apud Excellentissimum Supremum Vezarium promovere, iisque omnem assistentiam praebere velit, confidenter rogamus,

ac de reliquo Excellentiam Vestram Deo commendamus. Datum in Arce nostra Fogaras die 2. Martii Anno 1678.

Excellentiae Vestrae Amici ad officia parati

M. Apafi.

(Sajátkezű aláírás.)

Rd irva : Ad Residentem Gallicum, sed non sunt promotae certis de causis.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lea. XXIII. kötet.*)

CCCXLV.

Nos Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Damus pro memoria per praesentes :

Hogy mi akarattunkból és tetszésünkben kérnek fel ő kegyelmek ez mostani szükségre az fényes portán hatezer talérokat, azonban, hogyha ígirettekkel kell, az mostani nyughatatlan elméjü bément embereknek szándékjokot megorvoslani, az mit kezességek és részek szerint való jószágok felérhetne, addig való ígiretekben authorítások légyen : úgy mindazonáltal, hogy az kívánságnak bételjesítéséhez képest accomodáltassék az ígiret. Melyről adjuk ez levelünköt, futura pro cautela, pecsétünkkel és kezünk írásával megerősítvén. Datum in Arce nostra Fogaras die secunda Mensis Martii Anno 1678.

Ezt penig parancsoltuk, mostan az portára bément becsületes követ hiveinknek, úgy mint tekintetes nemzetes Bethlen Farkas, Mikes Kelemen, Szilvási Bálint és Medgyesi notarius uraméknak.

M. Apafi.

(P. H.)

Eredije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXIII. kötet.*)

CCCXLVI.

Illustrissime Princeps, Domine Frater Amice et Vicine nobis benevole.

Az fényes portára nagyságod expedíalt tekintetes nemzetes fő és belső Panocz úr híveit, úgy mint Bethlen Farkas, Mikes Kelemen, Szylvási Bálint uramékat, Enyedi Gál hívével együtt, illendő böcsülettel láttuk, levele és szóval való köszöntését, látogatását nagyságodnak mint jóakaró szomszéd atyámfjának megszolgáljuk, hogy az mit nagyságod nekünk irt és szóval üzent, hitelt adván mindeneket elértettünk, az nagyságod kívánsága szerint, az mint eddig is az mennyiben lehetett jó szívvvel nagyságodnak szolgálni ügyekezttünk, ő kegyelmeknek tanácsadásunk után az mi ott benn élő jóakaróinknak és kapitiháinknak, és az fővezér tihájának irtunk, mind az tolmácsnak Alexandernek, hogy legyenek az nagyságod részéről hívei mellett segítséggel mindenekben, úgy mint szintén az magunk dolgainkban úgy vigyázzanak; azomban nagyságod is ne fogyítsa Kara Musztafa agának, az ki most főkajmekám és az fővezérnek mindenese, az tengereknek is vigyázója, azelőtt is főlovászmestere volt, azután tihájája is volt, egy szóval kedves embere, ezekre az három kapukra vigyázzon nagyságod, senki nem árthat semmit nagyságodnak; elegen vadnak mások is, az kik ajánlják incselkedéssel magokat, hogy mikor azután látják, hogy az nagyságod dolgai helyben maradtak mások által, hogy ekkor ők is csinálhatnak valamint magoknak hasznára, az kiknek nagyságod ne hidjen, az tolmácsnak Alexandernek nagyságod mindenkor írjon, legyen jóakarattal hozzá, noha nem éri fel Panatyosokit, úgy azért tud szolgálni nagyságodnak. Az mely török most nagyságodhoz kimene, úgy mint Huszain aga, az ki két postánkot is elkéré, hogy kikísérjék nagyságodhoz, melyet meg is cselekedtünk, nekünk azt mondta itt, hogy élés dolgából küldetett ki nagyságodhoz. Az mely Mihác Mihály nevű vicekirálybirónak ide birodalmunkba beszökése felől nagyságod nekünk irt, úgy vagyon hogy itt vagyon most is, de tovább sem engedjük,

hogy menjen, meg is parancsoltuk mindjárt, mihelyt az nagyságod levelit láttuk, hogy vigyázzanak rá s legyen őrizet alatt. Nagyságod ne neheztelje egy oly emberit beküldeni ide mi hozzánk, az kit mások ne üsmernének, hogy titkon itt városunkban egy háznál tarthatnók titkon, hogy mikor az oly emberek, az kik nagyságod ellenségi volnának, üsmernék meg, s adnák értésünkre magyar déákunk által; mert mi nem ismerjük, s gondot viselnénk rájuk, és az kiket nagyságod gondolna azután is ott birodalmában, hogy nagyságod ártására ügyekeznenek, azokat adná kezesség alá, mert mi is úgy élünk itt birodalmunkban azokkal, az kiket gondolunk, hogy nekünk nem igazok. Ezek után Isten tartsa nagyságodat kedvesivel együtt szerencsés boldog órákban, szüüből kívánjuk. Datum in Bukurest die 16. Mensis Martii, Anno 1678.

Ejusdem Illustrissimae Dominationis Vestrae Frater Amicus Vicinus benevolus.

(*Oláh névalírás.*)

Hátára jegyezve : Havasalföldi vajda maga oblatiója, s intimatiója arról, kiknek kell az portán kedveket keresni, és mint excipialta az ő nagysága bemenő követeit. Fogaras 22. Aprilis 1678.

Kívül : Illustrissimo Principi Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri, Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erd. Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXIII. kötet.*)

CCCXLVII.

Kegyelmes urunk, fejedelmünk.

Ma érkezvén ezelőtt mint két órával ide Dalljára, által is mentünk volna ugyan ma az Dunán, de egy szolgálja az fővezérnek Paskótól küldött Beldi uramék leveleire nézve expediáltatván nagyságodhoz, ki tegnap ment itt el és ma Bukarestnél tovább nem is megyen, arra nézve akarók mi is nagyságodat tudósítani. Ma ez az mi velünk jövő török beszélt azzal az nagyságodhoz menő fővezér emberivel, s azt

mondta ennek, hogy Paskó mihelyt szemben lett az vezérrel, kérlette az vezér, mit akar; mondta Paskó, im leveleket hoztam az kiüzetett uraktól; van-é szód, azt kérlette az vezér, s emez azt felelte, azután talám lesz, úgy mond, de az levelekből nagyságod megértheti; melyeket az vezér megértvén s olvasván, postán küldte azt az emberét nagyságodhoz. Ez igen félve ment, mert Paskóék és Beldiek azt mondták, hogy Erdély rút zürzavarban van és fegyverben az idegen hadak miatt. Ezzel az mi törökünkkel beszélvén osztán ez mondta meg, hogy semmi síncs benne, bizvást mehet, mert csendességben van Erdély bizonyosan. Ez az török ajánlja nagyságodnak szolgálatját és azt izeni nagyságodnak, az fővezér emberét ne tartóztassa, hanem sietve bocsássa utánunk, hogy annak is relatiója Paskóék dolgát hamisítsa meg, mely nekünk is úgy tetszik kegyelmes urunk; azonban bocsássa nagyságod oly contentummal, legyen nagyságod részire jól megcsinálva; mert bizony most kívántatik kegyelmes urunk. Sok szóval nagyságodat nem terheljük, hopmester uramnak bővebben írtunk, hogy nagyságodnak referálja az dolgokat. Az Istenért kegyelmes uram nagyságod az dolgokat tréfára ne vélje, bizony nagy dolgokat értettünk, melyeket Isten haza vivén magunk megjelentjük. Ha most nagyságod nem költ, bizony hídje el nagyságod, késő lesz azután. Nem tudjuk mi az oka, semmi válaszunk nagyságodtól nem jöve derék dolgokról, melyekről írtunk volt. Éltesse Isten és engedje látnunk nagyságodat szerencsés állapottal. 1678. Martii 16. Dallján estve felé.

Isten velünk lévén reggel általköltöztünk az Dunán mü is. Az Istenért kegyelmes urunk, nagyságod az magyarországi dolgokra úgy vigyázzon, hogy nagyságodat egészen azzal vádolják az portán, az mint itt az vajdának is beszélték, portán is Paskótól az volt az vád, bizonyosan értettük, nagyságod ellen, és idegen hadakat hozatott bé nagyságod az országban.

Nagyságod alázatos hívei

engedelmes szolgálói

Bethlen Farkas m. p.

Mikes Kelemen m. p.

Szilvási Bálint m. p.

Enyedi Gál Deák m. p.

Hátára jegyezve: Bethlen Farkas uramék informatiója Dalljáról az Duna mellől az Paskóék dolgokról. Fogaras 22. Apr. 1678.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának, nekünk kegyelmes urunknak adassék.

Ercdetije Bethlen Farkas kezével írva az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCXLVIII.

Michael Apafi Dei gratia Princeps Transylvaniae, Partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Spectabiles Generosi, et circumspecte, fideles nobis sincere dilecti salutem et gratiam. Fővezér ő nagysága kapucsíja jövőn hozzánk hatalmas császár és ugyan fővezér ő nagysága parancsolatjával; his inclusis leveleknek fordítását kegyelmeteknek megküldöttük; kegyelmeteknek kegyelme- sen és serio parancsolván, ha módját és útját feltalálják, s látják, hogy ez hazára és reánk következhető nehézségnek tartalékja nélkül meglehet, munkálkodjék kegyelmetek azon, hogy ez sokképen megromlott szegény haza azaránt való parancsolatjával az fényes portának ne terheltetnék; ha holott penig egészen kegyelmetek a dolgot arra nem vihetné, bár csak három vagy négyszáz számra szállítatnék azon szeke- rek summája, mely is hogy könnyebben csnék igyekezzék kegyelmetek Nalácsi és Bethlen Gergely uramék ő kegyel- mek bővebb informatiójok szerint ha lehetséges léssen, arra vinni a dolgot, hogy az szekereknek száma és azokon lévő élés szerint illendő summa adatódnék; melyben mire segítse Isten kegyelmeteket, abban bizonyosak nem vagyunk, kihez képest ide az nemes országot minél hamarább convocáltatjuk is, de ennek az földnek természetét nem tagadhatjuk, itt sem széna sem fű; csinálja meg azért kegyelmetek czaránt úgy az ott lévő nagy elméket, hogyha késedelmesnek láttatik lenni az szekerek érkezése, azért bennünket nehézség ne kövessen. Secus nec facturi. Datum in Arce nostra Fogaras die 24. Martii 1678. M. Apafi.

Kivül: Spectabilibus Generosis et Prudenti Volphgango de Bethlen Consiliario nostro Intimo, Comiti Comitatus Albeusis Tran-

sylvaniae Supremo et regni Cancellario, Clementi Mikes de Zabola Magistro nostro Prothonotario, Valentino Szilvási de eadem, et Gallo Enyedi Notario Civitatis nostrae Medjesiensis Legatis nostris ad fulgidam Portam Ottomanicam etc. Fidelibus nobis sincere dilectis.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCXLIX

Illustrissime Princeps, Domine Frater, Amice et Vicine nobis benevole.

Ez alkalmatossággal nem akarók elmulatni, hogy nagyságotat mint jóakaró szomszéd atyánkfiát ez levelünk által meg ne látogatnók, mely levelünket kívánjuk Istentül, hogy találja nagyságotat szerencsés boldog órákban, birodalmának jó szerencsés megmaradására, szüből kívánjuk. E mellett ez levelünknek oka semmi nem egyéb, ha csak az, hogy nagyságotnak értésére akarók adni, hogy ez levelünk praesentáló Cz helyen, fő Kossap basa az, ki itt birodalmunkban táborra való börbécseket gyütött kész pénzen, az ki most az nagyságot birodalmában is kimenvén és akarván kész pénzen börbécseket gyüteni, nagyságot akaratjából megengedvén, kívánná az nagyságot méltóságos fejedelmi kegyelmességit, parancsolatját, hogy az hol nagyságot birodalmában járna, az nagyságot hiveitől igaz járásbeli embereknek üsmervén őket, megbántódások ne lenne; melyet nagyságot megeselekedvén, nekünk is jóakaróink lévén, nagyságotnak más hasonló dolgokban megszolgálni ügyekezünk. Ajánlván ezzel Isten gondjevéselésiben nagyságotat. Datum in Bukurest die 26. mensis Martii Anno 1678.

Ejusdem Illustrissimae Dominationis Vestrae Frater Amicus et Vicinus benevolus.

(*Oláh névaldírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti. etc. Domino Domino Fratri Amico et Vicino nobis benevolo.

Eredetije az erdélyi Muzeumban (*Gr. Kemény József Erdély története eredeti levelekben XXIII. kötet.*)

CCCL.

Méltóságos fejedelem kegyelmes urunk.

Tegnapelőtt reggel az táboron vezér tihájával, estve az cancellariussal szemben lévén, valami biztató szókot vetünk vala tőlök; de tegnap az vezérrel szemben lévén valóban rigorose és haragos kérdésekkel excipiáltatánk, se szék alánk, se kaftány nem adaték; kérdésire az mint Isten segite választ tévén, mondá utóljára, adjuk írásban kívánságunkat, mely is készen lévén nálunk, ugyan akkor beadtuk. Meg kelvallenünk kegyelmes urunk, bizony még az kapukat nem jártuk; sokkal készebben hittük nagyságtok részről az dolgot, de számlálhatatlan ígretekkel úgy eltöltötték Béliéi az embereket, hogy súlyos és bajos ellenek ez igaz ügyben is elő menni; azok peniglen minémű dolgokban fáradjanak, im nagyságodnak hopmester uram leveliben includálva, az kiknek végire mehettünk, igazsággal leírtuk és elküldöttük; ezek ha kívánságokban előmehetnek, nagy emberektől értettük, Erdélynek bizony minden szabadsága oda lesz, de nagyságodot is bizony változás éri. Az dolgokat azért már tovább tovább tanulván, itt mind nagyságod, mind az ország részéről az dolog igen rosszúl lesz, hanem ha bizonyos summa által az dolog meg nem orvoslódik, úgy hogy az mediatoroknak menten kell itt fizetni; az vezérnek az mit ígírünk egy részit menten meg kell adni, más része haladhat, míg Isten bennünket nagyságodhoz visszaviszen; intimálva is van, az vezért fel ne indítsuk, mert bizony actum erit mind hazánk, nagyságod részről. Ebben az distractióban csak úgy bizzék akár ki, neki bizony nem sok akadálja lesz erre elérkezni, minket is nagyságoddal együtt elrontani. Mi legyen az igirendő summa nem tudjuk, egyébaránt bizonynyal hidje nagyságod, nem hirtelenkedünk vele, sőt oly igen tapogatva járunk, mentől jobban lehet; de mind nagyságod személyét mind hazánkat periclitáltatni csak veszedelmes, jobb megadható és nem lehetetlen summával ez nagy gonoszt megorvosolni, mint veszedelmet mind nagyságodra mind hazánkra hozni, úgy mindazonáltal hogy kar déban mit bizony sem nem ígírünk, sem nem adunk, megmond-

tuk, hanem ha egész contentatióánk lesz kívánságunk szerint. Az Istenért kegyelmes urunk, nagyságod úgy értvén az dolgot, nekünk postán írjon és tudósítson akaratjáról, noha azonkül is autoritást adott nagyságod jó móddal való ígíretre; mert ha most nem, ez életben többé se nagyságodnak se hazánk szabadságának securitásáért költeni nem kell; akárki mint bízassa magát, az ki nem hiszi, jőjjön ide, s ha külömben experiálja az dolgot, bár mi bünhödjünk érette. Ezt pedig bizony nem félelemből írjuk, mert másként mi bizony mint otthon oly securitással vagyunk, de az szükség és dolgok valósága ezt kívánja, nagyságodhoz és hazánkhoz való kötelesség ezt hozza. Itt császár nem sokat késik, megindul, muszka követtel szemben volt az vezér. Lengyel követ még itt. Itt már az tilalmasokban kaszáló füvek vadnak, babot már hüvelykiben eleget árúlnak. Tartsa Isten nagyságodat szerencsésen és engedje látnunk kívánatos állapotban. 1678. 6. Apr. Konstantinápolyban.

Itt az vezér az egész birodalom igazgatását úgy magához vette, hogy abban senkinek tanácsával nem él az girezen (?) és némely belső emberein kívül, nem lehet mindazonáltal az kajmekámot is posthabecálnunk, mert nagy ember, noha most nem minden communicáltatik velle.

Nagyságod alázatos hivei, szolgálai

Bethlen Farkas m. p.

Mikes Kelemen m. p.

Szilvási Bálint m. p.

Enyedi Gál Déák m. p.

Bojér Zsigmond m. p.

Eredetije Bethlen Farkas kezével írva az erdélyi Muzeumban. (Gr. Kemény József Erd. tört. ered lev. XXIII. köt.)

CCCLI.

Illustrissime Princeps, Domine Domine Frater, Amice et Vicine nobis benevole.

Nagyságodnak mint jóakaró kedves atyánkfiának minden üdöbéli szolgálatunkot ajánljuk, és Istentől minden jókat

szerencsésen kívánunk nagyságodnak, szüből kívánjuk. Az nagyságod nekünk küldött levelit és böcsületes köszöntésit nagyságodnak mint kedves atyánk fiának megszolgálni ügyekezünk, kívánván Istentül, ez levelünk is nagyságodat találhassa kedvesivel együtt kívánta szerint való jókban, tisztelendő birodalmának jó szerencséjére és megmaradására. Azomban az fényes portáról való nagyságod tudakozó szándékát megértettük, melyre nagyságodnak most csak azt írhatjuk, hogy Istennek hála az nagyságod dolgai még mind eddig szerencsésen folynak; igaz hogy az míg az nagyságod böcsületes követi az törökkel együtt béérkezett, nem tudjuk ki által az fővezérrel szemben lettek volt Béli Pálék s azzal vádolták nagyságodat, hogy idegen hadakat tart birodalmában, francia hadakat, de azzal nagyságodnak semmit nem árthattak, sőt penig még csak nevetségre vették dolgokat. Ennyiből tudósíthatjuk nagyságodat, mert nekünk is régen emberink az portáról nem jöttek, ha csak szintén most az nagyságod embereivel együtt jötenek, az kik úgy hiszem, hogy nagyságodnak világosabban az fényes portai híreket megvitték böcsületes követi által, ő kegyelmek ott benn lévén. Ha ezután újabb híreink érkeznek, ne gondolkozzék nagyságod hogy nem tudósítjuk Nagyságodat. Ajánlván ezzel Isten gondjaviselésiben nagyságodat. Datum in Bukurest die 28. Aprilis Anno 1678.

Illustrisimae Dominationis Vestrae Fratri (igy) et Vicini benoveli.

(*Oláh aláírás.*)

Kivül: Illustrissimo Principi, Domino Domino Michaeli Apafi, Dei gratia Principi Transylvaniae, partium Regni Hungariae Domino et Siculorum Comiti etc. Domino Domino Fratri et Vicino nobis benevoló.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. története ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCLII.

Erdélyországi méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram, Isten ő felsége nagyságodat minden dolgaiban boldo-

gítsa, sokaig jó egészségben éltesse, békességben birodalmát tartsa meg, szüüből kívánom.

Nagyságod nekem legküssebbib szolgájának küldött levelet alázatosan vöttem, meg is szolgálom nagyságodnak mint jó kegyelmes urannak. Értvén az nagyságod jó egészségben létit, igen örvendezvén kívánom Istentől, ez levelem is nagyságodat találhassa örvendetes jó szerencsés órákban, szüüből kívánom. Nagyságod látogatását életem fogytáig nagyságodnak megszolgálni ügyekezem, azomban kérem nagyságodat mint kegyelmes uramat, hogy nekem legküssebbik alázatos szolgájának kegyelmesen megbocsásson, hogy már régen nagyságodat mint kegyelmes uramat semmi dolgok felől nem tudósíthattam, mert oka az, hogy bizony van már jó darab ideje, hogy az fényes portáról embereink nem érkeztek, az mint nagyságod az vajda ő nagysága leveliből is kegyelmesen megértheti; így lévén az dolog, olyat az kit bizonyosan nem tudtam nagyságodnak nem írhattam. Nagyságodat mint jó kegyelmes uramat alázatosan kérem azért, rám szegény szolgájára ne nehezteljen, mert az mint azelőtt is igaz hűtöm szerint fogadtam, hogy fejem fennállásáig az én vékony állapotom szerint, valamiben tudok nagyságodnak szolgálni, el nem mulatom, melyet nagyságod idővel megtapasztalni fog, hogy igaz szolgája voltam. Az mely kolaraszink most az portáról jövőnek, eleget tudakoztam tőlök az ott benn levő dolgok felől, de egyebet semmit nem érthettem tőlök, ha azt mondják, hogy bizony semmi dolgokban Béldiék elé nem mehettek, még szállást sem rendelték nekik, ha béres házban laknak. Az török hadak bizonyosan rövid idő alatt megindulnak nagy készülettel, de úgy gondolom, hogy az muszka császár hadai is nem kicsiny készülettel vadnak, talám meg is indultak, jó szívvel elvárják őket csak menjenek. Az vajdának ő nagyságának voltak oda oly emberi kémségre, az kik nem régen csak egy hete sincsen, hogy megjövének, az kikkel eleget beszéllettem, jóakaróim lévén, az kik azt mondják, hogy soha nem képes, hogy azoknak az hadaknak elejekben állhassanak senki, ha ezek rájuk nem mennek, ők eljönnek. Az muszka császár követinek még választ az portán nem adtak vala. Ez után ha valami újabb hireink érkeznek, nagyságodat mint ke-

gyelmes uramat tudósítani el nem múlatom. Nagyságod nekem szegény legkötösebbik szolgájának, az miben gondolná, hogy szolgálhatnék, parancsoljon, jó szívvel nagyságodnak szolgálni el nem múlatom. Ezzel Isten gondjaviselésiben ajánlom nagyságodat mint jó kegyelmes uramat. Datum in Buku-rest die 28. Aprilis Anno 1678.

Nagyságodnak alázatosan szolgál

Tatrosi György Deák m. p.

P. S. Mihácz Mihály még itt vagyon, meg is bánta, hogy beszökött volt, tőlem tanácsot kérdett, kimerjen-e menni az vagy nem: én azt mondtam, hogy bizvást kimehet, ki is fog menni rövid nap alatt, nem ártana talám ha nagyságod íratna neki egy levelet, mint: hogy nagyságodtól nem lészen bántódása.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemmek ő nagyságának etc. nekem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának adassék.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCLIII.

Mi mostani alkalmatossággal az fényes portára követ-ségre expedíaltatott, s azonkül is itt lévő és haza javára fádózó rendek, minden itt való actusinkat, conclusuminkat akarjuk tenore praesentium pro futura cautela pecsétünk és subscriptionk alatt letenni; hogy tudniillik midőn az fényes portára béérkeztünk volna, bizonyoson belső emberektől megértettük, hogy hazánkban mostan ide beszökött némely nyughatatlan emberek elsőben magok közül Béli Pált akarják volt hazánkba szabadsága ellen promoteálni fejedelemségre, de egymás között összeveszván, Zólyomit fogták fel, és őtet solicitálták az fényes portától, és mint fejedelmeket úgy is urgeálták, és ez istentelen gonosz factiójoknak promotiójára sok ígretkekkel minden kapukat eltöltöttek, úgy mint császár tárházában ígirték ezer erszény pénzt, fővezérnek és másoknak még annál is többet, és hogy az adót 45 ezer tallérral neve-

lik, ez mellett Husztot, Hunyadot és azonkívül még egy erőseget, melynek nevének végire nem mehettünk, az töröknek ígérték, melyen ez pénz szerető nemzet felette igen kapott ; megvalljuk nem kevés lelkiünk keserűségével voltunk, látván hogy édes hazánknak szép szabadságának romlása, az mi kegyelmes urunk székeinek bomlása és az országnak utolsó pusztulása csaknem egy szempillantásban következik reánk. Mind ilyen nagy és szomorú dolgokban is az mi kegyelmes urunkhoz, édes hazánkhoz és annak szép szabadságának megtartásához való kötelességünket előttünk viselvén és az dolgokról szorgalmasan discurálván, egyenlő tetszésből egy más között hazánk javára és azon gonosz embereknek istentelen szándékoknak megzabolázására ez ide alább megírt mód szerint unanimiter kétélenítettünk concludálni. Mivel ezek az ide szökött istentelen emberek az feljebb megírt megfizethetetlen sok ígiretekkel az itt való nagy embereknek elméjeket elannyira corrupálták, hogy noha szemekkel látják az mi ügyünket igaznak és az övéket hamisnak lenni, mindazáltal látjuk, hogy az sok ígiretek mellől recedálni nem akarnak, az fővezér is világosan megizente, hogyha háromszáz erszény pénznek maga és császár számára és azonkül az mediatoroknak bizonyos summának megígírása és letétele nem léssen tőlünk, az dolog külömben jól véghez nem megyen, sőt az mint belső nagy rendű jóakaróinktól bizonyosan értjük, ezeknek mostani alkalmatosságokkal édes hazánk utolsó romlásra és rabságnál szomorúabb állapotra jut dolga, consideratióban vévén ez mellett azt is, csak egyszeri változással is mennyi pusztulás, mennyi rablás és mennyi summának extorsiója eshetik édes hazánkon, de viszont szomorúan gondolkodván arról is, hogy ez mostani változásnak rossz példájával, az fejedelemségnek ilyen formában való változtatásával, ez hatatmas nemzet mi némű veszedelmes usust fog magának vindicálni, mind ezek felett forgatván azt is, hogy ez gonosz emberektől ígertetett véghetlen és megfizethetetlen summa nem egyébünnét, hanem minden rendeknek rendetlen húzásából, vonásából telnék ki, ha telnék is, ha pedig ki nem telnék, úgy is végső veszedelmet várhatnánk, mind ezek felett ez is nem kevésé irtóztatott bennünket, hogy még eddig kezünknel maradt erősségekből

nem hogy három erősség, de csak egy esnék is pogány kézben, lehetetlen dolog volna tovább ott keresztyén directionnak lenni, mind ezekre az okokra nézve azért jobbnak itéljük, hogy ezen dologban (noha annyi summáig való authoritásunk nincsen) valami alkalomra és ígíretre is lépjünk, ehez jó mediátorokat adhibeálván, holott annyira meg vagyunk szorítatva, hogy nemhogy hazül várhatnánk választ, de harmadnapi considerationál tovább való idő nem adattathatik. Ez szerént való megegyezésünk után az dolgot kezdetünk per mediatores folytatni, és helyes ratiókkal azt valóban állattuk, hogy tudniillik: elsőbben ez szokatlan dolog az mi hazánkban, hogy csak mit is mi extraordinarie adjunk. Másodszor objeciáltuk azt is, hogy Erdélyországa minden kereskedés nélkül való hely, étele itala vagyon, de pénze nincsen, és nem hogy háromszáz erszény pénzt tudna megadni, de az eszendei szokott adaját is kimondhatatlan nagy munkával szerzi meg; harmadszor oda mondtuk azt is, hogy mi nem azért bocsáttatunk ide, hogy csak mit is ígérjünk, hanem hogy urunknak és hazánknek ez fényes portához való tökéletes hűségit megmutassuk, az más feleknek pedig hamis vádjokat nap fényre hozzuk, melyért nemhogy ilyen nagy summának rajtunk való extorsióját várhattuk volna, de sőt inkább hűségünknek jutalmaztatását reménlettük. Negyedszer ezt is oda mondtuk, hogy mi készebbek vagyunk itt életünket letenni, hogy sem olyan nagy summának ígíretre réá lépni, sőt hazánk is készebb extremitásra jutni. Ötödször azt is el nem hagytuk, hogy az szabadsággal élő ország lévén az fejedeleme sem adózik. Hatodszor az mióltától fogva az magyarországi motusok vadnak, szüntelen való had fenntartására, hogy határát oltalmazhassa, mennyit költött Erdélyországa, azt is kimondani nem tudjuk. Hetedszer az mostani expeditiójára is hatalmas császár élés szekerek adása felől parancsolván, mennyi számtalan költségben telik, azt is csak Isten tudja, melyekre nézve mi bizony elégtelenek vagyunk olyan ígíretekre. Mind ezek az argumentumok is fővezér elméjét semmire nem deducálhaták, hanem az más félnek végzetlen ígíretre nézve megkeményítvén magát, úgy resolvált, hogy egyáltalán véggel különben nem lészen; mindazonáltal utóljára az há-

romszáz erszényről százötven erszényre nagy nehezen leszállott. Mi ellenben elsőben ígértünk huszonöt ezer tallért. Azután 40 ezerre mentünk. Utóljára nagy későre és igen nehezen kételenítettünk ígírni ötven ezeret. De mind ezek után is nem kevés indignációval lévén az fővezér, az más félszáz erszényről alább szállani semmiképen nem akart. Melyet midőn mi így értettük inpositive reánk vettetett summának lenni, kételenítettünk cedálni, hogy sem édes hazánkat, urunkat veszedelembé hozni. Ezenkül az tihájának kelletett ígírniünk 2500 aranyat. Az réznek 1500 aranyat. Az metuphinak 500 tallért. Mauro Cordatus uramnak talleros 2000. Az csausz passának adtunk tall: 250. Az kajmekámnak adtunk ezer tallért. Az tihájának tall. 150. Ezekenkül is imide amoda sokat kelletett erogálnunk, az mint arról való regestum megmutatja. Mind ezekre másképen reá nem érkezünk, hanem kételenítettünk költsön pénzt kérni fel interesre, az mint arról való levélnek páriája kimutatja. Mind ezekben félvén attól mű, hogy ez dolog császár eleiben ha megyen, sokkal több költséggel visszük véghez, jóakaróink is úgy javálván, és fővezérnek is azont intimálván, hírré adni nem akartuk, sőt az fővezér is ezen dolgot csak magától vitte volna véghez; de midőn eszében vette, hogy azok az gonosz emberek császár udvarában is minden rendeket eljártak és sokakat ígrettel fascináltak, kik által az dolog császár fáleiben is elment, az dolgot csak magától eligazítani nem meré, hanem maga az mi levelinket és egyéb exhibitáinkat kezében vévén úgy mutatta meg, és az dolgot declarálta császárnak, úgy pronuciált császár az dolog felől. És noha öketsok biztatásokkal biztatták ez végre, hogy valamint az ellenek készítettett rosz dolgot eszekben ne vegyék és el ne bújjanak, die 22. Aprilis felhivaták őket audientiára, az hová mi is nem híva, hanem intimatióra kimenvén, egy sátorban voltunk, az császár hatisserriffje után délutánig várakozott az vezér; melylyel midőn császár embere elérkezett volna, mentest akkorra őket felhivák, és midőn az vezér eleiben mentek volna, úgy mondta ki az vezér fejekre császár sententiáját, ilyen forma szókkal: hatalmas császár az ti dolgotoknak végire ment úgy mond, végbeli tiszteitől is megértette, hogy ti lator, áruló emberek lévén, hatalmas császár békességes országát

megháborítottak, és az fényes portát is csalni megakartátok, azért titeket örökös fogságra ítelt. Amazok akarván magokat továbbra is menteni, csak intett, s az csauzok őket megragadván, kihozták az vezér elöl, és fogva vitték az csauz passa sátorába, az holott mindenekből őket kivekeztetvén, mint egy ezerháromszáz aranyat tőlök elvettek, s az leveleket is, melyek között magok vádlására való levelek is találkoztak. Ott még egy óráig sem lévén mulatások, két-két jancsár fogván őket, úgy vitték jeddiculába gyalog, egy sötét helyre. Az alatt peniglen bizonyos emberek expediáltatván szállásokra, mindeneket inventálták, s el is foglalták. Az dolgok ennyi részben így menvén véghez, tettük le subscriptiónk és peesétünk alatt. Datum die 30. Aprilis Anno 1678. Constantinopoli.

Bethlen Farkas m. p.

(P. H.)

Szilvási Bálint m. p.

(P. H.)

Apor István m. p.

(P. H.)

Mikes Kelemen m. p.

(P. H.)

Bojér Sigmond m. p.

P. H.)

Enyedi Gál m. p.

(P. H.)

Szekhalmi András m. p.

(P. H.)

Sárosi János m. p.

(P. H.)

Hátára írva : Béldi factiójának relatiója. Nro 12.

Béldiek mennyit ígértek volt az portának, s mint fogták meg őket.

Eredetije az erdélyi Muzenmban. (*Gr. Kemény József Erd. tört. ered. lev. XXIII. köt.*)

CCCLIV.

Méltóságos fejedelem, nekem kegyelmes uram.

Isten nagyságodat jó szerencsés boldog étellel megáldja, békességes birodalmát számos esztendőig megtartsa szüből kívánom.

Kegyelmes uram mint forgottak legyen itt az dolgok, az mostan innét haza ment követ urak tudom egészen declarálják, én azzal nagyságotat írásomban terhelni nem akarom. Az nagyságod gonosz akarói kegyelmes uram Isten jóvoltából alkalmasint megszegyenítettének, noha bizony meg kell azt vallani kegyelmes uram, hogy sok pénznek igiretivel mehető véghez, de mind azt is ha ember egyben veti, ebből az itt feltett gonosz dolgoknak véghez viteléből származható nagy gonosz dolgokkal, én úgy hiszem kegyelmes uram, akárki is még is jobbnak ítéli így, az mint Isten mindezeknek végít adá. Ha mi nehézség peniglen vagyon benne, (az minthogy az nélkül nem is lehet) adjon annak lelke okot számot is róla az ki ez ilyen rossz dolgoknak koholója volt. Bizony kegyelmes uram még az egyszer csak spitzzen marada meg mind nagyságod méltósága, s mind édes hazánk szabadsága. Már kegyelmes uram az tábori indulat megvagyon, mennyi sok fogyatkozással legyenek, az követ urak magok declarálhatják, és hogyha ez nyomorúságos táborozásban nagyságod kegyelmességéből nem subleváltatom, s én bizony hivatalomnak meg nem felelhetek, sőt ha valamely jóakarómtól kölcsön nem kérhetek költséget, én meg sem mozdulhatok. Könyörgök azért alázatosan nagyságodnak mint kegyelmes uramnak, méltóztassék fejedelmi kegyelmességéből az tábori költségem felől disponálni; kiért Isten is nagyságotat megáldja, én is minden igaz hűséggel megszolgálni ügyekezem. Isten nagyságotat sokáig jó egészségben éltesse. Datum Constantinopoli 30. Aprilis Anno 1678.

Nagyságodnak alázatos szolgálja s igaz hive

Sárosi János m. p.

Kivül: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagyságának nékem kegyelmes uramnak alázatosan írák.

Eredetije az erdélyi Muzeumban. (*Gr. Kemény József Erdély. tört. ered. level. XXIII. köt.*)

CCCLV.

Literarum Supremi Vezirii ad Principem Transylvaniae et Nobiles trium Nationum Interpretatio.

Decorum Magnorum Principum Christianorum, Arbitro eximiorum Magnatum in Gente Christiana, Directori negotiorum in Rebus Publicis nationis Nadzarenorum amictu Magnificentiae et gravitatis ornato, Argumentis magnitudinis et decoris honestato, praeceminenti Transylvaniae Principi Domino Michaeli Apafi, cuius finis salute coronetur; post nunciam conservationis Salutationem et Praeclaris inter nobiles generis Christiani Nobilibus trium nationum Regni Transylvanici, cum Imperiales elatae literae pervenerunt, notum compertumque fiat ad Solium Augustum, et Sacrosanctum cum expressissime (igy) obedientiae literas vestras allatas esse, cumque exposueritisurbationum effectrices actiones, et motus, et proditioes Sex Personarum ex Transylvanis Regnicolis, quae ad Vestibulum elevatum Imperiale quaerimoniis, et injuriarum lamentationibus venerunt, atque lamentationes injuriarum et quaerimoniae ipsarum cum falsae essent, et propositiones quas de se dixerunt dolo contextae et criminationes merae fictiones apparent, illieo ipsas punitas fuisse. Itaque quod Serenissimi et Amplissimi et Potentissimi et formidabilis Domini nostri Imperatoris Azili Orbis cuius famulo auxiliatrices Deus Altissimus extollat et potentiam augeat, hereditarium est Transylvaniae Regnum Incolis ne utiquam adversitatibus affectis aut afflictatis unusquisque et omnes ab actionibus et motibusurbationem afferentibus recedant et maxime sibi caveant. Vos quoque qui Trium Nationum Nobiles estis quousque Princeps Transylvaniae nullo ab Ipso contra Imperialem Bonorum auspiciem satisfactionem opere prodeunte in tramite synceritatis et rectitudinis constans et firmus sit, omnes praeclaudati Principis Regimini obediat, et ipsius mandatis obsequamini, et ab inobedientia, et refractariis ac resultoriis motibus abstinere, ut Princeps pariter et Subjecti iuxta tramitem sinceritatis et rectitudinis incedentes a quacunque actione et motu Augustae satisfactioni opposito caveatis. **Exaratae**

sunt modo Literae Sacrosanctae Imperiales quae ubi pervenerint obtemperantes sensui sacro ipsarum qui omnem obedientiam requirit omnes iuxta necessitatem Bonorum auspiciis Imperialis satisfactionis operantes a contrarietate caveatis, Salus parentibus Deo. Datum ad Dauud pasza, circa medietatem Mensis Lunaris dicti Rebiuleuel. Anno 1089. (Maj 2—12 1678.)

Ex interpretatione Alexandri Maurocordati.

Aláírva Maurocordato saját kezével :

(Hivatalos fordítás mely Mike S. ur tulajdona.)

TARTALOM.

	<i>Lnp.</i>
I. Panajot a fejedelemnek, követei visszabocsátásáról. Drinápoly. 1671. jan. 21.	7
II. Apafi a zarándi hódoltság ügyében országgyűlést hív össze. 1671. febr.	7
III. Türy László a fejedelemnek, portai hírek. Drinápoly 1671. febr. 21.	9
IV. Amhat aga a fejedelemnek, a jenei regestrum ügyében. Várad 1671. febr. 21.	10
V. A váczziak a fejedelemnek egyházi ügyekben. Vác 1671. marc. 3.	10
VI. a.) Apafi a fővezér kapucsijának, b.) a tömösvári pasának, a zarándi hódoltság ügyében. Fogaras 1671. marc. 11.	12
VII. Apafi a fővezérnek ugyan ez ügyben. U. a.	14
VIII. A rendek a.) a császár kapucsijának, b.) a jenei pasának az ottani hódoltság ügyében. Fogaras 1671. marc. 12.	15
IX. Türy László a fejedelemnek a végbeliek ügyében. Drinápoly 1671. marc. 18.	17
X. Bánfi Dénes a fejedelemnek kósza hírek ügyében. Bonczhida 1671. marc. 25.	18
XI. Wesselényi Pál, Béli Pálnak, apróbb híreket ír. Geszt 1671. apr. 6.	19
XII. Apafi a fővezérnek a német hadak pusztításai ügyében. Fogaras 1671. apr. 9.	20
XIII. Apafi a muftinak ajánlja követét. Fogaras 1671. apr. 10.	21
XIV. A havasalföldi vajda a fejedelemnek, a megölt Kantakuzen Konstantin gyilkosa ügyében. Bukarest 1671. apr. 14.	21
XV. Bánfi D. a fejedelemnek török hírekről. Gyalu 1671. apr. 18.	23

XVI. Teleki Mihály a fejedelemnek a magyarországi üldözések ügyében, a portára követküldést ajánl. Huszt 1671. apr. 21.	24
XVII. A havasalföldi vajda a fejedelemnek a kibujdosott bojér ügyében. Bukarest 1671. apr. 28.	26
XVIII. Apafi az esztergomi érseknek a magyarországi üldözések ügyében. Fogaras 1671. apr. 29.	27
XIX. A váradi pasa kajmekámja adós szökevény ügyében. Várad 1671. maj. 3.	27
XX. Bánfi Dénes a fejedelemnek, egy hozzá küldött német követ ügyében. Bonczhida 1671. maj. 4.	28
XXI. Ugyan az ugyan annak egy török követ ügyében. U. ott 1671. maj. 6.	30
XXII. A somlyai törvényszék előterjesztése a fejedelemnek a magyar-alkaiaknak adandó harang ügyében. Somlyó 1671. maj. 9.	31
XXIII. Bánfi Dénes a fejedelemnek a határszéli intézkedések ügyében. Szamosujvár 1671. maj. 10.	32
XXIV. Amhat főbég a fejedelemnek szolgálatát ajánlja. Káransebes 1671. maj. 14.	33
XXV. Béldi Pál a fejedelemnek a moldvai határszéli ügyek, s az eperjesi tractán tárgyalt pontok ügyében. Bodola 1670. maj. 16.	34
XXVI. A fejedelem a fővezérnek Rézbánya felverése ügyében. 1671. maj. 18.	37
XXVII. Daczó János a fejedelemnek portai ügyekről. Drinápoly 1671. maj. 23.	40
XXVIII. Türy László a fejedelemnek a hódoltsági alkudozások ügyében. U. o. u. a.	42
XXIX. Az erdélyi követség a fejedelemnek alkudozásairól. U. a. u. o.	44
XXX. Türy László a fejedelemnek a hódoltsági faluk s a bujdosók ügyében. U. o. maj. 26.	46
XXXI. A fejedelem a portai követeknek, portai magoktartása ügyében. 1671. jun. 5.	48
XXXII. Haller János a fejedelemnek, portai ügyekben. Szent Pál 1671. jul. 1.	48
XXXIII. Paládi számadása portai költségeiről. 1671. jul. 8.	49
XXXIV. IV. Mohammed szultán egy útlevele. 1671. jul. 8.	51
XXXV. Kucsuk basa a fejedelemasszonynak barátságát ajánlja s régi leveleire választ sürget. Várad 1671. jul. 16.	51
XXXVI. Türy László a fejedelemnek portai híreket ír. A jallai török táborból 1671. jul. 18.	52
XXXVII. Panajot a fejedelemnek a jenei ügyben. Ugyan ott 1671. jul. 20.	54

XXXVIII. Apafi a portai követeknek hódoltsági ügyben. Ebesfalva 1671. jul. 25.	55
XXXIX. Türy László a fejedelemnek hasonló ügyben. Jajla 1671. jul. 25.	55
XL. A zarándmegyei küldöttség jelentése az ottani hódoltságról. Körös-Bánya 1671. sept. 6.	56
XLI. Cserményi a fejedelemnek ugyanez ügyben u. o. 1671. sept. 8.	60
XLII. Jelentés a fejedelemnek a bujdosók ügyállásáról s a fejedelem válassza 1671. sept. 11.	61
XLIII. a.) A fejedelem a kapucsi basának a körösmenti hódoltságról, b.) A fejedelem a fővezérnek a körösmenti hódoltságról. 1671. sept. 12.	62
XLIV. A váradi basa a fejedelemnek hódoltsági ügyben. Várad 1671. sept. 14.	63
XLV. A fejedelem a budai basának, Balót követségbe küldi hozzá. Radnót 1671. sept. 15.	64
XLVI. Gyulai Tamás kapitliha esküje. Fejérvár 1671. sept. 25.	66
XLVII. Orggyülési meghívás Fehérvárra 1671. sep.	67
XLVIII. Zsidó Juda tolmács esküje. Fejérvár 1671. oct. 12.	68
XLIX. Türy László portai jelentése. Drinápoly 1671. oct. 15.	69
L. Boros István portai tolmács esküje. Fejérvár 1671. oct. 16.	72
LI. Daczó János a fejedelemnek panaszkodik portai szenvedéseiről. Brassó 1671. oct. 17.	74
LII. Teleki Mihály a fejedelemnek, hódoltsági ügyben. Sorostej 1671. oct. 31.	76
LIII. Bánfi Dénes a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Sebesvár 1671. nov. 1.	77
LIV. Fleischer a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Szeben 1671. nov. 1.	78
LV. Béldi Pál a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Miklós-vár 1671. nov. 2.	80
LVI. A fejedelem Nemcs János portai követnek, adó ügyben. Fejérvár 1671. nov. 3.	82
LVII. Szoliman aga a fejedelemnek válaszol ; érkezett. 1671. nov. 7.	83
LVIII. Bialis Ferencz Béldinek híreket ír. Somlyó 1671. nov. 9.	84
LIX. A temesvári basa a fejedelemnek végvidéki ügyekben. Temesvár 1671. nov. 13.	85
LX. Szilvási Bálint jelentése a fejedelemnek. Drinápoly 1671. nov. 14.	87

LXI. A fejedelem a fővezér tihájának adóügyben. Fejérvár 1671. nov. 21.	88
LXII. Túri László jelentése a fejedelemnek. Drinápoly 1671. nov. 24.	89
LXIII. Jenei Miklós hitlevele. Fejérvár. 1671. nov. 30. . . .	91
LXIV. Biális Ferencz, Béli Pálnak híreket ír. Somlyó 1671. decz. 13.	92
LXV. A fejedelem a budai passának a bujdosok ügyében. Fe- jérvár 1671. dec. 28.	93
LXVI. Gyulai Tamás kapikia jelentése a fejedelemnek. Dri- nápoly 1672. jan. 7.	93
LXVII. Haller János a fejedelemnek hódoltsági ügyben. Rét 1672. jan. 13.	95
LXVIII. Bánfi Dénes a fejedelemnek portai ügyben. Gyalu 1672. jan. 14.	96
LXIX. Béli Pál a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Betlen 1672. jan. 17.	97
LXX. Bethlen János a fejedelemnek portai adó ügyben. Ke- resd 1672. jan. 18.	100
LXXI. Szepesi Pál a fejedelemnek jelenti portára menetelét. Topolyán 1672. jan. 20.	101
LXXII. A somlyai bizottság jelentése végbeli ügyekben. Som- lyó 1672. febr. 21.	102
LXXIII. Ugyanazok jelentése ugyan arról. Gyalu 1672. feb. 22.	103
LXXIV. Ugyanazok jelentése ugyan arról. Bánfi-Hunyad 1672. febr. 29.	104
LXXV. Szilvási Bálint a fejedelemnek havasalföldi ügyekről. Bukurest 1672. apr. 2.	105
LXXVI. Gyulai Tamás kapikia portai jelentése. Drinápoly 1672. apr. 2.	107
LXXVII. A fejedelem Spankaunak válaszol udvariatlan leve- lére 1672. apr. 16.	109
LXXVIII. Bethlen János a fejedelemnek hódoltsági ügyben. Lu- das 1672. maj. 23.	110
LXXIX. A sebes-lugasi miriliva megfosztott török árusok ügyében. Karánsebes 1672. maj. 10.	111
LXXX. Fejedelmi előterjesztés az országgyűléshez. Radnoth 1672. jun. 27.	112
LXXXI. Kantakuzen Sorban levele a fejedelemnek, köszöni annak kegyelmességét. 1672. aug.	114
LXXXII. Bánfi Dénes a fejedelemnek menekült boér ügyében. Bonczhida 1672. jul. 8.	115
LXXXIII. Máté deák a fejedelemnek moldvai híreket ír. Jasszi 1672. jul. 16.	117

LXXXIV.	A fejedelem a havasalföldi vajdának, inti a jó szomszédság megtartására. Radnóth 1672. jul. 17.	121
LXXXV.	A fejedelem a kapikihának, tudatja, hogy az élést készíti. Radnóth 1672. jul. 26.	122
LXXXVI.	A fejedelem különböző török főuraknak tábori élés szolgáltatása alkalmával. Radnót 1672. jul. 26.	123
LXXXVII.	Absolon Dániel névtelennek különböző híreket ír. Bukurest 1672. jul. 29.	127
LXXXVIII.	Bethlen János a fejedelemnek. Reflectál Balassa Kristófnak és Absolonnak a fejedelem által hozzáküldött leveleire. Szeben 1672. jul. 31.	131
LXXXIX.	Haller János a fejedelemnek, az élést vivő szeke- rek előtt való ökrök elvételéről. Szent-Pál 11. aug. 1672	133
XC.	Bethlen János a fejedelemnek : az Erdélybe mene- kült magyarországi urak dolgában. Teremi 1672. aug. 12.	134
XCI.	Isza aga a fejedelemnek, török kereskedőknek megkárosítása felől. Várad 1672. aug. 15.	135
XCII.	Béldi a fejedelemnek az élés szállítás ügyében. Be- reczk 1672. aug. 26.	137
XCIII.	Béldi Pál a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Bodola 1672. aug. 17.	139
XCIV.	a.) a török császárnak, b.) a fővezérnek, c.) Pana- jotnak ugyan ez ügyben szóló levelek minutái 1672. aug. 20.	141
XCV.	Béldi Pál a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Koz- más 1672. sept. 2.	144
XCVI.	Duca moldvai vajda a fejedelemnek török rab- ságból kiváltott egyének dolgairól. Jász 1672. sept. 3.	145
XCVII.	Kontus Pál a fejedelemnek ajánlja Erdélybe mene- kült nejét és gyermekeit. Chocim 1672. sept. 12.	146
XCVIII.	A fejedelem Balónak : Telekinek a magyarorszá- giak közé való menetele felől. 19. sept. 1672.	147
XCIX.	Baló László a fejedelemnek : a török lengyel szö- vetségről. Bucsacz 1672. oct. 20.	149
C.	Kobb Farkas Frigyesnek a visszatérőkhöz intézett menedék levele. Nánás 1672. nov. 8.	152
CI.	Ali lippai miriliva a fejedelemhez az Ismail passá- tól elvett áruk visszaadatásáért.	153
CII.	Petrás István moldvai vajda a fejedelemnek len- gyelországi ügyekben. Szuczva 1672. dec. 1.	153

CIII. Bánfi Dénes a fejedelemnek a magyarországi menekültek befogadását ajánlja. Gyalu 1672. decz. 4. . . .	154
CIV. A nagyvezér a fejedelmet az adónak pontos beszolgáltatásáról tudósítja. Drinápoly	155
CV. Kabos Gábor a fejedelemnek portai híreket ír. Drinápoly 1673. jan. 8.	156
CVI. Panajota Nicasius a fejedelemnek; szolgálatairól értesíti. Drinápoly 1673. jan. 13.	157
CVII. Zólyomi Miklós, Kökényesdi Györgynek; ügyei állásáról tudósítja. Konstantinápoly 1673. jan. 20. . . .	157
CVIII. Bethlen János a fejedelemnek reflectál a havasalföldi vajdának a portán érvényesítendő azon követelésére, hogy Fogaras földje Havasalföldéhez csatoltassék. Bun 1673. jan. 28.	158
CIX. Sziliktar Mehemet váradi passának a fejedelem; válaszol udvariatlan levelére. Fogaras 1673. febr. 3. . .	160
CX. A váradi passa a fejedelemnek hódoltsági ügyben. Várad 1673. febr. 22.	162
CXI. Olszowski András püspök és lengyel cancellár a fejedelemnek a törökkeli szerződés ügyében. Varsó 1673. apr. 17.	163
CXII. Bánfi Dénes a fejedelemnek 15 elfogott jancsárt küld. Báld 1673. apr. 18.	164
CXIII. Zámbo Ferencz atyjának hazabocsáttatása felől ír (1673.)	165
CXIV. Dumitraszko aga Béli Pálnak, ez utobbi jobbjáinak kiadása ügyében. Bukarest 1673. maj. 15. . . .	166
CXV. Több török urhoz írott levelek minutái a lengyel-török béke ügyben. 1673. maj. 20.	167
CXVI. Farkas László a fejedelemnek hódoltsági ügyben. Debreczen 1673. jun. 21.	171
CXVII. Panajot a fejedelemnek lengyel ügyekben. Drinápoly 1673. jun. 21.	172
CXVIII. A fejedelem a lengyel királynak a török béke ügyében. Radnóth 1673. jun. 22.	173
CXIX. Küprili Ahmet passához a fejedelem hódoltsági ügyben. Radnóth 1673. jun. 23.	174
CXX. A fejedelem a tatár khánnak köszönő választ ír. Radnóth 1673. jun. 28.	175
CXXI. Petrus Stefan a fejedelemnek lengyel török ügyekben. Chocim 1673. aug. 3.	176
CXXII. Lóczi János a fejedelemnek, elfogatásáért panaszkodik. Debreczen 1673. aug. 15.	177

CXXIII. Kéri Gergely a fejedelemnek a török adószedők elszállásolásáról. Deés 1673. oct. 2.	181
CXXIV. A moldvai vajda a fejedelemnek a török-lengyel háborúról. Szucsva 1673. oct. 24.	183
CXXV. A krasznai követség instructiója. 1673. nov. 8.	184
CXXVI. Háczegi László a fejedelemnek ajánlja szolgálatát. 1673. nov. 29.	186
CXXVII. Horváth András és Kis Kristófnak a brassai harminczadról való számadása. 1672. decz. 1-től 1673. nov. végéig.	187
CXXVIII. Zólyomi Miklós, Huszain basának; kéri hogy hozzá intézendő leveleit magyarul írja. Konstantinápoly 1673. dec. 1.	186
CXXIX. Konstantin vajda a fejedelemnek, háborus ügyben. Szucsva 1673. decz. 2.	189
CXXX. A moldvai vajda a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Jászvásár 1673. decz. 28.	190
CXXXI. Ugyanaz a fejedelemnek ugyan ez ügyben, u. o. 1673. decz. 29.	191
CXXXII. Inczédi Pál Nemes Jánosnak portai adó ügyben. Fejérvár 1673. dec. 6.	192
CXXXIII. Mahumed passa a fejedelemnek; a salétromnak pénzzel megválthatása iránti parancs.	192
CXXXIV. Mehemet sultán menedék levele, hogy főszakácsának vásárlását segítsék elő. Babában 1672 ^{2/3}	193
CXXXV. A fejedelem a.) a fővezérnek, b.) a tihájának: Zöldi nevű étekgőgőjének törökök által való meggyilkoltatásáról. 1674. jan. 6.	194
CXXXVI. A fejedelem körleve a magyarországi menekültek ügyében. Ebesfalva 1674. jan. 16.	196
CXXXVII. Az oláh vajda a fejedelemnek, az Erdélyből visszakérült boérok ügyében. Bukurest 1674. jan. 18.	197
CXXXVIII. Béldi Pál a fejedelemnek; bizonyos rendelet megváltoztatását kéri. Bodola 1674. jan. 20.	198
CXXXIX. Az oláhvajda a fejedelemnek lengyel ügyekben. 1674. jan. 29.	199
CXL. A fejedelem Küprili Ahmet passának török kihágások megbüntetése végett. Fogaras 1674. febr. 3.	200
CXLI. Spankau Páris, Bánfi Dénesnek híreket ír. Kassa 1674. febr. 18.	202
CXLII. Szelam Gerai tatár szultán levele a fejedelemnek, tudósítja a lengyeleken vett győzelemről. 1674.	203
CXLIII. A szalontai gyűlésből küldött követek instructiója a bujdosó uraknak. 1674. marc. 9.	205

	<i>Lap.</i>
CXLIV. Szobieszki János a fejedelemnek, Barcsai régi adósága ügyében. Jarozlav 1674. marc. 12.	214
CXLV. Bánfi Dénes a fejedelemnek a menekültek ügyében. 1674. marc. 26.	214
CXLVI. Bánfi Dénes a fejedelemnek reflectál a vezér és tihaja leveleire s az azokra irandó válaszra tanácsot ad. Gyalu 1674. marc. 28.	215
CXLVII. Tötöri István a fejedelemnek hadi híreket ír. Baba 1674. apr. 1.	217
CXLVIII. Cathekozuno Demetrius levele a fejedelemnek; menti magát a látogatás elmulasztásáért. Jászvásár 1674. apr. 5.	217
CXLIX. A moldvai vajda a fejedelemnek egy más által használt birtokának visszaadatása iránt. Jásztrenbecz 1674. apr. 11.	219
CL. Ahmet passa levele a fejedelemnek, bizonyos titkos ügy elintézése tárgyában. Babatág 1674. apr.	220
CLI. Tötöri István a fejedelemnek, a Törökországból marha vásárlásra küldetvén, erre a fejedelemtől engedelmet kér. Baba 1674. apr. 29.	220
CLII. Jordaki Tudarosko Daczó Jánosnak, háború híreket közöl. Jászvásár 1674. maj. 1.	221
CLIII. Béli Pál a fejedelemnek háborus ügyben. Komlod 1674. maj. 14.	222
CLIV. Duca, havasalföldi vajda levele a fejedelemnek az erdélybe szökött boérok ügyében. Bukurest 1674. maj. 25.	224
CLV. Farkas Fábián portai követnek a bujdosók instrukciója. 1674. maj. 26.	225
CLVI. Tötöri István a fejedelemnek, az élés dolgában. 1674. maj. 28.	236
CLVII. Tötöri István a fejedelemnek ugyan ez ügyben. Zabades 1674. maj.	238
CLVIII. A lengyel király a fejedelemnek a béke ügyében követet küld haza. Vanó 1674. jun. 14.	239
CLIX. A fejedelem a nagyvezérnek gabona szállítás ügyében. Fehérvár 1674. jun. 15.	240
CLX. Szelektár Mehemet passa a fejedelemnek; egy agát küld hozzá. Várad 1674. jun. 19.	241
CLXI. A vezérpassának szóló levél, élés ügyben.	242
CLXII. A vezér tihájának, ugyan ez ügyben.	243
CLXIII. Nalácz István a fejedelemnek élés, s több más ügyben. Brassó 1674. jul. 12.	243

CLXIV. Mehemed szultán levele a váradi hódoltság adójának nagyobbitása felől. 1674. jul. 22.	244
CLXV. A fővezérnek írott levél a békesség ügyében. 1674. jul. 20.	245
CLXVI. Buday Péter, Béli Pálnak a vajdával fenntartandó jó viszonyról. Mindszent 1674. aug. 2.	246
CLXVII. Bánfi Dénes, Naláczinak az adó ügyében. Szamos-Ujvár 1674. aug. 3.	247
CLXVIII. A fejedelem a lengyel királynak a békesség ügyében. Radnóth 1674. aug. 8.	249
CLXIX. A fejedelem magyarországi hadaknak, zavargások ügyében. 1674. aug. 9.	250
CLXX. Lónyai Anna, Béli Pálnak Lengyelországba való küldés tárgyában. 1674. aug. 16.	252
CLXXI. Székely László, Béli Pálnak a bujdosó magyarokról. Radnóth 1674. aug. 18.	253
CLXXII. A váradi passa a fejedelemnek a dézma ügyében. Várad 1674. aug. 19.	254
CLXXIII. A magyarországi menekültek Erdély rendeihez, Wesselényi Pál megválasztását tudatják. Csátár 1674. aug. 23.	255
CLXXIV. A moldvai vajda Nemes Jánosnak háborui híreket közöl. 1674. aug. 25.	258
CLXXV. A váradi passa a dézma ügyében. Várad 1674. augusztus 26.	259
CLXXVI. A fejedelem válasza ugyan ez ügyben. U. a. . . .	260
CLXXVII. Az oláh vajda az erdélyi fejedelemnek; tudatja táborba szállását. Ledezna 1674. sept. 8.	261
CLXXVIII. Tötöri István a fejedelemnek több erdélyi ügyről. Lasicz 1674. sept. 11.	263
CLXXIX. Az oláh vajda a fejedelemnek háborus ügyben. Jászvásár 1674. sept. 13.	264
CLXXX. Tötöri István a fejedelemnek a váradiak zsarolását a tihájának megjelentette. Zorokaj 1674. sept. 25.	265
CLXXXI. Daczó György portai kapikiha esküje. Radnóth 1674. oct. 15.	267
CLXXXII. Krasznamegye követének határozatai a santsoltság, quartélyozás, dézma stb. ügyben. Somlyó 1674. oct. 31.	268
CLXXXIII. Bánfi Dénes a fejedelemnek : kérdi, ha vajjon a fejedelem akaratából történik-e az ő sok kellemetlensége. Ujvár 1674. nov. 19.	271
CLXXXIV. Bánfi Dénes sógorához : panaszkodik elfogatásának jogtalanságán. Ujvár 1674. nov. 18.	273

CLXXXV. Bánfi Dénes Torda, Gyéres, Egerbegy, Szt.-Király és Polyán előjáróihoz : leírja elfogatását, feleségének és rokonainak elűzetését és több más kellemetlenségét s egyszersmind inti őket a békességben maradásra. Ujvár 1674. nov. 18.	275
CLXXXVI. A váradi küldötteknek az adó és dézma ügyében, kiegyezése Bánfi Diénessel. Kolozsvár 1674. nov. 24.	276
CLXXXVII. Bánfi Dénestől a somlyai kapitánynak adott instructio pontjai.	278
CLXXXVIII. A fejedelemnek a sereg felülését tárgyzó rendelte. Fejérvár 1674. nov. 19.	285
CLXXXIX. Ugyanannak ugyan-e tárgyban u. o. 1674. nov. 19.	286
CXC. Bánfi Dénes a táborba gyűlt nemes uraknak : tudakozza a fegyverkezésnek és saját üldöztetésének okát, egyszersmind ajánlja nekik szolgálátát. Kolozsvár 1674. nov. 20.	286
CXCI. Haller János, Béldi Pálnak : a Bánfi Dénes ellen gyűjtendő sereg ügyében. Szent-Pál 1674. nov. 24.	288
CXCII. Bethlen Miklós, Béldi Pálnak : a Bánfi Dénes ügyében. Enyed 1674. nov. 23.	288
CXCIII. Barkóczy István, Pálffy Tamásnak : Bánfi Dénes dolgairól Rácz-Böszörmény 1674. nov. 25.	290
CXCIV. A fejedelem Béldi Pálnak : a Bánfi Dénes Szamos-Ujvárra szállíttatását rendeli. Fejérvár. 1674. nov. 28.	293
CXCV. Bialis Ferencz, Béldi Pálnak, különböző határszéki ügyekben. Somlyó 1674. dec. 4.	293
CXCVI. Mehemed váradi pasa a fejedelemnek : az adó ügyben. Várad 1674. decz. 9.	295
CXCVII. Daczó György, Béldi Pálnak : jelentést tesz Bánfi Dénes ügyében. Drinápoly 1674. decz. 16.	296
CXCVIII. Az erdélyi rendektől kiadott instructió a végvidéki kapitányoknak. 1674. decz. 21.	298
CXCIX. Mehemed váradi pasa Rédei Ferencznek : hódolt-sági adó ügyében. Várad 1675. jan. 5.	300
CC. Vesselényi Pál a fejedelemnek : a bujdosók ügyében. Hadad 1675. jan. 13.	302
CCI. Kapi György, Béldi Pálnak különböző ügyekben. 1675. jan. 13.	303
CCII. A fejedelem Béldi Pálnak : a váradi törökök dolgában. Ebesfalva 1675. jan. 15.	304
CCIII. Az erdélyi főrendek instructiója a végbeli ügyek	

elintézésére Kabos Gábor és Polyik Jánosnak. Kolozsvár 1675. jan. 16.	306
CCIV. Rhédei Ferencz egy erdélyi főurnak (tán Beldinek) Teleki elbocsáttatása ügyében. Kolozsvár 1675. jan. 17.	307
CCV. Batori Sofia, Beldi Pálnak : jószágai prédáltatása ügyében. Munkács 1675. jan. 17.	309
CCVI. Nemes János a fejedelemnek : Bánfi hagyatékából a kórod-szent-mártoni curiát kéri. Fogaras 1675. jan. 20.	310
CCVII. Haller János, Beldi Pálnak : a Kemény Simon elfogott szolgájának vallomása tárgyában. Gerebenes, 1675. jan. 24.	311
CCVIII. Daczó György az erdélyi fejedelemnek : a lengyel ügyekről. Drinápoly 1675. jan. 24.	311
CCIX. Deési Ferencz, Beldi Pálnak : a szolnokmegyei hódoltsági adófizetés ügyében. Kozárvár 1675. jan. 27.	313
CCX. Kapi György a fejedelemnek : a váradi hódoltság adózása ügyében. Somlyó 1675. febr. 8.	316
CCXI. A Somlyóra kiküldött bizottság a fejedelemnek : a váradi hódoltság ügyében. Somlyó 1675. febr. 15.	317
CCXII. Ugyanazok ugyanannak : a végbeli dolgok tárgyában. Somlyó 1675. febr. 19.	319
CCXIII. Barkóczy István a főrendeknek : az elhajtott marhák visszaadatása tárgyában. Kálló 1675. febr. 28.	320
CCXIV. A kiküldött rendek a fejedelemnek : a végek iránti alkudozások ügyében. Zsúk 1675. mart. 3.	322
CCXV. Betlen János a fejedelemnek : a deési akna elpusztítását ajánlja azon esetre, ha a török el akarná foglalni. Keresd 1675. mart. 9.	324
CCXVI. Betlen János a fejedelemnek : ugyanazon tárgyban. Keresd 1675. mart. 19.	328
CCXVII. Szepesi Pál és Ubrési Pál az erdélyi rendeknek : hódoltsági ügyében. Drinápoly 1675. mart. 31.	330
CCXVIII. Mojses János tolmácsnak esküje. Fogaras 1675. apr. 16.	332
CCXIX. Daczó György, Beldi Pálnak : különböző ügyekben. Drinápoly 1675. apr. 16.	333
CCXX. Szepesi Pál a fejedelemnek : portai ügyekről. Drinápoly 1675. apr. 25.	335
CCXXI. A fejedelem utasítása Rozsnyai Dávidnak, portai követének. Fogaras 1675. maj. 2.	336
CCXXII. a.) A fejedelem a váradi pasának, b.) Dávid deáknak,	

c.) kapichának a váradi hódoltság zsaroltatása ügyében. 1675. jun.	337
CCXXIII. Paskó Kristóf a fejedelemnek, portai ügyekben. Drinápoly 1675. jun. 6.	341
CCXXIV. Haller János a fejedelemnek : a lengyel-török békötés ügyében. Gerebenes 1675. jul. 6. . . .	342
CCXXV. Betlen János a fejedelemnek : ugyanazon tárgyban. Kutyalva 1675. jul. 8.	343
CCXXVI. Nagy Tamás a fejedelemnek : a lengyel királlyal való szövetség fenntartása ügyében. Héviz 1675. jul. 8.	343
CCXXVII. Betlen János a fejedelemnek : a tracta iránt. Kutyalva 1675. jul. 12.	344
CCXXVIII. Kálnoky Sámuel bizonyos tolvaj kiadatása ügyében. Köröspatak 1675. jul. 16.	346
CCXXIX. Daczó György a tanácsuraknak, portai ügyekben. Drinápoly 1675. jul. 22.	348
CCXXX. Daczó György a fejedelemnek, portai ügyekben. Drinápoly 1675. jul. 27.	350
CCXXXI. A fejedelem Bethlen Farkasnak : meghívja Rosnyai lakadalmára. Radnóth 1675. sept. 1. . . .	352
CCXXXII. Olasz Ferencz somlyai kapitánynak adott instructió. Szamos-Újvár 1675. sept. 30.	352
CCXXXIII. Bardócz István Béldi Pálnak, különböző ügyekben. Futásfalva 1675. sept. 30.	353
CCXXXIV. Székely László Béldi Pálnak, Zólyomi ügyében. Katona 1675. oct. 4.	354
CCXXXV. Gerőfi lengyelországi követ instructiója. Radnóth 1675. oct. 10.	355
CCXXXVI. A fejedelem Béldi Pálnak : országgyűlési meghívó. Fejérvár 1675. oct. 25.	357
CCXXXVII. Béldi Pálnak Drinápolyba menő két szolgájának Duka vajda által kiállított útlevél. 1675. nov. 11.	357
CCXXXVIII. A lengyel király a.) a fejedelemnek b.) Telekinek, Gira Kázmér követét ajánlja. Zolkiev 1675. deczember 22.	358
CCXXXIX. A lengyel király Telekinek ugyan ez ügyben. U. o. decz. 26.	359
CCXL. Daczó János portai követ instructiója. 1675. decz.	360
CCXLI. A lengyel követ a fejedelemnek, kéri hogy fogadja el ötét. Kövár 1676. jan. 14	363
CCXLII. Brankovics György a fejedelemnek : dézma és hódoltsági ügyben. Adrianapoly 1676. jan. 19. . .	365

CCXLIII. Az oláh vajda a fejedelemnek köszönő válasz. Bukarest 1676. jan. 30.	365
CCXLIV. Haller János a fejedelemnek különböző ügyben. Rét 1676. febr. 23.	366
CCXLV. Mehemed pasa levele háborus ügyben. Jenő 1675. február.	367
CCXLVI. Mihály deák a fejedelemnek szolgálatait ajánlja s segínyt kér. Jászvásár 1676. mart. 4.	368
CCXLVII. A vajda levele a fejedelemhez ; jelenti vajdaságba lépését s ajánlja szolgálatát. Jászvásár 1676. martius 4.	369
CCXLVIII. Brankovich György a fejedelemnek : a magyarországi ügyekről. Drinápoly 1676. mart. 10.	370
CCXLIX. Achmet a fejedelemnek : Duka vajda ügyében. Bukarest 1676. mart. 16.	372
CCL. A fejedelem a vezérnek, panaszol a törökök garázdasága miatt. Fogaras 1676. maj. 3.	373
CCLI. Antonius moldvai vajda levele a fejedelemnek, kereskedési ügyben. Jász 1676. maj. 10.	375
CCLII. Cantacuzenus Constantin a fejedelemhez : ajánlja szolgálatát. Bukarest 1676. maj. 30.	376
CCLIII. Naláczai István a fejedelemnek : háborús ügyben. Bábolna 1676. jun. 4.	377
CCLIV. A fejedelem Erdély rendjeinek : a hadfelülés tárgyában. Alvincz 1676. jun. 4.	377
CCLV. Budai Ferencz a fejedelemnek : a Zólyomi ügyében. Konstantinápoly 1676. jun. 12.	379
CCLVI. Ali pasa a fejedelemnek, követét visszabocsátja. Budán 1676. jun. 12.	380
CCLVII. Kézdi Balázs Kalmanczai Istvánnak, háborui híreket ír. Szathmár-Némethi 1676. jun. 20.	380
CCLVIII. Jaquemod Kalmanczainak háborui hírekről. Murány 1676. jul. 4.	382
CCLIX. Bekecz István, Kalmanczay Istvánnak a kuruczok ügyében. Szathmár 1676. jul. 6.	383
CCLX. Jaquemod Kalmanczainak háborui híreket ír. Murány 1676. jul. 11.	384
CCLXI. A fejedelem az kapitihának a magyarországi dolgokról. Radnóth 1676. jul. 14.	385
CCLXII. a.) Ubrési Pál, b.) a portai követek instructiója magyarországi és végbeli ügyekről és a Rákóczy György jószágairól. Radnóth 1676. jul. 18.	386
CCLXIII. A felsőbányaiak panasz levele Hartung ellen. 1676. jul. 26.	392

CCLXIV. Haller János a fejedelemnek : az oláh vajdáról. Szent-Pál 1676. aug. 3.	395
CCLXV. A vajda a fejedelemnek : a Cantacuzenus család ügyében. Biztra 1676. aug. 30.	396
CCLXVI. Az oláh cancellarius a fejedelemnek, köszöni szí- vességét. 1676. aug. 15.	397
CCLXVII. Máté deák a fejedelemnek háborús ügyben. Czu- czora 1676. aug. 17.	398
CCLXVIII. Veselényi Pál menedék levele több végbeli hajdú- nak. Debreczen 1676. sept. 4.	400
CCLXIX. Ruszet Antonius moldvai vajda a fejedelemnek Todoraszko Jordaki jobbágyainak visszabocsá- tása ügyében. Jász 1676. oct. 16.	401
CCLXX. Olasz Ferencz a fejedelemnek háborús ügyben. Somlyó 1676. nov. 2.	402
CCLXXI. A fejedelem a budai vezérnek : a bujdosók ügyé- ben. Fejérvár 1676. nov. 4.	403
CCLXXII. Antonius Ruszet a fejedelemnek : követségi ügy- ben. Jász 1676. nov. 25.	404
CCLXXIII. Kapi György a fejedelemnek : különböző ügyek- ben. Arany 1677. jan. 1.	405
CCLXXIV. Budai a kapitihának : különböző portai ügyben. Stambúl 1677. jan. 18.	405
CCLXXV. Buda János a fejedelemnek egy kérvény eligazi- tása ügyében. Drinápoly 1677. febr. 28.	407
CCLXXVI. Olosz Ferencz a fejedelemnek háborús ügyben. Somlyó 1677. maj. 4.	407
CCLXXVII. Budai Ferencz a fejedelemnek különböző ügyben. Konstantinápoly 1677. maj. 11.	408
CCLXXVIII. A portai követek a fejedelemnek számot adnak eljárásukról. Konstantinápoly 1677. maj. 12.	410
CCLXXIX. a.) A francziák, Apafi s a bujdosók közt kötött szövetségnek eredeti szövege, b.) ugyanannak magyar minútája	413
CCLXXX. Olosz Ferencz a fejedelemnek, a végekről. Somlyó 1677. maj. 28.	421
CCLXXXI. Halil pasa a fejedelemnek, a bujdosók segélyezése ügyében. Buda 1677. apr.—oct.	422
CCLXXXII. Buda János a fejedelemnek, a bujdosók ügyében. Konstantinápoly 1677. jun. 1.	423
CCLXXXIII. Farkas Fábán a fejedelemnek : portán maradása ügyében. Kozanicza 1677. jun. 1.	424
CCLXXXIV. Olasz Ferencz a fejedelemnek Pocsaj erősítése ügyében. Somlyó 1677. jun. 14.	425

CCLXXXV. Munkácsi István debreczeni főbíró és a tanács a fejedelemlnek : pártfogást kér a törökök ellen. Debreczen 1677. jul. 24.	426
CCLXXXVI. Maurocordatus tolmács a fejedelemlnek, a bujdosók segélyezése ügyében tudósítást kér. Konstantinápoly 1677. jul. 8.	427
CCLXXXVII. Kende Gábor, Keczer Menyhárt és Kubinyi László az erdélyi fejedelemlnek háborús ügyben. K. n.	428
CCLXXXVIII. Buda János a fejedelemlnek : követségi jelentés. Konstantinápoly 1677. jul. 20.	430
CCLXXXIX. Baló László, Béldi Pálnak különféle híreket ír. Radnót 1677. aug. 2.	432
CCXC. Apaí, Teleki Mihálynak : katona elszállásolás iránt. Radnóth 1677. aug. 6.	434
CCXCI. Ugyanaz ugyanannak : instructio a hadfolytatás ügyében. Radnót. 1677. aug. 6.	434
CCXCII. Huszein pasa a fejedelemlnek : a portán emelt vádák ügyében. Várad 1677. aug. 8.	436
CCXCIII. Kende Gábor és Keczer Menyhárt a fejedelemlnek : a portai német residens által emelt vádakról. Konstantinápoly 1677. aug. 9.	437
CCXCIV. Apaí Teleki Mihálynak, hadmiveleti ügyben. Radnót 1677. aug. 16.	438
CCXCV. A bujdosók utasítása a fejedelemlhez küldött követek számára. Zilah 1677. aug. 16.	439
CCXCVI. Apaí Teleki Mihálynak, a hadmivelet ügyében. Radnót 1677. sept. 4.	443
CCXCVII. Rhédei Ferencz a fejedelemlnek : tanácsúri votum. Gyéres 1677. Sept. 6.	444
CCXCVIII. Olasz Ferencz a fejedelemlnek : háborús híreket ír. Somlyó 1677. sept. 7.	446
CCXCIX. Apaí Teleki Mihálynak : hadmiveleti ügyekben. Radnót 1677. sept. 11.	446
CCC. Ugyanaz ugyanannak háborui ügyben. Radnót 1677. sept. 16.	447
CCCI. Ugyanaz ugyanannak : hasonló ügyben. Radnót 1677. sept. 16.	448
CCCII. Ugyanaz ugyanannak háborús ügyben. Radnót 1677. sept. 22.	449
CCCIII. Apaí Béldi Pálnak, udvarába hívja. Radnót 1677. sept. 22.	449
CCCIV. Sárosi János kapitihá hitlevele. Radnót 1677. sept. 22.	450

	<i>Lap</i>
CCCV. Kubinyi László levele a fejedelemnek, melyben helyettesítését és segélyezését kéri. Konstantinápoly 1677. oct. 2.	451
CCCVI. Béldi Pál a fejedelemnek híreket ír. Bodola 1677. oct. 3.	453
CCCVII. Béldi Pál megbizottjának jelentése. 1677. oct. 6.	453
CCCVIII. Apafi, Teleki Mihálynak háborúi ügyben. Radnóth 1677. oct. 7.	455
CCCIX. Veselényi Pál a fejedelemnek : háborús ügyben. Margita 1677. oct. 8.	456
CCCX. Apafi, Teleki Mihálynak háborús ügyben Radnóth 1677. oct. 9.	457
CCCXI. Apafi Mihály, Teleki Mihálynak : kegyelme felől biztosítja. Radnót 1677. oct. 10.	458
CCCXII. Apafi, Teleki Mihálynak a hadfolytatás ügyben. Radnóth 1677. oct. 13.	559
CCCXIII. Buda János levele a fejedelemnek : portai híreket ír. Konstantinápoly 1677. oct. 15.	460
CCCXIV. Béldi Pál levele Kontos Pál moldvai helytartónak, fejedelem leányának halálát tudatja. Bodola 1677. oct. 19.	461
CCCXV. Russet Antal a fejedelemnek, melyben orvoslást kér a garázdálkodók ellen. Jászvásár 1677. oct. 20.	461
CCCXVI. Kontos Pál levele a fejedelemnek, háborús híreket ír. Jászvásár 1677. oct. 23.	462
CCCXVII. Péter kapitány a fejedelemnek háborui híreket ír. Jászvásár 1677. oct. 23.	463
CCCXVIII. Dcési Ferencz Béldi Pálnak, különböző híreket ír. Kozárvár 1677. oct. 28.	464
CCCXIX. Reverend a fejedelemnek : a bujdosók által czélba vett követküldés ügyében. Németi 1677. nov. 10.	465
CCCXX. A fejedelem levele a török fővezérhez, Kapi György főkövet beküldését tudatja. Radnót 1677. oct. 14.	466
CCCXXI. Az oláh vajda Béldi Pált barátsága felől biztosítja. Bnkurest 1677. nov. 17.	467
CCCXXII. Cantacuzen Constantin Béldi Pálnak, háborui s egyéb híreket ír. Bukurest 1677. nov.	468
CCCXXIII. Béldi Pál s az elégületlenek frigylevele. 1677. december eleje.	469
CCCXXIV. Háromszék közönsége sérelmét felsorolja. Makra 1677. decz. 1.	472
CCCXXV. Betlen Miklós levele Béldi Pálhoz, az ellene czélba vett törekvésekről. Szt.-Miklós 1677. decz. 4.	474

CCCXXVI. Bethlen János Béli Pálnak : a székelyek mozgalmi ügyében. Keresd 1677. decz 7.	476
CCCXXVII. Béli Pálhoz a havasalföldi vajda, örül kiszabadulásán és szolgálatát ajánlja. Bukarest 1677. dec. 11.	477
CCCXXVIII. Lázár István Domokos Tamásnak, csatlakozása ügyében. Szárhegy 1677. decz. 14.	478
CCCXXIX. Kászoni Márton levele névtelenhez, küldetése eredményéről. Brassó 1677. decz. 15.	479
CCCXXX. Kapi György a fejedelemszónynak: küldetése eredményéről. Konstantinápoly 1677. decz. 22.	481
CCCXXXI. Az erdélyi menekültek az erdélyi rendeknek: sérelmeik ügyében. Kelet nélkül.	483
CCCXXXII. Marchio Betune pontozatai a fejedelem pontjaira k. n. (az év tavaszán.)	486
CCCXXXIII. Vesselényi Pál a fejedelemnek háborúi ügyben. Püspöki 1678. jan. 1.	487
CCCXXXIV. A brassai tanács a Béli féle mozgalmakról. 1678. jan. 19.	489
CCCXXXV. Zólyomi Miklós a fejedelem-asszónynak, haza mehetése ügyében. 1678. jan. 20.	490
CCCXXXVI. A háromszéki fölkelők támadások okairól. Prásmár 1678. jan. 22.	490
CCCXXXVII. Ahmeth aga, Erdélybe a zavarok megvizsgálására küldött biztos, tudatja Erdélybe érkezését. Prásmár 1678. jan. 22.	492
CCCXXXVIII. Béli Pál a fejedelemnek: menekülése okairól. Ér. 1678. febr. 14.	493
CCCXXXIX. A Béli féle ügyben a portára küldött követeknek utasítása a rendek részéről. Fogaras 1678. febr. 15.	494
CCCXL. A fennebbi követséghez tartozó megbízó levelek az ország és fejedelem nevében. u. a. u. o.	499
CCCXLI. A fejedelem útasítása Bethlen Farkasnak és követársának ugyan ez ügyben u. a.	506
CCCXLII. Béli Pál levele feleségének, bujdosása ügyében. Bukarest 1678.	510
CCCXLIII. Béli Pál kiegyezési feltételei. Kelet nélkül.	511
CCCXLIV. A fejedelem levele a francia követséghez a Bethlen Farkas féle követség tárgyában Fogaras 1678. mart. 2.	516
CCCXLV. A fejedelem felhatalmazása a követeknek, költsön felvétele ügyében. U. o. u. a.	517

CCCXLVI. A havasalföldi vajda a fejedelemnek : a Bethlen féle követtség ügyében. Bukarest. 1678. mart. 16.	518
CCCXLVII. Bethlen Farkas és követtársainak jelentése a fejedelemhez : a Béldi féle ügyben. Dállya 1678. mart. 16.	519
CCCXLVIII. A fejedelem portai követének, élésszállítás ügyében. Fogaras 1678. mart. 24.	521
CCCXLIX. A havasalföldi vajda a fejedelemnek, menedéklevel. Bukarest 1678. mart. 26.	522
CCCL. A portai követek jelentése a fejedelemnek. Konstantinápoly 1678. apr. 6.	523
CCCLI. A havasalföldi vajda a fejedelemnek, a Béldi féle ügyben. Bukarest 1678. apr. 28.	524
CCCLII. A havasalföldi vajda deákja a fejedelemnek, a Béldi féle ügyben. u. a. u. o.	525
CCCLIII. A portai követek jelentése Béldi Pálnak portai működéséről. Konstantinápoly 1678. apr. 30.	527
CCCLIV. Sárosi János kapitánya a fejedelemnek, az alkudozások sikeréről. Konstantinápoly 1678. apr. 30.	531
CCCLV. Portai fermán a Béldi ügyben. Daud passa mezeje. 1678. máj. 2.	533

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

A

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

ÁTNÉZETE.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Összeszedte s lemásolta Hatvani Mihály (Horváth Mihály). I. KÖT. 1441—1538. Pest 1857. XXI és 387. — II. KÖT. 1538—1553, Pest, VIII és 367 l. — III. KÖT. 1553—1608. Pest 1859. VIII és 324 l. — IV. KÖT. 1608—1652. Pest 1859. VIII és 323 l. I. Ferdinánd kir. hasonmásként levelével. — *Monum. Diplom. I—IV. kötet.*

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, londoni könyv- és levéltárakból. Összeszedte és lemásolta Simonyi Ernő. 1621—1717. Pest 1859. VII és 318. l. — *Monum. Diplom. V. köt.*

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR (Fejér György Codex Diplomaticusának folytatása). Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I. KÖT. 1001—1235 és Függelékül: *Kritikai jegyzetek Fejér György „Codex Dipl. Hungariae Ecclesiasticus et Civilis” című munkájának az árpádi korszakot illető része felett.* Pest 1860. XLII és 405 l. — II. KÖT. 1234—1260. és Függelékül. *Az Árpádkori. Új Okmánytár és a kapcsolatos okmányai.* Pest 1861. XIX. és 402. l. — III. KÖT. 1261—1272. s Függelékül: *Olaszhoz levéltára a magyar történelem szempontjából.* Pest 1862. XV és 363 l. — IV. KÖT. 1272—1290. Pest 1862. XX és 414 l. — V. KÖT. 1290—1301. és Függelékül: *Theiner Ágoston „Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia” című munkájáról.* Pest 1864. XXI és 336 l. — VI. KÖT. v. a második folyam I. kötete: 890—1235. Pest 1867. XXXVI és 578 l. — VII. KÖT. v. a második folyam II. kötete: 1235—1260. Pest, 1869. XXVI és 564 l. — VIII. köt. vagy a második folyam III. kötete: 1261—1272. Pest 1870. XXII és 479 l. — *Monum. Diplom. VI—XIII. köt.*

ALVIN CZI PÉTER OKMÁNYTÁRA Erdély visszacsatolása felett a m. királlyal folytatott alkudozások történetéhez 1685—88. Közzé tette Szilágyi Sándor. I. kötet. VI és 421 l. — II. köt. 338 és LVIII. — *Monum. Diplom. XIV. XV. kötet.*

Ezen kötetek sorába fel vannak véve, s egymás után sajtó alá adták: az Árpádkori Új Okmánytárnak egyelőre még négy kötete: a *Milánói M. Okmánytár*, két kötetben. *Beatrix királyné Levelestára*, két kötetben.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királyok házi káplánja EMLÉKIRATA MAGYARORSZÁG ROMLÁSÁRÓL. 1484—1543. Közli Wenzel Gusztáv. Pest 1857. XXXIV és 410 l. — *Monum. Script. I. köt.*

VERANCICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergami érsek ÖSSZES MUNKÁI, közli Szalay László (1—7.) és Wenzel Gusztáv (8.) I. KÖT. Történelmi dolgozatok deák nyelven. Pest 1857. XX. és 370 l. — II. KÖT. Történelmi dolgozatok magyar nyelven, és Vegyesek. Pest 1857. XV és 321 l. — III. KÖT. Első portai követség 1553—1554. Pest 1858. XII és 463 l. — IV. KÖT. 1555—1557. Pest 1859. XI és V. 401 l. — V. KÖT. Második portai követség 1567—1568. Pest 1860. VIII és 396 l. — VI. KÖT. Vegyes Levelék 1538—1549. Pest 1860. VI és 373 l. — VII. KÖT. Vegyes

Levelek 1549—1559. Pest 1865. VI és 369 l. — VIII. KÖT. Vegyes Levelek 1559—1562. Pest 1868. XIV és 399 l. — IX. KÖT. Vegyes Levelek 1563—69. Pest 1870. VI és 315 l. — X. KÖT. Vegyes Levelek 1569—71. Pest 1871. XV és 366 l. — *Monum. Script. II—VI. IX. V. XIX. XX. XXV. kötet.*

GR. ILLÉSHÁZY ISTVÁN nádor FÖLJEGYZÉSEI 1592—1603. és HÍDVEGI MIKÓ FERENCZ HISTÓRIÁJA 1594—1613. BÍRÓ SÁMUEL folytatásával (és két Függelékkel: Enyedi Pál Énekéből 1598—1601. és okmányok Mikóhoz és Illésházyhoz). Közli Kazinczy Gábor. P. 1863. X és 331 l. *Monum. Script. VII. kötet.*

ROZSNYAY DÁVID, az utolsó török deák, TÖRTÉNETI MARADVÁNYAI. Összeszedte a jegyzetekkel, oklevélzárral kísérve kiadta Szilágyi Sándor. Pest 1868. 462 l. — *Monum. Script. VIII. kötet.*

ALTORJAI B. APOR PÉTER MUNKÁI. Közli Kazinczy Gábor, Lusius Mundi. Synopsis mutationum notabiliorum aetate mea in Transylvania, et progressus vitae meae. Metamorphosis Transylvaniae. [ez magyarul] CSÉREI MIHÁLY Pótlékai és Megjegyzéseivel). Pest 1863. X és 484 l. — *Monum. Script. XI. kötet.*

BRUTUS JÁNOS MIHÁLY magyar kir. történetíró MAGYAR HISTÓRIÁJA 1490—1552. A m. kir. egyetemi könyvtár eredeti kéziratából, szerző életével közli Toldy Ferencz. I. KÖT. Második Ulászló ország lata, hasonmással. Pest 1863. CIX és 461 l. — II. KÖT. Második Lajos trónra léptétől 1537-ig. Pest 1867. IX és 495 l. — III. KÖT. 1537—1552 Brutus elveszett XIV—XX. könyveinek töredékei 1571-ig, és Magyarokhoz írt Leveli (sajtó alatt). — *Monum. Script. XII. XIII. XIV. kötet.*

GHYMESI FORGÁCH FERENCZ nagyváradai püspök MAGYAR HISTÓRIÁJA 1540—1572. Forgách Simon és Istvánfi Miklós. Jegyzéseikkel és Forgách Ferencz kisebb irataival együtt. A hg. Eszterházy-féle kéziratból közli Majer Fidél; bevezette Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXXVIII és 555 l. — *Monum. Script. XVI. kötet.*

BARONYAI DECSI JÁNOS MAGYAR HISTÓRIÁJA 1592—1598. A szerző életével közli Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXX és 328 l. — *Monum. Script. XVII. kötet.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1676—78 évekből. Közli Torma Károly. Pest 1866. XII és 199 l. — *Monum. Script. XVIII. kötet.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1689. évből; ugyanennek Leveleskönyve 1694; Dobai Zsigmond Naplója 1686; Sándor Gáspár, Bay Mihály és András, meg Balogh László Naplói 1694-ből. Közli Thaly Kálmán. Pest 1868. 2 részben XXXII és 784 l. — *Monum. Script. XXIII. kötet.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1693—94. évekből. Az eredeti kéziratból közli Nagy Iván. Pest 1863. VIII és 701 lap. — *Monum. Script. XV. kötet.*

Sajtó alatt: KRITOBÚLOSZ, az utolsó byzanti történetirótól II. Mennet Élete, görögül és magyarul, 2 kötet. Dethier Antal és Szabó Károlytól.

VERANCICS ANTAL Összes Munkái Wenzeltől, XI. kötet.

SZAMOSKÖZI ISTVÁN fennmaradt Tört. Munkái, 3 kötet. Toldy F. ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR, IX. kötet.

LONDONI MAGYAR OKMÁNYTÁR. Simonfi Ernőtől. II. kötet. TÖRTÉNELMI TÁR. XVI. XVII. kötet.

Jul. 1. 1871.